ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
1
VENDREDI
1 JUIN
1979

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.393

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար. 260 Ֆ. վեցամսեայ – 140 Ֆ.
Արտասահման – Տար. 300 Ֆ. Հատը – 1 Ֆ. 80

54e ANNÉE — No 14.393

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

ՅԱՆՐ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ 80 ՄԵՌԱՒ՝ ԽՈՒԶԻՍՏԱՆ

— o —

Բուռն կռիւներ ծագած են կրկին Խուզիստանի մայրաքաղաքը՝ Խորամշար, որ քարիւղային մեծ նաւահանգիստ մըն է եւ ուր տեղւոյն սիւննի բնակչութիւնը կը բախի « յեղափոխական ուժերուն »։ Կ'ըսուի թէ արդէն իսկ 80 մեռեալ կայ։ Այս նոր միջադէպերը ցոյց կուտան թէ Իրանի վիճակը մինչա չփոթ է եւ թէ կրօնական եւ ցեղային փոքրամասնութեանց հարցը դիւրին չի լուծուիր։ Մաշատի մէջ ալ չորս նախկին զինուոր զնդակահարուեցան ինչ որ 233ի կը հասցնէ ցարդ կատարուած զնդակահարութիւնները։ « Արաբ ժողովուրդին կազմակերպութիւնը », որ Խուզիստանի Արաբները կը ներկայացնէ մինչ ունի վալտհայմի դիմել, որպէսզի անմիջապէս պատուիրակութիւն մը ղրկէ տեղւոյն վրայ քննելու համար կացութիւնը։

1,45 ՄԻԼԻԱՌ ՏՈՂԱՐ՝ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Ձարտարարուեստականացած երկիրներու մեծ մասը եւ Համաշխարհային Դրամատունը համաձայնած են 1·45 միլիառ տոլար տրամադրելու Թուրքիոյ։

Անգարայի մէջ, Առեւտուրի Թուրք նախարարը յայտարարած է թէ դիները Ապրիլին 7,8 առ հարիւր յաւելում կրած էին նախորդ ամսուան (Մարտ) բազդամամբ եւ 57,3 առ հարիւր անցեալ տարուան բաղդատմամբ։

Այս նոր օժանդակութեան մեծ բաժինը կը բերէն Միացեալ Նահանգները՝ 248 միլիոն տոլար, ապա՝ Գերմանիա՝ 200, Գերմանիա 75, Նորվեկիա 71, Ֆրանսա եւ Ճափոն 70 իւրաքանչիւրը, Իտալիա 40, Աւստրիա 35, Անգլիա եւ Զուիցերիա 30 իւրաքանչիւրը, Հոլլանտա 20, Շուէտ 10, Դանիա 5, Ֆինլանտա 2, Քանատա եւ Լիւքսանպուրգ դեռ չեն ճշդած իրենց մասնակցութեան բաժինը։ Այս պատկերէն կը պարզուի որ համաշխարհային հանրանակութիւն կը կատարուի « Եւրոպայի չանչնական հիւանդին »։

×

Շատ ծանր բախումներ պատահած են Մայիս 28ին, ձախ եւ աջ տարրերու միջեւ Սէֆիշէհիր։ 23 վիրաւոր կայ։ Միջադէպերը սկսած են ալիւմինիումի գործատունը։ Աղգայնական սենտիքանները Համադաշնակցութիւնը ապա թա – լանի տուած է քաղաքին Հալքի դրան անունը։ Անգարայի մէջ ալ, Մայիս 29ին Ամերիկեւթրքական Միութեան կեդրոնատեղին վնասուած է եղեռնափորձի մը հետեւանքով։

×

Պոլսոյ վինուորական ատեանը չատ մեղմ պատիժներ տուած է Մայիս 28ին,

«ՄԻԼԼԻՅԷԹ»Ի ՅՕԴՈՒԱԾԱՇԱՐՔԸ

ԿԱՐՍ, ԱՐՏԱՀԱՆ, ՍՓԱԼԻՆ
ԵՒ ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐՈՂԸ

ԽՄԲ.— Ապրիլ 7–8ի մեր թիւով էա – ղելով Պոլսոյ մամուլէն, տուած Էիճէ Թուրհան Այթուլի «Աշխարհը ցնցող տարիները» խորագիրը կրող յօդուածաշարքին մէկ մասը, որ կը վերաբերէր Սթալինի մէկ գրուբեան (921 Մարտ 13ին)։ Միշտ *Միլլիյէթի* մէջ, թուրք լրագրողը կը շարունակէ յօդուածաշարքը, որու նոր մասերը՝ ստորեւ։

Այս յօդուածաշարքին երկրորդ մասին մէջ կը խօսուի թուրքեւսովետ յարաբերութիւններու մասին եւ այդ առթիւ զբոյց մը կը մէջբերուի՝ չրջանի թուրք վարչապետ Շիւքրիւ Սարաճօղլուի եւ Անգարայի սովետ դեսպանին միջեւ։ Յօդուածագիրը, անդրադառնալով այդ հանդիպումին, կը գրէ, թէ երբ Սովետները Թուրքիայէն կարսն ու Արտահանը կը պահանջէին՝ Հայաստանի կցելու համար, այդ ուղղութեամբ ամենամեծ քայլերանքը տեսած էին այն Հայերէն, որոնք կ'ապրէին Միացեալ Նահանգներու մէջ։ Ճիշդ այդ օրերուն էր, որ Սթալին ալ Զըրչիլի կ'ըսէր։ « Քանի որ չէք ուզեր Մարմարայի մէջ խարիսխ տալ մեզի, այդ պարագային Թոյլ տուէք, որ Տէտէաղաճի մէջ հիմնենք »։

« Սովետները նախ Նեղուցներու մէջ խարիսխ հիմնել ուզեցին, աւելի վերջ ալ կարսն ու Արտահանը պահանջեցին։

Թիֆլի (Թուրք Բանուորական կուսակցութիւն, վերակազմուած 1975ին, Համայ – նավար կուսակցութիւնը միշտ արգիլուած է) ղեկավարներուն եւ 330 չարքայիններու, որոնք Մայիս մէկին ձերբակալուած էին ցոյցի մը ընթացքին բողոքելու համար ցոյցերու արգիլման դէմ։ Բոլորն ալ դատապարտուած են 25 օրուան բանտարկութեան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

ՓԱՐԻԶԻ մէջ Զորեքշաբթիէն Հինգշաբթի լուսնալիք գիշերը ժամը 2·30էն 320ի չրջանին 25 պայթումներ կատարուած են զանազան տեղեր՝ դրամատուն, ճամբորդական գրասենեակներ։ Բոլոր արարք – ներուն տէր եղած է քորսիքական ինքնավարապաշտներու կազմակերպութիւնը։ Վնասները միայն նիւթական են։

ՍԱՆ ՍԱԼՎԱՏՈՐԻ մէջ սպաննուած է Զուիցերիոյ գործավարը երբ բնակարանէն դեսպանատուն կ'երթար։ Այս սպանութիւնը նոր փաստ մըն է տիրող խառնակ կացութեան։

ԵՒՐՈՊԱՑի Խորհրդարանի մերձաւոր ընտրութեանց առթիւ, Ֆիկարօ – Սոֆ – րէսի հանրային կարծիքի վերջին քննութիւնը (Մայիս 31) հետեւեալ պատկերը կուտայ՝ Սիմոնն Վէյլի ցանկ 30 առ հարիւր, Շիրաք 16, Միթերան 26, Մառչէ 20։

ՓԱՐԻԶԵԱՆ այն օրաթերթերը (Մա – թէն, Մոնտ, եան.) որոնք դեռ 1,80ի կը ծախուէին Յունիս 1էն 2 ֆրանքի կը բարձրացնեն իրենց գիները։

ԲՐԵԺՆԵԻ Փեշտա հասաւ առջի օր։ Կը թուի թէ հակառակ Աբեմուտքը «մտահոգող» իր առողջական վիճակին, կ'ուզէ ցոյց տալ թէ տակաւին լի վիճակի է աշխարհի գործերով զբաղելու։

ԼԻԹՈՒԱՆԻՈՑ կաթողիկէ եկեղեցւոյ հինգ ղեկավարներէն մէկը՝ Գերպ. Մաթուլթիս – Լապուքաս մեռած է առջի օր 85 տարեկանին։

1945ին էր այս եւ այդ չրջանին համաշ – խարհային քաղաքականութեան ամէնէն հրատապ հարցերէն մին գարձաւ։ Սովետ պետական անձնաւորութիւնները, Սան Ֆրանսիսքոյի հայկական կոմիտէ – ներուն հետ կապ հաստատեցին 1945ին եւ Թուրքիոյ դէմ զօրաւոր հակաքարոզութեան արշաւի մը ձեռնարկեցին։ Իսկ աշխարհի միւս երկիրներուն մէջ ցրուած Հայերու ալ մասնակցութիւնը այդ պայքարին, իրականացաւ հետեւեալ պայմաններուն ներքեւ։—

1945 Յունիս 7ին, Սարփէր երբ Անգարայէ վերադարձաւ, Սովետ։ Միութեան Արտաքին Գործոց նախարար Մոլոթով անոր հաղորդեց այն պահանջները, զորս իր երկիրը ունէր Թուրքիայէ։ Մոլոթով այդ առթիւ խօսեցաւ նաեւ Կարսի եւ Արտահանի մասին, բայց Սէյմ Սարփէր անոր այդ պահանջներուն հետեւեալ պատասխանը տուաւ։

«Սովետները Կարսի եւ Արտահանի նման աննշան հողամասի մը եւ հոն ապրող փոքրաթիւ բնակչութե՞ն պէտք ունին արդեօք։

« — Մեծ Ռուսիան իրականութեան մէջ նման պահանջ մը չունի, ըսաւ Մոլոթով։ Սակայն Հայաստանը պէտք ունի »։

Այդ խօսակցութենէն վերջ, Սովետները Հայերու ի նպաստ լայնածաւալ արշաւի մը ձեռնարկեցին։ Բազմամիլիոն տպագրութեամբ թռուցիկներ, որոնք Հայաստանը կը ծանօթացնէին եւ անոր այլազան հարցերուն մասին կը խօսէին, յատկապէս բաժնուեցան Միացեալ Նահանգներու Հայկական հաւաքականութեան եւ մասնաւոր աշխատանք տարուեցաւ՝ զանոնք այդպէս տպաւորելով աղդեցութեան տակ առնելու համար։ Կարելի է ըսել, թէ Սովետները իրենց այդ ռազմավարութեան մէջ ժամանակաւոր յաջողութիւն մըն ալ ունեցան։ Արդէն այդ չըրջանին Ամերիկայի երկու նախագահներն ալ, նախ Ռուզվելթ եւ ապա Թրումըն անվերապահ համակերպութիւն մը ցոյց կուտային Սթալինի հանդէպ եւ ինչ որ ըսելու ըլլար, անմիջապէս տեղի կուտային ու կ'ընդունէին։

Սթալին հինէն ի վեր աչք ունէր արդէն Կարսի եւ Արտահանի վրայ, նոյնիսկ ի հեճուկս Լենինի։ (Սովետ ղեկավարին տեսակէտները այդ մասին, առանձնա – պէս պիտի ներկայացնենք իր իսկ կողմէստորագրուած յօդուածով մը)։ Եւ այդ՝ ճիշդ այն օրերուն էր, ուր Սովետական Միութեան Պրեզիտիումը՝ Գալինին մեռած էր եւ անոր յաջորդեց Միկոյեան, որ հայկական ծագումով Ռուս մըն էր։

Ռուսերու այդ գործունէութեան դէմ, Թուրքիա Ամերիկայէ աւելի՝ Անգլիոյ էր որ կը վտահէր։ Ինէօնիւ, օրուան անգլիական դեսպանին հետ կացութեան մասին խօսած էր երկարօրէն, իսկ ամերիկեան դեսպան Խուրն Ուիլսընի հանդէպ ալ իր ղգացած դառնութիւնը չէր ծածկած։ Դեսպանը երբ եկած էր իր հաւատարմագրերը ներկայացնել Ինէօնիւին, այդ առթիւ հարցուցած էր անոր, թէ ի՞նչ կը մտածէր Թուրքեւսովետ յարաբերութիւններու մասին։ Եւ Ինէօնիւ պատասխանած էր անոր ցրտութեամբ.

« — Ոչ մէկ նորութիւն։ Կը սպասենք... »։

Իրականութեան մէջ, Ինէօնիւ Ամերիկացիներու գործած անխելքութեան համար էր որ դառնացած էր։ Ճիշդ էր, թէ Ինէօնիւ ստուգապէս չէր գիտեր, թէ ե՞րբ մեծ Պետութիւններու ղեկավարները Թուրքիոյ մասին ինչե՞ր խօսած էին Փոցտամի մէջ եւ սակայն Անգարայի մէջ գտնուող դեսպաններուն ընթացքէն ու

"l'Arménie a conquis les Français„

Վերոյիշեալ խորագրին տակ, Ֆրան – սական մարզական օրաթերթը՝ Էքիփ, Հինգշաբթի, Մայիս 31ի իր թիւին մէջ երեք սիւնակ նուիրած է, Արմէն Խանբաբեանի ստորագրութեամբ։ Հարցը լուղորդութեան կը վերաբերի եւ լոյս տեսած թղթակցութիւնը երեւանէն է։ Արդարեւ լողի Ֆրանսական խումբը ներկայիս կը մարզուի Ծաղկաձոր, որ կը գտնուի 2000 մեթր բարձրութեան վրայ։ Մարզումը սկսած է Մայիս 8ին եւ կը տեւէ մէկ ամիս, Ֆրանսացիներու խանդավառութիւնը մեծ է Հայաստանի նկատմամբ թէեւ չատ ազատ ժամանակ չունին տեսարժան վայրեր այցելելու։ Այսուհանդերձ գացած են Էջմիածին, ներկայ եղած հայ ժողովրդական երգերու եւ պարերու երեկոյթի մը։ Մարզիչը՝ կի ձաքոմանի, կը յայտարարէ թէ մարզումի այս փորձաշրջանը լաւագոյնն է զոր տեսած է, անճնապէս։ Երբեք Ֆրանսացի լուղորդները այդքան նուիրումով չեն աշխատած։ Կ'աւելցնէ թէ եթէ կարելիութիւն ունենան մասնակցելու 1980ի Ողիմպիականներուն, անկասկած Հայաստան մարզուողներու մէջ է որ պիտի գտնուին ընտրուածները։ Ֆրանսացի լուղորդներուն համար Ողիմպիականի ճամբան Ծախկաձորէն կ'անցնի։

վերաբերումէն չատ ալ գժուար չէր գոնէ հետեւցնել, թէ ինչեր կ'անցնէին կը դառնային երկրին ճակատագրին վերաբերմամբ։

Հապա՞ եթէ Ինէօնիւ այդ խորհրդաժողովին ինչե՞ր խօսուած էին 1945 Յուլիս 23ի եօթնեերորդ նիստին։ Միացեալ Նահանգներու նախագահ Թրումընի գլխաւորութեամբ դումարուած նիստին հետեւեալ խօսակցութիւնները արձանագրուած ենատենագրութեան մէջ։—

Թրումըն։— Կը հաւատամ, որ պէտք է վերատեսութեան ենթարկել Մոնթրէօյի Համաձայնագիրը։ Սեւ ծովու նեղուցները պէտք է որ բաց ըլլան ամբողջ աշխարհի առջեւ ու բոլոր երկիրներու նաւերը պէտք է ազատ անցքի իրաւունք ունենան անկէ։ Մենք կը հաւատանք, որ անհրաժեշտ է ապահովութեան եւ երաշխիքի տակ առնել այդ կենսական իրաւունքը անոնց։

Սթալին։— Շատ ճիշդ է։

Թրումըն։— Յառաջիկայ քանըներհինգ տարիներու ընթացքին, չեմ ուզեր որ Նեղուցներուն պատճառաւ ծագելիք պատերազմի մը մասնակցինք։

Զըրչիլ։— Իմ բոլոր ուժովս զօրավիգ կը կանգնիմ այն առաջարկին, որ կը նախատեսէ վերատեսութեան ենթարկել Մոնթրէօյի Դաշնագիրը, սովետ մարտանաւերու եւ առեւտրական տորմիղին ազատ անցք ապահովելու համար Սեւ ծովու նեղուցներէն։ Անվերապահօրէն կը ձայնակցիմ նաեւ նախագահին այն թելադրանքին, որ կը վերաբերի սովետական նաւերու անարգել անցքին մեր կողմէ երաշխիքի եւ ապահովութեան տակ առնուելուն։ Երեք մեծ Պետութիւնները եւ չհագրդիռ երկիրները այդ ուղղութեամբ անհրաժեշտ երաշխիքը պէտք է որ ապահովեն Սովետական Միութեան։

(Շար.)

ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

եւ իր գործերը՝ Փարիզի մէջ

Երկար տարիներէ ի վեր սպասուած, ցանկացուած ցուցահանդէս մը։ Քիչ մը ամէն Հայ տեղեակ է հայրենի այս տաղանդաւոր արուեստագէտի անունին եւ պատեհութիւնը ունեցած է տեսնելու անկէ չորս – հինգ գործ հատագրական ցուցահանդէսի մը առթիւ։ Սակայն անձնական ցուցահանդէս մը, ուր ցուցադրուած ըլլային մեծին իր գործերը կը մնար մտքի մը սահմանին մէջ։ Ու ահա պեղեցիկ պատեհութիւնը։

Կանխենք եզրակացութիւնը. Յակոբ Յակոբեան մեր ժամանակակից հայ նկարիչներու ամէնէն պայծառ դէմքերէն մէկն է։ Ան արդէն մաս կը կազմէ մեր նկարչական պատմութեան, գրաւած է անկիւն մը որ իրեն է միայն. իսկ այդ տեղը, ժամանակի ընթացքին, չի պզտրիր իր մէջոցները ընդարձակելու, իր «պատմութիւնը» խորացնելու։ Իր աշխարհը, որուն սահմաններուն ընդարձակումը կ'ըլլայ ուղղահայեաց, դէպի խորերը մարդուն հոգիին եւ մտքին, ի լոյս կը բերէ միշտ թաքուն ծալք մը, անսպասելի՝ իր ուժգնութեամբ որքան իր պատկերներով։ Նկարչութիւն մը որ կը «պարզացնէ» առանց զարմացնելու հետաքրքրութիւնը։ Կանչէ նկարիչներուն։ Մտածել կուտայ առանց չինծու փիլիսոփայութիւններով փորձել բացատրելու — եւ ոտքի պահելու — գործ մը։ Կը պատկերէ, եւ ժամանակի ընթացքին պատկերները տակաւ կը զառնան անբաւարար, լուռ իրենց ամբողջ ուժը եւ գօրութիւնը գաղելով իրենց զուտ արտայայտութենէն։ Յակոբեան վկայութիւն մըն է եւ հարազատութիւն մը այն ամէն ապրումներուն որոնք կը բերնան հոգի մը ալեկոծել իր խորագոյն ապրումներուն մէջ, միտք մը չարչրկել իր թաքնաթաքուր ծալքերուն մէջ։ Յակոբեան վկայ Յակոբեան մեր ժամանակակից հայ նկարիչներու ամէնէն պայծառ դէմքերէ

ՎԱՍՏԱԿԱՏԻՐ ՄԱՐԴԻԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ ՊԵՏԻ

ՎԱՍՏԱԿԱՎՈՐ ՄԱՐԴԻԿ

1929 — 1979

ՄԱՐԴԻԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

1913 թվականին Կարսի մարզի Ախուրյան գյուղում ծնված Մարդիկ Մարտիրոսյանը 1928 թվականին ընդունվել է Լենինականի (այժմ՝ Գյումրի) ֆաբրիկա-գործարանային ուսուցման դպրոցը, որն ավարտելուց հետո աշխատել է որպես ջրաղացի բանվոր, ապա՝ ատաղձագործ։ 1930 թվականին Մարդիկ Մարտիրոսյանը ընդունվել է Լենինականի ֆաբրիկա-գործարանային ուսուցման դպրոցի ատաղձագործական բաժինը, որն ավարտելուց հետո աշխատել է ֆաբրիկա-գործարանում։ 1933 թվականին նա զորակոչվել է Կարմիր բանակ։ Զորացրվելուց հետո նա վերադարձել է ֆաբրիկա-գործարան, որտեղ աշխատել է մինչև 1941 թվականի հունիսի 24-ը։ Հունիսի 24-ին Մարդիկ Մարտիրոսյանը կամավոր մեկնել է ռազմաճակատ։ Նա մասնակցել է Հայրենական մեծ պատերազմի մարտերին։ Ծանր վիրավորվելուց հետո նա վերադարձել է հայրենի քաղաք։ Վերադառնալուց հետո Մարդիկ Մարտիրոսյանը աշխատել է Լենինականի ֆաբրիկա-գործարանում։ Նա եղել է ֆաբրիկա-գործարանի կոմունիստական կազմակերպության անդամ, ընտրվել է կոմկազմակերպության քարտուղարի տեղակալ, ապա՝ քարտուղար։ Մարդիկ Մարտիրոսյանը ընտրվել է Լենինականի քաղաքային խորհրդի պատգամավոր։ Նա եղել է Լենինականի քաղաքային խորհրդի գործադիր կոմիտեի անդամ։ Մարդիկ Մարտիրոսյանը մահացել է 1979 թվականի հունվարի 16-ին։ Թաղված է Լենինականի Ծիծեռնակաբերդ թաղամասի գերեզմանատանը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՎԱՍՏԱԿԱՎՈՐ ՄԱՐԴԻԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ

Մրցանակը հաստատվել է 1978 թ. դեկտեմբերին՝ Մարդիկ Մարտիրոսյանի մահվան 100-ամյակի առթիվ։ Մրցանակը տրվում է ամեն տարի՝ Մարդիկ Մարտիրոսյանի ծննդյան օրը՝ հունվարի 13-ին։ Մրցանակի չափը՝ 400 ռուբլի։

Մրցանակը տրվում է գեղարվեստական ստեղծագործությունների համար, որոնք ներկայացնում են Մարդիկ Մարտիրոսյանի կյանքն ու գործունեությունը, ինչպես նաև հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի պատմության որևէ էջ։ Մրցանակը կարող են ստանալ գրողներ, նկարիչներ, քանդակագործներ, կոմպոզիտորներ, կինոռեժիսորներ, օպերատորներ, դերասաններ, ինչպես նաև գիտական աշխատությունների հեղինակներ։

Մրցանակի հանձնաժողովի կազմը հաստատվել է Հայկական ՍՍՀ գեղարվեստական միության վարչության նախագահության նիստում։ Հանձնաժողովի կազմում են՝ Հայկական ՍՍՀ գեղարվեստական միության նախագահ Ա. Ա. Ալեքսանյանը (նախագահ), Հայկական ՍՍՀ գեղարվեստական միության վարչության քարտուղար Ռ. Ա. Ղազարյանը (փոխնախագահ), Հայկական ՍՍՀ գեղարվեստական միության վարչության անդամներ՝ Ա. Ա. Ավետիսյանը, Ա. Ա. Ասատրյանը, Ա. Ա. Գրիգորյանը, Ա. Ա. Գրիգորյանը, Ա. Ա. Գրիգոր

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Ս. ՊՕՂՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ

Բացում
Ս. Մեսրոպ Կրթարանի

Շաբաթ, Յունիս 2, կ. վ. ժամը 4ին, Ալֆորվիլի Ս. Պողոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ կիրակնամուտի ժամերգութիւն, որմէ ետք կը կատարուի եկեղեցւոյ կից Ս. Մեսրոպ կրթարանի հանգիստաւոր բացումը՝ ձեռամբ եւ օրհնութեամբ

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Խստեանի Նախկին Սան եւ Համակիր – ներու Բարեկամական Միութիւնը Լսա – ևանի 1906ի սան՝ Հայկ Աղապէկեանի մահուան առթիւ «Յառաջ» օրաթերթին կը նուիրէ 100 ֆր.:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Կապ. Խաչի դաշտահանդէսը Յունիս 10ին, առաւօտեան ժամը 10էն սկսեալ, ժեմէնսի դաշտը, մասնակցութեամբ Աճի նուագախումբին, երգ, պար, զպրոցի աշակերտութեան կողմէ: Շամփուրով խորոված: Հաճելի մթնոլորտ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ առացած է. Տիկ. Ապահանէ 100 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Գրիգորեանէ 50 ֆր.:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ հետեւեալ նուէրները.—

Տիկ. Յ. Զիլինկիրեան իր մօր եւ եղբօր (Սաթենիկ եւ Վահրամ Խաչատուրեան) յիշատակին 1000 ֆր., Տիկ. Երանուհի Թիւթիւնճեանի յիշատակին՝ Ս. Տամլամեան եւ Ա. Ասլանեան ընտանիք 1000, Տէր և Տիկ. Ժ. Տամլամեան, Տէր և Տիկ. Բ. Խոտիկեան, Տէր եւ Տիկ. Տ. Տէր–Յակոբեան 200 ական, իրենց զաւակին ի յիշատակ՝ Տէր եւ Տիկ. Հ. Կէվլիօլեան 400, իր մօր՝ Տիկ. Սիրուհի Սուճեանի յիշատակին՝ Տիկ. Գըլըճեան 100, Տէր եւ Տիկ. Ա. Տաքէսեան, Տիկ. Ա. Բալուեան 100ական, Կրէ – Կոլի Հաստատութիւն 200, Թէքօ – Ամ Հաստատութիւն, Սինան Հաստատութիւն 100ական:

×

Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի տեղական վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ իր ղպրոցին.— Իր ապաքինման առթիւ ընկ. Սարգիս Թորոսեան (Շաս) 200 ֆր., իր կնոջ ապաքինման առթիւ ընկ. Բենիամին Ճիհանչահեան 50 ֆր., Տիկ. Արաքսի Թադէոսեան 100 ֆր., Պր. Մաղոյեանի եւ Թոռան ապաքինման առթիւ 200, վերջերս Ս. Ռաֆայէլ մահացած ընկ. Յովսէփ Թէֆիրեանի մահուան առթիւ փ. ծաղ. Զոպոյեան ընտանիք 150, Տէր եւ Տիկ. Ա. Մաղաքեան, Տիկ. Վ. Ռըստիկեան 50ական ֆր.:

×

Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ գումարները ի նպաստ եկեղեցւոյ պայծառութեան.

Պր. Պարսյր Վարդանեանէ փ. ծաղ. Անտոն Կանանչեանի մահուան առթիւ 50, Տիկ. Արփինէ Սէֆէրեան փ. ծաղ. Արտաշէս Ուշապէեանի մահուան առթիւ 100, Իզմիրի եւ շրջաններու Հայր. Միութիւն Տիկ. Էլիզ Ալեքսանեանի մահուան առթիւ 100, Հրանդ Մուրատեան փ. ծաղ. Եղիա Մուրատեանի մահուան առթիւ 100, Տէր և Տիկ. Համազասպ Մամճեան փ. ծաղ. Տիկ. Սիրուն Լերթոզեանի մահուան առթիւ 300 ֆր.:

×

Փարիզի Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ մասնակցութիւնները.—

Օր. Անահիտ Մինասեանի Գանատա համբորդութեան առթիւ.— –Ման 1000, Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւն 950, Պր. Գէորգ Պազըրճեան 500, Հ. Բ. Ը. Միութիւն 400, Ուսանող. Օգն. Մարմին 200, Տիկ. Ինկրիտ Եկաւեան 100, Նորման վարդապետ 36 ֆր:

Ծաղկեպսակի Ձեռնդում

o

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Բազմիկներու Միութեան եւ ձեռամբ՝

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ծաղկեպսակ կը զետեղուի

ԱՆԴՐԱՆԻԿ-Ի

Հայ ռազմիկներու յուշարձանին

ՎԹԱՄՇԱՊՈՒՀ եւ ԱՐՏԱԻԱԶԴ
Արք.երու չիրխմներուն

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 3, ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ

փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը:

Մուտք՝ ԿԱՄՊԵՐԹԱ:

lUnion Culturelle Française
des Arméniens de France
vous propose

concert en duo

RECITAL UNIQUE

astghig dedeyan
soprano (Paris)

david varjabedian
baryton (Canada)

au piano Françoise COUDRAY

Samedi 9 Juin à 21 h. (précises)
Musé Guimet, 8 Place d'Iena
Paris (16e)

billets à 60 F. et '0 F.
étudiants-J.M.F. : 15 F.
renseignements, réservations :
926-46-93
en vente
chez Durand :
4, place de la Madeleine, Paris
073-62-19
au Centre Culturel Arménien
U.C.F.A.F. - J. A. F.)
6, Cité du Wauxhall, Paris (10e)
208-76-49
Librairie Palouyan
9, Rue de Trévise, Paris (9e)
Auprès des membres de l'UCFAF

ԾԱԽՈՒ ՀՈՂԵՐ

Ծախու հողեր 300էն 1400 քառ. մեթր:
Գիները 8էն 10 ֆր. մեթրը:
Փարիզէն 39 քիլոմեթր, շատ գեղեցիկ տեսարաններու մէջ:
Հեռաձայնել 324·14·96
ԷՍՏԻՒԱՐ ՃԼՋԻՐԵԱՆ
12, Ալէ Լէոնիտ, 94170 ԼԸ ՓԷՐԷՕ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Զորեքշաբթի, Յունիս 6, ընկերուհի Փափազեանի բնակարանը, 6 Ռիւ Շառլ Միչէլ, ժամը 20·45ին:

ՃԱՇ

Ի յարգանս

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

ԾԱՑՐԱԳՈՑՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ – ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՅՈՑ

Հինգշաբթի, Յունիս 7, ժամը հիշդ 20ին, Էնթերքոնթինանթալ հիւրանոցի Էնփէրիալ սրահին մէջ, 8 Ռիւ տը Քասթի կլիշոն Փարիզ 1:

ՃԱՇԱԳԻՆ 200 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը եւ տեղերը ապահովել օր առաջ՝ եկեղեցւոյ Դիւանէն:

Հեռաձայն՝ 359–67–03

Pelerinage en Armenie organisé par l'union compatriotique de Daron de Marseille

Du 3 au 16 AOUT

DEPART ET RETOUR A MARSEILLE

Prix par personne MARSEILLE-MARSEILLE 3650 F.

Date limite d'inscription 5 *Juillet* 1979

PRIX COMPRENANT :
Le transport aérien — la pension complète, Hôtel 1ère Classe, ARMENIA — Les excursions quotidiennes, les frais de visa, l'assurance, rencontre avec les Mechetzi d'Arménie.

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS :
MARSEILLE : M. ANTRANIK SARKISSIAN
22, Avenue de Gascogne -13015 MARSEILLE — Tél. : 60-76-02
M. JACQUES BOGOSSIAN
Tél. : 93-59-04 (le soir seulement)
LYON : M. DEMIRDJIAN MAURICE
11, Rue Robespierre, 69150 DECINES — Tél. : 49-13-72
PARIS : SONIA COUMRYANTZ OPTIMA - TOURS (Agence agréé Intourist)
67-69 Rue Quincampoix, 75003 PARIS — Tél. : 274-27-20
LIC. A. 946

ԳԱՌԶՈՒ

ԺԱՔ ՇԱՆՍԷԼԻ ՀՇՏ

Երկուշաբթի, Յունիս 4, ժամը 17ին, Ֆրանս – Էնթէռէն ժաք Շանսէլ իր ռատիոմոփիին կ'ընդունի ակադեմական՝ ԳԱՌԶՈՒ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Շաւարշ Հազարապետեան կը փնտռէ իր եղբօր զաւակները Գուրգէն եւ Վարդանոյշ: Գուրգէն 47 տարեկան է: 1963էն ի վեր ոչ մէկ լուր ունի անոնցմէ:

Լուր ունեցողներէն խմացնել՝
HAZARABEDIAN CH.
24, Rue de la Division Leclerc
94250 GENTILLY

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Օդափոխութեան կայանին համար խոհարար կ'ուզուի՝ Յունիս եւ Օգոստոս ամիսներուն:

Մանրամասնութեան համար դրել կամ պոյտ Խաչի գրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ, 75009 Փարիզ, տալով հասցէ եւ հեռաձայնի թիւ, պատասխանի համար:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՆՈՐ ԿԵՍԱՐԻՈՑ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՁԱՆ

Նախապահութեամբ՝ հայրենակից Տիկին Լիւսի Աշճեանի

Կիրակի, Յունիս 10, ժամը 13ին, Հ. Բ. Ը. Մ.ի « Ալեք Մանուկեան » սրահը

118, Rue de Courcelles, 75017 Paris

Կը խօսի՝ կեսարիոյ եւ շրջանի Հայր. Միութեան փոխ–նախագահ ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍՏԻՉԵԱՆ:

Հաճելի գեղարուեստական բաժին, Որ. Անահիտ Սվաճեանի եւ Պ. Մինաս Ալեմայեանի սիրայօժար մասնակցութեամբ: Արտասանութիւններ եւ կեսարական ա–նեկդոտներ:

Ծախքերու մասնակցութիւն 70 ֆ.

Տեղերը ապահովել հեռաձայնելով՝
Գ. Սասաէթեան 887·99·06
Յ. Վէզիրեան 780·82·58

Hagop Hagopian
PEINTURE
GRAPHIQUE
Sous les auspices
de l'Ambassade de l'URSS en France
AU CENTRE D'ART
INTERNATIONAL
99, Boulevard Raspail, 75006 Paris
A partir du 29 Mai
Ouvert tous les jours de 10 à 12 h. 30
et de 14 h. 30 à 18 h. 30
sauf Samedi et Dimanche
ENTREE LIBRE

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓ. ԿԱՑԱՆԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ. Խաչի կայանին Յունիս եւ Օգոստոս ամիսներուն արձանագրութեան համար դիմել հետեւեալ վարչութեանց ընկերուհիներուն եւ կամ ամէն Հինգշաբթի ժամը 15 – 18 Հայ Մշակոյթի Տունը՝ 12 – 14 Ռիւ Սէն Պազիլ:

×

Կապ. Խաչի Գելֆոնթէնի կայանի արձանագրութիւնները բացուած են: Արձանագրուիլ մասնաճիւղերու մօտ Յունիս եւ Օգոստ. ամիսներու համար, կամ Կապ. Խաչի գրասենեակը Դ.չ.ի օրերը եւ Շաբաթ օրերը ժամը 15·30էն մինչեւ 17·30 17 Ռիւ Պէօ, Փարիզ 9րդ, 6էն 14 տարեկան (ոչ աւելի):

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
2
SAMEDI
2 JUIN
1979

LE NUMERO 1.80 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ցրաւոտ — Տար. 260 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 140 Ֆ.
Արտասահման — Տար. 300 Ֆ. Հատը — 1 Ֆ. 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.394
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
54e ANNÉE — No 14.394

ՃԱՇ

Առաջ. Հայոց Կաթողիկոսի Այցելութեան Առթիւ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգածութեամբ ոչ – հրապարակային ճաշ մը կազմակերպուած էր, Մայիս 31ին երեկոյեան, ուր հրաւիրուած էին եկեղե – ցիին թէ աշխարհական Ֆրանսացի թէ հայկական տարրերէ անձնաւորութիւններ: Հրաւիրեալներն էին՝ Փարիզի արքեպիս – կոպոս՝ կարդինալ Ֆ. Մարթէ, Յունաց մետրոպոլիտ Գերպ. Մելեթիոս, Ամե – րիկեան եկեղեցւոյ եպիսկոպոս՝ Գերպ. Ռ. Միլլաս, Ռուսաց եկեղեցի (Մոսկուա – յի պատրիարքութիւն) Գերպ. Լ. Իւիլիէ, Յունէն եկեղեցի՝ Գերպ. Ֆլորէա, Ֆրան – սական Բողոքական եկեղեցիներու նա – խագահ՝ Ժաք Մօրլ, Հայ Կաթողիկէ Ե – կեղեցի՝ Դրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեան, Փարիզի արքեպիսկոպոսարանի քարտու – ղար՝ Հայր Մարսէլ Հիւկ, Յոյն Կաթո – լիկէ եկղարք՝ Գերպ. Մասրալլա, նախ – կին նախարարապետ Քուվ տը Միւրվիլ, Արտաքին նախարարութեան կրօնից տե – սուչ՝ Լիւսիէն Ռէյնօ, Ժ. Շերաքի կցոր – դ՝ փէր Պաս, Արտաքին նախարարու – թեան երթոպական բաժնի պատասխանա – տու Պ. Անդրէանիի տեղեկալը՝ Ժ. Փ. Ֆօլթօր փրոթոֆոլի տեղակալը՝ տը Միւրմէն, Ներքին նախարարութեան կրօնից տեսուչ՝ Պ. Ժուֆրէ, Արտաքին նախարարութեան կրօնից խորհրդատու փրոֆ. Կօտրմէ: Ամենայն Հայոց Կաթո – ղիկոսը կը շրջապատէին Կաթող. Պատ – ուիրակ Սերովբէ Արք., Վրաստանի Հա – յոց առաջնորդ՝ Գէորգ Եպիսկ., գաւա – զանիքը՝ Մասիս Վրդ., Գիւտ Եպիսկ., Գ. Պարզեւ Շահպազեան, Կրօնական Ըն – կերակցութեան կողմէ՝ Նուբհան Ֆրէնկ – եան, Սարգիս Պետոյեան, Կարապետ Զըր – պեան, Մէթր Ամէն Բարսեղեան, Գ. Պազըճեան, Պ. Կէնճեան, Բարգէն Տէր – Մարկոսեան, Ա. Օհանեան: Այս ճաշին կը մասնակցէին նաեւ մէթր Լօրա Իշ – գալեան եւ Արփիկ Միսաքեան:

Ճաշի աւարտին յաջորդաբար կարճ ե – լոյթներ ունեցան՝ Կաթ. Պատուիրակ Սե – րովբէ Արք., Կարդինալ Ֆրանսուա Մար – քէ, որ յիշեց թէ իր դիւղին եկեղեցին զանգակատունը չատ կը նմանէր Օվեր – ների հին եկեղեցիներուն, եւ թէ չափա – զանցել չէ ըսել թէ մշակութային եւ հաւատքի դեմքի վրայ « Հայաստանի որ – դիներն ենք »: Փարիզի Արքեպիսկոպոսը յիշատակ, ապա, հաւատարմութիւնը, Հայ. եկեղեցւոյ հաւատարմութիւնը, հակառակ եղած դժուարութիւններուն Թուրքիոյ հետ, Յարդերուն: Ողջունեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, որ աչ – խարհի ամէն կողմ ցրուած Հայերուն հա – մար միութեան նշանն է ու վերջացուց, իր մեծ ուրախութիւնն յայտնելէ եառ ը – նելով. « Շնորհակալութիւն յանուն եկե – ղեցւոյ եւ յանուն Ֆրանսայի »: Անգլե – ր ին քանի մը խօսք ըրաւ Ամերիկեան եկե – ղեցիներու ներկայացուցիչը չեչտելով այն մեծ նպաստը զոր բերած է Հայ եկե – ղեցին, յիշեց թէ այցելած է Սուչավայի (Ռումանիա) Հայկ. եկեղեցին, ուր տե – սած է Կաթողիկոսին նկարը: Խօսք առաւ Բողոքական եկեղեցիներու Դաշնակցու – թեան նախագահը յիշելով Հայերու կրած տառապանքները: Վերջին խօսողն էր Ա. Մենայն Հայոց Կաթողիկոսը, որ անդրա – դարձաւ թէ մեր եկեղեցին կ'ապրի եւ կը գործէ յատուկ պայմաններու մէջ, բայց գործունէութիւնը կը զարգանայ: Քրիստոսի Աւետարանը միշտ այժմէա – կան է, ու մանաւանդ ոգեկոչեց Պա – պին խաղաղութեան պատգամը, Ամանորի առթիւ, յիշելով նաեւ՝ Հայկ. Յարդերը: Իր եղբակցութեան մէջ, մասնաւոր ուշադրութեամբ ընդունեցաւ Ֆրանսայի համար, բոլոր փառքերու երկիրը:

«ՄԻԼԼԻՅԷԹ»Ի ՅՕԴՈՒԱԾԱՇԱՐՔԸ

ԿԱՐՍ, ԱՐՏԱՀԱՆ, ՍԹԱԼԻՆ
ԵՒ ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐՈՂԸ

Բ.

Թուրիհան Այքուլ կը շարունակէ «Թուր – իհան ցնցող Տարիները» յօդուածաշարքը՝ այս անգամ անդրադառնալով Սթալինի մէկ յօդուածին՝ Կարսի եւ Արտահանի մասին:

Ձիշդ այն օրերուն, երբ Սովետական Միութիւնը Կարսը եւ Արտահանը կը պահանջէր Թուրքիայէ, կրկին այժմէութիւն կը դառնար Ժողէֆ Սթալինի մէկ յօդուածը, զոր գրած էր 1921ին եւ լոյս ընծայած՝ Մոսկուայի մէջ հրատարակուող « Ժողովուրդներու կեանքը » անուն հանդէսին մէջ: Սթալին, որ այդ թուականներուն ունէր Ազգերու Ժողովրդային Կոմիսարի պաշտօնը, չէր վարաներ ապագայի վերաբերեալ իր մտածումները բացէ ի բաց արտայայտելու, երբ միւս կողմէ փոխադարձ բարեկամութեան համա – ձայնագիր մը կը ստորագրուէր Թուրքիոյ եւ Սովետական Միութեան միջեւ: Այսօր ալ կ'արժէ մեծ ուշադրութեամբ ու երկար խորհրդածութիւններով կարդալ Սթալինի մտածումները, զորս ան կ'ար – տայայտէր տակաւին այդ օրերուն, հրա – պարակաւ:

« Անգարայի կառավարութեան հա – մար, որ իր չահերը կը հետապնդէ, մեծ արժէք կը ներկայացնեն իր հողերուն ամ – բողջութեամբ պահպանումն ու զանոնք աւելի եւս ընդարձակելու կարելիութեանց որոնում: Մինչդեռ, ընկերվարական եր – կիրներու համար ոչ մէկ արժէք ունին հողն ու ազգային միութեանականութիւնն կռչուած գաղափարը: Թուրքիա, որ Ա – րեւմուտքի աշխարհակալ Պետութիւն – ներու դէմ բացէ ի բաց պայքարի ձեռ – նարկող եւ Արեւելքի միակ կիսագաղթա – վայր երկիրն է դէմ ներկայիս, հարկ է որ իր այդ պայքարին մէջ մեր ամէն տե – սակ օժանդակութիւնն ու օգնութիւնը վայելէ եւ առանձին չմնայ այդ պայքա – րին մէջ: Իսկ որպէսզի այդ գծով կա – րենանք հարկ եղած օժանդակութիւնը հասցնել անոր, պայման է որ այն եր – կիրները որոնք մօտաւոր ապագային վճռ պիտի ունենան անոր հետ՝ գոհացուցած ըլլան իր կարգ մը պահանջներն ու ազ – գային կարիքները: Անգարայի կառավա – րութիւնը, որ ազգային քաղքենիներէ կը բաղկանայ, եթէ նոյնիսկ աշխարհակալ հանգամանք մը ունենայ՝ չատ բնական է որ իր ազգայնական խորքը չի կրնար յաղթահարել եւ չուզեր ալ ընել այդ: Սակայն պարագան այդպէս չէ երբեք ընկերվարական Պետութեան մը համար, որ իր ազգային մղումները յաղթահա – րելու ճամբուն մէջ կրնայ ի հարկին հո – ղերուն մէկ մասը տրամադրել հայրե – նակիցներուն, որպէսզի գոհողութիւն մը կատարած ըլլայ համաշխարհային յե – ղաշրջումին զարգացման ի նպաստ: Եթէ մենք կը հաւատանք աշխարհի պրոլե – տարներու բացարձակ յաղթանակին, պէտք է որ վստահ ըլլանք, թէ այդ գծով մեր կատարելիք բոլոր գոհողութիւնները անցողակի են ու ժամանակաւոր, եւ երբ համաշխարհային մեծ յեղափոխութիւնը իրագործուի, այդ բոլորը անյապաղ պի – տի զարմանուին եւ ամէն գոհողութիւն պիտի արժեւորուի իր բարերար ար – դիւնքով:*

Անգարայի կառավարութեան աշխար – հակալ ու ծաւալապաշտ՝ համաթուր – քական քաղաքականութիւնը կ'ուզէ իր ձեռքը պահել Հայերէ ընակուած հողա – մասերը եւ աւելին՝ տիրել նաեւ Կովկա – սի: Մենք եթէ նոյնիսկ կասկածինք ա – նոր այդ քաղաքականութենէն եւ կարդ – մը միջոցներու դիմէ զայն իրականացնե – լու համար, պէտք չէ որ խրտչինք անոր ցուցաբերած այդ ծաւալապաշտական հակումներէն: Հետեւաբար, մենք երբեք պէտք չէ վախնանք ի հարկին հողային կարգ մը զիջումներ ալ կատարելէ ա – նոնց: Որովհետեւ, ինչպէս որ ըլլայ՝ կատարելի այդ զոհողութիւնները ան – ցողակի հանգամանք մը ունին: 1918ին, ինչպէս որ համաչխարհային – ները մեր երկիրը փրկելու համար Ուկ – րանիան, այսինքն Ռուսիոյ կէսը տուինք ու յետոյ ետ առինք զարձեալ, հիմա ալ Արեւելքի յեղաշրջութեան յաղողութեան սիրոյն կրնանք մաս մը հողային զիջում – ներ կատարել Թուրքիոյ համար:

Հայաստան, այդ խորհրդաժողովին մէջ պէտք է որ չարժի Լենինի ցուց – մունքներուն համաձայն եւ ամենամեծ ազգային զոհողութիւնները կատարէ ի հարկին: Ուստի, Հայաստան պէտք է որ հրաժարի ոչ միայն իր կարգ մը ծաւա – լապաշտական ձգտումներէն, այլեւ այն հողամասերէն, որ ծանօթ են իբրեւ հա – կական հողեր, զորս կ'ուզէ կցել իր մայր հայրենիքին: Պէտք է, սակայն, որ հրա – ժարի իր այդ ամենահամեստ պահանջ – ներէն անդամ: Պէտք է հրաժարի նոյն – պէս Վանն ու Պիթլիսը պահանջելէ եւ ըմբռնէ, որ այսօրուան պայմաններուն մէջ անկարելի է որ իրագործուին այդ եւ նման պահանջներ:

Կարսը եւ Արտահանը, իրականութեան մէջ ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ մեծ – նոյն ատեն Ռուսիոյ համար ալ մեծ կա – րեւորութիւն եւ արժէք կը ներկայացնեն, որովհետեւ անոնք Կովկասի դէմ չղթա – յազերծելի չարժումի մը պարագային իրրեւ ոստոմի տախտակ կրնան ծառա – յել: Կարս եւ Արտահան նահանգներուն ժամանակաւորապէս Թուրքերու յանձ – նումը սակայն Հայերու կողմէ անընդու – նելի կը նկատուի, մինչդեռ չատ ալ դիւ – րաւ կարելի է, որովհետեւ ամէն ինչ ժա – մանակաւոր է եւ փոփոխելի:

Հայաստանի մէջ սովետական կարգե – րու հաստատումը, լաւ քայլ մըն է Հա – յաստանով, Վրաստանով եւ Թուրքիայով եռակողմանի Սովետ Համադաշնակցու – թիւն մը ստեղծելու գծով: Ասիկա խիստ կարեւոր իրագործում մըն է իր ներկա – յացուցած արժէքով: Մօտ ատենէն, այս համադաշնակցութեան չուրջ պիտի խմ – բուին Արեւելքի բոլոր ընչանային պե – տութիւնները եւ այդ մեծ յաղողութիւն մը պիտի ըլլայ մեզի համար:

Անգարայի կառավարութիւնը պէտք է չատ լաւ գիտնայ սա պարագան, թէ Հա – յաստանի սովետականացումէն վերջ Թուրքիոյ կը մնայ միակ բան ընելիք, այդ է՝ այլեւս չզբաղիլ Սովետական Հա – յաստանով եւ աշխատիլ՝ միանալ անոր հետ:

ՈՐԲՈՒՆԻ ԱՒԵԼԻ ԼԱՒ Է

— o —

Ուրբաթ առաւօտ, Հրաչ Զարդարեանէ մեր առած տեղեկութիւնները չատ յու – սադրիչ են ինչ կը վերաբերի Որբունիի առողջական վիճակին, որ զգալի բարե – լաւում արձանագրած է: Հաւանական կը նկատուի նաեւ որ աղջիկը կարենայ պինքը փարիզ փոխադրել, քանի մը օրէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Իրանի մէջ մթնոլորտը լարուած կը մնայ քարիւղային երեք քաղաքներու մէջ: Խուզիստանի բախումներուն առթիւ, Թեհրանի ձայնասփիւռը կ'ըսէ թէ 21 մեռեալ կայ եւ 77 վիրաւոր, մինչ տեղա – կան արաբ ղեկավարները մեռեալներու թիւը 200 կը նկատեն եւ 600 վիրաւոր:

ՊԱՊԸ Վարչաւա կը ժամանէ Շաբաթ օր եւ որքան անհամբեր խանդավառութիւն մը ցոյց կուտայ ժողովուրդը, նոյնքան վերապահ է կառավարութիւնը, որ սա – կայն պէտք եղածը կ'ընէ, քանի ուրիչ ելք չունի: Լեհերը, ծանօթ է ջերմեռանդ հաւատացեալներ են « Աստուծոյ խեն – թերը » որակուած: Եկեղեցւոյ մէջ է, որ պահպանած են իրենց ազգային ինք – նութիւնը, ձեւով մը գէշ օրերու իրենց հայրենիքն է (նման ուրիչ ժողովուրդի մը...): Համայնավար վարչակարգը չկրցաւ աւանդատուներու մէջ միայն պարփակել լեհ եկեղեցին եւ այսօր իր լեհ Պապով, բաւական մեծ վրէժ մը կը լուծէ: Յովհ. – Պողոս Բ. յաջորդաբար կ'այցելէ Վարչաւա, Կնիէզնօ, Շեչթոքո – վա, Քրաքովի:

ՀԻԻԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐԸ ծանր ամբաստա – նութիւններու ներքեւ են այս միջոցին, Պօտըլոքէն հաք ուր նորածիններ զոհ դացած էին համաճարակի մը, Փարիզի ամէնէն համբաւաւոր՝ Փէթիէ – Սալ – փէթրիէռն է, ուր եւ « արկածներ » պա – տահած են, Մայիս 2էն 4: Շուրջ 16 հի – ւանդ մեռած է, Փրոֆ. Քապրոլի սրտա – բանական վիրաբուժութեան ապաստարկու – թեան մէջ: Գործողութենէն հաք, բոլոր հիւանդներն ալ նոյն ախտանշանները ցոյց տուած են (ջերմի մանաւանդ) եւ կը կարծուի որ պատճառը 4 առ հարիւրի ալպիմինի խառնուրդ մըն է, որ կը սրսկուէր հիւանդին եւ կուգար արիւնա – փոխութեան կեդրոնէն:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Համայնավար կուսակ – ցութիւնը կը սաստկացնէ իր յարձակում – ները Ընկերվարականներուն վրայ: Մաս – չէ առնէ չի թողուր ամբաստանելու հա – մար Միթերանը եւ խնդրոյ առարկայ ը – նելու անոր անկարողութիւնը առաջնորդ քաղաքական դեր խաղալու: Ընկերվա – րական կուսակցութիւնը յայտարարու – թեամբ մը չատ խիստ պատասխան մը տուաւ, չեչտելով « Համայնավար ղեկա – վարները կրկնակ հարուածներ կուտան Ընկերվարական կուսակցութեան: Ամէն ինչ պատրուակ կը ծառայէ իրրեւ ճըշ – մարտութիւն կրկնելու համար ամէնէն երեւակայական եւ չինծու վերագրում – ները »:

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՌԱՋ ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Ինչպէս ամէն ամսուան առաջին կի – րակին, վաղը լոյս կը տեսնէ «Յառաջ Միտք եւ Արուեստ»ի նոր թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Արաֆսի Գմբէթեան՝ Ֆրանսերէն քեր – թուած մը

Խաչիկ Թէօլէօլեան՝ Սփիւռքահայ մը – տաւորականութեան հարցը

Գր. Քէօսէեան՝ Պերթոլ Պրեխթ եւ դիւցազներգական թատրոնը:

×

Հոդեզալուստի առթիւ «Յառաջ» լոյս չի տեսներ Երկուշաբթի (Երեքշաբթի, Յունիս 5ի թիւ): Միտք եւ Արուեստին յաջորդող թիւը՝ Չորեքշաբթի, Յունիս 6

ՄԵՐ ԱՄԷՆՈՒՆ ՓՕԼԱՏԵԱՆԸ

(ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԱԾ ՄԱՐՍԷՅԼ, ՄԱՅԻՍ 20ԻՆ, ՄԵԾԱՐԱՆՑԻ ՀԱՆԴԻՍԱԽՕԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ)

« Հայ գրականութիւնը, կ'ըսէ Շուշանեան, գաժան մայր մըն է որ իր զաւակները արիւնով կը զինէ՝ պատրաստելով մահուան »: Ահա, Սփիւռքի ամէնէն եռուն, ամէնէն սիրուած ու գժբախտ տղուն այս տողերուն է որ մտածեցի, երբ ընկերներս հրաւիրեցին զիս խօսք առնելու մեր սիրելի Կարօ Փօլատեանը մեծարող այս հանդիսութեան: Շուշանեանի այս բերտ, ցաւագնդ հատատումը այնքանով կը թելադրուէր, հաւանաբար, այդ գայեակ մօր տխուր, մահացո՛ւ զուլզուրանքէն — մեր ամբողջ պատմութի՛ւնը վկայ —, որքանով, եւ մանաւանդ, այդ մօրը պատրաստած մահուան երթալու հայ, յատկապէս սփիւռքահայ գրագէտին ապրած կեանքէն ու ստեղծագործելու կերքէն: Չեմ խօսիր գրականքի, գոհոզութեան մասին, որոնց, օրուան մեծարեալին նման, ես եւս չեմ հաւատար: Կը կատարենք՝ ինչ որ ընտրած ենք· հաճելին: Հերոսներուն մէջ խակ թաք նուած է լաւագոյնին ծառայելու, բայց եւ լաւագոյնը ըմբռնելու անձնասէր գոհունակութիւն մը, եւ ոչ թէ անձնուրացութեամբ, այլ ընդհակառակն իր անձն ու անհատականութիւնը հատատուելու, արժեւորելու միտումով է որ կատարեալ Փօլատեան ահա քառասուն տարիներէ ի վեր անընդհատ կը ծառայէ հայ գրականութեան: Այլ առիթներով այլ յօրելեաններու ուղղուած լսած եմ խօսքեր, մեծ գոհոզութիւն, անձի բացարձակ ուրացում նկատուած է հայերէն գրելը, հայ մշակոյթին ծառայելը··· իրրեւ թէ իրենք չատ մեծ ըլլային եւ հայ մշակոյթը՝ չափազանց փոքր··· լսած եմ նոյնիսկ, որ եթէ յօրելեարը բախտը ունեցած ըլլար օտար, մեծ ազգի մը զաւակը ըլլալու, օտար լեզուով արտայայտուելու, այսօր աշխարհահռչակ անուն կը ստանար, կ'ըլլար այսինչ կամ այնինչ կաճառի տոէթէօո ոնոռիս գաուզա կամ չռնգալից հնչականութեամբ ուրիշ որեւէ բան: Նման խօսքերէ, նման անիմաստ բաղդատութիւններէ վատահ եմ թէ պիտի վերաւորուէր մխայն մեր մեծարեալը, որ գիտակից իր կարողութեան եւ արժանիքներուն՝ ուզե՛ց, փորձե՛ց ու յաջողեցաւ ըլլալ մխայն ու մխայն հայ գրագէտ Կարօ Փօլատեանը: Հոծ թիւով այս սրահին մէջ մեր ներկայութիւնն իսկ իր խմաստն ու արժէքը կը ստանայ, արդէն, պարզ մէկ տարազով, — յարգանք հայ գրագէտին:

Գրագէտ Փօլատեանը կը ներկայանայ երեք զգաւոր երեսներով — վիպագիրը, զրուցագիրը, թարգմանողը: Իրրեւ վի – պագիր, պիտի հրատարակէր « Արեւելքի Տղաքը », « Կը հրաժարիմ Հայութենէ », « Կրակէ Շապիկը », « Վերադարձ », « Սփիւռքը իր դէմքակատարներով », « Լոյսերը » եւ « Արծիւները Անապատին մէջ »: Բայց նշուած վերջին հատորէն, միւս բոլոր գործերուն նիւթն ու միջավայրը կը կազմէ Ֆրանսայի, յատկապէս Մարսէյլի Հայութեան ապրած կեանքը: Այս գիրքերուն հերոսները, կոչուին Սուրէն, Մարտիրոս, Երուանդ, Արմէն թէ հայկական բոլոր անուններով, կը ներկայանան, խարքին մէջ, իրրեւ մէկ անձ ու անուն, — Արեւելքէն եկած տղայ՝ Կարօ Փօլատեան, — այնքա՛ն ներկայ է ու զգալի հեղինակին ապրած կամ երազած կեանքին, ազգային, մարդկային թէ գաղափարական իր ապրումներուն զրոյմը: Ենթակայական այս չեշտն է որ ապրուած, հարազատ, սրտէն եկող եւ սրտին զացող թարմ՝ չունչ մը կուտայ գործին: Հոգեբանական կամ ընկերային բարդ հարցեր չօշափելու, գեղարուեստական գլուխ գործոցներ յօրինելու ոչ միտումը եւ ոչ ալ յատկանութիւնը ունի Փօլատեան, — բայց այն ջերմութիւնը, այն անկեղծ, ուղղակի՛ ճամբով եկած թելադրականութիւնն ու անմիջականութիւնը որ մեղի կը փոխանցէ՝ չատ աւելի նախընտրելի են ու հարազատ՝ քան չապրուած, արուեստական, յօրինեալ լեզուով մխայն արժեւորուած հանրածանօթ գործեր:

Զրուցագիր Փօլատեանն էր որ գրական այդ սեռը մեր մէջ առաջինը մշակելով՝ նոր ուղակի էջ մը պիտի բանար հայ գրականութեան մէջ: Հոս է նաև որ ինքպինք պիտի հաստատէր հանրային մտապնդութիւններով գրագէտը՝ բանիմաց գրուցակիցներու հետ այլազան, կարեւոր նիւթերու շուրջ խոր վերլուծումներով: Մեր մեծարեալը « Ուրիշներու մատծումներով մխայն գեղեցիկ գործ » կը կոչէ իր նախաճեռնութիւնը, երբ չատ աւելի գժուար էր ու գեղեցիկ կարենալ ընտրել չօշափած նիւթին մատնագէտ ներհուն խօսակիցը, զայն խօսեցնել եւ արձանագրել մխայն անհրաժեշտը, լաւագոյնը: « Զրոյց »ները ամփոփուած են չորս հատորներու մէջ, կը խօսին սփիւռքէն ու Հայութիւնը յուզող արուեստի թէ գաղափարական, անտեսական, պատմական, նոյնիսկ բանաստեղծական բոլոր հարցերու մասին, կազմելով, ձեւով մը, Հայուն ներքին, հոգեկան պատկերը, պատմութիւնը: Եւ չաճախ, մանաւանդ կարգ մը զրոյցներու մէջ, ուղղակի գեղեցիկ գրականութիւն է որ կը հրամցնէ մեզի Փօլատեան: Արդարեւ, զրուցագիրը իրաւունք ունի ըսելու թէ անոնց մէջ « մէկէ աւելի էջեր կան որոնք պիտի ապրին եւ մաս կազմեն հայ գրականութեան »: Անձնապէս, օրինակ, տակաւին մինչեւս օրս չե՛մ կարդացած արդի հայ բանաստեղծութեան մասին այնքան յստակ բանաձեւուած խոր տեսութիւններ, որքան, իր խորագրով զանազաններու — բայց ի՛նչ զանազաններ, անոնք կը կոչուին Ժան Պալար, Կոստան Զարեան, Սահարոն, Գրիգոր Ճիմշէճեան, Յարութ Կոստանդեան, Բիւզանդ Թօփալեան — այո՛, ա՛յդ զանազաններուն հետ ունեցած իր զրոյցով: Նման պարագաներու, երբ մանաւանդ նիւթին գեղեցկութեամբը տարուած ինք եւս կ'ոգեւորուի, կը սկսի խորհրդածել, զրոյցը կը վերածէ իրապէս գրականութեան: Ինչ որ պիտի արտադրեմ, պատահական բացուած էջէ մըն է: Ահարոնի հետ առանձին զրոյցի ընթացքին, եզական բանաստեղծէն քանի մը մէջբերումներ կատարելէ ետք, Փօլատեանն է որ նոր գեղեցկութիւն մը յայտնաբերողի իրաւունքով կը խոր – հրդածէ, ասելին՝ հիացական կը բացատրէ· « Ն՞ր է այս աշխարհը մեզի, ն՞ր՝ հայ քերթողութեան համար: Առաջին անգամն է որ կը հնչեն այս երգերը հայ բանաստեղծութեան չքեղ պարտէզին մէջ: Կատարելութիւն մը, որուն մօտեցած է Ահարոն եւ ուր չատ քիչեր հասած են: Հոս բառերը, մտածումը երաժշտութիւնը կը գադրին այլեւս չօշափելի բաներ ըլլալէ: Կը խուսափին ամէն բացատրութենէ ու սահմանումէ: Մաս – նիկ մըն են թերեւս, վայրկեան մը միայն, բայց անկորնչելի ու յաւերժական: Քերթողը զայն լսած է տիեզերական ներդաշնակութենէն: Իրապէս — թող չվիրաւորուի մեր մեծարեալին համեստութիւնը —, ամէնուն տրուած չէ այսքան քիչ բառերով ա՛յս աստիճան լայն հորիզոն բանալ, ամէ՛ն ինչ ըսել:

« Զրոյց »ներուն մէջ զգալի է նմանապէս ներկայութիւնը հեղինակին՝ իրրեւ ապրող անհատ, խառնուած: Չերմ, չէնչող, մտերիմ բան մը՝ իր եւ բոլոր խօսակիցներուն միջեւ, կոչուին անոնք պատմաբան Հ. Սահակ Տէր–Մովսէսեան, բանաստեղծ Ահարոն, բանասէր Հ. Ներսէս Ակինեան, վարչապետ Սիմոն Վրացեան թէ քաներորդ զարու համաչխարհային բանաստեղծներէն Էլիւար ու Սէն–Ճոն Փէրս: Այս վերջին անուններէ կը թելադրեն որ յիշենք հոս, — եւ մանաւոր գնահատանքով ու յարգանքով — հայ դրականութիւնը Եւրոպայի եւ փոխադարձաբար եւրոպական գրականութեան ամէնէն նոր չարժումներն ու դէմքերը Հայերուն ներկայացնելու իր դերը: Այո՛, մեր մէջ առաջիններէն, եթէ ոչ առաջինն է եղած Փօլատեան, որ « զրոյց »ներու կողքին լուրջ ուսումնասիրութիւններ է հրատարակած, իրրեւ անջատ ստեղծագործութիւն, Էլիւարի, Սէն Ճոն Փէրսի, Փասթերնաքի, Քազանձաքիի թէ այլ արդի գրական չարժումները գլխաւորող դէմքերու մասին: Միշտ վարպետի եւ – սին, ինք եւս ներկայ էր սակայն, գրական բարձր մակարդակով « Անդաստան »ներու առաջին չրջանին, իրր ցրուած ուժերը մէկտեղող, խանդավառող, գործի մղող գլխաւոր ուժ· կարեւոր դեր մը՝ որ մոռցուած է այսօր եւ ամբողջ չարժումը արձանագրուած մխխայն Բիւզանդ Թօփալեանի անունով:

Հայ գրականութիւնը օտարին ճանչ – ցնելու իր աշխատանքով կ'ամբողջանայ գրական իր գործունէութեան երրորդ, թարգմանական երեսը: Հոս եւս կայ արդիւնքը — եւ ի՛նչ գեղեցիկ արդիւնք —, բայց բացակայ է ինքը, գլխաւոր դերակատարը: Այսօր չատ կը խօսուի, պիտի չարունակուի միշտ խօսուիլ Լիւք Անտրէ Մարսէլի թարգմանութիւններուն մասին: Բայց ո՞վ էր Լիւք Անտրէ Մարսէյլ, եթէ չգտնուէր Փօլատեան մը զայն յայտնաբերելու, մեզի՛ բերելու, կապելո՛ւ: Առենին, Բենիամին Թաչեանն է միայն որ պիտի գրէր, եւ արդարօրէն.— «Օտար մը ապրեցնել Հայութեամբ, զայն գրեթէ հայացնել, անոր զգալ տալ մեր կեանքին ու պատմութեան զառն ու գաժան, բայց նաեւ վեհ ու վսեմ « գրուագները », անոր մէջ յուզումնահար ապրումի վերածել մտաւորական մարզու սառն գատողութիւնը, նոյնիսկ օտարին խօսքով ջեր – մացնել Հայութեան դպացումը՝ Հայուն մէջ.— ահա թէ ի՛նչ կրցած է ընել Կարապետ Փօլատեան »: — Բազմաթիւ թարգմանութիւններու կողքին նչենք հրատարակուած առանձին գիրքերով « Նարեկացի եւ միջնադարեան Տաղերը », « Վարուժանը », « Զարենցը »: Աքանչելի թարգմանութիւնները, որոնք կը մէջբերուին հրատարակուած բոլոր ծաղկաքաղներուն մէջ, զորս պատմութիւնը արձանագրած է, միայն ու միայն, Լիւք Անտրէ Մարսէլի անունով: Ան որ թարգմանական գրականութենէն կը հասկնայ պիտի թէ այն միւս անունը, Կարօ Փօլատեան, կատարած է նախ ամէնէն կարեւորը՝ որ ընտրութիւնն է, ամէնէն գաժանը՝ որ բառացի թարգմանութիւնն է, եւ Ֆրանսացի բանաստեղծին հետ Հայու իր զգայնութեամբ փորձած է տալ զրգայական, լեզուական եւ արտայայտչական նրբութիւնները՝ կարելի ճշդրտութեամբ ու հաւատարմութեամբ՝ Ֆրանսերէնով: Թող հոս, գոնէ այսօր, ըսուի թէ կային, գիրար լրացնող, երկու թարգմանողներ· Լիւք Անտրէ Մարսէլ՝ որ ստորագրեց, Կարօ Փօլատեան որ միայն ուրախացաւ՝ ի սէր հայ գրականութեան:

×

Ահատասիկ Կ. Փօլատեանի գրականութիւնը իր ընդհանուր գիծերուն մէջ, այնպէս՝ ինչպէս է, ինչպէս կը ներկայանայ ընթերցողին: Այսօր մենք չենք հաւաքուած հայ գրականութեան մէջ իր դերը ճշդելու, տեղը որոշելու, արժէքը կշռելու: Այսօր սակայն, յանձին մեծաքանակ սիփիւռքի գրագէտը պատուելով հանդերձ, եկած ենք, նամանաւանդ, պատուելու ենթական, մեր սիրելի Փօլատեանը: Գրագէտներն են թելադրած մեր ընթերցումները· զանոնք կը գնահատենք կամ ոչ· ճաշակի հարց է· անհատներն են կազմած մեր մարդկային յարաբերութիւններուն, մեր ապրումնե – րուն առանցքը· զանոնք կ'ընդունինք կամ կը մերժենք· նկարագրի հարց է: Ապագայ ընթերցո՛ղը պիտի ըսէ թէ ինչ բաւ այսօրուան գրագէտը, բայց մենք, իրրեւ ականատես կամ ականջալուր վկայ անհատի՛ կեանքին ու գործունէութեան, կրնանք անվեհեր ըսել, թէ ան որ ճանչցած է Փօլատեանը տեսած է մէկը որ իր մէջ կը կրէ — Արեւելքի տղոցմէն մէկուն բառերով — այն՝ « ո – րոնցմով մարդն է իրապէս մարդ, առած է բոլորանուէր, չէնչող, տոք » բան մը՝ որ իր հաղորդականութեանը մէջ քաղցրութիւն է միայն, այն համակող անուշութիւնը՝ որ մեզ կը բարձրացնէ առօրեային, կը կազմէ պայծառ ամբողջութիւն մը եւ որ կը կոչուի, այս պարագային, միայն մտերմութիւն: Վերջացնելով, ահա թէ ինչու ոչ միայն այս բեմէն իր ծանօթներուն ու սրտակիցներուն, այլեւ ի սփիւռս աշխարհի որեւէ տեղ, որեւէ հայ հաստատութեան առջեւ եթէ տեղը ներկայանար իր մասին խօսելու, երկու պարզ բառերու մէջ խտացնելով մարդն ու գրագէտը պիտի կոչէի զայն, միայն ու միայն, մեր ամէնուն Փօլատեանը:

ԶՈՒԼԱԼ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ

Մայիս 29ի մեր թիւով, առաջին տպաւորութիւններ տուած էինք, Մայիս 28ի հանդիսութեան նուիրուած Սարդարապատի 61րդ տարեդարձին: Ինչպէս ըսինք, Դպրոցասէր եւ Սամուէլ Մուրատեան վարժարաններու երգչախումբի երեք համբերգներով (Տէր կեցո՛, Իբրեւ արծիւ, Սարդարապատ), ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանպէկեանի, սկսաւ հանդիսութիւնը, որու բացման խօսքը արտասանեց Կաթող. Պատուիրակ՝ Սերովբէ Արք. Մանուկեան:

Սերովբէ Արք. նախ ուրախութիւնն յայտնեց, որ բախտաւոր գուզադիպութեամբ մը, կը վայելենք ներկայութիւնը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, որ բարեհաճած էր նախապահութիւնը ստանձնել եւ արտասանել փակման խօսքը: Ապա, չեշտեց թէ ժողովուրդներու պատմութեան մէջ կան դէպքեր, որոնք վճռական եւ ճակատագրական դեր կը խաղան, նոր իրականներ կը ստեղծեն: Այդ բոլոր դէպքերուն մէջ Սարդարապատ բացառիկ տեղ կը գրաւէ, վասնզի ոչ միայն վճռական եւ ճակատագրական դեր կատարեց մեր պատմութեան մէջ, այլեւ նոր վերածընունդ եւ նոր կեանք ստեղծեց: Կաթող. Պատուիրակը նկարագրեց 1915ին եւ անոր յաջորդող տարիներուն պարզուած վիճակը՝ ամբողջ Արեւմտահայաստանը աւերակի վերածուած էր, մնացորդացը հիւծած, սպառած, գրեթէ դիրեմանին եղերքը հասած հատաքականութիւն մըն էր հայ ժողովուրդին մնացորդացը: Եւ այդ վիճակին մէջ էր, որ դարաւոր թշնամին չգոհանալով մխայն Արեւմտեան Հայաստանի կործանումով եւ բնաջնջումով, իր արիւնոտ դունչը երկարեց Արարատի սառոյցը եւ Ս. Էջմիածնի հովանիին տակ ապաստան գտած հայ ժողովուրդի քեկորներուն: Յուսահատական այդ վայրկեանին էր, որ հայ ժողովուրդը առաւ իր վճռական որոշումը՝ ա՛յ, թշնամին պիտի չանցնի: Ու ամբողջ ժողովուրդը, այր թէ կին, եկեղեցական թէ մտաւորական, բանուոր թէ գիւղացի, մէկ մարդու պէս ելաւ թշնամիին դէմ Սարդարապատի դաշտին մէջ: Ու երբ, ապահովութեան համար կ'առաջարկուէր Էջմիածնի Մայր Աթոռը փոխադրել այլուր, Գէորգ Ե. ծերունազարդ Կաթողիկոսը անբացատրելի նախատեսութեամբ մը, տեսիլքով մը, ո՛չ ըսաւ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կրնայ մեռնիլ միայն Ս. Էջմիածնի տաճարին տակին վրայ: Ու եկեղեցիին զանգակները հնչեցնել սըտաւ եւ եկեղեցականներ գրկեց ճակատ, նման Գարեգին Աբգ. Յովսէփեանցի որպէսզի քաջալերեն եւ խրախուսեն հայ բանակը: Եւ եղրակացնելով, Կաթող. Պատուիրակը ըսաւ՝ առանց Սարդարապատի ճակատամարտի յաղթանակին այսօր ուան Հայաստանն ալ գոյութիւն պիտի չունենար: Ինչ որ ունինք իրրեւ ազգային ստեղծագործութիւն, իրրեւ ժողովուրդ, իրրեւ ազգ, իրրեւ հայրենիք, կը պարտինք Սարդարապատի յաղթանակին:

Յաջորդ խօսողն էր Արտաւազդ Պէրպէրեան, որ գրական ոճով նկարագրեց 1918 Մայիս ամսուան տիրող վիճակը: Դարձեալ գարուն է, ամբողջ Արեւմտահայաստանը աւերակ է, ամայացած է, մնացորդացը ամէն ինչ լքած կը նայի չէ բանակին հետ, կիներ, երախաներ, ծերունիներ կը լքեն իրենց եաին ամէն ինչ, կը քալեն նահանջող բանակներուն հետ դէպի Արարատեան գաշտ, դէպի վերջին ապաստան Հայութեան: Կը նահանջեն լքելով իրենց եաին այնքան ծօթքներ լսած իրենց հազարամեայ եկեղեցիներն ու վանքերը, այնքան արցունքներով օծուած իրենց պապենական չիմներուն, ու խաչքարերը, կը նայինին իրենց եաին ձգած այնքան սէրեր ու դուրգուրանքներ: Կը թողուն իրենց եաին ամէն ինչ, ամէն ինչ, ամէն սէր, ամէն յոյս, չէշտակ, ամէն արբունիւն, ամէն յոյս, կը քալեն չգնարեկ, չուտարեկ, գլխի – կոր, իրենց եաւէրն, ճիշդ եաւէրն կուգայ Թրքական բանակը:

Արտաւազդ Պէրպէրեան չէշտեց թէ այդ ծանր վիճակին մէջ, հայ ժողովուրդի գաւառ գերբնական ուժը եւ Սարդարապատուով, ապա՝ Բաչ Ապարանով եւ Ղարաքիլիսէով փրկեց Հայութիւնը անէացումէ: Սարդարապատի յաղթանակով ա –

ՕՐԱՑՈՒՅՑ ՓՈՐՁԱՐԱՆ ՎԱՃԱՌՔԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԱՃԱՌՔԻ ՆՈՒՇԱԳԱԼ

1929 — 1979

Ա. Ս.

Շարք, 9, ծանր դուռ։ Ներսից Տիգրանուհու (գուցե՝ Տիգրանոյշ) Վարդի Ներսիսյանը (տարիք՝ 24–25) ամուսնացել է ռազմաճակատից վերադարձած Ներսես Ներսիսյանի հետ։ Ներսեսը ծանր վիրավորում է ստացել, ոտքը կորցրել։ Ամուսինները ապրում են Ներսեսի ծնողների՝ Ներսիսների տանը։ Ներսեսի հայրը՝ Ներսիս Ներսիսյանը (տարիք՝ 60–65), մայրը՝ Ռուզան Ներսիսյանը (տարիք՝ 55–60), ամուսնացել են 1920 թվականի հունվարի 29-ին։ Ներսեսի քույրերն են Վարդուհին (տարիք՝ 30–35), ամուսնացած է Ալեքսանդր Ալեքսանյանի հետ, ապրում են Երևանում, Ալեքսանդրի (տարիք՝ 35–40) մայրը՝ Աննան (տարիք՝ 55–60), ամուսնացել են 1918թ. հոկտեմբերի 28-ին։ Ալեքսանդրը Ներսեսի ընկերն է եղել։ Ներսեսի եղբայրը՝ Արտավազդ Ներսիսյանը (տարիք՝ 20–25), ամուսնացել է 1973թ. հունվարի 15-ին Ռուզաննա Ավետիսյանի հետ, ապրում են Ռուզաննայի ծնողների՝ Ավետիս Ավետիսյանի (տարիք՝ 55–60) և Աստղիկ Ավետիսյանի (տարիք՝ 50–55) տանը։ Ռուզաննայի քույրերն են Անահիտը (տարիք՝ 25–30), ամուսնացած է Արտակ Մելիքյանի հետ, ապրում են Երևանում, Արտակի (տարիք՝ 30–35) մայրը՝ Նվարդ Մելիքյանը (տարիք՝ 55–60), ամուսնացել են 1946թ. մայիսի 9-ին։ Արտակի քույրերն են Լիլիթը (տարիք՝ 25–30), ամուսնացած է Արտավազդ Ներսիսյանի հետ, և Ռիտան (տարիք՝ 20–25), ամուսնացած է Արտակ Ներսիսյանի հետ։ Ռիտայի ծնողները՝ Ռուբեն Ռուբենյանը (տարիք՝ 50–55) և Ռուզաննա Ռուբենյանը (տարիք՝ 45–50), ամուսնացել են 1952թ. հոկտեմբերի 3-ին։ Ռուզաննայի քույրերն են Ալվարդը (տարիք՝ 25–30), ամուսնացած է Ռուբեն Ռուբենյանի հետ, և Ռիման (տարիք՝ 20–25), ամուսնացած է Արտակ Ներսիսյանի հետ։ Ռիմայի ծնողները՝ Ռուբեն Ռուբենյանը (տարիք՝ 50–55) և Ռուզաննա Ռուբենյանը (տարիք՝ 45–50)։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԱՃԱՌՔԻ ՆՈՒՇԱԳԱԼ

1929 — 1979

Ա. Ս.

Շարք, 9, ծանր դուռ։ Ներսից Տիգրանուհու (գուցե՝ Տիգրանոյշ) Վարդի Ներսիսյանը (տարիք՝ 24–25) ամուսնացել է ռազմաճակատից վերադարձած Ներսես Ներսիսյանի հետ։ Ներսեսը ծանր վիրավորում է ստացել, ոտքը կորցրել։ Ամուսինները ապրում են Ներսեսի ծնողների՝ Ներսիսների տանը։ Ներսեսի հայրը՝ Ներսիս Ներսիսյանը (տարիք՝ 60–65), մայրը՝ Ռուզան Ներսիսյանը (տարիք՝ 55–60), ամուսնացել են 1920 թվականի հունվարի 29-ին։ Ներսեսի քույրերն են Վարդուհին (տարիք՝ 30–35), ամուսնացած է Արտավազդ Ներսիսյանի հետ, ապրում են Երևանում, Ալեքսանդրի (տարիք՝ 35–40) մայրը՝ Աննան (տարիք՝ 55–60), ամուսնացել են 1946թ. մայիսի 9-ին։ Արտակի քույրերն են Լիլիթը (տարիք՝ 25–30), ամուսնացած է Արտակ Ներսիսյանի հետ, և Ռիտան (տարիք՝ 20–25), ամուսնացած է Արտակ Ներսիսյանի հետ։ Ռիտ

Այրի Տիկին Ծնունդ Օվաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Օվաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ելանճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նշան Մինասեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Փանթոսեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ կակոյեան, Պետրոսեան, Տոլմաճեան, Զիվիչեան, Խօմէչեան եւ Վարդանեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՋԱՏԻԿ ՕՎԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 31ին, Բրեթէյլ, 83 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, Յունիս 7, ժամը 15·30ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, Կոմիտաս փողոց 4, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Ալֆորվիլի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահապէտ չտաւցողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Անիկի.— Տէր եւ Տիկին Հայկ Քալեճեան 200 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին, Տիկին Երանուհի Թիւթիւնճեանի մահուան քառասունքին առթիւ (Հոգեհանգիստին համար կիրակի, Յունիս 3):

×

Ռոմանէն այրի Տիկին Արեգնազ Քէշիշկեան իր ամուսնոյն՝ Սարգիս Քէշիշկեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ կը նուիրէ 100 ֆր. «Յառաջ»ին:

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE
(12 - 14, Rue St. Bazile — 13001)
MARSEILLE

Le groupe théâral « AVRIL » de Saint Chamond, sous la direction de VARTO AKELIAN, présente :

"Le MONDE FÊLE„

Samedi, 9 Juin à 21 heures
Prix des places : 20 F.

Ս. ՍԱՀԱԿ–ՄԵՍՐՈՊ ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՅ ԴՊՐՈՑԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷյԼ

Կիրակի, Յունիս 10

Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ իր մշակութային տան մէջ գործող Ս. Սահակ–Մեսրոպ հայկ. միօրեայ զպրոցի հանդէսը տեղի կ՚ունենայ կիրակի Յունիս 10 ժամը 15ին Ա. Ջրբաչեան սրահին մէջ:

Հանդէսին ներկայ ըլլալու կը հրաւիրուին աշակերտներու ծնողքներն ու բոլոր համակիրները:

ԿԵԴՐ. ԱԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի կ՚ունենայ Յունիս 16, Շաբաթ օր, ժամը 16ին իր կեդրոնատեղին՝ 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, 75009 Փարիզ: Կը հրաւիրուին բոլոր կեդրոնականցիները:

Գլխաւոր օրակարգ՝ վարչական ընտրութիւն: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի:

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ

20 Հինչակեան Անմահներու

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հնչակեան կուսակցութեան Փարիզի եւ շրջանի մարմինը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ կիրակի, Յունիս 10, Փարիզի Հայոց մայր եկեղեցւոյ մէջ, 1915 Յունիս 15ին Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտ հրապարակին վրայ կախաղանով նահատակուած 20 հնչակեան անմահ հերոսներու յիշատակին:

Նոյնպէս հայ ազատագրութեան համար կեանքերնոյ կախաղաններուն վրայ եւ Վանի բանտին մէջ նահատակուած հերոսներու յիշատակին:

Հերոսներու յիշատակը յարգող բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ արարողութեան:

ՀՈԳԵՃԱՇ

Նախագահութեամբ
ՏԻԿԻՆ ԵՍԹԵՐ ԻԶԳԱԼԱՅԵԱՆԻ
կիրակի, Յունիս 10, ժամը 13·30ին
Restaurant OPERA-LAFAYETTE
80, Rue Lafayette
(Métro : Cadet ou Poissonnière)
Պատշաճ յայտագիր, յարգանքի ուղերձներ, արտասանութիւն, երգ:
Ճաշագին՝ 50 ֆր.

ՃԱՇ

Ի յարգանս
ՎԱԶԳԷՆ Ա.
ԾԱՑՐԱԳՈՑՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ – ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ

Հինգշաբթի, Յունիս 7, ժամը ճիշդ 20ին, ինթերքոնթինանթալ հիւրանոցի Ինփէրիալ սրահին մէջ, 8 Ռիւ տը Քառթիէլիոն Փարիզ 1:
ՃԱՇԱԳԻՆ 200 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը եւ տեղերը ապահովել օր առաջ՝ եկեղեցւոյ Դիւանէն:
Հեռաձայն՝ 359–67–03

Ծաղկեպատկի Հանդիսութիւն

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան եւ ձեռամբ՝

ՎԱԶԳԷՆ Ա.
ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ծաղկեպատկ կը զետեղուի

ԱՆԴԻԱՆԻԿ-ի

Հայ ռազմիկներու յուշարձանին
ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ եւ ԱՐՏԱԻԱԶԴ·
Աբգ·երու վիրմներուն

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 3, ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ

փէռ Լաչէզի գերեզմանատունը:
Մուտք՝ ԿԱՄՊԵԹԱ:

L'UNION GENERALE ARMENIENNE DES BIENFAISANCE
et le CLUB DES JEUNES
33, Cours Pierre-Puget — 13006 Marseille — Tél. 37-75-97
vous invitent à la

NUITÉE DANSANTE

Vendredi 8 Juin à partir de 20 heures
donnée dans le cadre du
CASINO DE CASSIS
avec pour la première fois en France
La vedette de la chanson d'Erévan

Ara Babadjanian

Une Nuitée à ne pas manquer...

Billets et Réservation :
33, Cours Pierre-Puget — Tél. 37-75-97
ou Voyages Wastells (Jacques Chélélékian) 87, la Canebière — Tél. 95-90-12

lUnion Culturelle Française
des Arméniens de France
vous propose

concert en duo

RECITAL UNIQUE

astghig dedeyan
soprano (Paris)

david varjabedian
baryton (Canada)

au piano Françoise COUDRAY

Samedi 9 Juin à 21 h. (précises)
Musé Guimet, 8 Place d'Iena
Paris (16e)

billets à 60 F. et '0 F.
étudiants-J.M.F. : 15 F.
renseignements, réservations :
926-46-93
en vente
chez Durand :
4, place de la Madeleine, Paris
073-62-19
au Centre Culturel Arménien
U.C.F.A.F. - J. A. F.)
6, Cité du Wauxhall, Paris (10e)
208-76-49
Librairie Palouyan
9, Rue de Trévise, Paris (9e)
Auprès des membres de l'UCFAF

ԱԼՖՈՐՎԻԼ
Ս. ՊՕՂՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ

Բացում
Ս. Մեսրոպ Կրթարանի

Շաբաթ, Յունիս 2, կ. վ. ժամը 4ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ կիրակնամուտի ժամերգութիւն, որմէ ետք կը կատարուի եկեղեցւոյ կից Ս. Մեսրոպ կրթարանի հանդիսաւոր բացումը՝ ձեռամբ եւ օրհնութեամբ

ՎԱԶԳԷՆ Ա.
Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

OPTIMA Tours
ARMÉNIE 1979

CETTE ANNEE 4 FORMULES : — CALENDRIER

Première Formule = 12 jours.
2 jours MOSCOU — Aller-Retour.
10 jours EREVAN

Deuxième Formule = 14 jours
2 jours MOSCOU
12 jours EREVAN
— 15 au 28 Juin
— 13 au 26 JUILLET
— 20 Juillet au 02 Août
— 03 au 16 Août
— 07 au 20 Septembre

Troisième Formule = 16 jours :
2 jours MOSCOU
14 jours EREVAN
— 27 Juillet au 11 Août
— 03 au 18 Août
— 24 Août au 08 Septembre
— 31 Août au 15 Septembre

Quatrième Formule = 13 jours
MOSCOU - ARMENIE
GEORGIE - LENINGRAD
— 18 au 30 Mai
— 13 au 25 Juillet
— 24 Août au 5 Septembre

Avec logements hôtels première classe (Arménia ou Ani à Erévan) pension complète — excursions quotidiennes. — Cette année de nombreuses et *nouvelles excursions*

Tous nos groupes sont accompagnés par des spécialistes.
(*Pour inscription par groupes de* 10, *nous consulter*).
RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :

Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS
67, rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

à LYON :
Madame Giselle BOUDOYAN
Maison de la Culture Arménienne
15 rue du 24 Avril 1915
DECINES :
PERMANENCE : Le Samedi matin de 10 h. à 12 heures
(Tél : 49-42-97)
tous les jours : Tél. 49-52-23

MARSEILLE : M. GREGOIRE YAVERIAN c/o AGENCE A. T. V.
32 ,Allée Léon Gambetta — 13000 MARSEILLE — Tél. : 95-91-27

restaurant ՀԱՅԱՍՏԱՆ
EREVAN ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՋԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ու ՋԻ – ՔԼՕՑԹԷ
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՓԼՕՐԷ

ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ ԽԱՇ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՑԹԱՑԹՈՒԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՑ:

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
3
DIMANCHE
3 JUIN
1979

LE NUMERO 1.80 F.

ՀԱՅԿԱԶ

HARATCH

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le Seul Quotidien Armenien en Europe Occidentale
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : Arpik Missakian

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար. 260 Ֆ. Վեցամսեայ – 140 Ֆ.
Արտասահման – Տար. 300 Ֆ. Հատը – 1 Ֆ. 80

54րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.395

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — No 14.395

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Հայ մամլոյ մեծ մասը գէշ օրեր կ'ապրի (զանազան արկածախնդիր պատճառներով, կամ գոնէ այդպէս կ'ըսուի), եւ իր այս գէշ օրերուն այդ մամուլը քիչ անգամ կը յաջողի պէտք եղած ձեւով խօսիլ իր պաշտօնն ու դերը, որն է՝ կարեւոր դէպքերու եւ զաղափարներու հետեւիլ յամառօրէն, խորհրդով նկատի ունենալով ուրիշ թերթեր, խմբագիրներու եւ թղթակիցներու կարծիքներուն՝ հանրային հետաքրքրութիւնն ալ մասնակցութիւնը քաջալերելու յոյսով: Տրուած ըլլալով որ տնտեսական սեղմ պայմաններու մէջ բանող եւ գէթ ուրիշ Ջատիչ գործօններու ենթակայ հայ լուրջ եւ փոքրաթիւ մամուլը վերջին տասնամեակին ընդհանրապէս չ'յաջողած կատարել իր դերն ու պարտականութիւնը, քաջալերիչ է տեսնել որ ան տակաւին կրնայ հետեւողականութեամբ հետապնդել որոշ նիւթեր, երեքն:

1978ի Նոյեմբեր 25ին Հայրենիք արտասպեց Ազդակ–ին առնուած «Հայկական Նոր Ասպետութիւնը» յօդուածը, որուն հեղինակն է Սարգիս Զէյթլեան, եւ որ կը բնորոշէ Հայ Յեղափոխականներուն Դաշնակցութիւնը իբրեւ «պատմակերտ» եւ «Հայրենակերտ» կուսակցութիւն՝ որուն շարքերուն մէջ «Հայ քաղաքական միտքը տեւական ոչնչանքի մէջ է», եւ հայ ստեղծագործ միտքը տեւական երկունքի մէջ կ'ապրի»: Ընկեր Զէյթլեան կը հաստատէր որ «Հայութեան նոր ասպետութիւնն է Հ. Յ. Դ. ն, յեղափոխական, քաղաքական ու իմացական երբեմնի նախաձիներու վրայ»: Այլ խօսքով, թէ՛ պետու Հայ մտաւորականութիւնն ու Հ.Յ.Դ.ն չի նոյնացներ, անուղղակիօրէն կը հաստատէ որ Հայ մտաւորականութիւնը իր ամէնէն կարեւոր աշխատանքը իրականացուցած է Հ.Յ.Դ. ի դրօշին տակ:

Մարտ 10, 1979ին, Հայրենիք արտասպեց «Ազդակ–Շաբաթօրեակ–Դրօշակ»ի անաստրագիր խմբագրականը, ուր կը խօսուի Հայութեան «մտաւորական ու յեղափոխական ապագտութեան մը» նախկին գոյութեան եւ ներկայ անհետացման մասին: Խնդիրը այս զուգադիպութենէն անդին, յօդուածի զաղափարները գոյութիւն ունին որ խմբագիրը կը մտածէ՝ ոչ չարունակականութեամբ եւ հետեւողականութեամբ՝ Ընկեր Զէյթլեանի արծարծած հարցերուն մասին, թէեւ աւելի մտահոգ է, քանի որ երկրորդ յօդուածագիրը մտալկող հարցումն է.– ո՞ւր է ապետութեան մտաւորական «ջոկատը»:

Մարտ 13–էն 16 Հայրենիք–ի խմբագրութիւնը չորս իրարայաջորդ խմբագրականներով սանձնեց սա հարցումը հարցնելու ու անոր պատասխանը որոնելու պատասխանատուութիւնը,– Հայ ժողովուրդը որ «այսօր բաղմաշար մտաւորականներ ունի աշխարհի չորս ծագերուն», ինչո՞ւ համար «քաոին մէջ առաջնորդ Հայ մտաւորականութիւն (ազգային – քաղաքական հարազատ մտածողութեամբ ու դիմագիծով) դրեթէ չունի»: Մէջբերումը Ազդակ–Դրօշակէն է, սակայն գոյն արդիւրած է Հայրենիք–ը, իբր հրատապ հարցի բանաձեւում:

Նոյն թերթը, Մարտ 17ին կը հրատարակէ յօդուած մը՝ սա վերնագրին տակ.– «Ափեմատահայ Զարթօնքի Սերունդի Զարտուղի Ներկայացուցիչը՝ Մուրատ Ոսկան»: Ընդգծումը իմս է: Յօդուածը Հայ մտաւորականի մը մասին է: Կ'ըսուի որ ան Հայութենէն յուսախաբեցաւ:

Վերջապէս, Ապրիլ 7, 1979ին Հայրենիք կ'արտատպէ Հ.Յ.Դ.ի օրկանի մէկ ուրիշ յօդուածը, «Խարխափող Մտաւորականութիւնը», զոր գրի առած է Լիբանահայ երիտասարդ մտաւորական սերունդի ականաւոր մենակարող դրիչներէն մին՝ Նազարէթ Պէրպէրեան: Յօդուածը կը սկսի մէջբերումով մը, Անթոնիս Կրամչիէն: Ինչի որ Իտալիոյ Համայնավար Կուսակցութեան հիմնադիրներէն եղող այս հանճարի մասին (գժբախտաբար) չատ խօսք չենք լսեր Հայ մամուլի մէջ (ներառեալ՝ Հ.Յ.Դ.ի ինքզինքը ընկերվարական յաւակնող մամուլին մէջ) եւ որովհետեւ Կրամչի 20րդ դարու ամէնէն խորաթափանց քաղաքական – մտաւորական դէմքերէն մէկն է, կրնանք ըսել որ այս մէջբերումը արդէն յոյս կու տայ մեզի: Սփիւռքահայ մտաւորականութեան վիճակը բոլորովին յուսալքիչ չէ դեռ, եթէ Պէյրութի աւերակներէն լոյս տեսնող Ազդակ–ի թղթակիցներէն մէկը գոնէ Հայկական ասպետութենէն անդին, հեռաւոր եւ վտանգաւոր հորիզոնին վրայ տեսած է Եւրոպական ճախի այս հսկային ուրուագիծը:

Կ'արժէ մանրակրկիտ այս բաղմաճաշ խօսակցութեան, որուն նիւթը գուտ կուսակցական հարց մը չէ միայն, այլ համահայկական է: կարելի չէ փորձել պատասխանել Ազդակ–ի եւ Հայրենիք–ի մը տորմաններուն եւ հարցումներուն՝ Հայ մտաւորականութեան մասին ու ձեւով մըն ալ Հայ մտաւորականութեան ուղղուած, առանց աւելի ընդհանուր ակնարկի մը:

×

Ինչո՞ւ պէտք եղած տեսակով, որակով եւ «ազգային – քաղաքական հարազատ մտածողութեամբ ու դիմագիծով» օժտուած մտաւորականութիւն մը չունինք» հարցումը դիւ կը մղէ հարցնելու թէ ո՞վ, ե՞րբ եւ ի՞նչ պայմաններու տակ ունեցած է նման մտաւորականութիւն: Պատասխանը բարդ է, նախ՝ որովհետեւ «մտաւորական» բառը տարբեր ուսումով օժտուած եւ տարբեր նուիրումով տպորուած անձերու որակումն է տարբեր ժամանակներու ընթացքին: Օրինակ՝ Ժան Ժաք Ռուսօ մտաւորական («philosophe») է, բառին գրեթէ բոլոր առումներով, Ֆրանսայի հին կամ ժամանակակից իրավիճակներու մէջ: Պոլսոյ Եսայեան, Կեդրոնական կամ Վիեննական – Մխիթարեան երկրորդական վարժարաններու Հայերէնի ուսուցիչները մտաւորական կարելի՞ էր կոչել, օրինակ, 1910ին: Ստիպուած ենք պատասխանել «այո՛», մտաւորական էին իրենց գերով ու որակով, ըստ այդ օրուան Հայ իրավիճակի մէջ օգտագործելի չափանիշներուն»: Թէեւ անոնց պատմականօրէն հաստատ դերը, որ անժխտելի է, չի՛ կրնար որակի մասին անխախտելի դատաստի մը հիմը ըլլալ: Եթէ մեր ժամանակակից համաշխարհային չափանիշները գործածենք, այդ մտաւորականներէն ոմանց պատրաստութիւնը կրնայ աղքատ թուիլ մեզի: Բայց եւ այնպէս, ընդունելով հանդերձ «որակի» յարաբերական եւ մշտափոփոխ իմաստը, կ'ուզեմ հաստատել որ պատմական լուրջ մօտեցում մեզի կը տիպէ իբր մտաւորական ի նկատ ունենալ անոնք՝ որոնք իրենց ժամանակակից աշխարհի մէջ մտաւորականի դեր խաղացին:

Թէ՛ Հայոց պատմութեան, թէ՛ համաշխարհայինին նետուած ակնարկ մը ցոյց կու տան որ մտաւորական դեր ունեցող համախմբումներն ու անձերը միշտ պատկանած են մի քանի փոքրաթիւ ստորոգութիւն – բաբեկոբիներու: Անոնց երկու գլխաւոր բաժանումները եղած են (ա) կրօնականը (այսինքն՝ եկեղեցական – կղերական) եւ (բ) աշխարհականը (ուր կարելի է մէկտեղել աշխարհիկ մտաբաղդումներ եւ դերեր ունեցող զանազան մարդիկ):

Կղերական մտաւորականութիւնը անշուշտ աւելի հին է, քան միւսը: Անոր անդամները եղած են Աստուծոյ (կամ աստուածներու) խօսքի եւ Բանի մեկնաբանները, եւ անոնց դերը եղած է արտադրել այն չաղաքը՝ որ կը ստեղծէ ընկերութիւն – համայնքը: Այս «չաղաքը» զաղափարներու համադրում մըն է, որ

Գրեց՝

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

կենսական դեր ունի հաւաքականութեան դիմագիծը ստեղծելու գործին մէջ. աւելին՝ կարելի կը դարձնէ «հեղինակութեան» բնորոշումը, եւ ուրեմն կառավարութեան կամ պետութեան գոյութիւնն ու կերտումը:

Օրինակ, երբ կղերականը կը հաստատէ որ Աստուած ստեղծեց կինը, այլ մարդիկն ետք եւ անոր տուաւ ենթակայի դեր (մանաւանդ Եւայի գործած անկման նազանդութեան ի հետեւանք), ան կը հայթայթէ կիներու ճնշման արդարացում եւ պատճառաբանութիւն: Նմանպէս, երբ Մուհամմէտ մարգարէն կը հաստատէ որ Աստուած իրեն պատգամ մը տուած է, կը զգենու հեղինակութեան նոր պատմուճանը, որ կրնայ փոխանցել իրեն յաջորդող Խալիֆաներուն: Այլ խօսքով, կղերական մտաւորականութիւնը կարելի կը դարձնէ, կ'արտադրէ հեղինակութեան ընդհանուր սկզբունքը, կը ճոխացնէ եւ զանազան ձեւերով կը բազմապատկէ այդ սկզբունքը, եւ ուրեմն կրնանք անոր մասը տեսնել ամէն տեսակի կառոյցներու մէջ.– հո՛ն, ուր պետութեան հեղինակութեան նեցուկն է (տարբերութիւն չըլլար թէ հարցը խալիֆայութիւնն է, կամ Հայ Թագաւորին օծումը՝ Հայ կաթոլիկոսին կողմէ). հո՛ն, ուր ընկերային կառոյց – կենցաղ կ'արդարացնէ, օրինակ՝ հոն ուր մեծ եղբայրը կը ժառանգէ, եւ նաեւ հո՛ն, ուր ան ժառանգաղուրկ է ի հակ կրտսերին (Հին Կտակարանի Յակոբն ու Եսաւը)). կամ հո՛ն, ուր մարդ արարածը չի կրնար ըլլալ իսկական անդամ իր համայնքին առանց իր մէջամտութեան (մկրտութիւն), կամ մեկնիլ անկէ (յուղարկաւորութեան պահպան ծէսեր):

Ուրեմն՝ մինչեւ մեր օրերը, կղերականները մտաւորականութեան ստեղծած, պահպանած, զարգացուցած եւ կիրարկած մտային կառոյցները կենսական եղած են իբր արտադրիչ նիւթ – չաղախ՝ ընկերային կապերու, եւ իբր արտադրիչ արդարացում՝ հեղինակութեան: Այդչն այս երկուքը անխուսափելիօրէն կապուած են իրարու եւ Բանին: Աստուծոյ Բանն է որ կը ստեղծէ կամ կ'արտադրէ աշխարհը («Եղիցի՛ Լոյս», եւայլն), եւ Աստուծոյ բերանի չունչ– բառն է որ կը ստեղծէ մարդը: Ստեղծողին կը պատկանի հեղինակութիւնը, եւ Աստուած, որ առաջին բան–ա–ստեղծն է, Բանի եւ Բանով ստեղծողը, իր այդ հեղինակութիւնը բազմապատկելու, մեկնաբանելու եւ փոխանցելու մենաշնորհը կը նուիրէ առաջին քուրմերուն, առաջին լամա–ներուն, առաջին կղերականներուն, առաջին բանաստեղծներուն, վերջապէս՝ բառին ընդհանուր առումով, կղերական – մտաւորականութեան:

Հոս տեղը չէ այս հաստատումները մանրամասնելու. հետաքրքիր ընթերցողը կրնայ անոնց գիտականօրէն զարգացած հիմքը գտնել, օրինակ, Ֆրանսացի բանասէրը Ժորժ Տիւմեզիլի կամ Իտալացի տեսաբան, արդէն մատնանշուած Անթօնիօ Կրամչիի գործին մէջ: Կարեւոր է նշել ուրիշ իրականութիւն մը,– կղերական – մտաւորականութիւնը անկախ եւ զուտ – անձնական բնոյթ չունի երբեք. իր նեցուկն է հաստատութիւն մը (եկեղեցի-հող անտեսութիւն եւ պապէն մինչեւ ամէնէն ստորին քահանան հասնող դիւանակալութիւն) որ (ա) իր եկամուտը կ'ապահովէ, (բ) իւրաքանչիւր կղերական – մտաւորականին թէ՛ կը հսկէ, թէ՛ կը յանձնէ հսկումի պարտականութիւն՝ ուրիշներու միտքին կամ խիղճին եւ հոգիին վրայ), եւ (գ) անոր կը հայթայթէ տարուէ – տարի կամ դարէ դար զարգացող մտածումներու աւանդ մը, որ շարունակ կը ճոխանայ, կը ստեղծէ նոր վէճեր, կը մոռնայ ուրիշներ, եւ տարիներ ետք կը վերյիշէ զանոնք.– Առաքեալներէն մինչեւ Հայրապետներ, Ոսկեբերանէն՝ Եղնիկ, Կողբացիէն՝ Շնորհալի, եւ դեռ անկէ՝ մինչեւ այսօր, Հայ եկեղեցին ալ ունի նման աւաղներ, ու չարան մը, ուր գժբախտաբար (Դուինի 551 թուականի ժողովէն ետք) կրկնութիւնն ու կոյր պահպանողականութիւնը չատ աւելի մեծ տեղ ունին, քան նորի ընդունելութիւնը կամ լմբռնած վերաքննումը հին պատգամներու:

Առիթ, հաստատելու համար պարզ եւ տխուր իրականութիւն մը, որ երբեք չի յիշուիր Ազդակի եւ Հայրենիքի յօդուածներուն մէջ, ոչ իսկ Կրամչիի գործին ծանօթ Պէրպէրեանի գրութեան մէջ, հակառակ անոր որ Իտալացի մտաւորականը չեչտած է այս կէտը.– եկեղեցին «աւանդական» կոչուող մտաւորականութեան ամէնէն աւելի յաճախ զարգացող տեսակն է. աւանդական՝ ո՛չ միայն այն իմաստով որ ան ունի իր հաստատութեան հետ կապուած աւանդութիւններ, այլ նաեւ սա իմաստով որ անոր գոյութեան չարունակութիւնը այլեւս տուեալ է, աւանդութիւն է. եկեղեցւոյ այս չարունակականութիւնը կ'երաշխաւորուի, ի դին Քրիստոնէութեան առաջին տարիներուն անոր ունեցած բանաստեղծական – յեղափոխական դերի լքումին: Շնորհիւ այդ լքումին, ան իր իրաւունքները վերսահին չահելու կամ նուաճելու պէտք չունի օրէ օր կամ դարէ դար: Կը տեսէ իբր Աստուծոյ, այսինքն հեղինակութիւն վերացնող ոգիի ծառայ դիւանակալութիւն

●▶

●▸

մը: Այսպէս է Հայ Առաքելական Եկեղեցին, առանցքը՝ մեր աւանդական մտաւորականութեան կեանքին, որ այսօր կառոյց մըն է՝ ուր օրէ օր ծխական ատենադուքիւններն իսկ կը մոռցուին կամ կը խեղաթիւրուին, ուր ոչ միայն արեղաներն ու քահանաները այլ յաճախ վարդապետներն ու եպիսկոպոսները «մտաւորական» կոչումի եւ կարողութեան նըշոյլն իսկ չունին, բայց... Բա՛յց եւ այնպէս... Ազգակ–ի «ազգային» դիմագիծ փնտռող անանուն յօդուածագիրը եթէ իր ազգին դիմագիծը ստրկամիտ հաւատարմութեամբ ցոլացնող (աւա՛ղ, ոչ վերանորոգող) մտաւորականութիւն կը փընտռէ, մօտակայ եկեղեցւոյ նախագահութէն անդին փնտռելու պէտք չունի: Աւելի՛ն: Ամէն Հայ որ կը կարօտնայ «Հայր Մեր»ը, կը կմկմայ զայն՝ զրականութենէն ներս թէ դուրս, որ չարական կը լսէ իր զանկէն ներս՝ կամայ թէ ակամայ, արդէն իր ուղն ու ծուծին մէջ ընդունած է այս աւանդական մտաւորականութեան դոյութիւնը եւ հեղինակութեան պատուիրը զոնէ:

×

Դաղար մը, եւ ամփոփում: Կղերական հին մտաւորականութեան օրինակը քննելով եզրակացուցինք որ ամէն մտաւորականութիւն, ներառեալ աշխարհական քնոյթով մտաւորականութիւն, կը կատարէ հետեւեալը:

(1) Ընկերութեան այլապէս «անկարգ», ցան ու ցրիւ անդամները իրարու եւ տիրող հեղինակութեան կապող (շաղ–կապող) գաղափարախօսական շաղախ (շաղախ) կը հայթայթէ, ժամանակին յարմար բառամթերքով եւ օրուան ընդունուած մտածելակերպով: Կարելի է եզրակացնել նաեւ որ յեղափոխական մտաւորականութիւն մը քննական վերլուծման կ'ենթարկէ այս շաղախը, եւ ուրեմն կը սպառնայ հին կառոյցին: Սոկրատը առեմուտքի պատմութեան առաջին զոհ – նահատակն է՝ որ սպանուած է յեղափոխական – մտաւորական ըլլալուն համար:

(2) Մտաւորականութիւնը հեղինակութեան բնորոշումը կը կատարէ եւ ամէն տեսակի ընկերային, տնտեսական եւ քաղաքական, նոյնի՛սկ հոգեբանական կապերու մէջ հեղինակութիւնը կ'արդարացնէ. այս կրնայ ընել զուտ կրօնական, բայց նաեւ պատմական կամ ուրիշ վերլուծումներով: Արուեստագէտ – մտաւորականութիւնը կրնայ նոյնը ընել, երբ գրական չէչտով կը ներկայացնէ ընկերային կապեր, օրինակ, վէպի մը մէջ ուր հեղինակը կը քօղարկէ իշխող սիսթեմի ծանր թաթի դոյութիւնը: Նոյնիսկ բառի վրայ չհիմնուած արուեստներ կիւրարկողները կրնան նեցուկ ըլլալ հեղինակութեան, քանի որ ամէն արուեստ կանոնի – անկանոնի, հեղինակութեան եւ հնազանդութեան ներքին օրէնքներու կը հետեւի: Պարապ տեղը չէ որ հեղինակ – ութիւն բառին արմատը « հեղինակ »ն է, գիրով ու բանաւոր զրազողներուն համար գործածուող գոյականը:

Անշուշտ նորէն կարելի է եզրակացնել որ յեղափոխական – մտաւորականութեան մը հակազդեցութիւնը կրնայ հեղինակութիւններու տեսական հիմքը քննարկելով մերժել զայն.– Մարքսէն մինչեւ Կրամշի, Ռուսոյէն մինչեւ Յովհաննէս Քաղաքնունի՝ ա՛յս եղած է մտաւորականի ամէնէն կարեւոր դերերէն մին: Նմանապէս, արուեստագէտը որ կը մերժէ ընկերային հեղինակութիւններու պարտադրած արտաքին օրէնքները եւ իր արուեստին համար կը փնտռէ ներքին, կառուցային նոր օրէնքներ, արդէն սկսած է օգտակար ըլլալ հին հեղինակութեանց քայքայումներու չարժումին: Նոյնը կրնայ ըսել է կատարել նիւթի ընտրութեամբ: Օրինակ, ինչպէս դրած է Սեզա Գարոյեան, Զապէլ Եսայեանի «Սիլիհտարի Պարէզները» գրական գործ մըն է, որ կը պարզէ քաղքենի Պոլսահայերու կեանքի դրոյթ – սխեմեն ու այդ սխեմեին մէջ կիներու վերապահուած եւ ահմանուած երկրորդական դերը, եւ այդ ընելով իսկ կը ստեղծէ խմաստով ու լրոստութեամբ բեղուն կառոյց մը, որ այսօր իսկ ընթերցող Հայ կնոջ (եւ ոեւէ դիտակից Հայու համար որոշ հեղինակութիւններու դէմ ծառացումի հրաւէր մըն է, գուցէ այնպէս՝ ինչպէս որ էին Սրբուհի Տիւսաբի գործերը՝ Եսայեանի օրերուն: Տե՛ս Գարոյեանի «Զեկուցումը», Իթոմ–ի հանդիպում, Միլան, Յունիս 1978):

(3) Մտաւորականութիւնը կենսական է ընկերութեան մը մէջ, իբրեւ «ճոխացնող» եւ «զանազանող» գաղափարախօսութիւն: Այս դերը սովորաբար յետադիմական բնոյթ ունի, սակայն կրնայ յեղափոխական բնոյթ ալ ստանալ: Օրինակ՝ երբ Սփիւռքահայ Հայուհին յարափոփոխ աշխարհի մը մէջ սեռային ու սիրային նոր կարելիութիւններու առջեւ կը գտնէ ինքզինք, կ'ենթարկուի (գիտակցօրէն թէ ոչ) աւանդական հեղինակութեանց վերակազմուող գաղափարախօսութեանց տեղատարափին, որոնք մէկ կողմէն զինք կը մղեն տանտիկնութեան ու բազմազաւակ արգանդի իր «ճակատագիրը» ընդունելու, վասն Հայ ժողովուրդի թուի աճման եւ ազգապահպանման, իսկ միւս կողմէ կը հրաւիրեն զինք որ ըլլայ այս կամ այն տեսակի «յառաջդիմական» հերոսուհի, նոր Սօսէ՝ նոր Ադրիւր Սերոբներուն համար:

(4) Կայ չորրորդ դեր մը՝ որ կը նմանի երրորդ վարկածին մէջ ահմանուածին ու կը բխի անկէ, առանց նոյնը ըլլալու: Մտաւորականութիւնը ոչ միայն կը բազմապատկէ ժամանակակից գաղափարախօսութեան կիրարկման կարելիութիւնները՝ անոր զանազանումի եւ ճոխացումի համար, այլ նաեւ կը փորձէ «խօսակցութիւն» մը շարունակել անցեալի հեղինակութիւններուն հետ, անոնց խմացական հարստութիւնն ու ընկերային վարկը օգտագործելով՝ յօդուտ ներկայի տիրապետող մտածելակերպին, կամ, յեղափոխական մտաւորականութեան մը պարագային՝ այդ տիրապետութիւնը վարկաբեկելու համար: Օրինակ՝ Ֆրանսացի մտաւորական դատակարգը իր ուսումը կը ստանայ՝ Լիսէներէն մինչեւ Սորպոն կամ Գոլէժ տը Ֆրանս, իբր ունկնդիր բազմաճաշ խօսակցութեան մը, որուն կը մասնակցին Արեւմտեան մշակոյթի հսկաներէն շատեր, Պլատոն և Արիստոտէլ, Լիւքրէս և Թովմաս Աքուինացի, Տէքարթ եւ Փասքալ, Տիտրօ եւ Մարքս, եւայլն: Այս բազմազգ չարանին կ'ընկերանայ Ֆրանսերէն լեզուով ստեղծագործող զրապէտներու կարաւանը՝ Մոթէնեըէն մինչեւ Հիւկօ, Պոտլէր եւ անդին: Անոնց գործերու վերլուծական մեկնաբանութիւնը սերտօրէն կապուած է ներկայի տիրապետման համար մղուող մտաւորական պայքարին:

Ընթերցողը իրաւունք ունի հարցնելու թէ վասն ինչի՞ զրի կ'առնուին այս ցանկերը եւ կը կատարուին այս ստորոգութիւնները: Վերջապէս յօդուածը Հայ մամուլի մէջ հրատարակուած մի քանի յօդուածներու թուարկումով սկսաւ: Պիտի վերադառնամ անոնց, սակայն այս երկար չրջանցումը կենսական է, որովհետեւ ինձի կը թուի թէ հոս կատարուած չատ պարզ վերլուծումն լսկ չէ կատարուած այդ յօդուածներու մէջ, ոզբերու եւ յօրդորակներու տարափէն առաջ: Շեչտուած է որ Հայ ժողովուրդը մտաւորականութեան պէտքն ու պահանջն ունի, եւ սակայն ո՛չ մէկ լուսք իսկական մտաւորականութեան մը դոյութեան կռուանները մասին, բացի Հայրենիք–ի մէկ խմբագրականէն, ուր անտեսական վարձատրութեան պակասի մասին խօսք կ'ըլլայ. արդար է, սակայն բաւական ըլլալէ չատ հեռու է: Կ'արժէ հարց տալ, օրինակ,– եթէ ուզենք ընորոշել թէ ի՞նչ է Հայ մըտաւորականութեան ժառանգը՝ նման Ֆրանսացի ուսանողին փոխանցուածին (չորրորդ ստորոգութիւն), ո՞ր տպրիւրներուն կրնանք դիմել, ո՞ր կրթական հաստատութիւններուն, ո՞ր հրատարակչականներուն: Անոնք, որոնք Հայ մտաւորականի ասպարէզը կ'ընտրեն, տնտեսական մեծ ակնկալութիւններ չունին սովորաբար: Անոնց բացակայութեան պատկառ ներկայիս չատ աւելի բարդ պատճառներու արդիւնք է, եւ այն յօդուածները՝ զորս մատնանչեցի, կ'անտեսեն թէ՛ այդ պատճառները, թէ՛ արդէն գոյութիւն ունեցող հզու – հնազանդ մտաւորականութեան պարտադրուած դերը՝ Հայ իրականութեան մէջ, դեր մը՝ որ խզմըտորէն կատարեց Սփիւռքահայ հեղինակութեանց ծառայող այդ դասակարգը, մինչեւ որ դանակը հասաւ ոսկորին եւ սկսաւ դասալքումը: Եւ թող կասկածող չըլլա՛յ, թէ որքան լուրջ է այդ հասկնալի դասալքումը- երիտասարդ մտաւորական Յ. Քիւրքճեան կը նչէ նման իրականութիւն մը, երբ վերլուծում մը կը փակէ սա տողերով.– «Սփիւռքահայ մըտաւորականութիւնը իր տեսական մտածելակերպով եւ տեսական – գործնական խառն գործունէութեամբ դրեթէ բացակայ է մեր ընկերային – քաղաքական կեանքէն եւ մեր արուեստէն. բացակայ է նաեւ մեր անցեալին տիրապետելու եւ մեր նոր պայմաններու համաձայն գիտակցութիւն մը կերտելու աչխատանքէն»: (Տե՛ս Զեկոյց, Իթոմի հանդիպում, Միլան, Յունիս 1978):

×

Ուրեմն պատմական – տեսական հաստատումներու ակնոցով վերատին կը կարդանք ՀՅԴ–ի մամլոյ այն կտորները, զորս մատնանչեցի այս յօդուածի սկիզբը: Կը նչմարենք որ տասնիններորդ դարու մտաւորական Ոսկանին փակցուած է «զարտուղի»–ի պիտակը, եւ խորագրին տակ գտնուող յօդուածի մէջ չենք յաջողիր գտնել որեւէ ընդունելի փաստ կամ չափանիշ՝ որ կրնայ արդարացնել ածականին գործածութիւնը: Ոսկան տաղանդ եւ կորով ունեցող մտաւորական մըն էր, որ յամառօրէն ուզեց Հայ ազգի համար իր երեւակայած ուղին իր թերթերուն մէջ իր նախընտրած ձեւով տալ, եւ որովհետեւ Հայ ժողովուրդի կրօնական, վաճառական ու քաղաքական իշխող հեղինակութիւններու պատգամած եւ պարտադրած նեղ ուղիներէն չուզեց ընթանալ, կոչուեցաւ «զարտուղի»: Եթէ այս վերապրենք տասնիններորդ դարասյատուկ կոյր պահպանողականութեան, ինչպէ՞ս կարելի է Մարտ 17, 1979–ին «զարտուղի» բառը նորի՛ն գործածել նոյն Հայ մտաւորականին համար, նո՛յն մամուլին մէջ որ ճիշդ նո՛յն օրերուն Հայ մտաւորականութեան «ջնկատներ» վերագրելու վրայ է: Կազմակերպական հեղինակութեան մարմաջ մը, յարատեւող անպզտյութիւն մը, ինքնաքննարկումի մերժում մը արդեօք պէտ կը չարունակէ կազմել, ճեւել ու կազապարել նոյն մտածելակերպը, որ Ոսկանը մտադրել մը իվեր կը չամառի «զարտուղի» որակել, միաժամանակ պախարակելով Հայ մտաւորականութիւնը՝ բարոյախօսական յորդորակներու չարքով մը, որովհետեւ ան կը մերժէ զալ եւ ոտքի կենալ ազգային կազմակերպութիւններու առջեւ, անոնց ղեկավարներուն կողմէ չանգիմանուելու առանձնաչնորհին համար:

Կը զրուի որ այս մտաւորականութիւնը պէտք է «բարոյական քաջութիւնը ունենայ քննադատելու եւ պայքարելու հանրային յոռի ամէն երեւոյթի դէմ, սակայն նաեւ հանդուրժող ոգի՝ զրական ամէն քննադատութեան նկատմամբ՝ իր անձին ու գործին հանդէպ» (Տե՛ս Մարտ 10ի յօդուած, «Ազգակ Շ–Դ»էն): Մեկնաբանենք. ո՞ր բեմէն եւ ո՞ր թերթին մէջ լսուի պիտի տեսնեն այս քննադատութիւնները, «Յառաջ»էն անդին: ՀՅԴ–ի՞ թէ ռամկավար մամուլին մէջ. ո՞վ պիտի որոչէ թէ ի՞նչ է «հանրային յոռի երեւոյթ». զրոյ մտաւորականը՞ թէ այս կամ այն կուսակցութեան պատկանող խմբագիրը. ո՞ր պիտի լսէ մտաւորականը իր «անձին ու գործին հանդէպ» քննադատութիւն. թերթի բաց սիւնակներուն մէ՞ջ թէ դրասենեակներու փակ դռներուն ետեւ. եւ ինչո՞ւ անձին հանդէպ քննադատութիւն: Ով պիտի որոչէ, ո՞ր զրասենեակին մէջ, որ «զրական» է քննադատութիւն մը, թէ ոչ: Այլ խօսքով, ինչո՞ւ այս համաձայնութիւն – fոնիթրան կ'առաջարկուի Հայ մտաւորականութեան, երբ այդ կը քօղարկէ ինքնապարտադրուած բանտարկութեան մը հրաւէրը: Կեղծի՞ք է ըսուածը, գժբախտաբար ո՛չ: Կեղծիքէն ալ վտանգաւոր բան մըն է, խաստովանութիւնն է կուրութեան մը, որ չի՛ տեսներ իր խոր բռնակալութեան ծանր ներկայութիւնն ու իրականութիւնը, չի՛ հասկնար որ զրի առնուածը հրաւէր մըն է մտաւորականութեան՝ զալ եւ հզու – հնազանդ խօսնակ զառնալու, որովհետեւ պատրիճի մը վերածելու ինքզինքը՝ որուն բերնէն կը լսուին վարդին փշոցները:

Այս կուրութիւնը իր ազդեցութիւնը ունի ոչ միայն հոգեկան, այլ նաեւ իմացական մարզին մէջ: Մամուլ մը մտաւորականութեան հրաւէրներ կ'ուղղէ, առանց նչմարելու որ հնուց աչխարհական մտաւորականութեան երկու կարեւոր փաղանգներն ալ – արուեստագէտ եւ տեսաբան ճիւղերն ալ, չատ քիչ անգամ «ազգային» կամ «հարազատ» եղած են, յօդուածագիրներու հասկցած ձեւով: Բացատրեմ:

Մտաւորականը ըլլա՛յ արուեստագէտ, ձէյմս Ճոյսի պէս, ըլլա՛յ տեսաբան, կարլ Մարքսի պէս, տեսակ մը ներքին – աչխարհ մըն է, նոյնիսկ երբ իր իսկ ծընողավայրին մէջ կը բնակի, ու չատ իսկական աքսորեալ մըն ալ է, քաղաքական, տնտեսական կամ դեղագիտական հեղինակութեանէ հալածանքին ենթրոմով: Էլ Կրէքօն Ճունատանը լքեց, իր Բիւզանդա – Սպանական պատառները ստեղծելէ առաջ, Ճոյս արտաղրեց ո՛չ Իռլանտայի՝ այլ Փարիզի, Թրիեսթէի եւ Ցիւրիխի մէջ. Մարքս Լոնտոնի մէջ գրեց Գափիթալը, եւայլն: Կարելի է տարկել, որ հայ իրականութեան հետ քիչ կապ ունի այս, բայց սխալ պիտի ըլլար նման առարկութիւն: Նախ, ամէնէն «տարատա» եւ «ազգային» թուող մեր դեմքերէն ամանք օտար երկիրներու մէջ ուսած են (Ռուսիա, Գերմանիա, Ցուլեերիայ, Ֆրանսա, Իտալիա), օտար պըրոդներու մէջ գտած իրենց ներչնչումը (Հիւկօ, Վէռլէն, Կէօթէ), յաճախ... օտար կիներու կամ այրերու հետ ամուսնացած են, ստեղծագործական ազատութիւնը ընտանեկան – սեռայինին հետ զուգորդելով (օրինակ՝ Սրբուհի Տիւսաբ), եւ նոյնիսկ երբ այս բոլորը չեն ըրած, եղած են ներքին–աքսորեալներ, այս կամ այն ձեւով զատուած զանգուածէն ու տիրող իշխանութենէն, – այդպէ՛ս էին Զարդարեան ու Բակունց, այդպէ՛ս են Օշական կամ Պըլտեան, Նշանեան կամ Սեթեան: Հայ Սփիւռքի երկրորդ Սփիւռքն են իր մտաւորականները, ձեւով մը «աքսորեալ» ժողովուրդի մը իսկական աքսորեալները, ճակատագիր մը՝ որ ընտրուած ըլլալով նոյնքան զառն չէ, որքան որ է ներնատին Սփիւռքացումը մեր զանգուածին:

Այս խօսքերէն պէտք չէ եզրակացնել որ մտաւորականութիւն մը ազգային դեր եւ բնոյթ չունի կամ չի կրնար կամ պէտք չէ ունենայ: Կը հաստատեմ պարզապէս

---

chanson du violoniste

de noir et blanc est ma vêture
noire la laine blanche la bure
couleur torrent couleur orage
printemps au sortir d'hivernage
flèche l'espoir gerbe la neige
l'archet à l'encolure en sortilège
et dans ce bois mon feu
et dans ce bois ma foi
et dans mes doigts ma voix
sur quatre notes est ma chanson
pour fondre chaînes et prisons
sur quatre notes est mon poème
pour sécher le sang sur l'arène
et troubadour de soir en matin
de dextre en senestre garance dégainé
mon cœur est cette prière
qui me ruisselle à fleur de mains
pour qui m'aime cette chanson
soit magicienne de moissons
si je m'égare en chemin
me soit gardienne de chagrin
et si n'allons le chercher
le temps d'aimer ne viendra
avec les quatre notes de ma chanson
je forcerai les portes des prisons
avec les quatre notes de mon poème
morte saison pour les lions
et plus de sang sur l'arène
flèche l'espoir gerbe la neige
l'archet à l'encolure en sortilège
et dans ce bois mon feu
et dans ce bois ma foi
et dans mes doigts ma voix
j'ai grand message à bout de bras
je mourrai parjure si ne m'écoutez pas
j'ai à vous donner grande joie
avant qu'elle ne s'étrangle
prenez-la

ARAXIE KEMPETIAN

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊԵՐԹՈԼՏ ՊՐԵԽՏ

ԵՒ

ԴԻՒՑԱԶՆԵՐԳԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆԸ

Հիթլէրական Գերմանիան ոտքի կը կանգնէր: Իր թատրոնը տեղ տուաւ պատմական մտահոգութեան եւ զարձաւ մտածողութեան գործիք մը՝ ընկերութեան մէջ: Իր գործը յատկապէս կը նպատակադրէ յստակացնել, ղեմադրել եւ յաղթահարել տագնապները: Թատրոնը կը դառնայ յեղափոխութեան մը տարրալուծարանը եւ թատերական ամէն միջոց, ձեւ, որ ի պաս կը դրուի ներկայացման մէջ, ունի էապէս քաղաքական նպատակ: Թատերական կեանքը զօդուած է մարդուն ընկերային կեանքին, եւ ամէն գեղագիտութիւն պէտք է առընչուի քննադատական նկատումներու հետ: Այս մօտեցումով պէտք է քննարկուին ժամանակակից մարդերը մտահոգող քաղաքական, ընկերային եւ տնտեսական երեւոյթները: Ամէն ժամանակաշրջանի պէտք է տալ եւ պահել իր ուրոյն նկարագիրը, իր վաղանցուկ եւ ժամանակաւոր հանգամանքով: Իսկ անցեալը չի նախատեսեր ներկան: Մարդուն ընկերային հակազդեցութիւնները, արարքները պէտք է առնուին տուեալ կացութեան մը մէջ եւ ոչ թէ վերացական եւ ընդհանուր ձեւով: Հիմնականօրէն մարդկային տրաման կը խաղցուի ոչ թէ անհատական ճակատագրի մակարդակին վրայ, այլ իր պատմական կացութեան մէջ: Մարդը «բռնուած» է ընկերային ցանցի մը մէջ, եւ ան խոցելի է որովհետեւ ըստ կամս կարելի է զայն փոփոխել: Կարելի է, խամաճիկներու նման, իր այս կամ այն թելը քաշել եւ պիտի առանաք ուրիշ մարդ մը: Աւելին՝ «Ուշադրութիւն ըրէք ձեր կրած հագուստին, մարդ մը կ'արժէ՝ մարդ մը» («Մարդ մարդու համար»), այսինքն ան փոխարինելի է ուրիշով մը:

Երկուութիւն մը կայ Պրեխտեան «հերոս»ներուն մէջ: Իրենց կամքը, զգայնութիւնը եւ մտածողութիւնը խորապէս բաժնուած են երկու հակամարտ ճգտումներու միջեւ.— եսասիրութիւնը եւ ինքնուրոյնը, յստակատեսութիւնը եւ կուրացումը, ընդվզումը եւ պարտուողականութիւնը: Անոնք մխրճուած են անել վիճակներու եւ կացութիւններու մէջ: Պրեխտի աշխարհին մէջ, ուր ընկերային հակամարտ պայքարները կը կազմեն ցանցը, անձնական չահերը, մարդկային յատկնոտութիւնները եւ հանրային իրականութիւնները անդադար զիրար կը խաչաձեւեն, կը ժխտեն մէկզմէկ: Այսպէս «Մայր Քաջուքիւճ»ը, իր զաւակները կերակրելու համար, անուղղը կը փնտռէ դժոխքի դրան սեմին (պատերազմ է) եւ կը կորսնցնէ զանոնք յաջորդաբար: «Կալիլէ»ն, կարենալ չարունակելու համար գիտական իր հետազօտութիւնները, տեղի կու տայ հաւատաքննութեան առջեւ: «Շէն – թէ»ն, կարենալ կիրարկելու համար իր բարութիւնը, կ'առնէ անողոք դիմեբը վաճառականի մը որ միայն իր չահերը կը հետապնդէ: «Տէր Փէօլփէյա»ն առատաձեռն է, մարդկային, զգայուն երբ գինով է, կը դառնայ ահռելիօրէն կծծի, կարծր եւ եսասէր անձ մը «պաղ» վիճակին մէջ: Կարելի է չարունակել այսպէս թուոմը կացութիւններու Պրեխտի թատերախաղերու երկայնքին: Կարեւոր է գիտնալ, սակայն, այն միջոցը եւ ձեւերը որոնցմով ներկայացուեցան անոնք եւ համբաւաւոր դարձան որպէս Պրեխտեան թատերական տեսութիւն:

×

Այդ համբաւաւոր տեսութիւնը որ կոչուեցաւ հեռակայութիւն կամ հեռակացութիւն (տիսթանսիասիոն) ծնունդ առաւ թատերախաղ առ թատերախաղ.— «Գործնականին մէջ քայլ մը կը յաջորդէ միւսին: Տեսութիւնը, ինք, պէտք է ծածկէ միջոցը (երկուքին միջեւ)»:

Աւանդական թատրոնը կեանքին ծուռ պատկերը կու տայ, ըստ Պրեխտի: Ան կը ղուարճացնէ, այսինքն հանդիսատեսին ուշադրութիւնը կը չեղեցնէ իր ժամանակին մարդկային իրականութենէն եւ ընկերային մեծ հակամարտութիւններէն: Այդ թատրոնի մէջ հանդիսատեսը կը հրաւիրուի կամ ինքզինքը նոյնացնելու հերոսին հետ, ինչպէս որ կը պատահի դասականներուն եւ վիպապաշտներուն մօտ, օգտուելու համար, մակարուծօրէն, Սոփոկլեսի «Մաքրագործում»էն (փիւրկասիոն) Թասինի զոհագործութիւններէն. եւ կամ ալ ընդունելու՝ պատմական կամ հոգե-

●▶

Գրեց՝

ԳՐ. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

«Յարգանքի միակ արտայայտութիւնը զոր պարտական պէտք է ըլլալ հանդիսատեսներուն հանդէպ, այն է թէ երբեմ պէտք չէ ստորագնահատել անոնց խելացութիւնը: Հաւատալ միամտութեանը այդ մարդոց՝ որոնք տասնեօթ տարեկանէն սկսեալ չափահասներ են, հիմնական սխալանք մըն է: Ես, կոչ կ'ընեմ անոնց հասկացողութեան»:

Պ. Պ.

Երբ այս յօդուածը կը գրուի, Փարիզի չորս տարբեր թատրոններուն մէջ կը ներկայացուին Պրեխտին թատերախաղերը: Ժողովուրդին կը տրուի նոյնիսկ բացառիկ առիթը տեսնելու – եւ բաղդատելու – Պրեխտի համբաւաւոր «Ջորա Կոպեկի Օփերայ»ին Ֆրանսական եւ բնագիր դերմանական երկու ներկայացումները, երկու երկիրներուն թատերախումբերուն կողմէ ներկայացուած նոյն չրջանին...:

Պրեխտ մը կայ որ բանաստեղծ եւ վիպասան է, ուրիշ մը՝ որ թատերագիր է, երրորդ մը՝ որ բեմադիր է եւ դեռ կայ Պրեխտ մը՝ որ թատրոնի տեսաբան է: Իսկ այսօր, իր մահուընէ քանիերեք տարիներ ետք իսկ իր անունով երդուող երիտասարդութիւն մը կայ եւ թատերասէրներու հսկայ զանգուած մը՝ անվերապահ խանդավառութեամբ հանդէպ իր գործին: Վերջին մի քանի տարիներուն սակայն սկսած են լսուիլ, չատ վեհերոտ ձեւով թէեւ, այլ ձայներ, կարգ մը վերապահութիւններ, վերարժեւորելու եւ վերաքննելու ձգտում մը Պրեխտեան ժառանգութեան, որոնց մասին պիտի անդրադառնանք վերջաւորութեան:

1898 Օկզպուրկ (Գերմանիա) ծնած այս բանաստեղծ – թատերագիրը հրապուրիչ դէմք մը եղած է, իր հմայքին տակ պահելով իր ամբողջ չրջապատը: Պրեխտ այն ստեղծագործիչներէն է, որոնք պէտք ունին իրենց մտածումին արձագանգին, հակազդեցութեան, ուրիշներու մօտ զուգակռած միտքերուն, ձուլելու համար այդ բոլորը, նոր դիմագիծով, վերակերտելու նոր ամբողջականութեամբ իր գաղափարները: Իր մտայղացքները գրեթէ միչտ կը յենուն ուրիչի մը գաղափարին վրայ, ինչպէս որ դասականները ամբողջ տողեր փոխ կ'առնէին հին գրականութենէն: Ինք կը սնանէր իր չրջապատէն, հարստացնելով զայն: Իր գործը գեղագիտական (էսթետիսկոփ) մըն է ուր բազմապատկուած կը տեսնուին փոխառնուած տարբեր էլիզապէթեաններէն, յոյներէն, ճարոններէն, չինացիներէն, հընդիկներէն, սպանացիներէն.— Մարլով, Շէքսպիր, Կորքի: Իր համբաւաւոր «Ջորա Կոպեկի Օփերա»ն փոխառնուած է 18րդ դարու անդլիացի բանաստեղծ եւ վիպագիր Ճոն Կէյի մէկ գործէն («Մուրացկաններուն Օփերան»), «Տէր Փէօլփէյան եւ իր ծառան Մաթթի»ն, ֆինլանտական պատմութենէ մը, «Կովկասեան կաւիճէ Շրջանակը» չինական պատմութիւն մըն է, ինչպէս միւսը՝ «Որոշում»ը որ ճարոնական թատերախաղէ մը կը սնանի եւ որուն խորքը կրօնական բնոյթ ունի, մինչ Պրեխտի մօտ ան կ'առնէ, յանկարծ, մարքսիստական - համայնավար հանդգնանք: Ինքն է յայտարարողը.— «Պէտք է ազատագրուիլ նմանողութեան արհամարհանքէն որ հասարակաց է: Նմանողութիւնը դիւրութեան ճամբան չէ, ամօթ մը չէ, այլ՝ արուեստ մը: Այս ըսելով կը հասկնամ թէ զայն արուեստով պէտք է ընել»: Սակայն արուեստի բոլոր «գօղոններ»ը կը ստանան, ի վերջոյ, իր դիմադիծը, իր կնիքը. անոնք կը դառնան Պրեխտեան: Ինք գիտէ ճարտարապետել իր թատերախաղերը իրենց մեծ ու պզտիկ բաժիններով, չրջանակներով, մասնաբաժիններով: Կը զրէ դիւրին, արագ եւ ճիշդ այս պատճառով «այո»ի մը կամ «ոչ»ի մը համար ամբողջ դլուխներ վերստին կը զրէ, կը ձեւափոխէ: Թատերախաղ մը որ կը կոչուէր «Ան որ այո՛ կ'ըսէ» կը դառնայ՝ «Ան որ ո՛չ կ'ըսէ»: Այս պատճառով իր ամէն մէկ գործը ունի չփոթեցնող տարբերակ մը կամ տարբերակներ: Եթէ նոյնիսկ թատերախաղը իր ամբողջական ձեւը ստանար եւ Պրեխտ հանդիպէր լաւ մեկնաբան – դերակատարի մը, գլխաւոր դերը վերստին կը գրէր երկարելով, ճոխացնելով, յարմարցընելով, սակայն միչտ՝ ներչնչումով: Այս ձեւով – եւ իր թատերական տեսութիւնով – իր գլխաւոր թատերախաղերը մաս կը կազմեն մնայուն ձեւով միջազգային թատրոնի խաղացանկին զոր ճոխացուց ինքնատիպ իր գաղափարներով:

Երբ Պրեխտ սկսաւ գրել, արտայայտչապաշտութիւնը կը տիրէր Գերմանիոյ մէջ: Կարճ ժամանակ մը միայն ան ստեղծագործեց այդ մթնոլորտին մէջ: Ինք անիչխանական մը եղաւ, յեղափոխական բնոյթով.— ամէն ինչ պէտք է քանդուի նախ. չինելու ժամանակը կու գայ վերջը: Ժամանակի ընթացքին, իր միտքերուն հասունացման առընթեր, իր գործերը ստացած են ուղղութիւն մը որ մարքսիստականութիւնն էր: Այսօր մարքսիստները լուրջ վերապահութիւններ ունին այս մասին:

Ցեղափոխական մըն էր ինք՝ որ իր չուրջը անդադար պայթակղութիւն կը ստեղծէր, անհանգստացնելով հասարակութիւնը: Զայն կը մչտէր... եւ կը յաջողէր տիրականօրէն: «Խարձրութիւն եւ Անկում Մահականի Քաղաքին Մէջ» թատերախաղի ներկայացման ընթացքին, այն պահուն երբ գլխաւոր հերոսը պիտի գլխատուի իր անվճար պարտքերուն համար, Պրեխտ յանկարծ հանդիսատեսին ուղղուելով կ'ըսէ.— «Անչուչտ դուք, չատերդ, պժգալի պիտի գանէք այս մահապատիժին գործադրութիւնը, բայց պիտի չյօժարէիք մեր հերոսին պարտքերը վճարել, այնքա՛ն որ՝ դրամին փարած էք»: Այդ գիչեր անմարսողութենէ տառապող հանդիսատեսներուն թիւը չատ եղած էր, նկատի չառնելով դեռ օրահին մէջ յառաջացած թոհուբոհը, սուլոցները, կանչերը:

Պրեխտ իր դարուն զաւակն է, եւ ինք ապրեցաւ եւ մեծցաւ երկու մեծ պատերազմներուն միջեւ եւ անոնց մէջ, երբ

որ «ազգային»-ի խօսնակային հանգացողութիւնն ու սահմանումն է որ սխալ է, որ կը մտնէ մտաւորականութեան մը անխուսափելի զոյավիճակի հանդէպ անդիմութիւն: Օրինակ՝ Քրիստափոր Միքայէլեան ազգային մտաւորական է՞ր. անչուչտ: Ո՞նք էին իր մտածումի առարկան: Հայ կեանքը, Հայ ժողովուրդները,— Հայ կեանքը, Հայ ժողովուրդի տառապանքները, անկասկած հընդի՛ն էին, ուր իր կատաղութիւնը ծընունդ առաւ, ուր սրբազան յաստումը իր ուժականութեան թափը ստացաւ. սակայն ուրկէ՞ եկաւ այդ բարկութեան ըղգացումը ձեւող, սանձող, թամբող ու գործի լծող մտաւորական կարգապահութիւնը: Պատասխանը նոյնքան անվիճելի է,— Ռուսերէնն եւ Գերմանիայէն: Ամբողջ երկու սերունդ Հայ մտաւորականութիւն, Քրիստափորէն մինչեւ Սիամանթօ, իր մտաւորական ուժականութիւնը ոչ-հարազատ, ոչ-ազգային ակունքներու մէջ գտաւ, ու զայն օգտագործեց հայութեան պայքարին համար, միևչ (չմոռա՛նք) Հայ հին իշխող հեղինակութիւնները իրենց կատաղութիւնը կ'ուղղէին ազգային, բողոքելով որ Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ կամ Հայ ժողովուրդի պահպանողական այս կամ այն սովորութեան ու բնազդին օտար էին, «հարազատ» չէին այդ յեղափոխականներու քրտած նոր պատգամները:

Չեմ ուզեր սխալ հասկցուիլ: Կասկած չունիմ որ մեր զանազան կուսակցութիւնները եւ կրօնական ու բարեսիրական կազմակերպութիւնները միչտ պատրաստ են ըսելու որ իրենք՝ ակունքը (եւ մամուլը) բաց, պատրաստ են ընկալելու որեւէ «ազգօգուտ» գաղափար, օտարներէն: Միայն թէ մատչելի՛ թող ըլլայ (այսինքն՝ խաՀՓՂճի Պետրոսը թող Հասկնայ), պատշա՛ճ թող ըլլայ (Տիկին Փառանձեմը չգայթակղի), հարազա՛տ թող ըլլայ (գիտցածէս անդին՝ ոչինչ), եւ ազգօգուտ թող ըլլայ (ուր «ազգ» հաւասար է այս կամ այն կազմակերպութեան չահերուն): Ու վերջապէս, գրածդ ուզածիդ չափ «նոր» թող ըլլայ, միայն թող չունենայ գործնական հետեւանքներ ու թիւլաղրութիւններ, որոնք մեզմէ կրնան պահանջել փշրել գործելակերպի հին կապարներ կամ մեր ներկայ հեղինակութեան մէկ հիւղէն իսկ փոխանցել ուրիչին:

Եզրակացութիւնը անխուսափելի է: Դաչնակցութեան մամուլը գոնէ սա մեծ առաւելութիւնը ունի որ մտաւորական փնտռելու ձեւակերպութիւնը գոնէ ըստիպուած կը զգայ ընել. միւս կուսակցութիւններն ու կազմակերպութիւնները այնքա՞ն կը ցոլացնեն մեր ժողովուրդի զանգուածը, որ ընդհանրապէս այդ ալ չեն ըներ, թէեւ հոս՝ ալ կան յարդելի բացառութիւնները, օրինակ՝ Ամերիկայի մէջ, կայ Ազեք Մանուկեան հիմնադրամը, որ թէեւ մտաւորականութեան տեսաբան կորիզը կ'անտեսէ, գոնէ արուեստագէտ-մտաւորականութիւնը քաջալերելու փորձեր կ'ընէ, եթէ ոչ միչտ բացարձակ անչահախնդրութեամբ, գոնէ դէպի ա՛յդ ուղղութիւն չարժելով:

Պարզ է սակայն վիճակը: ՀՅԴ-ն, որ Հնչակեան կուսակցութեան նման ու անկէ աւելի երկար առեն եղաւ որոշ չափով մտաւորականներու կուսակցութիւն, այսօր մղուած է մտաւորականութեան փընտրտուքի. հրաւէրներ եւ պատգամներ կը հրատարակէ, առանց հարց տալու թէ ինչո՞ւ պէտք ունի նման բաներ ընելու: Արդեօք կարելի՞ է որ ի՛նք իսկ սխալ կը հասկնայ մտաւորականութեան մէջ ազգայինի եւ մէջ-ազգայինի անքակտելի կապը, որ ի՛նք իսկ կը մերժէ մտաւորականի ըսած դերը, որ հակաճառումն է, հակա – պատգամախօս եւ ո՛չ խօսնակ ըլլալն է, քննադատ ըլլալն է եւ ոչ հրահանգող ծառայ դիւանակալութեան մը՝ որ ժառանգած է մահացած իսկական մտաւորական - յեղափոխականներու հեղինակութեան պատմուճանը, առանց սովրելու որ ամէն սերունդ պարտքն ունի իր հեղինակութիւնը վերստին չահելու, ի՛ր առաքինութիւններով, մտաւորական որակով եւ նոր որոնումներու ճամբով: Պապն իսկ չի հարցներ թէ ինչո՞ւ պիտի չեն յարդեր Սբ. Գէորգին կամ Սբ. Պետրոսին չափ. արդեօք ինչո՞ւ ՀՅԴ-ի մամուլը պէտք կը զգայ հարց տալու, թէ ո՞ւր են իր հեղինակութիւնը ընդունող մտաւորական «ջոկատ»ները:

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

բանական երեւոյթի մը «առարկայական» նկարագրութիւնը: Երկու պարագաներուն ալ հասարակութիւնը կրաւորական դեր մը ունի. բեմը ամբողջովին կ'իշխէ սրահին վրայ: Հանդիսատեսը կը լանուած է. ան կը սպառէ իր մտաւոր գործունէութիւնը. իր մէջ կ'արթննան զգացումներ եւ ապրուած փորձառութիւն մը: Ամէն ոք անհամբեր կը սպասէ թէ ինչպէս թատերական հանդոյցը պիտի քակուի: Մարդը իր մտածումով է որ կ'որոշադրուի: Թատերական այս ձեւին (տրամաթիք) մէջ իւրաքանչիւր տեսարան կը յաջորդէ միւսին, մէկը միւսին կը չաղկապուի, կը չարահիւսուի մտայոյզ յաղաշրջումով մը, միշտ նկատի առնելով մարդը որպէս հատատ տուեալ, նոյնիսկ զայն նկատելով անփոփոխելի:

Պրեխտեան ըմբռնումով, որ առաւ դիւցազներգական թատրոնի անուանակոչում, ամէն միջոց կը գործադրուի խթանելու համար մարդուն միտքը եւ տրամաբանութիւնը: Լոյս, աւելի՛ լոյս: Հանդիսատեսը կը հրաւիրուի ներկայացուած հակամարտութեան մը մէջ տեսնելու ոչ թէ խորհրդանշական դէպք մը, այլ՝ կեանքի իրականութիւն մը, որուն պէտք է մատնակցի քննադատական կեցուածքով մը, այնպէս ինչպէս պիտի նայէր բնութեան՝ հունաւորելու համար գետ մը, պատուաստելու համար ծառ մը: Դիւցազներգական ձեւը գործողութիւն մը չէ որ հանդիսատեսը առընչակից կը դարձնէ դերասանին հետ, այլ չարադրութիւն մըն է, պատմում մը որ ունկնդիրը կը դարձնէ դիտող մը, ասոր մէջ արթնցնելով մտաւոր գործողութիւն մը: Անիկա ինքզինք կը դնէ ուսումնասիրելի հարցի մը առջեւ եւ կը սահիլուի որոշումներ տալու (եւ ոչ թէ ապրումներով տարուելի): Պրեխտեան թատրոնը չի թելադրեր այլ կը պատճառաբանէ, ու եթէ երբեք զգացումներ ալ կ'արթնցնէ, ասիկա կը ծառայեցնէ դիտակցութեան զարթնումին: Իսկ մարդը անփոփոխելի չէ. ընկերային կարը կ'որոշադրէ միտքը:

Ուղիղ գիծ մը չէ դիւցազներգական թատերական ձեւը, ուր տեսարանները իրարու հետ օրկանական կապ ունին: Ամէն տեսարան ինքնիրեն համար է առանձին կազմուածքով, մինչ ընդհանուր ընթացքը ոլորապտոյտ եւ ոստոստուն է: Հանդոյց մը չկայ քակուելիք. թատերախաղը կը ծաւալի մնայուն ընթացքով մը: Եւ որովհետեւ հանդիսատեսը իր ուժերը իրեն կը վերապահէ, զգացումներով չի սպառիր, ինքզինքը կը զգայ ազատագրուած, նուիրուելու համար իսկական գործունէութեան: Հոս երեւան կ'ելլեն երկու բոլորովին հակոտնեայ ըմբռնումները թատրոնին: Արիստոտելինն՝ որուն համար թատրոնը բաթարախի մըն էր, Պրեխտինը՝ որ տրամաբանութիւն է, որ կը մղէ դէպի իսկական գործունէութիւն:

Հանդիսատեսին ուշադրութիւնը գրաւելու համար Պրեխտ կը գործածէ զոյգ միջոց: Նախ գործունէութեամբը մատչելի կը դարձնէ նիւթը զայն վերեղելով ծանօթ միջավայրի կամ ընթացքի մը մէջ: Անգամ մը որ հանդիսատեսը ինքզինք զգայ ընտանի միջավայրի մէջ, հակադարձ չարժումով մը գործողութիւնը կը հեռանայ, կը դառնայ անյարիր: Սկզբնաւորութեան թատերական անձերու բնական վերաբերմունքը կը դառնայ անբնական, այնպէս որ պատճառաբանութիւնն ալ կը դառնայ իր նման խնդրական. այս կացութիւնը հրաւէր կը կարգայ դուրսէն, հանդիսատեսին կողմէ, միջամտութեան: Ան միշտ պիտի գիտէ իր անձնական տեսանկիւնէն եւ պիտի ըստ հետեւեալ ձեւով (փակագիծի մէջ կու տանք նաեւ այն մասը, զոր պիտի ըսէր տրամաթիք թատրոնին հանդիսատեսը).-

– Երբեմ պիտի չերեւակայէի նման բան մը (այո, ես ալ զգացած եմ, ես ալ այդպէս եմ): Իրաւունք չունի ոչ ոք նման ձեւով վերաբերելու, (բնական բան մըն է). Ասիկա պէտք է վերջ մը գտնէ (Միշտ պիտի չարունակուի այսպէս ըլլալ) – Այս էակին ցաւը զիս կը խռովէ որովհետեւ, այսուամենայնիւ, ուրիշ եղբ մը կար իրեն համար (Այս էակին ցաւը զիս կը խռովէ, որովհետեւ ուրիշ եղբ չկար իրեն համար) – Կը խնդամ լացողէն, կու լամ խնդացողէն (Կու լամ լացողին հետ եւ կը խնդամ խնդացողին հետ):

×

«Ես խուժանին համար չէ որ կը գրեմ» կ'ըսէ Պրեխտ: Զարմանալի չէ այս յայտարարութիւնը երբ նկատի առնուի թէ անոր թատրոնը միտքի՛ն էոր կ'ուղղուի եւ ոչ թէ ամբոխավարական զգացումներու: «Դիւցազներգական թատրոնը պէտք է գրկէ բեմը իր զգայացնց էութենէն», ասոր համար հին նիւթ մը իրեն համար աւելի պատշաճ է թատերախաղի վերածուելու քան նոր դէպք մը: Մանաւանդ առասպելը: Ան ուղղուած է շահադրդռեալ անձերու: Ուրեմն՝ «դիւցազներգական թատրոնը ուղղուած է հասարակութեան մը որ չի մտածեր առանց պատճառի»: Ան քաղաքական թատրոն մըն է որ չի հետամտիր ընկերութեան հակասութիւնները լուծելու, այլ զանոնք աւելի ընթեռնլի դարձնելու: Հանդիսատեսը նախ կը դառնայ իր իսկ դատաւորը ու ապա՝ ուրիշներունը. այս ձեւով բեմը ընդարձակուելով կ'ընդգրկէ ամբողջ աշխարհը:

Թատրոնին մէջ այս նպատակադրուած արդիւնքին հասնելու համար կը բաւէ գործածել բանալի – բանաձեւը որ հետակացութիւնն է: Իր ամբողջական մեկնաբանութեամբ ասիկա կը նշանակէ՝ տիպ-էջքիք կապ մը հաստատել բեմին եւ սրահին, դերասանին եւ իր դերին, անհատին եւ ընկերութեան միջեւ:

Պրեխտ իր ժամանակին կարեւոր մէկ մասը յատկացուցած է բեմական հնարքներու որոնումին ու մանաւանդ՝ դերասանի պատրաստութեան մէջ: Սկզբէն իսկ զանոնք մեզադրած էր «հալածուած չեն նայուածքը» ունենալնուն համար: Դերասանը պէտք է զգուշանայ զօրաւոր, խոր յուզում յառաջացնելու կամ սրտաթոպի մատնելու հանդիսատեսը: Ան պէտք է պահէ իր ճկունութիւնը, բնականութիւնը: Պէտք է նոյնիսկ փսփսէ թէ ինք եւ իր զգացումները երբեք չեն համապատասխաներ իր հերոսի զգացումներուն հետ: Սթանիսլավսքիի թատրոնը չէ ասիկա: Պրեխտ կը խաղան պաղ ձեւով, այսինքն պաղ մտքով, հեռաւոր ձեւով: Որպէսզի դերասանին եւ իր տիպարին նոյնացումը չկատարուի, կարելի է բնադիրը արտասանել անցեալով եւ դերասաններու միջեւ միշտ կատարել դերերու փոխանակում: Դերասանը հանդիսատեսին առջեւ, ցոյց կու տայ թէ կը կերտէ իր հերոսին տիպարը, այլ խօսքով ան ինքզինք ցոյց կու տայ տարանջատ իր դերէն: Ու ասիկա այնքան աւելի հմտորէն ձեւով կը կատարէ երբ կ'ապացուցանէ թէ իր հերոսին տիպարը փոփոխելի է ըստ կամս կամ թէ վերջնական նկարագիր չունի ան: Վերջնական ձեւ մը չունի քանի կ'արտայայտուի լինելութեան մէջ եղող ընկերութեան մը մէջ, որ զայն ներքնապէս կը բաժնէ, մզելով զինք ենթարկուելու կամ ընդդիմանալու: Դերասանը «պէտք է ընէ այն ձեւով որ իր շարժուձեւերը կարելի ըլլայ անուանակել»: Պրեխտի թատրոնը կոչուած է «չարժուձեւի թատրոն»: Շարժուձեւերը պէտք է իրարմէ անջատել միջոցներով ինչպէս դերասանը կ'անջատէ բառերը հասկնալի դարձնելու համար:

Պրեխտ կու տայ օրինակ մը խաղարկութեան («Ճամբու Տեսարաններ») – Արկածի մը վկան կը մնջկատակէ, կը կապկէ, չարժուձեւերով կը ներկայացնէ պատահածը: Ցիշեալ վկան կը ցուցադրէ, կը վերարտադրէ սահմանափակ ձեւերով արկածը: Իր միջոցները սակաւ են, կը ծառայեն միայն պատահածին տեղեակ պահելու անցորդը եւ ոչ թէ ստեղծելու մըզճաւանջ կամ սոսկում անոր մէջ: Հրապիտային մեկնաբանութեան այս ձեւը նոյնիսկ չի պահանջեր դերասանէն բացառիկ խաղարկութիւն մը: Ան կրնայ նոյնիսկ զոհանալ ընելով, երբ տեսնէ թէ չէ կրցած չարժում մը կատարել անհրաժեշտ արագութեամբ – «Ինք տեղափոխուեցաւ երեք անգամ աւելի արագ»:

Տեղեկատուի, ծաղրածուի այս արուեստը մաս կը կազմէ Պրեխտեան խաղարկութեան եւ իր առակներու, առասպելներու մեկնաբանութեան: Ինքն իսկ երբ փոխ կ'առնէ ուրիշ հեղինակներէ միտքեր կամ ամբողջ գործեր, զանոնք կը վերածէ յարերդութեան մը, ծաղրաբանութեան մը:

Պրեխտեան մեկնաբանը կը խօսի, կ'արտասանէ, կ'ընդմիջէ, կ'երգէ փոխն ի փոխ: «Երաժշտական խառնաձայնութիւնը», չի վախցներ զինք: Ընդհակառակն, ան կը ծառայէ մէկ պահը միւսէն անջատելու, հանդիսատեսը սթափեցնելու, զայն խոկումի առաջնորդելու: Քննադատական մտքի հանդէպ այս կողմը չի նեղացներ Պրեխտի մօտ քանաստեղծական կողմը. կ'արժէ յիշել, իր վերջին շրջանի գործերէն «Կովկասեան Կաւիճէ Շրջանակը», ուր թատերական ամէն հնարագէ ի գործ դրուած է, սկսեալ ժողովրդական պարզ խաղաձեւերէ մինչեւ ծայրագոյն արեւելեան դիւթախաղերը – չինական առասպելը եւ ճարտնական արհեստագիտութիւնը – ստեղծելու համար թատրոն մը՝ թատրոնի մէջ: Ապշեցուցումներ, վերիվայրումներ, տարաչափութիւն, անսպասելի հանդիպումներ կը ստեղծեն խելացնոր կշռոյթ մը եւ, սակայն, բոլորը կը միտին հետակացութիւնով – հանդիսատեսը առաջնորդել դէպի մտածողութիւն ընկերութեան, արդարութեան, մայրութեան դաղափարներու չուրջ ինչպէս նաեւ արուեստի եւ թէքնիքի, թէքնիքի եւ բանաստեղծութեան միջեւ: դոյութիւն ունեցող կապերուն հանդէպ:

Որպէսզի հանդիսատեսը ըլլայ բոլորովին պատրանաթափ, Պրեխտ, իր գործակիցներուն (որոնցմէ՝ համբաւաւոր բեմադիր Բիսքաթօրը) հետ ի գործ դրած է բեմական հնարքներ.– Տեքորները անպայման լրացուցչ չեն իրենց բնոյթով ոչ ալ օգտակարութեամբ: Լոյսերուն ազբիւրները կ'երեւին. անոնք կը գործածուին հակադրութիւններ ստեղծելէ աւելի բեմը պարզօրէն լուսաւորելու դիտումով: Երաժշտութիւնը չընկերանար ներկայացումին այլ զայն կը մեկնաբանէ: Դիմակները կը գործածուին որպէս ներկ, արուեստականութիւն: Ցուցատախտակները կը ծանուցանեն, կը մեկնաբանեն պատահածը եւ գալիքը ինչպէս մունջ չարժանկարի պարագային, քանի ամէն ինչ նկարագրական է այդ թատրոնին մէջ: Այս բոլորով հանդիսատեսը կը հրաւիրուի արթուն մնալու, «կարգալ»ու ներկայացումը, առասպելը, որ կատր – կատր, բաժան - բաժան այլ՝ իրարու ազուցուած մասերով՝ կը ներկայացուի:

×

Ո՞ւր է Պրեխտ այսօր:

Պրեխտ մարքսիստ գրող մըն էր որ չընդառաջ համայնավար չարքային, նոյնիսկ իր հեղինակի իրաւունքները փոխադրեց Արեւմտեան Գերմանիա: Իրենինը, որոշ շրջանի մարքսիզմ մըն էր կամ մարքսիզմի որոշ իմացում մը: Արդարօրէն դիտել կը տրուի թէ մարդ էակը չի կըրնար սահմանուիլ միայն ընկերային ընդհանուր յարաբերութեանց ծիրին մէջ: կեանքը աւելի բարդ երեւոյթ մըն է քան ինչ. որ կը նկարագրուի հոն: Կատարեալ, ամբողջական նկատուած հեղինակը սկսած է ստեղծել կարգ մը այլ վերապահութիւններ իրեն հետեւորդ կամ այլ գաղափարակից բեմադիրներու մօտ: Իր մէջ վեր կ'առնեն կարգ մը հակասութիւններ, թէեւ անոնց առաջին անդրադարձողը եղաւ ինքը, հեղինակը: Մէկը որ միշտ կ'ուզէը կեղանի, նորոգուած պահել թատրոնը, միտքերու եւ վիճարանութեանց առջեւ բոլորովին բաց, նոյն ատեն կը սահմանափակէը զայն իր բարոյական կողմով: Պրեխտ կարծես կ'ըսէ.– «Ես պիտեմ եւ ձեզի կ'ըսեմ...»: Ան այնքան ինքնավստահ դարձած էր, կը խորհէր այնքան իրաւունք ունենալ որ, կ'ըսեն դժգոհները, սկսած էր լուծումներ տալ: Իսկ տրուած լուծումները այժմ կը կաշկանդեն երիտասարդ բեմադիրները:

Անզերազանցելի նկատուած Պրեխտ կը մեզադրուի իր օգտապաշտութեանը համար – իր թատրոնը օգտապաշտ է, սակայն այնքա՛ն օգտապաշտ՝ որ ամէն ինչ մղուած է, ուղղուած է դէպի օգտակարութիւն, նոյնիսկ հաճոյքը որ տրամաբանական է իր մօտ եւ զուրկ՝ թափէ, ուժգնութենէ:

Կուրօրէն, մեքենայօրէն կարելի չէ բեմադրել Պրեխտը, բայց իր վերջին շրջանի մեծ գործերը, իրենց կատարելութեամբ եւ վերջնական, հաստատուն ձեւով սրբացուած են, իսկ մեկնաբանութիւնը՝ անչէզ, կայուն օրինագիրքի մը վերածուած: (*)

Ըսուեցաւ թէ Պրեխտի թատրոնը չարժուձեւի (ժեսք) թատրոն մըն է զոր կը յօդաւորէ ուրիշ չարժուձեւերու որոնց հետ անհատապատակի ճարտարութեամբ կը խաղայ: Սակայն Պրեխտեան չարժուձեւերը կարծէք գոյութիւն ունեցած ըլլային նոյնիսկ ներկայացումէն առաջ: Ամէն ինչ համակարգուած է, ճշտուած, կանոնաւորուած, սահմանուած եւ սահմանափակուած: Կարծէք Պրեխտեան օրինագիրքին մէջ ստեղծութիւն մը կայ այն ամէն ինչին դէմ որ չի հնազանդիր տրամաբանութեան, գաղափարականին դերակշռութեան: Ճափի եւ կշիռի թատրոնն է ան: Հեղինակին հիմնած համբաւաւոր Պերլինըր Անսամպլ թատերախումբը հիանալի, կատարելատիպ այլ ճնշիչ մէկ վկայութիւնն է այս բոլորին:

Կայ նաեւ բողոք դերասանական մարդէն: Պրեխտեան դերասանին մարմինը գոյութիւն չունի. ան զուրկ է ստեղծագործ «խենթութենէ»: Դասապարտութեան տակ է դերասանին պիտակցութիւնը: Հակադրել, կանոնաւորապէս, դերասանին մարմինը իր արտաբերած բնագրին հետ կը նշանակէ նաեւ մոռնալ քաղաքական եւ ընկերային պարունակը որուն մէջ թատերական արարքը կ'արձանագրուի: Ի վերջոյ թատրոնին վախճանականութիւնը կը կայանայ մարմնի մը բեմին վրայ ներկայացնելուն մէջ: Մարմին մը՝ իր արտայայտչական բոլոր կարելիութիւններով: Ամէն ինչ խօսքով չըլլար բեմին վրայ:

Այժմ թատերական միջոցը նաեւ նոյնը չէ, ինչ որ էր Պրեխտինը որ կատարեալ դասականութիւն մը կը պարզէ (խօսքը կը վերաբերի մեկնաբանութեան որոշ չարժումի մը՝ որոշ նշանի մը դէմ հանդիման):

Վերի դիտողութիւնները, իրենց ամբողջութեան մէջ, չեն նսեմացներ հրակայական դերը մը: Բնական է որ տարիները կը թաւալին ու ասոնց հետ կը փոխուին նաեւ թատերագիրներուն պէրեակերպը: Պրեխտ ինքն էր որ կ'ըսէր իր մասին.– «1940ին չէի գրեր այնպէս ինչպէս 1840ին»: Ոչ ալ անշուշտ 1979ին կը գրեն այնպէս ինչպէս կը գրէին 1940ին:

Պրեխտի մեծութիւնը պէտք է գտնել իր պայքարին, աշխատանքին, փորձառութեան եւ նոյնիսկ ձախողութիւններուն մէջ:

Պրեխտ միակն է որ դրաւ հարցը հիմնական՝ ոսոանին (սիքէ) մէջ: Ան վատուց չքեղօրէն թէ «թատրոնը կըրնայ ամէն ինչ ցոյց տալ», թէ ան կրնայ ըլլալ մտածումի գործիք մը այժմէութեանց վրայ բացուած: Ցրտմը փոխարինեց սրահին մէջ ընդմէջ դերասանին որ կը ցուցադրէ եւ հանդիսատեսին որ կը դիտէ եւ կը մտածէ մինչ բեմին վրայ կը խաղցուի դիւցազներգութիւնը:

Պրեխտ հաշտեցուց թատրոնը արդիական ժամանակներուն հետ, ենթարկելով առօրեայ կեանքը պատմութեան տիւնքթիք պահանջներուն, ինքն իր հոգիին մէջ եղիեղկուելով իր ամբողջական խաղաղասիրութեան, իր ներշնչումին եւ սոցիալիստական լրացաչաութեան անպիղծ պայմաններուն մէջեւ: Ինք կ'ընդդիմանար հերոսապաշտութեան, եւ ցմահ մնաց վիրապահ ամէն կարգի իշխանութեանց հանդէպ: Իր հերոսները նմանեցան իրենց հեղինակին հոգեկան եղիեղկեալ վիճակին:

Իր թատրոնը, դասական ծանրութեամբ եւ տարողութեամբ, պէտք է առնել որպէս թատերական հսկայ փորձառութիւն մը եւ պէտք է անցնիլ անկէ անդին, մինանալու համար այն իմացական «չարժումին» որ ծնունդ տուաւ իր գործերուն, զանց առնելով նոյնիսկ թատերական իր կառուցուածքները եւ նախատեսել գաղափարաբանութիւն մը:

Գր. ՔԼՕՍԷԼՄԱՆ

(*) 1973ին, վեց ամսուան վրայ երկարող ճնճղուքիւն մը երեւան կը հանէր թէ Պրեխտ , որ մինչ այդ ամէնէն շատ բեմադրուած հեղինակն էր Գերմանիոյ եւ Գերմանախօս Զուիցերիոյ մէջ, տեղի սըւած է առաջնութիւնը Շէյքսպիրի առջեւ: Երիտասարդ բեմադիրները աւելի ազատութիւններ ունէին Շէյքսպիրի մեկնաբանութեան մէջ. հետեւաբար կրնային դառնալ աւելի ինքնագլուխ քան Պրեխտի գործերու ներկայացման պարագային: Բեմադիրները կը նախընտրէին ներկայացնել երիտասարդ Պրեխտին գործերը, որ նուազ կաշկանդում կայ:

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris Commission paritaire : N° 55935

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար. 200 Ֆ. Վեցամսեայ – 140 Ֆ.
Արտասահման – Տար. 300 Ֆ. Հատը – 1 Ֆ. 80

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
6 JUIN
1979

LE NUMERO 1,80 F.

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.396

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — No 14.396

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՈՒՐԲԱԹ

ՓԱՐԻԶԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ Ժ. ՇԻՐԱՔԻ ՃԱՇԸ

ՇԱԲԱԹ

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

ԿԻՐԱԿԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՋՕՐԱՎԱՐԻՆ

ՇԻՐԱՔԻ ՃԱՇԸ

Ուրբաթ, Յունիս 1ին, ժամը 13ին, Փարիզի քաղաքապետը Ժաք Շիրաք ճաշ մը տուաւ ի պատիւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, Օքէ տը Վիլի չքեղ սրահին մէջ։ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կը յորդորէին Կաթող. Պատուիրակ Սէ – րովբէ Արք., Գիւտ Եպիսկ., Գէորգ Ե – պիսկոպոս, Մասիս Վրդ., Պ. Շահպազ – եան, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեց – ւոյն կրօն. Ընկերակցութեան անդամներ։ Հրաւիրուած էին նաեւ քանի մը ազգա – յիններ եւ թերթիս տնօրէնուհին։ Փա – րիզի քաղաքապետին կողքին էին Ք. տը լա Մալէն, Միշէլ Ժիւնօ, Կ. Քասիէրէթ, Ռ. Թոմանի, Պ. Պիյօ, Փիէռ Պաս, Ժան Թիպէրի։ Ճաշի աւարտին, Փարիզի քա – ղաքապետը հետեւեալ կարճ այլ ջերմ ուղերձը կարդաց.

Votre Sainteté,
Excellence,
Mesdames, Messieurs,

Sous les dalles de la Basilique de Saint-Denis, nécropole de nos rois, repose Léon V de Lusignan qui, malgré son origine française, fut le dernier souverain d'Arménie.

En échange de l'hospitalité ainsi donnée à leur roi et à sa dépouille mortelle, les Arméniens ont témoigné à la France l'amitié la plus fidèle et versé pour elle quand ses libertés étaient menacées, le meilleur de leur sang.

Aussi bien Paris, sa capitale, se devait-il, en accueillant aujourd'hui, entourée des hauts dignitaires de son Eglise, Sa Sainteté VASKEN Ier, chef spirituel des Arméniens, exalter dans la ferveur et la reconnaissance, cette constante et précieuse amitié.

Peu de peuples, en vérité, furent aussi douloureusement marqués par l'histoire. Doué de qualités guerrières exceptionnelles mais situé entre de grands empires rivaux, il connut des alternatives d'indépendance et de sujétions aggravées de pillages et de massacres sans nombre ; qui pourrait oublier le véritable génocide qu'il subit à deux reprises et dont l'horreur est encore ressentie en France et, plus particulièrement peut-être, à Paris où une stèle sera prochainement édifiée à la mémoire des victimes ?

Malgré tant de drames et tant d'épreuves, le peuple arménien a survécu. Il est parvenu à sauvegarder sa foi, sa langue, ses mœurs, la fierté de son attachement à son passé et il a cultivé les vertus d'un patriotisme ardent. Retranché de l'Europe par la géographie et par l'écran de peuples hostiles, il a su élaborer une culture originale qui appartient au fonds européen et lui apporte une précieuse contribution.

L'histoire de ce peuple blessé se confond avec cele de son Eglise. Aussi, Votre Sainteté illustre-t-elle et ce peuple et cette Eglise avec toute l'autorité qui s'attache à la haute dignité dont elle est investie. Qu'elle daigne accepter l'hommage que, par ma voix, lui rend aujourd'hui Paris dont je suis heureux de lui exprimer la respectueuse et déférente amitié ainsi que la profonde sympathie qu'il ressent pour le peuple arménien tout entier.

Գրաւոր իր չատ խնամուած պատասխանին մէջ, Ամենայն Հայոց Կաթողի – կոսը իրրեւ բնական առնելով Փարիզ քաղաքի խորհրդանշանը՝ Ֆլուխթուաք ընէֆ մերժիխթուռ (կը նշանակի բայց չընկմիր) զուգահեռ ըլլալ նաեւ Հայոց հետ, որոնք նոյնպէս դարերու ընթացքին իրենց կրած տառապանքներով, ցեղասպանու – թեամբ, չատ վերիվայրումներ տեսան բայց հայ ժողովուրդն ալ, նման Փարի – զի՝ Ֆլուխթուաք ընէֆ մերժիխթուռ։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, յանձին իր քաղաքապետին Փարիզ քաղաքին նուիրեց Հայաստան պատրաստուած բիւ – րեղեայ ծաղկեման մը, ուր զրուած է հայերէն եւ ֆրանսերէն՝ Հայաստան։

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

Շաբաթ օրուան ցլխաւոր օրակարգն էր Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի բա – ցումը, որ կատարուեցաւ ժամը 16ին։ Հրաշափառով մուտք գործելէ ետք Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, դպրոցին մէջ տեղի ունեցաւ պաշտօնական բացումը, որու ընթացքին յաջորդաբար խօսք ա – ռին՝ Բժ. Ս. Սիմոնեան, Տիկին Զ. Քէ – չիչեֆ, Հ. Ներսէհ Վրդ., Սերովբէ Արք., Ժողէֆ Ֆրանչեսկի եւ հուսկ՝ Ամենայն Կաթողիկոսը (մանրամասնութիւնները ա – ռանձին թղթակցութեամբ)։

ԱՑՑ՝ ՓԷՌ–ԼԱՇԷԶ

Կորհրդանշական մասնաւոր կարեւո – րութիւն մը ունէր Ամենայն Հայոց Կա – թողիկոսին այցը Փէռ – Լաշէզ, ուր յա – ջորդաբար պիտի աղօթէր Ֆրանսայի հա – մար նահատակուած հայ զինուորներու յուշարձանին, Անդրանիկի եւ Քիլարեան ու Սիւրմէեան առաջնորդներու շիրիմնե – րուն առջեւ։

Կարեւորը անշուշտ եւ խորհրդանշա – կանը՝ Անդրանիկի շիրիմին տրուած այցն էր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի մը՝ Ամենայն Հայոց Զօրավարին, որ դեռ կը մնայ տարագիր, նման իր ժողովուրդի կէսին։ Եւ քանի մը ինչ չգնաց հայրենիք, ձեւով մը հայրենիքն էր որ կուգար իրեն յանձին Ամենայն Հայոց Հայրապետին։

Ժամը 16·15ին Փէռ – Լաշէզ հասաւ Ա – մենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Կամպէթթա մուտքէն, ուր կը բարձրանայ Ֆրանսայի համար ինկած Հայերու յուշարձանը։ Մարտիկներու Մխիթեան երկու անդամ – ներ Ֆրանսական եւ հայկական եռագոյն – ներով կը շրջապատեն յուշարձանը։ Հոգւոյն եռք վազղէն կաթողիկոս հե – տեւեալ խօսքերը արտասանեց.–

« Հայոց Հայրապետի համար հոգեկան մեծ գոհունակութիւն է որ Ֆրանսա իր այցի վախճանին մօտ պատեհութիւնը ու – նի աղօթելու ձեզի հետ մէկտեղ այս ցեղեցիկ յուշարձանին առջեւ, այս ազա – տութիւններու երկիր Ֆրանսայի հիւրըն – կալ հողին վրայ։ Հոս կը բարձրանայ այս յուշարձանը ի յիշատակ բոլոր այն զոհերուն եւ նահատակներուն, որոնք տառապանքի եւ հերոսական սուրբ պա – տերազմի մէջ զոհուեցան վասն հայ ժո – ղովուրդի հաւատքին եւ Ֆրանսայի՝ այս հիւրընկալ եւ գեղեցիկ երկրի ազատու – թեան։

« Դիտէք, ես կուգամ մեր հայրենիքէն, ուր նոյնպէս մեր ժողովուրդը առանց բացառութեան ամէն տարի մեծ յուզու – մով կ'ոգեկոչէ յիշատակը ցեղասպանու – թեան նահատակներուն, ինչպէս նաեւ բոլոր այն զոհերուն որոնք ինկան երկ – րորդ Համաշխարհային Պատերազմի ըն – թացքին, յանուն ազատութեան եւ բոլոր տեսակի ազգերու։

« Երկրորդ Համաշխարհային Պատե – րազմի ընթացքին Ֆրանսա հեղեղի նման արիւն թափեց, եւ բոլոր ճակատներու վրայ ուրիշ եղբայրական ժողովուրդներ ալ պատերազմին մասնակցեցան, որոնց շարքերուն մէջ եղան նաեւ Հայեր, ա – ւելի՛ քան 200·000 սովետահայ քաղաքա – ցիներ զոհուեցան այն առեն, այդ մեծ երազին համար, բարեբախտաբար փա – ռաւոր յաղթանակով աւարտեցաւ այդ պատերազմը։

« Կ'ուզեմ հայրենիքի այդ զգացում – ները բերել ձեզի, եւ չեշտել այն հան – գամանքը որ այս յուշարձանը Հայաս – տանի պատմութեան համար ալ յուշար – ձան մըն է։ Ֆրանսացի ժողովուրդը եր – կու պատերազմներու ընթացքին տուած զոհերով եւ թափած արիւնով մասնաւոր յարգանքի, սիրոյ եւ գնահատանքի տեղ կը գրաւէ մեր սրտին մէջ. այս վկայու – թիւնը բերել կ'ուզեմ։ Կ'աղօթեմ որ տոկան այն խեչալները՝ որոնց համար այսքան զոհեր տուինք։ Կ'աղօթեմ որ վերանան այն բոլոր բաները, որոնք մարդկութեան խաղաղութեան եւ իեչալ – ներու թշնամի եղած են։ Թող այս եւ ուրիշ յուշարձանները յուշարար ըլլան մեղի, Թող մարդիկ երբեք հասկնան, ի – րարու հետ գործակցին, Թող աշխատին ձեռք ձեռքի տալ, հասցնելու համար մեզ խաղաղութեան եւ ամբողջական երջան – կութեան։

« Թող Աստուած պահէ այս աղատու – թեան երկիրը. Թող պահէ Ֆրանսան բարգաւաճումի եւ ծաղկումի մէջ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից ա – մէն »։

Ապա թափօրը յառաջացաւ դէպի Ան – դրանիկի յուշարձանը։ Հոս ալ աղօթքէն եւ հոգւոյն եռք, զգալապէս յուզուած, Կաթողիկոսը խօսք առաւ, բայց նախքան իր քանի մը խօսքերը արտասանելը, հը – րաւիրեց իր զաւազանակիրը՝ Մասիս վարդապետ, որ երգէ « Իրրեւ արծիւ »։

Յետոյ, Ամենայն Հայոց Հայրապետը ըսաւ.—

« Սիրելի հայրենակիցներ, այս դէպեզ – մանին առջեւ, այս յուշարձանին առջեւ պահ մը կը գտնուինք մեր նորագոյն պատմութեան հորիզոնին վրայ, եւ մեր հոգիի աչքերով, մեր մտքի աչքերով կը տեսնենք այդ հորիզոնին վրայ մեր ժո – ղովուրդի վերջին հարիւր տարիներու ընթացքին մղած անհաւասար պայքարը իր գոյութեան եւ իր ազատութեան հա – մար։ Այդ կը կոչուի հայ ազատագրա – կան չարժում կամ ազատութեան ճանա – պարհի արիւնոտ պայքարի չարժում։ Եւ այդ պատմութեան, այդ պայքարի, այդ զոհաբերումներու, այդ նահատակու – թիւններու, այդ հերոսական դրուագնե – րու պայքարի տարիներու հորիզոնին վը – րայ կը բարձրանայ պայծառ յիշատակը, անունը եւ գործը մեր ժողովուրդի ազ – գային հերոս Զօրավար Անդրանիկի։

« Փիչ առաջ երգուած երգը ապացոյց է թէ ինչ պաշտամունք ունի մեր ժողո – վուրդը Զօրավար Անդրանիկի նկատ – մամբ եւ Սիփանի տարածքին վրայ, եւ հայրենիքի մէջ։ Հոն այդ երգը չատ սի – րելի եւ ժողովրդականացած երգ մըն է։ Հոն, բնակարաններու մէջ, զանազան ա – րիթներու ընթացքին, ինչոյքներու ըն – թացքին, տարբեր երգերու չարքին այս եւ « Կիլիկիա » երգը միշտ կ'երգուին։ Անոնք գուցէ երաժշտական – գեղարուես – տական բարձրութիւններու վրայ գըտ – նուող երգեր չեն, բայց բարձրագոյն գնահատանքի արժանացած են. այդ պարզ եւ անպաճոյճ երգերը հայ ժողո – վուրդի սրտին մօտ են։

« Ամէն տեղ ուր հայ ժողովուրդը իր ընելիքը կ'ուզէ բանաձեւել, կ'ուզէ կազ – մակերպել՝ այս օրուան պայմաններու մէջ իր ուժերուն ներած չափով, հարց կուտայ թէ ինչ չափով կրնայ Անդրանիկի գործը չարունակել։ Կարեւորը այն է որ դիտակցութիւնը ունենանք մնացած գոր – ծը ընելու։

« Կուգայ օրը արդարութեան, կ'ըլլայ հայ ժողովուրդին օրը։ Այս դիտակ – կ'ըլլայ ժողովուրդին օրը։ Այս դիտակ – ցութիւնը կ'ապրինք եւ պիտի ապրին յե – տագայ սերունդները։ Ան կ'ապրի մեր մէջ եւ Սփիւռքի տարածքին վրայ։ Այս հաւատքը պէտք է ներչնչէ ձեր զաւակ – ներուն, անոնք՝ իրենց զաւակներուն։ Այսպէս է լաւագոյն ձեւը՝ որ մեր յար – դանքը մատուցած պիտի ըլլանք Անդրա – նիկի եւ բոլոր Անդրանիկներու հոգինե – րուն։

« Աստուած խաղաղութիւն թող տայ անոր եւ միւս բոլոր զոհերուն, Թող ուժ տայ հայ ժողովուրդին որպէսզի միշտ պատրաստ ըլլայ մեր հերոսներու գործը չարունակելու։ Այս հաւատքով կուգամ հայրենիքէն եւ այս հոգիով է որ աղօթք արտասանեցի այստեղ, այսօր։

« Թող Աստուած հայ ժողովուրդին պա – հպան մնայ, որպէսզի ան ամէն, զար – գանայ, ուռճանայ եւ հասնի իր արդար իրաւունքներու իրականացման։ Ամէն »։

Կաթողիկոսին խօսքերը խորապէս տը – պաւորեցին ներկայ հասարակութիւնը, որու մէջ չէր բացակայեր հայ երիտա – սարդութիւնը։

Այս այցը վերջ գտաւ քիչ անդին, վը – ռամշապուհ եւ Արտաւազդ առաջնորդնե – րու շիրիմին առջեւ, ուր Կաթողիկոսը հոգւոյց մը արտասանեց։

Նոյն առաւօտը Կաթողիկոսը քարոզած էր Ալֆորվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկե – ղեցին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՅՈՎՀ. ՊՕՂՈՍ Բ. Շաբաթ օր հասաւ վարշաւա, ուր ընդունուեցաւ Հանրապե – տութեան նախագահին կողմէ, որպէս Պետութեան ղեկավար մը։ Առաջին պա – տարագը մատոյց նոյն օրը Քաղթհանակի Հրապարակը, չուրջ 300 հազարի հասնող բազմութեան մը առջեւ։ Կիրակի օր, Հո – ղեպալուստի պատարագը տրուեցաւ վաղ առաւօտեան 150 հազար ուսանողներու համար, ապա Պապը անցաւ հին մայրա – քաղաքը՝ Կնիէզնօ, ուր մէկ միլիոն հոգի դիմաւորեցին օդակայանը։ Եր – կուշաբթի օր, Յովհ. Պօղոս Բ. հասաւ Զեսթոկովա, « ուր կը բարախէ հայրե – նիքին սիրտը » չեշտեց իր քարոզին մէջ։ Պապը, Երեքշաբթի օր, կը նախագահէր լեհ եպիսկոպոսներու ժողովին։

ԻՏԱԼԻՈՑ ընտրութիւնները ոչ մէկ մասնաւոր նորութիւն բերին։ Առաջին արդիւնքները ցոյց կուտան որ երկու մեծ կուսակցութիւնները՝ Դեմօ – Քրիս – թիանի եւ Համայնավար հետեւեալ պատ – կերը կը պարզեն՝ քրիստոնեաները տեղ քայլ կ'ընեն մինչ Պերլինկուէրի կուսակ – ցութիւնը առ նուազն 3 առ հարիւրի կո – րուստ մը կ'արձանագրէ։ Փոքր կուսակ – ցութիւնները, մասնաւանդ Արմատականը ձայն կը շահին բայց գլխաւոր երեւոյթը ձեռնպահներու մեծ համեմատութիւնն է։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Արտ. նախարարը չյաջո – ղեցաւ համոզել Գարթերը որ հրաժարի նպաստ տալէ քրիւզ արտադրողներուն։ Նոյն հարցին համար Շմիթին ալ պիտի տեսնուի բայց հաւանական չէ որ որեւէ արդիւնք տայ։

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ
ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԷՍԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

Թ. եւ վերջին մաս

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Ծանօթացանք Լոս Անճելըսի հայկական պաղուեթի կեանքի զանազան երեսներուն ընդհանրապէս եւ ազգային վարժարան – ներուն ու անոնց չուրջ ստեղծուած եռա – զեռին, մասնաւորապէս: Տեսանք թէ ինչպէս կէս դարու քարացած մտայնու – թիւնները հալած են ու տեղի տուած չի – նիչ ու ըրական քայլերու, որոնք զգալի դեր մը խաղացած են օտար մայթերու վրայ ամէն օր քիչ մը աւելի ուծացումի ու կորստեան դատապարտուած հանդոյ սերունդներու փրկութեան գործին մէջ:

1964ին առաջին հայկական պաղոցին բացումէն 15 տարի ետք՝ այսօր, Միացեալ Նահանգները կը հաշուեն 15 հայկա – կան վարժարաններ՝ նախակրթարանի թէ երկրորդականի մակարդակներով: Պատկեր մը՝ որ ինքնին ցոյց կուտայ առնուած առաջին քայլին թողուցած տը – պաւորութիւնը եւ պաղոցչինութեան արշաւին կարեւորութիւնը:

Այսօր, 15 տարի ետք, երբ կ'այցելենք Լոս Անճելըսի մէջ բացուած հայկական վեց վարժարանները եւ ականատես կ'ըլ – լանք հոն տարուած աշխատանքներուն և կը տեսնենք նաեւ անոնց տուած արդիւնք – քը, հարցում մը կը ծագի, զոր կ'ուղղենք բոլոր մնօրէններուն: Այն է՝ թէ Սփիւռ – քի մէջ (ինչո՞ւ չէ նաեւ Հայաստան) կը տիրէ այն կարծիքը, որ ուշ կամ կանուխ Ամերիկայի եւ Եւրոպայի Հայութիւնը դատապարտուած է ձուլուելու եւ իր ազ – գային ինքնութիւնը կորնչելու: Հե – տեւաբար, եթէ նման դատապարտում մը ճիշդ է՝ ի՞նչ բանի կը ծառայեն այս բո – լոր դպրոցները, հսկայական այս պիւտ – ճէները եւ անտահման ուժերու վատնու – մը: Ի դէպ, միայն Լոս Անճելըսի հայ – կական վեց վարժարաններու մէջ կ'ուսա – նին 1780 աշակերտներ: Տարեկան պիւտ – ճէն՝ մօտ 2,5 միլիոն տոլար: Միացեալ Նահանգներու 15 հայկական վարժարան – ներու մէջ կ'ուսանին մօտ 3000 աշա – կերտներ: Ուրեմն, վերազտնալով հար – ցումին՝ թէ ի վերջոյ ձուլումի դատա – պարտուած Միացեալ Նահանգներու հայ նոր սերունդի կեանքին մէջ ի՞նչ դեր կը խաղան այս դպրոցները, ձուլումը կ'ու – շացնե՞ն թէ փրկութեան լաստեր են: Լսենք պատասխանները՝ անօրէններու իսկ բերնէն: Մոնթէպէլոյի Մեսրոպեան վար – ժարանի անօրէն՝ Տօքթ. Քէշիշեան կ'ըսէ.

— « Այս դպրոցները եկան ցոյց տալու, որ ամերիկահայ գաղութը գոյութիւն ու – նի եւ ապրող գաղութ մըն է: Դպրոցները լաստեր են, որոնց շուրջ կարելի է եռու – զեռ ստեղծել: Այս դպրոցներուն դրական արդիւնքները բաւական տարիէն կարելի է հաստատել »:

Ֆերահեան նախակրթարանի անօրէն՝ Հ. Եղիշէ Վրդ. Մանճիկեանի կարծիքով՝

— « Դպրոցները պէտք է աւելի կազ – մակերպուին, աւելի լուրջ հսկողութիւն ըլլայ, հայերէնախօսութեան աւելի ու – շադրութիւն պէտք է դարձուի: Այն ատեն է որ այս ափերուն հայկ. վարժարանը կրնայ ձուլումէն վերջնապէս փրկուելու կոչուած դառնալ, այլապէս, ներկայ վի – ճակով միայն կրնայ ուշացնել ձուլումը»:

Ֆերահեան երկրորդական վարժարանի անօրէնը՝ Գաբրիէլ Ինճէճիկեան՝ որ հիմ – նադիրն է ամերիկահայ անդրանիկ հայ – կական դպրոցի, նշելէ ետք թէ հայկական վարժարանները ձուլումը կ'ուշացնեն, կ'աւելցնէ այդուհանդերձ.

— « Ներկայ պայմաններուն մէջ լաւագոյնը հայկ. վարժարանի մի – ջոցով մղուած պայքարն է: Ձուլումը անի – խուսափելի է, սակայն հայ դպրոցը կը կասեցնէ անոր արագ ընթացքը: Արեւ – մըտեան ափերուն վրայ հայկ. վարժա – րանները դրական մեծ դեր կը կատարեն. ձուլումը կը կեցնեն թէ՛ աշակերտներու եւ թէ անոնց ծնողքներուն միջոցաւ »:

Կլենտէյլի Ս. Աստուածածին վարժա – րանի անօրէն՝ Մարսէլ Քարեանի կարծի – քով, ամերիկահայ դպրոցը « ձուլումը կը դանդաղեցնէ »:

Ալեք Փիլիպոս վարժարանի տնօրէն՝ Յակոբ Յակոբեան, համոզումով կ'ըսէ – դծէ.

— « Հաւատացած եմ որ այս վարժա – րաններէն շրջանաւարտ աշակերտները պիտի կարենան փոխել այն մտայնու – թիւնը, թէ ամերիկահայ գաղութը դա – տապարտուած է վերջնապէս ձուլուելու: Հայկ. դպրոցները ոչ թէ կ'ուշացնեն ձու – լումը, ինչպէս կը մտածեն ոմանք, այլ փրկութեան յոյսեր են անոնք եւ ծիլեր »:

Տակաւին վերջերս, Ֆերահեան երկ – րորդական վարժարանի ուսուցչուհիներ – էն Ռիթա Որբերեան, «Հայրենիք» օրա – թերթի Փեսր. 27ի թիւին մէջ սորա – գրած իր մէկ յօդուածով կը գրէ. « Բա – զրած իր մէկ յօդուածով կը գրէ. « Բա – զում անգամներ, յուսահատութեան վայր – կեաններուն այնքա՞ն դեղեցիկ պահեր կը յաջորդեն, որ կը զգաս թէ ի զուր չեն հայկ. վարժարանի բաղում չարչարանքն ու զոհողութիւնները »:

Կարծիքներու այս բաժինը կը վերջա – ցնեմ Հ. Բ. Ը. Միութեան նախագահ Ալեք Մանուկեանի տողերով, զոր ան ստորագրած է Կլենտէյլի Ս. Աստուա – ծածին Ազգ. վարժարանի 1977 – 1978 տարեգիրքին մէջ, ուր կ'ըսէ.

— « Ամերիկահայ գաղութի ներկայ հանգրուանին Հայ Դպրոցը դարձած է ամէնէն կենսական հաստատութիւններէն մէկը, որուն զօրացումով պիտի կրնանք իմաստալից կերպով շարունակել մեր ազ – գապահպանման նուիրական պայքարը: Ամէն անգամ որ նոր հայ դպրոց մը իր դռները կը բանայ մեր մանուկներուն դիմաց՝ զգալի ժամանակով մը հեռացու – ցած կ'ըլլայ մեր ազգին սպառնացող այ – լասերումի վտանգը »:

Այս համոզումով ու հաւատքով Ալեք Մանուկեան իր սիրտին հետ քակն ալ լայն բացած է ու առատ բաշխած Ամե – րիկայի ու վերջերս ալ Գանատայի հայ – կական դպրոցներուն: Ի՞նչ կը մտածէ ազգային բարերարը Ֆրանսայի հայկ. գաղութին մէջ եւս դպրոցաշինութեան արշաւի մը ձեռնարկելու մասին: Ընթեր – ցողներ պիտի ըսեն գուցէ, որ մեր գա – ղութին մէջ չկա՞ն անձեր, որոնք կարե – նան իրենց նիւթական միջոցներով դըպ – րոցներ բանալ կամ մանաւանդ ուժ տալ եղածին անոնց միջոցով գանդգղե – ցնելու համար ձուլումը կամ զանոնք վերածելու համար փրկութեան լաստե – րու: Անկասկած՝ որ կան: Եւ քիչ չէ ա – նոնց թիւը: Սակայն ինչ որ կը պակսին մեր գաղութին մէջ, հայկական դպրոց – ներու բարերար դերին հանդէպ հաւատք ունեցող ղեկավար դէմքերն են: Աչխար – հական սրբազան խենթ մը կամ քանի ա – ռաջնորդ մը հարկաւոր է մեր գաղութին մէջ ալ հալեցնելու համար աւելի քան կէս դարէ ի վեր տիրող քարացած մտայ – նութիւնը: Տարիներէ ի վեր « Ցառաջ »ի էջերէն կ'ընդգծուի հայկական դպրոց – ներու կենսական անհրաժեշտութիւնը, որամադրութիւններու թարգմանը հան – դիսանալով առաջարկներ կը ներկայաց – ուին դպրոցաշինութեան արշաւի մը ձեռ – նարկելու, գործի յայտով պահպանման հա – մար համազգային կեդրոնական մարմինի մը կեանքի կոչուելու անհրա – ժեշտութիւնը կը զգացուի: Վերջին օրի – նակը՝ «Ցառաջ»ի Ապրիլ 24ի Ֆրանսերէն խմբագրականը: Ու այս բոլորին դէմ – ծադրութեան բանալին իրենց ձեռքերուն մէջ ունեցող պատասխանատու անձերը կը կարդան ու կ'անցնին:

Ցաճախ կը լսենք, որ դպրոց բանալու համար առաջնակարգ դոլարներ պէտք են եւ թէ Ֆրանսահայ ժողովուրդը չի տար: Կը բաւէ նշել քանի մը օրինակներ միայն հերքելու համար անճիշդ այդ որա – կումը: Վերջին տասնամեակին Ֆրանսա – հայու լումաներով բարձրացան հայ նա – հատակներու յիշատակին նուիրուած յու – շարձաններ՝ Տէսին, Մարսէյլ, Փարիզ, մշակոյթի տուներ կառուցուեցան Մար – սէյլ, Տէսին, Փարիզ, Իսի լէ Մուլինօ, Ալֆորվիլ եւ այլուր, Առաքելական եւ Աւետարանական եկեղեցիներ կա – ռուցուեցան Իսի – լէ – Մուլինօ, նոր չենք յարձարացաւ Սեւրի Սամուէլ – Մուրատ վարժարանի կղզին, նոր սրահ մը շինուեցաւ Ռենսիի Դպրոցասէր Տիկ – նոց վարժարանին մէջ, մանկապարտէզ կրթարան մը կառուցուեցաւ Ալֆորվիլի մէջ եւ տակաւին երկար է շարքը: Ու այս բոլորին դումարը՝ միլիոններ...

Դեռ չենք հաշուեր Լիբանահայութեան ի նպաստ բազմաթիւ հանգանակութիւն – ները անցեալին եւ վերջերս:

Տարիներէ ի վեր, քիչ մը ամէն կողմ, յուշարձաններ կանգնեցնելու արշաւի մը լծուած ենք. բայց մայրաքաղաքներէ (ինչ որ հասկնալի է եւ արդար) յուշար – ձաններ կը բարձրացնենք նոյն երկրի ոչ միայն զանազան քաղաքներու, այլեւ քա – ղաքի մը արուարձաններուն մէջ իսկ: Նահատակներու յիշատակը անմահացնե – լու համար միլիոններ կը տրամադրուին դամբարաններ չինելու, առանց տեսնելու միւս կողմէ այն դառն իրականութիւնը՝ որ մեր բացած մշակոյթի տուներէն ո – մանք վերածուած են արդէն յուշարձան – ներու, ուր մշակոյթէն միայն քար չէնքն է որ մնացած է եւ հաստատութիւնը պարպուած է իր կոչումէն ու դոյութիւն ունենալու իմաստէն:

Արդեօ՞ք լաւագոյն յուշարձանը չէ հայկական դպրոցը, իբրեւ հասնող սե – րունդի ազգային դիմագիծի ու ինք – նութեան փրկարան:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԽԱՉԸ ԵՒ ՆՈՐԱՋԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

— ο —

Խորհ. Միութեան մէջ, վերջին տարի – ներուն, ընթացիկ երեւոյթներէն մէկը դարձած է վիզէն խաչ կախելը: Այս ե – րեւոյթին դէմ պայքարելու համար յա – ճախ յօդուածներ լոյս կը տեսնեն: Ստո – րեւ, Ակադ. Ա. Ալեքսեյեւի գրութիւնը, իբրեւ գաղափար հակակրօն պայքարի ձեւի: Յօդուածը թարգմանաբար լոյս տեսած է «Սով. Դպրոց» շաբաթաթերթին Ապրիլ 12ի թիւին մէջ:

Այժմ երիտասարդ ազգի, ազնկայ, հանրակրթական դպրոցի աշակերտի կամ ուսանողի վրայ ամենամեծ կարեւոր ազդեցութիւնը ոչ թէ ոսկեայ կամ արծաթեայ խաչ: Երբեմն այն փայլում է կոմերիտական կրծքանշանի կողքին կամ էլ պիոներա – կան փողկապի տակից:

« Նորաձեւ է, զեղեցիկ, նրբագեղ, — « Պիոներսկայա պրաւդայի » համբերու – թեան ուղարկած նամակում գրում է Ռիգայում բնակուող ինն երորդ դասա – րանցի Եուրի Անդրեյեւը: Նրան արձա – գանգում է նաեւ Օլեգ Աւերովը Թերիո – զովկայից. « Ասում են խաչ կրելը տգի – տութիւն է: Իսկ ես կրում եմ եւ պէտք է կրեմ: Նախանձից այդպէս են ասում նը – րանք, ովքեր չունեն: Չէ՞ որ խաչ կրելը նորաձեւութիւն է... »:

Մինչդեռ երեխաները չգիտեն, թէ ինչպիսի կործանարար դեր է խաղացել խաչը քրիստոնէական հաւատքի պոյս – թեան ամրողջ ընթացքում:

Եկեղեցին ու նրա ծառաները օրհնում էին հակահեղափոխութեան « քրիստո – նէական պինուրներին », որոնք փորձում էին խեղդել երիտասարդ սովետական Հանրապետութիւնը ոչնչացնել նոր իշ – խանութիւնից հող, գործարաններ ու ֆաբրիկաներ, իրենց հայրենիքի բոլոր հարստութիւնները ստացած սովետական քաղաքացիներին: Խաչն արդարացնում էր աշխատաւոր մարդու ստրկութիւնն ու իրաւազրկութիւնը, ընդունում ամբար – ատանութիւնն ու անդրապետութիւնը, խաչն այսօր էլ հաւատացեալ մարդկանց պահում է աստուածավախութեան մէջ, հաւատքի ճիրաններում: Եկեղեցին զա – րեր չարունակ մարդկանց պիտակցու – թեան մէջ սերմանել է նախապաշար – ուածութիւն ու անտրամաբանութիւն, հանդէս եկել պիտութեան եւ լուսաւորու – թեան դէմ, հաւատաքննութեան ենթար – կել բոլորին, « վհուկների » դէմ գատա – կան գործեր է յարուցել, խաչակրաց արշաւանքներ կազմակերպել: Միայն խա – պանացի Տորկվեմադա անունով մի ինկ – վիզիտոր խաչով օրհնել եւ կախադանի կամ խարոյկի վրայ այրուելու է ուղար – կել 34 հազար Իսպանացիների, Մաւրերի ու Հրեաների, տղամարդկանց ու կա – նանց, երեխաների ու ծերունիների: Խարոյկի բոցերի մէջ են այրուել պիտ – նականներ Լ. Վանինին, Ջ. Բրունօն, Եա. Հուսը, Ֆրանսիացի հայրենասէր Ժաննա դ'Արկը:

Այնուամենայնիւ, պաշտօնականներին ու երիտասարդներին ինչո՞վ է պատմ – խաչը՝ թէկուզ եւ դեղեցիկ, « ոսկեայ » կամ « արծաթեայ »: Մի՞թէ մասսայա – կան վաճառքում չկան Պուշկինի, Լեր – մոնտովի, Եսենինի, դեկաբրիստների, հայրենական մեծ պատերազմի հերոս – ների դիմանկարներով կուլոններ: Կան, բայց որոշ դերասհասներ փափաքում են ինքնատիպ երեւալ, ձգտում են իրենց հասարակութեան շրջանում ամէն կերպ աչքի ընկնել, առանձնանալ:

Բայց մի՞թէ դրանով պէտք է աչքի ընկնել: Ամբողջ աշխարհի յառաջադէմ մարդկանց համար խաչի դէմ պայքարը պատուի գործ է եղել: 1864 թուականին Պետրոպաւլովսկի եկեղեցու քահանան « հայր սուրբ » Վասիլի Պոլիսադովը փորձում էր խոստովանեցնել աքսորի դա – տապարտուած Ն. Չերնիշեւսկուն, որը վճռականօրէն հրաժարւում էր կատարել նրա կամքը: Յարական ատիկանութիւնը Փիլիքական ու հոգեկան տանջանքին – րով ցանկանում էր խոստովանեցնել ա – ռաջին ռուս յեղափոխական, արքայա – սան Դ. Վ. Կարակոզովին՝ խաչի ու խաչուած Քրիստոսի առջեւ, բայց նա, հոգեկան խանգարում ստանալով հան – դերձ, հրաժարուեց:

Այս ամէնից յետոյ ի՞նչպէս են կարո – ղանում դպրոցականները, երեխաներն ու երիտասարդները ձեռքները վերցնել խա – չը, կախել իրենց վզից, յուցադրաբար ցոյց տալ: Չէ՞ որ այն ներկուած է տան – ջուած ու խոշտանգուած պիոներների ու կոմերիտականների, կանանց ու երեխա – ների, մեր ժողովրդի երջանկու – թեան համար պայքարած մարդկանց արիւնով: Ուսուցչի, դասղեկի, պիոներ – ջոկատավարի, կոմերիտական ու դպրո – ցական բիւրոյի եւ, վերջապէս, դաս – ակարակութեամբ զրաղուող ամէն մէկի խնդիրն է աշակերտութեանը, երիտա – սարդութեանը բացատրել խաչ կրելու յետադիմական էութիւնը: Դա կարելի է անել հին աշխարհի (Քրիստոնէութեան ծագումը, 5րդ դաս.), միջին դարերի (Աշակրաց արշաւանքները, 6րդ դաս.), ինչպէս նաեւ ՍՍՀՄ պատմութեան դասե – րին (7, 8, 9րդ դասարաններ):

Դասղեկը, պիոներջոկատավարը, պիո – ներական եւ դպրոցական կոմխմբերը կարող են « խաչը եւ նորաձեւութիւնը » թեմայով զրոյց, բանավէճ, կոմերիտա – կան քաց ժողով անցկացնել, պատի թերթ լոյս ընծայել, ծնողների համար զեկուցում կարդալ, կազմակերպել « Մա – շակիրները », « Խոհանոց », « Ամէն ինչ մնում է մարդկանց » եւ համանման կե – նսակարների կոլեկտիվ պիտոմներ ու քննարկումներ:

Ուսուցիչը պէտք է հարցնի աշակեր – տներին, թէ արդեօք խաչ կրելու ի՞նչ հիմք ունի նա: Չէ՞ որ այն հոգու ազ – քատութեան, հաւատի ու տգիտութեան, ի. դարի քաղքենիութեան խորհրդանիշ է: Մինչ այսօր էլ լայնօրէն պրոպա – գանդւում է եկեղեցու ու մեր գաղափա – րական թշնամիների կողմից: Նրանց այս խայծն էլ՝ զանազան ջինսերը, խաչերը, ձայնապնակները զրաւում են ինքնատիպ երեւալու մոլուցքով տառապող առանձին պիոներների ու կոմերիտականների: Իսկ որպէսզի դպրոցում, ուսումնարանում, բուհում, երիտասարդական աշխատան – քային կոլեկտիւում այդպիսի դէպքեր չկատարուեն, անհրաժեշտ է զգաստաց – կան, այդ թեում նաեւ գիտա . աթեիս – տական դաստիարակչական աշխատան – քում, ինչպէս Վ. Ի. Լենինն է ասում, դրսեւորել « առաւելագոյն զործնակա – նութիւն, կոնկրետութիւն եւ օպերատի – վութիւն »:

Ակադ. Ա. ԱԼԵՔՍԵՅԵՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՅԻՆ

ԲԱՐԳ

1979

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

ՆՈՒՅՆԱՅԱՆ

1929

ԵՐԿԱԺԱՆ ՍՈՒՆԱՆ

2.

Գիտեմ միայն ցավագին ու սոսոտ – Ամեն ինչ ինձ ասում է, որ ես մեռած եմ – Ես ոչ մի ձայն չունեմ ինձ համար, Ես ոչ մի ձայն ունեմ ուրիշների համար, Ես ոչ մի ձայն ունեմ ոչ ոքի համար, Ես ոչ մի ձայն ունեմ ոչ մեկի համար, Ես ոչ մի ձայն ունեմ ոչ մեկի համար, Ես ոչ մի ձայն ունեմ ոչ մեկ

Ապրի Տիկին Մանուշակ Տէմիրճեան եւ զաւակները, ապրի Տիկին Էլիզ Փափազեան, զաւակներն ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Փօլ Զինլինկիրեան, զաւակներն ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Զիլինկիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անժ Քափայ, Տէր եւ Տիկին Կրեկուար Մաճարեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր եւ տատիին՝

ԳՐԻԳՈՐ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 22ին, թաղումը կատարուած է Մայիս 23ին, Մարսէյլի Սէն Փիէռի գերեզմանատունը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ապրի Տիկին Հրանդ Սամուէլեան, զաւակներն ու թոռները, Տիկին Հրանոյշ Ազատեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդիսաեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Ցունիս 10, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ եղբօր՝

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼԻ

մահուան Բ. տարելիցին ի յիշատակ:

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Թոնկուրեան ընտանիքը 100 Ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին Ա.ք.պահամ Թոնկուրեանի վշտալի մահուան հինգերորդ տարելիցին առթիւ:

✕

Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Ֆրանսուա Էօրտէքեան իրենց սիրելի խնամիին՝ Տիկին Սրբուհի Տէր-Գալուստեանի մահուան քառասունքին առթիւ 100 Ֆր. կը նուիրեն «Ցառաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ս. Ալթունեան եւ զաւակները չնորհակալութիւն կը յայտնեն այն հայկական եւ օտար կազմակերպութեանց, պաշտօնական անձնաւորութիւններուն եւ բոլոր անոնց՝ որոնք անձամբ, հեռագրով, նամակով, ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով մասնակից եղան իրենց սուգին՝ իրենց կնոջ, մօր՝

ՎԻՔԹՈՐԻԱ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԻՈՐԵԱՑ ՀԱՅՑ. ԴՊՐՈՑԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ

կիրակի, Ցունիս 10

Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ իր մշակութային տան մէջ գործող Ս. Սահակ-Մեսրոպ հայկ. միօրեայ դպրոցի հանդէսը տեղի կ՚ունենայ կիրակի Ցունիս 10 ժամը 15ին Ա. Ջրբաշեան սրահին մէջ:

Հանդէսին ներկայ ըլլալու կը հրաւիրուին աշակերտներու ծնողքներն ու բոլոր համակիրները:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սէն Ժեռոմի կապ. Խաչի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ճանիկեանի, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Շալճեանի եւ զաւակներուն եւ համայն ընտանեկան պարագլուխներուն՝ իրենց քրոջ, հօրաքրոջ Մաբրուհի Մընտոտեանի մահուան առթիւ:

յս տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկ. Ճանիկեան կը նուիրեն 100 Ֆր. մասնաճիւղին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան կեդր. վարչութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները.— Տիկ. Նուարդ Հացագործեանի մահուան առթիւ Օր. Անահիտ Հացագործեան 200, Տէր եւ Տիկ. Ցարութիւն Աչճիպաշեան 200, Տէր եւ Տիկ. Ֆերտի Հրաչեան 100, Տէր եւ Տիկ. Ա. Պապայեան, Տէր եւ Տիկ. Կարպիս Ցարութիւնեան, Տէր եւ Տիկ. Նորայր Հացագործեան 50ական, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Գիւրզիկեան 40: Ցակոբ Չիլճեանի թաղման առթիւ Մկրտիչեան եղբայրներ 100: Տիկ. Լուսընթագ Պանտիկեանի Գ. տարելիցի հոգեհանգստեան առթիւ Վարդան Պանտիկեան 300: Ամերիկայէն Տէր եւ Տիկ. Օհաննէս եւ Սոզոմէ Մարտիրոսեան, Սբամ Մանուկեանի մահուան 60ամեակի առթիւ 25 տոլար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան կեդր. վարչութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները.— Տիկ. Նուարդ Հացագործեանի մահուան առթիւ Օր. Անահիտ Հացագործեան 200, Տէր եւ Տիկ. Ցարութիւն Աչճիպաշեան 200, Տէր եւ Տիկ. Ֆերտի Հրաչեան 100, Տէր եւ Տիկ. Ա. Պապայեան, Տէր եւ Տիկ. Կարպիս Ցարութիւնեան, Տէր եւ Տիկ. Նորայր Հացագործեան 50ական, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Գիւրզիկեան 40: Ցակոբ Չիլճեանի թաղման առթիւ Մկրտիչեան եղբայրներ 100: Տիկ. Լուսընթագ Պանտիկեանի Գ. տարելիցի հոգեհանգստեան առթիւ Վարդան Պանտիկեան 300: Ամերիկայէն Տէր եւ Տիկ. Օհաննէս եւ Սոզոմէ Մարտիրոսեան, Սբամ Մանուկեանի մահուան 60ամեակի առթիւ 25 տոլար:

ՇԱՒԻՒԼ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Կիրակի, Ցունիս 10ին, Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ

ՎԱՉԳԷՆ Ա.

ԾԱՑՐԱԳՈՑՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ – ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ

կը քարոզէ եւ իր օրհնութիւնները կու տայ Շաւիլի եւ չրջակայքի ժողովուրդին:

Պատարագը կը սկսի ժամը 10·30ին:

Կոչ կ՚ընէյ Շաւիլի եւ չրջակայքի բոլոր մեր ժողովուրդին խուռներամ թագումութեամբ ներկայ ըլլալ, ընդունելու Էջմիածնի օրհնութիւնները:

l'Organisation Terre et Culture Présente

A. MARSEILLE

Le programme de la campagne 1979 et les résultats des campagnes précédentes (mise en valeur des domaines arméniens)

en IRAN du Nord

LE SAMEDI 9 JUIN à 21 H.
au Centre Culturel Saints- Sahag-Mesrob
339 Avenue du Prado.

PROJECTIONS FILM
ԼՈՒՍԱՐՁԱԿՈՒՄ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

SOIREE ARTISTIQUE

Organisé par la Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville
LE VENDREDI 15 JUIN à 20 h. 45 Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire, Alfortville

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան, Ուրբաթ, Ցունիս 15 ժամը 20·45ին, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի սրահը՝ 22 Ռիւ Վոլթէր, մասնակցութեամբ Իսիի հայ եկեղեցւոյ Անի երգչախումբին դեկավարութեամբ՝

ՀՐԱՆԴ ԱՃԻՄԵԱՆԻ

Էլիզ Ցովհաննէսեան (երգ), Անահիտ Զապունեան (արտասանութիւն), ինչպէս նաեւ Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան «Արեւեան» թատերախումբը, որ կը ներկայացնէ Պէշիքթաշլեանի

«ՀԻԱՆԴԵՍ»Ը

կատակերգութիւն մէկ արար
Բեմադրութիւն՝ Ռուբէն Ցովակիմեանի

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
(12 - 14, Rue St. Bazile — 13001)
MARSEILLE

Le groupe théâral « AVRIL » de Saint Chamond, sous la direction de VARTO AKELIAN, présente :

"Le MONDE FÊLE,,

Samedi, 9 Juin à 21 heures
Prix des places : 20 F.

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ

20 Հնչակեան Անմահներու

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հնչակեան կուսակցութեան Փարիզի եւ չրջանի մարմինը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Կիրակի, Ցունիս 10, Փարիզի Հայոց մայր եկեղեցւոյ մէջ, 1915 Ցունիս 15ին Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտի հրապարակին վրայ կախաղանով նահատակուած 20 հնչակեան անմահ հերոսներու յիշատակին:

Նոյնպէս հայ ազատագրութեան համար կեանքերնին կախաղաններուն վրայ եւ վանի բանտին մէջ նահատակուած հերոսներու յիշատակին:

Հերոսներու յիշատակը յարգող բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ արարողութեան:

ՀՈԳԵՃԱՇ

Նախագահութեամբ

Տիկին ԵՍԹԵՐ ԻԶՔԻԼԱՅԵԱՆԻ

Կիրակի, Ցունիս 10, ժամը 13·30ին
Restaurant OPERA-LAFAYETTE
80, Rue Lafayette
(Métro : Cadet ou Poissonnière)

Պատշաճ յայտագիր, յարգանքի ուղերձներ; արտասանութիւն, երգ:

Ճաշագին՝ 50 ֆր.

L'UNION GENERALE ARMENIENNE DES BIENFAISANCE
et le CLUB DES JEUNES
33, Cours Pierre-Puget — 13006 Marseille — Tél. 37-75-97
vous invitent à la

NUITÉE DANSANTE

Vendredi 8 Juin à partir de 20 heures
donnée dans le cadre du
CASINO DE CASSIS
avec pour la première fois en France
La vedette de la chanson d'Erévan

Ara Babadjanian

Une Nuitée à ne pas manquer...

Billets et Réservation :
33, Cours Pierre-Puget — Tél. 37-75-97
ou Voyages Wastells (Jacques Chélélékian) 87, la Canebière — Tél. 95-90-12

lUnion Culturelle Française
des Arméniens de France
vous propose

concert en duo

RECITAL UNIQUE

astghig dedeyan
soprano (Paris)

david varjabedian
baryton (Canada)

au piano Françoise COUDRAY

Samedi 9 Juin à 21 h. (précises)
Musé Guimet, 8 Place d'Iena
Paris (16e)

billets à 60 F. et '0 F.
étudiants-J.M.F. : 15 F.

renseignements, réservations :
926-46-93
en vente
chez Durand :
4, place de la Madeleine, Paris
073-62-19
au Centre Culturel Arménien
U.C.F.A.F. - J. A. F.)
6, Cité du Wauxhall, Paris (10e)
208-76-49
Librairie Palouyan
9, Rue de Trévise, Paris (9e)
Auprès des membres de l'UCFAF

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Տիկին Աբշալոյս Սարգիսեան կը նուիրէ 250 Ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Նորմանտիի մանկանց բոյնը ընդարձակելու նպատակին իր քրոջ Սիրուն Լերթոզեանի յիշատակին:

Imprimé sur les presses du Journal «Har atch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

AVEC LE CONCOURS DE
AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages
JACQUES CHELELEKIAN vous propose
au départ de MARSEILLE

des VOYAGES-ARMENIE

MOSCOU - EREVAN

2 nuits — 12 jours

CALENDRIER DES DÉPARTS

DEPART VENDREDI :	RETOUR JEUDI :
— 06 Juillet	— 19 Juillet
— 20 Juillet	— 02 Août
— 03 Août	— 16 Août
— 18 Août	— 01 Septembre
— 24 Août	— 06 Septembre
— 31 Août	— 13 Septembre
— 01 Septembre	— 15 Septembre
— 14 Septembre	— 27 Septembre
— 12 Octobre	— 25 Octobre
— 28 Décembre	— 10 Janvier 1980

PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART

Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.

Renseignements et réservations

Jacques CHELELEKIAN
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

et toutes agences HAVAS - VOYAGES de France

Org. Lic. 97

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
7
JEUDI
7 JUIN
1979

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար. 260 Ֆ. Վեցամսեայ – 140 Ֆ.
Արտասահման – Տար. 300 Ֆ. Հատը – 1 Ֆ. 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.397 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 54e ANNÉE — No 14.397

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ» 80

Հայ մամուլը իր զոյգ թեւերով եւ իր ազգան ճիւղաւորումներով, որակ եւ մեծ ներկայացնող ցայտուն երեւոյթ մը կրնա ներկայացնել ազատութեան առաջին օրերէն սկսեալ: Այսինքն՝ 185 տարիներէ ի վեր: Հնդկաստան լոյս տեսած անգրանիկ պարբերականէն՝ Ազդարարէն (1794) մինչեւ Մոսկուայի Հիւսիսափայլը, Փարիզի Արեւելքն եւ Արեւմուտքը, Զմիւռնիոյ Շաղիկը, Պոլսոյ Մեղուն, Հայրենիքը, Ագատամարտ – Ճակատամարտը, Կարինի եւ Երեւանի Ցառաջները: Եւ դեռ չարքը պէտք է երկարել տարածուելով ոստանէ ոստան, երթալով ցամաքամասէ մը ցամաքամաս: Թէ՛ երկրին, թէ՛ արտասահմանի մէջ: Այնքան որ շատ են անոնք, ոչ միայն թուական իմաստով, այլեւ իրենց տարածուն միտքերով, հաղորդական չունչով, ծաւալուն ոգիով:

Մամուլին դերն ու կոչումը արժեւորող գրիչներուն թիւը նոյնպէս բացառիկ տարողութիւն ստացաւ: Այլապէս փայլուն պատկեր մը պարզեց: Կը բաւէ յիշատակել քանի մը անուններ, ցոյց տալու համար բարձունքին ստեղծանը: Ստեփան Նազարեանց, Ստեփան Ոսկանեան, Յարութիւն Սվաճեան, Գրիգոր Զohrապ, Հրանդ Ասատուր, Բիւզանդ Քէօչեան, Շաւարշ Միսաքեան, Ռուբէն Զարդարեան, Բենիամին Թաշեան: Ասոնց չարքին եւ կողքին դեռ տասնեակ ու տասնեակ անունները, բոլորն ալ գլխագիր տառերով արձանագրելի:

Ասոնց համար մամուլը պարզ լրատուութեան մը սահմաններէն դուրս ելլելով, մանաւանդ ենթակայական չզսպուած երէկներէն դուրս մնալով, հանրութիւնը զօրաշարժի ենթարկող ուժ մը ներկայացուց: Դերակատարութիւն մը, որ պայմանաւորեցաւ նախ եւ առաջ առաջնորդող կոչումով: Լարել միտքերը, արծարծել հարցերը, սահմանումներ եւ սահմանադրումներ կատարել ազգային – քաղաքական, ընկերային թէ գրական երեսներէն ներս:

Հիմնականը, առանցքը բոլոր պարագաներուն ալ համոզումի մը չուրջ կեդրոնացաւ՝ – արտայայտութեան ազատութիւնը: Լրիւ, ամբողջական, կատարեալ:

Ուսանելի դրուագները շատ են: Սուլթանական բանտերը ճաշակած Դր. Զիւլկիւրեան խօսելով իր հատու գրչին դէմ արձակուած հալածանքներուն մասին, դեռ 1865ին կը գրէր· « Ամէնէն վսեմ հաւատքներն անգամ յանուն մամուլի, յանուն ճշմարտութեան բանտարկուած, ախոռուած նաեւ գլխատուած են »: Ահա առաքինութեան ստեղծանաչափը: Մամուլին կոչումը արժեւորող առաքելութիւնը: Բարձր եւ վսեմ:

Այս առաքելութեամբ է, որ ճամբայ եղան խումբ մը Դաշնակցական ընկերներ, ասկէ 80 տարիներ առաջ, երբ Նիւ Եորքի մէջ հիմը դրին Հայրենիք շաբաթաթերթին: Եւ մինչ նոյն բազձանքով· « Իզի՛ւ թէ շատ հեռու չըլլար այն անհուն երջանկաւէտ օրը, երբ Հայրենիքը հայրենիքի մէջ հրատարակուէր մեզմէ շատ առեղ կարողներէ »: Անգրանիկ խմբագրականով արտայայտուած բազձանքը մնաց ակնկալութիւններու սահմանին մէջ: Բայց իրագործումը եղաւ յաւակնչական:

Պահանջէ արդիւնք պէտք է նկատել այն փաստը, որ չարաթաթերթը արդէն 1913 Յուլիս 24ին սկսեալ դարձաւ երկօրեայ եւ քիչ ժամանակ անց՝ 1915 Դեկտ. 4ին՝ շաբաթաթերթ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻ

— o —

ՅՈՎՀ· ՊՕՂՈՍ Բ·Ի ԽՕՍՔԸ
ԼԵՀ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

78 եպիսկոպոսի եւ երեք կարդինալի առջեւ է, որ Յովհ· Պօղոս Բ· խօսեցաւ իր կարեւոր ճառերէն մին, ծանրանալով դժուարութեան Պետութիւն–Եկեղեցի յարաբերութեանց վրայ: Ժողովին կը նախագահէր կարդինալ Վիլհնկի: Երեք կէտեր կը յատկանշէին Պապին ճառը՝ Եկեղեցւոյ նուիրապետականութեան կազմակերպութեան դերը, Եկեղեցւոյ եւ Պետութեան միջեւ յարաբերութեանց կանոնաւորացումը եւ Եւրոպայի մը կառուցումը որ ներշնչուի քրիստոնեայ սկզբունքներէ: Ուղղակի իշխանութեանց էր որ կոչ կ'ընէր երբ կ'ըսէր՝ « Ընդունեցէք կրօնական ազատութեան մեր իրաւունքը »: Լեհաստանի Եկեղեցին տրամադիր է բանակցելու Պետութեան հետ յարաբերութեանց բնականոնացման համար, երբ նկատի կ'առնուի որ « ազգին պատմութիւնը նախախնամական ձեւով արմատականացած է Եկեղեցւոյ կառոյցին մէջ, մանաւանդ չրջանի մը, ուր Պետութեան եւ ազգին կառոյցները կը

ամէնօրեայ: Իրրեւ առաջին օրաթերթը Միացեալ Նահանգներու հայ գաղութին: 1922 Նոյեմբերին, օրաթերթին կողքին լոյս տեսաւ համանուն ամսաթերթը, որ առաջին իսկ թիւէն ժամադրավայրը հանդիսացաւ արտասահմանի հայ մտաւորականութեան, յեղափոխական դէմքերու, հանրային գործիչներու, գրագէտներու: 1933 Մարտ 4ին ալ սկսաւ հրատարակուիլ Հայրենիք Ուիքլին, անդլերէն չաբաթաթերթը:

Ամբաղիրներու չարքը, ութ տասնամեակներու ընթացքին, երկար շղթայ մը կազմեց: Քանի մը անուններ չատերու կարգին·— Ա· Վռամեան, Արամ Աչոտ (Սարգիս Մինասեան), Սիամանթօ, Ս· Վրացեան, Մ Օգանեան, Ն· Տէմոտկիւլ, Մ· Վերածին, Գուրգէն Միխիթարեան, վերջինը՝ Մինաս Թէօլէօլեան:

Ութսունամեայ Հայրենիքին թիւերն ու էջերը ամբողջական պատկերացումը կատարեցին հեռու – հեռաւոր ցամաքամասի մը հայ գաղութի առօրեայ կեանքին: Օրւան եւ չրջանի տրամադրութիւններ – րուն, լեղի–ուրախ պահերուն: Եւ, միաժամանակ, արծարծեցին գաղութին հո – գերուն կողքին համազգային տրոփներն ու ձգտումները, ակնկալութիւնները:

Ամէնուր, հայ օրաթերթը չրջուն հայրենիք մըն է: Հայախօս եւ հայատրոփ: Այդ դերն է, որ տանձնեց այդ ափերուն վրայ նաեւ Հայրենիքը: Անշուշտ Դաշնակցութեան ճամբով, անոր հանգանակներով, մտասեւեռումներով: Եւ միշտ նպատակ ունենալով բարձր բռնել ազգային դրօշը, բոլոր դեռնիներուն վրայ:

Պարզ տարազ մը, որ կը խտացնէ հանրային ծառայութեան, ողջմտութեան ամէնէն նուիրական երեսները:

Ժ· Մ·

Փրոֆ. ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Քանի մը օրէ Փարիզ կը գտնուի «Ցառաջ»ի աշխատակից՝ Խաչիկ Թէօլէօլեան, Բաղդատական Գրականութեան դասախօս Ուեսլէյեան համալսարանը (Միացեալ Նահանգներ): Յունիս 13էն 16, հրաւիրուած է Ցիւրիխ մասնակցելու ճէյմս Ճօյսի նուիրուած Սիմպոզիումին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՑ խորհրդարանական ընտրութեանց արդիւնքները հետեւեալ վերլնականն պատկերը կը պարզեն·—Երեսփոխանական ժողովին մէջ·— Համայնավար 201 աթոռ (պակաս՝ 26), Դեմօ – Քրիստիանի 262 (պակաս՝ 1), Ընկերվարական 60 (առաւել 5) Սոցիալ – Դեմոկրատ 20 (առաւել 5), Արմատական 18 (առաւել 14), Հանրապետական 16 (առաւել 2), Ազատական 9 (առաւել 4), Ծայրյեղ ձախ 6 (անփոփոխ), զանազան 6 (առաւել 3): Իսկ Ծերակոյտին մէջ, Դեմօ – Քրիստիանի 138 (առաւել 3), Համայնավար 109 (պակաս 9), Ընկերվարական 32 (առաւել 3) ինչ կը վերաբերի գլխաւոր կուսակցութեանց:

ԻՐԱՆի մէջ մինչ չփոթ է կացութիւնը: Հակառակ անոր որ սկզբունքով յեղափոխական դատարանները ընդհատած են իրենց « գործունէութիւնը » 9 գինուորական գնդակահարուած են: Միւս կողմէ Դեմոկրատ ազգ· ճակատը եւ այաթոլլա Թալեղանի կոչ մը ըրած են որպէսզի կղերը այլեւս աշխարհականներուն ձգէ իշխանութիւնը: Մամուլի նոր օրինագիծ մը կը նախատեսէ որ « որեւէ նախատական խօսք իսլամի սկզբունքներուն նը – կատմամբ կամ վնասակար իսլամական յեղափոխութեան իր հեղինակին համար կրնայ մինչեւ երեք տարի բանտարկութիւն արժել:

ՍԱՆԱՑԻ մէջ, թուրք ահաբեկիչներ սպաննեցին Տէյվիտ Կուտմըն անունով 26ամեայ Ամերիկացի մը, որ դպրոցի մը մէջ անգլերէնի ուսուցիչ էր: Ահաբեկիչները տան դուռը կը զարնեն ու երբ զայն կը բանայ, սեմին վրայ կը սպաննեն զինք: Որեւէ քաղաքական – ահաբեկչական խմբակ յայտարարութիւն մը չէ ըրած ցարդ ոճիրին մասին: Ատենայի դատարանին առջեւ բացուեցաւ Մարաշի 803 ամբաստանեալներու դատավարութիւնը: Կը կարծուի որ առնուազն քանի մը ամիս կը տեւէ: Մահապատիժ կը պահանջուի 330 ամբաստանեալի դէմ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՑՏՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(Արմէնփրէս Մայիս 25 – Յունիս 4)

×

ԱՊԱՐԱՆի ՅՈՒՇԱՐՁԱՆին ԲԱՑՈՒՄԸ

Արագածի ստորոտը, Ապարանի դեղատեսիլ բլուրին վրայ վեր խոյացած է նոր յուշարձան մը: Ճարտարապետական համոյթը, որուն հեղինակն է Ռաֆայէլ Իսրայելեան, կը խորհրդանչէ ժողովուրդին վերածնունդը: Կոթողին երեք տարբեր հատուածները կ'արտացոլացնեն հայրենիքի ազատագրութեան կռիւներուն մէջ ժողովուրդի զաւակներու սխրանքը: Կապոյտ – սեւ տեղական տուֆէ չինուած ճարտարապետական համոյթին վրայ ոսկեհուռ տառերով փորագրուած են եռաբախտագէտ սերունդներու խօսքերը, որոնք իրենց յիշողութեան մէջ կը պահեն անոնց սխրանքները:

Մայիս 26ին տեղի ունեցած է Ապարանի յուշարձանին բացումը: Խօսք առած են կուսակցութեան չրջանային կոմիտէի Ա· քարտուղարը՝ Բ· Անդրէասեան, Ապարանի 1918ի ճակատամարտի մասնակից Դ· Մելիքսէթեան, յուշարձանի չինարար Յ· Յովհաննիսեան եւ ուրիշներ: Բացման հանդիսութեան ներկայ եղած է Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան կեդր· կոմիտէի մշակոյթի վարիչ Գ· Առաքելեան:

ՖՈՒԹՊՈԼ
42ՐԴ ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

Յունիս 1ի մրցումներուն արդիւնքներն են·—

Դինամօ (Կ·) – Կայրաթ	2–1
Զարիա – Պախտակոր	4–1
Զերնոմորեց – Դինամօ (Թ)	0–1
Զէնիթ – Դինամօ (Մինսկ)	2–1
Շախտեոր – Արարատ	2–0
Տորպեդօ – Նեֆթչի	1–0
Կռիլիա Սովետով – Լոկոմոտիվ	0–4

ԱՆԳԼԻՈՑ վարչապետը՝ Տիկին Թաչըր Փարիզ հասաւ Երեքշաբթի եւ տեսնուեցաւ Նախագահ Ժիսքարի հետ:

ԻՐԱՔԵԱՆ չորս ինքնամուռ սաւառնակներ ռմբակոծեցին Իրանի մէջ գտնուող քրտաբնակ գիւղեր, բազմաթիւ չէնքեր կործանելով եւ վեց գիւղեր սպաննելով: Ցարձակումի ենթարկուող Սարտաշէի չրջանը սահմանակից է Իրաքին եւ, ըստ արաբ կառավարութեան, խարխոյ մըն է Ջալալ Թալէպանիի Քրտական ժողովրդավարական կուսակցութեան արձակագէններուն համար: Մուսթաֆա Պարզանիի մահէն ի վեր Թալէպանի կը համարուի ամէնէն կարեւոր քիւրտ քաղաքական դէմքը:

ՓԻԼՐ ՃԵՄԱՑԵԼԻ դէմ եղած մահափորձը կրկին լարած է մթնոլորտը: Երբ իր կառքը կ'անցնէր Պէյրութ – Ճունի կառուցին, ռումբ դրուած կառք մը պայթած է: Քաթայէպներու պետը թեթեւօրէն վիրաւորուած է գլուխէն բայց կրցած է տուն երթալ, երեք ժամ հիւանդանոց մնալէետք: Մէկ մեռեալ եւ 14 վիրաւորներ գտնուած են սակայն այլ կառքերու մէջ, որոնք նոյն պահուն հոնկէ կ'անցնէին:

ՄԱՌԻ ՓԻՔՖՈՐՏ « Ամերիկայի փոքրիկ նշանածը» ինչպէս մկրտուած էր երբ դեռ երիտասարդ էր (մեռաւ 86 տարեկանին) կը դառնար Հոլիվուտի առաջին սիրադը:

ՏՕՆԱՄԵՆԱԿ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի

ՄԱՄՈՒԼ ԵՒ ԱՊԱԳԱՅ

Գրեց՝

ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Օր չանցնիր որ մշակութային հոգե – հանգիստ մը չտարբերուի ա՛յս գրողին տարեդարձը, ա՛յն Միութեան յիշատակ – եակը կամ պատմական սա դէպքը տո – նելու համար: Հիմա կարգը եկած է « Հայրենիք »ին: Ութսունամեակն է:

Կասկած չկայ որ այս տօնակատարու – թիւնները որոշ արժէք ու օգուտ ունին ու կ'ըսուի թէ ժողովուրդ մը որ չի յար – գեր իր մեռելները, որուս զերեզմաննոց – ները անխնամ կը մնան՝ ապերախտ է ու փճացումի ճամբան բռնած է: Սակայն մեր մօտ հիւանդագին նկարագիրը մը առած է ու ամէն վայրկեան պատրաստ դարձած ենք անցեալի իրագործումնե – րով — որքան ալ աննշան ըլլան անոնք — փառաւորուելու, հպարտանալու պոռա – լով առ որ անկ է անցնող ճանապին՝ թէ ա՛ս մեծ բանաստեղծը ունեցած ենք. նա հերոսամարտը մղած ենք, ի՛նչ մեծ ժո – ղովուրդ ենք եւայլն: Ապրէն Փետրուար, Ապրիլ ու Մայիս ամիսներուն տօները պոչ բռնած են Վերջին Դատաստանի ժա – մադրութեան նման ու կ'առնեն կը տա – նին մեզ իմացական թմբիրի անձնատուր, մեր խաչոր քիթերը վակցուցած հին – ցած, պառառած սաղմոսներու՝ բոլորս մէկ կրկնելով թէ աւանդութիւնները կենդանի են, առաքինի ժողովուրդ ենք, արդարութիւնը մեր կողմէ է ու վերջ – նական յաղթանակը՝ երկրի թէ երկնքի մէջ՝ հեռու չէ: Կրնայ չիտակ ըլլալ այս յոյսը, սակայն կայ նաեւ անհերքելի իրողութիւնը մեր մտային ամլացումին ու մեր մամուլի դասալքութեան, որ ա – ւօրեայի ճախճախուտին մէջ խրած՝ ազ – գին վիճակը շատ աւելի յուսակ չի տեսներ քան յետին հնամարկտոը կամ ազգային բարերարը: Ու անցեալի ճշմարտութիւնը — եթէ կայ նման բան մը — ըլլայ պատ – մական դէպքերու, ըլլայ անհատ մտա – ւորականներու խորը ծուարած՝ կը կոր – սուի ճապաղ ճառերու, խմբագրական – ներու եւ անպրպտիտ թղթակցութիւննե – րու թունաւոր մշուշին մէջ տեղի տալով կեղծ ապահովութեան մը ղղացումին, գոհունակ ու տափակ երջանկութեան մը: Մոլեռանդ աշխարհական սարկաւագնե – րու, ուրարակիրներու սա խաւժանին հանած խունկին ու աղմուկին մէջ ալ ո՞վ կը մտահոգուի նոր, թարմ ու այժ – մէական ստեղծումներու պակասով: Ո – րո՞ւն հոգը թէ մեր մշակոյթը փոլքլորի վերածուելու վտանգին առջեւ է: Որո՞ւն տարբը՝ թէ 1978ին քանի՞ հատոր գե – ղարուեստական գրականութիւն լոյս տե – սաւ կամ չտեսաւ ու օրաթերթի յօդուածի վերածուած՝ փողոցին բերանը կը ապա – սէ որ թատրոգեութիւնը գոյ առնէ վերորակարէ: Որո՞ւ հոգը:

Գէթ մէկ անձի հոգը — խմբագիրը: Նոյնպէս հոգը գրագիտին, մտաւորակա – նին, , գրականութեան պատմաբանին քննադատին: Մտանաւորելով մեր ուշադ – րութիւնը մամուլին վրայ՝ կը նշմարենք որ ան մեր ներկայ կացութեան ամէնէն վիրաւոր անդամն է, չուարած հանրա – յին մտածողութեան մը նոյնքան ուղե – կորոյս հովիւը: Յատկապէս այս երկրին մէջ՝ ուր զանգուածներու ախորժակը գոհացնելը կոչումի կարգ անցած է, ուր « մէջին մարդու » մանկամիտ պաշտա – մունք մը լրահաղորդումի օրհանները գուհիկ զանգուածի մը հոտած գուլպա – ներու մակարդակին կը մօտեցնէ ու կը վերածէ կիսագրագէտ բազմութիւններու գուարճացում ու իմացական անունդ հայ – թայթելու աւիթի մը: Անչուշտ կան բա – ձրորակ մասնագիտական հանդէսներ, բայց անոնց հանրութիւնը խիստ սահ – մանափակ է: Ու ամէն թերթ ստիպուած է ճկիլ՝ այդ ստորնացնող հրամայակա – նին առջեւ: Սակայն՝ մենք հայերս, ի – բաւունք չունինք այդ խաւժաններու փո – չիին մէջէն քալելու: Մենք չատ հեռու – ներէն կուգանք ու չատ հեռուները կ'ու – զեւորուինք: Փորձառու ենք, դիտենք զաղտնիքը վերապրելու, սորված ենք զսպել մեր նոպաները, ախորժակները, հակառակ որ երբ մեզ դուրսէն դիտեն՝ կը կարծեն թէ չէրչիներու խաւժան մըն ենք: Իսկ լաւագոյն պարագային՝ վար – պետ կապկողները արմատակուռ, աչ – խարհակալ Ամերիկացիներու բարձր զա – սու կենցաղին ու խօսակցութեան չէչ – ոլն: Արդարեւ, ով որ դեռ քիչ մը հպար – տութիւն ու ճաշակ ունի՝ անկարելի է որ չդանի ի լուր ու ի տես այն զեռնա – քարշ, երկրպագու մեծարանքին որ կ'ըն – լայ օրն ի բուն մեր որոշ մամուլի էջերէն ու լուսանկարներէն՝ քանի մը անպատ – մեծահարուստներու եւ բարձրագիր ու – նայնամիտներու՝ որոնք մամուլ ու դըպ – րոց, միութիւն ու եկեղեցի կը գնեն ի – րենց դրամով: Ազգային քանի՛, քանի՛ հիմնարկ ու հաստատութիւն խափանուած է անոնց բոպիկ, յիմար անունով: Կ'ըն – դունինք որ ոտիզոններ — փրոֆեսէօր, տոքթոր, ազգային բարերար, մեծ բա – նաստեղծ, գերաշնորհ եւայլն — երբեմն պէտք են զանոնք կրզղներու մերկութեան տգեղութիւնը ծածկելու: Սակայն լի – չո՞ւ մեր մամուլը մեզմակից պիտի ըլլար այդ կատակերգութեան: Մեր խմբագիր – ները ե՞րբ պիտի դիտակցին որ իրենց կոչումը քաջ, անկաշառ եւ չիտակ խօսքը ըսելն է ամէն վայրկեան, խուսափելով բոլոր ածականներէն, մակդիրներէն՝ ո – րոնք օրուան իշխանաւորներու ինքնա – սիրութիւնը լոկ կը փայփայեն: Ո՛չ, պ. խմբագիր, հայ ժողովուրդը զրամի պէտք չունի ոչ ալ մեծապարարտ ակումբնե – րու ու չքեղ կառոյցներու ու նոյնիսկ հսկայական մատենադարաններու: Այլ կը կարօտի քու խօսքիդ՝ թէ ի՞նչ որակի ոգեկան ու իմացական կեանք անհրա – ժեշտ է որ ստեղծուի այդ ղպրոցին, եկեղեցւոյն, թանգարանին ու ակումբին պատերուն մէջ՝ որպէսզի Հայութիւնը չսայթաքի, անդամ մըն ալ կարենայ – թիւն չմուրայ այդ մեծատուներէն որոնց միակ յանցանքը իրենց դլխէն ու սրտէն վեր դրամ ունենալն է: Եւ դեռ կը զար – մանանք ինչու հայ ժողովուրդի երկու ծայրերը — մտաւորականութիւնը ու դրամատէրը, բարեկեցիկ ինքնաբաւ դա – սակարգը — կը լքեն քեզ, Պ. խմբագիր: Ինչո՞ւ հայ մտքի մարդիկ ազգային ծա – ռայութեան մէջ չեն ուզեր սպառել իրենց միակ ունեցածը՝ ժամանակը: Ի՞նչ կը սպասես երբ քու թերթդ էջած է տեղա – կան էն հասարակ, մայթերու վրայ նետ – ուած լրագիրներու աստիճանին:

Դեռ ի՞նչ ըսել այն արատապումնե – րուն, թարգմանութիւններուն, վերհրա – տարակութիւններուն, մինչնագարեան հանդէսներու չուրջ մանկական թղթակ – ցութիւններու մասին: Վատնում, վատ – նո՛ւմ սուղ թուղթի ու աւելի սուղ ժա – մանակի: Մեր ժողովուրդը ճակատագրա – կան շրջան մը կ'ապրի: Ծանր տագնապ – ներ կը ցնցեն մեր կեանքը — սակայն ծերուկներու հին քէները դեռ կը պատակ – տեն զազուքը, տագնապ կ'ապրի մեր եկեղեցին որ կորսուած է Հայութենէն, իր անցեալէն ու աշխարհէն: Տագնապա – հար են մեր քաղաքական կուսակցու – թիւնները, հայ դպրոցը հարիւր տար – ուան հնութիւն մը կը քաշկռտէ, մեր դրականութիւնը 19րդ դարու « թատրու » – ներու եւ մտալկումներու բոնատէրէն դուրս չէ կրցած ելլել տակաւին: Հայ թատրոնը դպրոցական հանդէսներու մա – կարդակին իջած է ու վերածուած ենք նպաստընկալներու բազմութեան մը՝ որ դնահատութիւն ու դութ կը հայցէ աչքը – բաց օտար – մօտար ամէն վաչխատու մտաւորականէ ու դիւանագէտէ, որ հայ հոմանուհի մը կամ քարտուղարուհի մը ունի: Կորսուած կաթի պէս բզիկ – բզիկ եղած ենք ու սիկար հոտող Ասպետներէն մինչեւ Կիրակիի պատարագին մոմակիր, ձանձրացած լարերը՝ Հայութիւնը դեռ չէ յաջողած քանիերորդ դարու մտայ – նութեանց մէջ իր տեղը գտնել: Այս բո – լորը տեղի կ'ունենան մեր աչքին առջեւ մինչ մեր թերթերը սուտ – քուն եղած՝ կծկուելու են անկիւն մը: Իրաւունք չունի՞ հայ անհատը պահանջելու որ իր մամու – լը արի ու հատու խօսք ըսէ վէրքերու մասին: Ղեկավարէ ժողովուրդը՝ փոխա – նակ անոր քմահաճոյքին ու բաժանոր – դագինէն ղեկավարուելու:

Բացառական այս բոլոր նկատողու – թիւնները սակայն միայն մանրամաս – նութիւններու խճանկար մըն են ու մարդ իրապէս միամիտ ըլլալու է՝ չվասկածե – լու թէ արտաքին երեւոյթին ու ցնցո – տիներուն տակ՝ Հայութեան բուն ճշմար – տութիւններուն պահեստը, անոր խմաս – տութեան ճարտարապետութի՛ւնը զետեղ – ուած է, զարերու տառապանքով ու փորձառութեամբ: Այս ամբողջը ցոլք է, արձագանգ ու պատկեր է: Ներքին լուսատորմ մը ունի մեր ժողովուրդը որ կ'այլակերպէ դուրսէն տեսնուածը: Ու եթէ փնտռէք ճրագը կամ եթէ ուզէք՝ դտնել Լուսաւորչի կանթեղը, ինչպէս կը թելադրէր Թումանեան՝ ի՞նչ տեսակ երեւոյթի կը հանդիպիք: Պարապու – թի՞ւն…: Այնուհա՛ւ — ապդ մը, նման մարդ էակին՝ չէ այն ինչ որ կ'երեւայ, չատ հատանաբար: Թերթի մը տակաւը 80 տարի ի՞նչ կը փաստէ — պարզ իմէբսի՞ թէ ուրիշ իրողութիւններ: Թերթ մը թերթ չէ, երեւոյթին տակն ուրիշ երե – ւոյթ կայ: « Հայրենիք »ի գոյութիւնը այսքան տասնամեակ աշխարհամասի մը մէջ ուր նորութեան խելայեղ փնտռտու – քը, արկածախնդրական բացարձակա – պաշտ ոգին, փոփոխութեան դրեթէ հի – անդպղին պահանջը անկարելի կը դար – ձընեն աւանդութիւններու կազմութիւնը ու ազգային դիտակցութեան մը յօրինու – մը՝ առհասական մղումներու փաստ մը կրնայ ըլլալ միայն: « Հայրենիք »ը ոչ անձերու նախաձեռնութեան գործ է ոչ ալ լոկ կուսակցութեան մը ճիպին ար – դիւնքը: Երեւոյթը ազգին ու իր պատ – մութեան կը տանի, անոր յամառու – թեան, ստեղծագործական ուժերու ճըն – շումին, Սփիւռքեան հոգեբանութեան մը վաւերական գոյութեան: Ուրիշ փաստեր ալ կան այդ հոգեբանութեան հարատա – տութիւնը վկայագրող — «Արշալոյս Ա – բարատեան » (1840 – 1887), « Մասիս » (1852 – 1908), « Աւետաբեր » (1855 – 1915), « Արեւելեան Մամուլ » (1871 – 1909), « Բազմավէպ » (1848 – 1979), « Հանդէս Ամսօրեայ » (1886 – 1979), « Հայրենիք » (1870 – 1909) եւայլն: 20րդ դարը իր մրցանիշ կտրողները ունի — « Արեւ », « Ցուսաբեր », « Պայքար », « Ցառաջ », « Հայաստանի Կոչնակ » եւայլն: Դժուար չէ այս անուններուն ե – տին տեսնել Արեւմտահայ ու Սփիւռքեան ոգիին յարատեւութեան, կարողականու – թեան երաշխիքը:

Այս ամբողջը ձեւով մը անցեալ է որ ներ – կայի պղտորութեանց ու փոչիին մէջ կը կորսուի կ'երթայ: Կը մնայ ապադան ու սխալ պիտի ըլլար մտածել թէ կարմիր այտերով դիւզացի նշանածն է որ քեզ անհամբեր կը սպասէ: Ապադան ձեռքէն քաշուելով, պոռալով ու կռնչով կը բեր – ուի ու աւելի անապահով է քան ներկան իսկ: Բայց խորչելու չէ անապահովու – թենէն ոչ ալ ուրանալ՝ անոր իրականու – թիւնը: Ճիշդ այդ անապահովութեան զգացումին չնորհիւ է որ մարդիկ ու ան – կասկած ազգեր՝ կը հասունանան ու կը փորձեն տէր ըլլալ իրենց ազատութեան ու ճակատագրին: Այս իրողութիւնն ալ մեզ կը տանի Հայութեան խմաստութեան զաղափարին, չբռնելու համար զաղանի – քին: Այնպէս որ անցնող 80 տարիները չատ չատ մեզմէն մեր ազգին կապուած անապահովութեան վիճակը՝ մեզ վատա – հեցնելով թէ աւանդական առաքինու – թիւնները իրենց ուժը դեռ կը պահեն մեզմէ ծածուկ, բայց ոչ մէկ վստահու – թիւն կուտան ապադայի մասին: Զկայ պինդ զաղափար մեր պայքարին մէջ, ոչ ալ, մանաւանդ՝ հաշտութիւն: Ու մեր մա – մուլին կ'իյնայ պահակ կանդնիլ սա ճշմարտութիւններուն վրայ, հսկել որ չմուլնայ մեր ուժը, չպղտորի յստակա – տեսութիւնը, չծախուինք ու չդնուինք միջազգային աճուրդներուն ու սակարան – ներուն մէջ: Զկակուղնանք դրամի չո – յանքէն, չծերանանք կանխահասօրէն ի – մացական անրովանդակ ապրումներէն զգաստանք: Խպէս մտաւորական ժողո – վուրդ՝ մեր միտքն է որ մեզ պիտի զա – նազանէ՝ եթէ ապադան մեզ անակնկալի բերէ, եթէ մեր մամուլը լուրջի չառնէ իր դերը այլ յօժարի օրուան ու դիչեր – ուան իշխանաւորներուն մանկլաւիկը ըլ – լալ՝ կամ գոհը երթալ խաւժաններու խու – ճապին:

« Հայ ժողովուրդը » կը գրէր Ս. Ա – փիարեան ճիշդ 80 տարի առաջ (Նոր կեանք, 1899, էջ 306) « առանց մտաւո – րական կեանքի չի կրնար ապրիլ… Թուր – քիոյ մէջ այսօր գերապանցապէս մը – տաւորական ժողովուրդ ենք: Իսլամները թուի առաւելութիւնը ունին, մենք՝ մտքի: … Վերջին 20 տարիներուն, Թուրքերը սարկացան, մենք՝ ըմբոստա – ցանք: Հայ մամուլը բնաւ նպաստ չի տանար կառավարութենէն: … Հայ ազ – գը բնաջինջ ընելու ծրագիրը Դրան յա – րատեւող քաղաքականութեան առաջնորդ պէտք է համարուի »:

Հոս տեղը չէ վերլուծելու Աբդիւլ – Համիտի մարզպետական բառերը թրքական ցեղասպանութեան ծրագիրներու մասին: Բայց ի՞նչպէս ուրանալ սա իրողութի – նը թէ մտաւորական ժողովուրդի մը մը – տային անուիդը այսօր մամուլն չէ որ կուգայ: Այս հակայ երկրի մամուլը մեծ մասով ժամանց է, սպառումի դաժան քաղաքականութեան ենթած մեքենայ: Հայերուս պարագան սակայն, տարբեր է ու մամուլը անփոխարինելի պաշտօն ունի ազգին կեանքի մէջ: Ատոր համար անհրաժեշտ է մեր մտաւորական ուժերու զօրակոչը մամուլի ու ազգային հաս – տատութեանց չուրջ: « Հայրենիք »ի Մա – յիս 2ի խմբագրականը այդ ուղղութեամբ օգտակար կրնայ ըլլալ (հակառակ որ Շուշանեանը վերջին անձն է որուս հանդ – ուիներուն հաւատք ընծայելու է, նկըղ – ուած ըլլալով իր կեանքին յետգրայ դէպքերու բնոյթը…) եթէ միայն մար – դիկ պիտակչին թէ մտքի մարդն ալ ու – րիչ բոլոր անձերու նման՝ անոակարկելի իրաւունքներ ալ ունի: Հրաչեայի նկըղ – չումով գրուած այդ տողերը որ կը խօսին մտաւորականի պատասխանատուութեանց մա – սին՝ ոչինչ կ'ըսեն անոր իրաւունքներու մասին: Դպրոցական տգան իսկ գիտէ որ կեանքի մէջ չկայ պարտականութիւն առանց համապատասխան իրաւունքի: Ու մինչեւ որ մտաւորականին աշխատանքին իր արհեստավարժութեան համապատաս – խան գնահատուած, վարձատրութիւն եւ իրաւունք չտրուի՝ ինչպէս այդ կ'ըսէ խմբագիրը մը յետին մատնագէտ ազգա – հատչին՝ իրաւունք չունին մարդիկ բարձրէն խօսելու մտաւորականի պար – տաւորութեանց մասին: Մինչ որ մեր ժողովուրդի զլխուն եկած փորձանքնե – րուն մեծ մասը արդիւնքն է այդ զրոյ – րոց, գոհզոհութեան գինով ամէն բանի քիթը խօթող ամաթէօրներու ըրած պո – խանէներուն: Զոհզոհութիւնը հոյակապ բան է, պայմանաւ որ արժանի վարձա – տրութեան վրայ բարձրանի՝ եւ ոչ թէ սուտ տեղը ատնէ:

Ապագայի կերտումին, նուաճումին մէջ՝ մեր մամուլը այս եւ նման ժամա – նակակից հարցերու դատաստն ալ պէտք է զրաղի: Ու չատ բան կախում ունի « Հայ – րենիք »ի բռնելիք դիրքէն, որուն ըլ – լալով իր վաւերական վարիչը դաղթաչ – խարհի մէջ: Քիչ բան չէ 80 տարին: Ու բոլոր անոնք որ կը հրճուին ի տես այս տարեդարձին՝ իրաւունքը չունի՞ն նաեւ պահանջելու որ « Հայրենիք »ը ժանր ու խոր փորձառութեան բանաձեւը հանէ այս օրերուն, Հայութեան հետ ապրած ըլլալու եւ ուրեմն անոր ապագային, ճակատագրի կառուցումին մէջ գեր մը խաղալու իրաւունքին փաստը բերելով: Պարտի արդարացնել զեկավարի իր իրա – ւունքը, առնուազն յաւակնութիւնը: Այդ տեսնի միայն իրաւունքը կ'ունենայ հրա – հանդներ ու պատգամներ արձակելու մը – տաւորականութեան: Ու այս բանաձեւը պէտք չէ որ տարտամ ու ընդհանուր բար – ձանքներու կոյտ մը ըլլայ, բարեմիտ ու իտէալիստ քարոզ՝ այլ համապրումը մեր ազգին հինաւուրց խմաստութեան ու նո – րաւուրց փորձառութեան, տեսակ մը փրկութեան Փորմիւլի նախատիպը: Այսքան մը ակնկալելը մեր, ընթերցողնե – րուս իրաւունքն է:

ԵՒՐՈՊԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Երկրորդ համաշխարհային պատերազ – մի վաղորդայնին յոտակօրէն երեւան ե – կաւ երկու դեր–Պետութիւններու՝ Միաց – եալ Նահանգներու եւ Խորհրդային Մի – ութեան ալրատպետութիւնը եւրոպական երկիրներու վրայ:

Արեւմտեան Պետութիւնները ապա – տան դատ ամերիկեան զինուորական ու – ժին հովանիին տակ եւ ստացան տնտե – սական օգնութիւն (Փլան Մարշալ):

Արեւելեան երկիրները կազմեցին Ռու – սաստանին պաշտպանողական եւ ապա

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ», Մայիս 19

ՆՈՒՆԻ. Հայոց հարսանեկան ԵՐԳԵՐԸ ՍՈՒՐԲ ՀԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՐԻՆ

Հանգանակությունն ի նպաստ Ազգային Ճեմարանի Սուրբ Հարության

1948թ.

Ներկայացնում ենք Նունի հարսանեկան երգերը, որոնք ձայնագրվել են Ազգային Ճեմարանի Սուրբ Հարության օրերին, 1948թ. հանգանակության ընթացքում։ Ճեմարանի ուսուցչուհի Հասմիկ Տեր-Ղազարյանի ղեկավարությամբ։ Երգերը կատարում են Ճեմարանի աշակերտուհիներ Հասմիկ Տեր-Ղազարյանը, Նունե Ալեքսանյանը, Ալվարդ Ալեքսանյանը, Ռուզան Ալեքսանյանը, Ռուզան Ղազարյանը, Ալվարդ Ղազարյանը, Ալվարդ Ալեքսանյանը, Ռուզան Ալեքսանյանը, Ռուզան Ղազարյանը, Ալվարդ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Նշան Դարբինեան, զաւակներն ու թոռները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Ցունիս 10, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

մահուան 8րդ տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Այս առթիւ, իր ամուսնոյն յիշատակին Տիկին Դարբինեան 100 ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Օր. Գեղանոյշ Աղապէկեան, Տիկին Լուիզ լը Ռուա, Պ. Հրանդ Աղապէկեան եւ ընտանեկան պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Աղքատախնամի վարչութեան եւ բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ, մամուլով թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի եղբօր՝

ՀԱՅԿ ԱՂԱՊԷԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ

20 Հնչակեան Անմահներու

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հնչակեան կուսակցութեան Փարիզի եւ շրջանի մարմինը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ կիրակի, Ցունիս 10, Փարիզի Հայոց մայր եկեղեցւոյ մէջ, 1915 Ցունիս 15ին Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտի հրապարակին վրայ կախաղանով նահատակուած 20 Հնչակեան անմահ հեղոսներու յիշատակին։

Նոյնպէս հայ ազատագրութեան համար կեսարիոյ կախաղաններուն վրայ եւ վանի բանտին մէջ նահատակուած հեղոսներու յիշատակին։

Հերոսներու յիշատակը յարգող բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ արարողութեան։

ՀՈԳԵՃԱՇ

Նախագահութեամբ

Տիկին ԵՍԹԵՐ ԻԶՔԻԼԱՅԵԱՆԻ

Կիրակի, Ցունիս 10, ժամը 13·30ին

Restaurant OPERA-LAFAYETTE

80, Rue Lafayette

(Métro : Cadet ou Poissonnière)

Պատշաճ յայտագիր, յարգանքի ուղերձներ, արտասանութիւն, երգ։

Ճաշագին՝ 50 ֆր.

lUnion Culturelle Française
des Arméniens de France
vous propose

concert en duo

RECITAL UNIQUE

astghig dedeyan
soprano (Paris)

david varjabedian
baryton (Canada)

au piano Françoise COUDRAY

Samedi 9 Juin à 21 h. (précises)
Musé Guimet, 8 Place d'Iena
Paris (16e)

billets à 60 F. et '0 F.
étudiants-J.M.F. : 15 F.

renseignements, réservations :
926-46-93

en vente
chez Durand :
4, place de la Madeleine, Paris
073-62-19

au Centre Culturel Arménien
U.C.F.A.F. - J. A. F.)
6, Cité du Wauxhall, Paris (10e)
208-76-49

Librairie Palouyan
9, Rue de Trévise, Paris (9e)
Auprès des membres de l'UCFAF

Pelerinage en Armenie organisé par l'union compatriotique de Daron de Marseille

Du 3 au 16 AOUT

DEPART ET RETOUR A MARSEILLE

Prix par personne MARSEILLE-MARSEILLE 3650 F.

Date limite d'inscription 5 Juillet 1979

PRIX COMPRENANT :
Le transport aérien — la pension complète, Hôtel 1ère Classe, ARMENIA — Les excursions quotidiennes, les frais de visa, l'assurance, rencontre avec les Mechetzi d'Arménie.

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS :
MARSEILLE : M. ANTRANIK SARKISSIAN
22, Avenue de Gascogne -13015 MARSEILLE — Tél. : 60-76-02
M. JACQUES BOGOSSIAN
Tél. : 93-59-04 (le soir seulement)
LYON : M. DEMIRDJIAN MAURICE
11, Rue Robespierre, 69150 DECINES — Tél. : 49-13-72
PARIS : SONIA COUMRYANTZ OPTIMA - TOURS (Agence agréé Intourist)
67-69 Rue Quincampoix, 75003 PARIS — Tél. : 274-27-20
LIC. A. 946

Chauffage - Climatisation
Eléctricité

PLOMBERIE
ISOLATION ALARME
SANITAIRE
REGULATION
AUTOMATISME
ELECTRONIQUE

DEVIS — INSTALLATION — REPARATION
CONTRAT D'ENTRETIEN

SEDECS

21, RUE DE LA SAUSSAIE 93200 ST. DENIS
Tél. 823.68.03 - 823.67. 61

On Recherche

L'A. A. A. S. recherche pour travail à temps complet

SECRETAIRE
BILINGUE

dans les langues française et arménienne sachant également taper à la machine et ayant des notions de sténographie.

Le dépôt des candidatures doit se faire au nom de Monsieur Noubar ARPIARIAN de Varentz, président, et Monsieur Henri DAMADIAN, secrétaire général.

Adresse : Association Arménienne d'Aide Sociale, 77 Rue Lafayette
75009 PARIS.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Աքսորէն կորսուած կեսարացի Օննիկ (13 տարեկան), Վահան (9 տարեկան), ՇԷՔԻՐՃԻԵԱՆ

հօրը անունը Մարտիրոս, մօրը՝ Մայրենի։ Աքսորի ժամանակ կեսարիայէն Պիւնեանի ճամբուն վրայ կորսուած են։

Տեղեկութիւն ունեցողէ կը խնդրուի տեղեկացնել ժամկոչեան կարօ։

JAM - JAK — MEUBLES
DECINES 69150

Ը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

l'Organisation Terre et Culture Présente

A. MARSEILLE

Le programme de la campagne 1979 et les résultats des campagnes précédentes (mise en valeur des domaines arméniens)

en IRAN du Nord

LE SAMEDI 9 JUIN à 21 H.
au Centre Culturel Saints- Sahag-Mesrob
339 Avenue du Prado.

PROJECTIONS FILM
ԼՈՒՍԱՐՁԱԿՈՒՄ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

ԴԱՇՏԱ ՀԱՆԴԷՍ

Մոնմարանսիի Հանգստեան Տունը
ԻՐ 25ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ
ՑՈՒԼԻՍ 1ԻՆ

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՇԱՎԻԼ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Կիրակի, Ցունիս 10ին, Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ

ՎԱՉԳԷՆ Ա.

ԾԱՑՐԱԳՈՑՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ – ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ

կը քարոզէ եւ իր օրհնութիւնները կուտայ Շաւիլի եւ շրջակայքի ժողովուրդին։

Պատարագը կը սկսի ժամը 10·30ին։

Կոչ կ'ընէ Շաւիլի եւ շրջակայքի բոլոր մեր ժողովուրդին խուռներամ բազմութեամբ ներկայ ըլլալ, ընդունելու Էջմիածնի օրհնութիւնները։

l'OPTIQUE

RAYMOND STEPANIAN

Opticien diplômé d'Etat

30, Rue Paradis — 13001 Marseille
Tél. : 33-82-51

— Dépositaire des plus grandes marques en optique et en lunetterie
— Equipements spéciaux pour myopes aphaques
— Jumelles.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՑ ԱԿՆՈՑԱՎԱՃԱՌԸ

որ կը բանայ
իր դռները
բաղաքին կեդրոնը։

Հ. Բ. Ը. Մ. — ՓԱՐԻԶ

ԱԼԷՍԵԱՆ

Նկարչական եւ գծագրական ցուցահանդէսը Ալեք Մանուկեան Մշակ. կեդրոնին մէջ, 118 Ռուբսէլ փողոց, Փարիզ 17րդ։ Երկարաձգուած է մինչեւ Ցունիս 10։

Այցելութեան ժամերը՝ ամէն օր ժամը 14·30էն 19, բացի կիրակի եւ երկուշաբթի օրերէն։

Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԻՕՐԵԱՑ ՀԱՑ. ԴՊՐՈՑԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷԼԻ

Կիրակի, Ցունիս 10

Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ իր մշակութային տան մէջ գործող Ս. Սահակ-Մեսրոպ հայկ. միօրեայ դպրոցի հանդէսը տեղի կ՚ունենայ կիրակի Ցունիս 10 ժամը 15ին Ս. Զրբաչեան սրահին մէջ։

Հանդէսին ներկայ ըլլալու կը հրաւիրուին աշակերտներու ծնողքներն ու բոլոր համակիրները։

du nouveau au CAUCASE
Le GROUPE OLYMPE

Anime vos soirées

jusqu'à 2 heures du matin
DANSE NON-STOP

Spécialités de
Deuner - Kébab

Le CAUCASE

15, Rue St. Gilles — 75003 Paris

Réservation :
887-31-24 272-42-67

L'UNION GENERALE ARMENIENNE DES BIENFAISANCE
et le CLUB DES JEUNES
33, Cours Pierre-Puget — 13006 Marseille — Tél. 37-75-97
vous invitent à la

NUITÉE DANSANTE

Vendredi 8 Juin à partir de 20 heures
donnée dans le cadre du
CASINO DE CASSIS
avec pour la première fois en France
La vedette de la chanson d'Erévan

Ara Babadjanian

Une Nuitée à ne pas manquer...

Billets et Réservation :
33, Cours Pierre-Puget — Tél. 37-75-97
ou Voyages Wastells (Jacques Chélélékian) 87, la Canebière — Tél. 95-90-12

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
8
VENDREDI
8 JUIN
1979

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար· 260 Ֆ· Վեցամսեայ – 140 Ֆ·
Արտասահման – Տար· 300 Ֆ· Հատը – 1 Ֆ· 80

LE NUMERO 1,80 F.

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.398 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 54e ANNÉE — No 14.398

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

— ՄԱՀՈՒԱՆ Բ· ՏԱՐԵԼԻՑ —

Տարիները կը թաւալին՝ կարծուածէն շատ աւելի արագ: Նախատեսուածէն շատ աւելի չուտ: Սակայն, լուսաւոր դէմքերը կը մնան միշտ պայծառ: Մանաւանդ, երբ անոնք ծանրաբեռն վաստակ մը կը ձգեն իրենց ետին: Իրրեւ ժառանգութիւն յետնորդներուն: Ճոխ եւ փարթամ:

Այս է պարագան, երկու տարի առաջ, Յունիս 7ին, անդարձ մեկնած մեր վեթերան ընկերոջ՝ Հրանտ-Սամուէլի համար: Ան որ իրաւամբ նկատուեցաւ հայ լրագրութեան վերջին Նահապետը՝ երկրէն արտասահման հայ տիպին ու տառին հոգածութիւն ու փայլը սփռած հոյլ մը անուններուն մէջ:

Աւելի քան վեց տասնամեակներ կկոչի մը նման չարժեցաւ անոր գրիչը՝ պոլսէն մինչեւ այս ափերը: Ժամանակի էջերէն մինչեւ Ցառաջի օրուան խօսքերը: Անոնք՝ բառ թէ տող, պարբերութիւն թէ նիւանակ, տեսանելի գիծի մը պէս մնացին կերպով յատկանշուեցան բնաշխարհիկ չունչով: Ինորոշուեցան լքուած հոգի մը տեսական կանչով: Հաղորդական, ներմիկ:

Երկիրն ու անցեալը, հայրենիքն ու պատմութիւնը, մշտարթուն ներկայութիւններ զարձան անոր գրչին տակ: Տանտմեակները չարունակ՝ հազարաւոր ընթերցողներու համար: Ճաշորդական սերունդներու համար:

Առօրեայ հարցերը՝ ազգային թէ այլ երեսներով, սեւեռուն կէտեր մնացին անոր համար: Հրապարակագրական տեսլով պարզեց, պարզաբանեց, քննութեանց ճամբով մեկնաբանեց մեր իրականութեան հայող բոլոր երեւոյթները: Մեծ թէ փոքր: Առաջնակարգ թէ երկրորդական: Այս չէ՞ արդէն հիմնական գերը հայ հրապարակագրին: Հաւաքական միաքերը, անոնց տրամադրութիւնները միշտ կեդրոնացնել ազգային – քաղաքական զոյգ աշխարհնեքրուն վրայ: Թոյլ չտալով, որ « աչքերը » աստիճանաբար կորսնցնեն իրենց տեսողութիւնը: Անտարբերութիւնը՝ ուծացումին նախաքայլը, իր իշխանութիւնը հաստատէ կամքերուն վրայ:

Հայ կեանքը միշտ պահել – պահպանել իր հարազատ հունին մէջ: Մանաւանդ, զայն զարձնել յարաչարժ, ծաւալուն, եռուն:

Հոսիկ նաեւ երեկը միշտ ուսուցիչ, ոգի եւ պատգամաբեր ունենալու մտասեւեռումը: Անխախտ համոզումը: Անցեալը ամուր կապել ներկային հետ: Ցոյց տալով չաղկապը, օղակը ասոնց միջեւ: Ահա թէ ինչո՛ւ անոր օրուան խօսքերը հարուստ եղան հին թէ նոր ժամանակներու պատմական էջերով, դրուագներով, թուականներով, դէմքերով: Անոնք կը մնան թղթատելի աղբիւրներ, այլապէս հետաքրքրական, չահեկան, իրենց բովանդակութիւններով:

Հրանտ – Սամուէլի գրիչը հայ լրագրութեան լաւագոյն աւանդութիւններուն յատկանիշը պարզեց: Ռուբէն Զարդարեանի, Շաւարշ Միսաքեանի եւ ուրիշներու սահմանած ուղին ներկայացուց: Պարզ եւ դիւրասահ ոճ, մաքուր եւ յղկուած լեզու: Ցստակատես միտքեր, առանց թանձրամիտ, զարձզարձիկ տողերու: Բան չըսող խօսքերու: Եւ այս չ՛ արդէն հիմնական յատկանիշը, արժանիքը հրապարակագրութեան, անոր լեզուին:

Հայրենասէր եւ գաղափարապաշտ՝ իր ազգային, քաղաքական թէ ընկերային տեսլերուն, համոզումներուն, տրամադրութիւններուն խտացած իտէալը գտաւ Հ· Ց· Դաշնակցութեան գաւանանքին մէջ, որուն հաւատարիմ մնաց մինչեւ վերջ: Երիտասարդական տարիներէն մինչեւ ալեւոր օրերը:

Ցառաջ՝ հիմնադրութեան օրէն սկսեալ իր տունը զարձաւ ,մնաց Հրանտ–Սամուէլի համար: Հո՛ն գտաւ պարունակը իր իտէալներուն: Եւ հո՛ն է, որ Շ·ի մահէն ետք, հաւատարիմ զինուորագրեալի մը նման արտայայտեց այդ իտէալները: Ունեցաւ հաստատ վկայութիւնը, թէ իր դուրգուրանքին առարկայ Ցառաջը կը մնայ միշտ արտայայտիչը Մեծ Երրոր – դութեան գաւանանքին:

Ժ· Մ·

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՂԸ՝

Ի՞ՆՉ ԵՒՐՈՊԱ

— o —

Մինչ եւրոպական չորս երկիրներու մէջ Հինգշաբթի օր արդէն կը կատարուէր քուէարկութիւնը (Անգլիա, Իրլանտա, Հոլանտա եւ Դանիա) եւրոպական Խորհրդարանին, Ֆրանսա եռուզեռի իր վերջին օրերը կ'ապրէր: Չորս երկիրներու քուէները սակայն միայն կիրակի պիտի բացուին:

Ֆրանսա 81 երեսփոխանի համար, ուր նի 11 ցանկ, 891 թեկնածուով: Չորս գլխաւոր ցանկերը ծանօթ են եւ նոյնքան ծանօթ անոնց գլուխն եղող քաղաքական դէմքերը:

Ընկերվարական եւ ձախ – արմատական ները կը գլխաւորէ Ֆ· Միթերան, հոն են նաեւ Փ· Մօռուա, Էմիլ Ֆրե – սոն, Մօրիս Ֆօր, Ժ· Ժաքէ, Ժ· Սառ, Ֆլօռ Էսթիէ, Կասթոն Տէֆֆռ, Ա· Սալվարի, Ա· Շանտէրնակոր եւայլն:

Համայնավար ցանկը կը գլխաւորէ Ժ· Մարչէ, որու ետին գտնուող 80 թեկնածուներու մէջ են, ի մէջ այլոց, բազմաթիւ կիներ:

Ֆրանսական ժողովրդավարութեան համար Միութիւն (Ի· Տէ· Էֆ·) ցանկին գլուխն է Առողջապահութեան նախարարը՝ Սիմոնն Վէյլ: Հոն են նաեւ Լըքանիւէ, Է· Ֆօր, Ժ· Ֆ· Տէնիօ, Ֆիլմլէն, Փոնիաթովսկի, Քայավէ, Ժաքլին Օռիոլ, Քրիսթիանն Սքրիվենէռ եւն·:

Մեծամասնութեան միւս թեւն է Շիրաք, որու ցանկին մէջ են Մ· Տըպրէ, Փ· Մէսմէռ, Ք· Լապէ, Մ· Մ· Տիէնհէ, Լիփովսկի, Կապրիէլ Քասիէրէթ, Ժ· Կորս, եւայլն:

Այս « մեծ »երու կողքին են « Շրջանները Եւրոպա » ցանկը, զոր կը գլխաւորէ գրագէտ – հրապարակագիր Ժան Էէռն Հալիէ, որու համար ամէն միջոց ի զօրու է, պայմանաւ որ խօսուի իր մասին: Վերջին ելոյթը լրագրողներու դէմ բաւական աղմուկ հանեց, այնքան նախատական խօսքեր արտասանած է, որ Եւրոպա 1ի տնօրէնը նոյնիսկ (է· Մուժոթ) որոշած է անուանարկութեան դատ բանալ:

Տրոցկիստ ցանկին գլուխն է ծանօթ անուն մը՝ Ալէնթ Լակիյէ: Ցետոյ կան նաեւ՝ Եւրոպա – էքոլոժի, Երդ ցանկ (Ժ· Ժ· Ս· Շրէպէր եւ Ֆ· Ժիրու), Արհեստի չահերու պաշտպանութիւն, միացած Ընկերվարական կուսակցութիւն (Փէ· Էս· Իւ·) եւ աջ–Եւրոպա որու գլուխն է Թիքսիէ Վինեանքուռ:

Աւելցնենք որ քուէարկութիւնը, այս անգամ համեմատականի վրայ է, քուէ տուողը կ'ընտրէ ցանկ մը, ոչ մէկ անուն կ'աւելցնէ կամ կը պակսեցնէ, այլապէս չեղեալ կը համարուի:

Ցիշենք, եթէ հարկ է, որ Եւրոպա ունի արդէն իր Խորհրդարանը (Սթրազպուրկ), ինչ որ տարբեր պիտի ըլլայ այն է որ հոն ներկայ խորհրդարանականները ուղղակի ընտրուած պիտի ըլլան եւ ոչ թէ նշանակովի ինչպէս ցայժմ:

Խորքին մէջ չատ յստակ չէ թէ ով ի՞նչ Եւրոպա կ'ուզէ եւ այդ առընչութեամբ պէտք է խոստովանիլ թէ այս ընտրապայքարին մէջ մանաւանդ, անկեղծութեան եւ յստակ ծրագրի մը բացակայութիւնը աւելի ցայտուն է: Մնաց որ, բոլոր « ցանկապետները »աւելի ներքին քաղաքականութեան մասին խօսեցան, մէկը միւսին վրայ ձգելով ձախողութեանց պատասխանատուութիւնը: Ներքին հաշիւներ ալ բաւական մաքրուեցան նոյն հոսանքին տարբեր թեւերու միջեւ (Համայնավար – Ընկերվարական, կամ Կօլիստ – Իւ· Տէ· Էֆ·)

Հաւանական է, որ Կիրակի օր, Ֆրանսան ալ ձեռնպահներու որոշ համեմատութիւն մը արձանագրէ, քանի մաս նաւոր ոգեւորութիւն մը չի տիրեր: Ամէն պարագայի մէջ, իւրաքանչիւր քաղաքացիի կը մնայ քուէարկել ըստ իր խիղճին եւ դատողութեան, Եւրոպայի մը համար, որ ըլլայ ժողովրդավար եւ ընկերվարական սկզբունքներու վրայ հիմնուած ծաղկող Հասարակապետութիւն մը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կ'առաջարկէ որ յաջորդ երկու ամիսներու ընթացքին իր եւ Չինաստանի ներկայացուցիչները հանդիպում մը ունենան՝ երկու մեծ համայնավար պետութիւններու միջեւ զոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնները հարթելու յոյսով: Չինաստան համաձայն է դիւանագիտական այս առաջին քայլին, որ իր կարգին կրնայ նոր եւ աւելի սիրալիր կապերու առաջնորդել զիրենք:

Տի· Սի· 10 օգնաւերը երկրորդ անգամ ըլլալով բոլորովին արգիլուեցան: Ծանօթ է որ Շիքակոյի օդակայանը պատահած արկածին առթիւ, առաջին արգելք մը արձակուած էր երկու չաբաթ առաջ, ապա կրկին արտօնուած: Այս նոր վճիռը պատճառ է որ ամերիկեան ընկերութիւնները երթեւեկի անկանոնութիւններ ունենան այս օրերուն:

ՊԱՊԸ կը չարունակէ իր չրջապտոյտը եւ Ֆրաքովիէն եռք, Հինգշաբթի օր կ'անցնէր Աուչվից տեսակ մը ուխտատեղացութեան: Իր քաղաքին մէջ, արժանացած էր բացառիկ խանդավառ ընդունելութեան մը, քանի նաեւ այդ նախկին մայրաքաղաքին արքեպիսկոպոսն եղած է: Ծանօթ է որ Յովհ· Պօղոս Բ· ընդունած էր յետաձգել իր այցելութիւնը, որպէսզի ան չզուգադիպի Ս· Ստանիսլասի 900ամեակին: Լեհ սուրբը, canonisանուած է 1079ին Բոլեզիաս արքային կողմէ, որու ռազմասէր քաղաքականութիւնը դատապարտած էր ինչպէս նաեւ մենատիրական վարչակարգը:

Ուիլեամ Սարոյեան

ՓԱՐԻԶԷՆ ՍՈՓԻԱ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Երեքչաբթի օր Ուիլեամ Սարոյեան խմբագրատուն հանդիպեցաւ եւ ինչպէս միշտ խանդավառ տրամադրութեամբ խօսեցաւ նաեւ իր ծրագիրներուն մասին: Անմիջապէս Սոֆիա մեկնեցաւ ուր հրաւիրուած էր մասնակցելու գրողներու միջազգային համագումարին:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԾՈՒԱՏՈՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(Արմէնփրէս Մայիս 25 – Յունիս 4)

ՄԱՌԵՇԱԼ ՑՈՎՀ· ԲԱՂՐԱՄԵԱՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ

Քանի մը օր Հայաստան մնալէ ետք, Մոսկուա վերադարձած է մառեչալ Ցովհաննէս Բաղրամեան: Զօրավարը հանդիպումներ ունեցած է էջմիածնի, Հոկտեմբերեանի, Ալաւերդիի չրջաններու աշխատաւորներու, կուսակցութեան, Բ· Աչխարհամարտի վեթերաններու հետ: Մառեչալը այցելած է Հայաստանի հիւլէական ելեկտրակայանը, Սարդարապատի Ազգագրական թանգարանը, ծանօթացած է երեւանի մշակութային կեանքին ու նոր չինութիւններուն:

×

ՄԿՐՏԻՉ ԿՈՐԻՒՆԻ ԱՌԱԿՆԵՐԸ ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ

Մոսկուայի « Օգոնոկ » հանդիսի մասնաչարէն լոյս տեսած է Մկրտիչ Կորիւնի առակներու եւ կատակներու հաւաքածոն՝ « Պատմական կրիայ » տիտղոսով: Հատորին սկիզբը տրուած է հեղինակին կենսագրականը, որմէ կը պարզուի որ Մկրտիչ Կորիւն հեղինակն է աւելի քան յիսուն գիրքերու:

×

« ՄԻ ԿԱԹԻԼ ՄԵՂՐ »Ի 70ԱՄԵԱԿԸ

Եօթանասուն տարի առաջ, Ցովհ· Թումանեան Թիֆլիսի Մետեխի բանտի ցուրտ խցիկին մէջ, օգտուելով Վարդան Այգեկցիի քանի մը տողնոց առակէն, ստեղծեց « Մի կաթիլ մեղրը »: Այս գործը թարգմանուած եւ բազմիցս հրատարակուած է ռուսերէն, վրացերէն, աղբեջաներէն, ուկրաներէն, բելոռուսերէն, լեհերէն, պուլկարերէն, ռումաներէն, անգլերէն, ֆրանսերէն, պարսկերէն եւ այլ լեզուներով: Եօթանասուն տարուան մէջ « Մի կաթիլ մեղրը » ունեցած է 113 հրատարակութիւն: Հայերէն լոյս տեսած է 38 անգամ, ռուսերէն՝ 37 անգամ: Ցովհ· Թումանեան տուն – թանգարանին մէջ տեղի ունեցած է հանդէս մը, նուիրուած « Մի կաթիլ մեղր »ի 70ամեակին: Խօսք առած են « Գրական թերթ »ի խմբագիր Հրաչեայ Ցովհաննիսեան, ուկրանացի բանաստեղծ Լ· Վիշեսլավսկի, Ակադ· Գուրգէն Սեւակ:

×

ԲԱՆԿԱԴԷՏԻ ԴԵՍՊԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՅՑԵԼԱԾ

Մայիս 31ին Երեւան ժամանած է Բանգլադէշի Մոսկուայի դեսպան Միրզա Ռահիմ Ահմէդ: Նոյն օրը, դեսպանը այցեած եւ խօսակցութիւն ունեցած է Հայաստանի Արտաքին նախարար Ջոն Կիրակոսեանի հետ:

ՖՈՒԹՊՈԼ
42ՐԴ ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ԱԽՈՑՆՈՒԹԻՒՆ

Ցունիս 6ի մրցումներուն արդիւնքներն են·—

Պախտակեր – Կայրաթ	1–2
Դինամօ (Մինսկ) – Արարատ	3–2
Զարիա – Զերնոմորեց	2–1
Շախտեոր – Դինամօ (Կ·)	1–0
ԲՍԱ – Նեֆթչի	2–0
Զէնիթ – Դինամօ (Մ·)	2–0
Լոկոմոտիւ – Տորպեդօ	1–0

ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ՝

Քալիֆորնիոյ Մէջ

Գրեց՝

ԽԱՉԻԿ ԹԻՕԼԻՕԼԵԱՆ

Քալիֆորնիոյ գաղութը ծանօթ է Սփիւռքահայութեան՝ իբր հայաշատ շրջան մը, ուր՝ ինչպէս կը հաստատէ Հրանդ Ազգմեանի յօդուածաշարքը, «Ճառագի»ի մէջ, զանազան կազմակերպու – թիւններ եւ հաստատութիւնները բեղուն գործունէութիւն ունին: Այս շրջանը մա– նաւանդ կը ներկայացնէ մեզի « կը քաշէ » Ամերիկահայ գաղթող Հայութեան մեծամաս– նութիւնը: Ներկայիս շրջանը ունի (հա– նուարը) մօտ 125·000 հայ բնակիչ:

Այս յարափոփոխ վիճակին մէջ կան ազգային գիտակցութեան մի քանի հաս– տատ կռուանները: Անոնցմէ ոմանք, օրի– նակ՝ դպրոցներու նորակազմ ցանցը, հայապահպանման հարցերը կը հետա – պնդեն մեզի ծանօթ ձեւերով: Ուրիշներ կը փորձեն նոյնը կատարել՝ ամերիկեան համալսարանական դրոյթի պահանջած նոր ձեւերով: Նման փորձ մը եղաւ վեր– ջերս՝ Փրոֆէսէօր Ահարոն Սանճեանի նախաձեռնութեամբ, Լոս Անճելըսի Քա– լիֆորնիական համալսարանին մէջ:

Այս համալսարանին պէտք է ծանօթ ըլլայ Սփիւռքահայութիւնը, ո՛ւր որ ալ գտնուի ան: Իրեն անունն է Իւնիվըրսիթի օֆ Քալիֆորնիա էթ Լոս Անճելըս, այս– ինքն՝ Քալիֆորնիոյ Նահանգային Հա– մալսարանի Լոս Անճելըսի շրջանի ենթա– բաժին, կրճատուած՝ Իւ. Սի. էլ. էյ·: Անշուշտ « ենթաբաժին » բառը պէտք չէ չհոթեցնէ ընթերցողը: Մօսքը 30·000 ա– շակերտ ունեցող համալսարանի մը մա– սին է:

Այս համալսարանին մէջ կ'աշխատին երկու ծանօթ հայ փրոֆէսէօրներ: Մէ – կը՝ Րիչըրտ Տիգրան Ցովհաննէսեան, պատմութիւն կը դասաւանդէ: Սկիզբը մասնագիտացած է Ցարական Ռուսիոյ պատմութեան. Պէյրութի Ճեմարանին մէջ ուսանած է հայերէն, զգացած է Սիմոն Վրացեանի ներշնչիչ ազդեցութիւ– նը, եւ ուրեմն մօտաւորապէս տասնեւ – հինգ տարիէ ի վեր իր հետաքրքրութեան եւ կատարած գիտական պրպտումներու սեւեռակէտը եղած է Հայաստանի կար – ճատեւ Հանրապետութեան պատմութիւ – նը, որուն մասին ան հրատարակած է երկու շատ կարեւոր գրքեր, երկուքն ալ հիմնուած զանազան արեւմտեան Պետու– թիւններու արխիւներուն մէջ գտնուող փաստաթղթերու վրայ: Զափազանցու – թիւն պիտի չըլլայ ըսել որ Փրոֆ. Ցով– հաննէսեանի այս առաջին երկու մեծա – ծաւալ հատորները տակաւին երախայ – րիքն են միայն այն կրթողական գործին՝ զոր ան կը ծրագրէ յանձնել հայ եւ օտար ակադեմական հանրութեան, գործ՝ որ կ'ընդգրկէ արդի հայ պատմութեան ա– մէնէն ճակատագրական շրջաններէն մէ– կը:

Իւ. Սի. էլ. էյ·ի համալսարանին մէջ կը դասաւանդէ նաեւ Փրոֆ. Աւետիս Սանճեան: Ծնունդով Երուսաղիմահայ, ան իր ուսումը ստացած է Պէյրութի ամերիկեան համալսարանին մէջ, ապա, Ամերիկայի Միչիկըն նահանգի համալսա– րանին մէջ: Սկիզբը Փրոֆ. Սանճեան հետեւած է քաղաքական գիտութեանց եւ պատմութեան դասընթացքներու, ա– պա նաեւ ուսումնասիրած է մատենա – գիտական եւ գրական նիւթեր: Հեղինակն է (անգլերէն) երկու հատորներու, ո– րոնցմէ առաջինը Սուրիոյ նախա–Եղեռն– եան հայ գաղութի պատմութեան որոշ հանգրուաններու նուիրուած կարեւոր ուսումնասիրութիւն մըն է, իսկ երկրոր– դը՝ հայ մէջնադարեան ձեռագիրներու վրայ հիմնուած ժամանակագրական – պատմագրական գործ մը: 1965 – 6 թը– ականներուն խումբ մը Քալիֆորնիա – հայեր իրենց նուիրատուութիւններով գո– յացուցած են գումար մը՝ որ կարելի դարձուցած է ակադեմական նոր ամ – պիոնի մը կամ « աթոռ »ի մը (ինչպէս կ'ըսեն Ամերիկացիք) հիմնումը. հոն պաշտօնավարելու կոչուած է Փրոֆ. Սանճեան, որ ներկայիս կը դասաւանդէ հայերէն լեզու եւ գրականութիւն:

1979ի սկիզբը ան յղացած է գեղեցիկ գաղափար մը, — կազմակերպել անգլե– րէն լեզուով կատարուելիք դասախօսու– թիւններու շարք մը, հայ արդի բանաս– տեղծութեան շուրջ, համալսարանի Մի– ջին Արեւելեան լեզուներու եւ մշակոյթի կաճառին հովանաւորութեամբ, (որուն արդէն մաս կը կազմէ ինք՝ Փրոֆ. Սան– ճեան):

Փրոֆ. Սանճեան ընտրեց 1850 – 1950 շրջանի ծանօթ բանաստեղծներէն տասը դէմքեր, եւ հրաւիրեց հայ մտաւորական– ներ՝ որպէսզի անգլերէնով դասախօսեն անոնց մասին: Մայիս 25ին եւ 26ին տե– ղի ունեցաւ այս դասախօսութիւններու շարքը: Ան տեւեց 12 ժամ, եւ ունեցաւ երեք նիստ: Առաջին նիստին խօսեցան, — Ա.) Արա Գալայճեան՝ Պետրոս Դուրեանի մասին. Պր. Գալայճեան ուսուցիչ եղած է Երուսաղէմի Դպրեվանքին մէջ, ինչ – պէս նաեւ Պատրիարքարանի «Սիոն» ամ– սաթերթի խմբագրութիւնը վարած: Ներ– բաղրած է Դուրեանի քերթուածներու եւ նամակներու ամէնէն վաւերական հը– րատարակութիւնը: Բ) Ծիածան Այվազ– եան՝ Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի մասին. Օր. Այվազեան թէ՛ մասնագէտ է գրա – դարանային աշխատանքի, թէ՛ ունի մա– դիստրոսի վկայական, նոյնինքն Իւ. Սի. էլ. էյ·ի համալսարանի Հայագիտական ամպիոնէն. աշակերտած է Փրոֆ. Սան– ճեանի: Գ) Վեհանոյշ Թէքեան՝ Միսաք Մեծարենցի մասին: Թէքեան ծանօթ է իբր բանաստեղծ եւ արձակագիր, հեղի– նակն է Կապոյտ Ապրիլ, Ոստրէ եւ Կիզա– կէտ հատորներուն (բանաստեղծութիւն), ինչպէս նաեւ Ճեղքուած Մանրանկար վերնագրով պատմուածքներու հատոր – ծոյին: Մաս կազմած է « Բագին » պար– բերաթերթի խմբագրական կազմին, Պէյրութի մէջ:

Շաբաթ կէսօրուան դադարին, այս ե– րեք խօսողներու դասախօսութիւններէն ետք՝ տրուեցաւ ճաշ, որուն ներկայ էին շրջանի անգլիախօս եւ հայախօս հան – րութենէն մօտ հարիւր հոգի: Կէսօրէ ետք նիստի սկիզբէն առաջ հաշուեցի ներ– կաները, տեսայ 145 հոգի, որոնք ներ– կայ եղան երեք իրերայաջորդ դասախո– սութիւններու: Ա.) Վահէ Օշական՝ որ խօսեցաւ Սիամանթոյի մասին: Ծանօթ ուսուցիչն ու հեղինակը (Քաղաք եւ Քա– ռուղի գործերուն) ներկայիս կը դաս – ւանդէ Փենսիլվանիոյ համալսարանին մէջ: Բ) Խաչիկ Թէօլէօլեան, «Ճառագի»ի թղթակիցը եւ տողերը ստորագրողը՝ Դանիէլ Վարուժանի մասին: Բաղդատա– կան գրականութեան ուսուցիչ Ուէզլէյըն կոչուող համալսարանին: Գ) Սրբուհի Հայրապետեան՝ Վահան Տէրեանի մա – սին: Երեւանի համալսարանէն վկայեալ՝ հեղինակն է Հրանդ Ասատուրի մասին մենագրութեան մը եւ տասնիններորդ դա– րու հայ քննադատական մտքին նուիրուած ուսումնասիրութիւններու: Քալիֆորնիա հաստատուելէ ետք մաս կը կազմէ Իւ. Սի. էլ. էյ·ի հայկական ամպիոնի օժան– դակ անձնակազմին:

Կիրակի առաւօտ կանուխ, Քալիֆոր – նիոյ համար անսովոր, անձրեւոտ օդ մը կը տիրէր. հակառակ ասոր, 90 ներկա– ներով սկսաւ նիստը. Թիւ մը՝ որ տպա– ւորիչ պիտի ըլլար որեւէ կիրակի առա– ւօտեան ժամը 9ին, բայց մանաւանդ այս անձայրածիր արուարձաններու շըր– ջանին մէջ, ուր ուժանիւթի (վեթ – րոլ) պակասը անչարժութեան կը սպառ– նար մատնել շատեր, կէսօրին երբ նո– րէն համրեցի, ներկաներու թիւը բար – ձրացած էր 120ի: Խօսեցան Ա.) ձէֆրի Կօշկարեան՝ Աւետիք Իսահակեանի մա– սին: Ծնունդով Ամերիկահայ, այս 27ամ– եայ երիտասարդը բաղդատական գրա– կանութիւն կ'ուսանի Իւ. Սի. էլ. էյ·ի մէջ. ապրած է նաեւ Ֆրանսայի ու Գեր– մանիոյ մէջ: Իր գիտական մօտեցումով եւ խորաթափանց վերլուծումով կրցաւ համոզել զոնէ զիս՝ որ աւելի՛ նշանակա– լից գրող մըն է Իսահակեան քան այն, որ ես պատրաստ էի ընդունելու (անոր տաղանդն ու համբաւը միշտ չափազան– ցուած թուած են ինծի): Բ) Սրբուհի Հայրապետեան՝ որուն մասին արդէն տուի ամփոփ տեղեկութիւններ՝ եւ որ այս անգամ խօսեցաւ Զարենցի մասին: Գ) Փրոֆ. Սանճեան՝ որ խօսեցաւ Վա– հան Թէքէեանի մասին, եւ վերջապէս Դ) Փրոֆ. Օշական՝ Թումանեանի մասին:

Քալլաերիչ էր ներկաներու թիւը, ո– րակը, հետաքրքրութիւնը: Մասնաւորա– բար քալլաերիչ էր որ անոնք պատրաստ էին վիճելու, « կռուելու » իրարու հետ, հայ գրականութեան մասին, յամի Տեառն 1979ին, Քալիֆորնիոյ մէջ: Ամէն ինչ կորսուած չէ դեռ՝ երբ նման պատրաս– տակամութիւն կայ: Տխուր էր միայն նշմարել՝ որ Հայաստանէն եկող եւ Սփիւռքածին խօսողներուն եւ ներկանե– րուն միջեւ գոյութիւն ունէր գրական հասկացողութեան խորունկ եւ գրեթէ անկամրջելի խրամատ մը, որուն ներ– կայութիւնը ակնբախ եղաւ երբ Փրոփ. Օշական յայտնեց իր կարծիքը, որն էր՝ թէ Թումանեան որոշ գաւառական գրա – կանութեան մը շատ յաջող բիւրեղացումը տուած է, սակայն շատ հեռու է « ամե– նայն Հայոց բանաստեղծ » ըլլալէ, տիտ– ղոս մը՝ որ պիտակուած է անոր անուա– նին: Այս դատումը, որ քննադատի մը իրաւունքն է անշուշտ, արդար ըլլայ կամ ոչ, առիթը եղաւ վէճի մը, որու ընթաց– քին յայտնի եղաւ որ Հայաստան ուսա– նող եւ յետոյ արտագաղթող գրականա– սէր Հայութիւնը չի հանդուրժեր Սփիւռ– քահայութեան կողմէ ուղղուած գրական քննադատութեան: Խաղաւոր է որ ապա– գային այս մտավիճակը կը բարեփոխ– ուի:

Փրոֆ. Սանճեանի յղացած ձեռնարկը գեղեցիկ եւ յաջող երեւոյթ մը եղաւ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

— o —

Շաբաթ, Յունիս 2, Ալֆորվիլի հայկ· դաղութը ապրեցաւ յիշատակելի օր մը: Տեղի ունեցաւ բացման հանդիսաւոր ծէսը նորակառոյց Ս· Մեսրոպ Կրթարանի, ձեռամբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա·ի: Ժամը 10ին, Հայրապետը ժամանեց Ս· Պօղոս – Պետրոս եկեղեցի, ուր մուտք գործեց « Հրաշափառ »ով եւ կատարեց Գոհաբանական աղօթք:

Յաւարտ արարողութեան, Վազգէն Ա·, ընկերակցութեամբ եկեղեցական դասուն եւ Ալֆորվիլի երեսփոխան – քաղաքա – պետ Ժոզէֆ Ֆրանչեսքիի, ուղղուեցաւ եկեղեցւոյ կողքին բարձրացող կրթա – րանը ու կտրեց ժապաւէնը, յուրախու– թիւն հաւաքուած չուրջ 500 հոգիի հաս– նող հայ հասարակութեան:

Հանդիսութեան բացման խօսքը կատա– րեց տեղւոյն հոգեւոր հովիւը՝ Ներսես Վրդ· Բապուճեան, յանուն գաղութին իր ուրախութիւնը յայտնելով, որ հայկա – կան մանկապարտէզ – կրթարանին բա– ցումը կը կատարուէր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ներկայութեամբ եւ ձե– ռամբ:

Դպրոցի յանձնախումբին կողմէ խօսք առաւ (Ֆրանսերէն) Տօքթ· Սերժ Սի – մոնեան, որ նշելէ ետք թէ Ալֆորվիլի հայկ· գաղութը կազմուած է 1915ի ցե– ղասպանութենէն ճողոպրած Հայերով, որոնք առաջին իսկ օրէն մտածեցին կազ– մակերպուած համայնք մը դառնալ, ա– ւելցուց՝ որ մեր հայրերը կառուցանե – ցին եկեղեցի, մշակոյթի տուն եւ այսօր՝ անոնց յաջորդող սերունդը, կը բար – ձրացնէ հայկ· ամէնօրեայ դպրոց մը: Ու այս բոլորը՝ պահելու համար մեր ազ– գային դիմագիծը: Ապա Տօքթ· Սիմոնեան դիտել տուաւ որ Ս· Մեսրոպ Կրթարանը պիտի ծառայէ երեք ուղղութեամբ՝ իբրեւ մանկապարտէզ, իբրեւ միօրեայ հայերէնի դասընթացքի վայր եւ իբրեւ դիւերային դպրոց՝ հա – յերէնի եւ ֆրանսերէնի:

Դպրոցի Օժանդակ Տիկնանց Յանձնա– խումբին անունով խօսք առաւ Տիկին Զարուհի Քէշիշեան եւ ուրախութիւն յայտնելով որ կ'իրականանայ զաղութին տարիներու երազը, դիտել տուաւ, որ ներկայիս մանկապարտէզը ունի 15 աշա– կերտ (Զորեքշաբթի օրերը թիւը կը բարձրանայ 27ի), հայերէնի միօրեայ դասընթացքին կը հետեւին 83 աշակեր– ներ, ֆրանսերէնի դասընթացքը կը հաշ– ուէ 35 աշակերտ: Դասաւանդութիւնները կը կատարեն վեց ուսուցիչ – ուսուցչու– հիներ: Կրթարանը հետզհետէ պիտի ընդգրկէ նաեւ մշակոյթի զանազան ճիւ– ղերու ուսուցումը:

Հայրապետական Պատուիրակ Սերովբէ Արք· անդրադառնալով յիշատակելի օր– ուան, բաւ թէ այս դպրոցին բացումը մեզ կը փոխադրէ դէպի Հայոց պատմու– թեան խոր գարերը: « Մինչ մեր եկե – ղեցւոյ կողքին ունեցած ենք մօքի տու– նը՝ հայկական դպրոցը: Երկար տարի– ներու մեր երազն է որ կ'իրականանայ՝ օրհնութեամբը Ամենայն Հայոց Կաթո – ղիկոսի: Մեր նախնիքները խմաստուն եղած են: Անոնք չեն գոհացած միայն հոգիի լուսաւորութեամբ, այլ չանցած են միտքն ալ լուսաւորել՝ եկեղեցիներու կողքին դպրոցներ ալ կառուցանելով: Երբ ամէն օր քիչ մը աւելի կը նուաղին ազ– գային դիմագիծը եւ Հայու ոգին, այս եկեղեցին եւ դպրոցը պէտք է հան– դիսանան փրկութեան լաստերը մեր գո– յատեւման: Հետեւաբար ամէնուս խնամ– քին առարկայ պէտք է դարձնենք եւ չմ– ոռ կանգուն պահենք զանոնք: Պէտք չ պարապ մնայ այս դպրոցը »:

Ալֆորվիլի երեսփոխան – քաղաքապե– տը՝ Ժոզէֆ Ֆրանչեսքի խօսք առնելով ուրախութիւն յայտնեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ներկայութեամբ տեղի ու– նեցող հանդիսութեան համար եւ նշեց, որ Հայրապետին այցելութիւնը նոր չունի ու ոգեւորութիւն կը ներշնչէ հայկ· գա– ղութի պատասխանատու մարմիններուն՝ իրենց ծրագիրներու իրականացման համ– բուն վրայ: Ապա անդրադառնալով Ս· Մեսրոպ Կրթարանի արդիւնքին՝ Ժ· Ֆրանչեսքի ըսաւ· « Ալֆորվիլի քաղա– քապետութիւնը առաջին իսկ օրէն զօրա– վիզ եղաւ հայկական այս կրթարանի կառուցման գաղափարին եւ ակնկիզեալ անոր իրականացման: Եւ այսօր, տես – նելով Կրթարանի յաջող արդիւնքը՝ աշա– կերտներու քանակով, այլազան դասըն– թացքներու հետեւող աշակերտներով, կ'արտայայտենք մեր անսահման ուրա – խութիւնը եւ պատրաստակամութիւնը կը յայտնենք օգնելու որ կանգուն մնայ այս հաստատութիւնը »: Ապա քաղաքա– պետը գնահատական խօսքեր ուղղեց բո– լոր այն մարմիններուն եւ անհատներուն՝ որոնց ջանքերուն եւ մասնակցութեան շնորհիւ բարձրացած է Կրթարանը:

Հուսկ խօսք առաւ Ամենայն Հայոց Կա– թողիկոսը, որ ըսաւ· « Ժողովուրդ մը պահողը հաւատքն է ու լեզուն: Այսչէս պատգամած է մօտ երկու հարիւր տարի առաջ Խաչատուր Աբովեան: Եւ այ՛ – այն շրջանին, երբ Արեւելեան Հայաստա– նը ճգնաժամային օրեր ապրէր եւ պարսկական լուծին տակ, կ'ազատագրը– ուէր ու կը միանար Ռուսիոյ: Զարթնօքի այդ դարաշրջանը կը բացուի Աբովեանի պատգամով: Այդ պատգամը իր այժ – մէութիւնը կը պահէ այսօր ալ՝ Հա – յաստան եւ Սփիւռք: Հայաստանի մէջ մեր լեզուն պաշտամունքի առարկայ է եւ ներկայ՝ իւրաքանչիւր մանուկի շուր– թին: Բնական է այս երեւոյթը, որով– հետեւ Հայաստան է հոն: Գալով Սփիւռ– քի Հայութեան, պէտք է ըսել որ նա'յն ուղիով միայն կրնայ պահել իր ինքնու– թիւնը՝ հաւատքով եւ լեզուով: Աթէիս ճշմարտութիւն մըն է ոչ միայն Հայե– րուս, այլ եւ բոլոր ազգերու համար »: Ապա Հայրապետը մաղթելէ ետք, որ կրթական այս հաստատութեան մէջ Հայերէնն ու Ֆրանսերէնը միասին զո– պանան, միասին հարստանան ու ծաղկին, գնահատանքի խօսքեր ուղղեց քաղաքա– պետին, եկեղեցական վարչութեան, հո– գեւոր հովիւին, Հոգաբարձութեան, Տիկնանց Յանձնախումբին եւ բոլոր – նոնց՝ որոնց ջանքերով իրականացած է կրթական յարկը եւ իր խօսքը վերջացուց հետեւեալով· « Կը մաղթեմ որ այսօրուան այս կրթարանին օրհնակը տարածուի Ֆրանսայի բոլոր շրջաններուն մէջ եւ ա– մէն կողմ բացուին ու ծաղկին հայկական դպրոցները: Խօսքս կ'ուղղեմ ամբողջ Ցը– րանահայութեան, որպէսզի ձեռք ձեռքի տուած լծուի դպրոցաշինութեան գործին, մէկդի դնելով երկրորդական միւս բոլոր հարցերը, եւ այս ա՛յն համոզումով, որ ժողովուրդ մը պահողը հաւատքն է ու լեզուն »:

Խուռն բազմութիւնը բուռն ծափահա– րութեամբ արտայայտեց իր գոհունա –

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ
1979 1929

ՎԵՑ ՏԱՐԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ
1979 1929

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հրանդ Սամուէլեան, զաւակներն ու թոռները, Տիկին Հրանոյշ Ազատեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Ցունիս 10, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ եղբօր՝

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼԻ

մահուան Բ. տարելիցին ի յիշատակ:

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ

20 Հնչակեան Անմահներու

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հնչակեան կուսակցութեան Փարիզի եւ շրջանի մարմինը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ կիրակի, Ցունիս 10, Փարիզի Հայոց մայր եկեղեցւոյ մէջ, 1915 Ցունիս 15ին Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտի հրապարակին վրայ կախաղանով նահատակուած 20 հնչակեան անմահ հերոսներու յիշատակին:

Նոյնպէս հայ ազատագրութեան համար կեսարիոյ կախաղաններուն վրայ եւ վանի բանտին մէջ նահատակուած հերոսներու յիշատակին:

Հերոսներու յիշատակը յարգող բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ արարողութեան:

ՀՈԳԵՀԱՑ

Նախագահութեամբ

Տիկին ԵՍԹԵՐ ԻԶՔԱԼԱՑԵԱՆԻ

Կիրակի, Ցունիս 10, ժամը 13·30ին

Restaurant OPERA-LAFAYETTE

80, Rue Lafayette

(Métro : Cadet ou Poissonnière)

Պատշաճ յայտագիր, յարգանքի ուղերձներ, արտասանութիւն, երգ:

Ճաշագին՝ 50 ֆր.

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տ. Պերճուհի–Մարի Թէճիրեանի մահուան առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները.—

Պ. Ա. Թէճիրեան 300 ֆր. Լասթոթայի Հայ Բարեկամական Միութեան, 200 ֆր. Պլ. Օտտոյի եկեղեցւոյ: Պ. Զարուքեան 200 Հ.Մ.Ը.Մ.–Աբծիւին: Պ. Աւետիսեան 50 Հ.Մ.Ը.Մ. – Աբծիւին: Պ. Փիլիկեան 100 Պլ. Օտտոյի եկեղեցւոյ: Պ. Կիւլեան 200 Լասթոթայի Հայ Բարեկամական Միութեան, 150 Լա Սխոթայի մատրան, 50 մայր եկեղեցիին (Մարսէյլ), 50 «Ցառայ»ին: Պ. Ց. Ամէմեան 50 ֆր. «Ցառայ»ին:

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻԻ

Ազատրէն կորսուած կեսարացի Օննիկ (13 տարեկան), Վահան (9 տարեկան), ՇԷՖՔԷՐՃԻԵԱՆ

հօրը անունը Մարտիրոս, մօրը՝ Մայրենի: Ազատրի ժամանակ կեսարիայէն Պիւնեանի ճամբուն վրայ կորսուած են:

Տեղեկութիւն ունեցողէ կը խնդրուի տեղեկացնել ժամկոչեան կարօ:

JAM - JAK — MEUBLES

DECINES 69150

Ը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ՇԻՎԻԼ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Կիրակի, Ցունիս 10ին, Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ

ՎԱՉԳԻՆ Ա.

ԾԱՑՐԱԳՈՑՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ – ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ

կը քարոզէ եւ իր օրհնութիւնները կու տայ Շաւիլի եւ շրջակայքի ժողովուրդին:

Պատարագը կը սկսի ժամը 10·30ին:

Կոչ կ'ըլլայ Շաւիլի եւ շրջակայքի բոլոր մեր ժողովուրդին խուռներամ բազմութեամբ ներկայ ըլլալ, ընդունելու Էջմիածնի օրհնութիւնները:

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE
(12 - 14, Rue St. Bazile — 13001)
MARSEILLE

Le groupe théâral « AVRIL » de Saint Chamond, sous la direction de VARTO AKELIAN, présente :

"Le MONDE FÊLE"

Samedi, 9 Juin à 21 heures
Prix des places : 20 F.

ՀԱՅԿ. ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Ս. ԲԵՐՆԱՐԴԻՆԷԻ

մահուան 100ամեակին առթիւ

Ցուլիս 24–28

կազմակերպութեամբ՝ Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Ժողովրդապետութիւններուն եւ նախագահութեամբ՝
Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդ

ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆԻ

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել.—

ՓԱՐԻԶ, Անտռե Վրդ. Թիւթիւնճեանի հեռ. 278·31·93

ԱՌՆՈՒՎԻԼ, Հ. Աթանաս Վրդ. Քէսէճեանի, հեռ 985·15·56

ՄԱՐՍԷՅԼ, Սարգիս Վրդ. Դաւիթեանի, հեռ. 54·02·98

ԼԻՈՆ, Գէորգ Վրդ. Զապարեանի հեռ. 47·28·65

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, Կոմիտաս Վրդ. Զարգճեանի, հեռ. 22·09·86

ՎԱԼԱՆՍ, Գէորգ Վրդ. Զանտրեանի հեռ. 43·78·23

Արձանագրութիւնները կը փակուին ՑՈՒՆԻՍ 16ին

ՑԱԽԱՑՕՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Մարի Կարապետեանի՝ մօր Տիկին Սուլթան Գրիգորեանի մահուան առթիւ:

Սոյն առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Տէսինի կապ. Խաչը կը նուիրէ 100 ֆր. Հայ Դատի Ցանձնախումբին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Մշ. Տան Ցանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է 350 ֆր. Ղրիի Հայր. Միութենէն:

L'OFFICE NATIONAL DE LA CULTURE ET DES TRADITIONS ARMENIENNES
ORGANISE UN

PELERINAGE AUX EGLISES et MONUMENTS ARMENIENS de ROUMANIE

DU XVIe, XVIIe et XVIIIe siècles
Animé par Gérard STEPHANESCO

avec la participation de hautes personnalités religieuses, des parlementaires ainsi que la Télévision qui réalisera un reportage à cette occasion.
Facultatif : Semaine supplémentaire les plages de la Mer Noire.

Renseignements et Inscription :

BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e ètage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

LIC. A. 1037

Organisation Terre & Culture

7, rue du Fg. St. Honoré 75008 Paris

CAMPAGNE DE TRAVAIL 1979

A) Mise en valeur des domaines arméniens d'Iran du nord

séjours de 4, 6 et 8 semaines, juillet et août

4 stations

1 — Monastère de St. Thadée (situé à 70 km au Sud du Mont Ararat)
2 — Monastère de St. Etienne (à 25 km à l'est de Djoulfa, en longeant l'Araxe).
3 — Village de Hafthevan (Région de Salmasd).
4 — Village de Guerdabad (Région d'Ourmia).

B) Mission d'assistance à Beyrouth

séjours de 4 et 6 semaines de mi-juillet à fin août

RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

PARIS : K. Kévonian, 702-99-45 ; H. Kévorkian, 883-29-36 ;
LYON : I. Baravian, 49-11-89 — MARSEILLE : S. Sarkissian, 52-18-75 ;
BRUXELLES : P. Isbendjian, 537-86-41.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

կաթող. Պատուիրակ Արեւմտ. Եւրոպայի Հայոց եւ Առաջնորդ Փարիզի

Ցունիս 17, Կիրակի, վարժարանին մէջ ժամը 13էն սկսեալ
ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱՇ — ՎԱՃԱՌՔ — ԽԱՂԵՐ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայ ազգին պատկանող մշակութային արժէք ներկայացնող իրերու պահպանման կարիքը կը զգացուի Ֆրանսայի եւ հայկական Սփիւռքի բոլոր գաղութներէն մէջ:

Այս նպատակով կազմուած է Ընկերակցութիւն մը, որ կապ պիտի պահէ ամբողջ Սփիւռքահայութեան հետ կորուստէ փրկելու համար մեր պատմական հարստութիւնները:

Ընկերակցութեան անդամակցութիւնը 1000 Ֆրանսական Ֆրանք է: Անդամավճարները պիտի գոյացնեն հիմնադրամ մը, որ պիտի գործածուի իրերու գնման եւ անոնց փոխադրութեան՝ Հայաստան ուր ընդմիշտ պիտի մնան ապահով կերպով, հայրենի հողի վրայ:

Ընկերութեան կեդրոնն է՝
10, Rue Miromesnil, 75008 PARIS
Tél. : 265-89-48 et 265-26-81

Որեւէ խումբ կարող է կազմել նոյնանման վարչութիւն մը եւ դիմել կեդրոնական վարչութեան, ստանալու համար կանոնագիր (սթաթիւ): Ընկերակցութիւնը հիմնուած է 1901ի օրէնքէն նպատակ ունենալով զարգացնել եւ պահպանել հայկական պատմական եւ մշակութային ժառանգը:

Ընկերութիւնը կը կոչուի՝
Association pour le maintien
du patrimoine culturel arménien

Ց. Գ.–Քարտուղարութեան հետ կարելի է կապ պահել Զորեքշաբթի եւ Ուրբաթ երեկոները, հեռաձայն 265·79·02:

Կը խնդրուի հայ մամուլէն արտատպել այս հաղորդագրութիւնը:

×

ՄՄԲ.— Հրատարակութեան խնդրանօք մեզի ղրկուած վերոյիշեալ հաղորդագրութեան կցուած էր նաեւ այս Ընկերակցութեան վարչական կազմի անուանացանկը, որ հետեւեալն է.—

Նախագահ՝ Ալպէր Աչճեան, փոխ–նախագահներ՝ Միշէլ Ճինճեան եւ Ժ. Փ. Քիւպարեան, գանձապահ՝ Նազար Թօփալեան, քարտուղար՝ Ժաքլին Մարանկոզեան: Խորհրդականներ՝ Մէթր Փ. Տէվէճեան եւ Զուլակեան:

ՑԱԽԱՑՕՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկ. Տէր եւ Տիկ. Աչճեանի, այրի Տիկ. Կարապետեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Աչճեանի եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց եղբօր, ամուսնոյն, հօր, մօրեղբօր եւ ազգականի Պր. Աբրահամ Կարապետեանի մահուան առթիւ:

SOUSCRIPTION

Le « Groupement pour le Droit des Minorités » (présidé par Françoise Giroud et Alfred Kastler) entend publier en français le petit livre élaboré par deux chercheurs britanniques : « *The Armenians* », édité par «Minority Rights Group» Une souscription est lancée afin de permettre d'amortir les frais de publication de cet ouvrage.

Adresse : G. CHALIAND
63, Rue Pascal — 75013 Paris

lUnion Culturelle Française
des Arméniens de France
vous propose

concert en duo

RECITAL UNIQUE

astghig dedeyan
soprano (Paris)

david varjabedian
baryton (Canada)

au piano Françoise COUDRAY

Samedi 9 Juin à 21 h. (précises)
Musé Guimet, 8 Place d'Iena
Paris (16e)

billet à 50 F. et 30 F.
étudiants-J.M.F. : 15 F.

renseignements, réservations :
926-46-93

en vente
chez Durand :
4, place de la Madeleine, Paris
073-62-19

au Centre Culturel Arménien
U.C.F.A.F. - J. A. F.)
6, Cité du Wauxhall, Paris (10e)
208-76-49

Librairie Palouyan
9, Rue de Trévise, Paris (9e)
Auprès des membres de l'UCFAF

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՇԱԲԱԹ-ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
9-10
SAMEDI-DIMANCHE
9-10 JUIN
1979

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար. 260 Ֆ. Վեցամսեայ – 140 Ֆ.
Արտասահման – Տար. 300 Ֆ. Հատը – 1 Ֆ. 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.399 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 54e ANNÉE — No 14.399

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՈՒՇՎԻՑԻ ՄԷՋ

ՊԱՊ ԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԿՈՉ ԸՐԱՒ

Յովհ. Պօղոս Բ. մասնաւոր տարողութիւն մը տուաւ այն ճառին, զոր արտասանեց Աուշվիցի մէջ, Հրեաներուն Տէր-Ջօրը: « Եկած եմ յիշեցնելու, ոչ՝ ամբաստանելու » չեշտեց Պապը ոգեկոչելով տիրս մխիթն զոհերը: Քահանայապետական պատարագէն եռաք արտասանած իր ելոյթին ընթացքին, ըսաւ նաեւ « Հոս եկած եմ յաճախ եւ չեմ կրնար չզալ իբրեւ Պապ: Եկած եմ ծննդաբերելու ժամադրեալ աշխարհի այս Գողգոթային վրայ եւ մասնաւորաբար կանգ կ'առնեմ քարին առջեւ, որ կը կրէ երբայերէն այն անունը՝ այդ արձանագրութիւնը կոչկոչէ յիշատակը ժողովուրդի մը, որու տղաքն ու աղջիկները սահմանուած էին ամբողջական բնաջնջման: Այս քարին առջեւ, ոչ ոքի արտօնուած է անարգերութեամբ անցնիլ »: Այս առթիւ Յովհաննէս Պօղոս Բ. անդրադարձած է մարդկային իրաւանց, յայտարարելով. Աուշվիցի պատերազմին վկայութիւն մըն է: Եթէ Աուշվիցի այս մեծ կոչը, չարչարուած մարդուն ձայնը իր պատուղը պիտի տայ Եւրոպայի (եւ նաեւ աշխարհի) պէտք է քաղել մարդկային իրաւանց յայտարարութեան բոլոր արդար հետեւանքները, ինչպէս Յովհաննէս Իգ. Պաղը կը հրաւիրէր ընելու Փաչէմ ին թեռնա կոնդակին մէջ: Պէտք է վերադառնալ Պաւել Վլոդկովիչ ծեր վարպետին խոստումներուն եւ ապահովել ազգերու իրաւունքները՝ գոյութեան, ազատութեան, անկախութեան, իրենց հաղատ մշակոյթին, պարկեշտ գարգացման մը: Վլոդկովիչ կը գրէ՝ հո՛ն ուր իշխանութիւնը աւելի կը բանի քան սէրը, մարդ իր իսկ չահերը կը փնտռէ եւ ոչ՝ Քրիստոսի չահերը »:

X

Հինգշաբթի իրիկուն Մոնմարթրի մէջ, Անդրէ Ֆէնքէ չահեկան յօդուածով մը, զոր խորագրած էր « Մարդուն պաշտամունքը եւ անհատին պաշտամունքը » կը ծանրանար այն հերքումին վրայ, զոր Պապին ճամբորդութիւնն իսկ կը փաստէ, բոլոր անոնց համար, որոնք Աստուծոյ մահը, եկեղեցւոյ անկումը կը նկատէին մեր ժամանակաշրջանին յատկանիշները: Ուղեն թէ չուզեն ժողովրդական կրօնքը, որու քէն ըրած են մտաւորականները, եւ քրիստոնեայ հաւատքը արժէքաւորած բանապաշտներուն կողմէ, զոր լուի կը վերցնեն: Վրէժն է անբանաւոր ոչ թէ տեղական Կոմէյնի կոմիտէներու չարքաշիններու կողմէ:

ԹՈՒՐԻՒՈՑ Հանրապետութեան նախագահը յայտարարած է թէ պատրաստ էր իր հրաժարականը տալու եթէ փաստուէր թէ հեռացած է այն անկողմնակալութենէն զոր կը պարտադրէ իր պաշտօնը: Այս « ճշդումը » ըրած է ի պատասխան Աատլէթի պարագլուխ Տէմիրէլի մէկ զեկոյցին, որու մէջ նախկին վարչապետը կը մեղադրէր Քորիւթիւքը որ կողմնակալութիւն կ'ընէ:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՒԱՆ
(Արմէնփրէս Մայիս 25 – Յունիս 4)

ԺԱՆ ԱԼՄՈՒԽԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՄԵՐԳ–ԵՐԵԿՈՑԹԸ

Հայաստանի Երգչախումբերու Ընկերակցութեան դահլիճին մէջ տեղի ունեցած է արժանթինահայ երաժիշտ – խմբավար Ժան Ալմուխեանի գործերուն նուիրուած համերգը: Նախ քան յայտարարի գործադրութիւնը, Ընկերութեան նախագահի տեղակալը՝ Դ. Ղազարեան, ողջունած է հիւրը եւ խօսած այն աշխատանքներու մասին, զորս կը կատարէ Ալմուխեան՝ Սփիւռքի մէջ հայ երաժշտութիւնը տարածելու ուղղութեամբ: Ապա « Արամ Տէր–Յովհաննիսեան» երգչախումբը մեկնաբանած է Ժան Ալմուխեանի երգերը, հեղինակին ղեկավարութեամբ:

×

Ա. ԿՈՒՊԵՑԵԱՆԻ ՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մոսկուայի մէջ բացուած է Արամ Կուպեցեանի նկարներու ցուցահանդէսը: Այցելուներու ուշադրութիւնը գրաւած են « Գառնիի լեռները », « Գարունը Գառնիում », « Էջմիածնի մայր տաճարի ինտերիէրը », « Աչտարակ » եւ այլ գործեր՝ որոնք կ'արտացոլացնեն Հայաստանի հարուստ եւ բազմազան բնութիւնը, անոր տեսարժան վայրերը: Ցուցադրուած են 90 նկարներ:

×

« ԱՐԵՒԻԿ » ՇԱՐԱՒԱՆԿԱՐԸ ՓՐԱԿԱՑԻ ՓԱՌԱՏՕՆԻՆ

Մոսկուայի հեռատեսիլը ընտրած է Հայաստանի չարժարուեստագէտներու ստեղծած « Արեւիկ » չարժանկարը ցուցադրուելու համար փրակայի չարժանկարի 16րդ միջազգային փառատօնին: Գլխաւոր դերակատարն է Արմէն Ջիգարխանեան:

×

ՀԱՅ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԻՆ ՆԿԱՐԱԶԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի ճարտարապետներու տան մէջ բացուած է Ճարտ. Արծուին Գրիգորեանի չրանկարներու անհատական ցուցահանդէսը: Բացման օրը խօսք առնելով Ռորհ. Միութեան ճարտարապետներու Միութեան վարչութեան նախագահը՝ Գ. Օռլով, նշած է, որ հայ ճարտարապետին նկարչական գործերը իր գլխաւոր աշխատանքին ինքնատիպ ամբողջացումն է եւ կը վկայէ հայկական բնանկարի, հայրենի ճարտարապետութեան յուշարձաններու չատկանիշներու նուրբ ըմբռնման մասին: Ցուցադրուած են մօտ 80 գործեր, զորս արուեստագէտը ստեղծած է վերջին տասնամեակին:

×

Ա. ՃԵՐՄԱԿԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի Ժողովրդական Արուեստի Թանգարանին մէջ բացուած է 80ամեայ նկարիչ Աատուր Ճերմակեանի անհատական առաջին ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են նկարներ եւ յարդարական ափսէներու եւ սկահակներու նախշազարդումներ: Մէյթեռնակաբերդի գրօսայգիի մէկ անկիւնը գտնուող եւ « Պոէմ հայրենիքի մասին » տիտղոսը ունեցող հրապարակը գործն է Ա. Ճերմակեանի:

×

ԿՐԱՔԱՐԻ ՀԱՆՔԱՎԱՑՔԻ ՄԸ ՑԱՑՏՆՈՒԹԻՒՆԸ

Հայ երկրաբանները կրաքարի մեծ հանքավայր մը յայտնաբերած են Սեւանի ափը: Տարրալուծական փորձերը ցոյց տուած են որ ան իր ամրութեամբ կը հաւասարի գրանիտին: Երկրաբան Սահակ Աբովեան այս առթիւ ըսած է, որ կրաքարի խառնահանքը ըստ էութեան կրաճոյռ է (պէթոն), զոր ստեղծած է բնութիւնը ինք: Տասնեակ միլիոնաւոր տարիներ առաջ այն ամբողջ տարածութիւնը, ուր ներկայիս կը գտնուի Սեւանի աւազանը, ծածկուած եղած է նախապատմական ծովով: Անոր ալիքները դարեր չարունակ քայքայած են առափնեայ ապարները, որոնք նստած են յատակը:

×

ՑՈՒՇԱԿՈՓՈՂ ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Բ. Աշխարհամարտի ընթացքին զոհ դացած համալսարանի դասախօսներու, ուսանողներու եւ աշխատողներու յիշատակին կառուցուած է յուշակոթող մը Երեւանի պետական համալսարանին մէջ:

×

ԷՐՎԷ ՊԱԶԷՆԻ ՎԷՊԸ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ

Երեւանի մէջ լոյս տեսած է Էրվէ Պազէնի « Վեր կաց եւ գնա » վէպը՝ Աբրահամ Ալիքեանի թարգմանութեամբ: Ասկէ առաջ ալ թարգմանիչը հրատարակած էր « Ժե–ի դարերու Ֆրանսական դասական բանաստեղծութեան էջեր » հատորածոն, որ կը բովանդակէր երեսուն հեղինակներու գործեր:

ՈՒՐԲԱԹ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԺԻՍՔԱՐ Տ'ԷՍԹԷՆԻ ՋԵՐՄ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՃԱՇ

ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԿՈՉԸ՝

ԵԿԵՂԵՑԻ, ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ, ՆԵՐՔԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԻՍ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

— o —

Յունիս 6ին թէ պատմական օր նկատեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, որ զգալէս չատ առ հաս մնացած էր, այն չերմ ընդունելութենէն, զոր ըրած էր Նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէնը, նոյն օրը ժամը 17ին: Տեսակցութիւնը պաշտօնական բնոյթէն վերածուած է գրեթէ մտերիմ խօսակցութեան մը եւ տեւած չուրջ 45 վայրկեան: Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը մասնաւոր հետաքրքրութիւն ցոյց տուած է հայ եկեղեցւոյ, ժողովուրդին ծագման ու պատմութեան մասին եւ յայտնած նաեւ իր գոհունակութիւնը ֆրանսահայ գաղութէն ինչ որ հպարտութեամբ լեցուցած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին հոգին:

Նոյն իրիկունը ժամը 20·30ին աւելի քան 300 հոգի հաւաքուած էր Էնթէքոնթինանթալ պանդոկին էնփերիալ սրահը, ուր ճաշ մը կը տրուէր ի պատիւ Կաթողիկոսին: Այս առթիւ, ճաշը անակընկալօրէն ընդմիջուեցաւ եւ Կաթողիկոսարանական Սերովբէ Արք. խօսք առնելով անդրադարձաւ Գառզուի ակադեմական ընտրութեան, անոր արտասանած ճառին ու նաեւ արուեստին, նախքան խօսքը տալը Վազգէն կաթողիկոսի, որ քանի մը խօսք արտասանելէ եռաք, Գառզուի կուրծքին դրաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Ս. կարզի ոսկեայ աղամանդակուռ չքանչանը: Ցուզուած՝ քանի մը խօսք ըրաւ նաեւ Գառզու:

Ճաշի աւարտին յաջորդաբար խօսք առին Սերովբէ Արք., Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ վարչութեան առենապետ՝ Մէթր Արմէն Բարսեղեան, Երուսաղէմի Ս. Յակոբայ ժառանգաւորաց վարժարանի վերատեսուչ՝ Շահէ Արք. եւ հուսկ՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը:

Վազգէն Կաթողիկոս չեչտը դրաւ այն երեք կարեւորագոյն ազդակներուն վրայ, որոնք պէտք է առաջնորդեն մեր ժողովուրդը իր գոյատեւման համար՝ Հայց. Եկեղեցի, հայերէն լեզու եւ ներքին միութիւն ու եղբակացուց իր ելոյթը կոչ ընելով նաեւ խաղաղութեան աշխարհի եւ մանաւանդ հայ ժողովուրդին համար:

×

Այս երեկոյթին մանրամասն թղթակցութիւնը կուտանք առանձին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀՄ «ԳՈՒՆ» ՎԱՂՈՒԹՅԱՆ ՂԱՎԱՔԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ

ՂԱԿՈՍՈՍՊՅԱՆ

Գրքեր

ԽԱՆՈՒԹ ԹՓՈՒՐԻՆ

Հայկական ԽՍՀ Գյումրի քաղաքի
Ստալինյան շրջանի
Ժողովրդական դատարանի
դատավոր Ա. Ա. Ֆ.

ՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ (ձայնագ.) — Երեքշ., մա-
յիս 26-ին, ժ. 0 տասին Ս. Ճաշոց եկե-
ղեցու բակում, հանգուցյալ Ա. Ֆ. Ա-ի
0 տասին հրաժեշտ տալու համար, ան-
մոռանալի մեծարանքով ու հարգանքով
շրջապատված, ամենքի կողմից սիրված
և հարգված Ա. Ֆ. Ա-ի դագաղը, որի
վրա դրված էին բազմաթիվ ծաղկեպսակ-
ներ, ծածկված էր ծաղիկներով։ Ա. Ֆ. Ա-ի
դագաղի շուրջը կանգնած էին նրա ա-
մուսինը, զավակները, հարազատները,
ազգականները, ինչպես նաև ընկերները
և ծանոթները։

Ա. Ֆ. Ա-ի դագաղի գլխավոր մասում
կանգնած էր նրա ամուսինը՝ Ա. Ֆ. Ա-ն,
որ ամենքի կողմից ուշադրության էր
արժանանում իր ծանր վշտի համար։
Ա. Ֆ. Ա-ն, որ ամենքի կողմից ուշադրու-
թյան էր արժանանում իր ծանր վշտի
համար։ Ա. Ֆ. Ա-ն, որ ամենքի կողմից
ուշադրության էր արժանանում իր ծանր
վշտի համար։ Ա. Ֆ. Ա-ն, որ ամենքի կող-
մից ուշադրության էր արժանանում իր
ծանր վշտի համար։ Ա. Ֆ. Ա-ն, որ ամեն-
քի կողմից ուշադրության էր արժանա-
նում իր ծանր վշտի համար։ Ա. Ֆ. Ա-ն,
որ ամենքի կողմից ուշադրության էր
արժանանում իր ծանր վշտի համար։

Ա. Ֆ. Ա-ի դագաղի գլխավոր մասում
կանգնած էր նրա ամուսինը՝ Ա. Ֆ. Ա-ն,
որ ամենքի կողմից ուշադրության էր
արժանանում իր ծանր վշտի համար։
Ա. Ֆ. Ա-ն, որ ամենքի կողմից ուշադրու-
թյան էր արժանանում իր ծանր վշտի

տութեան վրայ, ընդգծելով յատկապէս Եկմիածնին եւ իր Գահակալին մասնակցութիւնը հայկական բանակին եւ ժողովուրդի կողքին: Եղիչէ Ք.Ն.յ. Մայիս 26ին անցաւ Մայիս 28, հայ Պետական – նութեան վերականգնումին, ազատ եւ անկախ Հանրապետութեան իր պետական կառոյցով եւ անոր չարունակութիւնն եղող այսօրուան մեր հայրենիքին: Իր քարոզի ասարտին անգամ մը եւս վեր առաւ Սարգսեանի ճակատամարտի հերոսներուն իմացեալ մահը որոնք արձանագրեցին մեր պատմութեան ամէնէն պանծալի էջերէն մին:

Պատարագիչը, քահանաներու եւ դպիրներու թափօրով, յատուկ պատարագի տեղուած է յուշաքար մը ծագումով Հայ Ցրանացի նախկին դիմադրականներու բարեկամութեան կողմէ նուիրուած՝ հայ ռազմիկներուն եւ հայ նահատակներուն: Չոս տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան արարողութիւնը որուն ասարտին Հարա – ւային Ցրանսայի Թեմի Ազգ. Առաջնորդարանի անունով կարճ Ճովսէփեան յայտնեց չնորհակալութեան եւ գոհու – նակութեան խօսք բոլոր ներկաներուն, մասնակցող եկեղեցիներուն եւ քահանայ հայրերուն եւ մասնաւորապէս Պլ. Օտ – տոյի Ս. Ճակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ արժանաւոր հոգեւոր հովիւին՝ Նշան Ք.Ն.յ. Գույումճեանի: Կարճ Ճովսէփեան անդրադառնալով օրուան խորհուրդին ըսաւ. « Ոգեկոչել Սարդարապատի պատի հերոսամարտը կը նշանակէ ողջունել մեր ժամանակակից պատմութիւնը ու անոր ամէնէն բախտորոշ դէպքը որ եկաւ լուսաւորելու Հայոց պատմութեան դարերէ ի վեր խաւարամած հորիզոնը: Սարդարապատը եւ անոր յաջորդող օրերը, Մայիս 28, եւ հայ Պետականութեան վերականգնումը յաղթանակը եղաւ տիտանեան սերունդի մը որուն սրտին մէջ եռաց հայ արիւնը, որուն աչքերուն մէջ շող – շաղաց ու փայլատակեց հայ մշակոյթը: Այդ սերունդը եղաւ հայ ազատագրական պայքարներու անհնահանջ առաջնորդը, հոնցը հայ յեղափոխութեան: Շնորհիւ այդ սերունդին է որ Հայը վերագտաւ ան մը հող, կտոր մը հայրենիք ու իր բազուկներով եւ իր հանճարով կը շարունակէ գործել ու ստեղծագործել ըսելու համար Ալիշանի բառերով՝ « Իմանան ազգեր թէ Հայ չեն անցեր »:

Այս պաշտօնական բաժնին յաջորդեց գինեճոն մը եկեղեցւոյ բակը:

×

Արդար է չնորհաւորել Պլ. Օտտոյի Ս. Ճակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը եւ հոգեւոր հովիւը երկնց ջանքերուն համար:

Տարւոյս սկիզբէն ի վեր՝ Վարդանանց, Ապրիլ 24 եւ այժմ Սարդարապատ, երբորդ հանդիսութիւնն էոր կը կատարուի հովանաւորութեամբ Ազգային Առաջնորդարանի եւ կազմակերպութեամբ յաջորդարար Պօմոնի, Սէն Լուի եւ Պլ. Օտտոյի եկեղեցիներուն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Ժխտուած կառոյցը՝ ՀԱՅ ՍՓԻՒՌՔԻ ՄՇԱԿՈՅԹԸ

— o —

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ,
ՓԱՐԻԶ, 1979 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 7 – 11
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ՝
ՍՈՐՊՈՆ – ՓԱՆԹԷՈՆ

Մլլանօ 1978. Հայ Սփիւռքի ընկերային ու մշակութային կառոյցը:

Փարիզ 1979. Հայ Սփիւռքի մշակոյթի տնտեսական ենթակառոյցը: Մշակոյթը. գործառնութիւն կամ ընկերային իրականութիւն:

Համագումարը պիտի բացուի Սեպտեմբեր 7, ժամը 10ին, Փարիզի համալսարանը, քաղաքական հեղինակութիւններ – րուն եւ մշակոյթի ներկայացուցիչներուն ներկայութեամբը:

— Համագումարի նիստերէն առաջ, պիտի արտասանուի բարի գալուստի ճառը: Մլլանոյի համագումարին արդիւնքներուն համադրութեան փորձ մը:

— Իննադատութիւններ, վիճարկում – ներն ու նուաճուած նպատակակէտները, նոր հորիզոնները:

— Հայ եւ այլ փոքրամասնութիւններու միջեւ միջմարերութիւններու, կամ յարաբերութեան պակասի հարցը:

1) Սեպտ. 7, ժամը 16ին պիտի սկսին նիստերը

— Հայ մշակոյթի ներկայ վիճակին վերլուծման սատարող նոր զեկուցումներ

— գաղափարական. ի խնդիր՝ ինքնութեան մը:

— փիլիսոփայական. նոր փիլիսոփայութեան մը հեռանկարները:

— գրականութիւն եւ բանաստեղծութիւն. վերանորոգումի մը կարելիութիւնը:

— երաժշտութիւն. վճռադրդութի՞ւն կամ թէ նպա՞տ Սփիւռքի մէջ երաժշտական նոր մշակոյթի մը ստեղծման:

— ճարտարապետութիւն. ճարտարապետութիւն. պետական ծրագիրի մը արժէքը Սփիւռքի պայմաններուն մէջ:

— Գեղարուեստ. ի՞նչ կը նշանակէ գեղարուեստական ստեղծագործութիւնը:

— Հայաբանութիւն. մշակութային մեռելասիրութի՞ւն: Մատուռականներն ու համայնքները. աւանդութիւն, նորարարութիւն:

2) Սեպտ. 8, ժամը 9ին

— Հայ մշակոյթի փոխանցումի պայմանները.

— Ոչ–կրօնական հաստատութիւններ. զոց չրջանակնե՞ր, ընկերային ու մշակութային իրականութիւններ՞:

— Կրօնական հաստատութիւններ. այսօրուան ճահճացումին մէջ կա՞ն վերանորոգումի մը խոստումները:

— Հանդէսներ, պարբերականներ. հայրենակցական, նեղմիտ օրկաններ՞ կամ թէ ճանաչողութեան գործիքներ (քանակական վերլուծում վերջին տարիներու ընթացքին լոյս տեսած գիրքերուն ու պարբերական հրատարակութիւններուն):

— Հայկական հրատարակչական աշխատանքը. ներկայ թիւն, կոտրակում եւ պատահականութիւն:

— Հայկական ներկայութիւնը ոչ–հայ հրատարակչատուներու մէջ. փոլքլորը եւ լուսանցքայնութիւնը:

— Թատրո, հեռատեսիլ, թատրոն, սինեմա. համարկումի փորձ ու փորձութիւն:

Իր ճարտարարուեստական իրականութեան մէջ նկատի առնուած հայ մշակոյթի առաջին հաշուեկչիռի մը փորձը:

Կիրակի, Սեպտ. 9 — ազատ:

3) Երկուշաբթի, Սեպտ. 10, ժամը 9ին

Հայ Սփիւռքի մէջ այսօր՝ մշակութային ու տնտեսական կառոյցներու միջեւ փոխ– յարաբերութիւնը:

— Հաստատութիւններու աղդեցութիւնը: (Կիւլպէնկեան, Հ. Բ. Ը. Մ.):

— Կրօնական հաստատութիւններու ազդեցութիւնը:

— Անձնական նախաձեռնութիւններու ազդեցութիւնը:

4) Երեքշաբթի, Սեպտ. 11 ժամը 9ին

Վիճաբանութիւններ:

Համագումարին գլխաւոր նպատակները հետեւեալներն են.

— Նոր սերունդի մտաւորականներուն միջեւ աւելի խոր ծանօթացում մը:

— Հայ նոր մշակութային չարժումի մը հիմնաւորութեան կարելիութիւններուն հաստատումը:

— Մտցնել հայ մշակութային չարժումը միջեւ հաղորդակցութեան ուժականութեան մէջ:

Մասնակցութեան պայմանները

— Զեկուցումներու հակակցողութիւնը դիւրացնելու նպատակով, համագումարին պաշտօնական լեզուն պիտի ըլլայ Ֆրանսերէնը: Զեկուցումները կրնան նաեւ կարդացուիլ իտալերէն, անգլերէն եւ հայերէն, եւ այդ պարագային՝ պիտի յաջորդէ անոնց Ֆրանսերէն լեզուով հակիրճ համադրոյթ մը:

— Մասնակցողները պարտին ներկայ ըլլալ բոլոր նիստերուն:

— Համագումարը բաց է բոլոր անոնց որոնք կը հետաքրքրուին նշուած հարցերով ու թեմաներով:

— Դրամական գեռնի վրայ, համագումարը ինքնաբաւ է:

— Մասնակցութեան ծախքերը հետեւեալներն են. 200 Ֆր. սովորական մասնակցութեան համար, 50 Ֆր. ուսանողներու եւ թոշակաւորներու համար:

— Զեկուցումներն ու վիճաբանութիւնները յետագային պիտի հրատարակուին հատորով:

— Մասնակցութեան խնդրագիրները պէտք է հասնին ԻԻՕՄԻՆ 1979 Յունիս 30էն առաջ:

ICOM
5 Via Reina — 20133 MILANO

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԵՐԱԺԻՇՏԸ ԿԸ ՂԵԿԱՎԱՐԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍԻՆՖՈՆԻԿ ՆՈՒԱԳԱԽՕՒՄԲԸ

Հայաստանի պետական սիմֆոնիք նուագախումբը տուած է երկու նուագահանդէս, ղեկավարութեամբ ամերիկացի երիտասարդ երաժիշտ Մարք Սթաոէի: Մեկնաբանուած են Հայտընի, Տըպիւսիի, Պարթոքի գործերը: Պրամսի դաշնակի թիւ 1 եւ Փրոքոֆիեւի թիւ 3 քոնչերթոները մեկնաբանած են Սվետլանա Նեւասարդեան եւ Մարինէ Աբրահամեան: Ամերիկացի ղեկավարը զնահատական խօսքերով արտայայտուած է Սվետլանա Նեւասարդեանի մասին, նշելով մեկնաբանական արուեստին մէջ անոր թեքնիքը, երաժշտական երկի նուրբ ընթերցումը:

ԶՈՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑՆ

ՎԱԼԱՆՍ

ՅԱԿՈՒԲ ԱՆՏՈՆԵԱՆ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Անցեալ Նոյեմբեր 26ին, Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ 25ամեակի տօնին առթիւ, Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեան կրծքանշանով եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կոնդակով կը պատուէր Ճակոբ Անտոնեանը՝ նախկին նախագահ Վալանսի Հ. Բ. Ը. Մ.ի եւ ատենապետ Վալանսի Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ չինութեան Յանձնախումբին:

Կաթողիկոսական կոնդակի յանձնումը տեղի ունեցաւ Մայիս 12ին, « Հիւսիսեան սրահ »ին մէջ, ներկայութեամբ Նորեկ խաչակիր Ք.Ն.յ. Վարդանեանի, Հայ Կաթողիկէ համայնքի ժողովրդապետ Գէորգ Վրդ. Զանտրեանի, Հոգաբարձութեան, Ազգ. Մխիթեան, Հ. Բ. Ը. Մ.ի նախագահներուն եւ զանազան միութեանց ներկայացուցիչներուն:

Ներկաները խօսք առնելով դովքը հիւսեցին Ճակոբ Անտոնեանի բարեմասնութիւններուն:

Մեծարեալը՝ յուզուած, չնորհակալութեան եւ երախտագիտութեան իր զգացումները արտայայտեց:

Մնդակցելով Ճակոբ Անտոնեանի՝ մեծարանքին առթիւ, կը մաղթենք քաջառողջութիւն եւ կորով:

ԱՐՄԷՆ ՏԷՐ–ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅՀՈՒՅՍ

1929 ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 1979

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

2.

Ու իր թեւերուն կառչած կանացի այդ ձեռնոցները յաջողելով վերջապէս զըսպել, անշարժեցնել, կը պատրաստուէր փախչիլ սրունքներուն ամբողջ ուժգնութեամբը, երբոր խօսք մը մէկէն զինքը կեցուց: Նէնէթ տղուն փարելէն ի վեր չէր զգացած ձեռքերը անոր մարմնին վրայ պրպտցնելէ, բոլոր գրպանները դուրսէն խուզարկելէ, եւ հիմա կ'ըսէր.

— Վրաղ չեն ապակիները, չես առեր զանոնք: Օ՛հ, ես վստահ էի... ես վստահ էի որ այդպիսի բան մը պիտի չըլլար, անկարող ես դուն այդ արարքին, անանկ չէ՞, փիէռօ... չէ՞ փիէռօ... ըսէ՛ անցա՞ր բարկութիւնդ, ալ նեղացած չե՞ս ինծի դէմ... թող որ ալ հանգիստ սրտով մեկնիմ... այո՞, այո՞, մեկնի՞մ...

— Ի՞նչ, ի՞նչ, դեռ դուն կատա՞կ կը կարծես, դեռ կը վարանի՞ս հաւատալու եւ կ'ուզես անմիջապէս մեկնիլ դիս կրկին մայթին վրայ լքելո՞վ... բայց ես... ես երդուընցայ քեզ տառապեցնել, քեզ ցաւցընել, փճացնել քեզ, եւ ես... Օ՛հ մի կարծեր թէ պարկեշտութիւնս կամ սէրս է որ արգիլեց. մոռցայ պարզապէս... Սպասէ՛, վայրկեանի մը գործ է, մոռցայ պարզապէս...:

Եւ վազելով վերադարձաւ պանդոկ:

Երբոր մահճակալին տակ պահուած ապակին առնելով ցցուեցաւ ոտքի, Նէնէթը եռեւէն հասած էր արդէն: Ներս մտաւ ան, սենեակին դուռը գոցեց, կղզպեց ու բանալին առաւ: Երկուքը մնացին դէմ դէմի, անշարժ: Այս վերելքը քիչ մը չատ արագ էր եղած Ֆրանսուա – հիին համար որ կարմրեր էր եւ որուն կուրծքին ելեւէջները որոշ կերպով կը տեսնուէին: Ան պատրաստուեցաւ գըլխարկը գլխէն քաշել, բայց բարձրացող ձեռքը ինկաւ յանկարծ եւ մնաց կողն ի վար կախ, անշարժ: Նէնէթ գլուխը ցցեց ու իր բացուղ աչքերուն էն լեցուն ակնարկը, լայնօրէն, առատօրէն ու գան – գաղօրէն պարզուց սենեակին մէջ, մէկ անկիւնէն միւսը, մահճակալէն մինչեւ պատերը, լայնօրէն, դանդաղօրէն: Փիէռ չկրցաւ չարժում մը զսպել, երբոր ըմբռնեց իմաստը այդ ակնարկին որ իր չրջանակը կը վերագտնէր, որ վայրկեան մը գոնէ կը յուզուէր կարծես ի տես այն իրերուն, որոնց մտերմութեանը մէջ ապրեր էին օրեր, օրեր...:

Պահ մը:

Երիտասարդ կինը զանգաղօրէն յառաջացաւ քանի մը քայլ ու ակնարկը մերկ պատին ըսաւ.

— Ո՛ւր են իմ լուսանկարներս...

Այդքան դժուարութեամբ Նէնէթին ձեռնարած այդ բոպէն իր վերջալուսային խորհուրդը կորսնցուց, երբոր տղան հայհոյութիւն մը արձակելու չեչտով պոռաց.— « Դերասա՛ն »: Ցետոյ գլխարկը քաշեց յօնքին վրայ, ապակին թուղթի կտորի մը մէջ փաթթելով տեղաւորեց գրպանը, մօտեցաւ կնոջ ու ըսաւ.

— Եւ հիմա, տուր սա բանալին:

— Երբե՛ք:

— Գիտես թէ կրնամ առնել եթէ ուզեմ. տո՛ւր սա:

— Երբե՛ք:

— Հէ՞, երբե՞ք, երբե՞ք. ըսել է դիս իմ սենեակիս մէջ բանտարկե՞լ է միտքդ, դիս լռութեան դատապարտելու միակ միջոցդ ա՞յդ է... Մի՛ ստիպեր դիս. գիտես թէ քեզմէ ուժով եմ. տո՛ւր:

— Երբեք, պիտի չհամաձայնիս:

— Պիտի չհամաձայնի՞մ, պիտի չհամաձայնի՞մ վրադ բռնանալ... ե՞ս... Լա՛ւ, չատ լաւ... նայէ կրնա՞մ պան – դոկապետը վեր կանչել թէ ոչ:

— Ո՛չ, Փիէռ, չեմ ձգեր... ձեմ ձգեր...

— Մի մոռնար որ Հայ եմ. գիտես յամառ ըլլալս, բայց չես գիտեր թէ մինչ որքան ոխակալ ենք, աննեղող ենք: Լսի թէ պիտի երթամ եւ պիտի երթամ:

(48 – շար.)

SOIREE ARTISTIQUE

Organisé par la Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville
LE VENDREDI 15 JUIN à 20 h. 45 Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire, Alfortville

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան, Ուրբաթ, Յունիս 15 ժամը 20·45ին, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի սրահը՝ 22 Ռիւ-Վոլթէր, մաս – նակցութեամբ Իսիի հայ եկեղեցւոյ Անի երգչախումբին ղեկավարութեամբ՝
ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

Էլիզ Յովհաննէսեան (*երգ*), Անահիտ Զապունեան (*արտասանութիւն*), *ինչպէս նաեւ Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան «Աբելեան» թատերախումբը, որ կը ներկայացնէ Նշան Պէշիքթաշլեանի*

«ՀԻԱՆԴՏԵՍ»Ը

կատակերգութիւն մէկ արար
Բեմադրութիւն՝ Ռուբէն Յովակիմեանի

Vente des billets : Ets. PHILIPS (378-09-66) — Café PHILIPPE — Station SHELL — Librairie PALOUYAN et MCA, Rue Bleue
Entrée : 25 F., Etudiants : 10 F.

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այրի Տիկին երաւուհի Թիւթիւնճեանի յիշատակին (մեռած Քլամար, Ապրիլ 23) Փենսիլվանիայէն, Տէր եւ Տիկին Ալէն եւ Փէննի Զաքեան 200 Ֆր. կը նուիրեն «Ծառաջ»ին :

×

Տիկին Պերճուհի – Մարի Թէճիրեանի յիշատակին կ'ըլլան հետեւեալ նուէր – ները.—

Տէր եւ Տիկին Արսէն Թէճիրեան 200ական Մարսէյլի Մշ. Տան, Մարսէյլի մայր եկեղեցւոյ, Պլ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ, Լա Սիոթաթի Հայ Բարեեկամական Միութեան, Լա Սիոթաթի հայկական դպրոցին :

Պ. Մեսրոպ Մարթայեան 50 Ֆր. «Ծառաջ»ին, Տէր եւ Տիկին Մարնոս Ղուկասեան 200 Ֆր. «Ծառաջ»ին :

Տէր եւ Տիկին Նշան Սայրին 200 Ֆր. Դպրոցասէրին :

Տէր եւ Տիկ. Ժիրայր Տէրտէրեան 200 կասլ. Խաչի կայանին :

Տէր եւ Տիկ. Խաչիկ Խանթեմուրեան 200 Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբին :

Տէր եւ Տիկ. Պարգեւ Ալանեան (Պոլիս) 200 Սէն Ռաֆայէլի հայկ. Հոմին, Պ. Վարուժան Սայրին 200 Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին (ատանալ «Ծառաջէն) :

Տէր եւ Տիկ. Թաթուլ Մոսիկեան (Պոլիս) 200 Սէն–Սիւ սիւռ Մէռի Սփորթինկ–քլէօպին, Տէր եւ Տիկ. Արթին Պալ (Պոլիս) 200 Սէն – Սիոի եկեղեցիին : Տէր եւ Տիկ. Արեւ Սայրին (Պոլիս) 200 Սէն – Սիոի Սփորթինկ–քլէօպին, Տէր եւ Տիկ. Պարգեւ Սայրին 200 Սէն – Սիոի եկեղեցիին :

ԱՄԱՎԵՐՔԻ ՀԱՆԴԷՍ
ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապ. Խաչի միօրեայ դպրոցի հանդէսը կիրակի, Յունիս 17, ժամը 15ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ :

Աշակերտաց կողմէ կը ներկայացուին պար, երգ եւ արտասանութիւններ, ղեկավարութեամբ երէցկին Ս. Նաճարեանի

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ծնողք – ներն ու համակիրները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը չնորհակալու – թեամբ առացած է հետեւեալ գումար– ները.— Սեան Փեհլիվանեանի մկրտու – թեան առթիւ Տիկ. Ա. Փեհլիվանեան 200, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Աճէմեան 200, Պր. Ա. Տարագճեան 100 : Դուխթ Եպս. Սահակեան 500 դպրոցին Աբ. Պահատուրեան 500 դպրոցին : Պր. Ս. Սարեան, այրի Տիկ. Ն. Փաչիկեան, Ց. Ցարութիւնեան ընտանիք եւ Ա. Ներկիզեան 500ական եկեղեցիին, Տիկ. Մ. Պապաօղլու եւ Ճ. Պահատուրեան 500 Աղք.ին : Տիկիններ Գ. Ոսկերիչեան եւ Լ. Յովհաննէսեան 300ական : Ա. Դանիէլեան 100ական եկեղեցիին եւ Աղք.ին : Վ. Գիւթապճեան 100ական եկեղ.ին եւ դպրոցին : Մ. Մկրտիչեան 240, Ե. Յովհաննէսեան 100 : Տիկիններ Պօղուքլեան, Ապահեան, Գարագիւլահեան, Ն. Օպոզեան, Է. Քիլիճեան եւ Լ. Սահաթճլեան 100ական : Տէր եւ Տիկ. Ա. Տէփոյեան, Տէր եւ Տիկ. Ն. Նահապետեան 100ական : Տէր եւ Տիկ. Մակէսեան 50, Յակոբեան ընտանիք 40 եւ Տիկ. Գըլըճեան 40 Ֆր. :

ASSOCIATION ARMENIENNE
D'AIDE SOCIALE
77, Rue Lafayette — 75009 Paris

BOURSES d'Enseignement Superieur

1979 - 1980

Premières demandes de bourse

Les élèves ou les étudiants désirant bénéficier de l'aide de l'A.A.A.S. en vue de poursuivre des études en France dans l'enseignement supérieur (Université, Grandes Ecoles, classe préparatoire aux grandes Ecoles, classe de techniciens supérieurs) doivent obligatoirement constituer un dossier complet de demande de bourse d'enseignement supérieur.

Les imprimés sont à retirer directement au siège de l'A.A.A.S.

Demandes de renouvellement de bourse

Il est rappelé aux intéressés que les bourses d'enseignement supérieur sont attribuées pour une seule année.

Les boursiers d'enseignement supérieur qui ont bénéficié d'une bourse ou d'une aide A.A.A.S. doivent constituer un nouveau dossier et le déposer au Siège.

Dates de dépôt des dossiers

Les dossiers de première demande et les dossiers de demande de renouvellement doivent être remis au Siège de l'A.A.A.S.

Il est de l'intérêt des candidats de déposer ce dossier avant le 15 Juillet 1979.

Les bureaux du Siège sont ouverts tous les jours saauf Dimanche et fêtes de 9 à 12 h. et de 14 à 1 7h.

A.A.A.S.
COMMISSION DES BOURSES
ՆՈՐ ԿԵՍԱՐԻՈՑ ՏԱՄՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇ

Նախագահութեամբ՝ Հայրենակից Տիկին ԼԻԻՍԻ ԱՃԷՄԵԱՆԻ
Կիրակի, Յունիս 10, ժամը 13ին, Հ. Բ. Ը. Մ.ի «Ալեք Մանուկեան» սրահը
118, Rue de Courcelles, 75017 Paris
Կը խօսի՝ Կեսարիոյ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութեան փոխ–նախագահ ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍՏԻՉԵԱՆ :

Հաճելի գեղարուեստական բաժին, Օր. Անահիտ Սվաճեանի եւ Պ. Միհրան Էլմայեանի սիրայօժար մասնակցութեամբ : Արտասանութիւններ եւ կեսարական ա – նեկդոտներ :

Ներկայացող թեկնածուները պէտք է ըլլան բարեբեկիրք, աղգասէր, աշխատասէր :

Collège Arménien Samuel-Moorat
26, Rue Troyon — 92310 Sèvres
Tél. : 534-68-28

Ծնող. Ֆրանսայի թեմի Ազգ. Առաջնորդարանը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները Մարթուհի Մրճտտեանի մահուան առթիւ.—

Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Ճանիկեան, Տէր եւ Տիկ. Միքայէլ Ճանիկեան 100ական Ֆր., Շալճեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ. Սեպուհ Ճանիկեան, Տէր եւ Տիկ. Ժանօ Յովհաննէսեան 50ական :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍ. ՋԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս երեքշաբթի, Յունիս 12, ժամը 14·45էն 16·40ի ընթացքին՝ Վենետիկի Մխիթարեանները :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Տեսչութիւնը ուրախութեամբ կը ծանուցանէ՝ որ չնորհիւ խումբ մը ազգանուէր նախկին աշակերտներու զոհողութեան, վարժարանի մէջ 40 կիսաթոշակ աշակերտի տեղ կը տրամադրուի (գիշերօթիկ կամ ցերեկօթիկ), 1979 – 1980 ուսումնական տարիէն սկսեալ :

Ֆրանսահայ գաղութի տնտեսա – պէս չափաւոր ծնողքները, որոնք կ'ուզեն օգտուիլ այս նպաստէն, եւ կիսաթոշակ արձանագրել զպրոց իրենց զաւակները, փութով դիմեն Տեսչութեան :

ՄԻՍԿ ՊԱՑՄԱՆ.— Ներկայացող թեկնածուները պէտք է ըլլան բարեբեկիրք, աղգասէր, աշխատասէր :

Collège Arménien Samuel-Moorat
26, Rue Troyon — 92310 Sèvres
Tél. : 534-68-28

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՎԱՀԱՆՆ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ Ե. ՀԻՒՍԻՍԵԱՆ ՍՐԱՀԻ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթ 16 եւ Կիրակի 17 Յունիս, նեկայութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան ցկեանս նախագահ Պ. Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, Ջուխեական Ընկերութեան պատուակալ վարիչ – պատուերակ Պ. Ա. ՋԱՄՔՈՉԵԱՆի, Ֆրանսայի Շրջ. Յանձնաժողովի նախագահ Պր. Ն. ՊԻՒԼԼԻՒՔԵԱՆի եւ Միութեան Եւրոպայի իրաւական խորհրդական Մէթր Շ. ՍԵԻՅՕՆՔԵԱՆի :

Շաբաթ, 16 Յունիս ժամը 21ին

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
Բացառիկ երեկոյթ

Վալանսի Սալ տէ Ֆէթին մէջ, ելոյթ կ'ունենայ փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած ՆԱԻԱՍԱՐԴ ՊԱՐԱՒՈՒՄԲը, 40 արուեստագէտներու մասնակցութեամբ :

Կը խնդրուի կանխաւ ապահովել տոմսերը :

Կիրակի, Յունիս 17, առաւօտուն պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, բարեբար Ե. Հիւսիսեանի յիշատակին :

Կէսօրուան ժամը 12·30ին ՇՔԵՂ ՃԱՇ Ե. ՀԻՒՍԻՍԵԱՆ սրահին մէջ :

Տեղերը սահմանափակ ըլլալուն, կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ Հ. Բ. Ը. Միութեան անդամներուն մօտ, մինչեւ Յունիս 12 :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի
կաթող. Պատուիրակ Արեւմտ. Եւրոպայի Հայոց
եւ Առաջնորդ Փարիզի

Յունիս 17, Կիրակի, վարժարանին մէջ ժամը 13էն սկսեալ
ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱՇ — ՎԱՃԱՌՔ — ԽԱՂԵՐ

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

OPTIMA Tours
ARMÉNIE 1979

CETTE ANNEE 4 FORMULES : CALENDRIER

Première Formule = 12 jours.
2 jours MOSCOU — Aller-Retour.
10 jours EREVAN

Deuxième Formule = 14 jours
2 jours MOSCOU — 13 au 26 JUILLET
12 jours EREVAN — 20 Juillet au 02 Août
03 au 16 Août
07 au 20 Septembre

Troisième Formule = 16 jours :
2 jours MOSCOU — 27 Juillet au 11 Août
14 jours EREVAN — 03 au 18 Août
24 Août au 08 Septembre
31 Août au 15 Septembre

Quatrième Formule = 13 jours — 18 au 30 Mai
MOSCOU - ARMENIE — 13 au 25 Juillet
GEORGIE - LENINGRAD — 24 Août au 5 Septembre

Avec logements hôtels première classe (Arménia ou Ani à Erévan) pension complète — excursions quotidiennes. — Cette année de nombreuses et *nouvelles excursions*

Tous nos groupes sont accompagnés par des spécialistes.
(*Pour inscription par groupes de* 10, *nous consulter*).
RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :

Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS

67, rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

à LYON :
Madame Giselle BOUDOYAN
Maison de la Culture Arménienne
15 rue du 24 Avril 1915
DECINES :
PERMANENCE : Le Samedi matin de 10 h. à 12 heures
(Tél : 49-42-97)
tous les jours : Tél. 49-52-23

MARSEILLE : M. GREGOIRE YAVERIAN c/o AGENCE A. T. V.
32 ,Allée Léon Gambetta — 13000 MARSEILLE — Tél. : 95-91-27

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
12
MARDI
12 JUIN
1979

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար. 260 Ֆ. Վեցամսեայ – 140 Ֆ.
Արտասահման – Տար. 300 Ֆ. Հատը – 1 Ֆ. 80

54Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.400
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
54e ANNÉE — No 14.400

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱ

ԳԼԽԱՒՈՐ ՅԱՏԿԱՆՇԱԿԱՆԸ՝

ՁԵՒՆՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ՝ 40 ԱՒ ՀԱՐԻՒՐ

ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԸՆԴՀ. ՊԱՏԿԵՐԸ՝ ԿԵԴՐՈՆ–ԱԶ

— o —

Հինգշաբթի եւ կիրակի Եւրոպայի ինը երկիրներուն մէջ տեղի ունեցան Խորհրդարանի ընտրութիւնները։ Պարզուած ամէնէն պատկերն այն է որ մասնաւոր խանդավառութիւն մը չէ ստեղծուած եւ ձեռնպահութիւնը ցոյց կուտայ ընդհանուր անտարբերութիւն մը, բացի Իտալիայէն, ուր մասնակցութիւնը հասած է 85 առ հարիւրի, ինչ որ դրական երեւոյթ մըն է, երկրի մը համար, որ դեռ 15 օր առաջ արդէն քուէարկութեան հարց ունէր։

Ամէնէն անտարբերն է՝ Մեծն Բրիտանիա, ուր մասնակցութիւնը միայն 30 առ հարիւրի կը հասնէր եւ այնքան խոր է այդ անտարբերութիւնը, որ նոյնիսկ Շարաթ դիշեր քուէհաշիւը կէս ձգած, պացած պառկած են։

Ֆրանսայի մէջ, երկուշաբթի առաւօտեան ժամը 9ին, արդիւնքները հետեւեալ պատկերը կը պարզէին։—

Ի. Տէ. Էֆ., Տիկին Սիմոնն Վէյլի ղեկաւարած ցանկ ձայներու 27ուկէս առ հարիւրը ստացաւ, ինչ որ նախատես ուածէն քիչ մը պակաս է բայց մասնաւոր բան մը չի նշանակեր։ Այս համե մատութիւնը կը համապատասխանէ չուրջ 26 աթոռի։ Ընկերվարական կուսակցութիւնը չունեցաւ ակնկալուած յաջողութիւնը եւ Միթերան միայն 23 առ հարիւրի կը հասնի իր եռին ունենալով համայնավար կուսակցութիւնը 20ուկէս առ հարիւրով, բացայայտ տեղքայլէն ալ աւելի անդին երթալով, այսինքն որոշ նահանջ մը արձանագրելով։ Շերաք կըրնայ անշուշտ դաս մը քաղել, քանի որ չորս « մեծերուն » վերջինն է հազիւ 16 առ հարիւրով այսինքն 14 – 15 աթոռ։ կարելի է մօտաւորապէս ըսել թէ 81 ընտրեալներէն կը բաժնուին հետեւեալ ձեւով՝ Սիմոնն Վէյլի՝ 26, Միթերան՝ 22, Մառշէ 18, Շերաք 15։ Այս չորս մեծերուն կը յաջորդեն պզտիկ ցանկերը, որոնցմէ ոչ մէկը ձայներու 5 առ հարիւրի կը հասնի, կարենալ աթոռ մը ունենալու համար։ Հետաքրքրական է սակայն, որ ամէնէն մօտեցողը՝ Ֆերնէ-քոխ ցանկն է (էֆլոշի) որ 4,42ի կը հասնի իսկ Ժ. Ժ. Սերվան – Շրէպէր հաւանաբար ամէնէն ծանր դասը կ'առնէ Ֆր. Ժիրուի հետ, 1,7 միայն ստանալով։ Տրոցկիստները (Կրիվին – Լակիյէ) 3,11ի կը հասնին։

Դեռ մեւս երկիրներուն ալ վերջնական արդիւնքները չկան բայց ամէն կողմ ընկերվարականները տեղքայլ կ'ընեն։ Իտալիոյ մէջ՝ Դեմօ – Քրիսթիանին, Անգլիոյ մէջ՝ Պահպանողականները, Նոյնը՝ Գերմանիա, ինչ որ ըստ նախատեսու – թեանց Խորհրդարանի 410 աթոռներուն 234ը կուտայ կեդրոն–աջին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼՓԱՍԼԱՆ ԹԻՒՐՔԻՇ մխաճախու – թեամբ նախագահ վերընտրուեցաւ Ազգայնական Գործունէութիւն կուսակցութեան (Մ.Ա.Կ.) Համագումարին վիակման խօսած ճառին մէջ չեշտեց իր կուսակցութեան վճռական նպատակը 3 մլրդ ձայն ձեռք ձգելու 1981ի ընտրութիւններուն։ 1977ին մէկ մլրդ էր միայն։

ՊԱՊԸ Վատիկան վերադարձաւ բանական նեղը դնելէ եաք լեհ իշխանութիւնները, իր ինը օրուան այցելութիւնով։ Վերջին պատարագին ներկայ եղած են երկու մլրդ հոգի։ Պետական անձնաւորութիւն մը, որու անունը չի տրուիր, յայտարարած է թէ 1945էն ի վեր ինչ որ ըրած են պէտք է ծայրէն սկսին։ Արդարեւ Յովհ. Պօղոս Բ. ոչ մէկ բառ ծամծմած է։ Օրինակ Քրաքովի մէջ ըսած է՝ Ռուսերը հարկ եղած արագութեամբ չեն եկած Վարշաւան ազատագրելու, թէ Արեւելեան Եւրոպայի պատմութիւնը քրիստոնէութեան մը պատմութիւնն է եւ թէ հիմնականը՝ ազգին պերիչխանութիւնն է, որ աւելի տեւական իրականութիւն մըն է քան որեւէ ժամանակաւոր պետութիւն կամ վարչակարգ։ Ճառին պաշտօնական գրաւոր մասէն անդին ալ, յուզուած յանկարծ բացատրած է « Բացէ՛ք սահմանները » ու եղրափակած արցունքոտ աչքերով « Մնաս բարով ծննդավայրս Լեհաստան, քեզ կը տեսնեմ վերջին անգամն ըլլալով »։

ՊԱՐՍԻՑ Շահը Պահամասէն Մեքսիքա հասած է, որ այն սակաւաթիւ երկիրը – ներէն մէկն է, որ պրօսաչրջիկի վիզա մը տուած էր, հակառակ եղած ընդդիմութեան։ Կարելի է անշուշտ երկար խոր – հըրդածել Շահին « բարեկամներուն » մասին, որոնք այնքան չատ էին, դեռ քանի մը ամիս առաջ եւ որոնք անունն անգամ մոռցած կը թուին ըլլալ։

ԹՈՒՐԲԻՈՑ մէջ վեց հոգի սպաննուած են չաբաթավերջի ընթացքին, բոլորն ալ քաղաքական դրդապատճառներով։ Սեւ ծովի ափին, Օրտուի մէջ արագահար – ուածով վիրաւած արձակապէն մը կրակ բացաւ հանրակառքի մը կայարանին վրայ եւ երկու ճամբորդ սպաննեց։ Մանիսայի մէջ Թուրք Աչխատաւորներու Մարքսական կուսակցութեան վարիչներէն մէկը աջակողմեանները կողմէ ահաբեկ – ուած է՝ փողոցին վրայ։ Ուսուցիչ մը, որուն քաղաքական հակումները յստակ չեն, սպաննուած է Պոլսոյ մայթերուն վրայ։ Ատանայի մէջ ձախակողմեան աշխատաւոր մը եւ կարսի մէջ ձախակողմեան պատանի ուսանող մը զոհ գացած են անձնաւորներու (կ'ենթադրուի աջակողմեան ահաբեկիչներու) փամփուշտներուն։

ԹԵՆԻՍԻ Ֆրանսայի միջազգային ախոյեանութիւնը չահեցաւ Պորկ (ինչպէս կ'ակընկալուէր հակառակ անոր, որ Փարակուեցի Փեչչի բաւական դժուար դարձուց Շուէյտացիին յաղթանակը։

ՄԱՆի 24 ԺԱՄԵՐԸ չահեցան Լուտ – վիկ – Ուիթինկթըն Փոռշի վրայ։ Ամերիկացի դերասանը՝ Փօլ Նիումըն՝ երկրիկացի դերասանը՝ Փօլ Նիումըն՝ երկրորդ տեղը գրաւեց, նաեւ Փոռշի վրայ։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՏԷՒ Շիփկըլի համաձայն, Ամին Տաուա իր քառասուն կիներով եւ քան զաւակներով Լիբիա ապաստանած է եւ որովհետեւ մէկ անդիմ ամնած է եւ որովհետեւ մէկ անդիմ ամնած չունի, ամբողջովին « բեռ է » Քաատաֆիի վրայ։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԷՋՄԻԱԾԻՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

ՎԵՐՋԻՆ ԿԱՐՈՂԸ՝ ՇԱՒԻԼ

Կիրակի, Յունիս 10, վերջին « Ֆրանսահայ » կիրակին էր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, որ Էջմիածին վերադարձաւ Յունիս 11ին, Երկուշաբթի ժամը 14ին։

Կիրակի առաւօ, Վազգէն Կաթողիկոս, որուն կ'ընկերանային իր դաւազանակիրը, Սերովբէ Արք., Գիւտ Եպիսկ. եւ Հ. Բ. Ը. Մ.ի ցկեանս նախագահ՝ Պ. Ալէք Մանուկեան հասան Շաւիլ, ուր յատարտ պատարագի քարոզեց իրրեւ ընդառան առնելով՝ Սէրը։ Արարողութեան ներկայ էին Շաւիլի քաղաքապետը, Ընդհանուր խորհրդատուն, Քլօտ Լապէ, նախկին նախարար՝ Անդրէ Ֆոսէ։

Արարողութեան աւարտին տեղւոյն հովիւը Հովիւը Ղեւոնդ Քհնյ. քանի մը խօսք արտասանեց, ապա խօսք առաւ Հոգաբարձութեան նախագահ՝ Պ. Պարոնեան, որ Կաթողիկոսին նուիրեց թէյի բաժակ մը (Սեւր)։ Քանի մը խօսք արտասանեց (ֆրանսերէն) Գրիգոր Փափազեան յայտնելով որ մեր կրկնակ (ֆրանսական եւ հայկական) պատկանելիութիւնը մասնաւոր որեւէ դժուարութիւն կը ստեղծէ մեր սերունդին համար։ Յանուն նահանգապետին (որ ընտրութեանց պատճառով չէր կրցած ներկայ ըլլալ) խօսք առաւ Շաւիլի քաղաքապետը, ապա կրկին խօսեցաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, որու խօսքերը Ֆրանսերէնի թարգմանեց Գր. Փափազեան, թէեւ իր խօսքին վերջաւորութեան, Վազգէն Կաթողիկոս քանի մը խօսք ալ ըրաւ Ֆրանսերէն։ Ներկայ Ֆրանսացի պաշտօնական անձնաւորութիւնները մեծ ապաւորութիւն կրեցին այս արարողութենէն եւ անդամ մը եւս գնահատեցին Հայերու « ընտանեկան ոգին »։ Կաթողիկոսը, իր չքախումբով, Շաւիլէն մեկնեցաւ ժամը 13.20ին։

×

Նոյն առաւօտը Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին պատարագեց Վրաստանի Հայոց առաջնորդ Գէորգ Եպիսկ. Սեբաստարեան եւ քարոզեց Շահէ Արք.։

Իր քարոզին մէջ, երուսաղէմի ժառանգաւորացի վերատեսուչը պերճախօս ներչնչումով խօսեցաւ յարութեան մասին, ծանրանալու համար վերջին մասին մէջ Հնչակեան քան նահատակներու վրայ, անոնց միացնելով նաեւ ազգ. գործիչ՝ Հրանտ – Սամուէլի ոգեկոչումը։ Ցիշենք թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուէր ի յիշատակ 1915ի Պայազիտի հրապարակը կախաղան հանուած քան Հնչակեաններու, ինչպէս նաեւ Հրանտ – Սամուէլի (մահուան Բ. տարելից)։

Շահէ Արք. Աճէմեան ոգեկոչելով Հնչակեան նահատակներու եւ Հայ Դատի նուիրեալ՝ Հրանտ – Սամուէլի յիշատակը, ընթացիկ քարոզէն անցաւ ազգային հարցերու ու կեդրոնացաւ մեր կորսուած հողերուն, հայրենիքին վրայ, ցաւ յայտնելով որ այսօրուան մեր վերածնած Հայաստանի մայրաքաղաք՝ Երեւանի լոյսերը դեռ չեն լուսաւորեր Վարագայ վանքը, Աղթամար, Անի։ Շահէ Արք.ի խօսքերը խորապէս ապաւորեցին ներկաները։

Արարողութեան կը մասնակցէր նաեւ Հիւսիսային Ամերիկայի առաջնորդ՝ Թորգոմ Արք.։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 5–7)

ԵՈՒՐԻԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՆՈՐ ՄՐՑԱՆԻՇԸ

Եուրիկ Վարդանեան Լենինականի մէջ մասնակցած է Նելսոն Ստեփանեանի չհատակին նուիրուած ծանրաբարձութեան համամիութենական մրցումներուն եւ երկու նոր մրցանիշներ հաստատած։ 82,5 քիլօ դասակարգին մէջ ալ հրած է 212,5 քիլօ եւ երկու քիլոյով բարելաւած իր իսկ մրցանիշը, իսկ երկամարտի մէջ 382,5 քիլօ բարձրացնելով Եուրիկ Վարդանեան 2,5 քիլոյով գերազանցած է Եւրոպայի նոր ախոյեան՝ պուլկարացի Բ. Բլագոյեւի մրցանիշը։

×

ԽՈՋՆԱՎԱՐՅԻՆԵՐԸ ՏՕՆԱԾ ԵՆ ԻՐԵՆՑ ՀԱՄԱԳԻՒՂԱՅԻՆ 125ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Խոզնավար լեռնային գիւղի բնակիչները միանաբար նչած են իրենց համագիւ – ղացի Հայրապետ Սարգսեանի ծննդեան 125րդ տարեդարձը։ Հայ ծերունին լաւ յիչողութիւն ունի, պահած է տեսողութիւնը եւ չատ չարժունակ է։ 125ամեայ նահապետը հաճոյքով կ'աչխատի տնա – մերձ հողին վրայ, երբեմն ալ որսի կ'երթայ։ Հայրապետ Սարգսեան Հայաստանի 6000 երկարակեացներէն մէկն է։

×

ԲՈՒՏԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴԸ ՋԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ՄԷՋ

Դարերու խորերէն եկող ժողովրդական արհեստագործութեան հնագոյն ճիւղերէն մէկը՝ բրուտագործութիւնը կը վերածնի Զանգեզուրի մէջ։ Գորիսի մշակոյթի տան կից ստեղծուած է յատուկ աչխատանոց մը, ուր աւանդական եղանակներով կը պատրաստուին Ջնարակուած նախչազարդ սպասներ, սկահակներ, դեղարուեստական այլ առարկաներ։

×

ՀԱՅԿ. ԺՈՂՈՎՐԴ. ԵՐԳԵՐՈՒ ՀԱՏՈՐ ՄԸ ԼԻԹՈՒԱՆԵՐԷՆ ԼՈՑԻ ՏԵՍԱԾ

Վիլնիւսի « Վագա » հրատարակչականը « Մխիթեռնակ » խորագրով, հայկական ժողովրդական բանահիւսական երգերու փունջ մը լոյս ընծայած է։ Հատորին մէջ տեղ գտած են « Գարու եկաւ », « Կռունկ », « Մխիթեռնակ », « Մանուկն ու առուակը » եւ այլ ժողովրդական երգեր։ Գիրքը կազմած է Հնագիտութեան եւ ազգագրութեան հիմնարկի բանահիւսութեան բաժնի վարիչ Ա. Նազինեան։ Թարգմանութիւնը կատարած է Պ. Պալիլոնիս. նկարչական ձեւաւորումը՝ Պ. Զայկինի։

ՀԻՆ ՆԻՒԹԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔԸ

ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՁԵՒԵՐ

ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՑԻՆ ԵՒ ԻՐ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՊԱԳԱՆ

— o —

Ա·

ԽՄԲ·— Վահան Տոտոմեանցի նուիրուած յօդուածաշարքին առթիւ («Ցառաջ» Մայիս 9 եւ 10), Պոլսոյ « Ձակատամարտ »ի 1920 Փետր· 1ի թիւէն խղեւլով, կը ներկայացնենք անուանի դէմքին « Տնտեսական Հայաստան » աշխատասիրութեան եզրափակիչ գլուխը: Թարգմանողը, որ Ա· Ս· սկզբնատառերը գետեղած է, կարծ ծանօթագրութեամբ մը յիշած է, թէ տուեալ հատուածը տպուած է Պիւլղարէն Քօօփերաթիվ Էնթերնասիոնալ ամսաթերթին մէջ՝ խմբագրութեան հետեւեալ ծանօթագրութեամբ·—

Տոտոմեանց, խաղաղական տնտեսութեան հռչակաւոր փրոփեսէօրը, որ Ռուսիոյ մէջ համագործակցութեան անխոնջ առաքեալն է եղած, ծագումով Հայ է: Ան Իտալիոյ մէջ հրատարակեց « Տըն – տեսական Հայաստան » անունով գործ մը, ուր ի վեր կը հանէ Հայաստանի տնտեսական կարեւորութիւնը եւ անոր ժողովուրդին աշխատութեան եւ մտա – ցիութեան լուրջ յատկութիւնները: Ան կը թուէ հրաշալի հարստութիւնները այն երկրին, որ, ըստ ամենահին աւանդութեան, մարդկութեան օրօրոցը եղած է: վերջապէս ան կը շեշտէ այս երկրին տնտեսական մեծ ապագան, երբ ազատի թոյլ, ծոյլ եւ շահախնդիր Թուրքին վար – չութենէն, որուն ձեռքը, իր հպած ամէն բանը կը պղծէ եւ կ'ամլացնէ:

Այս գործին փայլ կուտայ մեծայարգ եւ մեծանուն Լուիճի Լուծաթթիի մէկ յառաջաբանը, որուն ձօնուած է գիրքը, իբր Համագործակցութեան առաքեալին եւ ճնշուած ազգերու մեծ պաշտպանին: Ստորեւ կը հրատարակենք վերջին գլուխը:

×

Հայաստանի տնտեսական ապագային մանրամասնութիւններուն մէջ մտնելէ առաջ, թոյլատրեցէք որ Հայերը կրնան ընել տնտեսական կազմակերպութեան տեսակէտով: Զիօսլինք անոնց արդիւնագործական եւ առեւտրական յատկութիւն – ներուն մասին, որոնք ի յայտ եկած են Ռուսիոյ, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի մէջ· տեղեկութիւնք անոնց կովկասի մէջ ցոյց տուած գործունէութեան մէջ: Հոն, ուր միայն քարիւղի արդիւնաբերութեան մեծագոյն մասը անոնց մի – ջոցաւ ձեռք կը ձգուի, այլեւ ձուկի եւ պտուղի պահածոներու, ամէնէն կարեւոր հաստատութիւնները, կաշիի եւ ծըխախոտի գործարանները անոնց ձեռքը կը գտնուի: Վրաստանի ամենամեծ ձըկնաբուծարանը Հայու մը կը պատկանի:

Անդրկովկասեան երկիրներու մէջ Ռուսական Հայաստանի ժողովուրդի հարիւրին ութսունը գիւղացիներէ բաղկացած է: Տրամադրուած հողերուն տեսակէտ – տով անոնց վիճակը չատ աւելի անհամեմատ է քան Թուրքիոյ Հայերունը:

Ռուսիոյ մէջ, իւրաքանչիւր Հայ գիւղացի գլուխ բաժին ինկող հողին տարածութիւնը միջին հաշուով մէկուկէս հեկտար է, մինչդեռ Թրքահայաստանի մէջ երեք հեկտարէն պակաս չէ:

Ռուսական Հայաստանի մէջ հողերու անհատականութիւնը, գիւղացիները կը մղէ դէպի քաղաքները գաղթելու, ըլլայ կովկաս, ըլլայ կեդրոնական կամ հարաւային Ռուսաստան, ուր փոքրաքանակ վաճառականութեան կամ զանազան արհեստներու ձեռնամուխ կ'ըլլան:

Գիւղացիներու դէպի քաղաքները, մանաւանդ Ռուսիոյ ամէնէն հեռաւոր երկիրներու քաղաքները, երբեմն մինչեւ իսկ Ամերիկա գաղթը, Հայ ժողովուրդին ամբողջականութեան համար լուրջ կարուստ մըն է: Այսուհանդերձ, կովկասի մէջ երկուքուկէս միլիոն Հայու – թիւն գոյութիւն ունի, մէջը հաշուելով նաեւ Թուրքիոյ Հայաստանի գաղթականները, որոնց մեծ մասը միշտ տրամադիր է երկիր վերադառնալու, ուր հողերու մեծագոյն տարածութիւնը իրենց կը ներկայացնէ լաւագոյն չահի աղբիւրները:

Ի՞նչ է Հայ գիւղացիին երկրագործութեան համար իր ունեցած ընդունակութիւնը եւ ի՞նչ են իր կազմակերպական յատկութիւնները:

Երեւան նահանգին քանի մը մասերուն մէջ, Հայ գիւղացին՝ մշակին ցանելու դործողութիւնը կը նկատէ իբր աստուածային պաշտամունք: Ան, ցան հատիկը չորս ուղղութեամբ կը նետէ խաչի ձեւով՝ ափ մը Աստուծոյ համար, ուրիշ ափ մը աղքատներուն համար, երրորդը թըռչուններուն եւ չորրորդը իրեն համար:

Հայ գիւղացին, երկրագործական չատ նախնական միջոցներով կը գործէ, բայց գիտակցութիւնը ունի հաւաքական աշխատութեան ուժին եւ դեղեցկութեանը: Ան ծնունդով երկրագործական համա – գործակցող է (քօօփերաթէօր ակրիքոլ):

Երեւան նահանգին գիւղերուն մէջ, ինչպէս Իզմիր եւ ուրիշներ, մինչեւ մեր օրերը պահպանուած է համագործակցութեան նախնական մէկ ձեւը, որ Հայ կը – նոջ պատիւ կը բերէ: Այսպէս է, զոր օրինակ, ամեռուան առանին ալէտքերուն համար չինուած պանիրին եւ կարագին պատրաստութեան գործը: Խնայելու համար ուժերու անխուսափելի կորուստը, որ պիտի գոյանար, եթէ ամէն ընտանիք իրեն յատուկ պզտիկ կաթնարան պահէր, գիւղացի կիները մէկ տեղ կը բերեն իրենց բոլոր կաթը, յետոյ իրենց – մէ մէկը կարագը կամ պանիրը կը չինէ: Արդիւնքը յետոյ կը բաժնուի իւրաքանչիւրին բերած կաթին համեմատութեամբ: Կաթնագործութեան աշխատանքները գիւղացի կիներու կողմէ փոխադարձաբար կը վերցուին այնպէս որ բոլոր աշխատութիւնները միայն մէկ ընտանիքի վրայ չծանրանան: Այսպէս օրինակի համար, գարնան կաթը նուազ է եւ պակաս կարագ ու պանիր կուտայ· այս եղանակին կաթը կը բերուի ամէնէն դիւրակեաց գիւղացիներու տունը, որոնք աւելի դիւրաւ կրնան տանիլ այս կացութենէն ծնող անպատեհութիւնները:

Երկրագործական աշխատութիւններու, ջրաբաշխութեան, հունձքի մէջ, հայ գիւղացիներու, ըլլայ ռուսական, ըլլայ թրքական Հայաստանի մէջ, փոխադարձ օգնութիւնը չատ սովորական է:

Համագործակցութիւնը իր նորագոյն ձեւերուն մէջ, — Գիւղատնտեսական սընտուկները, սպառողական ընկերութիւն – ներ, գիւղատնտեսական գործակցական – ներ (քօօփերաթիվ ակրիքոլ) այս վեր – ջին տասը տարիներու ընթացքին չատ տարածուած է Ռուսահայաստանի մէջ: Երեւանի եւ Գանձակի նահանգներուն հայ գիւղերուն մէջ, ինչպէս նաեւ Կարսի նահանգին մէջ, կազմուած են կարեւոր չափով գիւղատնտեսական անտուկ եւ սպառողական ընկերութիւն:

Երեւան քաղաքին մէջ կը գտնուի ժողովրդական մեծ դրամատուն մը, որ գիւղերու մէջ բաժնուած գիւղատնտեսական անտուկներուն կեդրոնն է: Այս դրամատունը վարկ կը բանայ ոչ միայն քաղաքի չաճախորդներուն, այլեւ գիւղացիներուն: Գիւղատնտեսական անտուկներուն չահակից են ոչ միայն քաղաքին վաճառականները, արհեստաւորները, պարտիզպանները, այլեւ շրջակայքի բոլոր երկրագործ բնակչութիւնը: Երեւանի մէջ կը գտնուի Հայ Համագործակցական Ընկերութիւններու Միութեան կեդրոնը: Հայ մտաւորականները եւ քաղքենիները Հայ երկրագործ գասակարգին մէջ, համագործակցութեան ի նպաստ լուրջ քարոզչութեան մը կարեւորութիւնը կը հասկնան, զանոնք վաշխառուներէ ազատագրելու եւ նպաստաւոր պայմաններով դրուած վարկին չնորհիւ, երկրագործական արհեստագիտութիւնը բարելաւելու իրրեւ միջոց:

Փրոֆ· Վ· ՏՈՏՈՄԵԱՆՑ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԵՒՐՈՊԱՆ

— o —

Եւրոպայի Հասարակապետութիւնը կը ջանայ փոխարինել ուժանիւթի պղիւրներու եւ նախանիւթի պակասը իր ընակիչներու մասնագիտական եւ մշակութային կարողութիւններու եւ ընդունակութիւններու առաւել զարգացումով մը: Այլ խօսքով, « մաթիէռ կրիզ »ը ունի Եւրոպայի մէջ պղիւրի արժէքներ եւ պայքարը դպրոցին համար մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ Եւրոպայի ապագային համար: Արդէն իսկ, որոչ երկիրներ նախակրթարանի մակարդակին կը դասաւանդեն օտար լեզու: Արդ, Եւրոպայի Դպրոցական Հասարակապետութիւնը ոչ ոքի կրնայ անտարբեր ձգել եւ ի մասնաւորի ուսուցիչները, ծնողքները եւ աշակերտները:

Ահասոսիկ կարգ մը տեղեկութիւններ եւ խորհրդածութիւններ:

— 54 միլիոն (Ֆրանսայի բնակչութեան թիւը) դպրոցական ամէն առաւօտ կ'առնեն դպրոցի ճամբան ոտքով, հեծանիւով, կառքով, դահուկով կամ հանրակառքով: Վերջին 15 տարիներու ընթացքին աշակերտութեան թիւը հարիւրէն չիսուն աճած է, ուսուցիչներունը հարիւրէն երեսուն: Իսկ ինչ կը վերաբերի ուսուցման տահմանուած հանրային ծախքերուն, միջին հաշուով, կ'արձանագրեն տարեկան հարիւրէն տասնըհինգ չափ – լում: Նոյն տաեն դպրոցական կառոյցը լայնօրէն փոփոխութիւններ կրած է: Այսպէս, Հասարակապետութեան երկիր – ներու մեծամասնութեան մէջ դպրոցական պարտաւորութիւնը երկու տարիով եր – կարաձգուած է: Ինչ որ կը նչանակէ թէ, իր ճիշդ արժէքին կը գնահատուի կըր – թութեան համար եղած պայքարի տարո – ղութիւնը:

Սակայն ի՞նչպէս կարելի է ներդաշ – նակել յաճախ հակասութիւններ ներկա – յացնող կառոյցներ եւ կազմակերպու – թիւններ: Գործակցիլ երբ իւրաքանչիւր պետութիւն կառչած է իր մշակոյթին, իր բարքերուն, ինչ որ բնական է, կը բար – ձրացնէ արդարեւ չատ մը դժուարութիւններ: Արդ, առանց երթալու մինչեւ կամայական ու քմահաճ միակերպ կար – գաւորումի մը կրթական զանազան եղա – նակներուն, անհրաժեշտ կը մնայ նուա – զեցնել առաջին հերթին տարբերութիւն – ները: Այս մարզին մէջ, գործակցութիւ – նը դեռ իր առաջին թոթովումներուն է:

— Կարելի չէ՞ արդեօք երեւակայել տարբեր տարբեր ազգութիւններու պատկանող մանուկներու համար ընդունելութեան եղանակի մը հաստատումը: Պելժիոյ եւ Հոլանտայի մէջ, կրթական հարցերու պատասխանատուները կ'ու – սումնասիրեն այժմէն եղանակաւորում – ները: Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ, այլ ազգութիւններու պատկանող աշակերտ – ներուն համար եւ զպրոցական միջավայ – րին մէջ իսկ, ուսուցումը իրենց մայրենի լեզուին ու մշակոյթին սկսած է ընդհան – րանալ: Նաեւ իւրաքանչիւր Պետութիւն՝ անդամ Եւրոպայի Տնտեսական Հասա – րակապետութեան, յանձնառու է նպաս – տելու եւ զարգացնելու լեզուի մը ու – սուցումը իր ամբողջ աշակերտութեան համար: Արդէն ընդգծեցինք, այս ու – սուցումը կը կատարուի նախակրթարան – ներուն մէջ: Ֆրանսայի մէջ պէտք է ըսել փորձը սկսաւ բայց չչարունակուե – ցաւ հատնաբար վարկի պակասով: Փոքր տարիքէն օտար լեզուի մը աշակերտու – թիւնը անկասկած պատուհան մըն է Եւ – րոպայի վրայ, պատուհան մը դէպի ու – րիշներու ճանաչման, աշակերտութիւնը տարբերութեան:

— Ինչո՞ւ չհաստատել աշակերտներու փոխանակումներ:

Եւրոպայի Տնտեսական Հասարակապե – տութեան կրթական յանձնախումբի ան – դամները կը փորձեն ընտրուշել եւ ճշդել պայմանները, կարելութիւններ տալու համար աշակերտներուն ուսումնական չրջաններ կատարելու զանազան երկիր – ներու մէջ: Այս կապակցութեամբ ին – չո՞ւ չհաստատել « Եւրոպայի դպրոցական գրքոյկ » մը ուր կարելի է արձա – նագրել ուսումներու բնոյթը եւ արդիւնք – ները, ինչպէս նաեւ ժամանակաչրջան – ները: Իսկ ուսուցիչներուն համար ին – չո՞ւ չմտածել հատնականութիւնը

Հ· Բ· Ը· Մ· Ի
ԸՆԴՀՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ
Ի ՊԱՏԻՒ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Շորեքչաբթի, Յունիս 6ին, Հ· Բ· Ը· Մ·ի Փարիզի մասնաժողովը մտերիմ ընդունելութիւն մը կազմակերպած էր Ալեք Մանուկեան մշակութային կեդրոնին մէջ· ժամը 18·30ին ժամանեց Վազգէն կաթողիկոս, որու չքախումբին մաս կը կազմէր նաեւ Շահէ Աբգ·, նոր ժամանած Երուսաղէմէն: Քիչ ետք, Զաւէն եկաւ – եան քանի մը հակիրճ խօսքերով բացումը կատարեց, ապա բեմ հրաւիրեց Հ· Բ· Ը· Մ·ի շրջանին վարիչ Քարտուղարը, Աբ – թօ Համբարձումեան: Ան յայտնեց Միութեան չնորհակալութիւնը Կաթողիկոսին եւ նկարագրեց Ֆրանսահայ գաղութին հրճուանքը այս առիթով, երբ « կը վայելէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին չնորհաբեր ներկայութիւնը »: « Կրկնապէս երջանիկ ենք », աւելցուց ան, որ Հ· Բ· Ը· Մ· կրնայ Կաթողիկոսը մեծարել նոյնինքն այն սրահին մէջ, որուն օծումն ու բացումը կատարեց ան ճիշդ հինգ տարի առաջ, իր նախորդ այցելութեան ընթացքին: Թուելով Հ· Բ· Ը· Մ·ի տարած կարեւոր աշխատանքի զանազան ոլորտները եւ այդ աշխատանքը տանող զանազան հաստատութիւնները Փարիզի չրջանին մէջ, Ա· Համբարձումեան չեշտեց որ անոնց բոլորին ներկայացուցիչներն ալ իրենք ալ իրենք երջանիկ կը նկատեն ունենալով առիթ մը՝ վերատին մեծարելու համար Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, որուն ներկայութիւնը խորհրդանիշն է երկու հայկական սրբութիւններու, — Մայր Աթոռ Էջմիածնայ եւ Մայր Հայրենիքի:

Ապա գործադրուեցաւ գեղարուեստական քիչ մը խճողուած սակայն բարձրարուեստ յայտագիրը մը: Ռուբինա Բաբախանեան (Դպրոցասիրացէն) արտասանեց Պարոյր Սեւակի « Մայրենի լեզու » քերթուածը· նչմարելի էր թէ իր արուեստահայու առոգանութիւնը դուրս բերելու Սեւակի տողերու իսկական գեղեցկութիւնը, այնպէս՝ ինչպէս որ չի' պատահիր սովորաբար, երբ անոնք կ'արտասանուին արեւմտահայու մը կողմէ: Երիտասարդ Ա· Թէրզեան (Սամուէլ – Մուրատեանէն) արտասանեց Վարուժանի « Կարմիր Հողը »:

Հայերէն լեզուի եւ հայ հողի այս ոգեկոչումէն ետք Մհէրան Էջմեանն երգեց երկու երգ, « Հայաստան » եւ « Հերոսներուն », դաշնակի ընկերակցութեամբ Տիկին Սոնա Թորոսեանի: Տիկին Փանէք Ալճունեան չատ չայող մեկնաբանեց Սրբոմ Խաչատրեանի « Թռչքաթռթ »ն, եւ

չարունակելու իրենց առպարէզը Եւրոպայի Հասարակապետութեան այլ երկիրներու մէջ: Այս բոլոր հարցերու մասին անհրաժեշտ կը նկատենք յառաջիկայ տարիներուն պիտի խօսուի լայնօրէն:

— Գոյութիւն ունի՞ արդեօք կրթական հարցերու համար Եւրոպական ընդհանուր քաղաքականութիւն մը:

Առաջին անգամ 1961ին է որ Պոնի մէջ, Եւրոպայի մակարդակի վրայ, Պետութիւններու եւ կառավարութիւններու պետերու համագումարին կրթական հարցերը օրակարգի վրայ եկան: 1976 փետրուարին, ինը երկիրներու կրթական նախարարները համախմբուեցան վեց հիմնարարները համախմբուեցան վեց հիմնական ուղղութիւններ ներկայացնող ծրագրի մը շուրջ: Մշակութային եւ արուեստագիտական դաստիարակութիւն, կրթական եղանակներու համապատասխան ձեւեր, համալսարանական ուսումներուն մէջ համագործակցութիւն, Հասարակապետութեան կրթական հարցերու համար վաւերագրութեան մը հաստատումը, օտար լեզուներու ուսուցում, ապա մուտք բոլոր ձեւի ուսումներու:

1976էն ի վեր մասնագէտներ կ'աշխատին այս հարցերուն եւ նիւթերուն վրայ: Եւրոպայի Դպրոցական Հասարակապետութիւնը վաղուան համար է: Բայց ե՞րբ:

ԿԱՐՕ ԳՈՎԱՍՔԵԱՆ

ԳՐԱԽԱՂԱՑ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ
1929
ՆՈՒՀԱՐ ՍԱՀԱԿՅԱՆ
ԳՈՒՅՔԸ
1979

ԲԱԿՈՒՐ ՊԱՆՈՍ

2.

Չկրցաս սակաւ պատմուչեան մը ընել ինքզինքիդ մասին։ Ոչ մէկ բան ունիս ըսելիք։ Ոչ մէկ բան ունիս ինքզինքիդ մասին գրելիք։ Ոչ մէկ բան ունիս ինքզինքիդ մասին ըսելիք։ Ոչ մէկ բան ունիս ինքզինքիդ մասին մտածելիք։ Ոչ մէկ բան ունիս ինքզինքիդ մասին հետաքրքրուելիք։ Ոչ մէկ բան ունիս ինքզինքիդ մասին ուսումնասիրելիք։ Ոչ մէկ բան ունիս ինքզինքիդ մասին գիտնալիք։ Ոչ մէկ բան ունիս ինքզինքիդ մասին հաւատալիք։ Ոչ մէկ բան ունիս ինքզինքիդ մասին ապրելիք։ Ոչ մէկ բան ունիս ինքզինքիդ մասին մեռնելիք։ Ոչ մէկ բան ունիս ինքզինքիդ մասին յիշելիք։ Ոչ մէկ բան ունիս ինքզինքիդ մասին մոռնալիք։ Ոչ մէկ բան ունիս ինքզինքիդ մասին ոչնչանալիք։ Ոչ մէկ բան ունիս ինքզինքիդ մասին ոչինչ ըլլալիք։

— Ես ի՞նչ, ինչ՞ ես ես ինքզինքս, ինչպէ՞ս կրնամ ոչինչ ըլլալ։ Ես ես եմ, ես ինքզինքս եմ, ես ես եմ, ես ինքզինքս եմ, ես ես եմ, ես ինքզինքս եմ,

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ազաբէկեան ընտանիքը իրենց սիրելի եղբօր՝

Հայկ Ազապէկեանի

յիշատակին կը նուիրեն 500 Ֆր. Կարմիր Խաչին, 500 Ֆր. Կապոյտ Խաչին (առանձ «Ծառայ»էն) եւ 500 Ֆր. իրենց սիրելի «Ծառայ»ին։

×

ՏԷՍԻՆ.— Իր զաւակաբարական մտերիմ ընկերոջ, ողբացեալ Յովսէփ Թէֆիրեանի յիշատակին, Տէսինէն ան կը նուիրէ 100 Ֆր. «Ծառայ»ի բարեգաւճման։

OPERA DE MARSEILLE

chants et danses d'ARMENIE

J A F

Ensemble Instrumental SASSOUN
Ensemble de Danse ARAXE
Samedi 16 Juin à 21 heures
Réservation : Centre Culturel JAF
65 Allée L. Gambetta — Tél. 39-78-64

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE d'ALFORTVILLE
9, RUE DE MADRID

Matinée Enfantine de Fin d'Année

Dimanche 17 Juin, à 15 heures
Salle Voltaire — Rue Voltaire
Au programme :
—Audition des classes de danses
— Exposition des travaux d'éveil dessins, chants, marionnettes.
SPECTACLE: musique, diapositives danses, mime représentant une fresque de l'histoire arménienne.
ENTREE LIBRE

Հ. Բ. Ը. Մ.-ՎԱՀԱՆՆ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ Ե. ՀԻՒՍԻՍԵԱՆ ՍՐԱՀԻ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթ 16 եւ կիրակի 17 Յունիս, ներկայութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան ցկեանս նախագահ Պ. Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, Զուիցերական Ընկերութեան պատուակալ վարիչ – պատուիրակ Պ. Ա. ԶԱՄՔԻՐԹԻՆի, Ֆրանսայի Շրջ. Յանձնաժողովի նախագահ Պր. Ն. ՊԻՒԼԼԻՒՔԵԱՆի եւ Միութեան Եւրոպայի իրաւական խորհրդական Մէթր Շ. ՍԵԻՅՕՆՔԵԱՆի։

Շաբաթ, 16 Յունիս ժամը 21ին

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ Բացառիկ երեկոյթ

Վալանսի Սալ տէ Ֆէթին մէջ, ելոյթ կ'ունենայ Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած ՆԱԻԱՍԱՐԴ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ, 40 արուեստագէտներու մասնակցութեամբ։

Կը խնդրուի կանխաւ ապահովել տոմսերը։

Կիրակի, Յունիս 17, առաւօտուն պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, բարերար Ե. Հիւսիսեանի յիշատակին։

Կէսօրուան ժամը 12·30ին ՇՔԵՂ ՃԱՇ Ե. ՀԻՒՍԻՍԵԱՆ սրահին մէջ։

Տեղերը սահմանափակ ըլլալուն, կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ Հ. Բ. Ը. Միութեան անդամներուն մօտ, մինչեւ Յունիս 12։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապ. Խաչի Իսիի զպրոցի եւ պարի ամավերջի հանդէսը, Յունիս 16, ժամը 15ին, Շաբաթ օր Իսիի եկեղեցւոյ սրահը 6, Աւընիւ Պուրկէն։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Օտոյի Թաղական Խորհուրդը ըստացած է հետեւեալ նուէրները համազուցեալ Արմենակ Մուրատեանի թաղման առթիւ.— Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Մուրատեան 500, Քէօսէեան ընտանիք 250, Պօյաճեան, Մուրատեան եւ Շահինեան ընտանիք, Օր. Ճէլալեան 100ական, Պ. Գրիգոր Գէորգեան, Տիկ. Մխիթարեան, Պ. Անդրանիկ Մուրատեան, Տէր եւ Տիկ. Իսկէնտէրեան, Պ. Միհրան Օհանեան, Տէր եւ Տիկ. Քէօսէեան 50ական Ֆր.։

Երէցկին Գուլումճեան եւ այրի Տիկ. Մարտիրոսեան 30ական, Տուտու Պօղոսեան եւ Տէր եւ Տիկ. Շամիրեան 20ական։

Արմենակ Մուրատեանի մահուան քառասունքին առթիւ Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Մուրատեան 500, այրի Տիկ. Կիւլիւզար Մուրատեան 100, այրի Տիկ. Զարդար Մուրատեան, Քէօսէեան ընտանիք, Պ. Օհանեան Միհրան, Տէր եւ Տիկ. Թումանեան 50ական։

Ա. Թ.

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Խնամակալութիւնը չնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկ. Ժ. Գորգիկեան 300 Ֆր., Տէր եւ Տիկ. Թ. Մեսրոպեան 100, Տիկ. Շ. Պիւրթիէ 200, Տիկ. Մ. Մանէսեան 300, Պ. Ժ. Սիմոնեան 300, Տիկ. Ա. Սարգիսեան 100 Ֆր. ի յիշատակ Տիկին Եղանուհի Թիւթիւնճեանի։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Մարսէյլ – Պ. Օտոյի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Յունիս 13, Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը 15·30ին ընկերուհի Շարիկեանի մօտ։ Ընկերուհին կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապ. Խաչի Մերձեալ զպրոցի հանդէսը կիրակի, Յունիս 17, ժամը 15ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Աչակերտաց կողմէ կը ներկայացուին պար, երգ եւ արուեստանութիւններ, ղեկավարութեամբ երէցկին Ս. Նաճարեանի

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքներն ու համակիրները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է կաթողիկէ եկեղեցւոյ հովիւ Հայր Դանիէլեանի ձեռամբ Սարգիսեան ընտանիքի կողմէ 50 Ֆր. Յովհաննէս ձէք Պօղոսեանի մահուան առթիւ։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՅՈՒԼԻՍ 29-ԷՆ ՕԳՈՍՏՈՍ 13

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

կազմակերպութեամբ
ՍԵԻԱՆ ճամբորդական գործակալութեան
եւ ընկերակցութեամբ տնօրէն՝
ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ
օդանաւով մեկնում՝

ԼԻՈՆԷՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ
ՓԱՐԻԶԷՆ

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով անյապաղ արձանագրուիլ

ՅՈՒԼԻՍ 5ԷՆ ԱՌԱՋ

A LYON

sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS

saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

OPERA DE MARSEILLE

Lundi 25 Juin à 21 h. 15

CONCERT

LA

CHORALE SAHAK - MESROP

avec le concours de
L'ENSEMBLE INSTRUMENTAL DE PROVENCE (140 participants)

SOUS LA DIRECTION DE — Khachik YILMAZIAN
SOLISTE — Loussiné ZAKARIAN

au programme : KOMITAS, EGMALIAN, BABADJANIAN, BARTEVIAN, ASLANIANTZ, BRAHMS, SHUBERT — au piano JULIETTE YILMAZIAN

Réservation : du 11 au 20 Juin
Jacques Chelelekian, Agence Wasteels, 87 La Canebière, Tél (91) 95-90-12
Eglise du Prado (91) 77-84-70
du 21 au 25 Juin location à l'Opéra.

SOIREE ARTISTIQUE

Organisé par la Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville
LE VENDREDI 15 JUIN à 20 h. 45 Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire, Alfortville

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

կազմակերպութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան, Ուրբաթ, Յունիս 15 ժամը 20·45ին, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի սրահը՝ 22 Ռիւ Վոլթէր, մասնակցութեամբ Իսիի հայ եկեղեցւոյ Անի երգչախումբին ղեկավարութեամբ՝

ՀՐԱՆՏ ԱՃԷՄԵԱՆի

Էլիզ Յովհաննէսեան (*երգ*), Անահիտ Զապունեան (*արտասանութիւն*), *ինչպէս նաեւ Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան «Աբելեան» թատերախումբը, որ կը ներկայացնէ Նշան Պէշիքթաշլեանի*

«ՀԻԱՆԴԻՍԵՍ»Ը

կատակերգութիւն մէկ արար
Բեմադրութիւն՝ Ռուբէն Յովակիմեանի
Vente des billets : Ets. PHILIPS (378-09-66) — Café PHILIPPE — Station SHELL — Librairie PALOUYAN et MCA, Rue Bleue
Entrée : 25 F., Etudiants : 10 F.

L'UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

présente

LES DRAGÉES

ou l'antichambre de la guerre au Liban
pièce en deux actes d'Edgar Davidian
mise en scène par Nabil el Azan

les 14, 15, 16 Juin à 21 h. — le 17 Juin matinée à 16 heures
au Centre Culturel Alex Manoogian 118, rue de Courcelles, 75017 Paris
— Réservations Tél. : 227-12-26 Participation aux frais : 20 F., 15 F.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կաթող. Պատուիրակ Արեւմտ. Եւրոպայի Հայոց
եւ Առաջնորդ Փարիզի

Յունիս 17, կիրակի, վարժարանին մէջ ժամը 13էն սկսեալ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇ — ՎԱՃԱՌՔ — ԽԱՂԵՐ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ ԵՒ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ՑԵՐԵԿԵԱՅ ԵՒ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ

1979 – 80 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են։

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը։ Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայերէն ճիւղեր։

ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

S'adresser à :
Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bl du Nord, 93340 LE RAINCY
Tél. 927-01-72

ECOLE TEBROTZASSERE
INTERNAT ET EXTERNAT
CLASSES PRIMAIRES
ET SECONDAIRES (Ie CYCLE)
Préparation au B. E. P. C.
Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

DIRECTION

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
13
MERCREDI
13 JUIN
1979

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար. 260 Ֆ. Վեցամսեայ – 140 Ֆ.
Արտասահման – Տար. 300 Ֆ. Հատը – 1 Ֆ. 80

54Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.401

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE · No 14.401

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱ

ՇԻՐԱԿԻ ՀՀՀ-Ն ԿՐՆԱՑ ՊԱՏԱՍԿԱՏԻԼ

Եւրոպայի նորընտիր Խորհրդարանին 410 երեսփոխանները հետեւեալ ձեւով կը ներկայանան.—

Ընկերվարական	109
Քրիստոնեայ – Դեմոկրատ	105
Պահպանողական	64
Համայնավար	43
Ազատական	40
Յառաջդիմութեան եւրոպացի Դեմոկրատ	23
Զանազան	26

Այս ընդհանուր պատկերին մէջ, ՖՐԱՆՍԱ կը ներկայանայ ուրեմն հետեւեալ ձեւով.— Ի. Տ. Լֆ. (Սիմոնն Վէյլ) 25, Ընկերվարական 22, Համայնավար 19 եւ Շիրաքի ՀՀՀ-ն՝ 15: Տանք նաեւ միւս երկիրներու պարզած պատկերը.— ՊԵԼ – ԺԻԼ. (24 աթոռ), Քրիստոնեայ – Դեմոկրատ 10, Ազատական 4, Ընկերվարական 7, այլ՝ 3:

ԼԻԽՏԱՆՊՈՒՐԿ (վեց աթոռ) Ընկերվարական, Ընկերային – Քրիստոնեայ եւ Ազատական 2ական:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻԱ. (81), Աշխատաւորական 17, Պահպանողական 60, զանազան 4:

ԻՐԼԱՆԴԱ. (15), Աշխատաւորական 2, Քրիստոնեայ – Դեմոկրատ 5, Յառաջդիմութեան Դեմոկրատ 8:

ՀՈԼԱՆԴԱ. (25), Քրիստոնեայ – Դեմոկրատ 10, Ընկերվարական 9, Ազատական 4, զանազան 2:

ԴԱՆԻԱ. (16) Ընկերային Դեմոկրատ 4, Ազատական աջ 3, Ազգ. Ձախ. Եւրոպացի դէմ 4, Ընկերվարական 1, զանազան 4:

ԻՏԱԼԻԱ. (81), Քրիստոնեայ Դեմոկրատ 30, Համայնավար 24, Ընկերվարական 9, Ազատական 3, այլ՝ 15:

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ. (81) Ընկերվարական 35, Քրիստոնեայ Դեմոկրատ 42, Ազատական 4:

Ինչպէս գրած էինք երէկ այս ընտրութենց գլխաւոր կէտերէն մէկն է ձախ նահանջը Եւրոպայի մէջ: Ներքին, Ֆրանսական ճակատի վրայ, ամէնէն մեծ ապտնապը ծագած է ՀՀՀ-ի մէջ եւ կը թուի թէ Շիրաք Եւրոպայի այս ընտրութիւններով կորնչուց, անճնապէս, 1981ի նախագահական ընտրութիւնը: Ռ. Նէօնէր արդէն կը պատրաստուի անձնատ յարժամ մը կազմել, հետեւելով՝ իվ կենա, յանուն «Հօլիմդի քառուղի»ին: Տիկին Սիմոնն Վէյլ իր հրաժարականը տուաւ իբրեւ Առողջապահական նախարար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒԵՍԹԵՐՆի մեծագոյն դէմքը՝ Ճոն Ուէյն, որ մօտ քսան տարիէ կը յաղթէր ամէն մէկ քանսէրի, պարտուեցաւ վերջնին, առջի գիշեր 72 տարեկանին: Արդարեւ ծանօթ շերիֆը, թոքի խլիրդով ախտաւորուելով ի վերջոյ անհրաժեշտ էր մի՛շտ ապրելու պատճառ մը դտնել...:

ԱԴՐԲԵՋԱՆԵԱՆ «ՀՈՓԵԼ»

—o—

Բաքու բառին արմատական իմաստը, ադրբեջաներէնով, « Հովերու քաղաք » է, բայց ներկայիս, Խորհ. Միութեան մէջ, այդ անունը գրեթէ հոմանիշ մըն է « կաշառակերութիւն » բառին:

Բաքու մայրաքաղաքն է Ադրբեջանի, որ հաւանաբար ամէնէն խարդախ, կաշառակեր եւ տնտեսական հարցերու մէջ բարոյականութեան պակասէ տառապող շրջանն է Խորհ. Միութեան մէջ: Անցեալ ութ տարուան ընթացքին, այս Հանրապետութեան 61 շրջանային կուսակցական վարիչներէն քանը ձերբակալուեցան Պետութեան դրամը « սեփականացնելու » յանցանքով մեղադրուած: Եւ այս թիւը միայն բռնուողներու թիւն է: Կ'ենթադրուի որ Պետութեան պաշտօնեաներու գրեթէ կէսը կրնայ նման խարդախու թիւններու եւ զեղծումներու մասնակցած ըլլալ:

Մի քանի տարի առաջ, ըստ Պետութեան, Ադրբեջանի 241 սովխոզներու եւ կոլխոզներու (այսինքն, այս կամ այն ձեւով պետականացած ագարակներու) վարիչները ձերբակալուած են իբր յանցագործ՝ տնտեսական հարցերու կապակցութեամբ: Այս կը նշանակէ որ մէկ տարուան ընթացքին Ադրբեջանի Հանրապետութեան ագարակներու վարիչներուն մէկ հինգերորդը զեղծումներ գործելու համատարած նուիրեամբ դատարան ստիպուեցան երթալ: Նորէն պէտք է նշեմ որ իբրեւ նուազներուն թիւը հաւանաբար նոյնքան մեծ է:

Վերջին երկու տարիներու ընթացքին, Պետութեան զանազան մարմիններու վարչութենց մէջ նոյն պատմութիւնն է որ կը կրկնուի: Կաշառակերութեան յանցանքով դատապարտուած են վարիչ

թիւնն ու կորովը: fառպ]ը եղաւ նաեւ քաջ fոպայ մը, որ չմերժեց որեւէ նո – րութիւն գործածել իր հիւանդութեան դէմ: Ամերիկայի որոշ պատկեր մըն է, որ կ'անհետանայ իրեն հետ, որ յիսուն տարիէ դարձուց 250 ֆիլմ, որոնց կարգին Ռիօ Պռաւօ ամէնէն համբաւաւորներէն մէկն է բայց ոչ միակը:

ԺԱՆ – ԼՈՒԻ ՊՈՐԻ գրագէտ ու մանուկ տարաններու վարիչ քննադատ (շար – ժանկար) անձնասպան եղաւ Երեքշաբթի վաղ առաւօտեան, տարճանակ պարպելով ուղղակի սրտին: Խոր զարգացումի տէր դրականութեան ակրեժէ, 1945ին կը տանար Կոնքուռ մրցանակը « Գերմանական ժամով գիւղ » որ իր լաւագոյն գործը չէր: Չէր ծածկեր իր միասեռականութիւնը կոչումը եւ երկու հատոր ալ գրած էր այդ մասին « Ոսքը », « Նարինջին կէսը » մերկացնելով հին թապու մը: Իր վերջին գործը նուիրուած էր Քամպուճերէսի: Վերջերս կը տառապէր ջղային խանգարումէ (տեփրեսիոն) բայց կը թուէր ապաքինած ըլլալ: 60 տարեկան էր ու մղձաւանջն ունէր հիւանդութեան եւ առանձնութեան, դեռ վերջերս իր մտերիմներէն մէկուն կ'ըսէր· « Ապրելու պատճառ մը տուր, ինծի »: Հաւանաբար չգտաւ ու քաջութիւնը չունեցաւ ընդունելու թէ ի վերջոյ անհրաժեշտ չէ միշտ ապրելու պատճառ մը դտնել...:

ՓԱՐԻԶի վարձակառքերը (թաքսի) երեքշաբթի առաւօտ գործադուլ ըրին, բողոքելու համար իրենց դէմ եղած յարձակումներուն դէմ:

անդամներ... պետական դատախազի գրասենեակէն իսկ· յաւելեալ՝ ինքնաշարժային գործերու, ճամբաներու վնասութեան, համալսարաններու վարչութեան եւ զանազան հիւանդանոցներու վարչութեան գրասենեակներէն:

Անցեալ տարի, Պետութիւնը յատկացում մը կ'ընէ հիւսուածեղէնի նոր գործարանի մը շինութեան համար, պայմանի գնելով որ պէտք է յարմարութիւններ առեղծուին՝ միայն խուլ աշխատաւորներ գործածելու համար, քանի որ նման մարդիկ չեն կրնար աշխատիլ սովորական գործարաններու մէջ: Անշուշտ վարիչ կը նշանակուին երկու ոչ – խուլ անձեր, եւ տարի մը ետք, երբ քննիչները կ'այցելեն այս մասնաւոր տնտեսական յատկացում ստացող գործարանը, կը տեսնեն որ աշխատողներուն բացարձակ մեծամասնութիւնը խուլ չէ, այլ բնականոն առողջութեամբ անձեր՝ որոնք կ'օգտուին Պետութեան կարգադրած մասնաւոր յարմարութիւններէն եւ հայթայթած առաւելութիւններէն ու նպաստներէն:

Նման խարդախութիւններ այնքա՜ն բնականոն դարձած էին Ադրբեջանի մէջ, տասնամեակ մը առաջ արդէն, որ 1969ին Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական Կոմիտէի հրահանգով խիստ միջոցներ սկսան գործադրուիլ, յանցաւորները գտնելու եւ պատժելու համար: Բաքուի փոխ – քաղաքապետ Հապիպ Ֆաթալիյեվ կ'ըսէ,— « Դեռ կան գեղ – ծարարանի մը շինութեան համար, պայմանի գնելով որ պէտք է յարմարութիւններ առեղծուին՝ միայն խուլ աշխատաւորներ գործածելու համար, քանի որ նման մարդիկ չեն կրնար աշխատիլ սովորական գործարաններու մէջ: Անշուշտ վարիչ կը նշանակուին երկու ոչ – խուլ անձեր, եւ տարի մը ետք, երբ քննիչները կ'այցելեն այս մասնաւոր տնտեսական յատկացում ստացող գործարանը, կը տեսնեն որ աշխատողներուն բացարձակ մեծամասնութիւնը խուլ չէ, այլ բնականոն առողջութեամբ անձեր՝ որոնք կ'օգտուին Պետութեան կարգադրած մասնաւոր յարմարութիւններէն եւ հայթայթած առաւելութիւններէն ու նպաստներէն:

Նման խարդախութիւններ այնքա՜ն բնականոն դարձած էին Ադրբեջանի մէջ, տասնամեակ մը առաջ արդէն, որ 1969ին Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական Կոմիտէի հրահանգով խիստ միջոցներ սկսան գործադրուիլ, յանցաւորները գտնելու եւ պատժելու համար: Բաքուի փոխ – քաղաքապետ Հապիպ Ֆաթալիյեվ կ'ըսէ,— « Դեռ կան գեղ – ծարարանի մը շինութեան համար, պայմանի գնելով որ պէտք է յարմարութիւններ առեղծուին՝ միայն խուլ աշխատաւորներ գործածելու համար, քանի որ նման մարդիկ չեն կրնար աշխատիլ սովորական գործարաններու մէջ: Անշուշտ վարիչ կը նշանակուին երկու ոչ – խուլ անձեր, եւ տարի մը ետք, երբ քննիչները կ'այցելեն այս մասնաւոր տնտեսական յատկացում ստացող գործարանը, կը տեսնեն որ աշխատողներուն բացարձակ մեծամասնութիւնը խուլ չէ, այլ բնականոն առողջութեամբ անձեր՝ որոնք կ'օգտուին Պետութեան կարգադրած մասնաւոր յարմարութիւններէն եւ հայթայթած առաւելութիւններէն ու նպաստներէն:

Սակայն այդ բարեբաստիկ ընդհանրապէս մակերեսային կը մնայ, որովհետեւ Համայնավար կուսակցութեան եւ Ադրբեջանի Հանրապետութեան վարիչները կը վարանին խիստ պատիժներու ենթարկել իրենց բարեկամներն ու պաշտօնակիցները, նախ՝ դուցէ անոր համար որ իրենք ալ « ծանիր զքեզ »ի հետեւելով ընդունած են իրենց դերը, Պետութեան տնտեսական ապականումի հարցին մէջ, եւ յետոյ՝ որովհետեւ կ'ուզեն պաշտպանել կուսակցութիւն – Պետութիւն համալիրին վարկը, չեն ուզեր հանրութեան առջեւ պարզել իսկապէս ողբալի վիճակը: Այս պատճառաւ ալ բազմաթիւ պետական դէմքեր կամ պարզ պաշտօնեաներ յաճախ կը պատժուին թեթեւ մի – ջոցներով, — յանդիմանութիւն, դիրքի փոփոխութիւն, եւայլն, եւ հազուագիւտ երեւոյթ ալ չէ որ պաշտօնի փոփոխութեան վերջնական արդիւնքը ըլլայ պաշտօնի բարձրացում:

Օրինակ մը: 1969ին Թուրքիան Հուսէյնով պետական հարցաքննական – դատախազային վարչութեան վարիչն էր, երբ յայտնուեցաւ որ իր բարեկամներու դրծած որոշ զեղծարարութիւնները քօղարկած էր, փոխանակ յանցագործները դատի յանձնելու: Ենթարկուեցաւ պարզ պատիժ. իրեն տրուեցաւ նոյն գրասենեակին մէջ աւելի փոքր պաշտօն մը: Իր աշխատանքին մաս կը կազմէ Պետութեան պատկանող գործարաններու վարիչնե – րուն տուած հաշիւները քննել: Երբ անուղղայն զեղծարարութիւններ կը գտնէ, փոխանակ դատախազին լուր տալու, կաշառք կը սկսի առանձ զեղծարարներէն: Ի վերջոյ իր եւ խմբակին միահամուռ խարդախութիւնը կը քօղազերծուի, եւ նոյնիսկ Ադրբեջանի կառավարութեան շատ մեծ համբերութիւնը (հանդէպ նման յանցանքներու) սպառած ըլլալով, Հիւսէյնով 15 տարուան բանտարկութեան կը դատապարտուի:

Ցաճախ կը պատահի որ բարեկամական կապեր կը զերազատեն ամէն ինչ, պաշտօնեաներու ընտրութեան հարցին մէջ, եւ անկարող կամ խարդախ անձեր կը նշանակուին կարեւոր պաշտօններու: Ի. Ապրասով, Քազախի գաւառի Համայնավար կուսակցութեան ենթադաժնի վարիչը, վերջերս յայտնաբերուեցաւ իբրեւ անպատասխանատու կուսակցական մը՝ որ իբրեն ծանօթ զեղծարարներու յանձնած էր հետեւեալ գործերը, — չրջանի կոլխոզ – ներէն մէկուն վարիչ՝ բարեկամ մը որ արդէն գործէ արձակուած էր իբր ուրիշ պետական ագարակի մը վարիչ, կենդանիներու ուտելիք յարդն ու գարին սեւ չուկայի վրայ ծախած ըլլալու յանցանքով· ուրիշ կոլխոզի վարիչ՝ ճաշարանի մը··· խորովածի մսանպէտ խոհարարը, որ գործէն հանուած էր, յաճախորդներ – րու վճարած դրամը իւրացուցած ըլլալու համար· երկրորդական վարժարանի տնօրէնուհի նշանակած էր կին մը՝ որ արդէն տուգանքի ենթարկուած էր, վկայականներ կեղծելու համար:

Այս բոլորը նշանակալից են որովհետեւ ցոյց կուտան թէ ինչպէս ընդհանուր ապականութիւնը տարածուած է ժան – տախտի պէս, վարակելով Պետութեան պաշտօնէութիւնն ու Համայնավար կուսակցութեան վարչութիւնը, ամէն մակարդակի վրայ: Եւ դժուար է փոխել վիճակը՝ որովհետեւ, ըստ « համաշխար – հային » սովորութեան մը, որքան բարձր ըլլայ յանցագործներու դիրքը, նոյնքան թեթեւ կ'ըլլայ պատիժը: Օրինակ՝ Գ. Մահմէտով 1976ին պաշտօնազուրկ կ'ըլլայ կաշառակերութեան յանցանքով, սակայն կը մնայ··· թէ՛ կուսակցական, թէ՛ պետական ընդհանուր Խորհուրդի անդամ, այսինքն՝ կը զրկուի իր գրաւած « աթոռ »ներէն մէկէն միայն:

Մ. Ահմէտով, Քիւրտամիրի շրջանի Համայնավար կուսակցութեան ենթադաժնի վարիչ, եօթը տարի կը պահէ իր պաշտօնը, մինչ Պետութեան գաղտնի ոստիկաններն ու դատախազները գինք կ'ամբաստանեն իբր կաշառակեր, անկարող անձերու կարեւոր պաշտօն տուող, եւ գինք հարցաքննութեան ենթարկող – ներուն սպառնացող: Միայն եօթը տարի տեւող ամբաստանութիւններու եւ դատերու շրջանէ մը ետք կարելի կ'ըլլայ գինք 13 տարուան բանտարկութեան դատապարտել:

Երբ ամերիկացի լրագրող Տանիէլ Փերլը կը հարցնէ Ադրբեջանի ամէնէն կարեւոր թերթի՝ Կոմունիստի խմբագրին, որ ի՞նչպէս նման անձեր կրնան գործի պլուի մնալ այդքան երկար ժամանակ, Աղա Պապա Ռեզայեվ կը պատասխանէ, — « Կը պատահի. հապա Ամերիկայի մէջ Նիքսըն մի քանի տարի գործի գլուխ չմնա՞ց, ամբաստանութիւններու սկիզբն եղաք »:

Ռուսերը, որոնք բազմաթիւ են բաքուի մէջ, անհատապէս կը զտնեն Ադրբեջանական կեղծարարութեան զանգուածային բնոյթը, այսպէս – կոչուած մաշտաբը: Բաքուի մէջ ռուսերէնով լոյս տեսնող թերթի մը վերջերս գրած էր թէ երբ քաղաքային կառավարութիւնը կ'որոշէ տոմսակներու նոր սիստեմ մը գործադրել հանրակառքերու եւ օթոպուսներու մէջ, վարորդները գործադուլի կ'ելլեն: Գործադուլը ինքնին չտեսնուած բան մըն է Խորհ. Միութեան մէջ ,սակայն՝ ըստ ռուսերէն թերթին, ա՛լ աւելի հետաքրքրական է գործադուլին բուն պատճառը, — վարորդները սորված էին տոմսակներու հին դրոյթը օգտագործել, ծախուած տոմսերու դինին մէկ մասը իրենց գրպանը դնելու համար, մինչ նոր սիստեմը արգիլք պիտի ըլլար նման խարդախութիւններու գործադրման:

Ընդհանրապէս, խորհրդային ուրիշ հանրապետութիւններու քաղաքացիները անտարբեր ոչինչ կը տեսնեն այլեւս նման ապականումի մէջ, — « իրենց արիւնին մէջն է այս խարդախութեան հակումը », ըսած է Բաքույարնակ Ռուս մը, Փիչերը ամերիկացի Թղթակիցին:

Թ. Ա. Թ.

ՀԻՆ ՆԻԽԹԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔԸ

ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՁԵՒԵՐ

ՀԱՑ ԳԻՒՂԱՑԻՆ ԵՒ ԻՐ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՊԱԳԱՆ

— o —

(Բ. եւ վերջ)

Պաքուի Հայ Մշակական Միութիւնը, համագործակցութեան վրայ զրքոյկներու շարք մը հրատարակած է եւ իր կողմէ ալ գիւղերու մէջ գիւղատնտեսական սեմինարներ կը հիմնէ: Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական Միութիւնը, հայերէն կը հրատարակէ պարբերական մը, որ երկ – րագործական հարցեր եւ գիւղատնտես – ական համագործակցութեան նիւթեր կը բովանդակէ:

Այս միութիւնը, ահիկ զատ, ունի տեղեկատու եւ խորհրդակցական գիւղ մը, որ կը զբաղի հայ գիւղացիներու կողմէ համագործակցական ընկերութիւն – ներու եւ կազմակերպութեան վերաբեր – եալ խնդիրներով: Կովկասի քաղաք – ներուն մէջ, մասնաւորապէս Պաքու եւ Թիֆլիս, հայ վարչութեամբ ստեղծուած են ապառողական մեծ ընկերութիւններ: Պաքուի մէջ կայ Համագործակցական Ընկերութիւններու Միութեան մը կեդրոնը մեծաքանակ գնումներու համար, արդիւ – նաբերական հաստատութիւններով:

Նոյն քաղաքներուն մէջ բացուած են համագործակցութեան դասընթացքներ եւ քաղաքապետարանները կը մասնակցին այսօրինակ ձեռնարկներուն ծախքերուն: Այսուհանդերձ, այսքանը բաւարար չէ, որպէսզի գիւղատնտեսական համագոր – ծակցութիւնը ծաւալի եւ հողին առաւել արդասաւորումով գիւղացին անոր կապ – ուի:

Հայ գիւղացիներու, հողին անբաւա – րար բաշխումին հետեւանքով Ռուսահա – յաստանէն դէպի Թրքահայաստան զաղ – թը, պէտք է զուգընթաց երթայ համա – գործակցական քարոզչութեան, լայն հա – մեմատութիւններով կազմակերպութեան եւ գիւղատնտեսութեան ու համագոր – ծակցութեան դասաւանդութեան հետ, բոլոր դպրոցներուն մէջ, սկսելով տար – րականներէն:

Հայաստան թուրք բարբարոս իշխա – նութենէն ազատելուն պէս, Հայերով բը – նակուած հողերը պէտք է հայ Պետու – թեան սեփականութիւնը դառնան, բացի անոնցմէ, որ արդէն հայ գիւղացիներուն կը պատկանին: Պետութիւնը կրնայ այս հողերը կա՛մ ժառանգական հիմունքնե – րով վարձու տալ, — մինչեւ հազար տա – րի վարձքի պայմանագրութեան ձեւով, — եւ կամ ծախել պայմանաւ որ նոր վա – ճառումներով հողերը չհագրծումի ա – ռարկայ չդառնան:

Կարելի է առանց դժուարութեան կի – րարկել անփոխանցելի հողային սեփա – կանատիրութեան ձեւը, որպէսզի գիւ – ղացիները իրենց հողերը կտրանցնելու վախը չունենան: Հողերը կրնան մինչեւ հինգ հարիւր հեկտարի վրայ տարած – ուիլ: Այս տարածութիւնը ինչ ինչ պա – րագաներու մէջ անհրաժեշտ է, այսպէս զոր օրինակ, երբ հողը պիտի յատկաց – ուի անասնաբուծութեան՝ ազգային կեր – նագործութեան կամ մխա հայթայթելու համար, կամ չաքարագործութեան պէտք եղած ճակնդեղին մշակութեան համար եւայլն: Պետութիւնը կրնայ իրեն վերա – պահել վարձուած կամ ծախուած հողե – րուն ազգային մշակութեան վերահսկո – ղութեան իրաւունքը: Եթէ հող առնողը առանց արդարացուցիչ պատճառի զայն չի հհագործեր, պէտք է որ կարելի ըլ – լայ ձեռքէն առնել սեփականութեան ի – րաւունքը:

Անշահակ հողերը երկրագործութեան օգտակար գործնելու համար, Պետու – թիւնը պէտք է որ մանաւոր առանձնա – շնորհումներ պարգեւէ գիւղացիներու եւ մասնաւորականներու մասնակցութեամբ կազմուած գիւղատնտեսական համագոր – ծակցական ընկերութիւններուն: Հայաս – տանի ապագայ կառավարութիւնը պէտք է մասնաւոր դրամատուն մը հաստատէ գիւղատնտեսական համագործակցութեան համար, այս դրամատան բաժնեթուղ – թերուն գեղեցիկ ապահովելով դրա – մատէրներու մասնակցութեամբ: Այս դրամատան նպատակը պիտի ըլլայ բաժ – նեվճիկ երկրագործներուն, եւ նոյնիսկ մասնաւորներու, վարկ բանալ, շահաւէտ նպատակի մը գործածուելու համար, ինչպէս երկրագործական գործիքներու, սերմնացուի, աղբի, անասուններու եւ այլնի գնումին: Դրամատունը քննիչներ պիտի ունենայ գիւղացիներուն օգնելու նպատակով համագործակցական հիմնե – լու եւ բացուած վարկերուն կանոնաւոր գործածութեան հսկելու համար: Դրա – մատունը կրնայ նաեւ նպաստաւոր պայ – մաններով գիւղացիներուն պղտիկ տու – ներ չինելու հոգը առանձնել:

Թերեւս հարցուի թէ ի՛նչպէս կարելի է յուսալ, որ դրամատէրերը այս պայ – մանով հիմնուած համագործակցական դրամատան մը դրամ հայթայթել յօժա – րին, եթէ Պետութիւնը անոր պէտք եղած դրամարները չկարողանայ հայթայթել: Պէտք է մտածել, որ այս պարագային դրամը հարկաւ տակաւ պիտի բերէ: Այսպէս, օրինակի համար, Մոսկուայի ժողովրդական համագործակցական դրա – մատունը միայն համագործակցական ըն – կերութիւններու հայթայթած դրամա – գլուխովը չէ, որ կը բանի, այլ նաեւ դրամատէրերուն: 1912ին հաստատուած այս դրամատան բաժնեթուղթերը, կայա – ցութեան ամէնէն հեռաւոր գաւառներուն մէջ անգամ, ինչպէս Կովկաս, կը վա – ճառուէին, եւ հայ դրամատէրերը փա – փաք կը յայտնէին, որ Թիֆլիսի մէջ մասնաճիւղ մը բացուի, ինչ որ կատար – ուեցաւ 1917ին: Բացուած օրէն ի վեր, Մոսկուայի ժողովրդական դրամատունը Կովկասի նահանգներուն հայ գիւղա – տնտեսական տնտուկներուն եւ, մասնա – ւորաբար, Երեւանի ժողովրդական դրա – մատան, բաւական լայն վարկեր կը բա – նայ:

Կայ նաեւ ուրիշ համագործակցական դրամատուն մը, որ դրամատէրերու օգ – նութեամբ եւ հայրենասիրական նպա – տակներով հիմնուած է: Այս դրամա – տունն է Փողնանիոյ լեհական համագոր – ծակցական դրամատունը, որ լեհ գիւ – ղացիներուն միջոցներ կ'ընծայէ իրենց հողերուն վրայ ամուր մնալու եւ գի – մադրելու Գերմանացիներու հոսանքին, որ իրենց կառավարութենէն քաջալերը – ուած հոն կը խուժեն:

Կ. Պոլիս կայ երկրագործական Դրա – մատուն մը, որուն նպատակն է թուրք գիւղացիներուն վարկ հայթայթել: Գա – լով Հայերուն՝ այս դրամատունը կը ձգտ – ի զանոնք իրենց հողէն արմատախիլ ընել: Արդէն այս դրամատունը իր յոռի կազմակերպութեան պատճառով թուրք գիւղացիներուն անգամ օգտակար չէ կըր – ցած ըլլալ:

Համագործակցական կեդրոնական դրա – մատուն մը Հայաստանի ամէնէն լաւ պատշաճով ձեւն է Ռայֆֆայզեան տի – պարով գիւղատնտեսական անտուկը:

Հայաստանի համար կարեւորութիւն ունեցող գիւղատնտեսական համագոր – ծակցութեան ձեւեր են՝ պարտիզպանու – թեան, պահածոներու պատրաստու – թեան, երկրագործական արտադրութիւն – ներու վաճառումի ընկերութիւնները: Անհրաժեշտ, բայց այժմ դժուար իրա – կանալի է նաեւ հողերու հատւածքական ջրաբաշխութիւնը, Հիւսիսային Ամերի – կայի արեւմտեան նահանգներուն մէջ կիրարկուած ձեւով:

Ինչ որ նմանապէս անհրաժեշտ է Հա – յաստանի տնտեսական զարգացման հա – մար, հաղորդակցութեան միջոցները եւ երկաթուղիներն են. առանց դեռ դայու – թիւն չունին:

Այս երկիրը, որ այնքան երկար տա – րիներու ընթացքին բարբարոս ասպա – տակութիւններու, աւերումներու, մար – տիրոսութիւններու թատր է հանդիսացեր նոր կեանքի ծնունդ պիտի տայ, երբ ա – նոր ժողովուրդը հրաշալի կենսունակու – թիւն եւ հայրենիքին հանդէպ անշիջելի սէր ցոյց տայ, միանգամ ընդմիշտ ա – զատագրուի Թուրքիոյ լուծէն եւ վերա – կազմէ անկախ Պետութիւն մը, որ Փոքր Ասիոյ եւ Կովկասի մէջ քաղաքակրթու – թեան պաղտատն պիտի ըլլայ:

Փրոֆ. Վ. ՏՈՏՈՄԵԱՆՑ

«Ճակատամարտ»,
Պոլիս, 1920 Փետր. 1)

ՑՈՑՆ-ԱԼՊԱՆ ԿԱՊԵՐԸ

— o —

Աւելի քան տարի մըն է, որ Օլիմփիք էրվէյզը չաթթական թռիչք կը կատա – րէ հիւսիսային Ցունաստանէն Թիրանա: Բանակցութիւններ կատարուեցան Աթէն – քի եւ Թիրանայի միջեւ, որպէսզի այս վերջինը արտօնէ չաթթական մէկ թը – ռիչքը: Ցունաստանի եւ, յատկապէս, ա – նոր հիւսիս – արեւմտեան Էպիրոս նա – հանգին Ցոյներուն համար յոյսեր բաց – ուեցան: 1914ին, սահմանային փոփոխու – թիւններ տեղի ունեցած էին եւ մէկ օրէն միւսը 300·000 Ցոյներ Ալպանացի դար – ձած էին: Ցարաբերութիւնները մինչեւ 1945 բնականոն էին եւ սահմանագիծէն երկու հատուածներուն վրայ պտնուող – ները կարելիութիւնն ունէին փոխադարձ հանդիպումներ կատարելու: Համայնա – վարներուն իշխանութեան գլուխ գալով՝ սահմանը երկաթեայ վարագոյրով մը պատնէշուեցաւ: Այդ թուականէն ա – ղին մարդիկ սպառեցին, որ առալինեան վարչակարգով յատկանշուող երկիրը ո – րոշ թոյլտուութիւններ չնորհէ:

— Կը յուսայինք, կ'ըսէ յոյն պատաս – խանատու մը, որ արտօնութիւն պիտի արուէր այցետեղացիներուն՝ այցի եր – թալու իրենց ընտանիքի անդամներուն, բարեկամներուն: Եւ այս քայլին պիտի յաջորդէր ընականոն յարաբերութիւննե – րու հաստատումը երկուստեք, ինչպէս պատահեցաւ Պուլկարիոյ հետ: Սակայն, առաջուան նման դժուար է Ալպանիա երթալը:

Համաձայն ձեռք չզրուած տեղեկու – թիւններուն, Ալպանիոյ Ցոյներուն կա – ցութիւնը բարեփոխուած չէ, թէեւ մաս – նակի չափով մը յունարէն կը դասաւան – դուի դպրոցներուն մէջ: Երեսուն տար – ուան առանձնացման ընթացքին, յոյն փոքրամասնութիւնը յաճախ տեղափո – խութիւններու ենթարկուած է: Ցոյներ իրենց դիւղերէն փոխադրուած են ցանու – ցրիւ դիւղեր՝ Ալպանիոյ հիւսիսը, որ – պէսզի Ցունաստան հողային պահանջներ չներկայացնէ:

Համաձայն յոյն պաշտօնատարներուն, Թիրանայի հաստատած սահմանափա – կումները միշտ խիստ են, թէեւ որոշ մեղմացում մը նկատելի կը մնայ: Երբ յոյն արուեստագէտներ, մշակութային փոխադարձ կապի մը շրջագիծին մէջ, Ալպանիոյ յունական շրջանները կ'այցե – լեն, սրահներու մուտքի տոմսերը կը տրուին կուսակցութեան հաստատիմ նը – կատուղներուն:

Կրօնական պաշտամունքները խստու – արգիլուած են եւ բոլոր եկեղեցիներն ու մզկիթները քանդուած են. միայն պատ – մական արժէք նկատուող կրօնական շէն – քերը պահպանուած են վերածուելով թանգարաններու: Քանդած են նոյնիսկ գերեզմանաքարերուն խաչերը:

Ալպանացիներուն քաղաքականութիւնը՝ երկաթեայ բռունցքով կատարեալ սահմանադրեալ շրջանի յոյն բնակչութիւ – նը, պատճառ դարձած է, որ Աթէնք իր կարգին սահմանափակէ իր յարաբերու – թիւնները Թիրանայի հետ:

— Ալպանացիք չափէն աւելի չահա – գրգռուած են, որ յարաբերութիւնները, յատկապէս առեւտրական մարզին ներս ընդլայնին: Չինաստանի հետ խզելէ ետք իրենց կապերը՝ բոլորովին կտրուած են արտաքին աշխարհին հետ, եւ պէտք ու – նին մեզի, որպէսզի չնչեն, դիտել կու – տայ Ցունաստանի Արտաքին նախարա – րութեան պաշտօնատար մը:

Միւս կողմէ, սակայն, յոյն փոքրա – մասնութեան մը ներկայութիւնը Ցու – նաստանի մերձ սահմանագիծի մը վրայ, պատճառ կը դառնայ, որ Թիրանա սահ – մանափակէ իր քայլերը: Այսպէս, Աթէն – քի ալպանական հիւպատոսարանը ան – ցեալ տարի հազիւ տասնեակ մը վիզա տուաւ, երբ դիմում կատարողները երեք հազարէն աւելի եղած էին:

Ուրեմն, սահմանը միշտ ամուր կերպով փակ կը մնայ:

Ցոյն դիւանագէտներէն ոմանց տեսա – կէտով, Աթէնք առանց նախապայմաններ դնելու պէտք է ընդլայնէ իր յարաբերու – թիւնները Ալպանիոյ հետ: Առանց մտա – ծումով արդիւնքը այն պիտի ըլլայ, որ Թիրանա աստիճանաբար պիտի մեղմէ իր քաղաքականութիւնը եւ վարչը Ցունաս – տան կրնայ կամուրջ ծառայել Ալպանիոյ եւ Արեւմուտքի յարաբերութեանց հա – մար:

Թ. Ա. Թ.

ՄԱՅԻՍ 28-Ը

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

— o —

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐՆԻ Մէյֆլաուըը պանդո – կին մէջ, Մայիս 26ին, նչուած է Հա – յաստանի Անկախ Հանրապետութեան հռչակման 61րդ տարեդարձը: Ներկայ եղած են 400 հոգի: Բացումը կատարած է ընկ. Վահան Օրհնեանեան: Բանախօ – սած են Սէթ Մամճեան եւ ընկերը Լեւոն Պալեան: Հ. Ց. Դ. կեդր. կոմի – տէի խօսքը արտասանած է ընկ. Հերի – Սաչաքլեան: Ուաշինկթընի Հայութեան անունով Փրոֆ. Ռիչըրտ Ցովհաննէս – եան տրուած է պատուոյ տախտակ մը: Փրոֆեսէօրը ճառով մը չէչտած է հայ ժողովուրդի տեւական հանդէպ ազատու – թեան եւ անկախութեան:

×

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԷՍԻ« Սէյնթ Սոֆիա » սը – րահին մէջ, Մայիս 26ին, տօնուած է Մայիս 28ը, հոծ բազմութեան ներկա – յութեամբ: Հանդիսավարը՝ ընկ. Ժանօ Թիթիզեան, կատարած է բացումը, որ – մէ եաք Հ. Ց. Դ. Արեւմտեան Ամերիկայի կեդր. կոմիտէի կողմէ խօսած է ընկ. Վահիկ Գիւրջեան: Հայ Երիտ. Դաշ – նակցութեան կողմէ խօսք առած է ընկ. Վահէ Եաղուպեան, իսկ Տիկ. Զապել Ալահայտեան արտասանած է Չօմի խօսքը: Օրուան գլխաւոր բանախօսը՝ ընկ. Գոսապեան, անդրադարձած է 1918 Մայիսեան պատմական օրերու դէպ – քերուն: Հանդիսութիւնը վերջ դուած է իրախճանական բաժինով մը:

×

Մայիս 27ի առաւօտեան, կէչնէէլլի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ պատարա – գած եւ յաւուր պատշաճի քարոզած է Թեմին առաջնորդը՝ Եփրեմ Ծ. Վրդ. Թապաղեան: Պատարագի ընթացքին կա – տարուած է Գոհաբանական մաղթանք, Հայաստանի Անկախ Հանրապետութեան հռչակման 61րդ տարեդարձին առթիւ:

×

ՖԻԼԱՏԵԼՖԻՈՑ Եունիվերսիթի Սթէյ Հոլիտէյ պանդոկին մէջ, Մայիս 27ին, տեղի ունեցած հանդիսութեան բացումը կատարած է ընկ. Կասան Պոզաճեան: Բանախօսած է Փրոֆ. Ռիչըրտ Ցովհան – նէսեան ներկայացնելով անկախութեան շրջանը, ապա Հայաստանի Հանրապե – տութեան կերտումը: Այս առիթով Ֆի – լատելֆիոյ Հայութիւնը պատուած է Սէթ Մամճեանը յուշատախտակով մը: Հ. Ց. Դ. կեդր. Կոմիտէի կողմէ խօսք առած է ընկ. Վառամ Եղբայրեան:

×

Մայիս 29ին, , ամբողջ օրը, Ֆիլատել – ֆիոյ քաղաքապետարանին վերեւ ծա – ծանած է հայկական Եռագոյնը: Քաղա – քապետին յատուկ կարգադրութեամբ Մայիս 28ը հռչակուած էր Հայաստանի Անկախութեան օր: Հ. Ց. Դ.ի կողմէ պատուիրակութիւն մը այցելած է քա – ղաքապետին:

×

ՈՒԱԹԹԱՈՒՆԻ Ս. Սահակեան եկե – ղեցւոյ սրահին մէջ է, որ Մայիս 27ին, տեղի ունեցած է հանդէսը որուն բացումը կատարած է ընկ. Աբրահամ Գասապե – եան: Ընկ. Կարօ Մելքոնեան ընդդծած է հին ազգային նշանակութիւնը եւ հայ ժողովուրդի ձգտումները: Բանախօսը՝ ընկ. Վահէ Սարաֆեան, պանծացուցած է հայ ժողովուրդի ոգեղէն հարստութիւ – նը եւ ազատութեան ոգին:

×

ՆԻՒ ՃԷրՋիի Ս. Վարդանանց եկեղե – ցւոյ սրահին մէջ, Մայիս 27ին, տեղի ու – նեցած է Մայիս 28ի ոգին, որուն բացու – մը կատարած է ընկ. Մեսրոպ Աճէեան: Բանախօսած են ընկերներ Մինաս Թէօ – լէօեան (հայերէն) եւ Արա Գաբրիէլեան (անգլերէն), չեչտելով հայ ժողովուրդին

ԵՐԿԻՔ ԵՐԿԻՐ

անկախութեան եւ ազատութեան տիրա – նալու տենչը եւ մաքառումները:

×

ՓՐՈՎԻՏԵՆՍԻ Հ. Ց. Դ. տեղական կո– միտէի կազմակերպութեամբ, Մայիս 28– ին, Հայաստան քեմփին մէջ նշուած է Անկախութեան տարեդարձը: Հանդէսը վարած է ընկ. Նշան Միքայէլեան: Խօսք առած են ընկերներ Ճան Վարատեան եւ վազգէն Թումաճանեան:

×

ՆՈՐԹ ՆՆՏՈՎԸՐԻ Ս. Գրիգոր Լուսա – ւորիչ եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Մայիս 27– ին, տեղի ունեցած հանդիսութեան բա– նախօսած են ընկ. Ցարութիւն Ստեփան – եան եւ Արշակ Քհնյ. Տաղլեան: Խօսք ա– ռած է նաեւ ընկ. Անդրանիկ Տօնիկեան:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

— o —

ԱԹԻՆԻ « Ալիք »ի սրահին մէջ, Մա– յիս 27ի առաւօտեան, նշուած է Մայիս 28ի տարեդարձը, հոծ բազմութեան ներ– կայութեամբ: Բացման խօսքը կատարած է օրուան նախագահը՝ ընկ. Աւետիս Միխիեան: Ազգ. իշխանութեան կողմէ ողջոյնի խօսք արտասանած է Ներսէս Յակոբեան: Երիտասարդութեան կողմէ ուղերձ մը կարդացած է ընկ. Ստեփան Շեմմաս: Բանախօսած է ընկ. Հրաչ Տաս– նապետեան (Պէյրութէն):

×

Հանդիսութենէն եառք մօտ 3000 Հայեր մասնակցած են երթի՝ սրահէն մինչեւ Սահմանադրութեան հրապարակը, ուր Անծանօթ Զինուորի յուշարձանին ծաղ – կեպսակ մը դրած են:

×

ՖԻՔԻՍի Յակոբեան վարժարանի «Աւե– տիքեան » սրահին մէջ, Մայիս 27ին, նշուած է Մայիս 28ի տարեդարձը՝ իր– րախանքով: Խօսած է ընկ. Ցարութիւն Միխիեան: Հ. Ց. Դ. « Բարդէն Սիւնի » խումբին կողմէ ընկ. Րաֆֆի Քէլեքեան կարդացած է ուղերձ մը: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը, ո– րուն մասնակցած է նաեւ Ֆիքրի « Զար– թօնք » պատանեկանի պարախումբը:

×

ԳՈՓԻՆԻՈՑ « Զաւարեան սրահ »ին մէջ, Մայիս 27ին, հաշ – խրախճանքով մը տօնուած է Մայիս 28ը: Խօսք առած են ընկերներ Լեւոն Ջերչեան եւ Արա Մանկոյեան:

Առնագաւգէ՛ֆ, Հայ Կեսարացիներ

— o —

Վերջերս Պրոֆ. Վ. Տոտոմեանցի յի– շատակին նուիրուած յօդուածում (տես՝ «Ցառաջ», թիւ 14377–78) տողերիս հե– ղինակն անդրադարձաւ մի հարցի, որի կարեւորութիւնը կասկածանք չի յարու – ցում: Խօսքը վերաբերում է հայ գիտա– կան միութիւններ ստեղծելու անհրա – ժեշտութեանը:

Գիտակցելով հարցի համազգային նշա– նակութեանը, ինչպէս նաեւ առանձին անհատների, ընկերների գօտեպնդիչ տե– սակէտները, հեղինակը համարձակուեց գործնական քայլերի դիմելու:

Սոյն կոչով նա վճռեց դիմել նախ կենսաբաններին (բիոլոժիստ) պարզապէս այն պատճառով, որ հարկ էր սկսել դի– տութեան օրեւիցէ ճիւղից եւ քանի որ ինքը մասնագիտութեամբ կենսաբան է, ուստի եւ բնականաբար նպատակայար – մար գտաւ դիմել նախ իր ճիւղի ներկա– յացուցիչներին, յոյս ունենալով հան – դերձ, որ այս նախաձեռնութիւնը լայն արձագանգ կը ստանայ եւ ի վերջոյ կ'ընդգրկի եւ գիտութեան միւս ճիւղերը:

Ո՞րն է սոյն նախաձեռնութեան նպա– տակը:

Աչխարհի բազմաթիւ երկրների գիտա– կան զանազան հիմնարկութիւններում, համալսարաններում այսօր աշխատում են թուով ոչ քիչ հայազգի գիտնականներ, որոնք հետազօտութիւններ են կատարում գիտութեան տարբեր ճիւղերում, աչխար– հի շատ գիտական հանդէսներում տպա – գրում են իրենց հետազօտութիւնների արդիւնքները, մասնակցում են ազգային եւ միջազգային համաժողովների, ընդ – գրկուած են տարբեր երկիրներում դոր – ծող զանազան գիտական կազմակերպու – թիւններում եւայլն: Բնական է սակայն, որ զրկուած լինելով որպէս հայկական Պետութեան ներկայացուցիչներ հանդէս գալու հնարաւորութիւնից (նոյնիսկ Հա – յաստանի ներկայացուցիչները արտա – սահմանում օտարների կողմից ընդուն – ւում եւ ներկայացւում են կամ որպէս ռուս, կամ լաւագոյն դէպքում՝ որպէս խորհրդային գիտնականներ, առանց յի – շատակելու իսկ նրանց ազգային պատ – կանելիութիւնը), հայազգի գիտնական – ները հանդէս են գալիս ոչ թէ որպէս Հայ, այլ որպէս այն ազգի ներկայացու– ցիչներ, որի երկրում ապրում եւ գոր – ծում են:

Սակայն եթէ հայ գիտնականները, հե– տազօտողները ունենան իրենց միութիւ – նը, իրենց կազմակերպութիւնը, ապա հնարաւորութիւն կ'ունենան կազմակեր– պելու իրենց իսկ համաժողովները, կա– րող են հրատարակել իրենց իսկ դիտա – կան հանդէսները կամ աչխատութիւնների ժողովածուները: Այս ձեւով նրանք կա– րող են գրաւոր ձեւով ներկայանալ (բնա– կանաբար, միջազգային որեւիցէ լեզ – ուով) միջազգային գիտական հասարա – կայնութեանը զուտ հայկական մի կազ– մակերպութեան անունից, միայն որպէս հայ գիտնականներ: Սա կը ստիպի մի – ջազգային գիտական մամուլին խօսել հայ գիտնականների մասին, այս կամ այն ձեւով այս փաստին կարող են անդրադառ– նալ եւ տարբեր երկրների պետական ու հասարակական մարմինները:

Բացի այդ, ունենալով իրենց կազմա – կերպութիւնը, հայ գիտնականները հա– զորդակից կը լինեն մէկը միւսին, կը հանդիպեն միմեանց պաչտօնական եւ ոչ պաչտօնական առիթներով, կ'ունենան համատեղ խորհրդակցութիւններ եւ բազ– մաթիւ հարցերում կարող են օգտակար լինել միմեանց: Ընդհանուր առմամբ նը– ման միութիւնների մէջ համախմբուելը ոչ միայն ոչ մի կերպ չի խանգարի զբաղց անդամներից իւրաքանչիւրի ժառանգի – տական գործունէութիւնը, այլեւ ընդ – հակառակն՝ միայն եւ միայն կ'օգնի:

Կարծում ենք, որ սրանք հետեւեալ – ները են, որոնց հանդէպ չի կարող ան– տարբեր մնալ ազգային արժանապատ – ւութիւն ունեցող, իր ազգով հպարտացող եւ ոչ մի հայ մտաւորական:

Կարծում ենք նաեւ, որ այս նախաձեռ– նութիւնը ցանկութեան դէպքում միան – գամայն իրագործելի է: Այն կախուած է միայն մեր՝ Հայերիս կամեցողութիւնից եւ նրա իրագործման միակ խոչընդոտը կարող է լինել մեր իսկ անհարկի թերա– հաւատութիւնը:

Ուրեմն պէտք է դէն նետել մեզ համար այս խիստ վնասակար թերահաւատու – թիւնը եւ համախմբուել: Պէտք է ցոյց տալ աչխարհին, որ մենք լոկ այն ազգը չենք, որը յայտնի է իր բազմադարեան սակայն եւ աստիճանաբար պատմութեան դիրկն անցնող մշակոյթով ու արուես – տով, այլ եւ ազգ ենք, որի գիտական միտքը այսօր էլ շարունակում է իր արժէ– քաւոր նպաստը բերել քաղաքակիրթ աչ– խարհին:

Հասկանալի է, որ կազմակերպելու հա– մար այս յոյժ կարեւոր գործը, առաջին հերթին պէտք է ունենալ անհրաժեշտ տուեալներ: Այսինքն՝ անհրաժեշտ է ի– մանալ գիտութեան տուեալ ասպարէզում գործող հայ մասնագէտների թիւը, նը– րանց աչխարհագրական տեղաբաչխումը, գործունէութեան բնոյթը, գիտական նա– խասիրութիւնները եւայլն:

Հէնց այս նպատակն է հետապնդում մեր սոյն կոչը: Դիմելով աչխարհով մէկ ցրուած հայազգի բոլոր կենսաբաններին, խնդրում ենք բոլոր նրանց, ում անհրա– ժեշտ եւ համոզեցուցիչ կը թուայ այս կոչը, արձագանգել: Իւրաքանչիւրին խնդրում ենք հաղորդել իր մասին այն նուազագոյն տեղեկութիւնները, առանց որոնց անհնար է իրագործել այս գործը: Այսինքն՝ անուն, ազգանուն, ծննդեան թիւ, մասնագիտական ճիւղ (անպայման նչել, թէ կենսաբանութեան որ ճիւղում է գործունէութիւնը), աչխատանքի վայ– րը եւ զբաղեցրած պաչտօնը:

Նամակները դրել հայերէն, անգլերէն կամ ֆրանսերէն եւ ուղարկել հետեւեալ հասցէով՝

GUEGAMIAN
4, Sente de Villiers, ap. 58
94140 Alfortville

Նկատի ունենալով, որ գժբախտաբար բոլորը չէ, որ ի վիճակի են կարդալ հա– յերէնով գրուած սոյն կոչը, խնդրում է բոլոր այն ընթերցողներին, որոնք ունին ծանօթ կամ բարեկամ հայազգի կենսա – բաններ, հաղորդել նրանց սրա բովան– դակութիւնը:

Հ. ԳԵՂԱՄԵԱՆ

ԳՈՐԻՈՒ ԵՒ ԷՔՍԷՐՃԵԱՆԻ
ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ, Մայիս 25, Մարսէյլի Ապէյ տը Սէն – Վիքթորի մէջ, տեղի ունեցաւ Փիլիփ Գորէի եւ Լուսաւոր Էքսերժանի (Էքսէրճեան) դաչնակի նուագահանդէսը: Զոյս ձեռքով դաչնակի համար յօրին – ուած գործեր կատարեցին օրուան յայտա– գիրը, բաղկացած երկու բաժիններէ՝ Ա. բաժնին, Մոցարթ, Պեթհովէնի եւ Շու – պէրթ, Բ. բաժնին՝ Տըպիւսի եւ Միլօ:

Տեղական մամուլը՝ «Լը Մերիտիոնալ» եւ « Լը Փրովանսալ » դրուատանքով ար– տայայտուեցաւ յիչեալ նուագահանդէսի մասին: « Լը Մերիտիոնալ », Մայիս 28ի իր թիւով եւ ժորժ Կարիսեանի ստորագրու թեամբ կը չեշտէ զոյգ դաչնակահարներու մեկնաբանութեան արուեստին մէջ անսահ– ման զգայնութիւնը, ձայներու ճառա – գայթող ուժգնութիւնը, պայծառութիւնը եւ նրբութիւնը, իսկ « Լը Փրովանսալ » աւելի կ'ընդգծէ Գորէի եւ Էքսէրժանի փայլուն տաղանդը:

ԳՈՂՈՏԻ ԳՈՂՈՏ

ՈՒԱՐԹԱՒԻԼԻՆ Ս. Ստեփանոս եկե– ղեցւոյ սրահին մէջ, Մայիս 13ին, նըչ – ուած է Մայրերու օրը, կազմակերպու – թեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտական Խորհուրդին: Բացման խօսքը կատարած է Թամար Պօղոսեան: Խօսք առած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արեւելեան Շրջ. վարչութեանատենապետ Պետրոս Կարապետեան: Բա– նախօսած է Տիկ. Գոհար Թէօլէօլեան, որ Մայրերու օրուան պատմականը տալէ ետք պարզած է Հայոց պատմութեան ըն– թացքին հայ մայրերու կողմէ ի յայտ բերուած ոդին, նուիրումը եւ քաջու – թիւնը: Փակման խօսքը արտասանած է Թորգոմ Աւ. Քհնյ. Ցակոբեան:

ՀԱՅԱՆ
ՀԱՅՆՈՒՐ

1929
ՆԱՀԱՆՋԸ
ԱՌԱՆՑ
ԵՐԳԻ
1979

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

2.

– Բայց սպասէ, դուն չէի՞ր որ ամէն անգամուն մեր պէտք ունեցածէն երկու անգամ աւելի թուղթ ու ֆարտ փոսթալ կը յանձնարարէիր ծէվայէռթին, դուն չէի՞ր... նոյնիսկ օր մը միամտաբար զարմացումս յայտնեցի, ըսելով թէ մենք այդքան բանի պէտք չունինք եւ դուն պատասխանեցիր լինճ. « Ուրիչին համար է »: Իրաւ ալ ամէն անգամուն թուղթի այդ ծրարները նոյն դիչերն իսկ մեկած, ահեռացած կ'ըլլային... Ա՛, որպէսզի զեղչէն օգտուիք, որպէսզի ան միչտ մու– թին մէջ մնայ, կասկածի չենթարկուի եւ չքանուի... Այս մեղսակցութիւն չէ՞: Ըսէ, ինչ դրամագլուխով գնեցիր խա – նութդ, ինչո՞վ ապրեցար...:

— Ճիշդ չէ, ճիշդ չէ...

— ... Եւ հիմա եթէ մատնեմ, դուն ալ պիտի ձերբակալուիս Լեսքիւրին հետ, դուն ալ պիտի դատապարտուիս... Ատոր համար այդքան չատ կը պաչտպանես զայն, ատոր համար գոյնդ կը նետես ու կը դողաս... Ա՛, մօտեցիր, նայէ անգամ մը հայելիին մէջ, դանի՛ ինքզինքիդ վը– րայ, աղտո՛տ նէնէթ... ես որ, ես որ... ո՛վ պիտի կարենար կասկածել այս զմայ– լելի գեղեցկութեանդ առջեւ... ես որ սա պժգալի....

Եւ մէկէն լուեց:

Յուզումի այդ բարձրութեան վրայ հէրցաւ բառ մը եւս աւելցնել եւ մնացին երկուքը դէմ դէմի, անխօս: Տղան ար– համարհող, հայհոյող ակնարկը զգուանա– քով կ'իյնար կնոջ վրայ, զայն կը չափէր գլխէն մինչեւ ոտքերը, կը գառնար կուրծքերուն, մնալու համար փորին սա– տափ կռճակէն կախուած: Տղան զգայ որ Նէնէթին համար աւելի ճնշիչ էին լուութեան այս պահերը եւ կարծեց գլխայ իր երկար նախադասութիւններու վրայ, ուր սիրոյ ճչմարիտ տառապանքը պատ– ճառ եղած էր որ մտածումները չափա – զանցուին: Փիէռ ակնապիշ կը նայէր ա– նոր, անոր որուն թրջած աչքերը արտա– կարգօրէն կը փայլէին, կը սպառէին եւ կ'ուզէր մօտենալ, կ'ուզէր խօսիլ, կ'ուզէր չնչել...

– Փիէռ, եթէ ընես պիտի ատեմ, պի– տի ատեմ քեզ... Հաւատա՛ որ պիտի ա– նիծեմ քեզ:

Եւ երբոր տեսաւ թէ տղան իր վրայ կուգայ, նահանջեց քանի մը քայլ եւ կռնակը դուռին տուաւ, ձեռքերը պահե– լով: Գլխարկը նետած էր գլխէն ու իր ոսկի մազերուն փունջը այն օրերուն պէս բացուեր էր կրկին: Վեր խուժող արիւնը եկեր էր դունաւորել ամբողջ վիզը, թու– չը, այտերը եւ ժաքէթին քակուած կո– ճակներուն տակ կուրծքը կ'ուռէր: Փիէռ չնայեցաւ, չուզեց նայիլ ու միչտ առանց բառ մը արտասանելու ,բռնեց զայն թե– ւերէն, դատտակը գտաւ, քաչեց...

Կարծես պատնէչ մըն է որ քանդուե– ցաւ, վարագոյր մը որ աղմուկով պատ– ռեցաւ վերէն վար: Նէնէթ նետուեցաւ տղան վիզին եւ այս անգամ բարձրա – ձայն, մանուկի մը պէս, պատժուած աղ– ջընակի մը պէս սկսաւ աղերսել, խնդրել, այլեւս առանց հպարտութեան, առանց ձեւակերպութիւններու, երիտասարդին վրայ մինչեւ այդ պահը ցոյց տուած իր գերազանցութիւնը նետելով մէկդի: Իր բազուկներուն եւ ձեռքերուն հեւքին մէջ տղան կը ջանար մղել եռեւ, առանց սա– կայն բառերու իր տարափը դադրեցնե – լու, առանց բնաւ անոնց չարքը կորսըն– ցնելու:

– Գիտեմ, գիտեմ որ անարժան եղայ քեզի, քեզ ցաւցուցի, տառապեցուցի, ըրէ ինչ որ կ'ուզես ինձ, բայց խորհէ որ ինծի հետ ուրիշ մըն ալ պիտի հար– ուածես... Ձեմ ուզեր այդ, չեմ ուզեր ... Ես չատ տառապանք տեսած եմ, գի– տեմ թէ ինչ կ'արժէ գժբախտ մանկու– թիւն մը, եւ պիտի չթողում որ զայն գժբախտ ընես... Անմեղ է ան. պիտի չընես Պիպիին համար, միակ զաւկիս հա– մար:

(50 – Շար.)

ՆՈՒԷՐ

ՄԱՆՏԼԻԼՕ.— Իր ամուսնոյն՝ Յակոբ Պետրոսեանի վիրաբուժական գործողութենէ մը ազատելուն առթիւ, Տիկին Պետրոսեան 200 Ֆր. կը նուիրէ « Յառաջ »ի բարգաւաճման:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Մարգարեան, Տէր եւ Տիկին Ազարատ Մարգարեան եւ զաւակները Գոհարիկ եւ Անահիտ եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկե – պսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէր – ներով, մամուլով թէ գրաւոր ցաւակ – ցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր՝

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

26, Rue Troyon — SEVRES
1978 – 79 ուսումնական տարուան

ՓԱԿՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

կիրակի, Յունիս 24

կէսօրուան ճաշ՝ 13ին, պատրաստուած Մխոցող Մխութեան ժրաջան տիկիններուն կողմէ:

ժամը 16ին՝ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ նախագահութեամբ Սեւրի քաղաքապետին

Ճաշի մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի տեղերը ապահովել՝ հեռաձայնելով՝

534 – 68 – 28

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՎԱԼԱՆՍ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ Ե. ՀԻՒՍԻՍԵԱՆ ՍՐԱՀԻ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հովանաւորութեամբ Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Շաբաթ 16 եւ կիրակի 17 Յունիս, ներկայութեամբ Հ. Բ. Ը. Մխութեան ցկեանս նախագահ Պ. Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Ջուխտակեան Ընկերութեան պատուակալ վարիչ – պատուիրակ Պ. Ա. ՋԱՄՔՈՐԹԷՆԻ, Ֆրանսայի Շրջ. Յանձնաժողովի նախագահ Պր. Ն. ՊԻՒԼԼԻՒՔԵԱՆԻ եւ Մխութեան Եւրոպայի իրաւական խորհրդական Մէթր Շ. ՍԵՒՅՕՆՔԵԱՆԻ:

Շաբաթ, 16 Յունիս ժամը 21ին

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

Բացառիկ Երեկոյթ

Վալանսի Սալ տէ Ֆէթին մէջ, ելոյթ կ'ունենայ Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած ՆԱԻԱՍԱՐԴ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ, 40 արուեստագէտներու մասնակցութեամբ:

Կը խնդրուի կանխաւ ապահովել տոմսերը:

×

Կիրակի, Յունիս 17, առաւօտուն պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, բարեբար Ե. Հիւսիսեանի յիշատակին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Մարսէյլ – Պ. Օտտոյի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Յունիս 13, Շորեքշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը 15·30ին ընկերուհի Շարիկեանի մօտ: Ընկերուհիները կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: կարեւոր օրակարգ:

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Շաբաթ, Յունիս 16 ժամը 4ին, Մշակոյթի Տունը: Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապ. Խաչի Իսիի զպրոցի եւ պարի ամավերջի հանդէսը, Յունիս 16, ժամը 15ին, Շաբաթ օր Իսիի եկեղեցւոյ սրահը 6, Ավընիւ Պուրկէն:

ՄՈՒՏՔԸ ԱՋԱՏ Է

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

DANIEL BILALIAN
Présentateur du journal télévisé et grand reporter à Antenne 2

Les évadés

Les exploits des prisonniers français au cœur du IIIe Reich

Fondé sur une enquête de deux ans, gorgé d'aventures inouïes, tragiques ou cocasses mais toujours inoubliables, LES EVADES est le livre du courage quotidien et anonyme, l'hommage que méritaient de recevoir enfin tous "les petits, les obscurs, les sans-grade" de 1939 qui, prisonniers malgré eux au cœur du IIIe Reich, ont sauvé l'honneur français.

PRESSES DE LA CITE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍ. ՋԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի, Յունիս 17, ժամը 8ին, Ֆրանս – Փիւլթիւռէն հայ աշուղները, մասնակցութեամբ Լիւք – Անտրէ Մար – սէլի:

ՀԱՅԿ. ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Ս. ԲԵՐՆԱՐԴԻՆԷԻ

մահուան 100ամեակին առթիւ

Յուլիս 24–28

Կազմակերպութեամբ՝ Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Ժողովրդապետու – թիւններուն եւ նախագահութեամբ՝ Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդ

ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆԻ

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝—

ՓԱՐԻԶ, Անտռե Վրդ. Թիւթիւնճեանի հեռ. 278·31·93

ԱՒՆՈՒՎԻԼ, Հ. Աթանաս Վրդ. Քէսկինեանի, հեռ. 985·15·56

ՄԱՐՍԷՅԼ, Սարգիս Վրդ. Դաւիթեանի, հեռ. 54·02·98

ԼԻՈՆ, Գէորգ Վրդ. Զապարեանի հեռ. 47·28·65

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ Կոմիտաս Վրդ. Զարգինեանի, հեռ. 22·09·86

ՎԱԼԱՆՍ, Գէորգ Վրդ. Զանտրեանի հեռ. 43·78·23

Արձանագրութիւնները կը փակուին ՅՈՒՆԻՍ 16ին

OPERA DE MARSEILLE

chants et danses d'ARMENIE

J A F
Ensemble Instrumental SASSOUN
Ensemble de Danse ARAXE
Samedi 16 Juin à 21 heures
Réservation : Centre Culturel JAF
65 Allée L. Gambetta — Tél. 39-78-64

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Դաւիթեան կը փնտռէ իր զաւակը՝ Հայկ Դաւիթեան որ կորսուած է 1941ին, պատերազմի ընթացքին Պել – ժիոյ ճակատը, 21 տարեկանին:

Լուր ունեցողներէն խմացնել Տիկին Դաւիթեանի՝

37, Rue des Fauvettes
95200 SARCELLES

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապ. Խաչի միօրեայ զպրոցի հանդէսը կիրակի, Յունիս 17, ժամը 15ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Ակակերտաց կողմէ կը ներկայացուին պար, երգ եւ արտասանութիւններ, ղեկավարութեամբ երէցկին Ս. Նաճարեանի

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ծնողք – ներն ու համակիրները:

SOIREE ARTISTIQUE

Organisé par la Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville
LE VENDREDI 15 JUIN à 20 h. 45 Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire, Alfortville

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան, Ուրբաթ, Յունիս 15 ժամը 20·45ին, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի սրահը՝ 22 Ռիւ Վոլթէր, մասնակցութեամբ Իսիի հայ եկեղեցւոյ Անի երգչախումբին ղեկավարութեամբ՝

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

Էլիզ Յովհաննէսեան (երգ), Անահիտ Զապունեան (արտասանութիւն), ինչպէս նաեւ Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան «Աբելեան» թատերախումբը, որ կը ներկայացնէ Նշան Պէշիքթաշլեանի

« ՀԻԱՆԴՏԵՍ »Ը

կատակերգութիւն մէկ արար

Բեմադրութիւն՝ Ռուբէն Յովակիմեանի

Vente des billets : Ets. PHILIPS (378-09-66) — Café PHILIPPE – Station SHELL — Librairie PALOUYAN et MCA, Rue Bleue
Entrée : 25 F., Etudiants : 10 F.

Գործ կը փնտռէ

Հայերէն, անգլերէն, ֆրանսերէն եւ արաբերէն կրնցող երիտասարդ փորձառու ուսուցիչ մը պաշտօն կը փնտռէ հայկական որեւէ հաստատութեան մէջ:

– Հայկական վարժարանի մը մէջ՝ ուսուցչութեան կամ հերթապահութեան:

– Որեւէ հաստատութեան կամ պանդոկի մէջ՝ դրասենեակի աշխատանքի, թարգմանի, ընթացիկ արձանագրութեան եւայլն:

Հասցէ՝
M. Sarkis TACHEDJIAN
7, Traverse St. Sébastien
83700 ST. RAPHAEL
Tél. : (94) 95-00-30

GRANDE VENTE KERMESSE

Samedi 16 Juin et Dimanche 17 Juin
de 10 h. 30 à 20 h. 30
sans interruption
au profit du Centre Culturel et Artistique Arménien
4 BOUTIQUES VOUS INVITENT
Souvenirs prêt à porter
Bar — Buffet — Livres — Disques
U.C.F.A.F. — J A F
6, Cité Wauxhall — 75010 PARIS
Métro République

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Կաթող. Պատուիրակ Արե ւմտ. Եւրոպայի Հայոց
եւ Առաջնորդ Փարիզի
Յունիս 17, կիրակի, վարժ բանին մէջ ժամը 13էն սկսեալ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇ — ՎԱՃԱՌՔ — ԽԱՂԵՐ

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE d'ALFORTVILLE
9, RUE DE MADRID

Matinée Enfantine de Fin d'Année

Dimanche 17 Juin, à 15 heures
Salle Voltaire — Rue Voltaire
Au programme :
—Audition des classes de danses
— Exposition des travaux d'éveil dessins, chants, marionnettes.
SPECTACLE: musique, diapositives danses, mime représentant une fresque de l'histoire arménienne.
ENTREE LIBRE

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Մոնթեվիտէոյէն Նուպար Սելվեան կը փնտռէ իր քոյրը, որմէ լուր չունի 1960էն ի վեր: Քոյրը՝ Անահիտ Ռոպիէ Սելվեան միակ աղջիկն է Ամենակ Սելվեանի (դաշնակցական յեղափոխական որ աքսորած է Պոլիս, Ռուսաստան եւ Ռումանիա եւ վերջին չրջանին նաեւ Ֆրանսա 1954–58: Քոյրը ծնած է Պուքրէշ 1923ին եւ 1953ին Փարիզ հաստատուած է, կ'ապրէին ռիւ Փասթէօր 4:

Իր եղբօր հասցէն է՝
N. SELVIAN
Marcè Bruto 1497
Montevideo — URUGUAY

Organisation Terre & Culture

7, rue du Fg. St. Honoré 75008 Paris

CAMPAGNE DE TRAVAIL 1979

A) Mise en valeur des domaines arméniens d'Iran du nord

séjours de 4, 6 et 8 semaines, juillet et août

4 stations

1 — Monastère de St. Thadée (situé à 70 km au Sud du Mont Ararat)
2 — Monastère de St. Etienne (à 25 km à l'est de Djoulfa, en longeant l'Araxe).
3 — Village de Hafthevan (Région de Salmasd).
4 — Village de Guerdabad (Région d'Ourmia).

B) Mission d'assistance à Beyrouth

séjours de 4 et 6 semaines de mi-juillet à fin août

RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
PARIS : K. Kévonian, 702-99-45 ; H. Kévorkian, 883-29-36 ;
LYON : I. Baravian, 49-11-89 — MARSEILLE : S. Sarkissian, 52-18-75 ;
BRUXELLES : P. Isbendjian, 537-86-41.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
14
JEUDI
14 JUIN
1979

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար. 260 Ֆ. Վեցամսեայ 140 Ֆ.
Արտասահման – Տար. 300 Ֆ. Հատը – 1 Ֆ. 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.402
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
54e ANNÉE — No 14.402

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 5 – 11)

ԴԻՆԱՄՕ ՄԻՆՍԿ – ԱՐԱՐԱՏ ԽԱՂԸ (*)

Խորհրդային 42րդ ախոյենութեան մըրցումներու չարքին Արարատ Մինսկի մէջ պարտուեցաւ տեղւոյն Դինամօէն (2–3): Խաղի չորրորդ վայրկեանին Խորէն Յովհաննիսեան նշանակած է առաջին կոլը: Երկրորդ կիսախաղին Մինսկցիներ նշանակած են հաւասարութեան կոլը: Խ. Յովհաննիսեան 59րդ վայրկեանին կոլ մը եւս նշանակած է, սակայն Արարատի տագաքը հետզհետէ տկարութիւն ցոյց տուած են եւ Դինամոյականները 73րդ եւ 78րդ վայրկեաններուն կոլեր նշանակելով ապահոված են յաղթանակը:

(*) Խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ»ի Յունիս 8ի թիւով:

ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ
ԲԻՒՐԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

Բիւրականի մէջ տեղի ունեցած է գիտական ժողով մը, մասնակցութեամբ Խորհ. Միութեան, Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ, Արեւելեան Գերմանիոյ, Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Ռումանիոյ գիտնականներու: Կարդացուած են 40 զեկուցումներ եւ հաղորդումներ, կատարուած են կարծիքներու փոխանակումներ բռնկուող աստղերու շուրջ:

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ՓՐԱԿԱՑԻ ՄԷՋ

« Փրակայի Գարուն » միջազգային եւրաժշտական փառատօնին տեղի ունեցած է Հայաստանի պետական ակադեմական երգչախումբին համերգը, Յովհաննէս Չէքիյեանի ղեկավարութեամբ: Մեծ տպաւորութիւն թողուցած է Արամ Խաչատուրեանի « Զօն ֆնծուքեան » դործին մեկնաբանութիւնը: Փրակայէն դատ, երգչախումբը համերգներ տուած է Օստրաւա եւ Կառլով Վարի:

×

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԵՐԱԺԻՇՏ
Վ. ԲԱԲԱՋԵԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած Հայաստանի երաժիշտներու Միութեան ժողո – վին բարձր գնահատանքի արժանացած են Վահրամ Բաբայեանի երկու գործերը: Անոնցմէ մէկը՝ Յրդ համանուագը է, որուն հիմքը կը կազմեն Ա.եւտիք Իսահակեանի « Աքու Լալա Մահարի » պոէմի մոթիֆները, իսկ միւսը՝ « Պոէտի ծնունդը » սիւիտն է՝ գրուած սոփրանոյի, պասի եւ դաշնակի համար: Վահրամ Բաբայեան, որ աշակերտն է երաժիշտ Գրիգոր Եղիազարեանի, հեղինակն է երկուական օփերաներու եւ բեմապարերու, կարգ մը համանուագներու եւ քառեակներու, զանազան նուագարաններու համար սոնատներու: Ներկայիս հայ երաժիշտը կ'աշխատի նոր սենֆոնիք գործի մը վրայ:

×

ՀԱՅԿ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
ՊԵԼԿՐԱՏ

Պելկրատ գացած է Հայաստանէն պատուիրակութիւն մը, գլխաւորութեամբ վարչապետի տեղակալ Վլադիմիր Մովսիսեանի: Հայկական պատուիրակութիւնը հանդիպում եւ խօսակցութիւններ ունեցած է Եուկոսլաւիոյ կառավարական չրջանակներու հետ՝ գիւղատնտեսութեան մարզին մէջ համագործակցութեան զարգացման հեռանկարներու մասին:

×

« ՀԱԶԱՐ ՈՒ ՄԷԿ ԳԻՇԵՐՆԵՐ »ՈՒ
ՆԿԱՐԱԶԱՐԴՈՒՄԸ

Նկարիչ Կարէն Սմբատեան « Հազար ու մէկ գիշերները » արաբական դասական հէքեաթներու հետաքրքրական թեմաներով ստեղծած է 40 պատկերազարդումները: Արուեստագէտին ձեռքին տակ կենդանացած են գիրքին հերոսները՝ Հարուն ալ Ռաշիտ, Սինտպատ, սուլթաններ, առա-

ՀԱՅՏԵԼՈՒԹԻՒՆ՝
ՇԷՅԽ ՓԻԷՌ ՁԵՄԱՅԷԼԻ

— o —

Հ. Յ. Դ. Լիբանանի կեդրոնական կոմիտէի ներկայացուցիչները Յունիս 4ին, երկուշաբթի իրիկուն, այցելեցին վանդակաւորներու կուսակցապետ Շէյխ Փիէռ Ձեմայէլի բնակարանը, ընտրելու համար փաղանգաւոր ղեկավարը իրեն դէմ ուղղուած մահափորձէ մը փրկուելուն առիթով: Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչները դատապարտեցին դաւադիր արարքը, համոզում յայտնեցին որ անոր հեղինակները կը փորձեն խափանել երկրին դէպի ապահովութիւն երթը ու բարի ապագինում մաղթեցին Շէյխ Փիէռ Ձեմայէլի:

զակներ, գեղեցիկ աղջիկներ, ընչաքաղց դատաւորներ, սրամիտ հասարակ մարդիկ: Այս առթիւ Կարէն Սմբատեան նըշած է, որ « Հազար ու մէկ գիշերներ »ու նկարազարդումներու չարքը չատոնց կ'ուզէր ստեղծել, սակայն միայն այս տարի է որ կրցած ձեռնարկել անոր իրականացման: « Մտադիր եմ գրանք ներկայացնել մանկան միջազգային տարուան նուիրուած ցուցահանդէսում, իսկ ապա օգտագործել որպէս մանկական գրքի նըկարազարդումներ », ըսած է Կ. Սմբատեան:

×

ԱՐՓԻ – ՍԵՒԱՆ ՋՐԱՏԱՐ
314 ՄԵԹՐ ԿԸ ՄՆԱՑ

Արփի – Սեւան ջրատարի շինարարները յաղթահարելով հորատման աշխատանքներուն կապուած լուրջ դժուարութիւնները, մեթր առ մեթր կը յառաջանան: Մայիս ամսուն թիւ 8 եւ 9 փապուղիներու մէջ նախատեսուածէն չափաթ մը կանուխ աւարտած են 50 մեթր հատուածի հորատումը եւ մինչեւ ամսուան վերջը 8 մեթր եւս հորատած են: Տարուոյն սկիզբէն ի կեր շինարարները հորատած են 242 մեթր եւ ներկայիս կ'աշխատին թիւ 6, 8 եւ 9 փապուղիները կրաճոյղով պատելու եւ ջրատարի պատերուն մէջ կրաղիւս ներարկելու գործերը արագացնելու համար: 48 քիլոմեթրնոց փապուղիի շինարարութեան աւարտումը կարելի կը դարձնէ Արփի գետին հոսումը Սեւանայ լիճ: Ջրատարի կառուցման կը մասնակցին Խորհ. Միութեան զանազան ազգերու ներկայացուցիչներ: Յունիս 1ի տուեալներով Արփի – Սեւան ջրատարի շինարարութեան մէջ կը մնայ տակաւին 314 մեթր հորատելու:

×

ՋԻՒԱՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ
ՀԱՂՈՐԴՈՒՄ
ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Մոսկուայի հեռատեսիլը կէս ժամուան յայտագիր մը պատկերաստած է, նուիրուած՝ դուդուկահար Ջիվան Գասպարեանի: Պատկերաստումի ընթացքին ցոյց տրուած են Երեւանը, ճարտարապետական յուշարձանները եւ այլ տեսարժան վայրեր: Յայտագիրը սկսած է «Հէյ ջան, հէյ ջան...» երգով, զոր մեկնաբանած է Ջիվան Գասպարեան իր դուդուկով: Ապա յաջորդաբար նուագած է « Որսկան ախպէր »ը, « Լուսնեակ գիշեր »ը, « Արեւն ելաւ »ը, « Զորանի երգ »ը; « Կոխի եղանակը », իսկ « Պարտէզում վարդ է բացուել » ծանօթ երգը՝ դուդուկահարին ընկերակցութեամբ, մեկնաբանած է Ռուբէն Մաթեւոսեան:

Հ. Հ. Դ. Ն ԿԸ ՄՆԱՅ ՇԻՐԱԿԻ ԵՏԻՆ

— o —

Շիրաք դէմ գրաւ առնչի օր բաւական քննադատութեանց, բայց եւ այնպէս կը մնայ ՀՀՀ.ի զեկավարը, քանի « Անտանելի է բայց եւ անփոխարինելի » ինչպէս ըսած է փիէր Փուժատ: Երեքշաբթի օրուան նիստը « անկեղծ » էր կ'ըսէ Ք. Լապէ, « լուրջ » կ'ըսէ Շապան – Տէլմաս եւ « լաւ » կ'աւելցնէ Քուվ տը Միւրվիլ: Այլ խօսքով ամէն ոք « իր տոպրակը պարպած է » եւ ոչ ոք խնայած է Շիրաքի, որ այլեւս աւելի մօտէն « հսկողութեան » տակ առնուած է ձեւով մը:

Իմ կեցայի տեսակէտն այն է որ քաղաքական յստակ գիծ մը պէտք է ընտրել: Ք. Շապան – Տէլմաս կարեւորագոյն կը նկատէ խորհրդարանական խմբակցութեան միասնականութիւնը պահպանել: Ինֆլընաթ, երիտասարդ երեսփոխան մը, մամուլին յանձնած յայտարարութեան մը մէջ աւելի բացայայտ կերպով կ'արտայտուի եւ կ'ըսէ թէ անհրաժեշտ է կուսակցութեան ծրագիրը – կանոնագիրը քարեփոխել, թոյլ տալու համար որ խոշոր հաւաքական զեկավարութիւն մը ըլլայ:

×

ՀՀՀ.էն զատ, Ազատականներն ալ պատճառներ ունին դժգոհ ըլլալու իրենց նախագահէն՝ Ժ. Ժ. Սերվան – Շրէյպէր, որ եթէ առանձին չներկայանար, թոյլ տուած կ'ըլլար իր կուսակցութեան երկու ընտրեալ ունենալ Սիմոնն Վէյլի ցանկին վրայ:

ՋԱՆԻ ՄԸ ՏՈՊՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ լոյս տեսած է չատ բուն ամբաստանագիր մը հաւատքի դէմ կամ կոչ մը՝ անաստուածութեան: Յայտարարութիւնը ստորագրած է Ուկրաինացի Ա. քարտուղար Շչերբինակի եւ չատ խիստ յարձակում մըն է կրօնական հաւատքներու դէմ, ուր կ'ամբաստանուին նաեւ օտար ձայնասփիւռները — « հակասովետութեան արշեւտաւորները »... ՅՈՄԻՑՆի խիստ կերպով քննադատած է Խորհ. Միութիւնը Աֆղանիստան իր միջամտութեան առթիւ եւ « հակախլամական պայքարին »: Ազատոլան ըսած կ'ըլլայ նաեւ թէ եթէ Աֆղանիստանի պետը չարունակէ իր երկրին մէջ ընդդիմանալ իսլամի, Շահին ճակատագիրը կը սպառնայ իրեն: Յոմէյնի այս բառերը ըսած է թեհրանի խորհրդային դեսպան՝ վինոկրատովի, չհետեւելով թէ Մոսկուա այնպէս պէտք է ընէ որ հերքուին խորհրդային զէնքերու մաքսանենգութեան տարցը Իրանի մէջ:

Ժ. Լ. Պորիի անձնասպանութեամբ մահը կը գրաւէ փարիզի մամուլի էջերը, ուր իր գրչեղբայրները կ'ափսոսան նրբամիտ, խելացի եւ « տխուր «հըտպիսէն կորուստը: Որոշ թերթեր չեն ծածկեր թէ ջգային « տէֆրեսիոն »ը, որու կ'ակնարկուի իր վախճանը բացատրելու համար, ուրիշ բան չէր եթէ ոչ սիրային ցաւ մը, ծնած սիրելիի մը մահէն, երկու տարի առաջ: Փայլուն խօսակից, ծիծաղելի դարձուցած էր քանի մը ամիս առաջ Տոքթ. Ամորոզ մը, միասեռականութեան առթիւ: Միտքը՝ արագ եւ լի հիւմուրով, հիւմուր մը, որ յաճախ կը յատկանշէ զգայուն հոգիներու քօղարկուած յուսահատութիւնը, Պորի օր մը այլեւս չկրցաւ այդ հիւմուրով փըրկել իր յուսահատութիւնը:

ԱՆԴԱՐԱ – ԹԵՀՐԱՆ առանցք մը հաւանական կը թուի, ըստ երկու մայրաքաղաքներուն մէջ միաժամանակ հրատարակուած զեկոյցի մը, ուր կը չեշտուի թէ երկու երկիրները պիտի ընդդիմանան դեր – պետութեանց միջամտութեան իրենց ներքին հարցերուն մէջ: Այս յայտարարութիւնները եղած են Թուրք Արտաքին նախարարին Թեհրան այցելութեան առթիւ:

ՊԱՐՍԻՑ ՇԱՀԸ Մեքսիքա կրցած է երթալ չնորհիւ Քիսինկէրի անձնական միջամտութեան, զբօսաշրջիկութեան վեց ամսուան վիզայով մը: Ընտանիքով տեղաւորուած է Վիլլա տօս Ռիօս, 600 հեկտարնոց կալուած մը, մայրաքաղաքէն 82 քիլոմեթր հեռու: Մեքսիքա քաղաքական ապաստանի պարագային երբեք գաղափարական նկատում չունի: Քաղաքական ապաստանէ օգտուած են անցեալին՝ Տրոցկի (1930էն 40), Քաս – Թրօ (56էն 59), Զէ Կեվառա:

ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆ Շիի ընտանիքի մը չորս անդամներուն դիակները գտնուած են Պէյրութի քրիստոնեայ գօտիին Զալքայի թաղամասը: Քննութիւն բացուած է այս « զզուելի ոճիրին » առթիւ, ինչպէս զայն որակած է Լիբանանեան պահպանողական ուժերու հրամանատարութիւնը:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԱՄԵՐԻԿԱՑի մը « հեծեծանիւ – օդանաւ »ով մը Մանչ անցած է, իրագործելով մարդ էակին մէկ հին երազը՝ թռիլ երթեւ միակ ուժ ունենալով իր իսկ հարազատ ուժը: Երեք ժամէն է որ կտրած է Ֆոլկսթոն – Քափ Կոի – ն է հեռաւորութիւնը:

ԱՄԻՆ ՏԱՏԱ. բոլոր կիները չէ տարած Լիբիա, ուր պանդոկ մը տեղաւորուած է միայն երկու կինով եւ 20 զաւակով, կառավարութեան հաշոյն:

ՏՐՈՑԿԻ

(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՒԹԻՒ)

Ա.

Այսօր, գրեթէ ոչ ոք լրջօրէն ուշադրութեան կ'առնէ Ստալինի երբեմնի ամբաստանութիւնները: Այն թէ՝ Տրոցկի, Զինովիեւ « գլուրեր են հակասովետական ճահիճը », թէ Ռադեկի, Տուխաչեւսկիի, Եակիրի, Բուխարինի, Ռիկովի եւ ուրիշներու 1937ի « դատավարութիւնները » ցոյց տուին, որ « մարդկային ցեղի այդ տականաւոները ժողովրդի թշնամիների՝ Տրոցկու, Զինովիեւի եւ կամենեւի հետ միասին արդէն Հոկտեմբերեան սոցիալիստական ռեւոլուցիայի առաջին օրերից սկսած դաւադրութեան մէջ էին ընդդէմ Լենինի, ընդդէմ պարտիայի, ընդդէմ Սովետական Պետութեան »: Եւ, վերջապէս, վերոյիշեալները ու մաքրադործուած միւս կուսակցական դէմքերը կը գործէին « օտարերկրեայ բուրժուական հետազօտութիւնների առաջադրած բանաւէներով » (*):

Ստալինի համար կարմիր Բանակի հիմնադիրը վտանգաւոր մրցակից մը կը դառնայ յեղափոխական չարժումին առաջին վայրկեաններէն իսկ: Երկար մեքենայութիւններէ, սադրանքներէ հաք է, որ Մոր. Միութեան նախկին մենաւորը կը յաջողի 1927 Նոյեմբեր 14ին, կեդր. կոմիտէի որոշումով կուսակցութեան չարքերէն վտարել Տրոցկին եւ Զինովիեւը: Ամիս մը հաք՝ Դեկտեմբերին, կեդր. կոմիտէի տուած որոշումը կը վերացուի Համայնավար կուսակցութեան 15րդ Համագումարին կողմէ: Այլ կուսակցականներ ալ կը հեռացուին միաժամանակ: Ռադեկ, Կամենեւ, Մղիվանի, Սմիրնով եւ ուրիշներ: Այս ձեւով Ստալին այլեւս ազատ ճամբայ կը դնէ իր առջեւ: Տրոցկիի արտաքսումը երկրէն եւ ապա սպանութիւնը Ռամոն Մերքատէրի ձեռքով 1940 Օգոստոս 20ին, մեծ նահատին յաջորդական դաւերը կը հանդիսանան:

Լեւ Դաւիթովիչ Պրոնչթայն, որ Ուկրանիա բնակող հրեայ բարեկեցիկ ազգաբնակչի մը զաւակն էր, ծնած է Եանովկա, 1879 Հոկտեմբեր 26ին: Երիտասարդ տարիքին կը յարի յեղափոխական չարժումներուն. քաղաքական հայեացքները այնքան խոր են, որ արդէն 1900ին, Սիպերիոյ աքսորավայրին մէջ գինքը կ'անուանեն « Գրիչը »: 1902ին Իրկուտսկէն փախուստ կուտայ՝ կեղծ անցագրով: կ'օգտագործէ նախկին բանտապահի մը անունը՝ Տրոցկի, այն որ այնուհետեւ պատմութեան պիտի անցնէր: Նոյն տարին կ'անցնի Վիէննա, հոնկէ կ'երթայ Լոնտոն եւ ապա Ցիւրիխ, ուր կը հանդիպի Վլադիմիր Իլիչ Ուլիանովին, ապագայ Լենինին: Կ'աշխատի սոցիալ – դեմոկրատ Թերթին՝ Իսկրայի (կայծ), հիմնուած Լենինի, Պլեխանովի եւ ուրիշներու կողմէ 1900 Դեկտեմբերին: Խմբագրութեան մաս կը կազմեն Ակսելրոդ, Զասուլիչ, Մարտով:

Իսկրան մեծ դեր կը կատարէ ՌՍԴԲԿ-ի (Ռուսաստանի սոցիալ – դեմոկրատական բանուորական պարտիա) երկրորդ Համագումարին (1903 Յուլիս 30 – Օգոստոս 23, նախ Պրիւսէլ, ապա Լոնտոն) կազմակերպման եւ ապագայ կուսակցութեան ծրագիրը – կանոնագրին պատրաստութեան գործին մէջ: Անհրաժեշտ է նկատի ունենալ, որ նախկինն՝ անդրանիկ համագումարը 1898ին ձախողութիւն արձանագրած էր, քանի մարքսեան տոցիալ – դեմոկրատ կուսակցութիւնները չէին յաջողած միասնական կուսակցութիւն մը հիմնել՝ ընդհանուր ծրագիրով եւ կանոնագիրով:

Երկրորդ Համագումարին կը մասնակցի Տրոցկի: Լենին կ'առաջարկէ « ստեղծել իսկական պարտիա այն սկզբունքով եւ կազմակերպական հիմունքներով, որոնք առաջադրուել եւ մշակուել են Իսկրայի կողմից »: Բանավէճերը չատ բուռն կ'ըլլան: Առաջին անհաքութիւն, Իսկրայի խմբագրական կազմի անդամ Մարտովի դիմադրութեամբ, Համագումարը կը մերժէ Լենինի առաջարկին հետեւիլ բանաձեւումը.— « Պարտիայի անդամ կարող է լինել ամէն ոք, ով ընդունում է պարտիայի ծրագիրը, նիւթական տեսակէտից աջակցում է պարտիային եւ նրա կազմակերպութիւններից մէկի անդամն է »: Իսկրայի կողմնակիցները դէմ կը կենան Բունդին (հրեայ ընկերվարական կուսակցութիւն) եւ այսպէս կոչուած « էկոնոմիստներ »ուն: Առաջինը՝ կուսակցութեան գոյութենէն ներս կ'ուզէր ապահովել առանձին ղոյավիճակ. միւսները քաղաքական նէն աւելի տնտեսական պայքարը կը չատագովէին հրապարակ դնելով « գործատէրերի եւ կառավարութեան դէմ բանուորների տնտեսական պայքարի » նշանախօսքը:

Բունդի հինգ և «էկոնոմիստներ»ու երկու ներկայացուցիչները կը հեռանան Համագումարէն: Առանց մեկնումով ձայներու առաւելութիւնը կ'անցնի Լենինի կողմը: Մենշեւիկները (ընչեւիկ) կը վաւերացնեն այս վերջնոյն առաջարկները: Փոքրամասնութեան (մենչեւիկ) մէջ կը գտնուի Տրոցկի: Ընդմէջ ակնարկը կը դառնայ: Տեսակէտներուն չուրջ բանավէճերը սուր բնոյթ կը ստանան: Տրոցկիի առարկութիւններէն մէկն այն կ'ըլլայ, թէ Լենին կը ձգտի աշխատաւոր դասը փոխարինել կուսակցութեամբ: « Ջօրանոցի գոյավիճակը չի կրնար մեր կուսակցութեան գոյավիճակը դառնալ, ինչպէս որ գործատուները չի կրնար անոր օրինակ դառնալ »: Ճիշդ է, որ պրոլետարիատի դիկտատուրան նոր եւ բարդ հարցեր հրապարակ կը դնէ, սակայն անոնք չեն կրնար լուծուիլ պրոլետարիատի դէմ ուղղուած վրայ զետեղելով ընտրովի մարդոցմէ կազմուած փոքր խմբակ մը, կամ մէկու մը մաքրագործելու եւ պաշտօնազրկելու իշխանութիւնը յանձնելով:

Լենին կը պատասխանէ մենչեւիկներուն, իր չատ ծանօթ « Մի քայլ յառաջ, երկու քայլ ետ » գիրքով (1904): Կը յայտնէ այն միտքը, թէ կանոնաւոր կերպով աշխատելու եւ զանգուածները զեկավարելու համար, կուսակցութիւնը պէտք է կազմակերպուած ըլլայ գեներալիզմի հիմունքներով: Բացատրութիւնը կը դանենք « Համամիութենական կոմունիստական (բոլշեւիկների) պարտիայի պատմութիւն » գիրքին մէջ, էջ 68: « Ի հարկէ, ցարական բռնճնակալութեան պայմաններում պարտիայի անկեզգ գոյութեան պատճառով պարտիական կազմակերպութիւնները չէին կարող այն ժամանակներում կառուցուել ներքեւից ընտրելու հիման վրայ, ուստի պարտիան հարկադրուած էր խիստ կոնսպիրատիվ բնոյթ ունենալ: Բայց Լենինը գտնում էր, որ մեր պարտիայի կեանքում այդ ժամանակաւոր երեւոյթը կը վերանայ ցարիզմի վերացման առաջին իսկ օրերից, երբ պարտիան բացայայտ, լեգալ կը դառնայ եւ պարտիական կազմակերպութիւնները կը կառուցուեն դեմոկրատական ընտրութիւնների հիմունքներով, դեմոկրատական ցենտրալիզմի հիմունքներով »:

Այսօր դժուար է ըսել, թէ 1904ին, Տրոցկի կը նախատեսէ՞ր կամ ոչ, թէ Լենինի պաշտպանած տեսակէտը երբեք դեմոկրատական ցենտրալիզմ պիտի չդառնար, քանի Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնէն ետք բացարձակ կերպով անտեսուեցան ժողովրդավարական ձեւի ընտրութիւնները:

ՌՍԴԲԿ երկրորդ Համագումարէն ետք, Տրոցկի Ակսելրոդի, Մարտովի եւ ուրիշներու հետ մաս կը կազմէ մենչեւիկներու դերադոյն մարմին՝ ի հակադրութիւն համայնավարներու կեդր. կոմիտէին: Պլեխանով կը մնայ առանձին եւ Իսկրան այս անգամ կը դառնայ մենչեւիկներուն օրգանը: Տրոցկի ժամանակ մը ետք կը հրաժարի պաշտօնաթերթին խմբագրութենէն՝ տարակարծութիւնները ունենալով Պլեխանովի հետ:

1905 Յունուար 9ին, Պետերբուրգի բանուորները խաղաղ ցոյց մը կը կազմակերպեն Ձմեռուան պալատին առջեւ: Նիկոլա Բ. կը հրամայէ կրակել ցուցարարներուն վրայ: Հազարէ աւելի բանուոր կը սպաննուի: Վիրաւորներու թիւը կ'ըլլայ կրկնապատիկը: Պատմութեան ծանօթ « Արիւնոտ Կիրակի »ն է: Տրոցկի Պետերբուրգ կը փութայ: Նոյն թուականին, Մայիսին, Մոսկուայի մերձ Իվանովօ – Վոզնեսենսկի քաղաքին բանուորները կը կազմեն Ռուսիոյ առաջին « Բանուորական դեպուտատների Սովետը »: Հոկտեմբերին, Պետերբուրգի դերաձայնուհիներու բանուորներուն պատուի – րակները՝ համայնավարներ, մենչեւիկներ եւ ուրիշներ, կեանքի կը կոչեն առաւել մեծ ծաւալով համանման խորհուրդ մը: Տրոցկիի դերը չատ կարեւոր կ'ըլլայ գործադիր մարմնին մէջ: Ցորհուրդին առաջին նախագահին ձերբակալութենէն ետք, ինք կ'ընտրուի նախագահ, բայց իր կարգին կը ձերբակալուի Դեկտ. 3ին եւ տարի մը ետք կ'աքսորուի Սիպերիա:

Ժ. ՄԻՐՃԵՒԱՆ

(*) Այս եւ այլ մէջբերումները, արեւելահայերէն, հաղած են « Համամիութենական կոմունիստական (բոլշեւիկների) պարտիայի պատմութիւն » հատորէն, Հր. Հայպետհրատ, Երեւան 1946:

ՓԱՐԻԶԻ

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՃԱՇԻ Ի

Ինչպէս արձագանգած էինք քանի մը տողով («Յառաջ», Յունիս 9 – 10) Ուրբաթ Յունիս 7ի իրիկունը էնթերֆոնթինենթալ պանդոկի էնվեռիալ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ ճաշ մը ի պատիւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին:

Ճաշի սկիզբին, Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. խօսք առնելով յիշեց թէ վերջերս Գեղարուեստից Ակադեմիայի անդամ ընտրուած էր Գաղու, ոգեկոչելով այդ առթիւ արուեստագէտին արտասանած յանդուգն ճառը, մուտքի հանդիսութեան: Ապա, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը յայտնեց թէ արուեստի եւ նկարչութեան մասին տարբեր բանաձեւումներ կան, տարբեր սահմանումներ, արտայայտութիւններ եղած են տեսակ – բաններու կողմէ, ժամանակի ընթացքին, մինչեւ մեր օրերը, ու աւելցուց· « Կը յիշեմ կարդացած ըլլալ արուեստի մասին հետեւեալ սահմանումը· նկարչութիւնը բնութիւնն է առաւել մարդը, եթէ թիւնը բնութիւնն է առաւել մարդը եթէ չեմ սխալիր Կոկէնի սահմանումն է: Ինծի կը թուի թէ չատ ճիշդ բանաձեւում մըն է, պարզ, յստակ եւ չատ խմա – տալից »: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը մասնաւորաբար ծանրանալով Գաղուի արուեստին վրայ, հարց տուաւ թէ ո՞րն է արդեօք Գաղուին տեղը բոլոր դըպրոցներուն մէջ, հաւանաբար ինք ստեղծագործողը կարեկայ տալ բուն պատասխանը: Երկրորդ հաստատում մըն ալ կ'ուզեմ ընել, նաեւ հարցում տալ այս պարագային, արդեօք Գաղուին արուեստին մէջ հայկական բան մը կա՞յ, թէեւ ատիկա պայման չէ տալանդ մը ըլլալու համար: Ինծի կը թուի թէ համբան գտած է սակայն, կառուցողական ղգայնութիւն մը կայ քանի որ մեր հայկական բոլոր արուեստներուն մէջ ամէնէն բարձր մակարդակի վրայ կը դտնուի մեր ճարտարապետութիւնը, իր բոլոր գործերուն մէջ կառուցողական յղացք մը կայ, կառուցողական իր չնորհքով, Գաղուն կը բերէ հայկական ստեղծագործութեան տարրը իր գործին մէջ »: Այս քանի մը խօսքերէն ետք, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը յայտնեց թէ Սերովբէ Արք.ի դիմումին ընդառաջելով, Գաղուն կը պարգեւատրէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Ա. կարգի ոսկեայ աղամանդակուռ չքանշանով:

Քիչ յետոյ, յայտնապէս յուզուած խօսք առաւ Գաղու, չեշտելու համար թէ չատ աւելի իր սրտին մօտ է այն պատիւը որու կ'արժանանար այսօր քան ցարդ վայելած մեծարանքները Ֆրանսական շրջանակներու մէջ:

Ճաշի աւարտին Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. առաջին խօսքը ուղղեց Կիլիկեցոյ վարչութեան նախագահ՝ Մկրտիչ Ամենն Բարսեղեանի, որ նախ ոգեկոչեց յիշատակը, անոր զոր կը փոխարինէ այսօր, նոյն պաշտօնին գլուխը՝ ողբացեալ Սեդրակ Քարեան, որու ճոխ միտքը, կատարեալ լեզուն որ ամէն անգամ երբ խօսք կ'առնէր կը զարմացնէր իր անաւոր պերճախօսութեամբ: Իր հիմնական գաղափարն այն էր որ հայ ազգը եւ հայ Եկեղեցին անբաժանելի են, որ մեր ազգային Եկեղեցին է որ պահպանած է մեր ազգը իր գոյութեան մէջ: Ապա, խօսքն ուղղելով Կաթողիկոսին, ըսաւ թէ ան մեզ կը կապէ մեր անցեալին, իր խօսքը կը հասնի մեզի պատմութեան խորէն բայց բարեբախտաբար կ'ապրի այս դարու մէջ եւ կը մասնակցի իր ամբողջ էութեամբ եւ հզօր պիտակցութեամբ մեր հայ աշխարհի յարութեան կամքին: Ամէն անգամ որ կ'այցելէ Ֆրանսահայ գաղութին, նոր չունչ, նոր եռանդ կուտայ աշխատելու համար: Անդրադառնալի հաք մեր կեանքը յուզող կարգ մը հարցերու ինչպէս՝ Լիբանանի, Թուրքիոյ դէպքերը եւ չեշտելով թէ միշտ կը հետապնդենք մեր արդար պահանջներու ճանաչումը, Ամէն Բարսեղեան եղբակացուց յայտնելով թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը աւելի ոգեւորուած պէտք է վերադառնայ տեսնելով թէ ինչպէս կ'ապրի հայ սփիւռքը եւ պիտի փոխանցէ Հայաստանի մեր եղբայրներուն մեր զգացումները, ու վստահեցուց Կաթողիկոսը թէ մեր սիրտերը կը մնան իրեն հետ:

Սերովբէ Արք. յայտնելէ ետք թէ ուրախութիւնն ունինք մեր մէջ ունենալու Շահէ Արք.ը խօսքը փոխանցեց անոր:

Երուսաղէմի Ս. Յակոբեան վանքի վիճակաւորը ընդգծելէ ետք թէ քաղցր պարտականութիւն է փոխանցել եղիչ Պատրիարքի եւ Երուսաղէմի Պատրիարքութեան սէրն ու յարգանքը, ըսաւ թէ ըսելիքներ չատ ունի բայց կ'ուզէ քիչը ըսել: Պատմեց թէ Սատաթի այցելութեան առթիւ, երբ իր կողքին էր Տիրոջինեաց կրօնապետը հարց տուած էր թէ ինչո՞ւ երեք արքեպիսկոպոսներն ալ կը կրեն մէկական գաւազան ու ինք պատրաստած է թէ ան կը խորհրդանշէ հոգեւոր իշխանութիւնը տրուած Յիսուսի կողմէ իր աշակերտներուն եւ Քրիստոս յանձնարարած էր եթէ հարիւր ոչխարներէ մէկը կորսուի, մէկին եռեւին պահէ: Շահէ Արք. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը նկատեց այն բարի հովիւը, որ եկած է գլուխ կանգնելու եւ հայի հաւատքին վերադարձնելու այն ոչխարները, որոնք յանձնուած են իրեն, գրուած են բայց կորսուած չեն եւ սակայն թերեւս անոնք յոգնած են, տկարացած են: Ցիշեցնելով նոյն օրուան այցելութիւնը Ցոմասյի Հանրապետութեան Նախագահին, երբ վինուորական պատիւներով կ'ընդունէին, յիշած է այն օրերը երբ Հայոց կաթողիկոսները կանգ կ'առնէին այն մեծերու դուռը, որ յաճախ չէր բացուեր անոնց առջեւ: Այսօր Հայոց Հայրապետը հպարտութեամբ ներս կը մտնէր նախագահական պալատը, որովհետեւ մեր հայրենի հողին վրայ, այսօր ունինք Հայկ· Պետականութիւն:

Իր կարգին խօսք առնելով Սերովբէ Արք· յայտնեց Կաթողիկոսին թէ ան կը ջրջի հայրենազուրկ եւ հայրենակորոյս ժողովուրդին բերելով մեր հայրենիքին խօսքը եւ էջմիածնի օրհնութիւնը ու ինք եղած է այն բախտաւորը անձը, որ ներկայ դտնուած է այդ ջրջապտոյտին եւ տեսած թէ ի՛նչ խանդավառութիւն կը տիրէր մեծերուն թէ փոքրերուն քով: Ընդունող ժողովուրդը ոչ միայն հայ – րապետ մը կը տեսնէր՝ այլ Հայոց թագաւոր մը:

Վերջին խօսքը կը պատկանէր անկուած Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, որ նախ անդրադարձաւ նոյն օրուան ընդունելութեան Նախագահ Ժիւքարի կողմէ, ու ըսաւ·— « Այսօր, ճօթը Յունիս 1979 Թուական, պատմական օր մը եղաւ անձամբ ինծի համար, եւ Մայր Աթոռ էջմիածնայ համար, եւ նաեւ Ֆրանսահայ համայնքի համար, որովհետեւ այսօր, կէսօրէ վերջ ժամը հինգին, Հայոց Հայրապետը պաշտօնապէս ընդունուեցաւ Էլիզէի պալատը, Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահ Վալէրի Ժիսքար Տ'Էսթէնի կողմէ, իրապէս բացառիկ ջերմութեամբ եւ պատիւներով: Ձեր Հանրաչուքով եւ պատիւներով: Ձեր Հանրապետութեան Նախագահը Հայոց Հայրապետին հետ ցանկացաւ անձամբ տեսակցիլ չորս աչքի մէջեւ եւ տեսակցութիւնը պաշտօնական տեսակցութիւն մը ըլլալէ աւելի զարձաւ տարբեր մտերիմ, բարեկամական զրոյց մը, որ տեւեց մօտ 45 վայրկեան: Նախագահը նախ հետաքրքրուեցաւ մեր Եկեղեցւոյ կազմին, կազմակերպման եւ ազգային կեանքի հարցերով: Ապա աւելի խորացաւ եւ ուղեց աւելի գիտնալ մեր ժողովուրդի կացմանման մասին: Կը տեսնէք որ կէս ժամ դրեթէ այսպիսի զրոյցներ ունեցանք եւ ես կրցայ իրեն որոշ բացատրութիւններ

ՄԷՋ

ՊԱՏԻՒ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

տալ, զոր Նախագահը լսեց ամենայն հեաաքքրութեամբ եւ ուշադրութեամբ: Ապա ես խօսեցայ իմ այս այցելութեան մասին, ընդգծելով մանաւանդ թէ ինչպիսի բացառիկ ուրախութեան պահեր ապրեցանք ամէն տեղ, առանց բացառութեան, հանդիպումներ ունենալով եւ նախագահներու, եւ՛ քաղաքապետներու հետ, ընդունելութիւններու ընթացքին, եւայլն: Իմ խորագոյց շնորհակալութիւնը եւ երախտագիտութիւնը յայտնեցի հանդէպ Ֆրանսական Պետութեան եւ ժողովուրդին, որոնք ամէն հնարաւորութիւն եւ դիւրութիւններ, նպաստաւոր պայմաններ ստեղծած են որպէսզի մեր եկեղեցւոյ հաւատացեալները Ֆրանսայի մէջ կարողանան կազմակերպել իրենց կրօնական կեանքը, իբրեւ եկեղեցական համայնք, եւ զարգացնելու համար այդ կրօնական – ազանդական կեանքը, նաեւ մշակութային մարզը այդ կեանքին, մնալով միաժամանակ հաւատարիմ եւ օգտակար քաղաքացիները Ֆրանսական կեանքի մէջ: Եւ ինչպէս նախորդ նախագահներ (որովհետեւ ես Երրորդ Հանրապետութեան նախագահին է որու կը հանդիպիմ), առաջինը՝ Քօթի, երկրորդ անգամ Փոմփիտու, եւ երրորդը անշուշտ այս անգամ, ձեր պատուական Նախագահը: Ինք եւս ընդգծեց իր գոհունակութիւնը, Ֆրանսա ապրող Հայերու նկատմամբ, իբրեւ պարկեշտ եւ հաւատարիմ քաղաքացիները այս հայրենիքին, ինչ որ իմ հոգիին հպարտութեամբ լեցուց: Այս է իրողութիւնը, որ միշտ եւ ամէն տեղ Սփիւռքի Հայութիւնը ու ասիկա պատմական աւանդութիւն մըն է մեր ժողովուրդին համար, Ռումանիա ալ այդպէս էր, ես անձնական փորձառութիւն ունիմ, որ մեր ժողովուրդի զաւակները ամէն տեղ կը մնան հաւատարիմ եւ գործառ քաղաքացիները այդ երկրին:

«Բայց մեր զրոյցը քիչ մը աւելի ընդարձակուեցաւ: Հետաքրքրուեցաւ Նախագահը նաեւ Երուսաղէմի Հայոց, ընդհանրապէս Սուրբ Տեղեաց Հայոցմով: Ներկայացուցի իրեն նաեւ թէ ինչպիսի տեղ կը գրաւէ Հայաստանեայց Եկեղեցին. այսինքն՝ Հայոց Պատրիարքութիւնը այդտեղ կը ներկայացնէ մեզ: Ցետոյ անդրադարձանք, ակնարկ եղաւ անշուշտ բնական կերպով Լիբանանի ներկայ տխուր եւ ողբերգական կացութեան՝ որ կը մտահոգէ Սփիւռքի բոլոր համայնքները, վստահ եմ նաեւ ձեր համայնքը, եւ բնականաբար ես յայտնեցի իմ մաղթանքը, իմ ազօթքը առ Աստուած, որ չուտով խաղաղութիւնը կը վերահաստատուի այդ երբեմնի երջանիկ, զբաղտանման կրնամ ըսել երկրին մէջ:

«Ես նաեւ պարտական նկատեցի ձեր բոլորի անունով եւ մեր ամբողջ ժողովուրդի անունով շնորհակալութիւն յայտնել Նախագահին որ ժընեւի մէջ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան համապատասխան յանձնաժողովի նիստի ընթացքին Ֆրանսական Հանրապետութեան ներկայացուցիչը, երբ քննարկուած է 30րդ յոդուածը, դրական կերպով արտայայտած է, պաշտպանելով Հայկ. Դատը: Թեթեւ ժպիտով մը Հանրապետութեան Նախագահը ըսաւ, — «Այդպէս ալ պէտք է ըլլար»:

«Ես լաւագոյն տպաւորութիւններով բաժնուեցայ Հանրապետութեան Նախագահէն: Ջերմ շնորհակալութիւններս յայտնեցի ստացած ընդունելութեանս համար, կարծես հին ծանօթներ եղած ըլլալինք, եւ նոյնիսկ ըսաւ. «Ես յաճախ Խորհ. Միութիւն այցելած եմ, բայց պատեհութիւնը չեմ ունեցած դէպի Հարաւ իջնելու, կը յուսամ որ օր մը պիտի ունենամ նման առիթ»: Ես ալ ըսի որ «մեծ պատիւ մը կ'ըլլայ հայ ժողովուրդին համար, Հայաստանի մէջ»:

«Արդ, սիրելի ժողովուրդ, ինչպիսի քաղցր յուզումներով ես դուրս ելայ սիրելի սրբազաններու հետ մէկտեղ էլիզէի պալատէն. այսօրուան օրը բոլորիս համար ալ պատմական օր է»:

Ապա Կաթողիկոսը իր շնորհակալութիւնը յայտնեց զանազան խրախճանքներ, հանդիպումներ եւ հանդիսական արարքներ կազմակերպող զանազան կազմակերպութեանց, որոնք այս պատմական օրէն առաջ ալ յուզեցին զինք՝ սիրոյ եւ յարգանքի արտայայտութիւններով: Նմանապէս իր շնորհակալութիւնը յայտնեց Շիրաքի եւ զանազան քաղաքապետներու: Մատնանշելով իր խօսակցութիւնը Շիրաքի հետ, Կաթողիկոսը ըսաւ որ քաղաքապետը արտայայտեց իր վախքը՝ Մոսկուայէն ետք Հայաստան ալ այցելելու, եւ ըսաւ որ լսած է թէ Հայաստանի մէջ իր անունով փերթի եւ հարուստ ընկեր մը կայ, կ'ուզէ հոն ալ երթալ: Շնորհակալութիւն յայտնեց Սերովբէ Արք.ի, որ այս այցելութեան յաջողումն ունեցած է, իր կողքին ունենալով Ժրաջան եւ անյոգնաբեկ Նազդալեան Եպս.ը, եկեղեցական վարչութեանց, ընկերներու եպիսկոպոսներու եւ զանազան կազմակերպութեանց Փարիզի հայ մամուլին, որ օրը օրին արձանագրեց մեր այցելութիւնները, Հայ Կաթողիկէ առաջնորդին, Աւետարանական Եկեղեցւոյ ներկայացուցիչին, Խորհ. դեսպանութեան եւայլն: Իր ելոյթին վերջին մասին մէջ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ըսաւ.— «Ես ինծի հարց կուտամ յաճախ ի՞նչ ըսեմ, ի՞նչ կը սպասէ այս ժողովուրդը որ ըսեմ ի՞րեն, որպէսզի հաճելի ըլլամ»: Ու Կաթողիկոսը տեսակ մը կոչ-հրաւէրով ծանրացաւ քանի մը գաղափարներու վրայ, զորս հիմնական ազդակները կը նկատէ մեր գոյատեւման: Ա) Եկեղեցի: Հաւատարիմ մնալ մեր Եկեղեցւոյ, որ ողնաշարն է մեր կեանքին, երէկ, այսօր եւ վաղը: Ջեմ ատորաշնահատեր այլ միութիւնները, սակայն անոնց դերը կը մնայ մանակի, հատուածական, հատուածականը դրական իմաստով: Բայց այն կազմակերպութիւնը որ ամբողջ Հայութիւնը կը համախմբէ անխտիր իր հովանիին տակ, ասիկա Հայց. Առաքելական Եկեղեցին է, որ 2000 տարիէ ի վեր կը մնայ անսասան, ոգեղէն Արարատի մը նման: Հայց. Եկեղեցին չի փոխուիր, չի տարուիր եկող ու գացող հովերէն, այլ կը մնայ ճանապարհին վրայ հայ ազգին հոգեւոր, մշակութային եւ ազգային կեանքը ձեւաւորող, խմորող, պայծառակերպող: Կար ժամանակ երբ կը թուէր մեզի թէ Հայց. Եկեղեցին Հայաստանի մէջ իր այս դերը, նուազ կերպով կրնայ իրագործել բայց ժամանակները փոխուեցան եւ բնական էր, ամէն ինչ իր բնական հունին մէջ կը մտնէ նաեւ մեր հայրենիքին նիքէն ներս, բարեացակամ տրամադրութիւններ կան, այսօր Հայաստանի մէջ եկեղեցին ծուռ նայող մարդ գոյութիւն չունի, փոխադարձ յարգանք կայ, կըրնան բոլորը հաւատացեալ չըլլալ, անձնական հարց է, բայց մեզի համար ամէն ոչ հաւատացեալ թեկնածու մըն է ապագայ հաւատացեալ մը ըլլալու: Ու քանի որ այս այսպէս է պատասխանատուութիւնը աւելի կը ծանրանայ հոգեւորականներուն ուսերուն վրայ, որոնք գործարար թէ՛ քանակով թէ որակով քիչ են: Ուրիշ անգամ ալ արտայայտուեցայ, յատուկ կ'ըսեմ բայց իրականութիւն է, ըսփիւռքը մնայուն երեւոյթ է, կրնայ ըլլալ որ յետագային նոր հնարաւորութիւններ ըլլան ներգաղթելու բայց հնարաւորը չէ մտածել թէ ամբողջ Սփիւռքի երկու միլիոն հայերը, օր մը կարելի կ'ըլլայ վերադրել, ուրեմն մենք միշտ Սփիւռք մը պիտի ունենանք, ուրեմն մենք այդ գաղափարէն պէտք չէ վախնանք, պէտք չէ տարուիանք, պէտք չէ յուսահատինք, ընդհակառակն, ճակատագրի մեր առջեւ դրած այս հարցը, նետուած ձեռնոցը, պէտք է քաջութեամբ, պատուով վերցնենք եւ ըստ այնմ կազմակերպուինք եւ նոյնիսկ եթէ կ'ուզէք օգուտ քաղել այս պայմաններէն: Լաւատեսութեամբ, ինքնավստահութեամբ պէտք է Սփիւռքի մեր կեանքը աւելի ամուր հիմերու վրայ դնենք: Եւ մխակ հաստատութիւնը որ այդ աշխատանքը կրնայ տանիլ Հայց. Եկեղեցին է:

Բ) Մայրենի լեզու.— Ճարտարապետական կոթող մըն է մեր լեզուն, գիտական տեսակէտով, քաղաքակրթական տեսակէտով, հետեւաբար պէտք է աշխատինք զարգացնել կրթական գործը: Կենսական եւ վճռական նշանակութիւն ունի արտասահմանեան կրթական գործը: Կը վստահեցնեմ ձեզ որ արտասահմանի ամէն հայ դպրոց լաւագոյն ընծան էպարզեւած Հայաստանի եւ ասիկա ոչ թէ մտաւորականները կը մտածեն միայն, այլեւ պարզ մարդիկը: Պահենք մեր նահատակներու լեզուն, մեր հերոսներու լեզուն:

Գ) Ներքին միութիւն.— Կաթողիկոսը անհրաժեշտ կը դտնէ ներքին միութիւնը, որ պէտք է կատարուի եկեղեցւոյ շուրջ, մեր ուժերը պէտք չէ ցրուենք, միշտ աւելին պէտք է ընենք այս ուղղութեամբ:

Իր ելոյթին վերջաւորութեան, Սմե – նայն Հայոց Կաթողիկոսը վերջին քաղաձանք մը յայտնեց, վերջին լուծ մը՝ մեր ազօթքը վան խաղաղութեան աշխարհի: Ողեկոչեց Հռոմի Պապին 1979 Յունուար մկի ուղերձը համայն մարդկութեան, չեշտելով թէ այդ առընչութեամբ առջին կոչը ըրած էր Պօղոս Զ., զոր մեծապոյն պատերէն մկը նկատեց: Աւելցուց, որ մանաւանդ հայ ժողովուրդը չատ աւելի քան որեւէ ժողովուրդ միշտ չահագրգռուած է խաղաղութեամբ: Եւ կարեւոր է մեր հայրենիքին անվտանգութիւնը եւ այդ վիճակը պէտք չէ խանգարուի: Նոյնքան կենսական հարցեր չկան եւ ասիկա երբեմն ճիշդ չի հասկցուիր, մեր ժէօփոլիք-իէ դիրքն է: Ցիչեց այս առթիւ Նախատուր Աբովեանի խօսքը, ապա անդրադարձաւ այն վտանգին զոր ապրած է Հայաստան Բ. Աշխարհամարտին երբ նացիական բանակները Վոլկայի ափը հասած էին, չեշտելու համար զր ամէն քանէ վեր Հայաստանի ժողովուրդը իրաւունք ունի իր կեանքին մասին մտածելու ու վերջացուց իր խօսքը ըսելով. «Ես քաղաքական մարդ չեմ, սիրտս բացի, դուք պիտ լաւ կը հասկնաք ինչպէս ես ձեզ լաւ կը հասկնամ: Կը մեկնիմ հոգեպէս աւելի կազդուրուած, աւելի լաւատես, կեցցէ՛ ազնիւ Ֆրանսան»:

Կաթողիկոսին ի պատիւ տրուած այս ճաշը վերջ գտաւ ուշ ատեն ջերմ մթնոլորտի մը մէջ:

ՇԻԼ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՐԴԱՑԵՔ
«ԾԱՌԱՋ»Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՀԱՅԱՆ
ՀԱՅՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՒԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929
1979

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

2.

Նախադասութիւնը սխալ ըմբռնեց Փէօ եւ քայլ մը ընկրկելով, նայեցաւ կնոջ մարմնին, զարմացած:

— Ո՛չ, այդպէս չէ... Մեծ, մեծ մանչուկ մըն է ան հիմա. ալ ութ տարեկան պիտի ըլլայ... պահեցի քեզմէ. չուզեցի ըսել. քու քովդ չատ մեծ պիտի երեւայի. վախցայ որ նուազ կը սիրես զիս, չուզեցի ըսել... բայց հիմա որ գիտես մայր ըլլալը... Տեսնես ինչ անուշիկ մանչուկ մըն է. ան ալ խարտեաշ է. ճիշդ ինծի կը նմանի... Ամէն մարդ կ'ըսէ թէ ճիշդ ինծի կը նմանի...

Փէօ մտիկ կ'ընէր անշարժ, ակնարկը պատուհանէն անդին, հեռուն, չատ հեռուն, խարտեաշ անհամար լակոտներու:

— Փէօո, իմին պզտիկ Փէօո, ա՛լ մոռցիր ամէն բան, ա՛լ ինքզինքդ մի՛ տանջեր: Տեսնես հիմա որքան երջանիկ պիտի ըլլանք մենք. առաջուընէ աւելի, անչուշտ չատ աւելի:

— Սուտ ես, գոռաց մէկէն Փէօ անոր դառնալով, այդ զաւկի պատմութիւնը ամբողջութեամբ հնարեցիր դուն. սուտ ես:

— Կ'երդնում որ չէ, կ'երդնում: Եւ ժանն սեղանին վրայէն պայուսակը առնելով բացաւ ու մէջէն պատկեր մը դուրս հանեց: Եւ մինչ կ'երկարէր զայն երիտասարդին, ան զարկաւ ձեռքովը, պատկերը պետին նետեց ու պոռաց.

— Ջանա՞կ, փի՛ճ մը ըսէ սուտը, փի՛ճ... խօսէ նայիմ որմէ՞ է. Լեսքիւէ՞ն... ո՞չ, ո՞չ... Հապա որմէ՞, չըսե՞ս...

Նէնէթ պատասխանեց ուսերու չարժումով մը որ կը նշանակէր, «ի՞նչ օգուտ»:

— Թէ չէ դո՞ւն ալ չես գիտեր որմէ ըլլալը, դուն ալ չես գիտեր...

Ցետոյ սակայն տեսաւ ինքզինքը մեծ հայելիին մէջ եւ ստացած դիմադիծէն զժգոհ՝ կեղծ ձայնով մը խնդաց ու աւելցուց.

— Ի՞նչ խենթ եմ, կարծես թէ առաջին անգամն է որ այսպիսի պատմութիւն մը կ'իմանամ: Կատարեալ Ֆրանսացի է, ի՞նչ պիտի ըլլայ...: — Եւ սակայն... եւ սակայն զայն կրեմ ի՛ր անձին վրայ, այդ կեանքը տեսնել իր սիրածին վրայ...

Գնաց նստիլ մահճակալին եզերքը:

Երկա՛ր, երկա՛ր, երկա՛ր լռութիւն:

Իւաւական վերջն է որ միայն, երբոր տակաւին կը չարունակուէր թիք-թաք – ներու անվերջանալի պարապը, Նէնէթ զգաց թէ տղան իր բարկութեան վիճակը կորնցուցած էր ալ: Պզտիկ ու անճարակ քայլերով մօտեցաւ անոր: Կեցաւ Փէէն ճիշդ քովը, ձեռքը դանդաղօրէն բարձրացուց անոր հակած գլխին վրայ, մատները մօտեցուց մազերուն, բայց չհամարձակեցաւ դպիլ անոնց (թիք – թաքներու անվերջանալի պարապը). կըրկնեց փորձեց, այս անգամ մինչեմատուվը միայն եւ նորէն չկրցաւ: Այն տեղն լռիկ մը նստաւ մահճակալին վրայ, տղուն քով: Անոր պահած լռութիւնն ու անչարժութիւնը կամաց – կամաց համարձա – կութիւն տուին իրեն եւ Նէնէթ աւելի մօտեցաւ, աւելի, քիչիկ մը աւելի: Նախ երիտասարդին ուսին վրայէն մազ մը վերցուց, յետոյ մատներովը չօշափեց ժաքէթին կերպասը, խաղաց պզտիկ կոճակներուն հետ եւ վերջապէս թեւը նետեց վիզին:

Փէօ լուռ էր միշտ, կարծես պարպուած, կարծես անզգայ: Ցոգնած եւ ընկճուած այդ վիճակին մէջ չարժում մը չէր ըներ զայն վանելու, սակայն իր մորթին վրայ կնոջ մատներուն հպումը ներքին խռովքը կ'աւելցնէր: Պիտի ուզէր, ո՛հ այնքան պիտի ուզէր որ այդ պահուն, երբոր աւ իր հոգին որբացած է, իր Նէնէթը քովը ըլլար, ճիշդ քովիկը եւ ինք գլուխը թաղէր անոր կուրծքին մէջ, գլուխը թաղէր անոր վիզին մէջ ու լռէր, լռէր, աւ չխօսէր:

(31 – Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Զարմուհի Թորոսեան եւ զաւակը՝ Սեւան Թորոսեան, Տիկին Հեղինէ Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Հրայր Թորոսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն, թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Կիրակի, Յունիս 17, Իսիի Ս. Աստուածածին եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, զաւկին, եղբօր եւ հօրեղբօր՝

ՎԻԳԷՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

մահուան 9րդ տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Այրի Տիկին Սէբաստոյհ Մարզարեեան, Տէր եւ Տիկին Արարատ Մարզարեան եւ զաւակները Գոհարիկ եւ Անահիտ կը ծանուցանեն որ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Յունիս 17, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր՝

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Պ. Արամ Դաւիթեան, այրի Տիկին Խաչիկ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչատուրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Խաչատուրեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Ժաք Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Պրոննէր, Օր. Սիւզան Դաւիթեան, Ինչպէս նաեւ Զաքարեան, Փանոսեան, Տավշանեան, Նիկողոսեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց կնոջ, հարսին, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՂԱՒՆԻ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ
(ծնեալ Խաչատուրեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ, Յունիս 17, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ճանիկեան, Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Ճանիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Ճանիկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Շալճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Յունիս 17, Սէն – Ժերմէն Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցին իրենց քրոջ, հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՄԱՔՐՈՒՀԻ ՄԸՆՏՈՏԵԱՆԻ
(ծնեալ Ճանիկեան)

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՎԱԼԱՆՍ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ Ե. ՀԻՒՍԻՍԵԱՆ ՍՐԱՀԻ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՄՆԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հովանաւորութեամբ Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Շաբաթ 16 եւ Կիրակի 17 Յունիս, ներկայութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան ցկեանս նախագահ Պ. Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Զուիցերական Ընկերութեան պատուակալ վարիչ – պատուիրակ Պ. Ա. ԶԱՄԲՔՐԹՆԻ, Ֆրանսայի Շրջ. Յանձնաժողովի նախագահ Պր. Ն. ՊԻՒԼԻՒՔԵԱՆԻ եւ Միութեան Եւրոպայի իրաւական խորհրդական Մէթր Շ. ՍԵՒՅՕՆՔԵԱՆԻ։

Շաբաթ, 16 Յունիս ժամը 21ին

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
Բազատիկ Երեկոյթ

Վալանսի Սալ տէ Ֆէթին մէջ, ելոյթ կ'ունենայ Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած ՆԱԻԱՍՍԱՐԴ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ, 40 արուեստագէտներու մասնակցութեամբ։

Կը խնդրուի կանխաւ ապահովել տոմսերը։

Կիրակի, Յունիս 17, առաւօտեան պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, բարերար Ե. Հիւսիսեանի յիշատակին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏԻ

ԿԱՊՈՑ ՄՍՁԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Շաբաթ, Յունիս 16 ժամը 4ին, Մշակոյթի Տունը։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ։

le restaurant

LA CAPPADOCE

tél. 375.05.30

A PARTIR DU 16 JUIN OUVRE SES NOUVEAUX LOCAUX EN BORDURE DE SEINE, AVEC, TOUS LES SOIRS L'ORCHESTRE DE LA CAPPADOCE
ET
MARTEN YORGANTZ

67 bis, QUAI BLANGUI, ALFORTVILLE 94140

DINER DANSANT, PISCINE, JARDIN D'ETE, MARIAGES, BANQUETS etc...

(Salle de 140 couverts)

L'UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

présente

LES DRAGÉES

ou l'antichambre de la guerre au Liban

pièce en deux actes d'Edgar Davidian

mise en scène par Nabil el Azan

les 14, 15, 16 Juin à 21 h. — le 17 Juin matinée à 16 heures
au Centre Culturel Alex Manoogian 118, rue de Courcelles, 75017 Paris
— Réservations Tél. : 227-12-26 Participation aux frais : 20 F., 15 F.

SOIREE ARTISTIQUE

Organisé par la Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville
LE VENDREDI 15 JUIN à 20 h. 45 Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire, Alfortville

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան, Ուրբաթ, Յունիս 15 ժամը 20·45ին, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի սրահը՝ 22 Ռիւ Վոլթէր, մաս – նակցութեամբ Իսիի հայ եկեղեցւոյ Անի երգչախումբին վեկավարութեամբ՝

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

Էլիզ Յովհաննէսեան (*երգ*), Անահիտ Զապունեան (*արտասանութիւն*), ինչպէս նաեւ Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան «Աբել Հան» թատերախումբը, որ կը ներկայացնէ նշան Պէշիքթաշլեանի

«ՀԻԱՆԴԻՏԵՍ»Ը

կատակերգութիւն մէկ արար
Բեմադրութիւն՝ Ռուբէն Յովակիմեանի

Vente des billets : Ets. PHILIPS (378-09-66) — Café PHILIPPE — Station SHELL — Librairie PALOUYAN et MCA, Rue Bleue
Entrée : 25 F., Etudiants : 10 F.

I'OPTIQUE

RAYMOND STEPANIAN

Opticien diplômé d'Etat

30, Rue Paradis — 13001 Marseille
Tél. : 33-82-51

— Dépositaire des plus grandes marques en optique et en lunetterie
— Equipements spéciaux pour myopes aphaques
— Jumelles.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅ ԱԿՆՈՑԱՎԱՃԱՌԸ

որ կը բանայ
իր դռուռները
Բաղարիւն կեդրոնը։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Մելիոն Շէրոյեանի յիշատակին խումբ մը ընկերուհիներ (Անիէռ – Պուա Քոլոմպէն) 150 Ֆր. կը նուիրեն «Ծառայ»ին։

RECHERCHONS

U. G. A. Lyon - Decines
Section Foot - Ball

Recherche jeune joueur d'origine arménienne tous postes. Niveau 3e division. TRES URGENT. Prendre contact avec Mr. ASLANIAN, 2 et 4, Rue Camille Desmoulins — 69007 LYON — Tél : (78) 58-89-22 — ou Mr. MADOYAN, 5 Avenue F. Roosevelt — 69150 DECINES — Tél. : (78) 49-07-90.

Հ. Մ. Ը. Մ.

Լիոն — Տեսիլ

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ

Կը փնտռէ երիտասարդ հայ խաղացող մը, բոլոր մարզերու, մակարդակ՝ 3րդ բաժանում։ Խիստ ստիպողական։

Դիմել՝ Ալանեան կամ Մատոյեան, վերի հասցէներով։

ԱՄԱՎԵՐՔԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազ. Խաչի Իսիի զպրոցի եւ պարի ամավերջի հանդէսը, Յունիս 16, ժամը 15ին, Շաբաթ օր Իսիի եկեղեցւոյ սրահը 6, Ավընիւ Պուրկէն։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԱՄԱՎԵՐՔԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կազ. Խաչի միջնակարգ զպրոցի հանդէսը կիրակի, Յունիս 17, ժամը 15ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Ակակերտաց կողմէ կը ներկայացուին պար, երգ եւ արտասանութիւններ, վերակավարութեամբ երէցկին Ս. Նաճարեանի

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները։

ԿԵԴՐ. ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Յունիս 16, Շաբաթ օր, ժամը 16ին իր կեդրոնատեղին՝ 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, 75009 Փարիզ։ Կը հրաւիրուին բոլոր կեդրոնականցիները։

Գլխաւոր օրակարգ՝ վարչական ընտրութիւն։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կաթող. Պատուիրակ Արեւմտ. Եւրոպայի Հայոց
եւ Առաջնորդ Փարիզի
Յունիս 17, Կիրակի, վարժարանին մէջ ժամը 13էն սկսեալ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇ — ՎԱՃԱՌՔ — ԽԱՂԵՐ

GRANDE VENTE KERMESSE

Samedi 16 Juin et Dimanche 17 Juin
de 10 h. 30 à 20 h. 30
sans interruption
au profit du Centre Culturel et Artistique Arménien
4 BOUTIQUES VOUS INVITENT
Souvenirs prêt à porter
Bar — Buffet — Livres — Disques
U.C.F.A.F. — J A F
6, Cité Wauxhall — 75010 PARIS
Métro République

Chauffage - Climatisation
Eléctricité

PLOMBERIE
ISOLATION ALARME
SANITAIRE

REGULATION
AUTOMATISME
ELECTRONIQUE

DEVIS — INSTALLATION — REPARATION
CONTRAT D'ENTRETIEN

SEDECS

21, RUE DE LA SAUSSAIE 93200 ST. DENIS
Tél. 823.68.03 - 823.67. 61

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
15
VENDREDI
15 JUIN
1979

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար. 260 Ֆ. Վեցամսեայ – 140 Ֆ.
Արտասահման – Տար. 300 Ֆ. Հատը – 1 Ֆ. 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.403

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — No 14.403

ԾՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԵՀՐԱՆի էնքէֆոնքֆնաեքթալ պանդոկին չեմարաններուն մէջ ալքոլ չէ մնացած, ինչ որ կար (մէկ միլիոն տոլար արժէքով) ժամերով հոսեցաւ առջի գիչեր, հոսեցաւ վողոյներու երկայնքին մինչեւ կոյուղիները: Արդարեւ ինչ ուիսքի, վարեջուր, գինի եւ չամփանեը որ կար թափած են վերջ տալու համար «ապականացման»: Խոմէյնի հրահանգած է նաեւ արտասահմանի իր դեսպաններուն զոր Ղոմ հրաւիրած էր՝ « Արեւելքի եւ Արեւմուտքի երկիրները մարզկային ապրանքները կենդանիի վիճակին վերածած են եւ քաղաքակրթութիւնը տարած բարբարոսութեան, իսլամացուցէ՛ք դեսպանատները »: Իոլորովին արգիլուած է այլեւս սուղ ընդունելութիւններ կազմակերպել եւ հատանաբար պարսկական դեսպանատուները այլեւս միայն ջուր հրամցնեն: Շահը մամուլի ասուլիս մը տուած է Մեքսիքա եւ յայտարարած թէ Պարսկաստան « ինքնափճացումի » մէջ է:

ՆԻՒԱՐԱԿՈՒԱՑի մէջ քաղաքացիական կռիւները մեծ համեմատութիւններ ստացած են եւ Սոմոզայի վարչակարգը արեան մէջ իր վախճանը կ'ապրի: Ընդդիմութիւնը, Սանտինիսթ, տէրն է արդէն մայրաքաղաքի մէկ կարեւոր մասին մինչ բուն բախումները կը շարունակուին եւ ժողովուրդը կը ջանայ փախիլ: Զոհերու թիւը մեծ է թէեւ ճշգրիտ տեղեկութիւն չկայ, աւելի քան 300 սպաննուած կամ վիրաւոր գինուորի մասին կը խօսուի: Ուսելիք ալ չէ մնացած քանի երթեւեկ ալ չկայ:

ԻՐԱՔ ներողութիւն խնդրած է Իրանէն, անցեալ չաբթուան ամբակոծու – թեանց առթիւ: Միջադէպը ծագեր է որովհետեւ իրաքցի օդաչուներ չէիոթեր են եւ կարծեր են որ սահմանին վրայ զբաղող քրտական գիւղեր կը ռմբակոծեն:

ԳԱՐԹԵՐ ըսած է որ ծերակուտական խուզբա Քենըտիի յետոյքին ծեծ մը կը քաշէ եթէ համաձակի թեկնածու ըլլալ 1980ի նախագահական ընտրութեանց: Միացեալ Նահանգներու նախագահը այս յայտարարութիւնը ըրած է ճաշի մը ընթացքին Քոնկրէսի 60 անդամներու: Հանրային կարծիքի քննութիւնը ներկայիս Քենըտիի նախապատուութիւն կուտայ:

ՆԱՒԱՐԱՒԱՅ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ վաւերացուցած է աշխատուորներու վերաբերեալ օրինագիծը, որ ժամ առաջ պիտի ներկայացուի Խորհրդարանին: Դժուարութիւնները պիտի բազմանան եւ աշխատանքի արտօնագրերը աւելի խիստ հակիռի տակ առնուին: Ներկայիս երեք եւ տասը տարուան անձնագիրներ ունին օտարականները բնակութեան եւ աշխատանքի համար, տասը տարուան քառ – թերը կը նորոգուին ինքնաբերաբար, միւսները՝ ոչ: Իրաքանչիւր պարագայ զատ քննութեան առարկայ պիտի դառնայ: Ձախը կը բողոքէ այս խտրական օրէնքին դէմ, հակառակ կառավարութեան տուած հաւաստիքին, որ « համապատասխան է Ֆրանսայի աւանդական պատսպարման եւ Ֆրանսայի աւանդական ակզբունքներուն եւ աշխատանքի չուկայի հեռանկարներուն դալիք տարիներուն համար »:

ՏԻԿԻՆ ՍԻՄՈՆՆ ՎԷՅԻ իր հրաժարականը տուաւ եւ Յուլիս 4ին, կը դադրի Առողջապահութեան նախարար ըլլալէ: Բողոքովին նուիրուելու համար Եւրոպայի Խորհրդարանին:

ԷՄՆԸՍԹի ԻՆԹԵՐՆԷՇԸՆԱԼի պատկանող չուրջ հազար հոգի ցոյց մը ըրած են Փարիզի խորհրդային դեսպանատան առջեւ, իբրեւ կրկնակ նպատակ ունենալով՝ բողոքել մարզկային իրաւանց տեւական բռնաբարման դէմ Խորհ. Միութեան մէջ եւ տեսակցութիւն մը ուզել, ցարդ մերժուած, դեսպանէն:

ԼԻԼի ընկերվարական քաղաքապետին համար կուսակցութեան ընտրապայքարը եւրոպական ընտրութեան առթիւ, վատթարագոյնն է, զոր ընկերվարականները ըրած են վերջին ութ տարիներուն: Փիէռ Մօրուա կը խորհի որ « կառքը պէտք է կառաւոյն տանիլ եւ լաւ վերաքննու – թեան մը ենթարկել »:

ՉԵԽ այլախոհները փաստաբան չու – նին այլեւս, որովհետեւ Փրակայի իշխանութիւնները մերժեցին մուտքի վիզա տալ չորս Ֆրանսացի փաստաբաններու (Համայնավար կուսակցութեան անդամ) որոնք պիտի երթային պաշտպանել իրենց պաշտօնակիցը Տանիչ, որու արգիլուած է փաստաբանութիւն ընել «դաւադրի դէմ նախատինք»ի յանցանքով: Տանիչ միակ փաստաբանն էր այլախոհները պաշտպանող, բայց Փրակայի մէջ փաստաբանները « պարտին ամբաստնել ընկերվարական օրինականութիւնը, արգելք հանդիսանալ օրէնքին բռնաբարման, առաջնորդել քաղաքացիները իրենց պարտականութիւնը կատարելու Պետութեան հանդէպ, օգնելու համար անոնց որ խորացնեն իրենց իրաւական ընկերվարական խիղճը »:

ՀԱՑ ԵՐԳՋՈՒՀիին ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

« Բրատիսլավայի քնար » երաժշտական փառատօնին՝ լրագրողներու միջոցաւ կարծիքով, ճաղ երդերու լաւագոյն մեկնաբանը հանդիսացած է Երեւանէն Ռոքսանա Բաբայեան: Փառատօնին մեկնաբանուած են աւելի քան 60 երգեր, բայց այս անգամ մրցումին մասնակցած են միայն Չեխերը: Օտար հիւրերը հանդէս եկած են մրցումէն դուրս:

×

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄԸ ԷՐԵԲՈՒՆիի ՄԱՍին

Հարիւր տարի առաջ հին Երեւանի բնակիչ Տէր – Աւետիսովի պատահմամբ գըտած քարը առիթ տուած է այն երկար գիտական որոնումներուն՝ որոնք յանգեցան Էրեբունիի յայտնաբերման: Այդ հետազօտութիւններու արդիւնքներուն նը – ւիրուած է « Էրեբունի » գիրքը, որ լոյս տեսած է Մոսկուայի « Իսկուստվօ » (« Արուեստ ») հրատարակչականէն: Էրեբունի քաղաքին անունը, կը նշեն աշխատութեան հեղինակները՝ Ս. Խոդժաշ, Ն. Տրուխանովա եւ Կոնստանտին Յովհաննիսեան, անծանօթ չէր ուսումնասէր – ըղձներուն: անոր առաջին յիշատակու – թիւնը կատարած է քաղաքին հիմնադիրը՝ Ուրարտուի Արգիշտի Ա. թագաւորը, Վանի հանրածանօթ ժայռափոր արձանագրութեան մէջ: Ներկայիս դլխաւոր հարցը այն էր՝ թէ ուր գտնուած է քաղաքը: Հարցումին պատասխանը տուած են Արին – Բերդ բլուրին վրայ 1950 եւ 1958 թուականներուն հնագիտական պեղումներու առեն յայտնաբերուած արձանագրութիւնները: Պարզուած է նաեւ քաղաք – ամրոցին հիմնադրութեան թուականը՝ 782 Ն. Ք.:

Հետազօտական աշխատանքները Արին – Բերդի մէջ կը շարունակուին մինչեւ այսօր: « Էրեբունի » դիրքին մէջ տեղ գտած են նախորդ տարիներու եւ նորագոյն տուեալները քաղաքի կառուցման պատմութեան, ճարտարապետութեան, սրմ – նանկարչութեան եւ դեղարուեստական արհեստագործութեան մասին: Անոնց ուսումնասիրութիւնը կարելիութիւն կ'ընծայէ պատկերացում մը ունենալու ոչ միայն չինարարներու եւ արուեստագէտներու բարձր վարպետութեան մասին, այլեւ կը բացայայտէ երկրի ներքին կեանքը, անոր տնտեսական եւ քաղաքական յարաբերութիւնները դրացի Պետութիւններու եւ ցեղերու հետ:

Արգիշտի Ա. թագաւորը, իր իսկ վկայութեամբ, Էրեբունիի մէջ բնակեցուցած է պատերազմներու ժամանակ հիւսիսային Սուրիոյ երկիրներէն գաղթած 6600 դերիներ: Ասոնց ձեռքով վեր բարձրացած են ամրոցի հզօր պարիսպները, պալատներն ու տաճարները: Հնախուզական նիւթերը միաժամանակ հաստատած են, որ Էրեբունիի մէջ ապրած են բնիկները՝ Արարատեան դաշտի բնակիչները: Հետեւաբար, քաղաքին բնակչութիւնը իր ազդագրական կազմով միատարը չէ եղած: Մեծ արժէք կը ներկայացնեն խեցեղէնի վրայ եղած նկիքները, որոնք կրնան հրըճատացնել ուրարտական նշանագրերու հաւաքածոն: Յայտնաբերուած նիւթը մեծ նշանակութիւն կը ստանայ Եւրոպայի մէջ պատկերագրութեան նոր յայտնագործութիւններու եւ Միջագետքի պատկերագրերու եւ նշանագրերու հետ կապեր փնտռելու առընչութեամբ:

×

ՄՈՍԿՈՒԱՑի ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

ԵՐԵՒԱՆի ՄԷՋ

Մոսկուայի պետական թատերախումբը տասը օր ներկայացումներ տուած է Երեւանի մէջ: Տասը ներկայացումներու ներկայ եղած են աւելի քան 15 հազար հանդիսականներ:

×

«ՓՈՐԹՈՒԿԱԼի ՕՐԵՐԸ»

ՀԱՑԱՍՏԱՆի ՄԷՋ

Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած են « Փորթուկալի օրեր »ը, որոնք պատասխան ձեռնարկն են անցեալ տարի Լիզպոնի մէջ տեղի ունեցած « Հայաստանի օրեր »ուն: Փորթուկալցիներ հանդէս եկած են իրենց արուեստի ցուցադրութեամբ՝ նկարչութիւն, լուսանկարչութիւն, երգ, նուագ: Հանդիպում ունեցած են Երեւանի համալսարանի ուսանողութեան, Հայաստանի նախագահի տեղակալ Յովհ. Բազդասարեանի հետ եւ այցելած են տեսարժան վայրերը, որոնց կարգին՝ Սարդարապատ:

×

ՔԱՆԱԿԱԴՈՐԾ ՎԱԶԳԻՆ ԻՍԱԿՈՎԻ

ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի « Յովհաննէս Թումանեան » տուն – թանգարանին մէջ բացուած է Ա. Իսակովի ընդհանուր մշակոյթի տան անօրէն Վազգէն Իսակովի ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են հայ եւ ռուս դրական դէմքերու քանդակները: Իսակով հեղինակն է աւելի քան հարիւր աշխատանքներու, որոնցմէ շատերը տեղ գտած են Մոսկուայի, Եանոյա Պոլեանայի, Տալինի, Թիֆլիսի, Կամոյի, Դսեղի թանգարաններուն մէջ:

×

ՉԵԽ ԲԵՄԱԴԻՐԻՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ

ՀԱՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍին

Չեխ երիտասարդ բեմադիր Վլադիմիր Սուխանեկ Հայաստանի մէջ աւարտած է իր առաջին չարժանկարի՝ « Երկրային վայելքների պարտէզը », նկարահանումները: Շարժանկարը նուիրուած է Նա – հապետ Քուչակի կեանքին ու գործին: Բեմադիրը « Սրմէնփրէս »ի թղթակիցին ըսած է, թէ ուզած է վերստեղծել միջնադարեան հայ բանաստեղծութեան զեղագիտական եւ փիլիսոփայական ամբողջ պատկերը, այն մթնոլորտը, ուր տեղի ունեցած է այդ դրականութեան ծաղկումը:

×

ՎԱՐԴԵՆիկի ՄՇԱԿՈՑԹի ՏԱՆ ՃԱՋի ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ

Վարդենիկի մշակոյթի տան ճապի նուագախումբը երեկոյթ մը տուած է եւ մեծ յաջողութիւն ձեռք ձգած երաժշտասէր հասարակութեան մօտ: Նուագահանդէսին մասնակցած է նաեւ ֆոնքրըպասիսթ Ակսել Բակունց, որ ձայն-հետազօտիլի պետական կոմիտէի նուագախումբի մենակատարն է: Վերջին մէկ տարուան ընթացքին գիւղերու մշակոյթի տուներուն առընթեր ստեղծուած են 30է աւելի սիրողներու ազգագրական նուագախումբեր, թատերախումբեր, որոնցմէ շատերը դարձած են աւանդական գարնանային փառատօնի դափնեկիրներ:

ՖՈՒԹՊՈԼ

42ՐԴ ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

«ԱՐԱՐԱՏ» ԿԸ ՅԱՂԹԷ

—o—

Յունիս 13ի մրցումներու արդիւնքներն են.—

Կայրաթ – ԲՍՍ. (Ռոստով)	4–1
Պախտակոր – Արարատ	0–1
Նեֆթչի – Զենիթ	2–2
Դինամօ (Մ.) – Զերնոմորեց	3–0

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ՏՈՒՅԺԻԿ

(ԾՈՎԱԿԱՆ ՀԱՐԱՎԱՏԱՍՈՒԹԵԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ)

(Թ. ԲԱՐԳ)

Տրցակի, 1907 փետրուարին, Եփրեմ Ա. Մուրատեանի հետ ամուսնացած Մ. Ա. Ղազարեանի անունով ստացուած հետեւեալ նամակը կը հրատարակենք ստորեւ.

Լինելով Շամախի Նահանգի Ղազախ գաւառի Ղազախ քաղաքի բնակիչ, ես ստացած եմ 1912 Յունուարի 14-ին Ղազախի Գաւառական Դատարանի Ընդհանուր Ժողովի որոշումը, որով ինձ ամուսնալուծութիւն է շնորհուած իմ կողմէ Եփրեմ Ա. Մուրատեանի դէմ, որ ինձ դաւաճանած է եւ ապրելով Տրցակի մէջ, ամուսնացած է ուրիշ կնոջ հետ։ Ես, որ Ղազախի Գաւառական Դատարանի Ընդհանուր Ժողովի որոշումը ստացած եմ 1912 Յունուարի 14-ին, կը համարեմ, որ ամուսնալուծութիւնս ուժի մէջ է դրուած 1912 Յունուարի 14-էն։ Ուստի կը հաստատեմ իմ ամուսնութիւնս Եփրեմ Ա. Մուրատեանի հետ, որ կատարուած է 1907 Նոյեմբեր 20-ին։

Ղազախ, 1907 Դեկտեմբեր 30։

Ղազախի Գաւառական Դատարանի Ընդհանուր Ժողովի Նախագահ՝ Ա. Ղազարեան

Քարտուղար՝ Ա. Ղազարեան

1914 Հոկտեմբեր 20։

Տրցակի Տեղական Ընդհանուր Ժողովը, որ կազմուած էր Ս. Ա. Ղազարեանի, Ա. Ա. Ղազարեանի, Ա. Ա. Ղազարեանի, Ա. Ա. Ղազարեանի եւ Ա. Ա. Ղազարեանի անդամներէ, ստանալով Ղազախի Գաւառական Դատարանի Ընդհանուր Ժողովի վերոյիշեալ որոշումը, որ ներկայացուած էր Ս. Ա. Ղազարեանի կողմէ, որոշեց հաստատել Ղազախի Գաւառական Դատարանի Ընդհանուր Ժողովի որոշումը եւ ճանչնալ Ս. Ա. Ղազարեանի ամուսնալուծութիւնը Եփրեմ Ա. Մուրատեանէն, որ կատարուած է 1907 Նոյեմբեր 20-ին։

Նախագահ՝ Ա. Ղազարեան

Քարտուղար՝ Ա. Ղազարեան

1915 Նոյեմբեր 3։ Ջուղայեցի Յակոբ Ղազարեան, որ ներկայացած էր Տրցակի Տեղական Ընդհանուր Ժողովին, յայտնեց, որ Եփրեմ Ա. Մուրատեան ամուսնացած է ուրիշ կնոջ հետ, որ ինք ամուսնալուծած է Ղազախի Գաւառական Դատարանի Ընդհանուր Ժողովի որոշումով, որ ներկայացուած էր Տրցակի Տեղական Ընդհանուր Ժողովին։ Ժողովը, որ կազմուած էր Ա. Ա. Ղազարեանի, Ա. Ա. Ղազարեանի, Ա. Ա. Ղազարեանի, Ա. Ա. Ղազարեանի եւ Ա. Ա. Ղազարեանի անդամներէ, որոշեց հաստատել Ղազախի Գաւառական Դատարանի Ընդհանուր Ժողովի որոշումը եւ ճանչնալ Ս. Ա. Ղազարեանի ամուսնալուծութիւնը Եփրեմ Ա. Մուրատեանէն, որ կատարուած է 1907 Նոյեմբեր 20-ին։

Նախագահ՝ Ա. Ղազարեան

Քարտուղար՝ Ա. Ղազարեան

1916 Հոկտ. 30ին, Ղազախի Տեղական Ընդհանուր Ժողովի նախագահ Ա. Ա. Ղազարեանի հրաւէրով, Տրցակի Տեղական Ընդհանուր Ժողովը նորէն հաւաքուեցաւ՝ Ա. Ա. Ղազարեանի, Ա. Ա. Ղազարեանի, Ա. Ա. Ղազարեանի, Ա. Ա. Ղազարեանի եւ Ա. Ա. Ղազարեանի ներկայութեամբ։ Ժողովը կարդաց Ղազախի Գաւառական Դատարանի Ընդհանուր Ժողովի որոշումը, որ ներկայացուած էր Ս. Ա. Ղազարեանի կողմէ, որ ինք ամուսնալուծած է Եփրեմ Ա. Մուրատեանէն, որ ամուսնացած է ուրիշ կնոջ հետ։ Ժողովը, որ կազմուած էր Ա. Ա. Ղազարեանի, Ա. Ա. Ղազարեանի, Ա. Ա. Ղազարեանի, Ա. Ա. Ղազարեանի եւ Ա. Ա. Ղազարեանի անդամներէ, որոշեց հաստատել Ղազախի Գաւառական Դատարանի Ընդհանուր Ժողովի որոշումը եւ ճանչնալ Ս. Ա. Ղազարեանի ամուսնալուծութիւնը Եփրեմ Ա. Մուրատեանէն, որ կատարուած է 1907 Նոյեմբեր 20-ին։

Նախագահ՝ Ա. Ղազարեան

Քարտուղար՝ Ա. Ղազարեան

1913 Մայիսի 3-ին, Ջուղայեցի Յակոբ Ղազարեան, որ ներկայացած էր Տրցակի Տեղական Ընդհանուր Ժողովին, յայտնեց, որ Եփրեմ Ա. Մուրատեան ամուսնացած է ուրիշ կնոջ հետ, որ ինք ամուսնալուծած է Ղազախի Գաւառական Դատարանի Ընդհանուր Ժողովի որոշումով, որ ներկայացուած էր Տրցակի Տեղական Ընդհանուր Ժողովին։ Ժողովը, որ կազմուած էր Ա. Ա. Ղազարեանի, Ա. Ա. Ղազարեանի, Ա. Ա. Ղազարեանի, Ա. Ա. Ղազարեանի եւ Ա. Ա. Ղազարեանի անդամներէ, որոշեց հաստատել Ղազախի Գաւառական Դատարանի Ընդհանուր Ժողովի որոշումը եւ ճանչնալ Ս. Ա. Ղազարեանի ամուսնալուծութիւնը Եփրեմ Ա. Մուրատեանէն, որ կատարուած է 1907 Նոյեմբեր 20-ին։

Նախագահ՝ Ա. Ղազարեան

Քարտուղար՝ Ա. Ղազարեան

1908 Հոկտեմբերին ինձ մօտ եկաւ Եփրեմ Ա. Մուրատեան եւ ինձմէ խնդրեց, որ իրեն տամ ինձ տրուած ամուսնալուծութեան թուղթը, որպէսզի ինքը կարենայ ամուսնանալ ուրիշ կնոջ հետ։ Ես, որ գիտէի, թէ Եփրեմ Ա. Մուրատեան ամուսնացած է ուրիշ կնոջ հետ, ինքը ամուսնալուծած է Ղազախի Գաւառական Դատարանի Ընդհանուր Ժողովի որոշումով, որ ներկայացուած էր Տրցակի Տեղական Ընդհանուր Ժողովին, եւ որ Տրցակի Տեղական Ընդհանուր Ժողովը հաստատած է Ղազախի Գաւառական Դատարանի Ընդհանուր Ժողովի որոշումը եւ ճանչցած է Ս. Ա. Ղազարեանի ամուսնալուծութիւնը Եփրեմ Ա. Մուրատեանէն, որ կատարուած է 1907 Նոյեմբեր 20-ին, ես չտուի Եփրեմ Ա. Մուրատեանի խնդրած թուղթը։ Եփրեմ Ա. Մուրատեան ինձ ըսաւ, որ ինքը ամուսնալուծած է Ղազախի Գաւառական Դատարանի Ընդհանուր Ժողովի որոշումով, որ ներկայացուած էր Տրցակի Տեղական Ընդհանուր Ժողովին, եւ որ Տրցակի Տեղական Ընդհանուր Ժողովը հաստատած է Ղազախի Գաւառական Դատարանի Ընդհանուր Ժողովի որոշումը եւ ճանչցած է Ս. Ա. Ղազարեանի ամուսնալուծութիւնը Եփրեմ Ա. Մուրատեանէն, որ կատարուած է 1907 Նոյեմբեր 20-ին։ Ես, որ գիտէի, թէ Եփրեմ Ա. Մուրատեան ամուսնացած է ուրիշ կնոջ հետ,

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԿՈՏԱՅՔԻ ԲԱՆԿԻ

— ՓԱՆՈՒՄԻԿ ՓԱՆՈՒՄ —

ՊՅՈՒՐՈՎ ԱՀՑ, ՅՈՒԼԻՍԻ 28ԻՆ, ՇԱԲԱԹ ՕՐ, ԿԵՏՐՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄ ՀՈԳԵՎՈՐ ՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԻՍԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐՎԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ ՀԱՅ ՀԱՆՐԱՀԱՅՏ ԳՐՈՂ, ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՈՍ ՎԱՀԱՆ ՓԱՆՈՒՄԻԿԻ ՀՈՒՇԱՀԱՄԱԼԻՐ ՀԱՆԴԻՍԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐՎԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ ՀԱՅ ՀԱՆՐԱՀԱՅՏ ԳՐՈՂ, ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՈՍ ՎԱՀԱՆ ՓԱՆՈՒՄԻԿԻ ՀՈՒՇԱՀԱՄԱԼԻՐ

ՀՈԳԵՎՈՐ ՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԻՍԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐՎԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ ՀԱՅ ՀԱՆՐԱՀԱՅՏ ԳՐՈՂ, ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՈՍ ՎԱՀԱՆ ՓԱՆՈՒՄԻԿԻ ՀՈՒՇԱՀԱՄԱԼԻՐ

ՀՈԳԵՎՈՐ ՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԻՍԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐՎԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ ՀԱՅ ՀԱՆՐԱՀԱՅՏ ԳՐՈՂ, ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՈՍ ՎԱՀԱՆ ՓԱՆՈՒՄԻԿԻ ՀՈՒՇԱՀԱՄԱԼԻՐ

ՎԱՀԱՆ ՓԱՆՈՒՄԻԿ

ԳՈՐԾ

1979

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

1929

ԲԱՀԿԻ ՊՐԿԱՆ

2.

Այս պահը առաջին անգամ չէր, որ Ջեյմսը հանդիպում էր Ջոյսի հետ: Ջոյսը ծերացել էր, դարձել էր տհաճ, հիվանդոտ, հոգնած, հետաքրքրություններ չունեցող: Ջեյմսը ամեն անգամ ստիպված էր լինում ինքն իրեն հիշեցնել, որ Ջոյսը ինչ-որ ժամանակ եղել է իր ամենամտերիմ ընկերը:

Ջոյսը ոչ մի անգամ չէր հարցրել Ջեյմսին, թե ինչ է նա անում Ամերիկայում, ինչ գործ ունի, ինչ է կարդում, ինչ է գրում: Ջեյմսը ինքն էր ամեն անգամ ստիպված ամեն ինչ պատմել: Ջոյսը ոչ մի անգամ չէր հարցրել նաև, թե ինչու Ջեյմսը հանկարծ հեռացել է Ամերիկայից, ինչու է ամուսնացել, ինչու է ամուսնալուծվել, ինչու է նորից ամուսնացել, ինչու է նորից ամուսնալուծվել: « Ես ոչինչ չէ՞, փիլիսոփա, ասացի ես ինքս ինձ: Ես ոչինչ չեմ հետաքրքրում նրանով, թե ինչ է անում ուրիշը, ինչ է մտածում, ինչ է զգում: Ես ինքս ինձ համար եմ ապրում, ես ինքս ինձ համար եմ գրում, ես ինքս ինձ համար եմ կարդում, ես ինքս ինձ համար եմ ամուսնանում, ես ինքս ինձ համար եմ ամուսնալուծվ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օր. Անահիտ Պասմաճեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Ցունիս 17, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իր մօր՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԱՆԻՆԷ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆԻ
(ծնեալ Չիքունի)

մահուան քառասունքի եւ հօր՝

ԵԶՆԻԿ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆԻ

մահուան 26րդ տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

×

Պ. Աբրահամ Դաւիթեան, այրի Տիկին Խաչիկ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Ցակոբ Խաչատուրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Խաչատուրեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Ժաք Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Պրոնէը, Օր. Սիւզան Դաւիթեան, ինչպէս նաեւ Զաքարեան, Փանոսեան, Տավլաշեան, Նիկողոսեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց կնոջ, հարսին, քրոջ, մօրաքրոջ եւ աղգականին՝

ԱՂԱՒՆԻ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ
(ծնեալ Խաչատուրեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ, Ցունիս 17, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Ս. ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻ

Ս. Ցովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ դիւանատունը նամակ ունի Պ. Ժան Զօպանեան, ղրկուած Հայաստանէն, Պր. Հրաչիկ Զօպանեանէ։ Կը խնդրուի ներկայանալ եւ ստանալ։

×

Ժառանգական խնդրոյ մը կապակցութեամբ կը փնտռուի Շաքէ Նահապետեան, աղջիկը Կոպեռնիկ Նահապետեանի եւ Տիկ. Նուարդ՝ ծնեալ Մեսթուճեանի։

Կը կարծուի թէ յիշեալը 1940–41 թուականներուն լքած է իր ընտանեկան յարկը եւ մտած է վանք մը։ Այդ ժամանակ իր ծնողաց բնակարանի հասցէն եղած է 12, Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ։

Իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Ս. Ցովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ դիւանատունը։

×

Իրենց կնքահօր՝ Հայկ Ազապէկեանի մահուան առթիւ, Թորոսեան ընտանիքը Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ պայծառութեան համար եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 100 ֆր.։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽՄԱՅի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Շաբաթ, Ցունիս 16 ժամը 4ին, Մշակոյթի Տունը։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ։

RECHERCHONS

U. G. A. Lyon - Decines
Section Foot - Ball

Recherche jeune joueur d'origine arménienne tous postes. Niveau 3e division. TRES URGENT. Prendre contact avec Mr. ASLANIAN, 2 et 4, Rue Camille Desmoulins — 69007 LYON — Tél : (78) 58-89-22 — ou Mr. MADOYAN, 5 Avenue F. Roosevelt — 69150 DECINES — Tél. : (78) 49-07-90.

Հ. Մ. Ը. Մ.

Լիոն — Տէսիլ

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ

Կը փնտռէ երիտասարդ հայ խաղացող մը, բոլոր մարզերու, մակարդակ՝ 3րդ բաժանում։ Խիստ ստիպողական։

Դիմել՝ Ասլանեան կամ Մատոյեան, վերի հասցէներով։

Hôtel EGRAZ

à St-Germain de Joux — 01490 AIN
Tél. : 50 - 59.80.35

RAPHY

Vous présente ses œuvres récentes
de MAI à SEPTEMBRE
Vernissage le 2 Juin
à partir de 16 heures

ԿԵԴՐ. ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Ցունիս 16, Շաբաթ օր, ժամը 16ին իր կեդրոնատեղին՝ 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, 75009 Փարիզ։ Կը հրաւիրուին բոլոր կեդրոնականցիները։

Գլխաւոր օրակարգ՝ վարչական ընտրութիւն։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապ. Խաչի Իսիի դպրոցի եւ պարի ամավերջի հանդէսը, Ցունիս 16, ժամը 15ին, Շաբաթ օր Իսիի եկեղեցւոյ սրահը 6, Աւընիւ Պուրկէն։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՓԱՐԻԶ
Ա Զ Դ

Ցարգոյ հասարակութենէն կը խնդրուի նկատ իւնենալ թէ Ցունիս մէկէն ի վեր Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի դրասենեակի հեռաձայնին թիւը փոխուած է եւ եղած՝ 520–03–18

Իսկ Միութեան Նաւպարեան Մատենադարանը ներկայիս ունի իր հեռաձայնի առանձին գիծը, որուն թիւն է՝ 525·60·77

OPERA DE MARSEILLE

Lundi 25 Juin à 21 h. 15

CONCERT
LA
CHORALE SAHAK - MESROP

avec le concours de
L'ENSEMBLE INSTRUMENTAL DE PROVENCE (140 participants)
SOUS LA DIRECTION DE Khachik YILMAZIAN
SOLISTE Loussiné ZAKARIAN

au programme :

KOMITAS, EGMALIAN, BABADJANIAN, BARTEVIAN, ASLANIANTZ, BRAHMS, SCHUBERT — au piano JULIETTE YILMAZIAN

Réservation : du 11 au 20 Juin
Jacques Chelelekian, Agence Wasteels, 87 La Canebière, Tél (91) 95-90-12
Eglise du Prado (91) 77-84-70
du 21 au 25 Juin location à l'Opéra.

du nouveau au CAUCASE

Le GROUPE OLYMPE

Anime vos soirées

jusqu'à 2 heures du matin
DANSE NON-STOP

Spécialités de
Deuner - Kébab

Le CAUCASE
15, Rue St. Gilles — 75003 Paris

Réservation :
887–31–24 272–42–67

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Կաթող. Պատուիրակ Արեւմտ. Եւրոպայի Հայոց
եւ Առաջնորդ Փարիզի

Ցունիս 17, կիրակի, վարժարանին մէջ ժամը 13էն սկսեալ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱՇ — ՎԱՃԱՌՔ — ԽԱՂԵՐ

NORAIR

RESTAURANT ARMÉNIEN

24, Rue RODIER — 75009 PARIS
TEL. : 280-35-84
SERA FERME POUR LA PERIODE DES VACANCES.

du 1er Juillet au 5 Septembre

GRANDE VENTE KERMESSE

Samedi 16 Juin et Dimanche 17 Juin
de 10 h. 30 à 20 h. 30
sans interruption
au profit du Centre Culturel et Artistique Arménien
4 BOUTIQUES VOUS INVITENT
Souvenirs prêt à porter
Bar — Buffet — Livres — Disques
U.C.F.A.F. — J A F
6, Cité Wauxhall — 75010 PARIS
Métro République

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

Pelerinage en Armenie organisé par l'union compatriotique de Daron de Marseille

Du 3 au 16 AOUT
DEPART ET RETOUR A MARSEILLE
Prix par personne MARSEILLE-MARSEILLE 3650 F.
Date limite d'inscription 5 Juillet 1979

PRIX COMPRENANT :
Le transport aérien — la pension complète, Hôtel 1ère Classe, ARMENIA — Les excursions quotidiennes, les frais de visa, l'assurance, rencontre avec les Mechetzi d'Arménie.

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS :
MARSEILLE : M. ANTRANIK SARKISSIAN
22, Avenue de Gascogne -13015 MARSEILLE — Tél. : 60-76-02
M. JACQUES BOGOSSIAN
Tél. : 93-59-04 (le soir seulement)
LYON : M. DEMIRDJIAN MAURICE
11, Rue Robespierre, 69150 DECINES — Tél. : 49-13-72
PARIS : SONIA COUMRYANTZ OPTIMA - TOURS (Agence agréé Intourist)
67-69 Rue Quincampoix, 75003 PARIS — Tél. : 274-27-20
LIC. A. 946

ՅՈՒԼԻՍ 29-ԷՆ ՕԳՈՍՏՈՍ 13

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

կազմակերպութեամբ
ՍԵՒԱՆ ճամբորդական գործակալութեան
եւ ընկերակցութեամբ տնօրէն՝
ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ
օդաւազով մեկնում՝
ԼԻՈՆԷՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ
ՓԱՐԻԶԷՆ
Տեղերը սահմանափակ ըլլալով անյապաղ արձանագրուիլ

ՅՈՒԼԻՍ 5ԷՆ ԱՌԱՋ

A LYON

sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS

saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

ՇԱԲԱԹ-ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
16 - 17
SAMEDI-DIMANCHE
16-17 JUIN
1979

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար. 260 Ֆ. Վեցամսեայ – 140 Ֆ.
Արտասահման – Տար. 300 Ֆ. Հատը – 1 Ֆ. 80

54րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.404

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — No 14.404

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԷՆ ԵՏՔ ԲԱՇ – ԱՊԱՐԱՆ

Անտիճանաբար, չօշափելի իրողութիւն կը դառնայ մեր մօտաւոր անցեալի վատքերուն պանծացումը հայրենիքին մէջ։ Անշուշտ, պատմութեան վճիռով եւ ժողովուրդին միահամուռ կամքով։ Տարիներու, տասնամեակներու անտեսումէն – րը, ուրացումները օճառի պղպջակներու նման յօդս կը ցնդին։ Կը « պայթին » առանց ձայն–ծպտուն հանելու։

Ըմբռնելու համար արժէքը այս երեւոյթին, կը բաւէ միայն յիշատակել, իրրեւ երբեմնի դառն փաստ, Հրաչեայ Քոչարի սա վկայութիւնը. « Մեր պատմութիւնից դուրս էր մնում ճոյնիսկ հայ ժողովրդի խաւերորդ դարի Աւարայրը՝ Սարդարապատը… »։

Անշուշտ, պատմութենէն դուրս չէր մնացած ոչ միայն Սարդարապատը, այլ եւ Բաշ – Ապարանն ու Ղարաքիլիսէն։ 1918 Մայիս 28ը։ Հայաստանի անկախ Պետականութիւնը։ Փառքերը մեր օրե – րու։ Ամուր կռուանները այսօրուան հայրենիքին։

Պարզապէս թանձր, թաւ վարագոյր մը քաշուած էր ասոնց վրայ, Հայաստանի մէջ։ Պարտադիր կերպով։ Երբ հոս, արտասհմանի մէջ, Մայիսեան հերոսա – մարտը կենտրոն չունէր եւ ոդի կը սըփռէր ծագէ ծագ։ Ուրացումներուն դէմ վճռական դիրք բռնած Դաշնակցութեան ձանքերով։

Վարագոյրը բացուեցաւ 1968 Մայիս 25ին, երբ հերոսամարտին յիսնամեակին առթիւ Սարդարապատի Ցուշարձանը իր ցցուն դէմքը պարզեց։ Ոգեկան նոյն արտայայտութիւններով, տրամադրու – թիւններով։

Եւ ահա աւելի քան տասնամեակէ մը ի վեր, Մայիսեան արշալոյսը քայլ առ քայլ իր արժանի փայլը կը տառնայ։ Դէպքերը իրենց իրական տարողութիւնը կ'ապահովեն։ Դէմքերը չուքէն դուրս կ'ելլեն եւ առաւել պայծառ, յստակ կը դառնան։

Այս ուղղութեամբ, անկասկած, յու – սալիչ երեւոյթ մըն է Բաշ – Ապարանի Ցուշարձանին բացումը Մայիս 26ին, Արագածի լերան ստորոտին, Ապարան լուրին վրայ (Յառաջ, Յունիս 7)։ Նա – խատեսելի էր այս եւս, քանի իր ուղին գտած առուն պէտք է հոսէր, թաւալէր բնականոն կերպով։

Դեռ անցեալ տարի « ազգանշանը » կուտար մառնչալ Ցոլհ. Բաղրամեան։ Թէեւ լրմէ առաջ ալ զրնչները չէին պակսած Բաշ – Ապարանի եւ Ղարաքիլիսէի զոլքը հիւսող։ Բայց տահմանափակ չափութեամբ։ Անուններու արձանա – գրութեամբ միայն։ Իրրեւ վկայութիւն ահա մառնչալին գրածը.

« Բաշ – Ապարանեան ջոկատի մարտա – կոցմի մէջ մտնող հայկական զօրքերը յաղթանակի հասան Բաշ–Ապարանի տակ, որը հարաւային ուղղութեամբ դէպի Աշտարակ իրենց յարձակումը զարգա – ցնելու համար Թուրքերին ետմբայ բացող կարեւոր յենակէտ էր։ Թուրքական զօր – քերի հրամանատարութիւնն իր յարձա – կումով մտադիր էր այստեղ Էական օ – ժանդակութիւն ցոյց տալ իր 36րդ դիվի – զիային՝ Հայաստանի տերիտորիայի ա – ռաջի կարեւոր մասը պաշտպանող հայ – կական զօրքերի էրիվանեան խմբաւոր – ման գլխաւոր ուժերի չախչախման գոր – ծում։ Բաշ – Ապարանի ջոկատը կամա – րների եւ տեղի աշխարհազօրայիններուն հետ միասին վճռական հանդիպական հարուածով սկզբում կանգնեցրին 9րդ թուրքական դիվիզիայի զօրամասերի յարձակումը, իսկ այնուհետեւ համար – ձակ գրոհներով ազատագրեցին Բաշ – Ապարանը եւ հակառակորդին ետ շպըր – տեցին դէպի Սպիտակի լեռնացքը։ Դա հայկական զօրքերի համար կարեւոր յաղթանակ էր, որը ձեռք բերելու գոր – ծում յատկապէս աչքի ընկան գնդապետ Դոլուխանովի հրամանատարութեամբ գործող 6րդ հայկական հրաձգային գնդի զինուորներն ու սպաները։ … Բաշ – Ապարանի ջոկատի հրամանատարութիւնը դրուեց դաշնակցականների կուսակցու – թեան լիդերներից մէկի՝ Դրաստամատ Կանայեանի (Դրոյի) վրայ »։ (*Սով. Գրականութիւն ամսաթերթ*, 1978 Յու – նիս)։

Ո՛չ մէկ կասկած, թէ Մայիսեան օրե – րէն օր մը իր չքեղ եւ մնայուն պատ – ուանդանը պիտի ունենայ նոյնպէս Ղա – րաքիլիսէի Ցուշարձանը։ Մանաւանդ, ո՛չ մէկ տարակոյս, թէ Սարդարապատ – էն Բաշ – Ապարան եւ Ղարաքիլիսէ իրենց լայն թեւերը արձակած յաւերժա – կան կոթողներուն վրայ, անջնջելի տա – ռերով պիտի արձանագրուի մեր պատ – մութեան մեծագոյն փառքերէն մէկը.— 1918 Մայիս 28՝ խորհրդանշանը մեր ժո – ղովուրդին ապրելու կամքին եւ ջահը նոյն ժողովուրդին լուսաւոր երթին։

Ժ. Մ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԷԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՀՀ-ի ինը նախկին ընդհ. քարտու – ղարներ նամակ մը ղրկած են Շիրաքի, ուր կը խոստովանին թէ չեն գիտեր թէ ի՞նչ պէտք է ընել, բայց գիտեն թէ ի՞նչ պէտք չէ ընել։ Ասոնց կարգին կան՝ Ա – լէքսանդր Սանկինեթթի, Շալանսոն, Թեո – նուաս, Ալէն Փէյրըֆիթ, Իվ Կենա եւն.։ Այս նամակը յետ ընտրական չէ եղեր, քանի ղրուած է Մայիս 9ին բայց քանի մը անգամ վերամշակուած։ Կ'ուզեն որ կուսակցութիւնը վերագտնէ իր անառար – կելի ուղեգիծը, պէտք է յստակացնել, կ'ըսեն յարաբերութիւնները մեծամաս – նութեան համաձայնումներուն հետ։

ԳԱՐԹԸՐ ԵՒ ԲՐԵԺՆԵՒ Վիէննա հա – սան ուր ստորագրելէ առաջ Սալթ 2 հա – մաձայնագիրը երկուշաբթի ժամը 12ին, օփերայի մէջ պիտի տեսնէին Մոցարթի « Անվեվըման օ Սեռայլ »ը։ Խորհրդային եւ ամերիկեան 8րդ հանդիպումն է բար – ձրագոյն ասպիճանի վրայ, բայց առա – ջինը՝ Գարթըրի եւ Բրեժնեւի միջեւ։ Սալթ 2 իրրեւ նպատակ ունի սահմանա – փակելու հիւլէական զէնքերու քանակն ու թիւը և հակակշռի տակ առնել մեծե – րու արտադրութիւնը, ձեւով մը նոյնիսկ օրինաւոր դարձնել փոխադարձ լրտեսու – թիւնը։

ՍՊԱՆԻՈՑ պատք երկրին մէջ կը շարու – նակուին եղեռնափորձերը։

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ այլախոհ գրագէտ՝ Ա – նատոլի Կուզնեցով մեռած է Լոնտոնի մէջ, 49 տարեկանին, յետ սրտի տագ – նապի։ Ազատութիւնը ընտրած էր 1969–

հետ միասին վճռական հանդիպական հարուածով սկզբում կանգնեցրին 9րդ թուրքական դիվիզիայի զօրամասերի յարձակումը, իսկ այնուհետեւ համար – ձակ գրոհներով ազատագրեցին Բաշ – Ապարանը եւ հակառակորդին ետ շպըր – տեցին դէպի Սպիտակի լեռնացքը։ Դա հայկական զօրքերի համար կարեւոր յաղթանակ էր, որը ձեռք բերելու գոր – ծում յատկապէս աչքի ընկան գնդապետ Դոլուխանովի հրամանատարութեամբ գործող 6րդ հայկական հրաձգային գնդի զինուորներն ու սպաները։ … Բաշ – Ապարանի ջոկատի հրամանատարութիւնը դրուեց դաշնակցականների կուսակցու – թեան լիդերներից մէկի՝ Դրաստամատ Կանայեանի (Դրոյի) վրայ »։ (*Սով. Գրականութիւն ամսաթերթ*, 1978 Յու – նիս)։

Ո՛չ մէկ կասկած, թէ Մայիսեան օրե – րէն օր մը իր չքեղ եւ մնայուն պատ – ուանդանը պիտի ունենայ նոյնպէս Ղա – րաքիլիսէի Ցուշարձանը։ Մանաւանդ, ո՛չ մէկ տարակոյս, թէ Սարդարապատ – էն Բաշ – Ապարան եւ Ղարաքիլիսէ լրտ – րենց լայն թեւերը արձակած յաւերժա – կան կոթողներուն վրայ, անջնջելի տա – ռերով պիտի արձանագրուի մեր պատ – մութեան մեծագոյն փառքերէն մէկը.— 1918 Մայիս 28՝ խորհրդանշանը մեր ժո – ղովուրդին ապրելու կամքին եւ ջահը նոյն ժողովուրդին լուսաւոր երթին։

Ժ. Մ.

ԼԻՒՆ։ Իր գլխաւոր ծանօթ գործն է՝ Պապի Եաւ, որ պատմութիւնն է Ուկրանիոյ Հրեաներու հալածանքին նացիներու կող – մէ, վերջին համաշխարհային պատերազ – մին։

ԱՋԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ Օրէնքներու յանձնա – խումբը քուէարկեց մահապատիժի ջնջ – ջումը Ֆրանսայի մէջ եւ որոշուեցաւ որ հարցը ծեծուի Ծորհրդարանին մէջ, ա – ռանց քուէարկութեան։ Ծանօթ է որ ժո – ղովուրդը, ըստ հանրային կարծիքներու քննութեան, մեծամասնութեամբ դէմ է (շուրջ 60 առ հարիւր) որ ջնջուի եւ փո – խարինուի, օրինակ, ցկեանս բանտար – կութեամբ։ Ծանօթ է որ բանտարկու – թենէն միշտ շուտ կ'ազատին, « բարի վարք »ի պատճառով։ Ոմանք կը խորհին թէ որոշ յանցանքներու համար, ծան – րակշիռ, պէտք չէ ջնջուի։ Նոյն օրը մահուան կը դատապարտուէր Ալպիի մէջ Ն. Կարսօ, որ քսան տարի բանտարկու – թենէ ետք, սպանութեան համար, եղբ – էյն ետք ալ կը սպաննէր իր նոր կինը։

ԳԱՂԹՈՂ օտար աշխատաւորներու դէմ ձեռք առնուած միջոցները Ֆրանսայի մէջ կը ձգտին մէկ միլիոն օտարական երկրէն հեռացնելու մինչեւ 1985։ Մէկ միակ անձնաթուղթ մը պիտի փոխարինէ աշխատանքի եւ կեցութեան թուղթերը։ Ներկայիս չորս միլիոնէն աւելի օտար կայ Ֆրանսա, որոնք հետեւեալ պատկերը կը պարզեն.— Փորթուկալցի ութ հարիւր հազար (360 հազար միայն աշխատող), ալժերացի 830 հազար (աշխատող՝ 335 հազար), իտալացի 528 հազար (200 հա – զար աշխատող), 486 հազար սպանացի (203), 376 հազար մարոքցի (152), 176 հազար թունուզցի, 80·500, թուրք (31 հազար աշխատաւոր), 80 հազար լեհ, 77 հազար եուկոսլաւ։

ԼԻԲԱՆԱՆ խաղաղութեամբ անցուցած է Ցունիս 13ի տարելիցը, որ մղձաւանջի նման կը մատնոդէր բոլորը։ Տարի մը առաջ էր, որ նախկին նախագահ Ֆրէն – ճիէի զաւակը, հարսը, թոռը եւ 33 հոգի կը ջարդուէին քրիստոնեաններու կողմէ։ Օրը անցած է սուգով եւ գործադուլով հիւսիսը, որ շրջանն է Ֆրէնճիէներու եւ որոնց միացած են պաղեստինցի – յա – ռաջդիմականները։ Հարաւային գօտին պաշտպանողական դիրք բռնած էր ընդ – դէմ Զղրթացիներու վճռակտիկ մը։ Ճեմայէլ եւ իր ընտանիքը արդէն երեք ճախողած մահափորձի թիրախ եղան։

ՆԻԿՈՍԻՈՑ չէզոք մէկ թաղամասին մէջ է, որ յոյն կիպրացի եւ թուրք կիպրացի կը հանդիպին չարունակելու համար բա – նակցութիւնները։ Թուրքերը կը խորհին թէ խօսակցութիւնները դժուար պիտի ըլ – լան և Օնան կը չեշտէ. «բանակցութեանց սեղանը կը նստինք երկգօտի եւ երկ – համայնական դաշնակցային Հանրապե – տութիւն մը հիմնելու համար »։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ գործազրկութիւնը աւելցած է Մայիսին։ Պաշտօնական աղ – բիւրներու համաձայն գործ փնտռողնե – րու թիւը մէկ միլիոն 376 հազար է, այս – ինքն 2,7 առ հարիւր յաւելում կրած է բաղդատմամբ Ապրիլի։ Ըստ Աշխատանքի Ընդհ. Համադաշնակցութեան (Սէ. Ժէ. Թէ.) գործազուրկներուն բուն թիւը մէկ միլիոն վեց հարիւր հազարէն աւելի է։

ՉԱՏԻ մէջ 200 մեռեալ կայ, ըստ Ն'Ճամենայի աղբիւրներուն, չաթիոնան սկիզբի բախումներուն իբրեւ հետեւանք։

ԻՏԱԼԻՈՑ Համայնավար կուսակցու – թիւնը ասպարէզ կը կարդայ Դեմօ – Քրիսթիանիներուն՝ « կամ կը մտնենք ազգային համերաշխութեան կառավա – րութեան մը մէջ կամ կրկին ընդդիմու – թեան կը վերադառնանք »։

ԺՈՐԺ ՏԻՄԷԶԻԼ Ֆր. Ակադեմիա ընդունուեցաւ

— o —

Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ ընտրուած անցեալ Հոկտ. 26ին, Ժորժ Տիմէզիլ համաշխարհային մեծագոյն հեղինակութիւններէն հնդիրոպական քա – ղաքակրթութեան, պաշտօնապէս ըն – դունուեցաւ Հինգշաբթի օր։ Ցիշենք, որ կը գրաւէ Ժաք Շոսթընէի աթոռը, վինքը ընդունեցաւ Ջլօտ Լէվի – Սթրօս։

Քանի մը շաբաթ առաջ, կալիմարի մօտ էր, որ կատարուեցաւ ակադեմականին սուրի յանձնումը մտաւորական շրջա – նակի մը մէջ։ Հոն էին իր գրչեղբայր – ները, աշակերտներն ու բարեկամները, նաեւ հրաւիրուած էր « Յառաջ », որ իր մասնակցութիւնը բերած էր սուրի նուիրատուութեան, որ ինչպէս աւան – դութիւնը կ'ուզէ, կը կատարուի նորըն – տիր ակադեմականին բարեկամներուն կողմէ։

Մէյթէ եւ Էմիլ Պենվէնիսթէն եաք, Ժորժ Տիմէզիլ մեծագոյն հմուտ հայա – գէտը կը մնայ։ Պարզ, ինչպէս կ'ըլլան բուն մեծերը, « Յառաջ »ի ընորհատրա – կան հեռագրին, իր ընտրութեան առեն (Հոկտ. 78) կը պատասխանէր.—

Paris, le 31 Octobre

Merci de tout cœur, Madame, de vous associer et l'Arménie avec vous, à mon dernier incident de parcours? Ce que vous représentez, vous le savez, m'est cher, et l'un de mes regrets est de n'avoir pas pu faire davantage pour les études arméniennes.

Veuillez agréer etc.

GEORGES DUMEZIL

×

Լը Մոնտ, *ինչպէս միշտ Հինգշաբթի իրիկուն* (Ցունիս 15) կը հրատարակէր երկու ակադեմականներուն (ընդունողը եւ ընդունուողը) ճառերը, որոնց պարզ ընթերցումը արդէն կուտայ տարողու – թիւնը զարգացումի մը, որ չմեծցուիչ է։

Լէվի – Սթրօս, վերյիշելով Տիմէզիլի կենսագրականը կը յիշէ թէ 1925ին ան կը մեկնէր Թուրքիա կրօնքներու պատմու – թիւն դասաւանդելու Պոլսոյ գրականու – թեան համալսարանը, որովհետեւ Աթա – թիւրք լսած էր թէ նման ուսուցում մը, Ֆրանսայի մէջ, ծառայած էր կղերակա – նութեան դէմ պայքարին։ Եւ ընորհիւ Տիմէզիլի, հինգ տարի Պոլսոյ համալսա – րանը միակը եղած է ուր օրեւէ լիսանս պարտադրաբար հարցաքննութիւն մը ու – նէր կրօնքներու պատմութեան մասին։ Այդ շրջանին է որ Տիմէզիլ կը « գտնէ » Թուրքիոյ Կովկասցիները՝ վրացի, հայ, լազ, չերքէզ, աբխազ եւայլն։

Մեծ վարպետը կը մնայ հնդեւրոպա – կան ուսումնասիրութեանց, զորս հիմ – նովին վերանորոգած է։ Տեւական կեր – պով վերաքննութեան առարկայ դարձու – ցած է իր հսկայ աշխատանքը, չխուսա – փելով յանդելու երբեմն ժխտումներու եւ ծայրէն սկսելու, ոչինչ երբեք վերջնա – կան նկատելով։

Երկար տարիներ հարկ եղած է յաղթել ուրիշներու եւ մանաւանդ իր խոկ կաս – կածին, « բայց կարեւորը, կ'ըսէ Տիւ – մէզիլ, մտաւորական կեանքի մէջ, մեծ արկածախնդրութիւն մը ճանչնալն է »։ Ինք ալ ծանօթութեան եւ հմտութեան բարձրադոյն մակարդակին հասած մեծ արկածախնդիր մըն է։

ԿԵՂՈՒ, ԿԱՄՈՒ, ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Գրքեր, նվերներ ընթերցողներին

Ա.

Տասնհինգ տարի է անց այն օրերից, երբ ես առաջին անգամ հանդիպեցի Հայկ Ղազարյանին։ Ես այդ ժամանակ ուսանող էի, նա՝ արդեն հայտնի գրող։ Ես ինձ համար նոր էի գտնվում, նա՝ արդեն ճանաչված

ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ
ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ
ՊԱՏԱՐԱԳԱՎՈՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
1929 — 1979

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՊԱՏԱՐԱԳԱՎՈՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆԸ

(ԵՐԿԱՐԱԾՔԸ)

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՏՈՆԱՎԱՃԱՌՔԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

Գրախոսական

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

Ամեն ազգ, ամեն ժողովուրդ ունի իր հայրենիքը, որ ինքնին հասկանալի է, քանի որ ամեն ազգ, ամեն ժողովուրդ ծնվում է իր հայրենիքում, ապրում է իր հայրենիքում, ստեղծագործում է իր հայրենիքում, ինչպես նաև մահանում է իր հայրենիքում։ Ամեն ազգ, ամեն ժողովուրդ ունի իր հայրենիքի մասին իր ազգային պատմությունը, իր ազգային գրականությունը, իր ազգային արվեստը, իր ազգային մշակույթը, որոնք ամեն ազգի, ամեն ժողովրդի համար ամենաթանկ ունեցվածքն են, ամենաթանկ գանձը, որ ունի ամեն ազգ, ամեն ժողովուրդ։ Ամեն ազգ, ամեն ժողովուրդ ունի իր հայրենիքի մասին իր ազգային երգերը, որոնք ամեն ազգի, ամեն ժողովրդի համար ամենասրտաբուխ երգերն են, ամենասրտաբուխ երգերը, որոնք ամեն ազգ, ամեն ժողովուրդ երգում է իր հայրենիքի մասին։ Ամեն ազգ, ամեն ժողովուրդ ունի իր հայրենիքի մասին իր ազգային պարերը, որոնք ամեն ազգի, ամեն ժողովրդի համար ամենասրտաբուխ պարերն են, ամենասրտաբուխ պարերը, որոնք ամեն ազգ, ամեն ժողովուրդ պարում է իր հայրենիքի մասին։ Ամեն ազգ, ամեն ժողովուրդ ունի իր հայրենիքի մասին իր ազգային նկարները, որոնք ամեն ազգի, ամեն ժողովրդի համար ամենասրտաբուխ նկարներն են, ամենասրտաբուխ նկարները, որոնք ամեն ազգ, ամեն ժողովուրդ նկարում է իր հայրենիքի մասին։ Ամեն ազգ, ամեն ժողովուրդ ունի իր հայրենիքի մասին իր ազգային ֆիլմերը, որոնք ամեն ազգի, ամեն ժողովրդի համար ամենասրտաբուխ ֆիլմերն են, ամենասրտաբուխ ֆիլմերը, որոնք ամեն ազգ, ամեն ժողովուրդ նկարում է իր հայրենիքի մասին։ Ամեն ազգ, ամեն ժողովուրդ ունի իր հայրենիքի մասին իր ազգային գրքերը, որոնք ամեն ազգի, ամեն ժողովրդի համար ամենասրտաբուխ գրքերն են, ամենասրտաբուխ գրքերը, որոնք ամեն ազգ, ամեն ժողովուրդ գր

ՇԱՍ.— Այբի Տիկին Ովաննա Շահ – պազեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Շահպազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժան-Պաթիսթ Մալճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Շահպազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռոլան Պորէլ եւ զաւակները, Օր. Օր. Ժերմէնն եւ Փլօռին Շահպազեան եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ՆԱԶԱՐԷԹ ՇԱՀՊԱԶԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 12ին, 73 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Ուրբաթ, Յունիս 15ին ժամը 10ին Շասսիւռ-Ռոն:

Տարեվերջի Դպրոցական Հանդէսներ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կաթ. Մաչի Փարիզի մանուճիւղի ղբպրոցին տարեվերջի հանդէսը Յունիս 24, կիրակի օր, ժամը 4ին, Մչակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Աշակերտներու կողմէ արտասանու – թիւններ, երգեր եւ նուագ:

Օրուան թէյասեղանին սիրով կը հրաւիրուին ծնողքներ եւ համակիրները:

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի ինչպէս նաեւ ՀԱՆՐԻ ՌԱՎԵՐԱՑԻ (Պանեէոյի քաղաքապետ) կիրակի, Յունիս 24, ժամը 15·30ին, Պանեէոյի քաղաքապետութեան մեծ սրահին մէջ,

Salle des Fêtes, Rue Charles Michel's երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, կատակերգութիւն ղպրոցի աշակերտուհիներուն կողմէ ու մասնակցութեամբ նախկին աշակերտներու:

Մենապար Գորին Գասպարեանէ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հ. Պալըգճեանի: Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն երգչուհի Էվլիճ Ալթունեան, Նայիրի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանպէկեանի, ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ:

Ճոխ թոմպոլա ի նպաստ ղպրոցին ու պիւֆէ:

Կը հրաւիրուին Պանեէօ – Քաշանի ու շրջակայքի հայրենակիցները:

Մուտք 10 Ֆր.:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE

12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

Կիրակի, Յունիս 24, ժամը 16ին, վարպետական սրահ:

Յայտագիր աշակերտութեան կողմէ.— խմբերգ, արտասանութիւններ, մեներգ, խմբական արտասանութիւն, թատերախաղ, հայկ. պարեր. պարուսոյց՝ Եւա Արզումանի պատրաստութեամբ: Աշակերտներու ձեռային աշխատանքներու ցուցադրութիւն:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքներն ու ժողովուրդը անխտիր:

ՍԷՆ-ԺԵՐՄԱՄԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերմէն Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցւոյ եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորած մէօրեայ ղպրոցի ամավերջի հանդէսը, ղեկավարութեամբ Պ. Մաչիկ Եըմազեանի եւ ուսուցչուհի Տիկին Մայտա Կարապետեանի, Յունիս 23, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 20·30ին ղպրոցին սրահը:

Արտասանութիւնները, երգեր եւ խմբերգ աշակերտներու կողմէ, նաեւ կը ներկայացուի զաւեշտ մը:

Սիրով կը հրաւիրուին թաղեցիները:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱԻԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ կը նուիրեմ

ՊՈՍԹՐՆԷՆ ընկեր Գուրգէն Քէչիչեան իմբագրատուն իր այցելութեան առթիւ «Յառաջ»ին կը նուիրէ 40 տոլար:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Նշան Բամպուքեանի մահուան տխուր առթիւ, ան կը նուիրէ 100ական ֆրանք «Յառաջ»ի, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերուն:

×

Լուսիկ Սէֆէրեանի կսկծալի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Տէրտէրեան եւ ան կը նուիրեն 200 ֆր. Ալֆորվիլի նորակառոյց Ս. Մեսրոպ կրթարանին:

(Տեսնել «Յառաջ»էն):

OPERA DE MARSEILLE

Lundi 25 Juin à 21 h. 15

CONCERT

LA

CHORALE SAHAK - MESROP

avec le concours de

L'ENSEMBLE INSTRUMENTAL DE PROVENCE (140 participants)

SOUS LA DIRECTION DE Khachik YILMAZIAN

SOLISTE Loussiné ZAKARIAN

au programme :

KOMITAS, EGMALIAN, BABADJANIAN, BARTEVIAN, ASLANIANTZ, BRAHMS, SCHUBERT — au piano JULIETTE YILMAZIAN

Réservation : du 11 au 20 Juin

Jacques Chelelekian, Agence Wasteels, 87 La Canebière, Tél (91) 95-90-12

Eglise du Prado (91) 77-84-70

du 21 au 25 Juin location à l'Opéra.

le restaurant

LA CAPPADOCE

tél. 375.05.30

A PARTIR DU 16 JUIN OUVRE SES NOUVEAUX LOCAUX EN BORDURE DE SEINE, AVEC, TOUS LES SOIRS L'ORCHESTRE DE LA CAPPADOCE

ET

MARTEN YORGANTZ

67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

DINER DANSANT, PISCINE, JARDIN D'ETE, MARIAGES, BANQUETS etc...

(Salle de 140 couverts)

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE d'ALFORTVILLE

9, RUE DE MADRID

Matinée Enfantine de Fin d'Année

Dimanche 17 Juin, à 15 heures

Salle Voltaire — Rue Voltaire

Au programme :

—Audition des classes de danses

— Exposition des travaux d'éveil dessins, chants, marionnettes.

SPECTACLE: musique, diapositives danses, mime représentant une fresque de l'histoire arménienne.

ENTREE LIBRE

RECHERCHONS

U. G. A. Lyon - Decines

Section Foot - Ball

Recherche jeune joueur d'origine arménienne tous postes. Niveau 3e division. TRES URGENT. Prendre contact avec Mr. ASLANIAN, 2 et 4, Rue Camille Desmoulins — 69007 LYON — Tél : (78) 58-89-22 — ou Mr. MADOYAN, 5 Avenue F. Roosevelt — 69150 DECINES — Tél. : (78) 49-07-90.

Imprimé sur les Presses du Journal « Haratch »

83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris

Commission Paritaire : No 55935

Հ. Մ. Ը. Մ. Լիոն — Տէսի

ՕՏՆԱԳՆԴԱԿ

Կը փնտռէ երիտասարդ հայ խաղացող մը, բոլոր մարզերու, մակարդակ՝ Յրդ բաժանում: Խիստ ստիպողական:

Դիմել՝ Ալանեան կամ Մատոյեան, վերի հասցէներով:

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

26, Rue Troyon — SEVRES

1978 – 79 ուսումնական տարուան

ՓԱԿՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

կիրակի, Յունիս 24

Կէսօրուան ճաշ՝ 13ին, պատրաստուած Ծնողաց Միութեան ժրաջան տիկիններուն կողմէ:

Ժամը 16ին՝ ՄՐՑԱՆԱԿԱԽԱՂՈՒԹԻՒՆ նախատեսուած Սեւրի քաղաքապետին

Ճաշի մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի տեղերը ապահովել՝ հետեւեալ հեռաձայնով՝

534 - 68 - 28

OPTIMA Tours

ARMÉNIE 1979

CETTE ANNEE 4 FORMULES :	CALENDRIER
Première Formule = 12 jours.	
2 jours MOSCOU — Aller-Retour.	13 au 26 JUILLET
10 jours EREVAN	20 Juillet au 02 Août
	03 au 16 Août
Deuxième Formule = 14 jours	07 au 20 Septembre
2 jours MOSCOU	
12 jours EREVAN	27 Juillet au 11 Août
	03 au 18 Août
Troisième Formule = 16 jours :	24 Août au 08 Septembre
2 jours MOSCOU	31 Août au 15 Septembre
14 jours EREVAN	
	18 au 30 Mai
Quatrième Formule = 13 jours	13 au 25 Juillet
MOSCOU - ARMENIE	24 Août au 5 Septembre
GEORGIE - LENINGRAD	

Avec logements hôtels première classe (Arménia ou Ani à Erévan) pension complète — excursions quotidiennes. — Cette année de nombreuses et *nouvelles excursions*

Tous nos groupes sont accompagnés par des spécialistes.

(*Pour inscription par groupes de* 10, *nous consulter*).

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :

Sonia Coumryantz

OPTIMA Tours

75003 PARIS

67, rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20

Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel

Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)

Telex : 211 324 F.

à LYON :

Madame Giselle BOUDOYAN

Maison de la Culture Arménienne

15 rue du 24 Avril 1915

DECINES :

PERMANENCE : Le Samedi matin de 10 h. à 12 heures

(Tél : 49-42-97)

tous les jours : Tél. 49-52-23

MARSEILLE : M. GREGOIRE YAVERIAN c/o AGENCE A. T. V.

32 ,Allée Léon Gambetta — 13000 MARSEILLE — Tél. : 95-91-27

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Լիոնի եւ Տէսինի Հայ Արիներու կողմէ, կիրակի, Յունիս 24, առաւօտեան ժամը 10էն մինչեւ երեկոյեան 9:

Clos Monderoux à Beynost (սովորական ղաշտը), մասնակցութեամբ Լիոնի Սայաթ Նովա նուագախումբի:

Համեղի մթնոլորտ, պար, պիւֆէ, համովուրով խորոված, խաղեր պատրաստուած գայլիկներու եւ թեւիկներու կողմէ, թոմպոլա:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Բարձր հովանաւորութեամբ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի

կաթող. Պատուիրակ Արեւմտ. Եւրոպայի Հայոց

եւ Առաջնորդ Փարիզի

Յունիս 17, կիրակի, վարժարանին մէջ ժամը 13էն սկսեալ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱՇ — ՎԱՃԱՌՔ — ԽԱՂԵՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
19
MARDI
19 JUIN
1979

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար. 260 Ֆ. Վեցամսեայ – 140 Ֆ.
Արտասահման – Տար. 300 Ֆ. Հատը – 1 Ֆ. 80

54րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.405

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — No 14.405

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ընկերվարական կուսակցութիւնը իր նորմին Հոգւոյն

— o —

ՄԷԿ ԺՈՂՈՎ ԿԷՍ ՄՆԱՑ,
ՄԻՒՍԻՆ՝ «ՁԵՆՔ ԳԱՐ»
ԸՍԻՆ ՌՈՔԱՌ ԵՒ ՄՕՐՈՒԱ

Տնօրէն կոմիտէի ժողովին ընդհատումը իրաւ դրդապատճառ կամ պատրուակ ունէր, Մօրուայի ճառին մասնակի հրապարակութիւնը կը Մռնուէ մէջ, նախքան այդ ճառն արտասանելն իսկ, վերոյիշեալ նիստին: Ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ: Եզրածն այն է, որ Մէսի համագումարին ստեղծուած միասնականութիւնը արդէն իսկ խախտած է: Փոքրամասնութիւնը (գլխաւորութեամբ Մօրուա – Ռոքառի) գլուխ կը ցցէ, մասնաւորաբար դժգոհ՝ եւրոպական ընտրութեանց արդիւնքնե – րէն: Արդարեւ ձեռք ձգուած արդիւնքը ձախողութիւն կը նկատուի եւ Մօրուայի համար հեռանքն է «Միթերանիստ» քաղաքականութեան՝ զեկավարութեան քաղա – քական ելոյթին, զոր խառնակ եւ երկ – դիմի կը նկատեն: Այս ուղղութեամբ նոյն տեսակէտն ունին անչուշտ Ռոքառ եւ Մօրուա բայց ղեկավարութեան մէջ տարբեր է իրենց դիրքը: Մօրուա կը ձգտի որոշ ինքնավարութիւն մը ցոյց տալ եւ տեսական թիւ «2» մը չմնալ (անցեալին՝ Միթերանի, այսօր՝ Ռոքառի): Ռոքառ կը նախընտրէ նախագահական դիմագիծ մը պահպանել: Արդարեւ կը թուի թէ խորքին մէջ, եղածը միայն աթոռի ու մարդու հարց է եւ ոչ՝ սկզբունքի կամ կուսակցական ուղղութեան: Ֆրանսա ալեւս տեսական ընտրապայքարի մէջ է եւ 1974էն ի վեր, նախագահական ընտրութիւնը հաղիւ վերջացած, արդէն սկսած էր երեսփոխանական ընտրապայքարը (1978), ան հաղիւ փակուած եւ – րոպական ընտրապայքարն էր եւ այս ամրողջին ետին կամ վրան՝ 1981ի նախագահական ընտրութիւնն է տիրապետողը: Ուրեմն Շարթի առաւօտ, Պոնտիի քաղաքապետարանին մէջ է որ կը սկսէր կուսակցութեան « Յորհրդարանին » նիստը: Սկիզբն իսկ պատգամաւորները իրենց տրամադրութեան տակ ունին հինգ ընտոց բնագիր մը, զոր ցրուած են Մօրուա եւ բարեկամները եւ ուր խիստ կերպով կը քննադատուի նոր ղեկավարութեան (Միթերան – Սեռէս) քաղաքակա – նութիւնը: Նիստը կ'ընդհատուի յանձնախումբերու ժողովներու համար եւ կը վերսկսի ժամը 12ին: Գլխաւոր նորութիւնն է, ուռումնասիրել կուսակցական օրաթերթի մը հրատարակութեան հարցը: Ժամը 13ին՝ ճաշ եւ կէսօրէ ետք է որ պիտի պատահի միջադէպը: Մինչ Մերմաղ կը ջանայ ըստ կարգի խօսք տալ, փ. Ժոքս լեմ կը բարձրանայ իր վրդո – վումը յայտնելու համար որ Մռնուա, անցեալ եղանակով կը նկարագրէր ժողովը, երբ դեռ չէր իսկ դումարուած: Անկն – դունելի կը նկատէ որ մէջերուին փ. Մօրուայի խօսքերը դեռ չարտասանուած խոսք: Իրաւ հեռանք Միթերանիստ եւ Սեռէս կը հաւաքուին եւ կ'որոշեն ընդ – հատել ժողովը եւ Միթերան ապ. հա – յտնել թէ պիտի չմասնակցին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Լիբանանի մէջ մինչ կը կարծուէր թէ Ֆրէնճիէի ընտանիքին սպանութեան տարելիցը հանդարտ անցած է, մի՛ք-քրիս – տոնեայ բուռն կռիւներ ծայր կուտային Ջըբն-էլ-Շէյպաք Այն Ռեմանէ: Ճեմայէլի եւ Շամունի կուչերը անարձագանգ կը մնային եւ կը դիմէին բանակին, որ միջամտէ: Քաթայէպներու եւ Շամունականներու այս կռիւներէն 30 մեռեալ կար եւ 40 վիրաւոր: Միւս կողմէ սակայն կապոյտ սաղաւարտաւորներու Լիբանան մնալու պայմանաժամը վեց ամիսով երկարաձգուեցաւ:

ԷճէկվիՏ ձայն մըն ալ կոչնցուց Ազգ. Ժողովին մէջ, որովհետեւ իր կուսակցութեան պատկանող երեսփոխան մը եւս հրաժարեցաւ: Այնթապի երեսփոխանն է, այս անգամ, Գարահան որ կը հրաժարի Հալէքն եւ կը դառնայ ՅԴՀ երեսփոխանը, որ նոյնը կ'ըսէ եւ Էճէվիտ կը մնայ 209 ձայնով (450է վրայ): Հրաժարելէն մէկ ժամ եռք, Գարահան արձանագրուած է պահպանողական Առալէթ կուսակցութեան:

ՀՆԴԿԱՋԻՆՅԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ոգեբղձութիւնը ժամէ ժամ աւելի սուր բնոյթ կ'առնէ: Մալեզիա գործադրեց իր որոշումը եւ հինգ խարխուլ նաւակներու մէջ թխմեց 2500 հոգի ու բացը քշեց: Ոչ մէկ երկիր կ'ուզէ ապաստան տալ այս հպարտաւոր գաղթականներուն, այլ, կին, երախայ թէ ծեր: Դեռ երկմէ էր որ ամէն ոք փողոց իջած ցուցատախտակներով Վիէթնամ կը պաշտպանէր, բայց այսօր ոչ ոք Վիէթնամցի մը կը պաշտպանէ...:

ՇԻՐԱՔԻ կուսակիցները կը թելադրեն իրեն, որ առեն մը հրապարակէն քաշուի: Սանկինեթթի, որ որոշ ժամանակէ ի վեր արդէն տարակարծիք է Հ.Հ.Հ.ի նախագահին հետ, յայտարարեց թէ պէտք է քաշուի եւ ընդունի « անապատին անցքը »: « Կամ մեծ մարդ է, կ'ըսէ Սանեթթի, կամ մեծ մարդ չէ »: Միւս կողմէ Միչել Տըպրէ միակը պիտի ըլլայ, որ տեւական կերպով պիտի մասնակցի Եւրոպայի Խորհրդարանին նիստերուն, միւս 14երը կարգով պիտի երթան:

ԱՆՐԻ ՎԵՐՆԷՕՒ (Աչոա Մալաքեան) կը դարձնէ նոր ֆիլմ մը՝ « Ի ինչպէս Իքառ » որու գլխաւոր դերակատարն է Իվ Մոնթան: Առաջին անգամն է որ այս երկու անունները կողք կողքի են, ինչպէս կը յիշէր նաեւ Փիէր Մոնթէները, երբ – կուշաթի օրուան Ֆիկառօի մէջ: Նիւթը ներչնչուած է Քենըթիի սպանութենէն թէեւ դէպքը կ'անցնի անորոշ երկրի մը մէջ: Յօդուածագիրը կ'ըսէ երբ կ'ըսուի վերնէօյի թէ ներկայ լաւագոյն թեքնիսիէններէն մէկը նկատուած է, կը պատասխանէ « Ատիկա կը նմանի անոր որ դրագէտի մը ըսուի թէ առանց ուղղագրական սխալի կը գրէ: Տարբական բան է »:

ԱՅԱՔՈԼԱ ԽԱԼԽԱԼԻ յայտարարած է թէ իսլամ Ֆէտայիներու խումբ մը Մեքսիքա գացած է սպաննելու համար Շահն ու ընտանիքը: Միւս կողմէ Խոմէյնի որոշ վերապահութիւններ ունի Սահմանադրութեան նկատմամբ: Իսլամ Հանրապետութեան հիմը՝ Գուրանն է բայց չիիներէն զատ իրենց դաւանանքը ազատ պիտի կարենան գործադրել՝ Հրեաներն ու քրիստոնեաները:

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ Իրաքի եւ Սուրիոյ զեւկամարները իրենց երկիրներուն ձուլումը կը պատրաստեն, սահմանադրական միութեան մը վրայ հիմնուած:

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Որ ցաւով իմացանք մեր վաստակաւոր ընկերոջ՝ Սիսակ Սիսլեանի մահը, որ պատահած է Կրընոպլի մէկ հիւանդանոցը, Ուրբաթ իրիկուն, Յունիս 15ին, յետ — ըստ ընթացիկ բանաձեւումին — անողոք հիւանդութեան: Տարի մը առաջ, Սիսակ Սիսլեան ենթարկուած էր վիրաբուժական գործողութեան մը եւ անկէ ի վեր արդէն, չէր վերագտած իր առողջութիւնը:

Ծնած Հաճըն, 1903ին, Սիսակ Սիսլեան մաս կը կազմէր այն հայրենասէր ու գաղափարապաշտ սերունդին, որ կիլիկիայէն Ֆրանսա, երբեք չսակարկեց իր ազգային ծառայութիւնը, ուր որ ալ ըլլար, ինչ պայմաններու մէջ ալ ըլլար:

Ընկ. Սիսակ Սիսլեան, Հաճընէն Հալէպ, ապա Հայաստան, Յունաստան եւ ի վերջոյ՝ Ֆրանսա, ճաշակած էր վաղ պատանեկութենէն աքսորի լեզին, որբութիւնը, հուսկ՝ գաղթականի ճակատագիրը: Ֆրանսայի մէջ, հետեւած էր վալապրի (Մարսէյլ) Գիւղատնտեսուհեան վարժարանի դասընթացքներուն, յետոյ կաթնարան մը հաստատած ողբացեալ Գարեգին Սարգիսբեկեանի հետ, Ռէօթէլ, ապա՝ Ժիվոր եւ Կրընոպլը, նախքան պանեթքրիի ասպարէզ ընդգրկելը: Բայց եւ այնպէս կենսագրական մանրամասն տեղեկութիւններ չէ, զորս կըրնանք տալ, այսօր իսկ եւ կարեւոր ալ չէ: Ով որ ծանօթ է Ֆրանսահայ մեր գաղութին, ով որ ծանօթ է Դաշնակցութեան Ֆրանսահայ գործունէութեան, գիտէ թէ ի՛նչ կը ներկայացնէին Սիսլեանները: Անչահախնդիր կուսակցականներ, հաւատարիմ իրենց ազգային եւ հանրային սկզբունքներուն, մարդիկ, որոնք մինչեւ իրենց վերջին շունչը մնացին տէրը իրենց խոչալին եւ ուղղութեան: Բազմիցս ընտրուած Արեւմտեան Եւրոպայի կեդր. կոմիտէի անդամ, պատասխանատու դիրքի վրայ թէ իրրեւ պարզ չարքային, եղած է անոնցմէ, որոնք կը դիտակցէին թէ ամէն բանէ վեր, նուիրականութիւնը, որ դարձած էր կոչում՝ ծառայելն է:

×

Սիսակ Սիսլեանի մահով, Ֆրանսահայ գաղութը ընդհանրապէս եւ Կրընոպլի շրջանը մասնաւորապէս կը կորսնցնեն մէկը այն քիչերէն, որոնք ամբողջ կեանք մը տուին հանրային աշխատանքի: Տէր վարժ ու վճիտ հայերէնի մը, իրրեւ բանախօս թէ յօդուածագիր (հաւատարիմ աշխատակիցն էր «Յառաջ»ի), ան միշտ կրցած էր դրաւել հանդիսատեսն ու ընթերցողը իր կուռ բանախօսութիւններով կամ բովանդակալից յօդուածներով: Իր վերջին դրութիւններէն մէկը նուիրած էր Հրանդ – Սամուէլի, անոր մահուան քառասունքին առթիւ, կը վերհրատարակենք ի մօտոյ, իր մահուան քառասունքին առթիւ, ոգեկոչելով նաեւ իր յիշատակը:

×

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուէր Երկուշաբթի, Յունիս 18ին, ժամը 15ին Սէն–Մարթէն տ'Էռի Նոթր–Տամ տը լա Սալէթ եկեղեցին: Փարիզէն Կրընոպլը մեկնած էր այս տխուր առթիւ, ընկ. Ժիրայր Դատաւորեան, դամբանական խօսելու համար յանուն իր գաղափարակից ընկերներուն եւ «Յառաջ»ի:

×

Մեր խոր ցաւակցութիւնները Տիկին Արշալոյս Սիսլեանի, որ քանի մը ամիսէ, ինքն ալ հիւանդանոցն է, ու ենթարկուած վիրաբուժական գործողութեան, ինչպէս նաեւ սիրելի Սեզային:

ԸՆԿԵՐ ՄԸ ԿՈՐՍՆՑՈՒԻՑԻՆՔ

Մաքուր, անբասիր տիպարը Դաշնակցական մտաւորականին՝ Սիսակ Սիսլեան: Վերլուծող եւ տրամաբանող միտք մը, որ գիտէր խօսքին ու բառերու ճշգրիտ գործածութիւնը, ճամանուանդ երբ խընդիրը կը վերաբերէր Հայութեան ու ազգ. գաղափարական առաջադրանքներուն:

Ֆրանսայի կուսակցութեան պատմութեան մէջ, Սիսակ Սիսլեան իր գոհարերութեան եւ ընկերական ոգիով ու անոնց դրդումովը, օրինակելի էջեր արձանագրեց: Ամբողջ կեանք մը նուիրեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան ու առանց վհատելու հաւատաց որ անոր գաղափարները անպայման պիտի յաղթանակեն:

Կորովի պաշտպանն էր մեր ժողովուրդի բարբերուն եւ աւանդութիւններուն: Երկիւղածութեամբ եւ բծախնդրութեամբ կը հսկէր մեր լեզուի պահպանումին: Կը գիտակցէր, որ առանց լեզուի ու մշակոյթի, հայկական դատը կը պարպուէր իր իմաստէն:

Իր ազնիւ սիրտը կը խայտար ամէն անգամ որ հայ տարը յաղթանակ մը կ'արձանագրէր հո՛ս՝ հոտար եւ համայնակուլ ափերուն վրայ:

Անցեալին հանդէպ ունեցած պաշտամունքը հինին նկատմամբ պահպանողական դիրքաւորում մը չէր, այլ այն գիտակցութիւնը՝ թէ մեր ժողովուրդի անցեալը կը պարփակէ այն բոլոր տուեալները, որ կրնան լուծում մը բերել ներկայի այն կենսական խնդիրներուն՝ ինչ կը վերաբերին մեր գոյութեան ու գոյատեւման: Այլ խօսքով, անցեալը խընդրկարկելով, իր մտասեւեռումը եղած է ներկա՛ն, բայց եւ մանաւա՛նդ ապագան:

Այսօր սուգի մէջ է մեր գաղափարական մեծ ընտանիքը: Բոլորս կը գիտակցինք որ իր անվերադարձ մեկնումով, Ֆրանսահայ սփիւռքի տարածքին վրայ ամպ մը եւս պիտի աւելնայ: Պիտի չլսենք իր ձայնը ու պիտի չկարդանք իր գիրը, ստորագելիները՝ որոնցմով իր հաւատքը կը դառնար հաղորդական շունչ, փոխանցիկ միտք

Ընկեր մը կորսնցուցինք եւ պարզ է որ ընկերոջ մը մահը ցնցէ մեր հոգիները, ճամանուանդ այս օրերուս, ուր այն – քա՛ն զգալի է պահանջը նման նուիրեալներու:

Նաեւ ես կորսնցուցի ընկեր մը՝ որմէ շատ բան սրված էի: Իր վերջին թելադրանքն էր ԶՎՀԱՏԻՀ: Կ'ուզեմ հաւատարիմ մնալ այդ « կտակ »ին, յարգելու համար յիշատակը Հ. Յ. Դաշնակցութեան գաղափարներու սպասարկու այս համեստ, եւ ատով իսկ այսօ՛ր, անփոխարինելի գինուորագրեալին:

ԱՌԼԷՆ ՓՈՓՈՋԵԱՆ

ԼԵԶՈՒ, ԴՊՐՈՑ, ՄԱՄՈՒԼ

Գրեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(Ի. եւ վերջ)

Ինձի համար շատ յստակ է թէ մեր լեզուն պէտք է հաղորդակցական մէկոց մնայ Սփիւռքահայութեան մէկ ենթա – բաժնին համար գոնէ, որպէսզի Սփիւռքը կարենայ զոյատեւել: Նմանապէս յստակ կը թուի ինձի որ հայերէնը չի կրնար տեւել իբր հաղորդակցութեան լեզու՝ առանց իր մամուլին: Եթէ մեր լեզուն մեր ազգային պիտակցութեան եւ դիմա – դիծի կենսական միաւորներէն մէկը ըլ – լալու սահմանուած է, ապա չի բաւեր միայն զայն սորվիլ հայ դպրոցներու մէջ. պէտք է զայն կիրարկել – օգտա – գործել իբր խօսակցութեան (այսինքն՝ բերանացի հաղորդակցութեան) լեզու, ընտանեկան եւ բարեկամական շրջա – նակներէ ներս, բայց նաեւ պէտք է զայն կիրարկել – օգտագործել իբր գրաւոր հաղորդակցութեան լեզու, մեր գրակա – նութեան եւ մասնաւորաբար մեր ամէն – օրեայ մամուլին մէջ:

Այս տեղը չէ խօսելու գրականութեան մասին, թէեւ այն լեզուի տեւական վե – րածնութիւն է. բանաստեղծու – թիւնը, օրինակ, հայ լեզուի կենսական ու մշտատեւ վերստեղծումի տեղն է: Այդ՝ ուրիշ առիթով:

Կայ, ուրեմն, մամուլը: Հոդը այն տա – րածութիւնն է, այն տարած՛քն է, որուն վրայ կը կերտուի Պեռութիւն: Հայ թեր – թի ճերմակ էջերը այն ամէն օր վերա – նորոգուող ու (յուսանք) անսպառ տա – րածքն են, ուր ամէն օր կը հերկուին հայ լեզուի արտերը, կը ցանուին մեր բառերն ու նախադասութիւնները եւ կը հնձուին մեր լեզուի, ինչպէս նաեւ յարափոփոխ մտածելակերպի ու ազգային դիմագիծի լաւ ու գէշ բերքերը: Հայ դպրոց պահ – պանել, — այո՛, անշուշտ, անկասկած: Սակայն նոյն չէշտով պէտք է կրկնել այդ խօսքը, հայ մամուլի առընչու – թեամբ: Հայ տնօրէն, ծախահարենք, անշուշտ: Հայ խմբագիր, — նո՛յնը: Հայ ուսուցիչ, խոնարհինք, այո՛: Հայ գրիչ, — նո՛յնը:

Գաղանի ինքնագովութիւն մը չէ ը – լածս, իբր հայ թերթի թղթակից: Հարցը տարբեր է եւ շատ լուրջ է: Հայ մա – մուլը հսկայ կարեւորութիւն մը ունի որ չի մրցակցիր հայ դպրոցի, եկեղեցւոյ, կամ կուսակցութիւններու եւ գեռ ուրիշ կազմակերպութեանց հետ, այլ՝ կէն – սական է անոնց յարատեւումին եւ բար – գաւաճումին համար:

Հաղորդ–ութիւն եւ հաղորդ–ակցութիւն բառերուն արմատը նոյնն է. պատահա – կան չէ: Իրարու հետ ֆամիլիարիզ – հաղորդակցութիւն ունեցողները կը մնան իրերահաղորդ, կը մնան լեզուի եւ գա – գափարներու ամէնօրեայ « հաղորդու – թիւնը » ստացողներ, այսինքն՝ կը մնան ազգային համայնք, ինչպէս որ եկեղեց – ւոյ մէջ նոյն ծէսերու ենթակայ հաղորդ – դութիւն ստացողները կը մնան կրօնական « համայնք »:

Հայ մամուլը աշխարհական համայնքի մը հաղորդակցութեան վայրն է: Իր լե – զուն աշխարհաբարն է, երբեմն նաեւ ֆրանսերէնն ու անգլերէնը, նոյնիսկ, որոշ դաղութներու մէջ, թրքերէնը, սպաներէնը, պարսկերէնն ու արաբերէ – նը: Հիմնական ու համբագրութիւններ տանղող հարց է տեսական, սկզբունքի, վարչական ու տնտեսական բնոյթ ու – նեցող այս խնդիրը, — ո՞ր լեզուով կամ լեզուներով կրնանք հայ թերթ հրատա – րակել ու հայ մնալ: Պատասխանը, ան – շուշտ, այնքան ալ պարզ չէ: « Համե – մատութեան հարց է », կ'ըսեն ոմանք, — քիչ մը տեղական լեզու, երբ անխուսա – փելի է այդ, շատ՝ հայերէն: Անշուշտ Ամերիկայի մէջ, ուր տնտեսական սկզբ – բունքը ա՛լ աւելի գերակշիռ է, անգլե – րէնով միայն լոյս տեսնող հայ թերթեր կան, որոնք կը փորձեն տատարել հայ – կական գիմագծի պահպանումին՝ առանց հայ լեզուի: Խնդրական, բարդ հարց է սա, որուն լուծումը (ինչ որ ալ ըլլայ) թէ՛ ազգային հետեւանքներ ունի, թէ՛ ալ (թերթի մը համար) տնտեսական լուրջ հետեւանքներ: Ու այս բարդ խըն – դրին մասին չի գրուիր պէտք եղածին չափ, նկատի առնելով վիճաբանութեան եւ հան – րային քննարկումի չենթարկուիր, թէեւ հսկայ կարեւորութիւն ունի Սփիւռքա – հայ օրեւէ համայնքի համար:

Կամ՝ առնենք հայ մամուլի երկուու – թիւնը, անոր բնոյթը իբր լրատու թերթ եւ իբր Հայութիւնը յուզող հարցերու ռազմադաշտ: Նախ՝ հայ թերթը, իբր լրատու – օրաթերթ, պէտք է տայ օտար աշխարհի լուրերը, գոնէ ամէնէն կա – րեւորները. աւելի՛ն՝ պէտք է վերլուծէ անոնց կարեւորութիւնը, հայ համայն – քին համար, կամ հայ ընդհանուր Սփիւռ – քին համար: Առաջինը խղճմտօրէն կը կատարուի, երկրորդը՝ զրեթէ երբեք: Անհատատալիօրէն միամիտ է հայ մա – մուլի մեծամասնութեան մօտեցումը՝ « օտար » հարցերու, — կարծես մենք օտարի զանգուածին մաս չենք, եւ Սփիւռ – քահայութեան պահպանումը անկատ է այդ զանգուածներու հոլովոյթէն ու ան – կախ՝ անոնց ճակատագրէն:

Բայց ինչո՞ւ այդ չըներ հայ մամուլը, պէտք եղած չափով: Պատճառը պարզ է, — որովհետեւ չունի պէտք եղած անձ – նակազմը, ինչպէս որ զուգահեռաբար ընթացող հայ դպրոցը չունի, իր կա – դին, իրեն պէտք եղած անձնակազմ: Այդ անձնակազմը հայթայթողը կրնայ միայն դպրոցը ըլլալ, միայն թերթի մը թղ – թակիցները կրնան ըլլալ, այլ խօսքով՝ թղթակից – ընթերցողները: Աշակերտը իր ուսումը միայն կրաւորական ձեւով պէտք չէ ստանայ դպրոցին մէջ (թէեւ յաճախ միայն դասախօսութիւններու են – թարկուողի դերին մէջ է ան, թէ՛ հայ, թէ՛ օտար հասատատութեանց մէջ. բայց այդ պէտք է մերժել): Նմանապէս, ըն – թերցողը աշակերտ – « թերթ սպառող »ի կրաւորական դերին մէջ պէտք չէ մնայ միայն, այլ՝ եթէ իր լեզուական եւ մա – նաւանդ մտաւորական կարողութիւնները կը ներեն, պէտք է մասնակցի մամլոյ հաղորդակցութեան, լուրջ վերլուծական աշխատանքով:

Այլ խօսքով, այս մէկ օրինակը կը դը – ծածեմ՝ հատատելու համար որ հայ մամուլը կ'ընթանայ որոշ չափով զուգա – հեռ հայ դպրոցին: Վերջինս տեսուչի եւ ուսուցչական կազմի պէտք ունի, իսկ հայ մամուլը՝ խմբագրի եւ թղթակից – աշխատակիցներու: Դպրոցը աշակերտ – ներու պէտք ունի, որոնք միայն կրա – տորական դիրք չեն գրաւեր, հայ մա – մուլը՝ բաժանորդ – ընթերցողներու, որոնք նմանապէս կը մերժեն միայն կրա – տորական դիրք գրաւել:

Իբր հայ խմբագրի գաւակ, որ հայ մամուլի մեհանահոտ տպարաններուն մէջ մեծցաւ, գիտեմ թէ մեծ վտանգ մը կայ նման խօսքերու մէջ: Համ խմբագիրը, մինչ կը տատապի կարող եւ պարտա – ճանաչ թղթակիցներու եւ աշխատակիցնե – րու պակասէ, միաժամանակ կը տատա – պի եսակեդրոն եւ կարճատես ընթեր – ցողներէ, որոնք հանրային եւ զուտ անձ – նական հետաքրքրութիւններ չեն կրնար զանազանել իրարմէ, եւ անդադար կը բողոքեն որ հայ խմբագիրներ պիրենք չեն քաշալերեր, իրենց գործերը չեն հրատարակեր. փոյթ չէ թէ այդ յօդ – ուածները չափազանց սակաւ լեզուով եւ զուտ անձնական ընոյթով յուշեր են, կամ իրենց անհրապոյր գովերքը, կամ գրական կարծի կամ հանրային հարցի մը վերլուծում, որ կ'անտեսէ գրախօսու – թեան կամ բանավէճի տարրական սկզբ – բունքներն իսկ:

Կայ ուրիշ հարց, գեռ ուրիշ ցաւ: Ճիշդ այնպէս, ինչպէս որ յարափոփոխ հետաքրքրութիւններով օժտուող նոր ե – րիտասարդութիւնն ու աշակերտութիւնը կը պահանջէ որ դպրոցներու մէջ նոր դասեր կամ նիւթեր տրուին, նոյնպէ՛ս հայ ընթերցողն ալ աւելի պահանջկոտ է ամէն օր, եւ նոր նիւթ կամ իր անձնա – կան հետաքրքրութիւններուն համապա – տասխանող սիւնակներ եւ յօդուածներ կը պահանջէ: Փոյթ չէ թէ կան ընթերցող – ներ, որոնք աւելի գոհ պիտի ըլլային ե – թէ հայ շորս էջնոց օրաթերթի մէկ էջը ծանուցում ըլլար, մէկ էջը մահազդ, մէկ էջն ալ կնունքներու, ամուսնութիւն – ներու եւ նշանառութիւններու նվիրատու – թիւն: Անշուշտ մասամբ գաղութի մը կրթութեան եւ ընդհանուր դիտակցական մակարդակին հետ կապ ունի հարցը, բայց միա՛յն մասամբ: Քիչ մը ամէն տեղ Սփիւռքի մէջ, հայ խմբագիրը ենթակայ է իր անտեսական ու անձնակազմային

Ի Մ ՀԱՅՐԵՆԻ ԼԵՌՆԵՐ

Հայ գիւղացներգութեան գիւթիչ իմ հայրենի լեռներ: Հայոց աշխարհի հա – յաբերեն լեռներ, որքա՜ն կարօտով, որ – քա՜ն հմայումով գիտեցի ես ձեզ եւ գմայլանքս գինովցուց միս:

Դուք լեռներ, սարեր չէիք, այլ չուրջ – պար բռնած խրոխտ երիտասարդներու եւ գեղանի արմենուհիներու՝ ձեռք ձեռքի, ուս ուսի իրարու փարած չղթայ մը, որ պարով ու երգով չրջապատած է հայրե – նիքը եւ յաւերժ պարիսպ կանգնած զայն անառիկ զարձնելու:

Զիւնապատ ճերմակ, անբիծ գագաթ – ներ, որոնք լրենց պատկառելի կեցուած – քով կը խօսէին ու կը խօսեցնէին հոգի – գոնները անցեալի եւ գալիքի կանչերով:

Անյագ հոգիս գիտելով ու գիտելով չէր յագենար: Առաւօտուն լուսաբացին առաջին ակնարկս երկնասեւեռ գագաթ – ներու վրայ կը հանդչեցնէի:

Սարե՛ր, որքան սէգ, նոյնքան խան – դագաստանք ունէիք դուք ինձ համար: Հոգեկան աչքերս միշտ ձեզի յառած՝ հանգստանալ չէին գիտեր:

Լեռներ, դուք տեսած էք հայ վտառ – ւոր անցեալը, նոյնքան եւ անոր տատա – պանքը, թախիծն ու զայրոյթը: Ան – խախտ արժուն վկաներն էք ժողովուրդի մը ալեկոծ պատմութեան՝ վշտի, ցաւի, մորմոքի հեղեղներէն անցնող:

Եւ դուք, ո՛վ Արարատ, հոգ չէ թէ հեռու ես, սակայն գիտցիր որ քու չուքն ու քու ոգին կենսատու ակն են համայն Հայութեան: Եւ ըստ աւանդութեան՝ Թագն ու պսակը համաշխարհահայ կեան – քին:

Ու հիմա, լեռներ, ձեր վերամբարձ գագաթներով իբրեւ անքուն պահակներ՝ կը հսկէք որ ոչ մէկ ձեռք չմօտենայ, ոչ մէկ խոց չբացուի այն հայրենիքի

կարողութիւնները ճնշումի ենթարկող եւ իրարու հակասող պահանջներու: Մի քա – նի հազար հայ ընթերցող ունեցող թերթը ունի նոյն ա՛յդ թիւով պահանջկոտ ըն – թերցողներ, տակաւին չունի այդ պահանջ – ներուն համապատասխան եկամուտ:

Հետաքրքրութիւնս գոհացնելու նպա – տակով, երկու տարի առաջ ձեռնարկեցի Պոսթընի « Հայրենիք » օրաթերթի մէջ հարցախոյզի մը հրատարակութեան: Մամբագրութեան ստացած պատասխաննե – րը ցոյց տուին, որոշ յստակութեամբ, թէ կան նիւթեր որոնցմէ աւելին կը պա – հանջեն ընթերցողներ, եւ գեռ ուրիշներ (օրինակ՝ հանգէսներու մասին թղթակ – ցութիւն) որոնք աւելի կարճ պէտք է ըլ – լան, ընթերցողները գոհացնելու համար: Բայց կան խնդիրներ,— օրինակ հանգէս կազմակերպող միութիւններ երբեմն ունին թղթակիցներ, որոնք խղճմտանքով կը պըրէն նկարագրականներ, ու զանոնք կ'ու – զարկեն խմբագրութեան, որ հանրային հանգէսին արձագանգելը ազգային պար – տականութիւն կը նկատէ նոյն ձեւով կը մտածեն, անշուշտ, հանգէսը կազմա – կերպող միութիւնները: Որո՞ւն պէտք է գոհացում տայ խմբագիրը,— թղթա – կիցներո՞ւն, թէ երբեմն բողոքող բայց ամէնօրեայ կրաւորական դիրք բռնող ընթերցողներուն:

Յաճախ հայ թերթի խմբագիրը կը լսէ քիչ մը խանութպանային բողոքը՝ որ հայ մամուլը շատ տեղ կուտայ հայ գրակա – նութեան: Պատճառը պարզ է, — չունինք գուտ գրականութեան նուիրուած պար – բերաթերթեր, եւ ուրեմն գրողները (ո – րոնք վերջապէս հայ լեզուի մշակներն են յաճախ ու հայ թերթերու հաւատարիմ թղթակիցները՝ նաե՛ւ) տեղ կը պահան – ջեն հայ ամէնօրեայ մամուլին մէջ:

Այս եւ ուրիշ հարցեր, որոնց մէջ ա – մէնէն տեւականն է տնտեսականը, կը չարչարեն հայ մամուլի անձնակազմը: Հարցերը հաւրայիկ են, միայն անձնա – կան չեն. գպրոցի համայնական հար – ցերուն կը նմանին: Պէտք է անոնց մասին մտածել հանրային բանավէճի իսկ մէջո – ցաւ, նոյնինքն հայ մամուլի կենսական էջերուն մէջ:

վրայ, որ կերտեր է այսօր մեր արի ժո – ղովուրդը:

Դարձեալ կ'ըսեմ, լեռնե՛ր, կչռոյթ, չափ ու սահման չունի իմ մէջ հիաց – մունքը ձեր նուիրական ներկայութեան ի տես:

Եւ դուք, Գեղարդ, սար մըն ալ դուն ես: Մեր նախնիքները՝ կին թէ այր, մեծ ու փոքր՝ ընդերքդ պարպեր եւ աղօթատեղի չիներ են՝ իր խորանով: Ստեղծագործ չինարարութեան գլուխ գործոց մը:

Ըստ աւանդութեան լըւրը գպրթին ծակուած եւ մաս առ մաս, դէպ – դէպ փորելով՝ ի վերջոյ յաջողեր են իրենց քրիստոնեայ պաշտամունքի սրբավայրը իրականացնել:

Պէտք է ընդունինք որ Հայութեան ճա – կատագիրը կերտուած է այդ իսկ պա – տմութենքով:

Մ'թնշաղ աղօթատեղի մը իր պլպլացող մոմերով՝ աղօթքի հրաւէր կը կարդայ հոն մտնողներուն:

Եւ աղօթեցի իմ բոլոր էութեամբ: Զարմանալիօրէն թափանցած կը զգայի ինքզինքս վերին ներկայութեան խոր – հուրդով: Բառերը կը պակսին ինձ աւելի խորանալու:

Աչքուստ Քրիստոսի պէս մրմնջեցի՝ Տէ՛ր, մի թողուր մեզ...

Իմ անմոռանալի՛ Դիլիջան, որքան խորն ես դուն՝ ձորերու մէջ պահուած՝ եւ մեր պապենական հարսերու նման, քու կոյս գեղեցկութիւնը ծածկած եւ անտառներուդ անթափանց կանաչ քողով:

Իջանք, իջանք սարեր ու ձորեր: Իմ զոհողութիւնով եւ հաւատքով անխոնջ ձեռքեր տիւ եւ գիշեր փորեր, յարդա – բեր, ճամբայ բացեր են քեզ մատչելու եւ վայելելու քու սրտին ժայթքող գու – լալ ջուրերը: Քու ամբողջ տարածքին վրա, կանաչ տերեւները, անոնց սօսա – փիւնը, թռչուններու ճռուողիւնը՝ խնդ – ու ժպիտով, սէր ու կարօտով լեցուցին մեր հոգիները, կարծես ըսելիք ունէին ու կը փափաչին՝ եկէ՛ք, միշտ եկէ՛ք...

Դիլիջանէն վերադարձին նոր գայ – լանքի մը առջեւ գտնուեցանք, Սեւան, քու պայծառ կապոյտ ջուրի տարածու – թիւնը տեսնելով:

Խաղաղ էիր, այնպէս խաղաղ, որ ալիք մը անգամ չէր համարձակիր այդ անդոր – րութիւնը խանգարելու: Եւ սակայն ար – րութիւնը խանդարելու: Եւ սակայն ար – դի քաղաքակրթութեան դիտական մաքի յղացումները եկան յորդառատ ջուրերդ օգտագործելու, զանոնք լոյսի եւ ջեր – մութեան վերածելով: Ու այսօր գաղե – րու գարդն ու սեփականութիւնը եղող կղզեակը իր պատմական վանքով՝ դար – ձած է ցամաքամաս:

Եւ դարձեալ, չինարար հայազգիի ձեռքերն են, որ լճի մակարդակը իր նախկին բարձրութեան հասցնելու ծրա – գրով՝ կը փորեն ու կը փորեն, Ջրասար Արփաչայ գետակը քու մէջ հասեցնելու:

Այժէն ընկրկում, ամէն տատամսում դադրած են դոյութիւն ունենալէ քեզ համար, հայրենիք, եւ միայն վճռակա – նութիւնն ու անձնուրացութիւնն են այ – օր գերիչխող ազդակները հայ երկնքի տակ...

Այս ուխտագնացութեան մասնակցող – ները բացառիկ հոգեպարար պատեհու – թիւնը ունեցան յարութեան տօնի առթիւ գտնուելու էջմիածին՝ մեր մայր տա – ճարի մէջ ու ներկայ ըլլալ պատարագի արարողութեան եւ լսել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին իմաստալից քարոզը:

Էջմիածին, մեծ է քու գոյութեան գերը Հայութեան համար: Քու կառոյցը իր մատուռներուն Գր. Լուսաւորչի տե – սիլքով: Քրիստոս ինքը լէզեր է եւ մորթի հարուածով նուիրականացուցեր այն վայրը, ուր կանգնած է այսօր մեր գո – յաւոր մայր տաճարը:

Եւ նոյնքան՝ որչափ յուզիչ եւ սրտա – ռուչ առիթ մըն էր մեր խումբի համար մասնակցիլ Ապրիլեան սուգի ոգեկոչու – մի թափօրին եւ գետեղել կեդրոնական անուշով չքեղ ծաղկեպսակ մը երկնա – սեւեռ յուշարձանի տակ:

Մեր խումբը կազմուած էր Պոլսոյ կեդ – րոնական վիճակի՝ Փարիզի Սանուց Միու – թեան կողմէ, ի մասնաւորի նախաձեռ – նութեամբ եւ առաջնորդութեամբ Միու –

ՄՈՍԿՈՎՍԿԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՆԱԽԱԳԻԾ

ԲՈՒՀԱՎՈՒՍ

1929

ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ 1979

ԲՈՒՀԱՎՈՒՍ

2.

փախչող եղջյուր էր կոշտ էր ձիշտ էր ձագի պես, ամա ձեռքը ձգում էր ինչ որ բան, իսկ աչքը ոչ մի բան չէր տեսնում։ Երկար տևեց մինչև նրան հասկացրին, որ ինքնաթիռ է, որ մարդիկ են նստած նրա մեջ։ Ինքնաթիռը վայրէջք կատարեց, դուրս թռան մարդիկ, ձեռքերը ծռեցին Նոյ պապի առաջ, ինչ-որ բան ասացին, ինքնաթիռը թողեցին ու գնացին։ Նոյ պապը ձեռքերը տարավ դեպի երկինք, որպեսզի ինքնաթիռը չկարողանա թռչել, ու սկսեց աղաչել։

— Je... je suis une pu... pille de la nation... pupille de la nation...

Ոչինչ չօգնեց։

Ինքնաթիռը թռավ։

Նոյ պապը ոտքի թռավ։ Ուրախ վազում էր, ձեռքերը տարածած, ամա ձեռքերը ծռած չէին, իսկ աչքերը ուղիղ էին։ Նոյ պապը ուրախ էր, որ ինքնաթիռը չվերադարձավ։ Նա գիտեր, որ ինքնաթիռը չի վերադառնա, որովհետև ինքնաթիռի մեջ նստած մարդիկ ասացին, որ ինքնաթիռի վառելիքը վերջացել է։

Նոյ պապը ուրախ է

Այրի Տիկին Ալիս Կիւլխատան, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Գալուստեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Կէտիկեան, զաւակներն ու թոռները, այրի Տիկին Մարի Միքա–յէլեան եւ զաւակները (Կրընոպլը), Տիկ. Պէպօ Մելքոնեան, Տիկ. Վարդ Մելքոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Վահրամ Մելքոնեան, այրի Տիկ. Նուարդ Սարաֆեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Հայկ Թէմեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի կիրակի, Յունիս 24, Մարսէյլի մայր եկեղեցին (Փրատօ) իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, մօրեղբօր՝

ԱՒԵՏԻՍ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, նոյնպէս իրենց արկածամահ աղջկան եւ քեռայրին Յակոբ եւ Լորա Արծրունիներու (ծն. Մելքոնեան) մահուան 16րդ տարելիցին առթիւ:

Իգիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

Այս առթիւ 250 ֆր. կը նուիրեն ողբացեալին չատ սիրած «Յառաջ»ին:

×

Այրի Տիկին Սիւզան Զիլինկիրեան (Սէն Ռաֆայէլ) հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր ողբացեալ ամուսնոյն՝

ՏՕՔԹ. ՎԱԿՐԱՄ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

(Աղէտախնամի նախկին նախագահ)

մահուան 8րդ տարելիցին առթիւ, կիրակի, Յունիս 24, առաւօտեան ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՒԱՆԴԷՍ

Լիոնի եւ Տէսինի Հայ Աբիներու կողմէ, կիրակի, Յունիս 24, առաւօտեան ժամը 10էն մինչեւ երեկոյեան 9:

Clos Monderoux à Beynost

(սովորական դաշտը), մասնակցութեամբ Լիոնի Սայաթ Նովա նուագախումբի:

Հաճելի մթնոլորտ, պար, պիւֆէ, համեհուրով խորոված, խաղեր պատրաստուած զայլիկներու եւ թեւիկներու կողմէ, թոմպոլա:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱԻԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ կը նուիրեն

ՓՕ.— Տիկին Ս. Պետիկեան 100 ֆր. կը նուիրէ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Պ. Ա. Տէր–Սարգիսեան 50 ֆր.:

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

26, Rue Troyon — SEVRES

1978 – 79 ուսումնական տարուան

ՓԱԿՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

կիրակի, Յունիս 24

կէսօրուան ճաշ՝ 13ին, պատրաստուած Մնդղաց Միութեան ժրաջան տիկիններուն կողմէ:

ժամը 16ին՝ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ նախագահութեամբ Սեւրի քաղաքապետին

Ճաշի մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի տեղերը ապահովել՝ հեռաձայնելով՝

534-68-28

ՎԻԼՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Վիլնի Հայ Ազգ. Միութեան վարչութեան չրջանը լրացած ըլլալով ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները ու Վիլնի գաղութին բոլոր անդամները Յունիս 23ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, կիտիսէլլիի սրճարանին վերի յարկը (Փլաս Սէն–Մօռիս):

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Հայրենակիցներէ կը խնդրուի իրենց ներկայութեամբ յարգել հրաւէրը:

Ծանօթ.— Ներկաներու թիւը մեծա–մասնութիւն պիտի համարուի:

RECHERCHONS

U. G. A. Lyon - Decines

Section Foot - Ball

Recherche jeune joueur d'origine arménienne tous postes. Niveau 3e division. TRES URGENT. Prendre contact avec Mr. ASLANIAN, 2 et 4, Rue Camille Desmoulins — 69007 LYON — Tél : (78) 58-89-22 — ou Mr. MADOYAN, 5 Avenue F. Roosevelt — 69150 DECINES — Tél. : (78) 49-07-90.

Հ. Մ. Ը. Մ.

Լիոն — Տէսին

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ

Կը փնտռէ երիտասարդ հայ խաղացող մը, բոլոր մարզերու, մակարդակ՝ 3րդ բաժանում: Խիստ ստիպողական:

Դիմել՝ Աւետեան կամ Մատոյեան, վերի հասցէներով:

ՀՈԳԵՀԱՆԳՈՒՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Նուարդ Մելքոնեան, Տէր եւ Տիկ. Ժան Մելքոնեան եւ զաւակները, Փաթրիսիա, Ալէն, Գլառա Արծրունի, Տէր եւ Տիկ. Վահրամ Մելքոնեան, այրի Տիկ. Նուարդ Սարաֆեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Հայկ Թէմեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի կիրակի, Յունիս 24, Մարսէյլի մայր եկեղեցին (Փրատօ) իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, մօրեղբօր՝

ԱՒԵՏԻՍ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, նոյնպէս իրենց արկածամահ աղջկան եւ քեռայրին Յակոբ եւ Լորա Արծրունիներու (ծն. Մելքոնեան) մահուան 16րդ տարելիցին առթիւ:

Իգիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

Այս առթիւ 250 ֆր. կը նուիրեն ողբացեալին չատ սիրած «Յառաջ»ին:

×

Այրի Տիկին Սիւզան Զիլինկիրեան (Սէն Ռաֆայէլ) հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր ողբացեալ ամուսնոյն՝

ՏՕՔԹ. ՎԱԿՐԱՄ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

(Աղէտախնամի նախկին նախագահ)

մահուան 8րդ տարելիցին առթիւ, կիրակի, Յունիս 24, առաւօտեան ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

LE COMITE DES JEUNES
DE L'UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE DE MARSEILLE
ORGANISE :

un pèlerinage à saint Etchmiadzine et en Arménie

du 7 au 27 Août

AVEC UN PROGRAMME TOURISTIQUE ET CULTUREL

Le Comité des Jeunes de Marseille est heureux de porter à la connaissance de tous les jeunes de l'U. G. A. B. et leurs sympathisants qu'il se rend sur invitation de VASKEN 1er, CATHOLICOS DE TOUS LES ARMENIENS, en Arménie du 7 au 27 Août.

Prière à toutes les personnes intéressées de se faire inscrire au Secrétariat de l'U.G.A.B. MARSEILLE :

33, Cours Pierre-Puget 13006 MARSEILLE
Tél. : (91) 37-75-97

avant le 2 Juillet.

Conditions du voyage : 21 jours
Date de départ : le 7 Août de Marseille
Programme : 14 jours en Arménie,
3 jours à Moscou, 4 jours à Léningrad
Retour : Le 27 Août à Marseille.
Participation au frais : 3.500 F.

Lic. 97 A

L'OFFICE NATIONAL DE LA CULTURE ET DES TRADITIONS ARMENIENNES
ORGANISE UN

PELERINAGE aux EGLISES et MONUMENTS ARMENIENS de ROUMANIE

DU XVIe, XVIIe et XVIIIe siècles

Animé par Gérard STEPHANESCO

avec la participation de hautes personnalités religieuses, des parlementaires ainsi que la Télévision qui réalisera un reportage à cette occasion.
Facultatif : Semaine supplémentaire les plages de la Mer Noire.

Renseignements et Inscription :

BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e ètage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

LIC. A. 1037

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

AVEC LE CONCOURS DE
AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages
JACQUES CHELELEKIAN vous propose
au départ de MARSEILLE

des VOYAGES-ARMENIE

MOSCOU - EREVAN

2 nuits — 12 jours

CALENDRIER DES DÉPARTS

DEPART VENDREDI :	RETOUR JEUDI :
— 06 Juillet	— 19 Juillet
— 20 Juillet	— 02 Août
— 03 Août	— 16 Août
— 18 Août	— 01 Septembre
— 24 Août	— 06 Septembre
— 31 Août	— 13 Septembre
— 01 Septembre	— 15 Septembre
— 14 Septembre	— 27 Septembre
— 12 Octobre	— 25 Octobre
— 28 Décembre	— 10 Janvier 1980

PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART

Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.

Renseignements et réservations

Jacques CHELELEKIAN
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

et toutes agences HAVAS - VOYAGES de France

Org. Lic. 97

Organisation Terre & Culture
7, rue du Fg. St. Honoré 75008 Paris

CAMPAGNE DE TRAVAIL 1979

A) Mise en valeur des domaines arméniens d'Iran du nord

séjours de 4, 6 et 8 semaines, juillet et août

4 stations

1 — Monastère de St. Thadée (situé à 70 km au Sud du Mont Ararat)
2 — Monastère de St. Etienne (à 25 km à l'est de Djoulfa, en longeant l'Araxe).
3 — Village de Hafthevan (Région de Salmasd).
4 — Village de Guerdabad (Région d'Ourmia).

B) Mission d'assistance à Beyrouth

séjours de 4 et 6 semaines de mi-juillet à fin août

RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

PARIS : K. Kévonian, 702-99-45 ; H. Kévorkian, 883-29-36 ;
LYON : I. Baravian, 49-11-89 — MARSEILLE : S. Sarkissian, 52-18-75 ;
BRUXELLES : P. Isbendjian, 537-86-41.

ՀԱՐԱՒԱՆԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՐԱՒԱՆԴ

LE NUMERO 1,80 F.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
20
MERCREDI
20 JUIN
1979

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար. 260 Ֆ. Վեցամսեայ – 140 Ֆ.
Արտասահման – Տար. 300 Ֆ. Հատը – 1 Ֆ. 80

54րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.406 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 54e ANNÉE No 14.406

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱԼԹ 2

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԾԵՐԱԿՈՅՏԸ ԿՐՆԱՅ ՉՎԱՒԵՐԱՑՆԵԼ

— o —

ԲՐԵԺՆԵՒ – ԳԱՐԹԸՐ ՀԱՄԲՈՒՐՈՒԵՑԱՆ

Յունիս 18ը կը չարունակէ « պատմական » թուական ըլլալ, Ուաթերլոյէն ալ 164 եւ 1979ին ալ՝ Վիէննա : Բրեժնեւ եւ Գարթըր առերեսուեցան Սոլթ 2 համաձայնագիրը ռազմավիտական զէնքերու սահմանափակման շուրջ : Երկրորդ հանդիպումն է՝ Սոլթ 3, որու կրնան մաս կազմել նաեւ եւրոպական երկիրները : Բայց նախ եւ առաջ պէտք է որ ամերիկեան Սենատը վաւերացնէ եւ կը թուի որ այնքան ալ ապահով չէ : Սերազրութեան հանդիսութենէն ետք նախագահ Գարթըր յայտարարած է.— « Եթէ համակրանք մը կ'ընենք ղէպի ընդհանուր բարելաւումը խորհրդային–ամերիկեան յարաբերութեանց եւ ուրեմն ամբողջ միջազգային մթնոլորտին » :

« Պտիկ պատմութեան » համար հետաքրքրական դէպք մըն ալ կը յիշուի : Կարեւոր հարց մը կայ՝ Բրեժնեւ Աստուած ոգեկոչա՞ծ է թէ ոչ : Կարգ մը լրագրողներ, որոնք ներկայ եղած են Բրեժնեւի ամերիկեան դեսպանատուն ժամանման (նախքան սերազրութիւնը) կ'ըսեն թէ Բրեժնեւ ըսած կ'ըլլայ Գարթըրի, ժողովասրահ չմտած, « Աստուած քի ներեր որ ձախողինք » : Կրեմլինի բանբերը սակայն Զամիաթին կը հերքէ ըսելով. « Նման որեւէ յայտարարութիւն չըսեցի : Բայց ճիշդ է որ Բրեժնեւ յայտարարեց թէ ամէն ինչ պէտք է ընենք կասեցնելու համար զինարշաւը, եթէ ոչ յաջորդ սերունդները երբեք պիտի չներեն մեզի » : Ուրեմն կը մնայ հարցը՝ Աստուա՞ծ թէ յետագայ սերունդները : Հետեւեալ բացատրութիւնը կուտայ ամերիկացի բանբերը՝ ներս մտած առեն Բրեժնեւ Աստուած ոգեկոչած է, բայց կարդացած յայտարարութեան մէջ՝ յետագայ սերունդ դրուած էր :

Ընդհանուր ձեւով մեծ պատրանքներ չկան : Օտան կը խորհրդէ « Համաձայնութեան անհամաձայնութեան մէջ », իսմանիքէ աւելի լաւատես՝ խաղաղութիւնը կէտ մը նշանակեց, Լիպերասիոն յոռետես կամ իրատես կը գրէ՝ Սարսափին հաւասարակշռութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

Վիչիթնամցի դաղթականներուն համար, Ֆրանսա միջազգային ժողով մը կ'առաջարկէ : Ֆրանսա ցարդ 51 հազար Հնդկաչինցի ներս առած է բայց այլեւս կը զգուշ է :

Թէհրանի մէջ լոյս տեսած է Սահմանադրութեան ծրագիրը որ հիմը կը դնէ « Իսլամական Ցեղափոխական Հանրապետութեան » մը, կէս նախագահական կէս խորհրդարանական, ուր « քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային բոլոր հարցերը հիմնուած պիտի ըլլան իսլամի ուսմունքներուն վրայ » : Քաղաքական կուսակցութիւնները արտօնուած պիտի ըլլան ցորչափ չեն բռնաբարեր անկախութիւնը, դերիշխանութիւնը, ազգային միութիւնը : Մրցապիրը կ'ընդունի հաւասար իրաւունքներ ցեղային խմբակցութեանց համար, բայց ինքնավարութիւն չի նախատեսեր Քիւրտերուն, Թիւրքմէններուն կամ Պալուչներուն :

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ բանակը տեղաւորուած է էլ Ռմմանէհի « տաք » թաղամասը : Հոս է ճեմայէլականներու եւ Շամունականներու « բերդը » եւ հոս է որ 1975 Ապրիլին, երեսուն պաղեստինցի Լար – դուեցան : Անկէ ի վեր կռիւները երբեք չէն դադրած այս շրջանը : Նախ՝ քրիստոնեայ եւ փէտայի, ապա քրիստոնեայ եւ սուբիական ուժ : Ամխա մը առաջ՝ Քաթայէպներ եւ Շամունական :

ԱԽՏՐԻՈՑ իշխանութիւնները չատ ժժգոհ են Գարթըրի եւ ընտանիքին ամերիկացի թիկնապահներէն, որոնց վարուելակերպը վրդոված է Վիէննայի մամուլը : Ամերիկացի զաղափ ոստիկաններ – րուն կոպտութիւնը եւ հիսթերին բազմաթիւ միջադէպերու տուն տուած են, որոնցմէ գլխաւորն է՝ Գիւզաանտեսութեան նախարարին պատահածը : Մարդուն արգիլած են ձիահեծութեան վարժարան մտնել, որու առաջին պատասխանատուն է : Ընկերվարական Առպայքըր Յայքուսկ կը մեղադրէ « ՍԷ. Ի. Ա.ն որ տուն – տեղ եղած է Աւստրիա » : Պահպանողական Քրոնըն Յայքուսկ չընդունիր որ Աւստրիա Միացեալ Նահանգներու համար – ամերիկեան դաղթավայր մը նկատուի, մինչ Քուրիէր կ'աւելցնէ. « Բրեժնեւի կոռիկները քաղաքակրթուած ձեւով կը վարուին, Գարթըրի կոռիկները իրենք զիրենք կոյս անատա կը կարծեն » :

ՈՒԻԼԵԼՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԻ

Ուիլեըմ Սարոյեան վերադարձաւ Պուլկարիայէն, ուր դացած էր Պուլկարիոյ Գրողներու Միութեան հրաւէրով, մաս – նակցելու համար միջազգային Գրական – Նուիրեան Համադումարի մը : Այցելեց « Յառաջ »ի խմբագրատունը, ուր պատմեց իր այցելութեան մասին : Ըսաւ որ աւելի երկար մնաց՝ քան իր ծրագրածը, որովհետեւ Պուլկարիոյ Թատերական Միութիւնը հրաւիրեց զինքը որ երկարէ իր այցելութիւնը· այդ առիթով տասը Թատերախազերու ներկայ եղած է : Նաեւ հանդիպած է 300 Հայերու հետ, մօտ երկու ժամ երգչախումբի մը ելոյթին ներկայ եղած է· իրեն ընկերացած է Սոֆիայի « Երեւան » թերթի խմբագիր Կարօ Հայրապետեան :

«Յակոբ Յակոբեանի իրականութիւնը»

Վերոյիշեալ խորագրին տակ, ժաք Միշէլ Լը Մոնտի մէջ կ'անդրադառնայ նկարիչ Յակոբ Յակոբեանի վերջին ցուցահանդէսին եւ յիշելէ ետք կենսագրական դիծերը, կը գրէ· « Քսան վերջին տարիներու այս իւղանկարներու եւ ջրանկարներու ամբողջութեան մէջ, որոնցմէ չուրջ 60 գործ կը ներկայացնէ, չենք գտներ ուղղակի արձագանգը Հայ մշակոյթի այդ յիշողութեան, զրկուած 1915ի ցեղասպանութեամբ : Բայց, ձեւով մը, միշտ այդ մասին խօսք կայ, երկրորդ աստիճանի վրայ » :

դիին բարոյագիտութեան վրայ » : Քաղաքական կուսակցութիւնները արտօնուած պիտի ըլլան ցորչափ չեն բռնաբարեր անկախութիւնը, դերիշխանութիւնը, ազգային միութիւնը : Մրցապիրը կ'ընդունի հաւասար իրաւունքներ ցեղային խմբակցութեանց համար, բայց ինքնավարութիւն չի նախատեսեր Քիւրտերուն, Թիւրքմէններուն կամ Պալուչներուն :

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ բանակը տեղաւորուած է էլ Ռմմանէհի « տաք » թաղամասը : Հոս է ճեմայէլականներու եւ Շամունականներու « բերդը » եւ հոս է որ 1975 Ապրիլին, երեսուն պաղեստինցի Լարդուեցան : Անկէ ի վեր կռիւները երբեք չէն դադրած այս շրջանը : Նախ՝ քրիստոնեայ եւ փէտայի, ապա քրիստոնեայ եւ սուբիական ուժ : Ամխա մը առաջ՝ Քաթայէպներ եւ Շամունական :

ԱԽՏՐԻՈՑ իշխանութիւնները չատ ժժգոհ են Գարթըրի եւ ընտանիքին ամերիկացի թիկնապահներէն, որոնց վարուելակերպը վրդոված է Վիէննայի մամուլը : Ամերիկացի զաղափ ոստիկաններ – րուն կոպտութիւնը եւ հիսթերին բազմաթիւ միջադէպերու տուն տուած են, որոնցմէ գլխաւորն է՝ Գիւղատնտեսութեան նախարարին պատահածը : Մարդուն արգիլած են ձիահեծութեան վարժարան մտնել, որու առաջին պատասխանատուն է : Ընկերվարական Առպայքըր Յայքուսկ կը մեղադրէ « ՍԷ. Ի. Ա.ն որ տուն – տեղ եղած է Աւստրիա » : Պահպանողական Քրոնըն Յայքուսկ չընդունիր որ Աւստրիա Միացեալ Նահանգներու համար – ամերիկեան դաղթավայր մը նկատուի, մինչ Քուրիէր կ'աւելցնէ. « Բրեժնեւի կոռիկները քաղաքակրթուած ձեւով կը վարուին, Գարթըրի կոռիկները իրենք զիրենք կոյս անատա կը կարծեն » :

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՑՈՂ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 12 – 14)

ՊԱՅՏԱԿՈՐ – ԱՐԱՐԱՏ ԽԱՂԸ (*)

Խորհրդային 42րդ ախոյենութեան չարքին, Արարատ Տաչքենդի մէջ յաղթեց տեղւոյն Պահտակորի (1–0) : Առաջին կիսախաղին Տաչքենդցիներ անցած են գրոհի, սակայն Արարատի տղաքը կարճ ժամանակ ետք հաւասարակշռած են կացութիւնը իրենց հակագրոհներու կազմակերպութեամբ : Երկրորդ կիսախաղին է միայն, որ Արարատի տղաքը կրցած են արդիւնաւորել իրենց ճիգերը : Խաղին աւարտէն 9 վայրկեան մնացած Անդրանիկ Խաչատրեան գնդակը փոխանցած է Խորէն Յովհաննիսեանի, որ իր կարգին փոխանցած է աւելի յարմար դիրքի մէջ գտնուող Աշոտ Սահակեանի· այս վերջինը փոխանցումը վերածած է գոլի եւ այսպէսով Արարատ այս խաղաշրջանին տարած է իր առաջին յաղթանակը մրցակիցի դաշտին վրայ :

(*) Խաղին արդիւնքը տրուած էինք «Յառաջ»ի Յունիս 15ի թիւով :

×

Խորհրդային ախոյենութեան Բ. դասակարդի 4րդ խմբակին մէջ հանդէս կուդան Հայաստանէն երեք ակումբներ՝ Ալավերդեանի «Կոտայք»ը, Լենինականի «Շիրակ»ը եւ Երեւանի «Արարկիր»ը : Կը մասնակցին 24 խումբեր : 15 շրջանէն ետք « Կոտայք »ը 18 միաւորով կը գրաւէ 6րդ տեղը : « Շիրակ »ը ունի 14 միաւոր եւ կը գտնուի 15րդ տեղը, իսկ « Արարկիր » 11 միաւորով՝ 21րդ տեղը :

×

ԿՈՂԲ ԳԻՒՂԻ ԴՊՐՈՑԻՆ 100ԱՄԵԱԿԸ

Նոյեմբերեանի շրջանի Կողբ գիւղի դպրոցը բոլորած է իր հարիւրամեակը : Հիմնադրման օրերուն դպրոցը ունեցած է ուսուցիչ մը եւ 15 աշակերտ : Շէնքը եղած է կաւաչէն : Ներկայիս Կողբի մէջ կան երկու միջնակարդ դպրոցներ, ուր կ'ուսանին 900 աշակերտներ : Գիւղին մէջ կայ նաեւ արհեստավարժ – արուեստական դիտական ուսումնարան մը, որ պիւղատնտեսութեան մասնագէտներ եւ շինարարներ կը պատրաստէ :

×

« ՅԱՂԹԱՆԱԿ » ՋԲՕՍԱՅԳԻԻ ՎԵՐԱԿԱԶՈՒԻԶՄԱՆ ՆԱԽԱԳԻԾԸ

Երեւանի ճարտարապետներն աւարտած են մայրաքաղաքի բնակչութեան սիրելի վայրերէն մէկուն՝ « Յաղթանակ » զբօսայդիի հիմնական վերակառուցման նախադիծը : Կիրարկուած է զբօսայդիի ընդարձակ տարածութեան յատակ տահմանադրման նախաժանումի սկզբունքը : «Յաղթանակ» զբօսայդին առաջին հերթին յուշակարոյցի բնոյթ կը կրէ : Հոն գտնուող « Մայր Հայաստան » արձանի եւ անձնաւոր Զինուորի գերեզմանին մօտ կը շինուի ծառուղի մը, որ երիզուած կ'ըլլայ յուշակոթող սիւներով : Զբօսայդիի հիւսիսային մասը գտնուղ արուեստական լճակը կը պառնայ գործունեայ գօտի մը հանդիստի՝ զուարճութեան յարմարուածքներով, խաղի տաղաւարներով, բացօթեայ սրճարաններով : Զբօսայդիի երկրորդ կէսը, որ առաջինի հետ կը կապուի տաորերկրեայ անցքով, կը նախատեսուի խաղաղ ու հանդարտ գօտիի վերածել : Այցելուները կրնան ամբողջ օր մը անցընել հոս, որ իսկական անտառի մը տպաւորութիւնը կը թողու : Երախաները կարելի է պատրաստել նաւակով և զբաղեցնել ծառերու չուքին տակ եւ տաղաւարներու մէջ : Զբօսայդին նոր ծառուղիներով կը կապուի երիտասարդութեան նոր բացուած պալատի եւ հիւսիսային պողոտայի ապագայ ջրվէժին հետ :

×

ՔԱՐԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Երեւանի զբօսայդիներէն մէկուն մէջ ստեղծուած թանգարանը դուցէ միակն է իր տեսակին մէջ· բոլոր ցուցանմոյշները քար են : Հոն կարելի է տեսնել Հայաս – տանի զանազան շրջաններէն բերուած հնագարեան պաշտամունքի յուշարձան – ներ՝ քարակոփ վիշապներ, կոթողներ, խաչքարեր : Գեղամայ եւ Սիւնեաց լեռներուն մէջ յայտնաբերուած ժայռապատկերները զարմանք կը պատճառեն իրենց արուեստով, ինքնատպութեամբ : Ցատ – կապէս աչքի կը զարնեն հայկական լեռնաշխարհի բնիկներու շրջանին մէջ հինգվեց հազար տարի առաջ ծագած առասպելներն արտացոլացնող ժայռապատկերները : Այդ առասպելները, որոնք կ'արտացոլացնեն մեր նախնիքներու պատկերացումները աշխարհի արարչութեան մասին, լայն տարածում ունեցած են հին Արեւելքի երկիրներուն մէջ, որոնց կարգին՝ Միջագետքի եւ Հայաստանի մէջ եւ պահուած են հեթանոսական կրօնքի աղբիւրներու մէջ :

Ցատկապէս մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնեն « Լուսնա – արեգակնային » օրացոյցները, որոնք կը վկայեն, որ տակաւին վեց հազար տարի առաջ հոս բաւական յստակ պատկերացում ունեցած են աստղաբաշխութեան մասին : Անոնց մէջ պատկերուած են կենդանակերպի բոլոր համաստեղութիւնները, որոնք ինկած են արեգակի տարեկան շրջապտոյտի ճանապարհին : Մասնագէտներու կարծիքով, Հայաստանի հնագարեան բնակիչները, տեղեակ ըլլալով այդ համաստեղութիւններու դոյութեան մասին, ստեղծած են « Լուսնա – արեգակնային » օրացոյցներ, թուաբանական կուռ դրութեան մէջ միացնելով արեգակի եւ լուսնի շարժման օրէնքները : Քարադիր օրացոյցները բաղկացած են նկարներէ՝ որոնք կը պատկերացնեն օրուան, շաբթուան, ամսուան, տարուան տարբեր տեւողութեան համապատասխանող երկնային մարմիններ կամ անոնց մասնիկները :

×

ԽԱՂՈՂԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԻ ՄԷՋ

Խաղողագործութեան եւ գինեգործութեան միջազգային 16րդ համագումարին, որ տեղի ունեցաւ Շթութկարտի մէջ, խորհրդային պատուիրակութեան կազմին մէջ գտնուած է նաեւ Հայաստանի խաղողագործութեան, գինեգործութեան եւ պտղաբուծութեան գիտա – հետազօտական Հիմնարկի տնօրէնը՝ Փրոֆ. Ա. Մելքոնեան : Հայ գիտնականը համագումարին հանդէս եկած է զեկուցումով մը՝ « Խաղողի վազերու արմատային եղանակի եւ գետնի վրայի օրգաններու փոխյարաբերութիւնները » նիւթին չուրջ : Փրոֆեսէօրը ընտրուած է միջազգային այդ կազմակերպութեան խաղողագործութեան յանձնախումբի անդամ :

ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼ՝ ՈՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Գրեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Ամերիկահայ մը՝ որ Փարիզ կ'այցելէ, մի քանի հաճելի անակնկալներու կը հանդիպի, — կը գտնէ բարձրորակ ճաշարաններ՝ ուր մեր հէմպըրկըրներէն անդին կը համարձակին անցնիլ խոհարարները. եւ կը գտնէ Ֆրանսահայեր, որոնց հայկական հարցերու հանդէպ ունեցած մօտեցումը՝ տարբերելով Ամերիկահայու ունեցած յատկանշական մօտեցում – ներէն, վերսին կը զրգռէ ի'մ ալ հե – տաքրքրութիւնս, Սփիւռքահայութեան վերաբերեալ հարցերու հանդէպ:

Թէ՛ ախորժակս, թէ ալ հետաքրքրութիւնս զրգռուեցան, երբ Ցառաջի խմբագրատան մօտ գտնուող ճաշարանի մը մէջ եռախօսութիւն մը սկսաւ, որ չորսնախուեցաւ ամբողջ ճաշի ընթացքին: Մասնակիցներէն մին՝ Ցառաջի խմբագիր Արփիկ Մխաքեանն էր, մէկ ուրիշը՝ Կ. Ս. Զրբաչեանը, որ իր կարծիքներն ու տեսակէտները կը ներկայացնէր՝ իբրեւ հետաքրքիր ընթերցող «Ցառաջ»ի եւ ընդհանրապէս հայ մամուլի. երրորդ խօսակիցն էի ես որուն տեսանկիւնը կը բնորոշուի մասամբ իր հայ թերթի աշխատակից – զրականութեան փրոֆեսէօր երկակենցաղ կեանքի պայմաններով:

Գիտեմ որ սովորական է նման անձ – նական ընոյթ ունեցող կէտեր ջնջել հայ մամուլի սիւնակներուն մէջ, սակայն պատշաճ կը գտնեմ գտնէ այս յօդուածին պէս կտորներու մէջ պարզել հանրու – թեան ներկայացուած մտորումներու սկիզբն ու «ակունքը», նախ՝ որովհե – տեւ թաքուն պահելու որեւէ պատճառ չեմ տեսներ, բայց մանաւանդ սա որով – հետեւ շատ մը մտածումներ պայմանա – տրուած են մտածողին կամ մտածողնե – րուն անձնական տեսանկիւնով եւ ելա – կէտով: Շատ մեծ է թիւը մեր մամուլին մէջ լոյս տեսնող անստորագիր, անանուն կամ կեղծանունով եւ զրչանունով ստո – րագրուած կտորներու, որոնք կը փորձեն այսպէս կոչուած «առարկայական» ան – անձնականութեամբ հեղինակութիւն մը ապահովել՝ այդ յօդուածներու մէջ ըս – ուածներուն համար: Սակայն յօդուածի մը հեղինակութիւնը ապահովողը, ամէն բանէ առաջ, անոր պարունակութիւնը պէտք է ըլլա. ո՛չ ծանօթ դէմքերու ստո – րագրութիւնը, ոչ ալ այսպէս կոչուած «համեստ» մարդոց սիւնակներու ան – ստորագիր ընոյթը: Ուրեմն, ընթերցողը պէտք է դիտնայ յօտակօրէն՝ որ հոս գրի առնուածը ասկի մը տեսակէտն է, դրզռուած ուրիշ (նոյն նիւթով մտահոգ) անձերու հետ ունեցած խօսակցութենէ:

×

Խօսակցութիւնը սկսաւ հայ մամուլի գանգատ թղթակիցներու եւ աշխատա – կիցներու հասցէին ուղղուած ակնարկ – ներով, (հա՛ս է որ անձնական անունները ոչ մէկ տեղ ունին): Անշուշտ բոլորս ալ համաձայն էինք որ թղթակցութիւնը կը պարտադրէ մատչելիութեան որոշ չափա – նիշներ՝ ամէն թղթակիցի, որքան ալ «մասնագիտական» ըլլայ ան, որքան ալ բարձր ըլլայ իր անձնական ուսումը եւ կամ մասնագիտացած ըլլան իր հետա – քրքրութիւնները: Վերջապէս, եթէ կա՛յ կէտ մը, որուն մասին կրնանք համա – ձայնիլ բոլորս, սա է, — թղթակցու – թիւնը զուտ հաղորդակցական ընոյթ ու – նի, բացակային կ'ըսէ ներկային տեսա – ծը, եւ (երբեմն) անոր խորհրդածու – թիւնները կը փոխանցէ: Իբր հաղորդակ – ցութիւն, ստիպուած է ըլլալ մատչելի՝ հայ մամուլի ընթերցող զանգուածին համար:

Բայց հարցը կը բարդանայ, երբ խօսքը աշխատակցութեան մասին է. շատ կարծիքներ լսած եմ այս մասին, իբր ընթերցող հայ մամուլի, աշխատա – կից՝ նոյնին, եւ զաւակ՝ խմբագրի: Ոչ միայն շատ մեծ թիւով կարծիքներ, այլ եւ ամէն տեսակի կարծիքներ:

Օրինակ, առնենք փոքրաթիւ միութիւն մը, ըսենք՝ Հայաստանի այսինչ զաւա – ի եղեռնէն վերապրողներու միութիւնը, որ խմբագրին կ'ուղարկէ 15 էջնոց յօդ – ուած մը՝ «Ցուշեր, այսինչ գիւղէն»: Ցաճախ տակաւ հայերէնով գրուած են նման աշխատակցութիւններ, հասկնալի պատճառներով: Ուրեմն հայ թերթի խմբագրին դիմագրաւող հարցումը սա է, — զտէ՞լ թանկագին ժամանակը, խմբագրե՞լ ու հրատարակե՞լ յօդուածը, թէ ոչ:

Անցեալին՝ երբ հայ մամլոյ ընթեր – ցողներու մեծամասնութիւնը Եղեռնէն հազիւ ճողոպրած սերունդն էր, դժուար չէր նման հարցումի պատասխանը դրա – կան ձեւով տալ. վերջապէս Սփիւռքեան իրականութիւնը կը պահանջէր որ հայ մամուլը «վաւերագրական» բնոյթ ու – նենար, հրատարակելով կորսուած հայ – բնիքի մը մասին յուշեր, որոնք կը հե – տաքրքրէին թէ՛ ընթերցողները, թէ ալ ապագայի պատմագէտները: Սակայն նոյնը չէ հարցը, ներկայիս: Պէյրութ կամ Գահիրէ կամ Ֆրանսա ծնած քառա – սունամեայ ընթերցողը պատրաստ է հե – ռաձայնելու հայ թերթի խմբագրին, եւ ըսելու, — «Մարդ Աստծոյ, չի՞ բաւեր քանի անգամ գրուեցաւ այս մասին: Մեր հազար դժուարութիւնով կազմակերպած այժմէական հանդէսին մէկ սիւնակ յատ – կացուցիք, սակայն այս միամիտ ծե – րուկի յուշերը երեք օրէ ի վեր թերթը կը լեցնեն, եւ դուք տակաւին կ'ակնկա – լէք որ զաւակներս՝ որոնց հազիւ կրցայ համոզել որ մի քանի բառ հայերէն սոր – վին, հայ մամո՞ւլ կարդան»:

Չեմ չիներ. կան, եղած են նման հե – ռաձայնային խօսակցութիւններ Ամերի – կայի մէջ՝ իմ ներկայութեանս: Այս գանգատները մեր ուշադրութիւնը կը սե – ւեռեն հարցի մը վրայ՝ որ տեւական տագնապ մըն է հայ մամուլի խմբագիր – ներուն համար, եւ որ հետաքրքրեց ու վհատի մղեց մե՛զ ալ, փարիզեան ճաշա – րանի հաճելի մթնոլորտին մէջ: Ի՞նչ – պէս կշռել նժարին մէջ այս գանգատ միաւորները, — աշխատակիցներու անձ – նական հետաքրքրութիւնները, փոքր բայց ազդեցիկ խմբաւորումներու (օրի – նակ՝ միութիւններու, յանձնախումբ – րու, մասնագիտական խըրատումներ մարմ – նացնող չարժումներու) հետաքրքրու – թիւնները, եւ այսպէս կոչուած ընթեր – ցող զանգուածի պահանջները:

Դարձ նշած է հայ թերթի խմբագի – րը ամէն օր: Չի կրնար ամբողջովին ան – տեսել մէկ ազգակ կամ միաւոր: Կան զա – նազան իրականութիւններ, — տնտեսա – կան, լրագրական, բայց նաեւ որակի եւ չափանիշի հետ կապ ունեցող: Օրինակ, չեմ ճանչնար հայ մամուլի խմբագիր՝ որ թերթի ժողովրդականութիւնը ապահո – վելու չահախնդրութեամբ զանգուածին տայ ա՛յն, ինչ որ հաւանարար կը հետա – քրքրէ ղինք, — օրինակ՝ սիրային զրզռ – պատճառներով գործուած ոճիրներու լու – րեր: Սակայն նոյնիսկ նման հարցերու մէջ մեծ տարբերութիւններ կան, — այսպէս, Պալսոյ մէջ լոյս տեսնող մա – մուլը բաղդատաբար աւելի շատ տեղ կուտայ նման լուրերու, քան՝ Փարիզի կամ Պոսթընի մամուլը: Պատճառը մի – այն զուտ զանգուածային հետաքրքրու – թիւններու հետ կապ չունի, — Պոլսոյ մամուլը բոլորովին ազատ չէ ազգային որոշ լուրերով լեցնելու իր էջերը, ու – րեմն կ'ապաւինի ուրիշ բաներու ալ, երբ ստիպուի...:

Կարեւորը ընդգծելն է սա կէտը, — պարզ հարց մը չէ խնդիրը, մէկ եւ միայն մէկ չափանիշի կիրարկումով կա – րելի չէ փակել հարցը: Ժամանակի եւ չրջապատի պայմաններ ու փոփոխու – թիւնները կը ստիպեն հայ թերթի խմբ – բագրին, որ տեւական վերաքննութիւն – ներու ենթարկէ աշխատակցութիւններու հանդէպ ունեցած իր մօտեցումը, խու – սափելու համար լճանալու եւ ճահճա – խուտ վերածուած թերթ մը արտադրե – լու վտանգէն:

Գուցէ ընթերցողը պատրաստ չէ տես – նելու այն գուգահեռները որոնք, ըստ իս, գոյութիւն ունին երկու տեսակի աշ – խատակցութիւններու միջեւ, — օրինակ՝ սակաւաթիւ հայրենակցական միութեան մը տարեց թղթակցի յուշերուն, եւ «Ցառաջ»ի «Միաք եւ Արուեստ»ի ամ – սօրեայ թիւի մէջ հրատարակուող խըր – թին յօդուածի մը միջեւ: Վերջապէս ա – ռաջինը մատչելի է, թէեւ կրնայ շատ – շատեր չհետաքրքրել, մինչդեռ երկրոր – դը՝ որուն նիւթը կրնար շատերը հետա – քրքրել, մատչելի չէ՛, ուրեմն սակաւա – թիւ ընթերցողներ ունենալու սահման – ուած է:

Կ'ընդունիմ, սակայն կը կրկնեմ, տարբեր պատճառներով՝ այս երկու տե – սակի յօդուածներն ալ հայ մամուլի ըն – թերցող զանգուածի մեծամասնութիւնը չեն հետաքրքրեր: Չեմ ընդունիր սա տարակուսիւթիւնը որ ոչ–հետաքրքրական բայց մատչելի դրութիւնը աւելի՛ յար – մար է հայ մամուլին, քան միւսը: Կան շատեր, որոնց համար նոյնքա՛ն հոգեկան ճիգ կը պահանջէ որոշ տեսակի «մատ – չելի» յօդուածներ կարդալ ու վերջա – ցնելը, որքան մտային ճիգ՝ կարդալ ու վերջացնել խրթին ոճով բարդ նիւթերու չուրջ գրուած կտորներ: Եւ յետոյ՝ ու – րիշ հարց մըն ալ կայ, — խրթինը գրողը կրնայ տարակել, որ թէեւ գժուարա – մատչելի է իր գրածը, ան (ա) ունի օգուտ մը, որ շատ մեծ է, դիմացող — եւ հակկշռ ընթերցողին համար, եւ բ) որ ստիպուած է գժուար ոճով գրել, որովհետեւ նիւթն իսկ կը պահանջէ նման մօտեցում, նման բարդութիւն: Անշուշտ որոշ ենթադրութիւններ կան նման խօս – քի մէջ, ենթադրութիւններ՝ զոր պատ – րաստ են «յատակնութիւն» եւ կամ «ամբարտաւանութիւն» որակել շատ մը ընթերցողներ: Ձիշդ այս հարցն է որ զբաղցուց մեզ՝ ուրիշներու կարգին եւ անոնցմէ եառ:

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ՄԻԼԻՈՆԱՒՈՐ ԴԺԲԱԽՏ ԵՐԱԽԱՆԵՐ

— o —

Ծանօթ է, որ Ազգաժողովին 1976ի ո – րոշումով, ներկայ տարեշրջանը հռչակ – ուած է երախաներու միջազգային տարի: Ուրեմն տարի մը, որու ընթացքին քըն – նութեան պէտք է առնուին անչափահաս – ներուն հետ կապ ունեցող հարցերը: Ե – րեսները չեն պակսիր եւ, դժբախտաբար, ընդհանուր ձեւով ասոնք չատ հեռու կը մնան յուսադրիչ պատկեր պարզելէ: Այս գետնին վրայ դարուն առաջը հետեւեալ պարզ սահմանումով կը յատկանշուի, — տարիք մանկական տարիքէն անդին: Տա – րեկան 70 միլիոն երախայ կը ծնի, 46ը միայն Ասիոյ մէջ. քանի՞ն ասոնցմէ 2000ը պիտի թեւակոխէ: Ահա հիմնական հար – ցումը

Երկարակեցութեան աստիճանը մեծ յառաջդիմութիւն արձանագրած է 15 տարիներէ ի վեր: Սակայն ցամաքամասէ ցամաքամաս անհամեմատութիւնները միշտ ակներեւ կը մնան: Ափրիկէի մէջ, կեանքին միջին տեւողութիւնը 1960էն 1975, 36էն 44ի բարձրացած է: Ասիոյ մէջ նոյն կարգով 46էն 56ի հասած է: Եւրոպացին այնպիսի միջին մը կը ներ – կայացնէ, որ անհաւատալի կը թուի միւս ցամաքամասերու բնակիչներուն համար: Այսպէս, կեանքին միջին տեւողութիւնը 1960ին 68 տարի էր, իսկ 1975ին 72 տա – րիներու հասած է:

Եթէ մարդկութեան ապագան նորա – ծիններուն մէջ է, ապա այդ ապագան կերտուած է երրորդ Աշխարհին մէջ: 1970ին տասնեւհինգ տարեկանէն վար ան – չափահասներուն թիւը թերաճ երկիրնե – րուն մէջ մէկ միլիառ 108 միլիոն էր. 1980ին մէկ միլիառ 400 միլիոնի պիտի բարձրանայ: Անդին, ճարտարարուեստ – ական նացած երկիրներուն բնակչութեան աճին տոկոսը կը սահմանափակուի: Այ – սպէս, 1980ին, 15 տարեկանէն վարերը 312 միլիոն պիտի ներկայացնեն: Հաւա – նաբար, ամէնէն յատկանշական երեւոյթն այն է, որ ներկայիս 800 միլիոն երա – խաներ կ'ապրին այնպիսի երկիրներու մէջ, ուր անձ գլուխ տարեկան եկամուտը հարիւր տոլարէն նուազ է:

Աղքատութեան առաջին, չըսելու հա – մար գլխաւոր հետեւանքը անբաւարար անուղն է: Համաձայն Առողջապահու – թեան համաշխարհային կազմակերպու – թեան, տասը միլիոն երախաներ, թեր – աճ երկիրներու մէջ, ծայր աստիճան թերասուն վիճակի մէջ կը գտնուին: Ա – սոնց վրայ պէտք է աւելցնել 80 միլիոն երախաներ, որոնց անունդին մակարդա – կը «չափաւոր» կրնայ նկատուիլ: Ու – րեմն, Ֆրանսայի բնակչութեան չրեմն կրկնապատիկ թիւը ներկայացնող թեր – սուն երախաներ կան: Այլ երկու հա – տատումներ եւս: Մահերուն 30էն 50 տո – հարիւրը նորածիններուն – մանուկներուն հաչոյն կ'արձանագրուին, թերաճ եր – կիրներուն մէջ: Ամէն տարի, աւելի քան կէս միլիոն երախաներ կը կորսնցնեն կ – րենց տեսողութիւնը՝ անբաւարար սնուն – դին հետեւանքով:

Երախաներուն սահմանուած ապէսնե – րէն երկուքը, առնուազն, կարելի է դա – մանել, եթէ, անշուշտ, մարդիկ համա – պատասխան միջոցներու դիմեն: Ասոնք են՝ գաղթական եւ չհագուրդուող երա – խաները:

Տարեկիզրին, ՄԱԿի գաղթականաց գրասենեակը յիշեցուց, թէ աշխարհի տասը միլիոն գաղթականներուն աւելի քան հինգ միլիոնը երախաներ են: Մեծ մասը, իրենց ծնողքներուն նման (եթէ չեն անյայտացած), պատերազմներու զոհեր են: Զորս հինգերորդը երբորդ Աշ – խարհին կը պատկանի: Յատկապէս Վիէթնամցիներ, Խմերներ, Պաղեստին – ցիներ եւ Հարաւ. Ափրիկեցիներ են. սակայն նուազ ծանօթներն ալ պէտք է նկատի առնուին, ինչպէս Լաոսի մէջ հա – լածանքի ենթակայ Մհոնկները, արեւ – մըտեան Սահարայի երախաները: Հազ – մաթիւ այլ երկիրներու մէջ երախաներ կորսնցնելով իրենց ծնողքները՝ գաղ – թականի անստոյգ վիճակին մատնուած են: Արժանթին, Չիլի, Ուրուկուէյ, Ու – կանտա, Կեդրոն. Ափրիկէի Կայսրու – թիւն: Ամէն բախում պետութիւններու միջեւ, ամէն պետական հարուած, քա – ղաքացիական ամէն կռիւ գաղթական կը դարձնեն մեծ թիւով երախաներ:

Երախաներու իրաւանց Ցայտարարու – թիւնը, բանաձեւուած ՄԱԿի կողմէ 1959ին, կը ճշդէ, թէ ոչ մէկ երախայ «պէտք է աշխատանքի ընդունուի՝ յար – մար չափով նուազագոյն տարիքին չհա – ասած»: Բանաձեւը բաւական անորոշ է: Ո՞րն է աշխատանքի մտնելու նուազագոյն տարիքը: Թէեւ այս սկզբունքը վաւե – րացուած է ՄԱԿի անդամ բոլոր Պետու – թիւններուն կողմէ, այսուհանդերձ, այս – օր եւս կ'ոտնահարուի բազմաթիւ եր – կիրներու մէջ: Միջազգային աշխատան – քի գրասենեակին կեդրոնի (ժընեւ) մէկ ուսումնասիրութիւնը՝ հրատարակ – ուած 1978 Օգոստոսին, ցոյց կուտայ, թէ աշխարհի մէջ 14 տարեկանէն վար 52 միլիոն երախաներ կ'աշխատին: Իմանք նոյնիսկ եօթը տարեկան են: Շատեր ան – մարդկային վերաբերումի կ'ենթարկուին, իսկ մեծամասնութիւնը պարզապէս կը չհագուրդուի: Նոյն տուեալներով 42 միլիոն երախաներ, այլ խօսքով բացար – ձակ մեծամասնութիւնը, առանց աչ – խատավարձի կ'աշխատի, յատկապէս երկրագործութեան մարզին ներս: Դեռ կարելի է խօսիլ լայն տարածում գտած սեռային ընոյթի չհագուրդումներուն մասին:

Վիճակագրութիւնները միշտ չէ, որ ճշդրիտ են, քանի բազմաթիւ երկիրներ երախաներուն վիճակը պարզող մարդա – համարներ չեն կատարեր: Այնուամենայ – նիւ, Միջազգային Աշխատանքի գրասեն – եակը հետեւեալ բաժանումները կը կա – տարէ.— Հարաւային Ասիա՝ 29 միլիոն երախայ, Ափրիկէ՝ 10, Արեւելեան Ա – սիա՝ 9, Լատին Ամերիկա՝ 3, այլ եր – կիրներ՝ մէկ միլիոն: Երախաներէն ո – մանք կ'աշխատին ճարտարարուեստի ճիւղերուն մէջ, ուրիշներ սպասաւոր են:

Միջազգային Աշխատանքի գրասենեակը 1973էն ի վեր կը ձգտի ընդունելի դար – ձընել, բոլոր երկիրներուն համար, մի – ջազգային աշխատանքի 58րդ Համագու – մարին հետեւեալ որոշումը. «Սկզբուն – քով, որեւէ ընոյթի աշխատանքի նուա – զագոյն տարիքը պէտք է 15 ըլլայ»:

Անցագրակի արձանագրենք, իբրեւ մեր անցեալի դրական էջերէն մէկը, որ Հա – յաստանի անկախ Հանրապետութեան աշ – խատանքի օրինագիծը սահմանած էր, որ «14 տարեկանից փոքր հասակ ունեցող – ներին աշխատանք տալն արգելուած է» եւ թէ՝ «14 – 17 տարեկան անչափահաս – ները օրուան ընթացքում կարող են աշ – խատել ոչ աւել քան վեց ժամ, հաշուելով նաեւ ճաշի դադարը»:

Այսօր, վեց տասնամեակներ եաք այս օրէնքէն, դեռ չատ ու չատ են այն եր – կիրներն ու վարչակարգերը, ուր երա –

ՊԱՏՎԱՎՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱԶՄԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱԶՄԸ ՈՒ ՆՐԱ ՏԱՐԲԵՐ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂԵՐ

Այրի Տիկին Ցակոբ Վահանեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՑԱԿՈԲ ՎԱՀԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 18ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շորեքշաբթի, Յունիս 20, ժամը 10·30ին Իսիի Հայ Աւետարանական եկեղեցին 28 Ավընիւ Պուրկէն, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

Այրի Տիկին Ալիս Կիւլխատան, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Գալուստեան, Տէր եւ Տիկին կարապետ Կէտիկեան, զաւակները ու թոռները, այրի Տիկին Մարի Միքայէլեան եւ զաւակները (Կրընոպլը), ինչպէս նաեւ Գարիպեան, Բագին, Կէօթ – պէրկ Համալեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, աներձագին եւ ազգականին՝

ՆՇԱՆ ԿԻՒԼԻՍՏԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 15ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շորեքշաբթի, Յունիս 20, ժամը 14·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փըէ Սէն ժերվէյի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Ընտանիքին փափաքին՝ ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՏԷՍԻՆ.— Տէր եւ Տիկին Նազար Օհաննէսեան եւ զաւակները, Հայկ, Գրիգոր Օհաննէսեան եւ այրի Տիկին Անոյշ Գասարճեան (Պէյրութ), այրի Տիկին Արաքսի Կէօքճեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Անժէլօ, Տիգրան Մանկուզօ, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Օհաննէսեան, այրի Տիկին Գոհար Օհաննէսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի կիրակի, Յունիս 24ին, Տէսինի Ս. Աստուածածին եկեղեցին

ԱՑՈՒՀԻ ՏԻԿԻՆ ՊԱՀԱՐ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

մահուան (Պէյրութ) քառասունքին առթիւ:

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Այրի Տիկին Մայրենի Գաբրիէլեան, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Գաբրիէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Գաբրիէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Գաբրիէլեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք և Լուիզ Գալուստեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Յունիս 24, Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ՄԻՍԱԷ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

ՄԱՐՍԷԼ.— Այրի Տիկին Նուարդ Մելքոնեան, Տէր եւ Տիկ. Ժան Մելքոնեան եւ զաւակները, Փաթրիսիա, Ալէն, Գլոռա Արծրունի, Տէր եւ Տիկ. Վահրամ Մելքոնեան, այրի Տիկ. Նուարդ Սարաֆեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Հաթէմեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի կիրակի, Յունիս 24, Մարսէյլի մայր եկեղեցին (Փրատօ) իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, մօրեղբօր՝

ԱՒԵՏԻՍ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, նոյնպէս իրենց արկածամահ աղջկան եւ քեռայրին Ժան եւ Լորա Արծրունիներու (ծն. Մելքոնեան) մահուան 16րդ տարելիցին առթիւ:

Իգիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Յակի Իսիի մանուճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկ. Մ. Պօղոսեանի, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Տէրտէրեանի, Տէր եւ Տիկ. Ն. Սայրինի, Տէր եւ Տիկ. Պ. Սայրինի, տարաբախտ Պերճուհի Թէճիրեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Ծնունդ Օվաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Օվաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ելան – ճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նշան Մինասեան եւ զաւակները իրենց խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց՝ որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով եւ նամակով վշտակից եղան իրենց սուգին՝ իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ քեռայրին՝

ՋԱՏԻԿ ՕՎԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

Տարեվերջի Դպրոցական Հանդէսներ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կապ. Յակի Փարիզի մասնաճիւղի դէպրոցին տարեվերջի հանդէսը Յունիս 24, կիրակի օր, ժամը 4ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պէօ:

Աշակերտներու կողմէ արտասանութիւններ, երգեր եւ նուագ:

Օրուան թէյասեղանին սիրով կը հրաւիրուին ծնողքներ եւ համակիրներ:

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի ինչպէս նաեւ ՀԱՆրի ՌԱՎԵՐԱՑԻ (Պանեէոյի քաղաքապետ) կիրակի, Յունիս 24, ժամը 15·30ին, Պանեէոյի քաղաքապետութեան մեծ սրբահին մէջ,

Salle des Fêtes, Rue Charles Michel's

երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, կատակերգութիւն դպրոցի աչք – կերտներուն կողմէ ու մասնակցութեամբ նախկին աշակերտներու:

Մենապար Գորին Գասպարեանէ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հ. Պալըզճեանի: Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն երգչուհի Էվլին Ալթունեան, նայիրի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանպէկեանի, ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ:

Ճոխ թոմպոլա ի նպաստ դպրոցին ու պիւֆէ:

Կը հրաւիրուին Պանեէօ – Քաշանի ու շրջակայքի հայրենակիցները:

Մուտք 10 ֆր.:

ՄԱՐՍԷՅԻ ՄԷՋ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE

12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

Կիրակի, Յունիս 24, ժամը 16ին, վարպուրական սրահ:

Ցայտագիր աշակերտութեան կողմէ.— խմբերգ, արտասանութիւններ, մեներգ, խմբական արտասանութիւն, թատերախաղ, հայկ. պարեր. պարուսոյց՝ Եւա Արզումանի պատրաստութեամբ: Աշակերտներու ձեռային աշխատանքներու ցուցադրութիւն:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները անխտիր:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Քամփ. Ֆրէժլի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ եւ էքս ան Փրովանսի միօրեայ հայ դպրոցը:

Քամփանեը Ֆրէժլի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ Տիկնանց Օժանդակ վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ իր եկեղեցւոյ կից վազգէն Ա. կաթողիկոս տրահին մէջ գործող հայկական միօրեայ գոյգ դպրոցներու ամավերջի հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 23, ժամը 16ին, նախագահութեամբ Յակոբ եպիսկ. Վարդանեանի:

ՍԷՆ-ԺԵՌՄԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցւոյ եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորած միօրեայ դպրոցի ամավերջի հանդէսը, ղեկավարութեամբ Պ. Յակիկ Եըմազեանի եւ ուսուցչուհի Տիկին Մայտա Կարապետեանի, Յունիս 23, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 20·30ին դպրոցին սրահը:

Արտասանութիւններ, երգեր եւ խըմբերգ աշակերտներու կողմէ, նաեւ կը ներկայացուի զաւեշտ մը:

Սիրով կը հրաւիրուին թաղեցիները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ի նպաստ

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ

կիրակի, Յուլիս 1, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստաններ մէջ

44 – 50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ

— Պատ, պաղ պիւֆէ
— Արեւելեան ճաշեր
— Շամփուրով խորոված
— Մանուկներու համար խաղեր
— Այլազան յայտագիրներ
— Պարի բեմահարթակ

Մասնակցութեամբ

ENSEMBLE MUSICAL ARMENIEN DE TRADITION POPULAIRE
dirigé par GERARD MADILIAN
Groupe Folklorique des enfants d'Arnouvile - les - Gonesse
TRIO TRADITIONNEL ARMENIEN
Aïda Haroutiounian (chant), Elmira Pehlivanian (canon)
Arthaud Pehlivanian (guitare et davoul)

Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի հաճելի կիրակի մը անցընելու

Ծանօթ.— Մոնմորանսի երթալու համար չոգեկառք առնել կառք ալ Նոռէն եւ իջնել Անկէնի կայարանը, անցնիլ կամրջակը եւ թ իւճ օթոպիւսով իջնել կրուէյի կայանը:

Դուռները կը բացուին ժամը 10ին, հանդէսը կը տեւէ մինչեւ ժամը 22

OPERA DE MARSEILLE

Lundi 25 Juin à 21 h. 15

CONCERT

LA

CHORALE SAHAK - MESROP

avec le concours de
L'ENSEMBLE INSTRUMENTAL DE PROVENCE (140 participants)

SOUS LA DIRECTION DE Khachik YILMAZIAN

SOLISTE Loussiné ZAKARIAN

au programme :

KOMITAS, EGMALIAN, BABA DJANIAN, BARTEVIAN, ASLANIANTZ, BRAHMS, SCHUBERT — au piano JULIETTE YILMAZIAN

Réservation : du 11 au 20 Juin
Jacques Chelelekian, Agence Wasteels, 87 La Canebière, Tél (91) 95-90-12
Eglise du Prado (91) 77-84-70
du 21 au 25 Juin location à l'Opéra.

ՎԻՆԻՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան վարչութեան չրջանը լրացած ըլլալով ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամներն ու Վիէնի գաղութին բոլոր անդամները Յունիս 23ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, կիտիսէլլիի սրճարանին վերի յարկը (Փլաս Սէն–Մօրիս):

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Հայրենակիցներէ կը խնդրուի իրենց ներկայութեամբ յարգել հրաւէրը:

Ծանօթ.— Ներկաներու թիւը մեծ – մասնութիւն պիտի համարուի:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

26, Rue Troyon — SEVRES
1978 – 79 ուսումնական տարուան

ՓԱԿՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յունիս 24

Կէսօրուան ճաշ՝ 13ին, պատրաստուած Ժնողաց Միութեան ժրաջան տիկիններուն կողմէ:

Ժամը 16ին՝ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ նախագահութեամբ Սեւրի քաղաքապետին

Ճաշի մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի տեղերը ապահովել՝ հեռաձայնելով՝

534 – 68 – 28

ՅՈՒԼԻՍ 29-ԷՆ ՕԳՈՍՏՈՍ 13
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻԻՆ ՄԸ

կազմակերպութեամբ
ՍԵՒԱՆ ճամբորդական գործակալութեան
եւ ընկերակցութեամբ տնօրէն՝
ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ
օդանաւով մեկնում՝

ԼԻՈՆԷՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ
ՓԱՐԻԶԷՆ

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով անյապաղ արձանագրուիլ

ՅՈՒԼԻՍ 5 ԷՆ ԱՌԱՋ

A LYON

sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS

saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
21
JEUDI
21 JUIN
1979

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար. 260 Ֆ. Վեցամսեայ 140 Ֆ.
Արտասահման – Տար. 300 Ֆ. Հատը – 1 Ֆ. 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 14.407
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
54e ANNÉE No 14.407

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ՝ ԺԱՄ ՄԸ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

ԿԸ ՎՍՏԱՀԵՑՆԷ ՈՐ ԳՆԵԼՈՒ
ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ՉՆՈՒԱԶԻ
ԲԱՑԱ...

Մամուլը, Շաբաթ երեկոյ առաու, «լաւ» կամ առնուազն « բաւական լաւ » որակումը կուտայ Նախագահին ելոյթին հեռատեսիլէն: Մանաւանդ է որ ամէն երկու ամիսը, ժխտական խումբ մը լրագրողներու հետ ղոյց պիտի ընէ հեռատեսիլէն, ամէն անգամ տարբեր կայանէ մը: Երկրորդն էր, զոր Նախագահը ըրաւ երեքշաբթի իրիկուն, չորս լրագրողներու: Եթէ ընդհանրապէս բոլորն ալ կ'ընդունին, որ Նախագահը վարպետ է, նոյնիսկ փայլուն, տէրը իր նիւթին, իմանիքէ կը խորագրէ· « Ժխտքար կը պրուչչ հաւելին առջեւ, արքունիքին չորս լրագրողներուն հետ » մինչ Լիպերասիոն Նախագահը կը գտնէ « անխռով, փայլուն եւ կատարելապէս պարապ »:

Ճիշդ է որ արձակուրդներու նախօրեակին, Նախագահը պէտք է ապահովուած տար որ վախ չկայ որեւէ սահմանափակումի կառքերու երթեւեկին կամ վառելանիւթի համար: Հարկ է սակայն յարգել արագութեան սահմանները, որպէսզի մեր ապրելակերպին մաս պէտք է կազմեն: Շօշափուած գլխաւոր հարցերուն առթիւ, Նախագահը հետեւեալը ըսաւ՝ « Եւրոպական ընտրութիւնները եւրոպական առաջին դէպքը կազմեցին չառնցչ եւ ոչ՝ ազգային դէպքերու դուրսում մը: Կեդրոնի ցանկերն էին որոնք ամէնէն զգալի յառաջդիմութիւնը արձանագրեցին: Եւրոպայի ժողովը թոյլ պիտի տայ որ Եւրոպայի դեմոկրատ արտայայտութիւնը լսուի: Այս է օրինակ պահպանի ուժանիւթի քաղաքականութեան համար: ՀՀՀ·ի (Շերաք) յատկանշական կէտն այն է որ դեր ունեցած է Ե. Հանրապետութեան հաստատման եւ հիմնարկութեան պաշտպանութեան: Մաղթելի է որ վերադառնէ այդ դերը, որ իրն է: Նախկին կացութիւնը երբեք չի վերահաստատուիր, նոր տարր մը կայ մեր կեանքին մէջ, քարիւղը հաղուագիւտ եւ սուղ պիտի մնայ: Հարց չկայ աճը զսպելու, այլ պէտք տարբեր կերպով կազմակերպելու: Երբ քարիւղի ծախքերը 15 միլիառէն, 1975ին, կ'անցնին 70 միլիառի այս տարի, գնելու կարողութիւնը արհամարհել կ'անգլնենք: Հարց չկայ սակայն գնելու կարողութիւնը նուազեցնելու »:

Անխուսափելի հարցումն ալ կայ անշուշտ, ինչ կը վերաբերի իր թեկնածութեան 1981ին: Շեշտելէ ետք թէ « վերջին անգամն » է այդ թուականէն առաջ, որ կը պատասխանէ այդ հարցումին, ըսաւ թէ իրեն համար, աւելորդ եւ վնասակար է հարցը դնել: « Չեմ խորհիր որ լաւ է որ Նախագահ մը թեկնածու դառնայ 18 ամիս առաջ, որովհետեւ այդ պահէն սկսեալ կը դադրի Նախագահ ըլլէ եւ իր որոշումներուն հանդէպ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԷՋԷՎԻՏ «ՓՐԿԵՑ» ԻՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

Էճէվիտ կառավարութիւնը վանգայ վիճակի մէջ էր քանի օրէ օր կը կորսնցնէր, արդէն խախուտ մեծամասնութիւնը, զոր կը վայելէր Ազգ· ժողովին մէջ: Այլեւս միայն 221 ձայն ունի, ընդդէմ 223ի, 450 երեսփոխանի վրայ (նախագահը չի քուէարկեր եւ հինգ թափուր աթոռ կայ): Այս պայմաններու տակ է, որ երեքշաբթի օր, տապնապալի ժամեր կ'ապրէր, օրակարգի վրան ալ բանաձեւի մը արձանագրութեան հարցը կար Մաքսաւոր եւ Մենաշնորհներու նախարարին դէմ, որ զեղծումի ամբաստանութեան տակ է: Կացութիւնը փըրկուած էր Էճէվիտի համար, այն առեն երբ իրեն զօրավիգ երեսփոխանները նիստին չէին գար եւ որովհետեւ 226 հոգիի ներկայութիւնը պարտաւորիչ է որպէսզի նիստը տեղի ունենայ, հարցը, առժամապէս, կը լուծուէր: Եւ կարեւոր է երկրին համար քանի եթէ կառավարութիւնը իյնայ եւ տապնայ մը ծնի, Դրամական Միջազգային Հիմնարկութիւնը իր խոստացած դրամը չի տար, մինչ, այդ դրամին սէրտյն Թուրքիա 80 առ հարիւր արժեզրկեց իր դրամը եւ տնտեսական զանգան միջոցներ ձեռք առաւ:

Բայց, ընդհանուր ձեւով, « փղոցի մարդը » կ'ըսէ Ֆիկառոյի թղթակիցը, զղուած է « երեսփոխանի բրաֆիէմ մասին լսելէ »: Արդարեւ շատ չշուկներ կան որ կառավարութեան կողմնակից 3 – 4 երեսփոխան « միւս » կողմ կը փոխադրուին կամ ճիշդ հակառակը, (ասոնք ալ կաշառքներով անշուշտ) այսինքն ընդդիմութենէն էճէվիտի կողմնակիցներուն կը միանան, որպէսզի կառավարութիւնը « ապրի » մինչեւ Հոկտեմբեր 14ի ընտրութիւնները:

որոշ կասկածամտութիւն մը կը ծնի՝ ընտրակո՞ն թէ ազգային որոշումներ են: Բայց Նախագահը կ'ըսէ նաեւ՝ կը մաղթեմ նախագահի իմ պաշտօնիս դլուխը մնալ յորչափ կարելի ըլլայ, այդ պատճառով այդ հարցումը չունին ինծի տալիք »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՑԼԻ բողոք բարձրացուց Վալտհայմի մէ ՄԱԿի (Լիբանան մնացող) 2 սպաներու դէմ, որոնք զէնքի թրաֆիքով կը զբաղին: Իսրայելեան իշխանութիւնները առաժամապէս բառարկած են երկու սպաները, որոնք բռնուած են արկածի մը հետեւանքով, Պաղեստինցիներու սահմանուած զէնքերով լեցուն իրենց կառքով:

ՆԻՔՍԱՍԿՈՒԱԶԻ քաղաքացիական պատերազմը կը չարունակէ սաստկանալ: Առաջին անգամ ըլլալով Անթանիօ Սոմոզայի մենատիրութիւնը անկման լուրջ վտանգի մէջ կը գտնուի: Սոմոզա տոհմը կառավարած է երկիրը մօտ 45 տարիէ ի վեր, կէս – ուսուսպետական եւ կէս – կաթոլիքական միջոցներով, չնորհիւ Միացեալ Նահանգներու օգնութեան եւ ուրիշ Լատին Ամերիկեան երկիրներու անտարբերութեան: Ներկայիս, վերջին – ները (մանաւանդ Քոսթա Ռիքա, Վենեզուէլա, Փերու, Էքուատոր եւ Գոլոմպիա) դրական դիրք կը բռնեն հանդէպ յեղափոխական Սանտինիսթ չարժումին, իսկ Ամերիկա քիչ մը աւելի չէզոք է՝ քան

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՏՈՒՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 12 – 18)

ՀԱՅՑ ՀԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐ ԼԵՆԻՆԳՐԱԴԻ ՄԷՋ

Ակադ· Մ. Աբեղեան Ակադեմիայի Գրականութեան Հիմնարկը (Պուշկինեան տուն) կազմակերպած է հայ հին գրականութեան օրեր: Այդ առթիւ Հայաստանէն Նեւայի ափերը մեկնած են Մ. Աբեղեան Գրականութեան Հիմնարկի, Երեւանի Համալսարանի եւ Մատենադարանի աշխատակիցները: Անոնք հանդէս եկած են հայ – ռուսական մշակութային կապերու պատմութեան, միջնադարեան հայ առաքելութեան եւ մանրանկարչութեան, Գրիգոր Նարեկացիի « Մատեան ողբեր – գութեան » պոէմին, ներկայիս հրատարակութեան պատրաստուող « Հայ հին գրականութեան յուշարձաններ » ռուսերէն մատենաշարին եւ գիտական այլ հետազօտութիւններու նուիրուած զեկուցումներով: Հայ դասախօսներու զեկուցումները մեծ հետաքրքրութիւն առեղծած են Լենինգրադի գրադէտներու, արուեստագէտներու եւ արեւելագէտներու չրջանակին մէջ: Տեղի ունեցած է միտքերու փոխանակում, որու ընթացքին ընդգծուած է համատեղ քննարկումներու նշանակութիւնը հայ եւ ռուս միջնադարեան գրականութիւններու ընդհանրութիւններու եւ ազգային իւրայատկութիւններու ըմբռնումին մէջ: Այս հանդիպումը երկրորդն էր հայ եւ լենինգրադի գրադէտների միջեւ: Առաջինը տեղի ունեցած էր Ապրիլին Երեւանի պետական համալսարանին մէջ, ուր կատարուեցան ռուս հին գրականութեան ընթերցումներ: Երեւանի եւ Լենինգրադի մէջ կարդացուած զեկուցումները առանձին գրքոյկով պիտի հրատարակուին Պուշկինեան տան կողմէ:

×

Մ. ԱԲԵՂԵԱՆԻ ՆԿԱՐՆԵՐՈՒՆ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԻՍԸ

Երեւանի Նկարիչներու տան մէջ բացուած է Մհեր Աբեղեանի անհատական ցուցահանդէսը, որ կազմակերպուած է իր 70ամեակին առթիւ: Ցուցադրութեան դրուած են 200է աւելի գործեր:

×

ՆԿԱՐՉՈՒՀԻ ՔՆԱՐԻԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԵՐԸ

Պուլկարիոյ մէջ՝ միջազգային բացօթառաջ Սանտինիսթները գրաւած են երկրին երկրորդ ամէնէն կարեւոր քաղաքը, Լէոն, եւ մայրաքաղաքին՝ Մանակուայի աղքատ թաղամասերը, ուր արիւնահեղ կռիւներ կը չարունակուին: Կ'ըսուի թէ 1970ի ծանր երկրաչարժը աւելի քիչ վնասեց մայրաքաղաքին, քան ներկայ կռիւները:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Նիւզուիք չարաթաթերթին համաձայն Բրեժնեւի հիւանդութիւնը ուղեղային սնդեռակութիւն է եւ այլեւս միայն մէկ – մէկուկէս տարի կրնայ աշխատիլ կամ որոշում տալ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԺԻՍԿԱՐ ինչպէս ամէն տարի Մոն Վալերիէն գնաց, որ կօրի Ցունիս 18ի կոչին 39րդ տարեդարձին առթիւ:

հայ ցուցահանդէսին, Երեւանցի նկարչուհի Քնարիկ Վարդանեանի ճեպանկարները հիմք ծառայած են իր « Բարեկամների երկիրը » նկարներու շարքի ստեղծման: Մօտ երեսուն կտաւներ կ'արտայոլացնեն Պուլկարիոյ գեղեցկութիւնը, ճարտարապետական յուշարձանները: Ասկէ առաջ ալ լայն արձագանգ գտած էին էին Արփի – Սեւան ջրատարի չինարար – ներուն նուիրուած իր կտաւները:

×

Մ· ԱՍԼԱՄԱԶԵԱՆԻ ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱՇԱՐԸ

Նկարչուհի Մարիամ Ասլամազեան, որ քանի մը տարի առաջ հնդկական նկարաշարքին համար արժանացած էր Ներու մրցանակին, ուսարտած է Հնդկաստանի նուիրուած կտաւներու նոր շարք մը: Քանի մը տասնեակ կտաւներու եւ ջրաներկներու մէջ արտացոլուած են Հնդկաստանի քաղաքներէն ստացած տպաւորութիւնները: Հայ նկարչուհին Հնդկաստան այցելած է կառավարութեան հրաւէրով, ինչպէս նաեւ իբրեւ դրօսաշրջիկ: Հնդկական մթնիջները չատ անգամ ցուցադրուած են Մոսկուա եւ Երեւան կազմակերպուած իր անհատական ցուցահանդէսներուն մէջ: Նկարներու շարքեր նուիրած է նաեւ Ճապոնի, Եգիպտոսի, Մատակասկարի, Փարա – կուէյի, Իտալիոյ:

×

ԱՆՀՈՂ ՄՇԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՂԱՆԱԿԻՆ ՇՈՒՐՋ ԳԻՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Գիտնականները փաստած են, որ վարդաբոյր խորդենիի քառապատիկ բարձր բերք կարելի է ստանալ ոչ թէ արդաւանդ հողերու, այլ հրաբխային խարամով եւ խիճով պատած կրաճոյլէ մարգերու մէջ: Հոս բոյսերու աճը մէկուկէս անգամ կ'արագանայ, իսկ բերքը կը ստացուի տարեկան ոչ թէ մէկ, այլ երկու անգամ: Եւ այս՝ չնորհիւ բոյսերու անհող մշակութեան եղանակին: Այս նիւթին չուրջ համամիութենական գիտական ժողով մը դումարուած է Երեւանի մէջ, մասնակցութեամբ Մոսկուայի, Կիեւի, Տոլեատիի, Սուրգուտի եւ Երեւանի մասնագէտներու:

×

Կ. ՊԱՄՄԱՃԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

« Սովետական գրող » հրատարակչականը « Սփիւռքահայ գրողներ » մատենաշարով լոյս ընծայած է Կարիկ Պասմաճեանի «Վերադառնում եմ իմ սկիզբը» հատորածաւն: Յառաջաբանը գրած է Վահագն Դաւթեան:

×

ԱԼԱՎԵՐԴԻ ՄԵՏԱՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Ալավերդիի լեռնամետաղագործական ձեռնարկութիւնը ձեռք ձգած աշխատանքի բարձր ցուցանիշներու համար պարգեւատրուած է Ղորհ· Միութեան դունաւոր մետաղագործութեան նախարարութեան եւ ճիւղին արհեստակցական միութեան կեդր· կոմիտէի կարմիր դրօշակով: Ձեռնարկութիւնը, որ 200 տարի առաջ ստեղծուած է, վերջին տարիներուն դարձած է արդիական սարքաւորումներ ունեցող կեդրոն մը, որուն արտադրութիւնը կը ղրկուի Ղորհ· Միութեան բոլոր երկիրները:

ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼ՝ ՈՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Գրեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ամերիկայի մէջ հափազանց ընդհան – րացած է հարցախոյզի օգտագործումը, նման հարցեր լուծելու համար: Այսինքն՝ որեւէ ապրանքի գնորդներուն, ներառ - եալ թերթի մը բաժանորդներուն, կ'ուղ- ղուին իրենց հետաքրքրութիւններու թե- ւարկումը խնդրող հարցարանները նշմա- րել՝ որ ամերիկացի իմքագիրը իր թերթը իր ապրանք տեսնելու պատրաստ է, բան մը՝ որ դէմ է հայ մամուլի կոչու – մին: Բայց եւ այնպէս հայ մամուլն ալ կը բանի տնտեսական ընդհանուր գլոյթի մը մէջ, նոյնիսկ տնօր'ը գրաշարներն ու իմքագիրները պէտք եւ իրաւունքը ու- նին իրենց յանապաղօրեան ապահովելու, եւ ուրեմն չեն կրնար գերծ մնալ նման մտահոգութիւններէ:

Անկասկած, նման հարցախոյզ մը՝ ուղղուած հայ ընթերցող զանգուածին, ցոյց պիտի տար որ անոր մաս կազմող - ներու մեծամասնութիւնը (գուցէ՝ վատ ազդային դաստիարակութիւն ստացող չրջաններու մէջ ընթերցողներու ճնշիչ մեծամասնութիւնը) պիտի նախընտրէր որոշ նիւթեր, եւ չատ մեծ հետաքրքրու- թիւն մը ցոյց պիտի չտար կարգ մը գրող- ներ եւ մտաւորականներ հետաքրքրող նիւթերու հանդէպ, մանաւանդ եթէ բարդ է անոնց լեզուն եւ նիւթը:

Լեզուի հարցը անխուսափելի է, եւ մեր ճաշարանային եռախօսութեան ընթացքին չօչափեցինք զայն: Անկարելի է չնշմա- րել որ մեր ճառախօսներէն եւ բանաս - տեղծներէն չատե'ր, ու մեր մամլոյ աշ- խատակիցներէն ոմանք գոնէ, կը գոր - ծածեն հայերէնի բառամթերք մը՝ որ անհասկնալի կը դարձնէ իրենց ըսելիքը, ունկնդիր կամ ընթերցող զանգուածի մե- ծամասնութեան համար· ինչի՞ կը պար- տինք նման երեւոյթ:

Նորի՛ն բարդ է լանդիրը, մէկ պատաս- խանով լուծելի չէ: Օրինակ՝ ես զանա- զան տեսակէտներու ծանօթ եմ այս հար- ցին, բանաստեղծական մարզին մէջ մասնաւորաբար, ու մտաւորական մար - զերու մէջ՝ ընդհանրապէս: Ա.) Կան բա- նաստեղծներ, որոնք մտահոգ են հայ լեզուի մասին, չեն ուզեր որ անոր հըս- կայ բառապաշարը թաղուած մնայ փոշոտ բառարաններու մէջ· կ'ուզեն որ ժողո – վուրդը հանդիպի այդ բառերուն, եւ ու- րեմն մասամբ իրը ազգային պարտակա- նութիւն, մասամբ ալ իրը լեզուն սիրող անձեր, կը գործածեն զանոնք:

Բ) Կան բանաստեղծներ՝ որոնք տեսա- կանօրէն կամ սկզբունքի հիման վրայ, բանաստեղծութիւնը կը համարին լեզուի ամբողջականութեան հետ դիրկընդխառն պայքար կամ հանդիպում: Այսինքն՝ բա- նաստեղծութեան բուն առանցքը, անոնց համար, լեզո'ւն է, եւ ոչ զգացումը, մը- տածումը, կամ դասական ձեւերը, եւն.: Այս տեսակէտով չարժողին համար ստի- պողական է զօրաշարժի ենթարկել լեզուի բոլոր միաւորները, արմատներն ու բարդ բառերը:

Գ) Կան բանաստեղծներ, ինչպէս նաեւ անչուչա զանազան մտաւորականներ, ո- րոնք կը պայքարին իրենց բարդ մտա- ծումներուն հետ, անոնց ձեւ ու կառոյց տալու համար, եւ այս պարագային, բարդ պարունակութիւնը կը պահանջէ նաեւ բարդ լեզու: Կան ընթերցողներ, որոնք կը հաւատան թէ բարդը լաւ հաս- կցողը կրնայ պարզ ձեւով բացատրել իր հասկցածը: Որոշ չափով ճիշդ է սա, եւելի՛ մտաւորականին համար, քան բանաստեղծին, սակայն միայն որոշ չա- փով: Ամէն մտածում առակի կարելի չէ վերածել, ոչ ալ ամէն զգացում՝ կաղա- պարատիպ էլիշէի:

Դ) Կան բանաստեղծներ եւ գեռ ուրիշ, ամէ՛ն տեսակի գրողներ, որոնց համար խաղի հաճոյքին նմանող հաճոյք մը կայ՝ բարդ բառախաղերու մէջ· հաճոյք՝ որ անոնք կ'ուզեն բաժնել ընթերցողին հետ:

Ե) Վերջապէս կան Հայութեան բա- նախօսներէն ու գրողներէն չատեր՝ զորս կը լսենք մեր բեմերէն, եւ որոնց յօդուածներն ու ոտանաւորները կը կարդանք քիչ մը ա- մէն տեղ: Տարօրինակը սա է, որ անցեալ յիսուն տարուան ընթացքին զանգուածի նախընտրած գրողները եղած են այս մարդիկը, մարդիկ՝ որոնք ըսելիք քիչ բան ունեցած են ու իրենց գաղափարնե- րու սակաւութիւնը պահած են բառակոյ- տերուկ տակ· եւ ի՛նչ բառեր, — երկա- րապատում, բառաբաններէ եւ հին դամ- բանականներէ առնուած, անհատական – նուիրում չունեցող եւ անդադար կրկնուող բառեր, չարուած՝ իրարու հետ չատ քիչ կապ ունեցող նախադասութիւններ ստեղծելու համար: Հետաքրքրականը սա է որ մեր զանգուածները այնքա՛ն երկար տանեն օրօրուած են անոնցմով որ կա՛մ անոնց անտեղի բարդութիւնն ու պարա- պութիւնը չեն նշմարեր, եւ կամ՝ ճանչ- նալով խօսքին թնոյթը առաջին իսկ նա- խադասութենէն, ապահով կը զգան ինք- զինքնին, աչք մը կը նետեն սիւնակին վրայ, ու կ'անցնին: Ջեն կարդար յա- ճախ, բայց չեն լողոքեր ալ:

Եւ կամ, աւելի ճիշդ է ըսել, չէին քո- ղոքեր, որովհետեւ ներկայիս առողջ չար- ժում մը կայ, միջին եւ երիտասարդ տա- րիքի սերունդներուն մէջ մանաւանդ, չարժում՝ որ կը մերժէ փչոցներն ու բա- ռակոյտերը: Դժբախտաբար, մղուած հայ ժողովուրդի աւանդական ու անփո- փոխ « գործնականութեան ոգի »էն, այս նոր ընթերցողնե՛րն ալ կը հաւատարեցնէն բարդը՝ անպործնականին:

Ողբացեալ բանաստեղծ Յարութ Կոս – տանդեան ըսած է, որոշ հայ գրողներու մասին, — « փնտռում են խրթինը· խո- րունկը չե՛մ ասում, խրթինը, խրթնա – նութիւնը՝ որը հակառակ է բանաս – տեղծութեան մասին իմ հասկացողու – թեանը, — լինել պա՛րզ, բայց խորունկ»: (Տե՛ս՝ « Հարցազրոյց Յարութ Կոստանդ- եանի հետ », Շ. Մանոյեան, Յառաջ, 1978 Հոկտ.):

Այս բոլորը չատ լաւ, բայց հոս ըս- տեղծուող հակասութիւնը չի բաւեր լիո- վին արդար չէ, ո՛չ բանաստեղծներուն հանդէպ, ոչ ալ ուրիշ ձեւով գրողներուն: Կոստանդեան մէկն էր այն քիչերէն, ո- րոնք գիտցան զանազանել բարդը՝ խըր- թիւնէն, եւ ուրեմն ան իրաւունքը ունէր հակադրելու պարզը եւ խրթինը, ու երկ- րորդը մերժելու: Սակայն անկարելի է, նոյնիսկ աննեղելի՛ է հաստատել, որ « բարդ »ին ու աւելորդ « խրթին »ին միջեւ տարբերութիւններ չկան: Կան մտածումներ, տեսութիւններ, ինչպէս նաեւ զգացումի երկուութիւններ եւ անո- րոշութիւններ, զորս չենք կրնար զոհել պարզի տարուչանին առջեւ, որքան ալ հոն հայ ժողովուրդը սիրէ խնկարկել պարզութիւնն ու միամտօրէն հասկցուած պործնականութիւնը:

Կը մնայ, սակայն, Հայ ընթերցող զանգուածը, որ նման բացատրութիննե- րով կրնայ չգոհանալ, կրնայ պատասխա- նել.— « չատ լաւ, Հայութեան նոր բա- նաստեղծները, մտաւորականները, փի- լիսոփաները եւայլն, թող գրե՛ն, ինչպէս որ կ'ուզեն: Ըլլա՛յ արդարօրէն բարդ, ըլլա՛յ անարդարօրէն խրթին՝ անոնց ըսա- ծը չի՛ հետաքրքրեր մեզ, մենք մեր օ- րաթերթերուն մէջ պարզ բաներ կ'ուզենք: Այդ միւսները ուրիշ տեղ հրատարակե- ցէ՛ք»:

Պատասխանս կը սկսի փոքր փակափ- ակի մը մէջ: Ֆրանսա, Ամերիկա եւ Արեւ- մտեան Եւրոպայ ունին գրողներ, որոնց գործը ժողովուրդին մէկ հազարերորդը միայն կը հետաքրքրէ· չեմ չափազանցեր: Ժաք Տէրրիսայի պէս գրող մը գուցէ 5000 ընթերցող կ'ակնկալէ իւրաքանչիւր յօդուածի համար, եւ անոնց կը հանդի- պի մասնագիտացած վերնախաւի մը պար- բերաթերթերուն մէջ: Ժողովուրդին հո- գը չէ, ոչ ալ ի՛րը: Ցիսուն միլիոն Ֆը- րանսացիին 5000ը, այսինքն՝ մէկ հազա- րերորդը, կը հետաքրքրուին, եւ այդ կը բաւէ:

Սակայն պետական սիսթեմ ու տնտե- սութիւն չունինք մենք, Սփիւռքահայերս, եւ մեզի պէտք եղածը չի՛ կրնար Հայաս- տանէն գալ ամբողջովին: Հոն տիրող քա- ղաքական պայմանները կ'արգիլեն այդ, ես կը հաւատամ որ պիտի արգիլէին այդ նոյնի՛սկ եթէ որոշ կաչկանդումներէ ան- կախ ըլլար մեր Հայրենիքը: Կովկասահա- յը չի կրնար տալ Սփիւռքահայուն այն ամէն ինչը, որուն պէտք ունի ան, թէեւ

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

Յունիս: Քննութիւնները ամիսը, մա- նաւանդ Պաքալօրէայի:

Բանավէճ, մերժում, ընդվիմութիւն: Բաւական աղմկալից դպրոցական տարե- շրջանի մը աւարտին, բովանդակ Ֆրան- սայի մէջ 347·774 աշակերտ կը դիմա- դրաւէին պաքալօրէայի քննութիւնները որպէս անհրաժեշտութիւն մը սակայն ա- ռանց մեծ խանդավառութեան, տրուած ըլլալով վերջին տարիներու արժեզրկու- մը, հետեւանք յաջորդական եւ չափա- զիրար հակասող բարեփոխումներուն, ո- րոնք սակաւցեցին անկայունութեան եւ անապահովութեան զգացում մը: Նոյն – պէս, առենօք պաքալօրէան գործօն կեանքի բանալին էր: Այսօր, կրնանք ը- անկասկած Հայաստանի մէջ տարուած ո- րոշ աշխատանքներ, օրինակ, պատկառե- լի Համայնապիտարանի մը հրատարա- կութիւնը, մեծ նպաստ մըն է Սփիւռքի համար ալ:

Հարցը սակայն մեր ներկայ իրակա- նութիւնն է, եւ անոր մէջ չկայ լուրջ պարբերաթերթ մը, ուր բարդ հարցերով զբաղող գրող մը կրնայ անկաչկանդ ըզ- բաղիլ իր տեսութիւններով, ուր ան կըր- նայ խօսիլ այն մի քանի հարիւր Սփիւռքահայերուն հետ՝ որոնք կ'ուզեն զբաղիլ նոյն հարցերով: Եւ այդ չգոյու- թի՛ւնն է պատճառը, որ մեր օրաթերթե- րուն մէջ լոյս կը տեսնեն որոշ յօդուած- ներ, որոնք՝ թէ՛ ընթերցող զանգուածի նախընտրութեամբ, թէ՛ ալ հեղինակնե- րուն՝ պէտք է մտանգիտական պարբե- րաթերթերու մէջ լոյս տեսնէին:

Եւ ճիշդ հո՛ս է որ Հայ թերթի խմ- բագրին «գատական», այսինքն՝ գատու- մի դերին կենսականութիւնը ակնբախ է: Հայ խմբագիրը ամէն օր ստիպուած է նժարին մէջ կշռել զանազան ազդակներ, երբ իր դրասեղանին վրայ կը գտնէ ա- մէ՛ն տեսակի աշխատակցութիւններ, ո- րոնցմէ ոմանք մատչելի են, սակայն կրնան հետաքրքրել փոքր չրջանակ մը միայն, եւ ուրիշներ՝ բարդ ու դժուարա- մատչելի:

Ան ստիպուած է հարց տալ, թէ իր թերթի ընթերցող զանգուածին ո՞ր հա- մեմատութիւնը կը հետաքրքրուի որոշ յօդուածով մը: Եթէ արդէն ունի նիւթեր՝ որոնք կը հետաքրքրեն ժողովուրդի մե- ծամասնութիւնը, կրնայ հրատարակել բաղդատաբար փոքր թիւով անձեր հե- տաքրքրող յօդուած մը, վստահ՝ որ ար- դէն մատակարարած է ուրիչ պէտքերու: Կամ կրնայ հաւատալ, որ թէեւ իսկա- պէ՛ս չատ բարդ է նիւթ մը, պէ՛տք է լոյս տեսնէ ան, որովհետեւ հասկցողնե- րուն համար չատ օգտակար պիտի ըլլայ: Վերջապէս՝ մտածումի մը արժէքը իր մատչելի ըլլալուն մէջ չի կայանար մի- այն, այլ նաեւ, իր օգտուին: Այսինքն՝ եթէ խօսինք մի քիչ միամիտ բայց գու- ցէ օգտակար թուաբանութեամբ, չատ հասկցողներու թիւը եթէ բազմապատ- կենք հասկցուած մտածումի փոքր օգտա- կարութեամբ, արդիւնքը հաւասար է այն թիւին, որ պիտի ստանանք՝ բազմապատա- կելով քիչ հասկցողներու թիւը մեծ օգ- տակարութեամբ:

Ինքզինքս մղուած կը զգամ նման քիչ մը տարօրինակ ճիգերու եւ բացատրու- թիւններու, որովհետեւ ինծի համար յըս- տակ է յօդուածիս խորագրին պատասխա- նած հարցումին պատասխանը: «Հայ Մա- մուլ՝ Որո՞ւն Համար» հարցումին, ար- դար միակ պատասխանն է,— «բոլորի՛»: Եւ այդ «բոլորը»կ'ընդգրկէ նաեւ այն փոքրամասնութիւնները, որոնցմէ ոմանք կը հետաքրքրուին հին յուչերով, ուրիչ- ներ՝ հանդէսներու նկարագրութիննե- րով, եւ գեռ ուրիչները՝ բարդ բանե- րով: Որքան ատեն որ զանազանուած, խաւաւորուած մամուլ չունի Սփիւռքը, Հայ մամլոյ ու Հայ խմբագրին ճիտին պարտքը կը մնայ ամէն օր հրատարա- կել օրաթերթեր, որոնց մէջ մեծամաս- նութեան պահանջքներէն անդին ճանչը- ւած են նաեւ փոքրամասնութիւններու պահանջքները:

սել թէ կղզեանքը որ կը բանեցնէ, կը բացուի չատ յաճախ փակ դռնելու վրայ: Այսուհանդերձ, երբ Յունիսը կուգայ, այս « ճչմարտութեան քննութիւնը » առ- նուազն երեք չաբթուան համար կը վե- րագտնէ հանրութեան մօտ, դրեթէ ան- առարկելի վարկ մը:

Արդ, ինքնավստահ ու համարձակ կամ վարանոտիտ ու երկչոտ կամ արդէն խոր հրաժարած ու տրտմած տղաք ու աղջիկ- ներ կ'ապրին քննութիւններու տենդին մէջ: 104·941 աշակերտներու համար թեկնածու թեքնիք պաքալօրէային ճըշ - մարտութեան ժամը հնչեց Յունիս 13ին, իսկ ընդհանուր ուսուցման պաքալօրէայի քննութիւնները սկսան Յունիս 19ին՝ 242·803 թեկնածուներու համար:

1979ի պաքալօրէան անցեալ տարուան վրայ ոչ մէկ նորութիւն կամ փոփոխու- թիւն կ'արձանագրէ: Սեռերու բաժա - նումը կը մնայ նոյնը: Պաք. Ա.՝ իմաս- տասիրութիւն եւ գպրութիւն, պաք. Պ՝ տնտեսութիւն եւ ընկերային հարցեր, Պաք. Մէ՝ մաթեմաթիք եւ բնագիտու - թիւն, Պաք. Տէ՝ բնական գիտութիւններ եւ մաթեմաթիք, Պաք. Ը՝ թեքնիք եւ մաթեմաթիք, իսկ Պաք. Էֆ՝ որ ուղղակի կ'առաջնորդէ դէպի գործօն կեանք:

Ընտրեալներու թի՛ւը: 67 առ հարիւրի չուրջ հաւանաբար եթէ նկատի ունե - նանք անցեալ եւ նախանցեալ տարիներու վիճակագրութիւնները:

×

Առաջին դասարանի աշակերտներուն համար կայ Ֆրանսերէնի կանխեալ քն - նութիւնը, գրաւոր եւ բերանացի մաս- րով, որ կը սկսի Յունիս 26ին:

×

Գալով երկրորդական ուսումներու ա- ռաջին չրջանի վկայականին, այսինքն՝ Պէ· Ը· Փէ· Սէ·ին, կը վարանինք քն- նութիւն բառը գործածելու քանի անցեալ տարուընէ լ վեր պետական դպրէժներու եւ լիսէներու ինչպէս նաեւ կրթական նա- խարարութեան հետ համաձայնագիր ու- նեցող փրիվէ հաստատութեանց մէջ ղբղ- րոցական գրքոյկի պարզ քննութեան վը- րայ, յատուկ քննիչ ժիւռիի մը կողմէ, կը տրուի վկայականը բոլոր անոնց, ո- րոնք իրենց տարուան նիչերով եւ դնա - հատումներով արժանի կը նկատուին: Կրնանք ըսել թէ ժիւռիները չատ յաճախ բարեացակամ են: Կը մնան քննութեան, մերժուած աշակերտները (չուրջ հարիւ- րէն քասն) եւ բոլորովին փրիվէ հաս- տատութիւններ յաճախող աշակերտները: Հոս ալ յաջողութիւններու թիւը բա- ւական բարձր է: Արդ, ինքնաբերաբար արդէն Պէ· Ը· Փէ· Սէ·ն կորսնցուցած է իր արժէքը: Աւելցնենք որ 1982ին Պէ·Ը· Փէ· Սէ·ն պիտի փոխարինէ « գրչէժներ ու պրըվէն », բոլորովին ջնջելով քն- նութեան դրութիւնը: Պէ· Ը· Փէ· Սէ·ի ժիւռիները, ըստ ակադեմիաներու կը հաւաքուին Յունիս 18էն սկսեալ, իսկ քննութիւնները պիտի ընթանան Յունիս 25էն 30:

Ուսումները չարունակող աշակերտնե - րուն համար Պէ· Ը· Փէ· Սէ·ն այնքան ալ կարեւորութիւն չունի, սակայն իրենց ուսումները երրորդ դասարանի աւարտին վակող աշակերտներուն համար տեսակ մը պահակամ մըն է մակարդակի մը հաս- տատումն է:

×

Կան նաեւ բոլոր Սէ· Ա· Փէ·ները, այսինքն արուեստագիտական ընդունա - կութեան վկայագիրները: Թեկնածուները ընդհանրապէս թեքնիք ուսմանց հաստա- տութիւններու աշակերտներն են որոնք կատարած են ընդհանրապէս երեք տար - ուան չրջան մը եւ որուն աւարտին կը մտնեն ուղղակի գործօն կեանքի մէջ:

×

Աչխատանքէն յետոյ հանդիստ:

Քննութիւններու ժամանակէն վերջ արձակուրդները:

Կը մաղթենք բոլորին արդար վար - ձատրութիւնը իրենց կատարած ճիգե - րուն:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՄԱՀԱՑՈՒ — ԾԵՍԻՄՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ
ՊՐԱՅԼ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱՀԱՆԳԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒ
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
ՊՈՍՏՈՆ, ՄԱՍՍԱՉՈՒՍԵՏՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱՀԱՆԳԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒ
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
ՊՐԱՅԼ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱՀԱՆԳԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒ
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
ՊՐԱՅԼ

ՊՈՍՏՈՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

ՊՈՍՏՈՆ, ՄԱՍՍԱՉՈՒՍԵՏՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱՀԱՆԳԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՊՈՍՏՈՆ, ՄԱՍՍԱՉՈՒՍԵՏՑ

ՇԱՒ.— Այրի Տիկին Ովսաննա Շահպազեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Շահպազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պաթիսթ Մալճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Շահպազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռոլան Պօրէլ եւ զաւակները, Օր· Օր· Ժերմէնն եւ Քլօտին Շահպազեան, Պ· Յարութիւն Շահպազեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Մաքրուհի Խաչատուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Շահպազեան եւ զաւակները եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ՆԱԶԱՐԷԹ ՇԱՀՊԱԶԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 12ին, 73 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Ուրբաթ, Յունիս 15ին ժամը 10ին Շասսիւռ-Թոն։

ՀՈԳԵՒԱՆԳԻՍՏ

Պր· Արամ Տէտէեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէտէեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Տէտէեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Յունիս 24, Շաւիլի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, իրենց կնոջ, մօր եւ եղբօր կնոջ՝

ԳԵՂՈՒՀԻ ՏԷՏԷԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

ՏԷՄԻՆ.— Տէր եւ Տիկին Նազար Օհաննէսեան եւ զաւակները, Հայկ, Գրիգոր Օհաննէսեան եւ այրի Տիկին Անոյշ Դաւթեան (Պէյրութ), այրի Տիկին Արաքսի Կէօքճեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Անժէլօ, Տիգրանուհի Մանկուզօ, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Օհաննէսեան, այրի Տիկին Գոհար Օհաննէսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի կիրակի, Յունիս 24ին, Տէրնի Ս· Աստուածածին եկեղեցին

ԱՑԻԻ ՏԻԿԻՆ ՊԱՇՄ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

մահուան (Պէյրութ) քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Նուարդ Մելքոնեան, Տէր եւ Տիկ· Ժան Մելքոնեան եւ զաւակները, Փաթրիսիա, Ալէն, Գլառա Արծրունի, Տէր եւ Տիկ· Վահրամ Մելքոնեան, այրի Տիկ· Նուարդ Սարաֆեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ· Հաթէմեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Յունիս 24, Մարսէյլի մայր եկեղեցին (Փրատօ) իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, մօրեղբօր՝

ԱՒԵՏԻՍ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, նոյնպէս իրենց արկածամահ աղջկան եւ քեռայրին Ժան եւ Լորա Արծրունիներու (Ծն· Մելքոնեան) մահուան 16րդ տարելիցին առթիւ։

Իգիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը, Մայիս 6ի ուսանողական ճաշի առթիւ, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Փէէրօ ըլ Լու վաճառատան կողմէ մուշտակէ վեսթ մը, Պէգարեան հաստատութենէ՝ մուճակներ (երկու տասնեակ) նաեւ Քէհէեան 200 Ֆր·, Մինէլեան 300 Ֆր·, Տէր եւ Տիկ· Շըտիկեան 200 Ֆր·։

Վարչութիւնը նոյնպէս իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ այն բոլոր ընկերուհիներուն, որոնք իրենց ժրաջան մասնակցութեամբ օգտակար եղան, եւ իրենց նուէրներով ճոխացուցին վիճակահանութիւնը։

×

Ս· Գր· Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը ստացած է Զարուհի Նալպանեանի մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի.—

Տէր եւ Տիկ· Սահակ Ճէպէճեան 250 Ֆր·, Տէր եւ Տիկ· Յարութիւն Տատուրեան, Տէր եւ Տիկ· Խորէն Գոչեան, Պ· Գէորգ Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկ· Գնել Կօշկակարեան 100ական Ֆր·, Տիկ· Լիսի Օհանեան 50, Տէր եւ Տիկ· Սահակ Ճէպէճեան Սուրէն Գարակիւլեանի մահուան առթիւ փ· ծ·ի 250 Ֆր·։

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ, Յունիս 23, տօն է Սբբոյն Ներսէսի Մեծի Հայրապետին եւ Խադայ Եպիսկոպոսին։

Այս առթիւ Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին կը մատուցուի պատարագ։

Տարեվերջի Դպրոցական Հանդէսներ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կապ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ղբպրոցին տարեվերջի հանդէսը Յունիս 24, կիրակի օր, ժամը 4ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ։

Աշակերտներու կողմէ արտասանութիւններ, երգեր եւ նուագ։

Օրուան թէյասեղանին սիրով կը հրաւիրուին ծնողքներ եւ համակիրներ։

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ինչպէս նաեւ ՀԱՆՐԻ ՌԱՎԵՐՍՅԻ (Պանեէոյի քաղաքապետ) կիրակի, Յունիս 24, ժամը 15·30ին, Պանեէոյի քաղաքապետութեան մեծ սրբահին մէջ,

Salle des Fêtes, Rue Charles Michel's

երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, կատակերգութիւն դպրոցի աշակերտներուն կողմէ ու մասնակցութեամբ նախկին աշակերտներու։

Մենապար Գորին Գասպարեանէ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հ· Պալըգճեանի։ Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն երգչուհի Էվլին Ալթունեան, Նայիրի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանպէկեանի, ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ։

Ճոխ թոմպոլա ի նպաստ դպրոցին ու պիւֆէ։

Կը հրաւիրուին Պանեէօ – Քաշանի ու շրջակայքի հայրենակիցները։

Մուտք 10 Ֆր·։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE
12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

Կիրակի, Յունիս 24, ժամը 16ին, վարպետական սրահ։

Յայտագիր աշակերտութեան կողմէ.— խմբերգ, արտասանութիւններ, մենակերգ, խմբական արտասանութիւն, թատերախաղ, հայկ· պարեր· պարուսոյց՝ Եւա Ազգուեանի պատրաստութեամբ։ Աշակերտներու ձեռային աշխատանքներու ցուցադրութիւն։

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքներն ու ժողովուրդը անխտիր։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Քամփ· Ֆրէյզի Ս· Կարապետ եկեղեցւոյ եւ Լքա ան Փրովանսի միօրեայ հայ դպրոցը։

Քամփանեը Ֆրէյզի Ս· Կարապետ եկեղեցւոյ Տիկնանց Օժանդակ վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ իր եկեղեցւոյ կից վազգէն Ա· կաթողիկոս դահլին մէջ գործող հայկական միօրեայ գոյգ դպրոցներու ամավերջի հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 23, ժամը 16ին, նախագահութեամբ Յակոբ Եպիսկ· Վարդանեանի։

ՄԱՆ-ԺԵՒՈՄԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժեռոմի Ս· Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցւոյ եւ Հ· Բ· Ը· Միութեան հովանաւորած միօրեայ դպրոցի ամավերջի հանդէսը, ղեկավարութեամբ Պ· Խաչիկ Եըմազեանի եւ ուսուցչուհի Տիկին Մայտա Կարապետեանի, Յունիս 23, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 20·30ին դպրոցին սրահը։

Արտասանութիւններ, երգեր եւ խմբերգ աշակերտներու կողմէ, նաեւ կը ներկայացուի զաւեշտ մը։

Սիրով կը հրաւիրուին թաղեցիները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 50 Ֆր· Գոչեան ընտանիքէն, ողբացեալ Տիկին Անիկ Մինասեանի յիշատակին։

restaurant
EREVAN
ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՁԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԼ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՊԱՏՈՒԻԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ու ՋԻ – ՔԼՕՖԹԻ
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՊԷՕՐԷԿ

ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԻԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ ԱՆ Ա Շ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՁԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՑ։

Dans le cadre de l'exposition
Miniatures Arméniennes du Matenadaran
13 Juin — 13 Juillet
en l'Hôtel de Sens, 1 rue du Figuier 4e
VISITES GUIDEES
DE L'EXPOSITION
Samedi 23 Juin de 15 h. à 16 h.
Mardi 26 Juin de 17 h. à 18 h.
Mardi 3 Juillet de 15 h. à 16 h.
Samedi 7 Juillet de 17 h. à 18.

L'ENSEMBLE INSTRUMENTAL
SAYAT-NOVA
organise une audition en vue de recruter joueur de *dehole* et joueurs de *doudouk*.
Se présenter avec son instrument au
C. I. S. P.
6, Av. Maurice Ravel — 75012 Paris.
le *Lundi* 25 *Juin* à 21 h. 30

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
26, Rue Troyon — SEVRES
1978 – 79 ուսումնական տարուան
ՓԱԿՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
կիրակի, Յունիս 24
կէսօրուան ճաշ՝ 13ին, պատրաստուած Ծնողաց Միութեան ժրաջան տիկիններուն կողմէ։
ժամը 16ին՝ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ նախագահութեամբ Սեւրի քաղաքապետին
Ճաշի մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի տեղերը ապահովել՝ հետեւեալ հեռաձայնելով՝
534 - 68 - 28

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Լիոնի Հայ Կաթողիկէ ժողովրդապետութեան, կիրակի, Յունիս 1, տաւօտեան ժամը 11էն սկսեալ, Նարեկեան վարժարանի սրօսյդիին մէջ՝
38, Route de Collonges
69450 St. Cyr au Mont d'Or (Lyon

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Լիոնի եւ Տէսինի Հայ Աբիներու կողմէ, կիրակի, Յունիս 24, տաւօտեան ժամը 10էն մինչեւ երեկոյեան 9։
Clos Monderoux à Beynost
(սովորական դաշտը), մասնակցութեամբ Լիոնի Սայաթ Նովա նուագախումբի։
Հաճելի մթնոլորտ, պառ, պիւֆէ, չամփուրով խորոված, խաղեր պատրաստուած գայլիկներու եւ թեւիկներու կողմէ, թոմպոլա։

ԿՈՒԶՈՒԻ
Օդափոխութեան կայանին համար խոհարար կ'ուզուի՝ Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն։
Մանրամասնութեան համար գրել կամ պոյտ Խաչի գրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ, 75009 Փարիզ, տալով հասցէ եւ հեռաձայնի թիւ, պատասխանի համար։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83. Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Pelerinage en Armenie organisé par l'union compatriotique de Daron de Marseille
Du 3 au 16 AOUT
DEPART ET RETOUR A MARSEILLE
Prix par personne MARSEILLE-MARSEILLE 3650 F.
Date limite d'inscription 5 *Juillet* 1979
PRIX COMPRENANT :
Le transport aérien — la pension complète, Hôtel 1ère Classe, ARMENIA — Les excursions quotidiennes, les frais de visa, l'assurance, rencontre avec les Mechetzi d'Arménie.
RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS :
MARSEILLE : M. ANTRANIK SARKISSIAN
22, Avenue de Gascogne -13015 MARSEILLE — Tél. : 60-76-02
M. JACQUES BOGOSSIAN
Tél. : 93-59-04 (le soir seulement)
LYON : M. DEMIRDJIAN MAURICE
11, Rue Robespierre, 69150 DECINES — Tél. : 49-13-72
PARIS : SONIA COUMRYANTZ OPTIMA - TOURS (Agence agréé Intourist)
67-69 Rue Quincampoix, 75003 PARIS — Tél. : 274-27-20
LIC. A. 946

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
22
VENDREDI
22 JUIN
1979

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ – 140 Ֆ·
Արտասահման – Տար· 300 Ֆ· Հատը – 1 Ֆ· 80

5ԱՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.408 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 54e ANNÉE — No 14.408

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԹԵՐԱՆ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԹԱՐՇԻՒԱՌԱՆԷՆ

— o —

ՄԵՏԱՆԵՐՈՐԴ ԺԱՄՈՒ ԽՆՆՈՒԹԵՆԷ ՄԸ ԵՏՔ ԻՐ ՅԱՆԿԷՆ ՄԷԿ ԸՆՏՐԵԱԼ ԿԸ ՊԱԿՍԻ ԵՒ ՄԷԿ ԿԱՒԵԼՆԱՑ ՏԻԿԻՆ Ս· ՎԷՅԻԼԻ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲՈՂՈՔ ՄԸՆ Է ԻՄ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆՍ

ԿԸՍՔ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՊԱՐԱԳԼՈՒԽԸ

Նոյնիսկ իշխանութեան համակիր մամուլը (ի շարս որոնց Ֆիկարօ, Օռռո) կ'ընդունին որ քաղաքական սխալ մըն է որ գործեց մեծամասնութիւնը, այս «վերջնութեամբ» որու հետեւանքով Տիկին Վէյլ մէկ աթոռ կը չահի եւ 26 ընտրեալներ կ'ունենայ Եւրոպական Խորհրդարանը եւ մէկ աթոռ կը կորսնցնէ ընկերվարական ցանկը, որու ընտրեալ ներու թիւը 21ի կ'իջնէ, դեռ աւելին նախապէս Ֆրանսայի 81 եւրոփոխանութիւնը վրայ ընդհմութիւնը ունէր 41 ներկայացուիչ (22 ընկերվարական եւ 19 համայնավար) մինչ ներկայիս 40 կ'ուն նենայ եւ մեծամասնութիւնը՝ 41:

Ինչ է պատահածը: Քուէներու Ազգ· Ցանձնախումբը ընթացք տուաւ Տիկին Սիմոնն Վէյլի թողքին, որ հետեւեալն էր— որոշ թիւով քուէարկողներ քուէատոփ նետած էին ոչ թէ օրինաւոր ցանկը Տիկին Սիմոնն Վէյլի, այլ իր հաւատոյ հանգանակը, ուր իր այդ հաւատամքէն զատ կար նաեւ թեկնածուներու ցանկը: Այդ քուէները չեղեալ համարուած էին եւ ուրեմն Ի· Տ· Է·Ֆ·ի բողոքին ընթացք տալով, Ցանձնախումբը օրինականացուցած է այդ քուէները, ինչ որ 27,87 առ հարիւրի կը բարձրացնէ Տիկին Վէյլի ցանկին ստացած ձայներու համեմատութիւնը ի վնաս ընկերվարականներուն որ 23,43ով մէկ աթոռ կը կորսնցնեն, քանի որ անգամի մը համար ընտրութիւնը հաճեալնի վրայ էր: Ուրեմն ընկերվարական ցանկին 22րդ ընտրեալը որ Իվէթ Ֆիլիչն էր կը դադրէր ընտրուած ըլլալէ թայց Միթերան անակնկալօրէն ինք հրաժարեցաւ (ցանկին առաջինը ի հարկէ) եւ այդ առթիւ յայտարարութիւն մը ըրաւ· «Վրդովմամբ իմանալով անպատուաբեր որոշումը եւրոպական ընտրութեանց մարզահամարի Ազգ· Ցանձնախումբին, որ կառավարական ցանկին կը չնորհէ քուներոր նուէրը աթոռի մը զոր չէր չահած քուէարկողներու ազատ ընտրութիւններով, Ֆրանսացիներուն կը յանձնեմ լիազօրագիրը զոր իրենցմէ քանի մը միլիոններ ինձի յանձնած էին: Կ'ուզեմ որ Եւրոպական Խորհրդին իմ հրաժարականիս մէկ տեսնուի հանդիսաւոր բողոք մը այդ բարքերուն դէմ, որոնք կը վարկաբեկեն անոնք որոնք չեն վարանիր վնասելու մեր երկրին վարկին, կը զիջանին կատարել նման ցած գործեր, ցուցադրելով այդ առթիւ իրենց արհամարհանքը մեր ժողովուրդին հանդէպ»: Կասկած չկայ որ եղածը եթէ գործնական գետնի վրայ կը վնասէ ընկերվարականներուն, խորքին մէջ կը վնասէ Իւ· Տէ· Էֆ·ին, որ նման ճղճիմ հաշիւներով ոչ մէկ վարկ կը չահի: Ամէնէն «բարեկամներն» իսկ, օրինակ Ֆիկարօ նուազադոյնը ընելով «ձախաւերութիւն» կը խորագրէ Փիէր Թիպոնի գրութիւնը, ուր ան չի վարանիր տրուած որոշումը ձախաւեր եւ վրդովեցուցիչ դանելէ քանի որ նոյնիսկ եթէ կասկած չի վերցներ որ այդ քուէարկողները կ'ուզէին Տիկին Վէյլի ցանկին քուէարկել, ընտրական օրինակը յստակ է՝ որեւէ գունաւոր թուղթ չի կրնար գործածուիլ քուէի համար (դեռ Տիկին Վէյլին նկարն ալ կար...): Ֆիկարօի աշխատակիցին համար ինչ որ ծանրակշիռ է այն է՝ կամայականութիւնը մուտք կը գտնէ ընտրողներու կամքին մեկնաբանութեան մէջ, ինչ որ վտանգաւոր նախընթաց մը կը ստեղծէ: Օռռո «սխալը» կը խորագրէ իր կարծիքը: Համայնավար կուսակցութեան կ· կոմիտէն հրապարակային բողոք մը կը բարձրացնէ:

Ամէն պարագայի «մէջ, եթէ նոյնիսկ մէկ աթոռով չատ բան չի փոխուիր մեծամասնութիւնը չի մեծնար այս ձեւով:

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ

27 ՄԻԱՒՈՑՆԵՐ

Նախաբարաց հերթական խորհուրդը դվհատորաբար զբաղեցաւ տնտեսական խնայողութեան հարցերով: Ամէնէն առաջ պէտք է զեղչել ուժանիւթի ապահումը: Նախ եւ առաջ Ֆրանսա պիտի պակսեցնէ քարիւղի իր ներածումը, սահմանափակելով 8,4 միլիոն թոնի 1979ին եւ 80ին ինչ որ հինգ միլիառի խնայողութիւն կը նչանակէ: Ապա, բնակարաններու ջերմութիւնը 19 աստիճանը պիտի չանցնի այս ձմեռ: Անհատներու դիմումները էլեկտրականութեան, որոնք 9 ՓՎԱ-էն եւ 40 թերմիէն աւելի կ'ուզեն, պիտի մերժուին· այսինքն «ամբողջ էլեկտրականութիւնը» որ տարիներու ընթացքին կը թելադրուէր չռնդալից ծանուցումներով, թաղուած է: Կառքերու արագութեան սահմանափակումները չեն փոխուիր բայց հսկողութիւնը աւելի պիտի սաստկանայ: «Մանր կչիռներ»ու համար միայն ճամբու արագութիւնը ժամական 80 քիլոմեթրի կ'իջնէ: Հանրային փոխադրութեանց սպասարկութեանց ի նպաստ զանազան միջոցներ ձեռք կ'առնուին: Ֆրանսայի էլեկտրականութիւնը պիտի զեղչէ ֆիւէլի գործածութիւնը: Զարկ պիտի տրուի հիւլէական եւ արեւային ծրագիրներուն եւն·, եւն·:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

ՎԻԼԹՆԱՄՅի գաղթականներու ի նը պատա նոր ձայներ սկսան բարձրանալ, որոնց կարգին՝ Ժան – Փօլ Սարթր, գրչուխն անցած համալսարանականներու եւ դրագէտներու, կոչ մը ըրաւ Ֆրանս· կառավարութեան, որպէսզի լայնածաւալ նախաձեռնութիւն մը ստանձնէ: Միւս կողմէ Հանօյ մասնակի համաձայնութիւն մը տուաւ միջազգային ժողովի մը: Այսինքն համաձայն է գաղթականներու համար ժողովի մը միացեալ Ազգերու բարձր մարդասանութեան հովանիին տակ, մասնակցութեամբ կարգ մը չահակից երկիրներու եւ որու օրակարգը պիտի ըլլայ՝ գործադրութիւնը 7 կէտերէ բաղկացած ծրագրին: Նպատատուր պայմաններ ըստեղծել մեկուսի բայց Հանօյ դէմ է ուրիչ որեւէ միջազգային համագումարի, «որ կրնայ միայն երաշխիք տալ ամերիկեան աշխարհակալութեան եւ Փեքինի յեսադիմականներուն ոճիրներուն»: Մինչ այդ հազարաւոր գաղթականներ կը

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ՏԱՐԱԾՈՒՄԻՆ ՀԱՄԱՐ

— o —

Տաչքենդի մէջ, Ուզբեկիստանի մայրաքաղաքը, Մայիս 22էն 24, տեղի ունեցած է համամիութենական գիտական – տեսաբանական խորհրդաժողով մը հետեւեալ օրակարգով «Ռուսաց լեզուն ՍՍՀՄ ժողովուրդներուն բարեկամութեան եւ համագործակցութեան լեզուն է»: Եռօր – եայ նիստերուն ընթացքին քննութեան առնուած են ռուսերէնի դասաւանդութեան զարգացումը, առաւել բարձր մակարդակի հասցնելու հարցը:

Ինչպէս հաղորդած է «Սովետական Դպրոց» չաբաթաթերթը, Երեւան, Մայիս 31ի թիւով, «իրենց էկոյքներում այս ներկայացուցչական ժողովի մասնակից – ները միաձայն ընդգծեցին, որ սովետական մարդկանց կողմից Ռուսաց լեզուի ուսումնասիրումը մեր կուսակցութեան մշտական հոգատարութեան եւ ուշադրութեան առարկան է»: Ժողովականները, իրրեւ այս իրողութեան կենդանի եւ վառ ապացոյց, յիշատակած են Լ· Բրեժնեւի «ջերմ ողջոյնը կոնֆերանսին»: Բրեժնեւ իր ողջոյնի խօսքին մէջ (լոյս տեսած «Սովետական Հայաստան» օրաթերթի եւ «Սովետական Դպրոց»ի Մայիս 23ի թիւին մէջ) կ'ըսէ·— «Ի սրտէ ողջունում եմ Ռուսաց լեզուն ՍՍՀՄ ժողովուրդների բարեկամութեան եւ համագործակցութեան լեզուն է» համամիութենական գիտատեսական կոնֆերանսի մասնակից – ներիդ:

«Լենինեան ազգային քաղաքականութեան հետեւողական իրագործման շնորհիւ մշակոյթի, գիտութեան, ժողովրդական կրթութեան զարգացման բեղնաւոր պրոցես է տեղի ունենում երկրի բոլոր միութենական ու ինքնավար Հանրապետութիւններում: Այդ գործում կարեւոր դեր են խաղում ՍՍՀՄ բոլոր ազգերի ու ազգութիւնների լեզուները: Զարգացնալով իրաւահաւասար եւ ազատ, փոխադարձաբար հարստացնելով միմեանց, դրանք ծառայում են սոցիալիստական բովանդակութեան անխախտ ընդհանրութեամբ միաւորուած ազգային մշակոյթների առաջադիմութեանը:

«Զարգացած սոցիալիզմի պայմաններում, երբ մեր երկրի էկոնոմիկան վերածուել է միասնական ժողովրդատնտեսական կոմպլէքսի, առաջացել է պատմական նոր ընդհանրութիւն՝ սովետական ժողովուրդ, օրեկիւօրէն աճում է Ռուսաց լեզուի՝ որպէս ազգամիջեան հաղորդակցութեան լեզուի դերը կոմունիզմի կառուցման, նոր մարդու դաստիարակութեան գործում: Մայրենի լեզուի հետ միասին Ռուսաց լեզուին ազատօրէն տիրապետելը, որը սովետական բոլոր քաջքջուին նաւերու մէջ, որոնք ոչ մէկ տեղ կը հասնին:

ՓԱՐԻԶի պարսիկ նոր դեսպանը յայտարած է Մաքէնի· «Իրանը դատեց Շահը որպէս ոճրագործ»: Դեսպանին համար ժամանակակից ձենկիս խան մըն է Շահը, որու վրայ կը ծանրանայ երկրին ամբողջ ողբերգութեանց պատասխանատուութիւնը: Մոնտի մէջ ալ Ֆերէյտուն Հովէյտա վկայութիւն մը կը բերէ իր եղբօր մասին եւ կ'ըսէ թէ բացայայտ է, որ Շահը քաւութեան նոխազներ կը փընտռէր ու կը չեչտէ· «Մինչ իր նախկին գործակիցներուն մարդասպանութիւնը կը գործադրուէր, Ապրիլ 7ին, Շահը Ֆրայիպներու արեւուն տակ անոյշ-անոյշ կը պերճանար...»:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնիբէս, Յունիս 12–18)

ԳԱԼՈՒՍՏ ԽԱՆԵՆՑԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՑԹ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Գրողներու Միութիւնը եւ Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէն երեկոյթ մը կազմակերպած են, նուիրուած Գալուստ Խանենցի, պարսկահայ բանաստեղծ: Բացումը կատարած է Վահագն Դաւթեան: Ողջոյնի խօսք արտասանած են արձակագիր Յովհաննէս Ղուկասեան, բանաստեղծ Լեւոն Մխիթարեան, բեմադիր Երուանդ Մանրեան եւ ուրիշներ: Վերջին խօսողը եղած է Գալուստ Խանենց, որ չնորհակալութիւն յայտնած է իրեն հանդէպ ցոյց տրուած ուշադրութեան եւ գնահատանքի զգացումներուն համար:

մարդկանց կողմից կամաւորապէս ընդունուած է որպէս ընդհանուր պատմական սեփականութիւն, նպաստում է սոցիալական ժողովրդի քաղաքական, տնտեսական եւ հոգեւոր միասնութեան յետագայ ամրապնդմանը:

«Բոլոր ազգերի սովետական մարդկանց կողմից Ռուսաց լեզուի ուսումնասիրումը մեր օրերին դարձել է ընդհանուր հոգատարութեան եւ ուշադրութեան առարկայ: Որպէս դրա դրսեւորում են ծառայում Ռուսաց լեզուի ու գրական – նութեան դասատուների բազմահազար – բանոց չոկատի մշտական աճը, նրանց մանկավարժական վարպետութեան բարձրացումը, բոլոր ուսումնական հաստատութիւններում ուսուցման մեթոդ – ների ու միջոցների կատարելագործման ակտիւ աշխատանքը, դասագրքերի, բառարանների, մեթոդական գրականութեան հրատարակութեան ընդլայնումը եւ դրանց որակի բարձրացումը: Լենինի երազանքը այնպէս անել, որ մեր երկրի իւրաքանչիւր քաղաքացի «հնարաւորութիւն ունենայ սովորելու մեծ Ռուսաց լեզուն», յաջողութեամբ իրագործւում է: Այդ ազնիւ խնդրի լուծմանը կը նպաստի նաեւ ձեր կոնֆերանսը»:

Խորհ· Միութեան բարձրագոյն եւ միջնակարգ մասնագիտական կրթութեան փոխ – նախարարը՝ Ն· Եգորով, պարզած է այն աշխատանքները, որոնք կատարուած են եւ կը չարունակուին կատարուիլ, որպէսզի ազգային դպրոցներուն մէջ ռուսերէնի որակեալ դասատուներ ապահովուին: Մասնագիտական – թեքնիք ճիւղին պետական կոմիտէին նախագահը՝ Ա· Բուլդակով, չեշտը դրած է հետեւեալ կէտին վրայ· «Ռուսաց լեզուի իմացումը նպաստում է պրոֆտեխուսումնարանների շրջանաւարտների առաւել լիակատար եւ լայն հաղորդակցմանը գիտատեխնիկական յառաջընթացի նուաճումներին, աշխատանքային կոլեկտիվների արտադրական եւ հասարակական քաղաքական կեանքին աւելի ակտիվ մասնակցութեանը»:

Խորհ· Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիայի ռուսերէնի հիմնարկութեան տնօրէնը՝ Ֆ· Ֆիլին, նկատել տուած է, թէ իրենց եւ թէ Հանրապետութեանց Գիտութիւններու Ակադեմիաներուն մէջ հաստատուած են յատուկ բաժիններ· ասոնց հիմնական առաջադրութիւնն է ազգային դպրոցները ապահովել բարձրորակ դասագիրքերով, իսկ որակեալ մասնագէտներ ալ Ռուհերուն:

Խորհրդաժողովին Հայաստանի կողմէ մասնակցած է Ս· Հախումեան, Լուսաւորութեան նախարարը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆԱՐՔ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐԴՈՒ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

×

ԳՈՒԳԱՐԻՆ ԳԻՏԱԿԱՆ

Ի. ՍՈՒՂՈՒՄՈՎ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

×

ԳՈՒԳԱՐԻՆ ԳԻՏԱԿԱՆ

Ա. ՍԱՐԻԿՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ ԵՎ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

×

ԳՈՒԳԱՐԻՆ ԳԻՏԱԿԱՆ

Ա. ՍԱՐԻԿՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ ԵՎ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

×

ԳՈՒԳԱՐԻՆ ԳԻՏԱԿԱՆ

Ա. ՍԱՐԻԿՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ ԵՎ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

×

ԳՈՒԳԱՐԻՆ ԳԻՏԱԿԱՆ

Ա. ՍԱՐԻԿՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ ԵՎ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

×

ԳՈՒԳԱՐԻՆ ԳԻՏԱԿԱՆ

Ա. ՍԱՐԻԿՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ ԵՎ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

×

ԳՈՒԳԱՐԻՆ ԳԻՏԱԿԱՆ

Ա. ՍԱՐԻԿՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ ԵՎ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

×

ԳՈՒԳԱՐԻՆ ԳԻՏԱԿԱՆ

Ա. ՍԱՐԻԿՅԱՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԳԻԾ
Վ.Ս.Ս.Ռ — ԱՐԾԱԻԱ
Տարեսկզբի Հոդված

ՀԱՅՈՑ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐ ԺՈՂՈՎՐԴԻՆ

Հարգելի ընկերներ, թույլ տվեք ձեզ շնորհավորել Սահմանադրության տարեդարձի կապակցությամբ։

Ձեր ժողովրդի կյանքում Սահմանադրությունն ունի հսկայական նշանակություն։ Այն ամրագրեց մեր հասարակության սոցիալիստական բնույթը, ամրապնդեց մեր պետության հզորությունը, ստեղծեց ժողովրդավարության լայն հնարավորություններ։

Ես համոզված եմ, որ Ձեր ժողովուրդը կշարունակի հաջողությամբ կառուցել սոցիալիզմի նյութատեխնիկական բազան, կզարգացնի ժողովրդավարությունը և կամրապնդի Վ.Ս.Ս.Ռ–ի ազգերի եղբայրական միությունը։

Ձեր հաջողությունների և բարգավաճման մեջ մենք տեսնում ենք նաև մեր սեփական հաջողությունների և բարգավաճման երաշխիքը։

Ամուր է մեր բարեկամությունը։

Ուրախ եմ հայտնել, որ մեր ժողովուրդների միջև ընդհանուր շահերի հիման վրա զարգանում են տնտեսական, գիտական, մշակութային կապերը։

Ես վստահ եմ, որ մեր ժողովուրդների միջև բարեկամական կապերը կշարունակեն զարգանալ և ամրապնդվել։

Ձեր հաջողությունների և բարգավաճման մեջ մենք տեսնում ենք նաև մեր սեփական հաջողությունների և բարգավաճման երաշխիքը։

Ամուր է մեր բարեկամությունը։

Ուրախ եմ հայտնել, որ մեր ժողովուրդների միջև ընդհանուր շահերի հիման վրա զարգանում են տնտեսական, գիտական, մշակութային կապերը։

Ես վստահ եմ, որ մեր ժողովուրդների միջև բարեկամական կապերը կշարունակեն զարգանալ և ամրապնդվել։

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ
ՀԱՅՈՑ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՈՐԴ

1929 — 1979

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ԵՐԵՎԱՆ «ՀԱՅԱՍՏԱՆ» 1979

Խմբագրական կոլեգիա՝ Ա. Ա. Աբրահամյան, Ա. Ա. Ալեքսանյան, Ա. Ա. Ամատունի, Ա. Ա. Ասատրյան, Ա. Ա. Բադալյան, Ա. Ա. Բեգլարյան, Ա. Ա. Գալոյան, Ա. Ա. Գրիգորյան, Ա. Ա. Դանիելյան, Ա. Ա. Զաքարյան, Ա. Ա. Թադևոսյան, Ա. Ա. Իսրայելյան, Ա. Ա. Խաչատրյան, Ա. Ա. Հարությունյան, Ա. Ա. Մելքոնյան, Ա. Ա. Մկրտչյան, Ա. Ա. Մովսիսյան, Ա. Ա. Նազարյան, Ա. Ա. Շահինյան, Ա. Ա. Պետրոսյան, Ա. Ա. Ռշտունի, Ա. Ա. Սարգսյան, Ա. Ա. Վարդանյան, Ա. Ա. Տեր-Ղևոնդյան, Ա. Ա. Օհանյան, Ա. Ա. Քոչարյան

Հրատարակչական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ալեքսանյան
Գեղարվեստական խմբագիր՝ Ա. Ա. Մկրտչյան
Տեխնիկական խմբագիր՝ Ա. Ա. Գրիգորյան
Սրբագրիչներ՝ Ա. Ա. Ասատրյան, Ա. Ա. Հարությունյան

Հանձնված է արտադրության 12.10.1978։ Ստորագրված է տպագրության 15.12.1978։ ՀՍՍՌ 00123։ Թուղթ № 1։ Թղթի չափսը 70×108 1/16։ Տպագրական մամուլ 24,5։ Հրատարակչական մամուլ 28,7։ Տպաքանակ 100 000։ Պատվեր 1234։ Գինը 2 ռ. 50 կ.

«Հայաստան» հրատարակչություն, Երևան, 375010, Սարյան փող., 31։
Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների ակադեմիայի տպարան, Երևան, 375019, Բարեկամության 24։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիւզան Զիլինկիրեան (Սէն Ռաֆայէլ) հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր ողբացեալ ամուսնոյն՝

ՏՕՔԹ. ՎԱԿՐԱՄ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

(Ազգատախնամի նախկին նախագահ)

մահուան 8րդ տարելիցին առթիւ, Կիրակի, Յունիս 24, առաւօտեան ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։

Ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գէորգեան 100 Ֆր. կը նուիրեն «Ցառաջ»ին իրենց մօրեղբօր՝ Պետրոս Գալփայեանի եւ կնոջ՝ Քրիսթինի Գալփայեանի յիշատակին (մեռած Սելանիկ)։

ՆՈՒԷՐ

ՄԱՐՍԻԼ.—Այրի Տիկ. Մաքրուհի Մնուոտեանի (ծնեալ Ճանիկեան) մահուան քառասունքին տխուր առթիւ, Տէր եւ Տիկ. Ասիկ Աչեան եւ ընտանեկան պարագաները ցաւակցութիւն յայտնելով ընտանիքին, «Ցառաջ»ին կը նուիրեն 100 Ֆրանք։

×

ԼԻՈՆ.—Տէր եւ Տիկին Ղազար Ղազարեան 100 Ֆր. կը նուիրեն «Ցառաջ»ին իրենց Թոռնիկին՝

ԱՆԱՀԻՏԻ

մկրտութեան առթիւ։

Տարեվերջի Դպրոցական Հանդիսաւոր

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի դպրոցին տարեվերջի հանդէսը Յունիս 24, Կիրակի օր, ժամը 4ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ։

Աշակերտներու կողմէ արտասանութիւններ, երգեր եւ նուագ։

Օրուան թէյասեղանին սիրով կը հրաւիրուին ծնողքներ եւ համակիրներ։

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ինչպէս նաեւ ՀԱՆՐԻ ՌԱՎԵՐԱՑԻ (Պանեէոյի քաղաքապետ) Կիրակի, Յունիս 24, ժամը 15·30ին, Պանեէոյի քաղաքապետութեան մեծ սրբահին մէջ,

Salle des Fêtes, Rue Charles Michel's

Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, կատակերգութիւն դպրոցի աշակերտուհիներուն կողմէ ու մասնակցութեամբ նախկին աշակերտներու։

Մենապար Գորին Գասպարեանէ, դաշնակավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հ. Պալըգճեանի։ Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն երգչուհի Եվլին Ալթունեան, նայիրի երգչախումբը դեկավարութեամբ Գէորգ Եանպէկեանի, ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ։

Ճոխ թոմպոլա ի նպաստ դպրոցին ու պիւֆէ։

Կը հրաւիրուին Պանեէօ – Քաշանի ու շրջակայքի հայրենակիցները։

Մուտք 10 Ֆր.։

ՄԱՐՍԻԼԻ ՄԷՋ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

Կիրակի, Յունիս 24, ժամը 16ին, Վարպուրական սրահ։

Յայտագիրը աշակերտուհիներու կողմէ.— խմբերգ, արտասանութիւններ, մեներգ, խմբական արտասանութիւն, թատերախաղ, հայկ. պարեր. պարուսոյց՝ Եւա Արզուեանի պատրաստութեամբ։ Աշակերտներու ձեռային աշխատանքներու ցուցադրութիւն։

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքներն ու ժողովուրդը անխտիր։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

LE COMITE DES JEUNES
DE L'UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE DE MARSEILLE
ORGANISE :

un pèlerinage à saint Etchmiadzine et en Arménie

du 7 au 27 Août

AVEC UN PROGRAMME TOU RISTIQUE ET CULTUREL

Le Comité des Jeunes de Marseille est heureux de porter à la connaissance de tous les jeunes de l'U. G. A. B. et leurs sympathisants qu'il se rend sur invitation de VASKEN 1er, CATHOLICOS DE TOUS LES ARMENIENS, en Arménie du 7 au 27 Août.

Prière à toutes les personnes intéressées de se faire inscrire au Secrétariat de l'U.G.A.B. MARSEILLE :

33, Cours Pierre-Puget 13006 MARSEILLE
Tél. : (91) 37-75-97

avant le 2 Juillet.

Conditions du voyage : 21 jours
Date de départ : le 7 Août de Marseille
Programme : 14 jours en Arménie,
3 jours à Moscou, 4 jours à Léningrad
Retour : Le 27 Août à Marseille.
Participation au frais : 3.500 F.

Lic. 97 A

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

26, Rue Troyon — SEVRES
1978 – 79 ուսումնական տարուան

ՓԱԿՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յունիս 24

Կէսօրուան ճաշ՝ 13ին, պատրաստուած Ծնողաց Մխիթեան Ժրաջան տիկիններուն կողմէ։

Ժամը 16ին՝ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ նախագահութեամբ Սեւրի քաղաքապետին

Ճաշի մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի տեղերը ապահովել՝ հետեւեալ յեռաձայնով՝

534 - 68 - 28

le restaurant

LA CAPPADOCE

tél. 375.05.30

A PARTIR DU 16 JUIN OUVRE SES NOUVEAUX LOCAUX EN BORDURE DE SEINE, AVEC, TOUS LES SOIRS L'ORCHESTRE DE LA CAPPADOCE
ET
MARTEN YORGANTZ
67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
DINER DANSANT, PISCINE, JARDIN D'ETE, MARIAGES, BANQUETS etc...
(Salle de 140 couverts)

OPERA DE MARSEILLE

Lundi 25 Juin à 21 h. 15

CONCERT

LA

CHORALE SAHAK - MESROP

avec le concours de
L'ENSEMBLE INSTRUMENTAL DE PROVENCE (140 participants)
SOUS LA DIRECTION DE Khachik YILMAZIAN
SOLISTE Loussiné ZAKARIAN

au programme :

KOMITAS, EGMALIAN, BABADJANIAN, BARTEVIAN, ASLANIANTZ, BRAHMS, SCHUBERT — au piano JULIETTE YILMAZIAN

Réservation : du 11 au 20 Juin
Jacques Chelelekian, Agence Wasteels, 87 La Canebière, Tél (91) 95-90-12
Eglise du Prado (91) 77-84-70
du 21 au 25 Juin location à l'Opéra.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է (Ապրիլ 1էն 17) հետեւեալ նուէրները.—

Յովհաննէս Զաքարի զաւակները 900 Ֆր. Դարբինեան ընտանիք 300, Տէր եւ Տիկ. Անտրէ Պաղտասարեան, Պ. Պ. Գառնիկ եւ Աւետիս Պարէեան, Փանոս Եան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ. Գուրգէն Փանոսեան 200ական, Տէր եւ Տիկ. Միքայէլ Եավէր 150, Տարօնի Հայր. Միութիւն, Պետրոս Սոլաքեան, Սեմէրճեան եղբայրները, Խաչօ Նահապետեան, Տէր եւ Տիկ. Մարիկեան Լեւոն, Տէր եւ Տիկ. Հայգազործեան եւ զաւակները, այրի Տիկ. Անոյշ Գասպասեան, Վասպուրականի Հայր. Միութիւն, Տէր եւ Տիկ. Նորայր Հայգազործեան, Աւետիս Պարէեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Միրաքեան, Պետրոս Մարգարեան, Գրիգոր Պուրմայեան, Տիկ. Զուքասզեան, Տէր եւ Տիկ. Բարսեղեան, Տիկ. Ճինեաեան, Տէր եւ Տիկ. Պետրոս Վանանեան, Տէր եւ Տիկ. Սանթըրեան, Տէր եւ Տիկ. Քլօա Սանթըրեան, Տէր եւ Տիկ. Քլօա Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկ. Աբթօ Գարակէօզեան, այրի Տիկ. Վարդուհի Դարբինեան, Տէր եւ Տիկ. Ժանօ Գասպասեան, Տէր եւ Տիկ. Նուբհան Էօքսիւզեան, Աբթօեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ. Ասլան 100ական։

(Շար.)

×

Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի.—

Վարդգէս Իմմիրեանի թաղման առթիւ Պր. Շամլոյեան100, Կարպիս Տէրիքալի եանի թաղման առթիւ Պր. Անտրէ Պաղտասարեան 100, Օհաննէս Զաքարի թաղման առթիւ զաւակները 400, այրի Տիկ. Դարբինեան 100, Պր. Քասաքասեանի թաղման առթիւ Պր. Մեսրոպ Քասաքասեան, Տէր եւ Տիկ. Արտաչ Վանօեան 50ական, Արշալոյս Ներսէսեանի (ծն. Մինասեան) թաղման առթիւ Պր. Տիրան Ներսէսեան, Պ. Պ. Պերճ եւ Պօղոս Մերիկեան 100ական, Պր. Յովսէփ Օհաննեան 20։ Նուէրներ Զատկուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ Սամուէլ Սիլօեան 20, Տիկ. Նուարդ Տէր Ատէեան 10, Պր. Վ. Տէր-Վարդանեան 50։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Իրենց այցելութեան առթիւ Հայ Կարմիր Խաչի Նորմանտիի մանկանց բոյնը ընդարձակելու նպատակին կը նուիրեն.— Տէր եւ Տիկ. Սիմոնեան 200 Ֆր, Տիկին Սոնա Պալեան, Օրիորդներ Երմոն Ձիվէլէկեան եւ Նալպանտեան 100ական Ֆր.։

ԾԱԼԻՈՒ ՀՈՂԵՐ

Ծախու հողեր 300էն 1400 քառ. մեթր։ Գիները 8էն 10 Ֆր. մեթրը։

Փարիզէն 39 քիլոմեթր, շատ գեղեցիկ տեսարաններու մէջ։

Հեռաձայնել 324·14·96

ԷՍՈՒՄԱՐ ՃԷԶԻՐԵԱՆ
12, Ալէ Լէոնիտ, 94170 ԼԸ ՓԷՐԵՕ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը հետեւեալ նուէրները ստացած է.— Ա. եւ Ս. Նշանեան 100 Ֆր., Հաճի — Նուարեան 100 Ֆր. Մեսրոպ Զոբարեանի յիշատակին, Տէր եւ Տիկ. Մարսէլ Փափազեան 400 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, Լիւսի Դաւիթեանի եւ Խոնարհիկ Փափազեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պետրոսեան 100 Ֆր., Ս. Փափազեանի մահուան առթիւ, Գարլոս Մարգարեան (Աբիժանէն) 500 ռուբլի (2150 Ֆր.)։

×

ԼԻՈՆ.— Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Մադուտա Մանիկեան 500 Ֆր., իր կնոջ մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ, Տէր եւ Տիկ. Շաւարշ Խաչատուրեան 100 Ֆր., իրենց ամուսնութեան յիսնամեակին առթիւ, Տէր եւ Տիկ. Ղազար Ղազարեան 100 Ֆր. իրենց Թոռնիկին Անահիտի մկրտութեան առթիւ, Տիկ. Մ. Թաշուրեան 50 Ֆր. ողբ. Սահակ Կէնճեանի յիշատակին։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1, Պուլվար տիւ Նոռ, Լը Ռենսի
ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
Շաբաթ, Յունիս 23, ժամը 16ին։

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ, Յունիս 23, տօն է Սրբոյն Ներսէսի Մեծի Հայրապետին եւ հարազատ եպիսկոպոսին։

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին կը մատուցուի պատարագ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Լիոնի Հայ Կաթոլիկէ Ժողովրդապետութեան, Կիրակի, Յուլիս 1, առաւօտեան ժամը 11էն սկսեալ, Նարեկեան վարժարանի պրօսպդիին մէջ՝

38, Route de Collonges
69450 St. Cyr au Mont d'Or (Lyon

ԱԹՈՌԱՅԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔԱԳՈՒՄԱՐ

3 – 6 Սեպտեմբեր 1979, Փարիզ, Ֆրանսա

ՇԱԲԱԹ-ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
23-24
SAMEDI-DIMANCHE
23-24 JUIN
1979

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար. 200 Ֆ. Վեցամսեայ – 140 Ֆ.
Արտասահման – Տար. 300 Ֆ. Հատը – 1 Ֆ. 80

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,80 F.

54րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.409 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 54e ANNÉE No 14.409

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ԵՒ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

ՄՕՐՈՒԱ ԻՐ ԱՖՈՒԸ ՄԻԹԵՐԱՆԻ ԿԸ ՏՐԱՄԱԴՐԷ

— o —

Անուշա կնամեծարութիւնը չէ, որ, յաջորդաբար, մղեց Միթերանը, ապա՝ Մօրուան իրենց աֆոռը ձգելու, դեռ ևս՝ ըստ անձանօթի մը՝ Տիկին Իվէթ Ֆիւչէի։

Պարզ է որ Ընկերվարական կուսակցութիւնը առաւելադոյնս պէտք է չահագործէ Ի. Տէ. Էֆ.-ի այսինքն՝ իշխանութեանց այսքան ձախաւեր եւ տզեղ դրօնը։ Եւ այսպէս է որ Ֆ. Միթերանի հրաժարումէն ետք, իր « թշնամի եղբայրը » փիէր Մօրուա իր աֆոռը տրամադրեց կուսակցութեան այսինքն՝ Միթերանի։ Մինչ այդ կուսակցութիւնը բաղդ մը ներկայացուց Պետութեան Խորհուրդին, իրրեւ հիմնական դրդապատճառ ըսելով՝ թուէհարիւր Ազգային Ցանձնախումբը ինք իրեն իրաւունքներ առած է զոր Օրինքը չի տար իրեն, ուշացնելով արձիքներու հռչակման թուականը եւ որչափով օրինաւոր դարձնել չեղեալ համարուած քուէները։ Ընկերվարական կուսակցութիւնը համոզուած է եւ կը յայտնէ թէ Ցանձնախումբին մօտ էլիզէի միջամտութիւն եղած է։ Ընդհանրապէս յաղթողը « մեծ » կ'ըլլայ եւ ճգճիմ հաշիւներու մէջ չիյնար, այդ առընչու – թեամբ յատկանշական էր Ռոպէր Էնքարփիի տոմսը Մոնտի մէջ, խորագրուած « Աղքատին բաժինը » եւ ուր նրբամիտ մեկնաբանը կ'ըսէ ի մէջ այլոց.— « Աֆոռ մը աւելի Եւրոպական ժողովին մէջ չատ ողորմելի բան մըն է, եթէ հարկ է զայն ձեռք ձգելու համար, անառար – կելի յաջողութիւն մը միջակ աւազակութեան մը վերածել։ Քաղաքական բարոյականի լաւ դաս մը կայ առնելիք։ Ցոյց կուտայ, որ անոնք որոնք իշխանութեան համը առած են, նոյնիսկ երբ իրենք փրենք չափաւոր կը համարին, երբեք չեն բաւականանար... »։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԻՔՍԱՆԳՈՒՐԻ մէջ հաւաքուած Հողագործութեան ինը եւրոպացի նախարարները, 60 ժամ նիստէ ետք, յաջողեցան համաձայնութեան մը յանգիլ։ Ցորդանացի հողագործները պիտի կարենան 8,4 առ հարիւր յաւելում ընել դիներուն վրայ։

ԼԻԲԱՆԱՆի մէջ կրկին կռիւներ ծայր առած են, այս անգամ լիբանանեան բանակի զինուորներուն եւ խաղաղապահ ուժերու սուրիացի զինուորներուն միջեւ, պայքարէն 40 քիլոմեթր հիւսիս՝ Ձահլէ։ Մէկ մեռեալ եւ երեք վիրաւոր կայ եւ բան կողմերու, պատասխանատուն՝ միւսն է անշուշտ։

ԱՑԱԹՈԼԱ ԽԱԼԽԱԼԻ 600 հազար Ֆր. (60 միլիոն հին) խոստացաւ, Թեհրանի ազատական Պառլպատ Թերթին միջոցաւ անոր կամ անոնց որոնք ապաննեն Շահը։ Ըստ իրեն երեք ահաբեկիչ արդէն Մեքքա են, սպաներէն կը խօսին մեքքական չեշտով։ Սէբէլին՝ Խալխալի կ'առաջարկէ Ֆարա Տիպայի, որ ինք սպաննէ ամուսինը, այդ պարագային պարկեշտը իրեն կը տրուի եւ ներում կը ստանայ, Իրան կրնայ վերադառնալ, ուր չեմ ընդունելութեան կ'արժանանայ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆի զանազան քաղաքներու մէջ, բաւական յուզումնալից պահեր ապրած են այն բնակիչները, որոնց ձեռքը ինկած է կուսակցական պաշտօնաթերթի Թրիպունա Լուտուի մէկ « պատմական » թիւը։ Հոն, Ա. էջի ութ սիւնակի վրայ կար սա խորագիրը՝ « Կիւէք հրաժարած, Վօյթիլա (Պապը) գահ կը բարձրանայ »։ Տեղ-տեղ ուրախութիւն, տեղ-տեղ կռիւ, ասոնք են հետեւանքները Հոմի մէկ նոր երկիծաթերթին կատակին։ Արդարեւ Իլ Մալէ (տեսակ մը Շառլի-Հեպտօ) լեհերէն թիւ մը հանած ու ցրուած էր Լեհաստան, ուր կը բացատրէր նաեւ թէ ինչ պատճառներով Պապը Լեհաստանի թագաւոր դարձած է։

ՀԱՇԻՒՆԵՐ — ՆԱԽԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— o —

Փարճապիտական զնահատումներու Գըրասենեակը, որ ամերիկեան Քոնկրէսին հակակշռին ենթակայ կազմակերպութիւն մըն է, հիւլէական պատերազմի մը անդրադարձներուն, հետեւանքներուն չուրջ քննութիւն մը կատարած եւ զայն հրապարակած է։ Քննութեան առնուած է « հիւլէական հակազարձումը » Միացեալ Նահանգներուն եւ Խորհ. Միութեան միջեւ, ասոնց անդրադարձումները զոյգ ընկերութիւններուն վրայ։

Նկատի առնուած են զանազան պարագաներ.— սահմանափակ եւ ընդարձակ յարձակումներ։

Առաջինը նախատեսած է քանդուիլը, քիչ թէ չատ միաժամանակ, Տիեզերք եւ Լենինգրադ քաղաքներուն, երկուքն ալ կարեւոր կեդրոններ համապատասխան բնակչութեամբ (4·300·000)։

Արդ, եթէ երբեք մէկ մեգաթոն տարողութեամբ հիւլէական ռումբ մը արձակուի վերոյիշեալ քաղաքներուն վրայ եւ պայթումն ալ տեղի ունենայ հողին վրայ՝ 2,7 քիլոմեթր չրջագիծի մը մէջ քանդումը ամբողջական պիտի դառնայ եւ զրեթէ լրիւ հինգ քիլոմեթրի սահմաններուն մէջ. տասը քիլոմեթր չրջագիծի մէջ ալ երկրորդ աստիճանի այրումներ պիտի արձանագրուին։ Ահա անմիջական հետեւանքները։

Մեռնողներուն թիւը կախում պիտի ունենայ յարձակումին վայրէն եւ ժամանակէն (բնակչութիւնը մեծ մասամբ աշխատանքի՛ ղրկուած է, թէ գիշերը իր տան մէջ կը գտնուի)։ Այսուհանդերձ, նուազագոյնը 220·000 մեռեալ պէտք է հաշուել Տիեզերքի մէջ, կրկնապատիկ թիւով ալ վիրաւորներ, առանց դեռ նկատի առնելու չորզարձակումին զոհերը։ Եթէ ռումբը մթնոլորտին մէջ պայթի, օրինակ, 1800 մեթր բարձրութեան վրայ, չորզարձակումի վտանգ չըլլար, բայց մեռնողներու թիւը 420·000ի պիտի բարձրանայ, որուն վրայ պէտք է աւելցնել 630·000ի հասնող վիրաւորները։ Լենինգրադի բնակչութեան առաւել խտութեան հետեւանքով, հոն զոհերուն թիւը աւելի պիտի ըլլայ.— 890·000 մեռեալ եւ եւ 1·260·000 վիրաւոր, եթէ ռումբը պայթի մթնոլորտին մէջ։

Խոր. Միութեան Տիեզերքի վրայ արձակէ 25 մեգաթոն տարողութիւն ունեցող իր գեր-ռումբերէն մէկը, 5300 մեթր բարձրութենէ մը, խօսքը այլեւս պիտի վերաբերի ոչ թէ մեռնողներուն, այլ վերապրողներու. հազիւ մէկ միլիոն 200·000 հոգի, յամենայն դէպս ոչ աւելի քան քաղաքին բնակչութեան մէկ քառորդը։

Երկրորդ նախատեսութիւնը՝ յարձակումը տասը չրջագօտիներու վրայ, երկու երկիրներու քարիւղի զտարանները ու – նենալով իբրեւ թիրախ։ Միացեալ Նահանգներու մէջ 77 զտարաններ պիտի քանդուին՝ երկիրն ամբողջ տարողութեան 64 տոկոսը ներկայացնելով։ Հինգ միլիոնի պիտի հասնի մեռնողներուն թիւը, միայն 550·000ը Ֆիլատելֆիոյ մէջ, ուր երկու կարեւոր զտարաններ կան քաղաքին կեդրոնին մերձ։ Խորհ. Միութեան պարագային, կը բաւէ ամբակոծել 24 զտարաններ, որպէսզի երկրին ընդհանուր արտադրութեան 73 տոկոսը փճանայ. կը բաւէ նաեւ քանդել 34 ամբարներ, որպէսզի 16 տոկոս համեմատութեամբ նուազի երկրին քարիւղի պահեստը։ Զոհերուն թիւը, բաղդատմամբ Միացեալ Նահանգներուն, նուազ պիտի ըլլայ երկու պատճառներով. նախ, որովհետեւ, բնակչութիւնը առաւել չըրուած է, երկրորդ, որովհետեւ, ամեն րիկեան ռումբերուն տարողութիւնը փոքր է։ Այս ըսելով հանդերձ, կը նախատեսուի 836·000էն մինչեւ 1·548·000 մեռեալ։

Երկրորդը կը նախատեսէ մեծ յարձակումը, այսինքն՝ միաժամանակ քանդել գինուորական եւ տնտեսութեանց կարեւոր կեդրոնները։ Նման պարագայի մը համար կը նախատեսուի քսան միլիոն զոհ Միացեալ Նահանգներուն մէջ, եւ այն ալ, եթէ ամէն ինչ « լաւ պայմաններու » մէջ տեղի ունենայ, այսինքն՝ երբ բնակչութիւնը առաւելադոյն թիւով պատըսպարուի ապաստարաններուն մէջ։ Այլապէս, զոհերուն թիւը հարիւր, նոյնիսկ հարիւր յիսուն միլիոնի կրնայ բարձրանալ։ Խորհ. Միութեան համար կը նախատեսուի 23էն 100 միլիոն զոհ եւ տնտեսութեան քանդումը 70էն 80 տոկոսով։

Քննութեանց եզրակացութիւնները կամ մեկնաբանութիւնները չահեկան են երկու երկիրներուն ընկերութեանց զոյատեւման կարելիութեանց իմաստով։ Ցայտնուած միտքը ամերիկեան ընկերութեան մասին յոռի է, առնուազն՝ լաւատես պատկեր չի պարզեր։ Ամերիկացին անիշխանական պիտի դառնայ, պիտի դիմէ կողոպուտներու. երկիրը կրնայ մասնատուիլ դուռ բանալով բախտներու եւ նորանոր աւերումներու։ Տնտեսական գետնի վրայ Միացեալ Նահանգները կրնան « Մէջին դարու աստիճանին վերադառնալ »։

Խորհ. Միութեան կուսակցական մեքենան պիտի գոյատեւէ, քանի 110·000 պատասխանատուները, բոլոր աստիճան – ներու, ապաստան պիտի գտնեն յատուկ պատրաստուած պատսպարաններու մէջ։ Խորհրդային ընկերութիւնը առաւել դիւրութեամբ պիտի յարմարի երկրին տնտեսական սուր տագնապին։ Խուճապը սահմանափակ պիտի ըլլայ բնակչութեան մը համար, որ սովորութիւն չունի տեղափոխելու առանց արտօնութեան։ Ուզածը միշտ չգտնելու եւ յաճախ քիչ գտնելու վարժուած ժողովուրդ մը առաւել դիւրութեամբ պիտի դիմագրաւէ տնտեսութեան տագնապը։ Միւս կողմէ, հիւլէական պատերազմը պիտի չեշտէ Խորհ. Միութեան « ապատուսացումը »։ Արդարեւ, ոչ-ռուս ժողովուրդները նուազ պիտի տարրալուծուին, որովհետեւ քաղաքականներու թիւը նուազ է, բաղդատմամբ Ռուսիոյ։

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՏԱՍԸ ՀԱՏՈՐՈՎ

Ամբողջացած է Յակոբ Պարոնեանի գործերու ակադեմական հրատարակութիւնը՝ տասը հատորներով։ Նոր հրատարակութեան մէջ տեղ գտած են նախորդ հատորներու մէջ առնուած երկերէն զատ նաեւ բազմաթիւ նոր յայտնուած փոքր գործեր, որոնք ցրուած էին պարբերական մամուլի մէջ։ Այդ երկերուն մէկ մասը գոյութիւն չունէր Հայաստան, հետեւաբար Փարիզի Նուպարեան մատենադարանի եւ այլ մշակոյներու շնորհիւ կարելի եղած է ամբողջացնել շարքը։

Տարիներու աքնաջան աշխատանք կատարուած է Պարոնեանի հրապարակի վրայ դնուող գործերը եւ պատկառելի ծաւալ կազմող նոր էջերը ճշդրտելու, զանոնք կարելի անաղարտութեամբ ընթերցողին հրամցնելու գործին մէջ։ Ասոր, ատուգման ենթարկուած են հազարաւոր էջեր, արեւմտահայ պարբերական մամուլի հարիւրաւոր թիւեր, համապատասխան մեկնաբանութիւններով ծանօթագրուած եւ թարգմանուած են բազմաթիւ գրաբար եւ բարբառային, գործածութենէ դուրս մնացած ոճեր, հին արտայայտութիւններ եւ մէջբերումներ՝ որոնց Պարոնեան յաճախ դիմած է իր երգիծանքը դիպուկ գործնելու նպատակով։ Հետազօտութիւններու ընթացքին ճշդուած են Պարոնեանի ծածկանունները։ Այդ հիման վրայ ալ յայտնաբերուած են հեղինակին գրիչին պատկանող շարք մը երկեր, որոնք նոյնպէս տեղ գտած են ներկայ տասը հատորներուն մէջ։ Երկու գործեր « Շողոքորթ »ն ու « Երկու տէրով ծառայ մը » կատակերգութիւնները, հրատարակութեան պատրաստուած են ըստ հեղինակի ձեռագիրներուն։ Անոնցմէ առաջինը եղիշէ Զարենց ժամանակին նուէր ստացած է Պարոնեանի գաւակէն, իսկ միւսը Հայաստանի Գրականութեան եւ Արուեստի թանգարան ղրկած են Սիւնեաց Հայերը։

Պարոնեանի նոր հատաքածոն հրատարակութեան պատրաստած է Հայաստանի Ակադեմիայի Մանուկ Աբեղեան Գրական – նութեան Հիմնարկը։ Ինը հատորները կազմած եւ ծանօթագրած է Ալիս Մանուկեան։ Երկրորդ հատորը կազմած եւ բոլոր հատորներու ընդհանուր – նուր խմբագրումը իրականացուցած է արուեստաբան Գառնիկ Ստեփանեան։ Հատաքածոն լոյս ընծայած է Հայաստանի Ակադեմիայի հրատարակչականը։ « Մեծ երգիծաբանի երկերի առաջին ակադեմական հրատարակութիւնը, — ըսած է բանասէր Պետրոս Յակոբեան, — կարեւոր նըպաստ է նրա գրական ժառանգութեան պահպանման եւ սերունդներին փոխանցման գործում։ Պարոնեանական հանճարի դրսեւորումները, որոնք մեր ազգային գրականութեան գոհարներից են, մշտապէս գտնում են խորհրդահայ բանասիրութեան ուշադրութեան կենտրոնում։ Դեռեւս 1930ական թուականներին եղիշէ Զարենցի գլխաւորութեամբ ձեռնարկւում է նրա երկերի լիակատար ժողովածուի հրատարակութիւնը, որը իրականացւում է յաջողութեամբ։ Պէտք է յիշատակել այդ գործում յայտնի պարոնեանագէտ Սարգիս Մանուկեանի աւանդը։ Նրա ջանքերով ընթերցողին յանձնուեցին գըրողի գործերի նախատեսուածից զգալիօրէն աւելի հատորներ։ Այդ հրատարակութիւնն էլ հիմք ծառայեց երգիծաբանի ստեղծագործութիւնների գիտական լայն հետազօտութիւնների համար, որոնց արդիւնքը արտացոլուած է ներկայ հատորներում »։

ԲԱՆԱՍԻՐՈՑ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱՄՇԱԿՈՒԹԱՅԱՆ ԱՂԱՎԻՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆ
գ ր ք ց '
ՂԱԶԱՐ ԵՊԻՍԿ. ՊԱՐԵԼՅԱՆ
1919, Կոստանդնուպոլիս

ԲՐԱՆՈՍ ՎԱՀԻՆ

Յառնէ՛ ի քէ՛ ի մեռելոց – ահաւոր պատուիրանն աստուածային, որ ամէն անգամ որ կը լսենք մեր ականջներով, կը զգանք մեր մէջ ինչպէս նոր կեանքի մը ծլումը, նոր ոյժերու ներքին ծորումը, որոնք մեզ կը դարձնեն ուրիշ մարդիկ, ուրիշ հոգիներ, ուրիշ կամքեր, ուրիշ ձգտումներ, ուրիշ ապագայի տեսիլներ։

Հոգեվարքի, հիւանդութեան, ցաւերու եւ տառապանքներու մէջ ինկած մարդիկ, որոնք ամէն կողմէ կը զգան իրենց շուրջ մահուան ներկայութիւնը, որոնք կը տեսնեն իրենց մարմինները ամէն օր աւելի ու աւելի ինկած ոյժերու, ուժասպառ եւ անկարող, ինչպէ՞ս կրնան ապրիլ, ինչպէ՞ս կրնան ունենալ ուրիշ ոյժեր, ուրիշ կամքեր, ուրիշ ձգտումներ, ուրիշ տեսիլներ, եթէ ոչ այն ոյժերը, այն կամքերը, այն ձգտումները եւ այն տեսիլները, որոնք կը ծնին մեր մէջ, երբ մենք կը լսենք Յիսուսի ձայնը, որ կ՚ըսէ մեզի. «Յառնէ՛ ի քէ՛ ի մեռելոց»։

Ամէն անգամ որ մենք կը լսենք այդ ձայնը, ամէն անգամ որ մենք կը զգանք մեր մէջ այդ նոր կեանքի ծլումը, ամէն անգամ որ մենք կը զգանք մեր մէջ այդ նոր ոյժերու ծորումը, ամէն անգամ որ մենք կը զգանք մեր մէջ այդ նոր կամքերու եւ ձգտումներու ծնունդը, ամէն անգամ որ մենք կը տեսնենք մեր առջեւ այդ նոր տեսիլները, մենք կը զգանք, որ մեր մէջ ինկած ոյժերը, մեր մէջ ինկած կամքերը, մեր մէջ ինկած ձգտումները եւ մեր մէջ ինկած տեսիլները, որոնք մեզ կը դարձնեն ուրիշ մարդիկ, ուրիշ հոգիներ, ուրիշ կամքեր, ուրիշ ձգտումներ, ուրիշ տեսիլներ, եթէ ոչ այն ոյժերը, այն կամքերը, այն ձգտումները եւ այն տեսիլները, որոնք կը ծնին մեր մէջ, երբ մենք կը լսենք Յիսուսի ձայնը, որ կ՚ըսէ մեզի. «Յառնէ՛ ի քէ՛ ի մեռելոց»։

Ամէն անգամ որ մենք կը լսենք Յիսուսի

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍ

3·

Ասիական մի հին, հիմա էլ հետաքրքրական մի ծաղիկ է, որ ծաղկում է միայն մեկ անգամ, ծաղկելուց հետո չորանում է ու մեռնում։ Ասում են, թե այդ ծաղիկը ծաղկում է միայն այն ժամանակ, երբ մի երիտասարդ սիրահար աղջիկ է նայում նրան։ Ասում են, թե այդ ծաղիկը ծաղկում է միայն այն ժամանակ, երբ մի երիտասարդ սիրահար աղջիկ է նայում նրան։

— ... ե՞ս ինչո՞ւ եմ այդ ծաղիկը ատում։ Ես ատում եմ նրան, որովհետև նա ինձ ստիպում է ամեն օր նայել իրեն

OPERA DE MARSEILLE

Lundi 25 Juin à 21 h. 15

CONCERT

LA

CHORALE SAHAK - MESROP

avec le concours de
L'ENSEMBLE INSTRUMENTAL DE PROVENCE (140 participants)

SOUS LA DIRECTION DE
Khachik YILMAZIAN

SOLISTE
Loussiné ZAKARIAN

au programme :

KOMITAS, EGMALIAN, BABADJANIAN, BARTEVIAN,
ASLANIANTZ, BRAHMS, SCHUBERT — au piano JULIETTE YILMAZIAN

du 21 au 25 Juin location à l'Opéra.

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՅՈՍ·— Տէր եւ Տիկին Կ· Մարգարեան 100 ֆր· կը նուիրեն «Ցառաջ»ին իրենց մօր Տիկին Մարի Յակոբեանի մահուան Գ· տարելիցին ի յիշատակ (1976 Յունիս 24)։

×

Աւաքեի Թաքուլեանի (Մշեցի) մահուան քառասունքին առթիւ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պօղոսեան 50 ֆր· կը նուիրեն ողբացեալին սիրելի «Ցառաջ»ին։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1, Պուլվար տիւ Նոռ, Լը Ռենսի

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ, Յունիս 23, ժամը 16ին։

ՑԵՏԱՋԳՈՒՄԱՅ Է

Վիէնի Ազգ· Միութեան ընդհ· անդամական ժողովը որ տեղի պիտի ունենայ Յունիս 23ին։

du nouveau au CAUCASE

Le GROUPE OLYMPE

Anime vos soirées

jusqu'à 2 heures du matin
DANSE NON-STOP

Spécialités de
Deuner - Kébab

Le CAUCASE
15, Rue St. Gilles — 75003 Paris

Réservation :
887-31-24 272-42-67

OPTIMA Tours

ARMÉNIE 1979

CETTE ANNEE 4 FORMULES :

Première Formule = 12 jours.
2 jours MOSCOU — Aller-Retour.
10 jours EREVAN

Deuxième Formule = 14 jours
2 jours MOSCOU
12 jours EREVAN

Troisième Formule = 16 jours :
2 jours MOSCOU
14 jours EREVAN

Quatrième Formule = 13 jours
MOSCOU - ARMENIE
GEORGIE - LENINGRAD

CALENDRIER

13 au 26 JUILLET
20 Juillet au 02 Août
03 au 16 Août
07 au 20 Septembre

27 Juillet au 11 Août
03 au 18 Août
24 Août au 08 Septembre
31 Août au 15 Septembre

18 au 30 Mai
13 au 25 Juillet
24 Août au 5 Septembre

Avec logements hôtels première classe (Arménia ou Ani à Erévan) pension complète — excursions quotidiennes. — Cette année de nombreuses et *nouvelles excursions*

Tous nos groupes sont accompagnés par des spécialistes.

(*Pour inscription par groupes de* 10, *nous consulter*).

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :

Sonia Coumryantz

OPTIMA Tours

75003 PARIS

67, rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

à LYON :
Madame Giselle BOUDOYAN
Maison de la Culture Arménienne
15 rue du 24 Avril 1915
DECINES :

PERMANENCE : Le Samedi matin de 10 h. à 12 heures
(Tél : 49-42-97)
tous les jours : Tél. 49-52-23

MARSEILLE : M. GREGOIRE YAVERIAN c/o AGENCE A. T. V.
32 ,Allée Léon Gambetta — 13000 MARSEILLE — Tél. : 95-91-27

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ի նպաստ
ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ
կիրակի, Յուլիս 1, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստաձին մէջ
44 — 50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ

— Պառ, պաղ պլուֆէ
— Արեւելեան ճաշեր
— Շամփուրով խորոված
— Մանուկներու համար խաղեր
— Այլազան յայտագիր
— Պարի բեմահարթակ

Մասնակցութեամբ
ENSEMBLE MUSICAL ARMENIEN DE TRADITION POPULAIRE
dirigé par GERARD MADILIAN
Groupe Folklorique des enfants d'Arnouvile - les - Gonesse
TRIO TRADITIONNEL ARMENIEN
Aïda Haroutiounian (chant), Elmira Pehlivanian (canon)
Arthaud Pehlivanian (guitare et davoul)

Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի հաճելի կիրակի մը անցընելու

Ծանօթ·— Մոնմորանսի երթալու համար չոգեկառք առնել կառ տիւ Նոռէն եւ իջնել Անկէնի կայարանը, անցնիլ կամրջակը եւ թ իւճ օթոպիւսով իջնել Կրոլէի կայանը։
Դուռները կը բացուին ժամը 10ին, հանդէսը կը տեւէ մինչեւ ժամը 22

ԵՊԻՍԿՈՊԱՍԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Կը սպասարկէ ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՑ· ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ
(հոգեւոր հովիւ Հանգստեան Տուներու)
Երգեցողութիւնը կը կատարուի Առնուվիլի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ
պեկավարութեամբ Վահրամ ՏԵՎԷՆեանի
Տեղի կ'ունենայ Յուլիս 1, կիրակի ժամը 12·15ին Գոլէժիալ Սէն Մարթէնի մէջ
Rue de l'Eglise — Montmorency
Ի ներկայութեան եկեղեցական եւ քաղաքային բարձրաստիճան անձնաւորութեանց։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած
Քոթ տ'Ազիւրի հայկական կազմակերպութիւններուն կողմէ
ՅՈՒԼԻՍ 1, ԿԻՐԱԿԻ, ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ
AU CENTRE LOISIR PIC-NIC
Route de Rocquefort à la Colle-sur-Loup, 6 kms de Cagnes-sur-Mer

Գեղարուեստական բաժին·— Երգ եւ նուագ Նիսի Հայ Մշակոյթի օճախին, Լա Սիոթայի երիտասարդներուն կողմէ։
Խաղեր՝ մեծերու եւ փոքրերու· —
Պիւֆէ — աղանդերներ — շամփուրով խորոված

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Լուի Ս· Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը չնորհակալութեամբ ընդունած է հետեւեալ նուէրները·—

Ազաքսի Եղիկեանի թաղման առթիւ՝ Յակոբ Եղիկեան, Մելօ Յովհաննէսեան, Քլօտ Յովակիմեան 200ական ֆր·, Զե – նոպ Քէչիչեան, Պօյաճեան ընտանիք, Զորեքճեան ընտ· 100ական, Տէր–Մարգարեան, Սարգիս Սարգիսեան, Յովհ· Սարգիսեան, Անարէ Գորգոյեան, Նշանեան, Լոմպար 50ական, Տէր–Ներսէսեան 30։ Նարդուհի Պապուչեան, Թուրքէն Զուքուրեան, Յակոբեան, Աւագ Զալկըճեան 20ական, Սէն Լուի հոգեւոր քոյրեր 40, Մարօ Հորոյեան, Կարապետ Սարգիսեան 10ական ֆր·։

×

Պօտնի Ս· Գր· Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է (Ապրիլ 1էն 17) հետեւեալ նուէրները·—

Տիկ· Պերճուհի Փափազեան 60 ֆր·, Տէր եւ Տիկ· Սարգիսեան, այրի Տիկ· Մենուհի Սեմէրճեան, Գալըմպաճեան ընտանիք, Երուանդ Սոլաքեան, Մարսէլ Բանտիկեան, Մարսէլ Գազէլեան, Գուրգէն Փանոսեան, Ալէքսան Պապայեան, Պետրոս Նազարեան, այրի Տիկ· Թադուհի, Տիկ· Խաթուն Կարապետեան, Տէր եւ Տիկ· Մինճեան Ժոզէֆ, այրի Տիկ· Շահինեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ· Թորոս Քիւրքչեան, Պր· Մինասեան, Տէր եւ Տիկ· Սահակ Շահինեան, Տէր եւ Տիկ· Գրիգոր Վանանեան, Ալպէր Քրոֆէքեան, այրի Տիկ· Փափազեան, Տիկին Ճինա – եան, Վահէ Արման, Տէր եւ Տիկ· Սա – մուէլ Սիլօեան, Տիկ· Պետրոսեան, Տիկ· Վարդուհի Դարբինեան, Տէր եւ Տիկ· Քիւրքչեան, բարեպաշտուհի մը, Տէր եւ Տիկ· Նշան Քեհեաեան, Տիկ· Մարի Տաքչեան, Տիկ· Յակոբ Կորթեան, Պր· Շաքարեան, Տիկ· Մարի Գօճապաշեան, այրի Տիկ· Ռոզա Տօթուճեան, այրի Տիկ· Մկրեան 50ական ֆր·։

(Շար·)

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ

Կապոյտ Խաչի Շրջ· վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ օգոստոսեան կայանի Յուլիսի արձանագրութիւնները փակուած են։ Փափաքողներ կրնան արձանագրուիլ Օգոստոս ամսուան համար։

ՄԵԿՆՈՒԻՄ

ՓԱՐԻԶԷՆ՝ Յուլիսի խումբը կը մեկնի երկուշաբթի, Յուլիս 2, առաւօտեան ժամը 7·30ին։ Վերադարձ Յուլիս 30, երկուշաբթի, Փորթ տ'Օռլէան, Ռիւ Փոլ Ափէլ։

On Recherche

L'A. A. A. S. recherche pour travail à temps complet

SECRETAIRE
BILINGUE

dans les langues française et arménienne sachant également taper à la machine et ayant des notions de sténographie.

Le dépôt des candidatures doit se faire au nom de Monsieur Noubar ARPIARIAN de Varentz, président, et Monsieur Henri DAMADIAN, secrétaire général.

Adresse : Association Arménienne d'Aide Sociale, 77 Rue Lafayette
75009 PARIS.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մահճակալը չնորհակալութեամբ առացած է 50 տոլար Պ· Գուրգէն Քէշիչեանէ ի յիշատակ փոքրիկն Արմէն Փէթմէզեանի մահուան Ա· տարելիցին։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
26
MARDI
26 JUIN
1979

ՀԱՅԱՐԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար. 260 Ֆ. Վեցամսեայ 140 Ֆ.
Արտասահման – Տար. 300 Ֆ. Հատ – 1 Ֆ. 80

LE NUMERO 1,80 F.

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.410 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 54e ANNÉE No 14.410

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Ամէնփրէս, Յունիս 20–21)

ՖՈՒԹՊՈԼ

42ՐԴ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԱՐԱՏ

ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ԴԻՐՔԻ ՎՐԱՅ

— 0 —

Արարատ վերջին հանդիպումին չկրցաւ յաղթել Մոսկուայի Դինամոյին եւ 0 – 0 արդիւնքը, վտանգաւոր դիրքի վրայ կայն Ռոքառի հասցէին.— « Ամանք Ընկերվարական կուսակցութիւնը անցքի վայր մը կը նկատեն եւ ոչ՝ միջոց մը ընկերութիւնը բարեփոխելու » : Ակնարկութիւնը յստակ է անշուշտ քանի Իվլինի երեսփոխանը « գացած – եկած » մէկն է թէեւ խախտա մեղադրանք մըն է, որ կրնայ Միթերանի դէմ ալ գործածուիլ...:

Հակառակ ծանր խօսքերուն, դուռը սակայն բաց կը թողու « վերագարձ՛ք, հարց չկայ : Դատաւորներու առջեւ չէք: Պէտք ունինք միասին ըլլալու: Ասիկա կ՛ըսեմ անոնց, որոնք սխալեցան իրենց օրերը վատնելով մեզմէ հեռու: Պատրաստ եմ խօսելու, գործադիր Բիւրոյին մէջ կամ այլուր »:

ԻՐԱՆ

ԳԱՐԼՈՍԻ ՑԱՆՁՆՈՒԵՐ Է ՇԱՀԻ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Այաթոլլա Խալխալի յայտարարած է թէ Շահը սպաննելու հարցը յանձնուած է միջազգային ահաբեկիչ Իլիչ Ռամիրէսի, սակայն ծանօթ Գարլոս անուան տակ բայց ալեւի մանրամասնութիւն չէ տրուած :

Միւս կողմէ Սատաթ առաջարկած է եգիպտական ժողովին, որ քաղաքական ապաստան տրուի Շահին, յանուն « խաղաղութեան, քրիստոնէութեան սկզբունքներուն եւ եգիպտական քաղաքակրթութեան» :

Թեհրանի մէջ ալ Արտաքին նախարարը յայտարարած է թէ Իրան կը յուսայ որ Շահը կը ստիպուի Իրան վերադառնալ դատուելու համար իրանեան իր անցագրին չեղեալ ըլլալու պատճառով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ալժիր մէջ, Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը առաջին անգամ ըլլալով, տեսնուեցաւ նոր նախագահին՝ Պենճէտիտի հետ : Տեսակցութիւնը « անկեղծ » եղած է, կը վերաբերի մանաւանդ գաղթող աշխատաւորներուն, որոնց թիւը այլեւս կը սահմանափակուի Ֆրանսայի կողմէ :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ անակնկալօրէն էսանսը նոր յաւելում մը կրեց, գերը անցնելով 2,95ի սովորականը՝ 2,74ի, այսինքն ինը տոկոսի յաւելում լիբրին վրայ :

« ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ Կազմակերպութիւնը » լայն մեծամասնութեամբ դատապարտեց Սոմոզայի վարչակարգը, ինչ որ մեծ ձախողութիւն մըն է Ուաշինկթընի համար : Որեւէ միջամտութիւն ալ չուզեր եւ կը թելադրէ վարչակարգը փոխարինել դեմոկրատ կառավարութեամբ մը :

« ԾՈՎԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ » համար ամէն կողմ չարժումներ ծնունդ կ՛առնեն : Միթերան կ՛ուզէ որ ընկերվարական թաղապետութիւնները 20·000 նոր գաղթականներ ընդունին : Ցոյց մը տեղի ունեցած է էյֆէլի աշտարակին ներքեւ :

դրաւ պինգը, քանի որ ըստ կանոնագրութեան, այս ուխերորդ « ոչ – ոքի » արդիւնքէն ետք, եթէ հատ մը եւս պատահի, պարտութիւն կը նշանակէ Արարատի համար :

Արարատ – Դինամօ այս հանդիպումին, ուշադրութեան արժանացած էին Մոս – կուայի խումբին բերրապահը՝ Գոնտար եւ Արարատէն՝ Ցովհաննիսեանը :

Ներկայիս դասաւորումը հետեւեալ պատկերը կը պարզէ 14րդ շրջանէն ետք : Գլուխն է Թիֆլիսի Դինամօն 23 կէտով, կը հետեւին՝ Շախտեոր 22, ապա՝ Դինամօ (Կիեւ եւ Մոսկուա), Սպարտակ 19ական, Արարատ 14 կէտով, 8րդ դիրքի վրայ է :

×

ՀԱՑ ՇԱՐԺԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՆԵՐՈՒ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԱՇԽԱՐԱԴԻ ՄԷՋ

Թիւրքմենիոյ մէջ տեղի ունեցած համամիութենական 12րդ չարժարնկարի փառատօնի դատական կազմը իր յատուկ մրցանակը չնորհած է Երեւանցի բեմադիր Լեւոն Գրիգորեանի, « Աստղային ամառ » մանկա – պատանեկան ժապաւէնի պատրաստութեան համար : Շարժանկարը կը ներկայացնէ Հայաստանի պիոներական ճամբարները : Լեւոն Գրիգորեան նկատուած է Հայաստանի բեմադիրներու երիտասարդ սերունդի խոստմնալից ներկայացուցիչներէն մէկը : Իր առաջին գործն էր « Իմ սիրտը լեռներում է » չարժանկարը՝ Ուիլեըմ Սարոյեանի պատմուածքին հիման վրայ : Այնուհետեւ ան պատրաստած է «Զեռապրի զաղտնիքը» ժապաւէնը՝ արդի երիտասարդ պիոնականի բարոյագիտական սկզբունքներու մասին : Ներկայիս բեմադիրը կը պատրաստուի դասական հեղինակներու գործերը չարժանկարի վերածել : Աշխարհի մէջ յայտնութիւն ունեցած է նաեւ երիտասարդ բեմադիր Պարզեւ Մայեան, որուն « Արդիւնաբերական թռչնաբուծութիւն » չարժանկարը արժանացած է Թիւրքմենիոյ Գիւղատնտեսութեան նախարարութեան մրցանակին :

×

ՎԱՀՐԱՄ ԲԱԲԱՑԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Երաժիշտ Վահրամ Բաբայեան ասար – տած է « Պեթհովէնի նամակները » օփերան : Երեք մասերէ բաղկացած սենեկային այդ գործը « երաժիշտը դրած է Պեթհովէնի նամակագրական ժառանգութիւնը մանրազնին ուսումնասիրելէ ետք : Վահրամ Բաբայեան 30 տարեկան է . յօրինած է քանի մը գործեր արտասահմանի դասական գրականութեան մոթիֆներով : Ան հեղինակն է « Փիկմալիոն » եւ « Պան » բեմապարերու՝ ըստ Պեռնարտ Շոյի թատերախաղի եւ Նորվեգիացի Կնուտ Համսունի վէպի, « Կողմնակի մարդը » օփերայի (ըստ Ալպէռ Քամիւի վէպի) : Երաժիշտը ունի նաեւ համանուագներ եւ նուագարանային փոքր գործեր, սենեկային երկեր՝ Ախոլինեդի եւ Զաբէնցի խօսքերով :

×

« ԿՈՏԱՅՔ »Ի ՑԱՂԹԱՆԱԿԸ

Մորհրդային ախոյեանութեան Բ. դասակարգի չորրորդ խմբակի մրցումներու չարքին Աբովեանի « Կոտայք »ը 0ի դէմ 4 կէտով յաղթած Սամարեզի « Լոկոմոտիվ »ի եւ 17 խաղերէ ետք 22 միաւոր չհեղով գրաւած է 3րդ տեղը :

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑԱՅՈՒԶԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՄԵՐԺԻ ԱՆԳԱՐԱՑԻ ՕԳՆԵԼ...

107ի դէմ 303 ձայնով է, որ ամերիկեան Ներկայացուցչական ժողովը մերժած է վինուորական այն յաւելեալ օգնութիւնը (50 միլիոն տոլար կամ 220 միլիոն ֆրանք), որ ծրագրուած էր ընել, մանաւանդ Իրանի զէպքերէն ետք : Ասիկա նոր ձախողութիւն մը կը նկատուի Կարթըրի քաղաքականութեան եւ փաստաւոր յաղթանակ մը տեղւոյն Ցոյներուն համար, որոնք դժգոհ են Սպիտակ Տան քաղաքականութենէն Թուրքիոյ նկատմամբ : Յանօթի է, որ Միացեալ Նահանգները չատ լրար անցած էին վերջին ամէն ձեւով զօրավիգ կենալու համար Անգարայի, որու ռազմապիտական դիրքը, չատ « կարեւոր » է Ատլանտեան Ուխտին համար : Այս քուէարկութեամբ յոյն « լոպին » (ճնշումի խմբակցութիւն) յաջողած է ցոյց տալ իր ընդդիմութիւնը Թուրքերու զինուորական ներկայութեան կիպրոս, ճիշդ այն պահուն երբ համայնքներու (Թուրք եւ յոյն) խօսակցութիւնները վերսկսած էին : Ամերիկեան շրջանակները մտահոգ են այս քուէարկութենէն, որ դժուարութիւններ պիտի ստեղծէ իրեն Անգարայի հետ իր յարաբերութեանց մէջ : Խճճվիա չէ ծածկած թէ արեւմտեան դաշնակիցները չատ չեն հետաքրքրուիր իր դրամական եւ ռազմական դժուարութիւններով :

ՍՈՒՐԻԱ

ՋԱՓ ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՑԻՆ ՄԷՋ

32 ՄԵՌԵԱԼ, 52 ՎԻՐԱՒՈՐ

Հալէպի զինուորական վարժարանին մէջ սպայութեան 32 թեկնածու սպան – նուած են եւ 52 ուրիշներ ալ վիրաւորուած « ոճրագործներու խմբակի » մը կողմէ, ըստ Սուրիոյ Ներքին նախարարին, որ ռուած է նաեւ անոնց անունը՝ Մահմետական եղբայրները : Ըստ սուրիացի նախարարին, Մահմետական եղբայրները կաշառած են զինուորական վարժարանին հերթապահ սպան, որ թոյլ ռուած է կարգ մը ոճրագործներու մտնել այն սրահը, ուր հաւաքուած էին սպայութեան պատրաստուող ուսանողները : Ասոնք անմիջապէս կրակ բացած են զնդացիրներով եւ ձեռնասումբեր նետած : Նախարարը յայտնած է թէ քանի մը ոճրագործ ձերբակալուած են բայց կառավարութիւնը հարիւր հազար սուրիական ոսկի կը խոստանայ, ոեւէ մէկուն, որ օգնէ իրեն ձերբակալելու փախստական ոճրագործները : Ձերբակալուածները, 14 հոգի, մահուան դատապարտուեցան :

ՖՐԱՆՍԱ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ՌՈՔՔԱՌ ԵՒ ՄՕՐՈՒԱ ՉԳԱՑԻՆ

Կասթոն Տէֆէռի միջնորդութիւնը անմիջական որեւէ արդիւնք չտուաւ եւ Ռոքառ ու Մօրուա տէր մնացին իրենց խօսքին, բացակայելով Շաբաթ օրուան ժողովէն : Փ. Մօրուա չէր մերժած սակայն Մարսէյլի քաղաքապետ երեսփոխանի ներկայութիւնը (հանդիպում մը երեքի միջեւ՝ Միթերան, Մօրուա, Ռոքառ) եւ չէր տատած է . « Այո՛, երեք անգամ այո՛ կասթոն Տէֆէռի մաղթելու համար իրեն հետ ընդհանուր վերլուծում մը » :

Շաբաթ օր սակայն, Միթերան «նուէրը» չընդուաւ, մանաւանդ՝ Ռոքառի : Նախ անդրադարձաւ Մօրուայի « երբ փոքրամասնութիւնները իրենք իրենց թոյլ կուտան իրենց կուսակցութեան ամբաստանողներն ըլլալ քուէարկութենէն քանի մը ժամ եռք, փաստն է տարբերուած հեռանկարներու եւ գուցէ նպատակներու մրցակցման : Գիտնանք սակայն, պահպանել համախոհութեան եւ բարեկամութեան կարելիութիւնները : Նոյն ընտանիքէն ենք, նոյն կուսակցութենէն ընդդէմ միւսներուն » : Աւելի խիստ է սակայն Ռոքառի հասցէին.— « Ամանք Ընկերվարական կուսակցութիւնը անցքի վայր մը կը նկատեն եւ ոչ՝ միջոց մը ընկերութիւնը բարեփոխելու » : Ակնարկութիւնը յստակ է անշուշտ քանի Իվլինի երեսփոխանը « գացած – եկած » մէկն է թէեւ խախտա մեղադրանք մըն է, որ կրնայ Միթերանի դէմ ալ գործածուիլ...:

Հակառակ ծանր խօսքերուն, դուռը սակայն բաց կը թողու « վերագարձ՛ք, հարց չկայ : Դատաւորներու առջեւ չէք: Պէտք ունինք միասին ըլլալու: Ասիկա կ՛ըսեմ անոնց, որոնք սխալեցան իրենց օրերը վատնելով մեզմէ հեռու: Պատրաստ եմ խօսելու, գործադիր Բիւրոյին մէջ կամ այլուր »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ալժիր մէջ, Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը առաջին անգամ ըլլալով, տեսնուեցաւ նոր նախագահին՝ Պենճէտիտի հետ : Տեսակցութիւնը « անկեղծ » եղած է, կը վերաբերի մանաւանդ գաղթող աշխատաւորներուն, որոնց թիւը այլեւս կը սահմանափակուի Ֆրանսայի կողմէ :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ անակնկալօրէն էսանսը նոր յաւելում մը կրեց, գերը անցնելով 2,95ի սովորականը՝ 2,74ի, այսինքն ինը տոկոսի յաւելում լիբրին վրայ :

« ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ Կազմակերպութիւնը » լայն մեծամասնութեամբ դատապարտեց Սոմոզայի վարչակարգը, ինչ որ մեծ ձախողութիւն մըն է Ուաշինկթընի համար : Որեւէ միջամտութիւն ալ չուզեր եւ կը թելադրէ վարչակարգը փոխարինել դեմոկրատ կառավարութեամբ մը :

« ԾՈՎԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ » համար ամէն կողմ չարժումներ ծնունդ կ՛առնեն : Միթերան կ՛ուզէ որ ընկերվարական թաղապետութիւնները 20·000 նոր գաղթականներ ընդունին : Ցոյց մը տեղի ունեցած է էյֆէլի աշտարակին ներքեւ :

Ա Ե Ր Օ Ն

(ՄԿՐՏԻՉ ՍԱՀԱԿԵԱՆ)

Ա·

Մկրտիչ Տամատեանի եւ Մուրատ (Համբարձում Պօյաճեանի) ձերբակալութենէն վերջ, Հնչակեան կուսակցութեան ներկայացուցիչները այլեւս երկիր չմնան: Սասունը պարապած էր, Սասնոյ ժողովուրդին եւ յեղափոխութեան անվեհեր զեկավար Գրգօն նահատակուած էր· Մուրատ, Գէորգ Զավուշ, Ազամ, Աւօ, Գասպար, Կարապետ, Վարդան, Յովհաննէս, Մաչօ եւ Սեւնեքերիմ Մշոյ բանան էին, իսկ Տարօնի արժանաւոր զաւակ եւ յեղափոխութեան քաղցրախօս գործիչ Ամենակ Ղազարեան (Հրայր), անցած էր Կովկաս:

Տարօն _ Տուրուբերանի ամբողջ ժողովուրդը փիլիքսպէս եւ բարոյապէս կը հիւծէր թուրք եւ քիւրտ պէկերու բռնութեան տակ: Օրէ օր հալածանք, ջարդ, աւերում եւ թալան յաճախադէպ էին դարձեր· ամբողջ ժողովուրդը ահ ու սարսափի մէջ կ'ապրէր: Մանաւանդ Բաց – նաց գաւառի քանըհինգ մեր եւ Մառնիկ գիւղերը որ ցերեկ եւ գիշեր ահ կը քաշէին հրէշածին Պշարէ Խալիլի ձեռքէն, որուն կուրծքը զարդարուած էր Եըլտըզ նասող կարմիր սուլթան Համիտի պատուհաններով: Այս գաղանը քայլ չէր փոխեր որ Հայերուն գժբախտութիւն մը չպատահէր: Խալիլ ինքը պատմական չարիքն էր այդ տեղ, սպաւոր եւ անբախտ երկրին, որուն մալը, մուլքն ու կեանքը իր կրունկներուն չուքին հետ ոտքին տեղ կը պատցնէր: Ամբողջ ժողովուրդը ծայրայեղ յուսահատութեան եւ լքումի մէջ էր, յոյսի ու լոյսի մը կը սպասէր, եւ այդ լոյսը չուշացաւ:

Ցեղափոխութեան մարտունակ գործիչ Հրայր, որ այդ սպաւոր եւ ջարդի օրերուն Կովկաս կը գտնուէր, մօտէն կը քննէ Հնչակեան կուսակցութեան մարտական ուժը, սակայն կը տեսնէ որ Հնչակեան կուսակցութիւնը որեւէ մարտական ուժ չունէր, որովհետեւ գործողները անհատ էին որոնք ժողովուրդը աւելի իրենց կը կապէին քան թէ իրենց կուսակցութեան: Հրայր այս տեսնելէ յետոյ, անմիջապէս կը դիմէ Հ· Ց· Դաշնակցութեան Բիւրոյին, որպէսզի Տարօն – Տուրուբերանի յեղափոխական եւ ազատատենչ ժողովուրդին օգնութեան հասնի: Ուրախութեամբ պէտք է նշել թէ Դաշնակցութեան Բիւրօն Հրայրի բոլոր ըսածները կամ դիմումը սիրով կ'ընդունի: Այդ օրը, այսինքն 1894ին Հրայր կը միանայ Հ· Ց· Դաշնակցութեան, կարճ ժամանակուան մէջ կը գառնայ անոր ամէնէն կարկառուն եւ սիրուած դէմքերէն մէկը: Հ· Ց· Դաշնակցութեան Բիւրօն Հրայրը իբրեւ գործիչ կը գրկէ Բասէն: Բասէնը կազմակերպելէ ետք, կ'անցնի Պաթում եւ Ռումանիա աչքի ինկած բոլոր պանդուխտները կը հաւաքէ կը բերէ Դաշնակցութեան կեդրոնը՝ Կարս: Հրայր այդ մարտական խումբը կը կազմակերպէ Տարօն գրկելու համար:

Իսկ Կովկասի մէջ Հ· Ց· Դաշնակցութեան Բիւրօն անմիջապէս կ'որոշէ թէ՛ նիւթապէս եւ բարոյապէս ամէն գնով օգնել Տարօն – Տուրուբերանի հայրենասէր ժողովուրդին: Այդ նպատակին իրագործման համար երկիր կը փութացնէ իր կարող գործիչներէն Աբրօն: Դաշնակ – ցութեան Բիւրօն մեծ գումար մը գրամ կը յանձնէ Աբրոյին, Սասունցիներուն բաժնելու համար: Յատուկ խումբ մը ղլուխը անցած 1895ի գարնան անվտանգ կը հասնի Տարօն, կ'ընդունուի Վարդան վարդապետի եւ Մշոյ տատրակ՝ Գեղամի կողմէ: Հ· Ց· Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը Աբրօ, նախ քանի մը հակիրճ խօսքերով իրենց կը խօսի իր գալուն մասին եւ կը հեշտ·— Տարօնի մեծ զաւակը Հրայրի գիմումին վրայ Դաշնակցութեան Բիւրօն մեծ գումարով մը գիս գրկած է երկիր Տարօն – Տուրուբերանի հայրենասէր եւ յեղափոխական ժողովուրդը կազմակերպելու եւ մեր սիրելի Սասունցիներուն նիւթապէս օգնելու համար: Վարդան վարդապետ եւ Գեղամ նախ իրեն կը ծանօթացնեն Մշոյ մտաւորականներն ու հերոսները, Մկրտիչ Պոլէեան, Վահան Փոստոյեան, Կայծակ Վաղարշակ, Ահարոն, ձօճօ Գասպար, Հաճի Յակոբ Կոտոյեան եւ Մճօ, ցոյց կուտան բոլոր ճամբաները: Նաեւ Դաշնակցութեան գործիչ Աբրոյին կուտան գաշտի գիւղերու քանի մը ոչ – սերուն անուններըը կառնենի Մկրտիչ, Աւրանայ Աւոյի, Տերգեւանքի Վարդանի եւ Սարգիսի Ղըզըլաղաճայ Պօղոսի եւ Յրօնքցի Սլոյի:

Հ· Ց· Դաշնակցութեան գործիչ Աբրօ իր փոքր խումբով կը չրջի գիւղ գիւղ եւ տունէ տուն կը վայելէ ժողովուրդին ջերմ համակրութիւնը ամէն տեղ: Դաշ – նակցութեան անզուգական գործիչը ուր որ կ'երթայ կ'ոգեւորէ, կը սրատպղէ յուսահատները եւ Հ· Ց· Դաշնակցու – թեան յոյսով եւ հաւատքով կը խանդավառէ, կը ներշնչէ զիրենք մղելով գործի: Կ'ըսէ, որ չվախնան Թուրքէն եւ Քիւրտէն, կրկին չենքի դիմեն, կռուին թըշնամիին դէմ եւ ազատութեան:

Աբրօ իր վրայ դրուած բոլոր պարտականութիւնները լիովին կը կատարէ, նոյնիսկ ժողովուրդին դրամ բաժնելով:

Ան ցերեկ ու գիշեր կ'աշխատի եւ կը յաջողի աւելի մեծ թիւով համակիրներ ունենալ իր շուրջը: Աբրօ խանդավառ – ուելով իր յաջողութիւններէն, անմիջա – պէս խումբին մէկ մասը կը ղրկէ Կով – կաս, որ գէնք եւ նոր ուժեր բերէ Սա – սունցիներուն համար: Հ· Ց· Դաշնակ – ցութեան գէտայիները առանց վտանգի կը հասնին Կովկաս, ռազմամթերքներով, նոր ուժերով եւ ղրամով կը վերադառնան Սասուն:

Երբ խաղաղութիւնը կը վերահաստատուի, Մուշի եւ իր գիւղերու մէջ մնալը այլեւս կարեւոր չի նկատուիր: Վարդան վարդապետի թելադրութեամբ եւ ընկեր Մկրտիչ Պոլէեանի առաջնորդութեամբ, Դաշնակցութեան մարտունակ գործիչ Աբրօ կ'երթայ Սասունցի Իշխան Մա – կարի տունը: Ան իր քաղցր եւ անոյշ խօսքերով Իշխան Մակարին կը պատմէ իր գալու նպատակներուն մասին եւ կը չեշտէ·— երկու ամիսէ ի վեր Մուշ կիյ, Վարդան վարդապետ, Գեղամի, Մշոյ մտաւորականներու եւ հերոսներու ա – ջակցութեամբ Մուշ եւ իր բոլոր գիւղերը կազմակերպելէ վերջ, ընկեր Մկրտիչ Պոլէեան գիս բերած է ձեր քով, որպէսզի Սասունը եւս կազմակերպենք:

Հ· Ց· Դաշնակցութեան գործիչ Աբրօ կարծես Իշխան Մակարի սրտէն խօսած – ցաւ, Իշխանի խանդավառութիւնը չափ ու սահման չունէր, որովհետեւ այս ան – գամ երկիրը կը կազմակերպէր Հ· Ց· Դաշնակցութեան չունչին տակ: Անմի – ջապէս լուր կը ղրկէ Փեթարայ Իշխան Պետոյին, Կոփայ Իշխան Արէնին, Շէնբե – գի Ռէս Միքայէլին, Սէմալայ Ռէս Մա – նուկին, Տալուորիկայ Գէմ Համզէին, Կէլիկիւզանցի Ռէս Աւոյի եւ Քեսթիկ Աւոյի, Ազրեցի Սլինոյի, Տաշօքցի Գըր – պէկին, Իշխանձորցի Մկրտիչի, Զընըբնե – րու Գուրճկին եւ Կիրմաւայ Ստեփանի երը Դաշնակցութեան եւ իր գործիչին անունները կը լսեն, բոլորն ալ անմիջա – պէս կուգան Սպասանք Իշխան Մակարի տունը:

Աբրօ նախ իրենց կը խօսի յեղա – փոխութեան կազմակերպութեան եւ պին – ուելու մասին եւ կը չեշտէ·— Սիրելի ընկերներ, եթէ պինուած եւ պատրաստ չըլլայիք, ի՞նչ պիտի ըլլար ձեր վիճա – կը, երբ արիւնարբու թուրք կառավա – րութիւնը իր պետական միջոցներով պի – նեց բոլոր քիւրտ պէկերը եւ ղրկեց ձեր վրայ, սակայն դուք չուզեցիք սպրուկ կամ գերի ըլլալ իրենց: Շնորհիւ ձեր անվհատ վճռականութեան եւ այդ զէն – քերու էր, որ քանի մը օրուան կռիւներէն ետք թշնամին մեծ կորուստներ տա – լով փախաւ: Ուրեմն պէտք է միշտ կազ – մակերպուած եւ պատրաստ ըլլալ գա – լիք անակնկալներուն:

Հ· Ց· Դաշնակցութեան անզուգական գործիչ Աբրոյի ճառը մեծ ազդեցութիւն թողուց ներկաներուն վրայ: Բոլորն ալ կ'ուխտեն Դաշնակցութեան գրօշին վրայ, հաւատարիմ մնալ եւ այդ ուղղութեամբ աշխատիլ իրականացնելու համար իրենց վրայ դրուած պարտականութիւնները:

Վ· ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՂԱՓԱՆԻ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

— o —

Ղափանի չրջկոմի առաջին քարտուղարը Ա· Յակոբեան, « Սով· Հայաստան » օրաթերթին մէջ (Յունիս 7) լոյս ընծայած երկար յօդուածով մը պարզած է չրջանի անտեսութեան այժմու պատկերը, միաժամանակ ներկայացնելով ապագայի հեռանկարները:

Նախ հաստատած է, թէ վերջին տասնամեակին Ղափանի չրջանը աննախընթաց վերելք արձանագրած է: Ընդերքին հետախուզութիւնը, նոր հանքերու յայտնաբերումը եւ անոնց լայն ծաւալի օգտագործումը զգալի չափով աւելցուցած են պղինձին, մոլիբդէնին եւ այլ օգտակար հանածոներուն արտադրութիւնները: Ղափանի անտեսութեան հիմնական ճիւղն է հանքերուն արդիւնաբերութիւնը: Ասոր զարգացումին աւելթեր, նոր ճիւղեր հաստատուած են·— մեքենաշինութիւն, էլեկտրանիկ եւ թեթեւ արդիւնաբերութիւն: Այս ձեւով վերջ տրուած է չրջանին անտեսական միակողմանի զարգացումին: Ասիկա հիմնական չատ կարեւոր հարց մը լուծած է: Արդարեւ, նոր ձեւի ձեռնարկութիւններուն հաստատումին չնորհիւ կարելի գարձած է աշխատանք ապահովել այնպիսիներու, որոնք չեն կրնար աշխատիլ հանքերու մէջ: Խօսքը նախ երիտասարդ կիներու մասին է, ապա այլ մասնագիտութեան տէր երիտասարդներու: Ասոր երկորդ արդիւնքը, ինքնին չատ կարեւոր եւ կնասական, մատնանշած է յօդուածագիրը հետեւեալ հաստատումով· « Երկրորդը, որը ամէնից կարեւորն է, կանխուեց բնակչութեան միգրացիան, որը մինչ այդ մեծ չափերի էր հասնում »: Ղափանի մէջ ստեղծուած քանի մը նոր գործառնութիւնները՝ կուգքերու նորոգում, հիւսուածեղէն եւայլն, այսօր հինգ հազար հոգիի աշխատանք կ'ապահովեն:

Շինարարական բնոյթի աշխատանքները, վերջին տասնամեակին, յատկանշական պատկեր պարզած են: Գործառնութեան կոչքին չինուած են մշակոյթի եւ կենցաղի ծառայող մեծ թիւով չէնքեր, դպրոցներ, առողջապահական կեդրոններ, ինչպէս նաեւ 170 հազար քառակուսի մեթր բնակելի տարածութեամբ տուներ, 187 քիլոմեթր կարապատ ճամբաներ:

Պատկան մարմինները մշակած են չրջանին անտեսութեան եւ յարակից ճիւղերուն զարգացման լայն ծրագիրներ: Յօդուածագիրին մատնանչումով մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնեն տունք, քանի տարիներու ձգձգումներէ ետք է, որ նկատի առնուած են կարգ մը հրատապ հարցերու լուծումը, որոնց յիշատակումն ալ կատարած է: Այսպէս, կարգ գաղրեր կրկնելէ եւ հետապնդելէ, արդարութիւնը գործադրուած տեսնելու յուսով, միեւնոյն ատեն Վարչութեան հետ միասին մեր միջոցներով տեղեկութիւններ կը քաղէնք թէ՛ ճամբորդներէ բերանացի կերպով եւ թէ Շ· Գարահէ – սարի առաջնորդին գրերէն որոնք կը հաստատէին այդ սպանութեան քաղաքական բնոյթ ունենալն եւ յատկապէս կազմուած ծրագրի մը արդիւնք ըլլալը: Այս մասին հետեւեալ անհերքելի փաստերը կ'արժէ նկատողութեան առնուլ·

1· Գամմնելի եղեռնը գործագրուելու պահուն ժանտարմաններու կողմէ քանի մը ժամ մինչեւ մութ կոխելը պղտոտային անցուդարձը բռնի կ'արգիլուի պարզ ճամբորդներու, սպանման տեղէն մէկ ժամ հեռաւորութեամբ երկու կողմէն ճամբան կարուելով:

2· Ոճրավայրէն առաջին անգամ անցնողներ կը տեսնեն ձիու եւրոպական պայտի նոր հետքեր, որ այն կողմերը պետական մարդերու ձիերուն միայն յատուկ են, այս պարագան ինքնին կը հաստատէ թէ ճամբուն երթեւեկի արգելափակման պահուն կառավարական ձիեր հեծած անձեր գտնուած են հոն:

3· Կուսակալ Մուամմէրի թիկնապահ յիսնապետ Ճէլալն եւ արբանեակ Մահիր անուն արիւնկզակ անձը նոյն օրերուն մէջ Սարայի եւ չրջաններու կողմերը տեսնուած էին իրենց արժանի չարագործ ընկերներով:

4· Մուամմէր արտաքնապէս քննական կեղծ ու պատիր ձեւակերպութիւններ կատարած եւ ներքնապէս բոլորովին անփոյթ, անտարբեր վերաբերում մը ուներցած է, ոճրագործները երեւան հանելու եւ արդարութիւնը գործի դնելու մասին հակառակ իր այնքան խոստումներուն եւ հաւատիքներուն:

Մանաւանդ ուշադրութեան արժանի կարեւորագոյն պարագայ մըն ալ սա է թէ, երբ սպանուած վարդապետին զգեստները, ճամբորդի պայուսակները, եւայլն, Սեբաստիա բերել տալով սիրելի մայր Օտապաշեանին յանձնեցինք, յայտնի եղաւ որ ոճրագործները վարդապետին ոչ գրամը, ոչ ճերմակեղէններն եւ ոչ գոյքերէն որեւէ բան առած չէին բերնաւ, ինչ որ իր կարգին կ'ապացուցնէ թէ ոճիրն աւազակութեան նպատակ գործուած չէր:

(Շար· – 2)

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ՄԱՐՏԻՐՈՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գ ր ե ց ՝
ԳՆԷԼ ԵՊԻՍԿ· ԳԱԼԷՄԿԷՐԵԱՆ

1919, Կոստանդնուպոլիս

Ա·

Կուսակալն, որու նկարագրին վրայ դեռ որեւէ պղտիկար չէր կազմած անձամբ, արդար պահանջից օրինաւորութիւնը հաւանելով արգէն հարկ եղած հրաման – ները տուած ըլլալը յայտնեց եւ արդարութեան գործագրուիլը խոստացաւ:

Նոյն օրն իսկ, մէկ կողմէ գուժակիր հեռագրին բովանդակութիւնը հեռագրով հաղորդեցի Ազգ· Պատրիարքարանի, որ Բ· Դրան յատկապէս դիմած ըլլալն յայտոյ հաղորդեց ինծի, եւ միւս կողմէ Շապին _ Գարահիսար առաջնորդ Վաղինակ Ծ· վարդապետին գրելով խնդրեցի տեղւոյն վրայ քննութիւն կատարել եւ արդիւնքը յայտագրել: Այս տեղեկագիրն ալ հասնելուն պէս փութացուցի Տ· Զաւէն Ս· Պատրիարքին:

Սեբաստահայ ժողովուրդին արդար յուզման ու պայրոյթին ա՛լ աւելի բոր – բոքման տեղի չտալու խոհականութենէն թելադրուած եւ միանպատակ ոճրավայրին քանի մը օրուան հեռաւորութիւնը նկատի ունենալով, Պատասխանի Վար – չութեան որոշմամբ հեռագրական հրահանգ տրուեցաւ որ հոգեվոյս վարդապետին մարմինը պարտ ու պատշաճ յուզարկաւորութեան հանդէսով ամփոփուին սպանման վայրին մերձակայ Ազգանիս հայ գիւղի Ս· եկեղեցւոյն մէջ, փոխանակ մինչեւ Սեբաստիա փոխադրելու: Իսկ Սեբաստիոյ առաջնորդանիստ եկեղեցւոյն մէջ մեր նախապահութեամբ հոգեհանդստեան յատուկ Ս· պատարագ եւ պաշտօն մատուցուեցաւ երկսեռ հաւատացեալներու խուռն բազմութեան մը ներկայութեանը:

Մինչ պաշտօնական դիմումները չէինք

ԿԵՍԱՐԻՈՑ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՁԱՇԸ

ՓԱՐԻԶ.— Նոր Կեսարիոյ տասնամեակին նուիրուած այս ճաշը Յունիս 10ին, Հ. Բ. Ը. Մ.ի «Ալեք Մանուկեան» սրահին մէջ, յաջող եւ խանդավառու-թեամբ տեղի ունեցաւ:

Ֆարուղարին՝ ծանօթացման եւ յայտարի բովանդակութեան մասին ըրած խօսքերէն վերջ, աղնիւ նախագահուհին հետեւեալ խօսքերով բացաւ հացկերոյթը.— Ցարգելի հիւրեր, յարգելի անդամներ եւ աղնիւ անդամուհիներ, սիրելի հայրենակիցներ, Կեսարիոյ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը այսօր կը տօնէ, վերածնած մայր հայրենիքի հողին վրայ, Նոր Կեսարիոյ առաջին 10րդ տարեդարձը: Այս 10ամեակին նախագահութեան պատիւը համեստօրէն ինծի վիճակուեցաւ. յուզուած չնորհակալու-թիւններս կը յայտնեմ եւ ջերմօրէն կը չնորհաւորեմ Նոր Կեսարիոյ այս պատուաբեր տասնամեայ յոբելեանը, մաս-նաւորապէս կը չնորհաւորեմ պատասխանատու վարչութեան նուիրեալ անդամներն ու անդամուհիները, որոնք վսեմ նպատակով, հարենասիրական ու անձնուէր ոգիով սատար կը հանդիսանան, Նոր Կեսարիոյ չինարարական մեծ ձեռնարկին: Ցոյժ գովելի եւ արժանի ամէն գնահատանքի, իրենց այս սրբազան ազգօգուտ գործունէութիւնը: Այս հանդիսաւոր առիթէն օգտուելով, սրտաբուխ մաղթանքներս կ'ուղղեմ իրենց, յաջողութիւններ ցանկանալով իրենց յետագայ ծրագիրներուն եւ ձեռնարկներուն. իսկ այսօր բոլոր սեղանակիցներուն բարի ախորժակ ու երջանիկ վայելքներ:

Ձաշը կը սկսի երգիչ Միհրան Էմմայեանի «Սեղանն է առատ» խնջոյքի երգին հնչական ու իսկապէս առատ հնչիւններով:

Վ. Մոսոիչեան կը խօսի ու կ'ըսէ.— Այսօր Կեսարիոյ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը ուրախ է ձեզ ընդունելու Նոր Կեսարիոյ հաստատման 10րդ տարեդարձին առթիւ, այս ճաշի սեղան-ներուն չուրջ, որոնք պատրաստուած են մեր ազնուափայլ անդամուհիներուն կողմէ: Կը սիրենք յուսալ թէ ախորժակով պիտի համեհձք, վերյիշելով մեր նախընթաց տոհմային սովորութիւնները:

Նոր Կեսարիոյ 10ամեակը հրճուանքով կ'ողջունենք եւ այսօրուան հաւաքոյթը կը համարինք նախատօնակ մը:

Ինչպէս դիտէք, յառաջիկայ Սեպտեմբեր 9ին խմբովին ուխտագնացութեան պիտի երթանք եւ տեղւոյն վրայ պիտի տօնենք տասնամեակը արժանաւորապէս: Կը հրաւիրենք բոլորդ միանալ մեզի, վայելելու համար մեր հայրենի աշխարհն ու Նոր Կեսարիան: Մեր Միութիւնը մեզուն աշխատանք կը տանի եւ թէ չարունակենք տանիլ, հայրենիքին օգտակար ըլլալու ազնիւ գաղափարին չուրջ: Նոր Կեսարիոյ Փոնտին համեստ գումար մը հաւաքած ենք եւ կը չարունակենք հաւաքել. Այս համեստ է, բայց չէ՞ որ նուէր մը չի չափուիր կամ չի կշռուիր, այլ կ'ընդունուի, մանաւանդ որ նպատակը հայրենասիրութենէ կը բխի: Ձիւղ է ժամանակին մենք ունեցած ենք կիւլպէնկեանները, Խաճեանները, Մելքոնեաններ, Քէլէկեաններ եւայլն, նմանապէս յիշելու համար, Վահան Թէքէեանն ու բժիշկ Դաւիթեանը, Ալթօյաճեանն ու Մոսոիչեանները, Տրտատ եպիսկոպոս Պալեանն եւ Ենովք Ամիէնը եւայլն, որոնք նիւթապէս եւ բարոյապէս, ինչպէս նաեւ գրական գետնի վրայ կեսարացի-ներուն վարկը բարձրացուցած են, այսօր՝ մենք ալ պիտի չնանանք անոնց օրինակին հետեւելով օգտակար ըլլալ թէ՛ հայրենիքին եւ թէ բոլոր հայրենակից-ներուն: Մեր նպատակը բարի է. բոլորս ձեռք ձեռքի տուած աշխատինք ի փառս կեսարացիութեան որ մէկ կարեւոր օրգանն է Հայութեան: Կուչ կ'ընենք ձեզի միանալ եւ անդամագրուիլ, մանաւանդ երիտասարդներուն, որոնք մեր ապագայ մեծ յոյսերն են:

Տիկին Հռիփսիմէ Վէզիրեան Յովհաննէս Շերազեն եւ Գէորգ Էմինէն երկու արտասանութիւններ կ'ընէ: Միհրան Էմմայեան չատ մեծ յաջողութեամբ կ'երգէ «Հայաստան»ը: Ճիչ վերջը՝ Օր. Անահիտ Սվաճեան ձեռնադաշնակով կ'երգէ Հայաստանեան ժողովրդական երգեր, որոնք լաւ ընդունելութիւն կը գտնեն:

Ժամը 13·30ին ի վեր չարունակուող ճաշը, արդէն վերջաւորութեան հասած էր եւ ահա հեռաձայնով կը յայտնեն թէ Հ. Բ. Ը. Մ.ի նախագահ Պ. Ալեք Մանուկեան, Տիթըօյլիի հոգեւոր հովիւ Փառէն Ծ. Վ. Աւետիքեան, Հ. Բ. Ը. Մ. խորհրդատու փաստաբան Շաւարշ Սեւեօնեան կը փափաքին ներկայ գտնուիլ ճաշին: Ճիչ յետոյ կուգան, երկու սքանչելի ծաղկեփունջերով, երկու երիտասարդներուն վրայ բռնած, ներս կը մտնեն:

Յակոբ Գրիգոր եւ Վահրամ Մոսոիչեան բարի գալուստ կը մաղթեն եւ Պ. Ա. Մանուկեան ելոյթ կ'ունենայ գովքը հիւսելով կեսարացիներուն: Ծ. Վրդ. Փառէն չնորհաւորական խօսքերով կ'օրհնէ ներկաները, Պ. Սեւեօնքեան իր երկրորդ հանդիպումը կը յիշէ կեսարացիներուն հետ, Յ. Վէզիրեան Միութեան գործունէութեան չուրջ վեկուցում մը կ'ընէ եւ Օր. Անահիտ կը վերսկսի իր նուագով երգել, Տիկին Հ. Վէզիրեան կ'արտասանէ Գառնիկ Յովհաննէսեանի «Գնա՛ տղաս»ը, Տիկին Յ. Քիւթիւքեան կը կարդայ Լեւոն Միրիճանեանի «Պատգամ»ը, եւ այսպէս կեսարիոյ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութեան տարեգրու-թեան մէջ յիշատակելի հանդիպումի մը հաճելի անակնկալով, Նոր Կեսարիոյ, Հայաստանի, Հ. Բ. Ը. Մ.եան կեանքը բաժակներ բարձրացնելով, Սփիւռքա-հայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէին ղրկուելիք ուղերձի մը ընթերցումով կը վերջանայ այս հայրենասիրական հաւաքոյթը:

Ելոյթ ունեցող բազմաթիւ հայրենակիցներէն կը խնդրուի ներողամիտ ըլլալ իրենց անուններէն չկարենալ յիշելու համար:

ՄԱԺԱԿԵՑԻ

ԼՐԱՓԱՐ ԱՓՈՒԹԻՒՆ

Իսիի քաղաքապետարանին ընտրութեամբ, Ուրբաթ, Յունիս 22ին, չորս օրուան համար Գերմանիոյ Վայմըն քաղաքը մեկնած է Կապոյտ Ասչի Իսիի մասնաճիւղին դպրոցի պարախումբը: Իսի եւ Վայմըն զուգորդ քաղաքներ են:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ՝ ՕԺԻՏԻՆ ԶՈՀԵՐԸ

— o —

Հերքլտ Թրնպիւնի Նոր Տելհիի թղթակիցը այլանդակ, բայց զժբախտաբար իրական երեւոյթի մը պատկերացումը կատարած է: Երիտասարդ հարսեր կը հրկիզուին իրենց ամուսիններուն կամ զոքանչ մայրերուն կողմէ, որովհետեւ իրենց բերած օժիտը բաւարար չէ նկատուած: Իշխանութիւնները օրէնքէ դուրս հռչակած են օժիտի աւանդական սովորութիւնը. այսուհանդերձ, հաղարամաւկներու բարքերը չեն կրնար անյայտանալ մէկ օրէն միւսը:

Սաթպալ Սինկ եւ Թարվինաէր Քաօր ամուսնացած են անցեալ Դեկտեմբերին: Տեղական սովորութեամբ, հարսը իր ամուսինին ծնողքին տունը հաստատուած է: Երեկոյ մըն ալ, հեռատեսիլը դիտած ժամանակ, զոքանչը քարիւղ թափած է անոր վրայ, իսկ քենին ալ լուցկին վառած է: Հարսը հիւանդանոց փոխադրուելէ հետք մեռած է: Ոստիկանութեան համար ոչ մէկ կասկած, թէ հարսը զոհը եղած է օժիտին: Հարսին ծնողքը վեսային յանձնած է 2500 տոլարի համարժէք հնդուն դրամ, սքութէր մը, հեռատեսիլ մը, սառնարան եւ ոսկեղէններ: Փեսային ծնողքը աւելին պահանջած է:

Թղթակիցին համաձայն, հնդիկ կնոջ ազատագրութեան կոմիտէն պայքար կը մղէ այս այլանդակ սովորութեան դէմ: Հարիւրաւոր հարսեր կը մեռնին հրկիզուելով կամ գանակոծուելով: Միայն նոր Տելհիի մէջ, անցեալ տարի, 700 հարսեր մեռած են:

Պահանջուած օժիտին չափը կախում ունի ընտանիքներուն դիրքէն, ապրած վայրէն եւ շրջանակէն: Օտար երկրի մը համալսարանէ շրջանաւարտ ճարտարապետի մը պէտք է 50·000 տոլարի հաշուով օժիտ ապահովէ. նոյնը՝ եթէ տեղական համալսարանէ շրջանաւարտ եղած է՝ 2000 տոլարով կրնայ «ազատիլ»:

ԿԷսօրուան ճաշէն անմիջապէս վերջ ազատ արձակեցին Պէռթան, մեծ ընկուզենիին տակ կապուած սեւ շունը եւ Պիլին պտոյտի տարաւ իր Փիէռ «զարմիկը»: Մեծ շրջան մը ըրին դիւղին չուրջ:

(59 – Շար.)

1929

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1979

ՀԱՀԱՆ

ՀԱՀԱՆՈՒՐ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

3.

Փիէռ անզուսպ փափաք մը ունէր խընդալու, սակայն պատշաճութիւնը յարգելու համար բարկացած մէկու մը դիմագիծը առաւ ու գոչեց բարձրաձայն.

— Պիլի՛, հոս եկուր տեսնեմ, չո՛ւտ, հոս առջեւս... Ըսէ նայիմ, ինչո՞ւ պարոն Յաքուին էշը ներկեցիր:

— Պարոն Ֆաթու...ին:

— Այո, էշը:

— Պարոն Ֆաթուին է՞...շը:

— Այո, այո, պարոն Ֆաթուին էշը: Ինչո՞ւ ներկեցիր...

— Բայց ես ամբողջութեամբ չներկեցի...

— Ի՛նչ, ի՞նչ, հապա ամբողջութե՞ամբ պիտի ներկէիր: Սա անպիտանին նայե-ցէք, ըսել է կ'ուզէիր ամբողջ էշը ներկո՞ւ: Զորս ոտքով, երկու ականջով, մէկ քիթով, մէկ պոչով այդ խոշոր էշը, եւ միայն երկու ոտքերը ներկած ըլլալդ արդարացո՞ւմ կը նկատես... Թէ ոչ քիթիս կը խնդաս կոր, քիթի՞ս կը խնդաս կոր... ամբողջ էշը ներկել...

— Բայց արդէն ներկը չէր բաւեր որ...

Փիէռ անմիջապէս եռեւ դարձաւ խընդուքը ծածկելու համար, իսկ կոստան աթոռի մը վրայ իյնալով սկսաւ կարմրիլ ու մարմրիլ, բարձրաձայն, բարձրաձայն: Թաթան ալ չկրնալով բարկութիւնը պահել, սկսաւ լալ, հանդստեան կոչուած ձայնով մը, եւ ձեռքի պղինձէ մեծ սանը բոլորովին չուարեցաւ:

— Ըսէք տեսնեմ, սիրելի պարոնս, ասոր հետ ես ի՛նչպէս գլուխ ելլեմ, ի՛նչպէս գլուխ ելլեմ... Դեռ այս բան չէ, կ'երթամ էշը կը լուամ ու ամէն բան կ'աւարտի. այս բան մը չէ: Առջի օր ուրիշ փորձանք մը իջեցուց գլխիս. հին հովանոցիս թելերովը աղեղ մը եւ նետ մը շիներ է, քաշելուն պէս աքաղաղին աչքը հանեց... Հապա, աչքը տեղէն հանեց...

— Ի՞նչ, ի՞նչ, գոռաց Փիէռ նորէն աստիկ բարկանալով, ա՞ն, զո՞ւն, հոս եկուր տեսնեմ, հոս առջեւս, քեզի պիտի սորվեցնեմ թէ ես ո՞վ եմ, թէ անառակ տղաքը ինչպէս կը պատժեմ: Ըսէ նայիմ, ինչո՞ւ աքաղաղին աչքը հանեցիր...

— Աքաղաղի՞ն...

— —Այո, աչքը:

— Աքաղաղին աչ...քը՞....

— Էյ, նորէն չհասկնալու մի զարո. այո, աքաղաղին աչքը, ինչո՞ւ տեղէն հանեցիր:

— Բայց ես չհանեցի, ան ինքնիրենը մէկ աչքը դոցեր է...

— Oh ! Jésus Marie ! Oh ! Jésus Marie, այս ի՛նչ ստախօս, մի հաւատաք, պարոն Փիէռ, մի հաւատաք, ամբողջ ստուտ է: Ուրիշ անգամ մըն ալ հաւու մը ոտքը կտրեց եւ ըսաւ որ կենդանին ոտքը վեր է քաշեր... ոհ, մի հաւատաք, ես ա՛լ պիտի չհաւատամ...

. . . . . .

Փիէռ նուէրներ էր բերած պզտիկ Նէնէթին: Շաքար, չոքոլա, մանկական պատկերազարդ գրքոյկներ եւ մայթանիւ մը (patinette): Պիլին ձգեց ամէն բան ու միայն մայթանիւը առնելով ելաւ դուրս: Ձկուն եւ արագաշարժ՝ սկսաւ երկար ճամբուն մէկ ծայրէն միւսը վազվզել, երջանիկ: Գիւղին տղաքը հաւաքուած կը նայէին հիացումով: Երբոր փափաքն ու հպարտութիւնը զոհացուց, սկսաւ իր պզտիկ առուտուրին: Մայթանիւով մինչեւ եկեղեցի երթուդարձ՝ մէկ քարեղնդակ, մէկ չոքոլայի պատկեր եւ կամ ուրիշ բան մը: Ճչարձակը սեղմելն ալ ձրի՛...

Մօրը կատարեալ մանրանկարը:

. . . . . .

Կէսօրուան ճաշէն անմիջապէս վերջ ազատ արձակեցին Պէռթան, մեծ ընկուզենիին տակ կապուած սեւ շունը եւ Պիլին պտոյտի տարաւ իր Փիէռ «զարմիկը»: Մեծ շրջան մը ըրին գիւղին չուրջ:

(59 – Շար.)

EXPOSITIONS

ԳԱՐԶՈՒ — CARZOU

Du 17 Juin au 30 Août
Galerie d'Art du Château des Hayes
49250 BRION
A partir du 22 Juin
jusqu'au 30 Juillet
Maison des Princes de Pérouges
(Ain)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Խաւհանի նախկին առն եւ համակիրներու բարեկամական Միութիւնը, ողբ. Նշան Կիւլիստանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 300 Ֆր. կը նուիրէ Սամուէլ – Մուրատ վարժարանին։
(Տեսնալ «Յառաջ»էն)։

×

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբը առացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի Յովհաննէս Տէրտէրեան մահուան առթիւ.–

Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Մէքճեան 300 Ֆր., Տիկ. Եսթեր Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկ. Ալպէր Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկ. Ժաք Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկ. Աստուր Քէօսէյեան եւ քաղաքի Կապ. Խաչի մասնաճիւղ 100ական, Տէր եւ Տիկ. Օննիկ եւ Վահրամ Ճառայեան, Տէր եւ Տիկ. Կարօ Յովսէփեան եւ Տէրտէրեան ընտանիք 50ական Ֆր.։

×

Յովհաննէս Տէրտէրեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկ. Օննիկ եւ Վահրամ Ճառայեան, Պ. Յարութիւն Տէրոյեան, Ութուղեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Կարօ Յովսէփեան, Տէրտէրեան ընտ. կը նուիրեն 50ական Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

Հ.Մ.Ը.Մ. – ԱՐԾԻՒ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կիրակի, Յուլիս 1ին ամբողջ օրը
ՎԱՂԱՊՐԻ ԱՆՏԱՌԸ

U. G. A. – ARDZIV MARSEILLE

Grande Fête Champètre Annuelle

Dimanche 1er Juillet Parc des Loisirs de Valabre

Avec
— Le groupe de danses de la Maison Culturelle Arménienne de Marseille
— L'orchestre EREBOUNI
— Jeux d'enfants
— Remise de médailles aux pupilles, poussins, minimes
— Concours de boules — Buffet —
Brochettes — Ambiance

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ օդափոխութեան կայանի Յուլիսի արձանագրութիւնները փակուած են։ Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ Օգոստոս ամսուան համար։

ՄԵԿՆՈՒՄ

ՓԱՐԻԶԷՆ՝ Յուլիսի խումբը կը մեկնի երկուշաբթի, Յուլիս 2, առաւօտեան ժամը 7·30ին։ Վերադարձ Յուլիս 30, երկուշաբթի, Փորթ տ'Օռլէան, Ռիւ Փոլ Ափէլ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանի Մեծնամակալութիւնը յատկապէս շնորհակալութիւն կը յայտնէ Խաւհան վարժարանի նախկին առներու եւ համակիրներու բարեկամական Միութեան որուն անդամները խմբական լայն մասնակցութիւն բերին վարժարանին աւանդական դաշտահանդէսի եւ այդ առթիւ կատարեցին 1060 ֆրանքի կարեւոր նուիրատուութիւն մը։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

GALA

DE L'ECOLE DE DANSE

Edouard Bolikian

choregraphe
Opéra Municipal de Marseille
Samedi 7 Juillet, 20 h. 30
Sous l'égide de l'union Départementale des Clubs UNESCO, au profit des enfants du Tiers-monde
sous la Présidence de :
ROLLAND PAVINELLI

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբը եւ Օժանդակ Տիկնանց Միութիւնը երբեմն խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնեն այրի Տիկին Տէրտէրեանի եւ իր զաւկին՝ Ալէնի, Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Տէրտէրեանի, Տէր եւ Տիկ. Կարօ Տէրտէրեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Յովհաննէս Տէրտէրեանի մահուան ախուր առթիւ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ի նպաստ
ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ
կիրակի, Յուլիս 1, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ
44 – 50 Ավրնիւ Շտոլ տը Կոլ

— Պառ, պաղ պիւֆէ
— Արեւելեան ճաշեր
— Շամփուրով խորոված
— Մանուկներու համար խաղեր
— Այլազան յայտասլեր
— Պարի բեմահարթակ

Մասնակցութեամբ
ENSEMBLE MUSICAL ARMENIEN DE TRADITION POPULAIRE
dirigé par GERARD MADILIAN
Groupe Folklorique des enfants d'Arnouvile - les - Gonesse
TRIO TRADITIONNEL ARMENIEN
Aïda Haroutiounian (chant), Elmira Pehlivanian (canon)
Arthaud Pehlivanian (guitare et davoul)

Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի հաճելի կիրակի մը անցընելու։

Ծանօթ.– Մոնմորանսի երթալու համար չորեկառ առնել կառ տիւ Նորէն եւ իջնել Անկէնի կայարանը, անցնիլ կամրջակը եւ թ իւճ օթոպուսով իջնել կրոլէի կայանը։
Դուռները կը բացուին ժամը 10ին, հանդէսը կը տեւէ մինչեւ ժամը 22

ԵՊԻՍԿՈՊԱՍԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ
կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
կը սպասարկէ ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՅ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ
(հոգեւոր հովիւ Հանգստեան Տուներու)
Երգեցողութիւնը կը կատարուի Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ
ղեկավարութեամբ Վահրամ ՏԵՎԷԵԱՆԻ
Տեղի կ'ունենայ Յուլիս 1, կիրակի ժամը 12·15ին Գոլէժիալ Սէն Մարթէնի մէջ
Rue de l'Eglise — Montmorency
ի նպաստ Եկեղեցական եւ քաղաքային բարձրատոհման անձնաւորութեանց։
Դաշտահանդէսը երթալու համար, տրամադրելի ինքնաշարժ, ձրի փոխադրութիւն
Գլխաւոր Էն ժամը 10ին, Օփերա Մէյլիոյր Փերսի
Իսի լէ Մուլինոյէն ժամը 10·30ին, Հայկ. եկեղեցիէն, 6 Ավրնիւ Պուրկէն
Վերադարձ՝ Մոնմորանսիէն ժամը 21·30ին։

Organisation Terre & Culture

7, rue du Fg. St. Honoré 75008 Paris

CAMPAGNE DE TRAVAIL 1979

A) Mise en valeur des domaines arméniens d'Iran du nord

séjours de 4, 6 et 8 semaines, juillet et août

4 stations

1 — Monastère de St. Thadée (situé à 70 km au Sud du Mont Ararat)
2 — Monastère de St. Etienne (à 25 km à l'est de Djoulfa, en longeant l'Araxe).
3 — Village de Hafthevan (Région de Salmasd).
4 — Village de Guerdabad (Région d'Ourmia).

B) Mission d'assistance à Beyrouth

séjours de 4 et 6 semaines de mi-juillet à fin août

RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
PARIS : K. Kévonian, 702-99-45 ; H. Kévorkian, 883-29-36 ;
LYON : I. Baravian, 49-11-89 — MARSEILLE : S. Sarkissian, 52-18-75 ;
BRUXELLES : P. Isbendjian, 537-86-41.

OPTIMA Tours

Spécialiste de Voyages Culturels en ARMÉNIE et GÉORGIE

Deux des plus anciens pays chrétiens d'Orient à l'antique Culture.
Vols réguliers d'AVRIL à NOVEMBRE 1979

EXCEPTIONNEL : du 03 Août au 15 Août 1979, Pélerinage sous la conduite du R. P. A. KESSEDJIAN, prêtre arménien catholique de l'Ordre des Mekhitaristes.
Itinéraire : PARIS - MOSCOU - EREVAN-TBILISSI-LENINGRAD-PARIS

Envoi gratuit sur simple demande.
Renseignements et inscriptions :

OPTIMA Tours
75003 PARIS

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :
67, rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

ՅՈՒԼԻՍ 29-ԷՆ ՕԳՈՍՏՈՍ 13

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

կազմակերպութեամբ
ՍԵՒԱՆ ճամբորդական գործակալութեան
եւ ընկերակցութեամբ տնօրէն՝
ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ
օդանաւով մեկնում՝
ԼԻՈՆԷՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ
ՓԱՐԻԶԷՆ
Տեղերը սահմանափակ ըլլալով անյապաղ արձանագրուիլ

ՅՈՒԼԻՍ 5ԷՆ ԱՌԱՋ

A LYON

sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS

saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
27
MERCREDI
27 JUIN
1979

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար. 200 Ֆ. Վեցամսեայ – 140 Ֆ.
Արտասահման – Տար. 300 Ֆ. Հատը – 1 Ֆ. 80

LE NUMERO 1,80 F.

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.411

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE No 14.411

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՄՈՆՍԻ (Պելժիա) մօտ մահափորձէ մը ապատած է Ասլանեաեան կազմակերպութեան պերպոյն հրամանատարը՝ Զօր. Չէկ։ Շափի իր կեդրոնատեղին գացած առենն էր, որ իր եւ հետեւող կառքին միջեւ պայթում մը տեղի ունեցած է։ Զօր. Չէկ չէ վիրաւորուած մինչ երկու կառքերն ալ մեծ վնասներ կրած են եւ երեք հոգի, մէկ ամերիկացի եւ երկու պելժ պահակ վիրաւորուած են։ Շափի զեկավարը սպառնալիքներ ստացած էր։ 34 տարեկան, Յունիս 30ին հանդիսաեան կը կոչուի իրրեւ գերպոյն պետ Ասլանեան ուժերու։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ փոքրաքանակի գինեգործութիւնը յաւելումը մէկ առ հարիւրը անցած է Մայիսին, ինչ որ գէշ նշան է եւ արդիւնքները տակաւին չեն հասցնէր յաւելումը տարւոյն սկիզբէն ի վեր։

ԻՐԱՆի մէջ, կառավարութիւնը ապագայում ապահովութեան ընկերութիւնները։ Այս որոշումը կը վերաբերի 16 անհատական ընկերութիւններու, որոնց ութը զուտ իրանեան են։ Միւս կողմէ Սավաքի երկու նախկին չարչարողներ մահուան դատապարտուած ու գնդակահարուած են։ Ներքում խնդրած էին, այն պատճառաբանութեամբ թէ միայն « անհատ մարքսիստ »ներու դէմ պայքարած էին։

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ընդհ. ոստիկանի պետ՝ Զօր. Քենան Էվրէն յայտարարած է թէ Թուրքիա, ներկայ պայմաններու մէջ, չի կրնար թոյլ տալ, որ ամերիկեան 2 – 2 լրտեսական օդանաւեր թռիչք կատարեն իր հողամասին վրայ։ Ասիկա հետեւանք է Ներկայացուցչական ժողովի վճռած միլիոն տոլարի յաւելեալ օժանդակութեան մերժումին, բայց եւ այնպէս զօրավար Էվրէն ընդունելով հանդերձ, որ երկու հարցերը իրարու հետ կապ ունին, աւելցուցած է. « Զինում չենք ըներ, եթէ նոյնիսկ 50ի տեղ 150 միլիոն տան »։

ՀՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Արտաքին նախարարը Թրոմիկօ, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարած է. « Պաղեստինի Ազգութիւնը պէտք է իրենց հարազատ Պետութիւնը հիմնելու իրաւունքն ունենան։ Մեղի չի մնար ըսել որ Իսրայէլ պէտք է դադրի գոյութիւն ունենալէ, մենք իսկ առաջարկած էինք Իսրայէլի ստեղծումը Միացեալ Ազգերու մէջ, Իսրայէլ պէտք է հաշնայ մեր դիրքը »։

ԺՆեւի հաւաքուած ՕՓԻՓի (քարիւղ արտածող երկիրներու կազմակերպութիւն) նախարարները նոր յաւելում մը պիտի որոշեն։

ԱՒՍԿ. ՄԱՐՔ ՕՈԵԶՕՆ վախճանեցաւ առջի օր 65 տարեկանին, զոհ քանէռի։ Բժիշկ, քահանայ, աստուածարան, հոգեբոյժ, յաճախ իր տեսակէտները բաղդատելով հանդերձ, որ երկու հարցերը նոյնիսկ դուռ բացած են եւ բուռն ընդդիմութիւն դաւած է։ Ամբողջ կեանքը փորձած է հաշտեցնել Ցիօյա եւ Ցիոնութիւնը։ 1952ին « հարցասլնդուած » է եւ իր « Քրիստոնեայ կեանք ու տեսակցութեան հարցերը » հատորը արգիլուած է Հաւատոյ Ժողովին կողմէ։ Վատիկան Ի.ին եռաք է, որ կրցած է ազատօրէն տարածել իր գաղափարները։ « յոպ – գած կոչում »ի տիպար, 34 տարեկանին է որ թժչութենէն անցած է քահանայութեան։

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՄԷՀՄԷՏ ՔԷՄԱԼ ԵՒ ՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐ

— o —

«Ճումհուրիյէթ»ի մէջ Մէհմէտ Փէմալ « Քաղաքները հոտ կ'ունենան » խորագրով յօդուածի մը մէջ կ'ոգեկոչէ վերջին տասնամեակներու իր հայ մտաւորականի ընկերներն ու բարեկամները եւ այդ առիթով հետեւեալ տողերը գրի կ'առնէ.

Թիւրքքայա Ափաէօվ եւ ժաք Ելրոպական մեծ քաղաքի մը ստորերկրեայ անցքերէն միասին կ'անցնէին։ Ժաք, յանկարծ կանգ կ'առնէ եւ օդը չնչելով կ'ըսէ.

— Նայէ՛ Թիւրքքայա, թիւնէլի հոտ մը։ Ես այս հոտը շատ լաւ կը ճանչնամ։ Գարապիւղէն թիւնէլով երբ վեր կ'ելլէի, մութին մէջ միշտ նոյն հոտն էր որ կը չնչէի։ Ահա, դարձեալ այդ հոտն է, նայէ։ Թոքերդ լաւ մը լեցուր այդ օդով։ Շնչէ, եւ պիտի տեսնես որ դուն քեզ Իսթանպուլի թիւնէլին մէջ պիտի զգաս։

Հայրենիքի կարօտը միայն գոյներով, ձեւերով, երեւոյթներով եւ յիշատակներով չէ որ յագեցում կը գտնէ։ Հայրենիքի հոտ ըսուած բան մըն ալ գոյութիւն ունի։ Անհատը կարգ մը բաներ երբ զգայ իր ռունգերուն մէջ, ահա այդ հայրենիքին որոշ շրջաններուն կարօտն է որ կ'առնէ։

Իրենց կեանքը Իսթանպուլի մէջ անցընողները գիտեն։ Թիւնէլի բոյր մը կայ, Ամալը Մէսճիտի բոյր մը, Պալըքփազարի բոյր մը։

Օր մը ընկերս պիս Ափէնքէն Բիրէյա տարած էր։ Բիրէյան, այդ շրջանին տակաւին նաւահանգստային գաւառակ մըն էր, նեղ նեղ փողոցներով, ուր առաջին քայլափոխին իսկ ռունգերս լեցնող հոտ մը գիս ուշքի բերաւ։

— Աաա, ըսի, Իսթանպուլ կը հոտի։ Իսթանպուլի Պալըքփազարի հոտն է այս։

... Ես, որ Անատոլուի զաւակ եմ, բոլոր այս հոտերը լաւ կը ճանչնայի։ Իսկ ժաք, որ բնիկ Իսթանպուլցի մըն էր, Իսթանպուլցի երիտասարդ մը, կարելի՞ էր որ չճանչնար այս բոլորը։

1945ին էր։ Իսթանպուլի մէջ առաջին բանաստեղծութեան հատորս հրատարակել կ'ուզէի։ Ատոր համար էր որ Իսթանպուլ եկած էի, որովհետեւ Անգարայի մէջ ժամն ապագրութիւն ընդդ տպարաններ չկային։ Շէնք չնորհք քիչէ չինող աշխատաւոցներ անգամ չկային։ Այս պատճառով ձեռագրերս նախապէս Իսթանպուլ զրկած էի։

Մեր երիտասարդութեան, Անգարայի արուեստագէտներու Իսթանպուլի գործակալն էր Ցակոբ Առատ։ Ով ինչ ցաւ որ ունենար, ով ինչ քանի պէտք որ ունենար, Առատին կը դիմէր։ Ան ալ անպայման ձեւ մը կը գտնէր, ճամբայ մը ցոյց կուտար։ Մէսէրլէրէն վեր Խանի մը մուտքին, պզտիկ սենեակի մը մէջ կ'աշխատէր։ Նոր հրատարակուելիք գիրքերու համար կողքեր, թերթերու համար նկարներ կը գծէր։ Ցակոբի հետ աւելի վերջ ես ալ պիտի գործակցէի թերթերու մէջ ինչպէս վաթսան, ձումհուրիյէթ եւայլն։

Չէ՞ որ բանաստեղծութեան հատոր պիտի հրատարակէի, Առատ պիս Ափէթլին ծանօթացուց։ Ափէթիս էպուսուտուի վրայ պզտիկ տպարան մը ունէր։ Ափէթիս Ալիքսանեանի միջոցաւ ալ աւելի վերջ ծանօթացայ ժաք Իշմալեանի եւ Ազատ Փէհլիվանեանի։ Ժաք, թէ՛ նկարիչ էր, եւ թէ բանաստեղծ։ Ազատ, այնպէս կը կարծեմ թէ միայն բանաստեղծ էր։

Այդ տարիներուն Ափէթիսի՛, ժաքի, Ազատի՛ թէ այդ երեքին կողմէ միասնաբար թարգմանուած բանաստեղծութիւններս լոյս կը տեսնէին ժամանակի մէջ։ Անոնցմէ եւ ոչ մէկը պահած եմ հիմա։ Եթէ պահած ալ ըլլայի, ի՞նչ օգուտ։ Անհամար անդամներ ռոմիկանական խուզարկութիւններ եղած կամ այդ պատրուակին տակ թալաններ կատարուած էին։ այդպիսի տան մը մէջ ի՞նչ կարելի էր պահել որ։ Կ'առնէին կ'երթային։ Թերեւս ալ պահած էի եւ անոնք առած տարած են անգամ մըն ալ չվերադարձընելու պայմանով։

Այդ տարիներուն թէ՛ Ազատ եւ թէ ժաք բանտէն նոր արձակուած էին, ձախակողմեան ամբաստանութեամբ մը հետեւանքով։ Անկասկած որ ոստիկանական հետապնդումի տակ կը գտնուէին տակաւին։ Մէսէրլէրէի դէմ Աշիր էֆէնտի փողոցի մէջ անմիջապէս ձախին փայտաշէն չէնքի մը տակ Հայու մը պատկանող ճաշարան մը կար։ Կէսօրէ վերջերը այդ ճաշարանին տակ խոհանոցին մօտ սպասներու պահուած անկիւնին մօտ կը նստէինք, կը ճաշէինք եւ ժամանոց պինիներ կը խմէինք։ Վարպետը հայկական համեղ փլաֆի մը կը պատրաստէր, այնքան հոյակապ, որու նմանը կեանքիս մէջ երբեք չեմ յիշեր ճաշակած ըլլալ որեւէ տեղ։ Ստած ըլլամ գուցէ, որովհետեւ անգամ մըն ալ նման համեղ փլաֆի մը ուտելու առիթը ունեցայ Պէյրութի մէջ հայկական ճաշարան մը, ուր լուբիայի մէջ դրուած սխտորի թեթեւ հոտը, որ մասնայատկութիւնը կը կազմէր փլաֆին, կը նշմարէի թէ միայն Հայերու տրուած բացառիկ առաւելութիւն մըն էր։

Ժաք Իշմալեան, ըսի թէ նկարիչ մըն էր։

Աչքիս առջեւ կուգայ Անատոլուին ժողովուրդին թշուառ ու չքաւոր վիճակը։ Ժաքի պատառները այդ տիպարներն են որ կը մարմնաւորէին։ Այն մարդիկը, որոնք տակաւին այդ տարիներու իրենց վերմակները չվկած մեծ քաղաքներու ճամբան բռնել սկսած չէին։ Միայն Անատոլու հանդիպող նկարիչներու պատառներուն վրայ էր որ կարելի էր հանդիպիլ այդ տիպարներուն։ Հիմա այդպէս չէ։

... Ժաք Իշմալեանը այնքան նեղեցին, որ ի վերջոյ իր տեղէն ու հայրենիքէն ըրին։ Իր կեանքը փրկելու համար ըստիպուեցաւ հեռանալ երկրէն ու մեկնիլ արտասահման։ Անգամ մը կը լսէի որ Սուրիա էր, ուրիշ անգամ մը՝ Լիբանան, աւելի ուրիշ անգամ մըն ալ կ'իմանայի որ եւրոպական քաղաքի մը մէջ էր, ուր ազատութիւնը կը փնտռէր, կամ ալ փարիզ էր։ Քառասուն տարիէ աւելի է որ տակաւին պինքը ոչ տեսայ, եւ ոչ ալ լուր մը առի իր մասին։ Երբեմն բարեկամ – ներէ բարեւ մը կը ստանայի իր կողմէ, երբեմն լուր մը։ ողջ ըլլան բոլորն ալ։ Ըսին որ Փարիզի մէջ ցուցահանդէս մը կազմակերպած է։

Երկար տարիներ վերջ ձայնը Սովետ. Միութենէն եկաւ։ Համալսարանի մը մէջ թրքերէն դասախօս է եղեր։ Թիւրքքայա Ափաէօվ դովքը կը հիւսէ անոր պատրաստած բառարաններէն մէկուն ճոխութեան եւ այդ հիացումը կ'արտայայտէ հետեւեալ տողերով

— Բառարանին սկիզբը Ա հնչումին գործածութեան բոլոր ձեւերուն այնքան հարուստ նմոյշները բացատրող ոչ մէկ գիրք տեսած եմ »։

Ամբողջ պատմութեան ընթացքին կողք կողքի ապրող թուրք եւ հայ ժողովուրդները իրբ հիատականներն էին որոնք բաժնեցին իրարմէ։ Եւ սակայն մեր եբաժշտութեան, նկարչութեան, կերպարուեստներուն, պզնձագործութեան, արծաթագործութեան, կօշկակարութեան նման ձեռարուեստներու մէջ մինչեւ այսօր յայտնի է թէ անմրցելի վարպետները որոնք եղած են։ Անոնք որոնք չեն վախցած ու խոյս չեն տուած ,հոս մնացած են, եւ այս երկիրը արտանց սիրած։ Այս երկրի մէջ եղբայրօրէն ապրողներուն միտքերը պղտորող եւ անոնց միջեւ պատակտում ստեղծողներուն Աստուած պէտք տայ։ Այսօր ալ այդ պատակիչներուն՝ իբրեւ հիատականներուն ուելցուք – ները չկո՞ն միթէ։

Ա. Գատիրի Սովետական Միութեան համբորդական նոթերուն մէջ կարդացի։ ժաք Իշմալեանը մեռեր է։ Եւ թէ հայրենասիրութեան չղիմանալով մեռեր է։ Այդպէս կը գրէ։ Եղբօրը՝ Վարդանի հետ խօսեր է։ Վարդան ըսեր է իրեն. « եթէ մեր երկիրը վերադառնալու ըլլանք, հանդիստ կը թողո՞ւն կ'ըսէք։ ժողովրդավարութիւն կայ կ'ըսեն. ճի՞շդ է »։ Այո, ժողովրդավարութիւն կայ. կայ, բայց Տէմիրէլ ալ կայ, անոր մտայնութիւնն ալ կայ։

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՏՈՔԹ. ԳԱՍՊԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

Յաւով կ'իմանանք թէ Հոլիվուտի մէջ (Գալիֆորնիա) իր մահկանացուն կնքած է Սուրիոյ հիւանդի երեմնի զեկավար պէմքերէն՝ ընկ. Գասպար Գասպարեան։ Մինչեւ 1967, Տոքթ. Գասպարեան կը գտնուէր Հալէպ, ապա դէպքերու բերումով կը փոխադրուէր Միացեալ Նահանգներ։ Նախ Տէր–Զօր, ապա՝ Հալէպ, Տոքթ. Գասպարեան միշտ վարած է ազգային եւ կուսակցական պատասխանատու պաշտօններ։ Կարեւոր դեր խաղացած է նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մէջ, որու անդամակցած էր պատանեկութեան օրերէն։ Բնիկ Իզմիրցի, Տոքթ. Գասպարեան 71 տարեկան էր։

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 20–21)

ԳՐԻԳՈՐ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ ՆՈՐ ԲԵՄԱՊԱՐԸ

Գրիգոր Եղիազարեան աւարտած է իր նոր բեմապարի խմբագրումը, որ կը կրէ « Արա Գեղեցիկ եւ Շամիրամ » տիտղոսը։ Երաժիշտին նոր աշխատութիւնը բեմադրութեան համար ընդունուած է Երեւանի օփերային կողմէ։ Դասական լաւագոյն աւանդութիւններով գրուած այս երկին մէջ հեղինակը կը շարունակէ իր ստեղծագործութեան գլխաւոր թեման՝ հայրենասիրութիւն, ժողովուրդի ան – պարտելիութիւն, հայրենիքի վեհութիւն եւ գեղեցկութիւն։ Գրիգոր Եղիազարեան մեծ անուն վաստակեցաւ շնորհիւ իր «Հայաստան» սենֆոնիք պոէմի եւ « Դեպի արեւածագ » սենֆոնիք պատկերի, որոնք աչքի կը զարնեն իրենց ազգային վառ ինքնատպութեամբ։ Իր լաւագոյն գործերէն է « Սեւան » բեմապարը, որուն Բ. խմբագրումը կը կոչուի « Անորջների լիճը »։

նման ձեռարուեստներու մէջ մինչեւ այսօր յայտնի է թէ անմրցելի վարպետները որոնք եղած են։ Անոնք որոնք չեն վախցած ու խոյս չեն տուած ,հոս մնացած են, եւ այս երկիրը արտանց սիրած։ Այս երկրի մէջ եղբայրօրէն ապրողներուն միտքերը պղտորող եւ անոնց միջեւ պատակտում ստեղծողներուն Աստուած պէտք տայ։ Այսօր ալ այդ պատակիչներուն՝ իբրեւ հիատականներուն ուելցուքները չկո՞ն միթէ։

Ա. Գատիրի Սովետական Միութեան համբորդական նոթերուն մէջ կարդացի։ ժաք Իշմալեանը մեռեր է։ Եւ թէ հայրենասիրութեան չդիմանալով մեռեր է։ Այդպէս կը գրէ։ Եղբօրը՝ Վարդանի հետ խօսեր է։ Վարդան ըսեր է իրեն. « եթէ մեր երկիրը վերադառնալու ըլլանք, հանդիստ կը թողո՞ւն կ'ըսէք։ ժողովրդավարութիւն կայ կ'ըսեն. ճի՞շդ է »։ Այո, ժողովրդավարութիւն կայ. կայ, բայց Տէմիրէլ ալ կայ, անոր մտայնութիւնն ալ կայ։

Ա Բ Ր Օ Ն

(ՄԿՐՏԻՉ ՍԱՀԱԿԵԱՆ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հ. Ց. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչ Աբրոյին ժամանումը կը խանդավառէ եւ կ'ոգեւորէ Սասունի յեղափոխական եւ հայրենասէր ժողովուրդը: Աբի արանց Սասունցիները պահ մը մոռնալով իրենց երկուսան ջարդերն ու սուգերը, տառապանքներն ու զուլումները, հրդեհներն ու վէրքերը, ուրախութեամբ իրենց աբերուն ու զաւակները լայն բացին Հ. Ց. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչին եւ խումբին առջեւ: Որովհետեւ իրենց պզտիկ չահերը միշտ իրենց անհատական չահերէն վեր դասած են: Աբրօ խան – զաւառապետով հայրենասէր Սասունցիներու ընդունելութիւններէն եւ հիւրասիրութիւններէն, չքնելով պիւղէ պիւղ, տունէ տուն եւ օճախէ օճախ, ոգեւորելով եւ ջեռմացնելով ժողովուրդը նախ Հ. Ց. Դաշնակցութեան Գերագոյն Մարմնին ողջոյններն եւ պատգամը տալէ ետք, դրամ կը բաժնէ Սասունցիներուն:

Մարտունակ գործիչ Աբրօ, թէ՛ Սասունի եւ թէ Տարօնի մէջ, կը յաջողի բազմաթիւ ընկերներով եւ համակիրներով հիմը դնել Դաշնակցութեան, ստեղծելով մեծ եւ կուռ կազմակերպութիւն մը: Այդ չրջանին էր որ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը արդէն կը զառնայ ազգային քաղաքական մեծ ուժ մը Դուբան բարձրաւանդակի մէջ: Իսկ Հնչակեան կուսակցութիւնը կը տկարանայ եւ հետզհետէ կը կազմալուծուի ամբողջ Տարօն-Տուրուբերանի բոլոր չրջաններուն մէջ: Աւտոր զլխաւոր պատճառներէն մէկը այն էր, որ Հնչակեանները երբեք չկրցան կանոնաւոր կազմակերպութիւն ստեղծել: Որովհետեւ գործօղները անհատներն էին, որոնք զանգուածները ազդի իրենց կը կապէին քան թէ իրենց կուսակցութեան:

Այդ չարչի, սուզի եւ ախուր օրերուն Կովկասէն Սասուն եւ Տարօն կը ժամանէ Հ. Ց. Դաշնակցութեան վառվռուն եւ անձնազոհ երիտասարդ գործիչ Աչոտ – Թաթուլ (Արամ Արամեանց), որ հազիւ քառնչհինգ տարուններէը բոլորած էր: Ան զաղանի կերպով կը խօսի, կը խրախուսէ Սասունցիները, որ չխաբուին արիւնուչտ Թուրք կառավարութեան սուտ խոստումներէն, բնաւ չվախնան բանտէն եւ սպառնալիքներէն: Զօրավիդ ըլլալ Աբրոյին, կազմակերպուիլ եւ պատրաստ գտնուիլ զալիք անակնկալներուն: Բոլոր Սասունցիները կը պահանջէին որ ինքը եւս մնայ Սասուն: Սակայն Աչոտ – Թաթուլ կ'ըսէ Սասունցիներուն.–

Սիրելի ընկերներ, ձեր պահանջը արդար է, սակայն գուք պէտք է գիտնաք թէ Հ. Ց. Դաշնակցութեան Բիւրօն պիտ տանընչհինգ օրուան համար զրկած է Տարօն եւ Սասուն, երկրին կացութիւնը քննելէ յետոյ, ետքէն պիտի վերադառնամ Կովկաս, ձեր եւ երկրին կացութեան մասին զեկուցումը տալ կուսակցութեան Բիւրօյին: Սակայն խօսք կուտամ ձեզի պաչտելի Դաւիթի Թոռներ, որ Տարօնի անզուգական զաւակ եւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան մեծ ներկայացուցիչ Հրայրի հետ պիտի գամ Սասուն ժամանակ մը մնալու եւ ձեզի հետ աչխատելու համար: Որովհետեւ Սասունէն է որ պիտի ծագի մեր ազգի ազատութեան արշալոյսը:

Խանգավառութեամբ մեկնեցաւ, բայց եւ այնպէս այլեւս չվերադարձաւ: 1896 Յուլիս 2ին Բասէնի մէջ ձերբակալուեցաւ եւ մահուան դատապարտուեցաւ: Կախաղան հանուեցաւ 1899 Օգոստոս 2ին Կարնոյ մէջ, հազիւ 29 զարունները բոլորած: Ծնած է 1870ին:

Յարգանք իր անմոռաց յիչատակին:

1896 Թուականի Մարտ 18ին Աբրոյի որոչումով Սպաղանք դիւղի մէջ կը գումարուի Հ. Ց. Դաշնակցութեան առաջին եւ անդրանիկ Ընդհանուր Ժողովը, ուր ներկայ կ'ըլլան Տարօն – Տուրուբերանի բոլոր ներկայացուցիչները: Ընդհանուր Ժողովը կ'որոչէ ամէն տեսակէտով արդելք ըլլալ եւ չձգել որ Թուրք կառավարութիւնը զօրանոցներ չինէ Սասունի մէջ: Ժողովէն վերջ Աբրօ զարձեալ կուսակցական գործով կը վերադառնայ Սասուն, իրեն հետ Ռէս Թովմաս և քանի մը ընկերներ: Ճամբան Մէղրէուր կչուած բարձր սարէն իջնելու ժամանակ եր – կուքը մէկ կը թաղուին ձիւնամրրիկի տակ: Քառասունըհինգ օր ձիւնի տակ մնալէ ետք, երբ Գէորգ Զավուչ բանտէն փախաւ Սասուն, քանի մը օր վերջ, խումբով կ'երթայ Առաքելոց վանքը հանդրստանալու համար: Վանահայր Յով – հաննէս Ծ. վարդապետ Մուրատեան կը պատմէ Գէորգ Զավուչին Հ. Ց. Դաչ – նակցութեան գործիչ Աբրոյին եւ Ռէս Թովմասին պատահած դժբախտութեան մասին:

Գէորգ Զավուչ երեք օր հանդստանալէ ետք, նորէն կը վերադառնայ Սասուն, տանընչհինգ երիտասարդներ իր խումբին հետ առնելով կ'երթայ Մէղրէուրի սարը ձիւնի տակէն կը հանէ Դաշնակցութեան գործիչ Աբրոյի եւ Ռէս Թովմասի դիակները, կը բերէ եկեղեցին, պատարագ ընել կուտայ եւ կը թաղէ Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը:

Այս չարաչուք արկածին լուրը կայծակի արագութեամբ տարածուեցաւ ամբողջ Տարօն – Տուրուբերանի դիւղերը: Բոլոր դիւղերուն ժողովուրդը պատարագով կ'ոգեկոչէ այդ մեծ գործիչին եւ Ռէս Թովմասին յիչատակը: Կարծես Սասունցիներու կոտորածին սուգը չէր բաւեր, ահաւասիկ նոր եւ աւելի մեծ սուգ մը եւս կ'աւելնայ Սասունցիներու սուգին վրայ:

Վ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿՕՕՊԻ
14-ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Սունդուկեան Թատերասրահին մէջ, Յունիս 8ին, գումարուած է Հայաստանի սպառողական կօօպերացիայի 14րդ համագումարը: Հայկօօպ անունով ծանօթ համագործակցականը ներկայիս 425·000 անդամ ունի, մինչ որ 55·000ի յաւելում կը նչանակէ նախորդ համագումարի թուականէն (1973) ի վեր:

Հայկօօպի վարչութեան նախագահը՝ Լ. Սարգսեան, որ վերընտրուած է, համագումարին նախօրէին կարգ մը մանրամասնութիւններ հաղորդած է «Սովետական Հայաստան» օրաթերթի թղթակիցին:

Համագործակցականը ներկայիս կ'ապահովէ բնակչութեան 45,2 տոկոսին առեւտուրի սպասարկութիւնը: Ճշդենք, որ սակայն նուազում մը ցոյց կուտայ, քանի նախկին նախագահը՝ Գ. Սահակեանն, նոյն թերթին 1973 Յուլիս 8ի թիւին մէջ արձանագրած էր, թէ Հայկօօպը «սպասարկում է Հանրապետութեան բնակչութեան աւելի քան կէսին»:

Նկատելի կերպով փոփոխութիւն կրած է ապրանքներուն առուծախին դիմաց դիծը: 1973ի համեմատութեամբ 44,3 տոկոս աւելցած է ոչ – պարէնի կամ նպարեղէնի վաճառումը, իսկ 27,4 տոկոսով ալ նպարեղէնինը: Մեծ աչխատանք կատարուած է առեւտուրի ցանցին ընդլայնումին ուղղութեամբ: 1974էն 1978, Հայկօօպի չինարարական կազմակերպութիւններուն ուժերով կառուցուած են 35 հազար 800 քառակուսի մեթր մակերեսով 164 առեւտուրի փոքրաքանակ ապրանքներու սահմանուած ձեռնարկութիւնները, 23·000 քառակուսի մեթրէն քիչ մը աւելի տեղամասեր եւ պահեստանոցներ, 2·650 Թոն տարողութեամբ սառնարաններ, չուրջ 9·000 Թոն տարողութեամբ պատուղի եւ բանջարեղէնի պահեստարաններ եւայլն:

Ինքնասպասարկումի դրութիւնը ընդլայնուած է: Այժմ այս ձեւով կ'աչխատին 1·635 խանութներ, երբ 1973ի վերջը սոսկ թիւը հազարէն քիչ մը աւելի եղած էր: Նախագահին մասնաւորապէս ինքնասպասարկումի դրութեամբ աչխատող խանութները 66 տոկոսը կը ներկայացնեն Հայկօօպի չրջագիծին մէջ բացուղ խանութներուն ընդհանուր թիւին մէջ:

Համագումարին՝ զրական աչխատանքները գնահատուած են: Յատկապէս գոհացուցիչ նկատուած է այն իրողութիւնը, որ Հայկօօպի ապրանքները Խորհ. Միութեան առեւտրական մարմիններուն միջոցաւ կ'առաքուին 11 երկիրներ. արտահանման ղրկուած ապրանքներուն տարողութիւնը վերջին հինգ տարիներուն 8 տոկոս յատկացած է:

Համագումարին մասնակիցները, իրենց հիմնական թերութիւն մասնանչած են առեւտուրին յատ մակարդակը կոզմակերպական գետնի վրայ: Փաստեր ներկայացուցած են հաստատելու համար, թէ «բաւարար աչխատասիրութիւն չի կատարուում ապրանքայինն ռեսուրսների մանեւրման, եղած ռեզերվների ճիշդ օգտագործման, բնակչութեան պահանջարկի ուսումնասիրման եւ նրա տեղում պահանջմունքների բաւարարման ուղղութեամբ»: Թէեւ վերջին տարիներուն ապրանքներուն որակը բարձրացնելու ուղղութեամբ որոչ աչխատանքներ կատարուած են թեթեւ, տեղական, սնունդի, մսեղէնի եւ կաթնեղէնի ճիւղերուն մէջ, այսուհանդերձ, «արուածը դեռ հեռու է բաւարար լինելուց··· Միայն անցած տարի Հայկօօպի առեւտրական բազաների կողմից արդիւնաբերութիւնից ստացուած պատրաստի հագուստի 13,4 տոկոսը, տրիկոտաժեղէնի՝ 21,4 գուլպայ – նակեղէնի՝ 8,2 (*) եւ կօշկեղէնի՝ 15,5 տոկոսը ցածրորակ լինելու եւ ստանդարտին չհամապատասխանելու պատճառով խոտանուել է ու ետ վերադարձուել»:

Ժողովականները պատկան մարմիններուն ուչադրութեան յանձնած են առեւտուրի ապարէղին մէջ դեռ գոյութիւն ունեցող չարաչահումները:

Ժ. Մ.

(*) Նպակեղէն: Ռուսերէն է. կը գործածուի Հայաստան իբրեւ կարճ՝ այլ մարդու գուլպայի իմաստով:

ՀՈՂՎՐՏԻՔ

ԸՆԿԵՐ ՄԸ ԵԻՍ ԹԱՂԵՑԻՆՔ

(ՅՈՎՀ. ՏԵՐՏԵՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ)

— o —

Կեանքի անողոք մեքենան կը թաւալ առանց զադարի, խլելով մեզմէ այս անգամ մեր զաղափարակից ընկերներէն՝ Յովհաննէս Տէրտէրեանը, որուն կեանքին միակ իմաստը եղաւ պայքար. պայքար կեանքի համար եւ պայքար կեանքի դէմ:

Համեստ, զուսպ, պարտաճանաչ եւ հաւատաւոր Դաչնակցական մը որ միչտ ապրեցաւ եւ առաջնորդուեցաւ իր կուսակցութեան վսեմ զաղափարներով:

Իր հայրենասէր եւ ազգանուէր չունչը վերանոցեց իր ընտանիքին, մանաւանդ իր զաւակներուն որոնք Հ. Ց. Դաչնակցութեան Նոր Սերունդի չարքերուն մէջ եղան զործօն անդամներ: Դաստիարակեց եւ անուչացնեց զանոնք հայրենական եւ ընտանեկան աւանդութիւններու եւ սրբութիւններու ճամբով:

Ծնած Սեբաստիա 1908ին, կանուխէն կորնցուց իր ամբողջ ընտանիքը 1915ի սպանդին եւ որբացած, Քիւրտերու մօտ

տակաւ յաւելում կրած է:

Համագումարին մասնակիցները, իրենց հիմնական թերութիւն մասնանչած են առեւտուրին յատ մակարդակը կոզմակերպական գետնի վրայ: Փաստեր ներկայացուցած են հաստատելու համար, թէ «բաւարար աչխատասիրութիւն չի կատարուում ապրանքայինն ռեսուրսների մանեւրման, եղած ռեզերվների ճիշդ օգտագործման, բնակչութեան պահանջարկի ուսումնասիրման եւ նրա տեղում պահանջմունքների բաւարարման ուղղութեամբ»: Թէեւ վերջին տարիներուն ապրանքներուն որակը բարձրացնելու ուղղութեամբ որոչ աչխատանքներ կատարուած են թեթեւ, տեղական, սնունդի, մսեղէնի եւ կաթնեղէնի ճիւղերուն մէջ, այսուհանդերձ, «արուածը դեռ հեռու է բաւարար լինելուց··· Միայն անցած տարի Հայկօօպի առեւտրական բազաների կողմից արդիւնաբերութիւնից ստացուած պատրաստի հագուստի 13,4 տոկոսը, տրիկոտաժեղէնի՝ 21,4 գուլպայ – նակեղէնի՝ 8,2 (*) եւ կօշկեղէնի՝ 15,5 տոկոսը ցածրորակ լինելու եւ ստանդարտին չհամապատասխանելու պատճառով խոտանուել է ու ետ վերադարձուել»:

Ժողովականները պատկան մարմիններուն ուչադրութեան յանձնած են առեւտուրի ապարէղին մէջ դեռ գոյութիւն ունեցող չարաչահումները:

Ժ. Մ.

(*) Նպակեղէն: Ռուսերէն է. կը գործածուի Հայաստան իբրեւ կարճ՝ այլ մարդու գուլպայի իմաստով:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ ՀԱՅՈՑ ՄԱՐՏԻՐՈՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գ ր ե ց ՝
ԳՆԷԼ ԵՊԻՍԿ. ԳԱԼԷՄԿԷՐԵԱՆ

1919, Կոստանդնուպոլիս

Ա.

Մխիթարեան յաչաւորի ներ – քին զրպանն ամբողջութեամբ կտրուած եւ պարունակութիւնը զրաւուած էր անչուչտ յաւուրէ մտածումով մը, որ սպանութեան նպատակը կը յաւակնէր: Ուչադրաւ էին նաեւ վարդապետին հագած մուչտակին վրայ բացուած մեծ զնդակ – ներու եօթն ծակերն, որոնք անհերքելի փաստերը կը կազմէին թէ չարագործները բացարձակ հրաման ու նպատակ ունէին անպատճառ Սահակ Վրդ.ը մահացնելու, չնայելով երբեք զնդակի սպառումը: Եւ որպէսզի ոճիրն ականատես հայ վկայ չունենայ, նոյն այն վայրկեանին սպաններ էին նաեւ կառապանը:

Հակառակ թէ Պատրիարքարանին Բ. Դրան եւ թէ Սեբաստիոյ Առաջնորդարանէն ու հանդուցեալին ութրամօր կողմէն կուսակալութեան մօտ կատարուած այնքան դիմումներուն եւ պահանջներուն, երբեք որեւէ արդիւնք չտեսնուեցաւ: Ոճրագործները զտնելու եւ արդարութիւնը զործադրելու համար ըլլայ կեղծ – բանի կառավարութիւնը ըլլայ տեղական իչխանութիւնն ոչինչ չերբին:

Բ.

Ա.ՀԱՒՈՐ ԶՐՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

Հոգելոյս Սահակ վարդապետի նահատակութենէն հազիւ ամիս մը անցած էր երբ մութ գիչեր մը յանկարծ Սեբաստիա սոսկալի յուզման մատնուեցաւ. քաղաքային ու զինուորական պաչտօնեաներ, կարմիր Իթթիհատականներ եւ խուժադ – նամարներ, հեծեալ եւ հետիոտն, արագ – ընթաց երթեւեկի մէջ էին եւ յայտնի խրատանդամ մը ունէին: Դուրսը, փողոցներու մէջ, ամբոխային կատաղութիւնը կը ժայթքէր, իսկ տուներէն ներս համակ մեռելական լռութիւնը կը տիրէր սոսկալի Հայութեան: Իբերայաջորդ տասկալի ճգնաժամերու մէջ, հազիւ յաջողեր էինք լուր առնել թէ Հայերը տեղւոյն թուրք զօրքը թունաւորեր են, եւ աւելորդ է ըսել թէ որպիսի տպչեցուցիչ արտաւորութիւն մը կ'աւելցնէր արդէն զահարած Հայերուն վրայ դիտումնաւոր այդ յերիւրանքը: Անցուդարձին սկզբնատառաճան իմանալու եւ իրաց վիճակն ստուգելու համար առաւօտ կանուխ կուսակալ Մուամմէրի եւ հրամանատար Բէրթէվ պէյի կը դիմեմ անձամբ եւ խոժոռ նայուածքներով հազիւ պատասխան կ'ընդունեմ թէ նոյն գիչերը զօրքին հացը բաչխուելէն անմիջապէս յետոյ պարկերուն տակը մնացած փչրանքներն ալ կը տրուին զօրանոցի դրան առջեւ չուներուն, որոնցմէ քանի մը հատն այնտեղ կը տեսկին խլոյն: Զինուորներն այս տեսնելով կը կասկածին եւ հացին մէջ թոյն դրուած ըլլալուն համոզումով կը սկսին ազազակ բարձրացնել, ուրկէ ընդհանուր չփոթութիւն մը ծագելով եւ բնականաբար զինուորներուն հոգեբանական վիճակը խանգարուելով, անոնցմէ ոմանք յուսահատական ճիչեր կ'արձակեն եւ ուրիչներ մատերնին կոկորդին մէջ մղելով կերածնին զուրս տալու ճիգեր կ'ընեն: Կուսակալ Մուամմէր, որ զինուրական ամէն գործերու եւ խնդիրներու ընթացքէն միչտ տեղեկութիւն ունէր, Գ. զօրաբանակի ընդհ. հրամանատար անիծապարտ Մահմուտ Քեամիլ փաչայի օրով, այս առթիւ խոկոյն բանտարկել տուած էր բոլոր զինուորական հայ փոստպաններն ու միւս հայ զինուորներն ընդհանրապէս:

Ծանր հետեւանքի մը բնոյթն ունեցող այս տխուր իրողութեան առջեւ կուսակալն եւ հրամանատարն կրկին ու կրկին պահանջեցի, ինչպէս Ազգ. վարչութիւնն եւս իր նոյն օրուան նիստին մէջ միաձայն համամտութիւնը փութայ յայտնել, որ խիստ քննութիւն մը կատարուելով ճչմարտութիւնը փութով երեւան հանուի եւ արդարութիւնը գործադրուի:

(Շար. – 3)

ՎԱՃԱՌՔԻ ԿԱՐԻՔ ՉԿԱ

ԳՈՒՆԱՐ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԲՐԳԱՊԱՏ 1979

ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱ 1929

ԲԻՒՐԵՂԱՑԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

3·

Մեր տան վերի յարկը, որ տան միւս մասերէն աւելի բարձր է, կը կոչուի «աշտարակ»։ Ան ունի չորս պատուհան, որոնցմէ երկուքը դէպի արեւելք կը նային, մէկը դէպի հիւսիս, իսկ չորրորդը դէպի արեւմուտք։ Ես ամէնէն շատ կը սիրեմ արեւելեան պատուհանները, որովհետեւ անոնցմէ կրնամ տեսնել ոչ միայն մեր տան շրջակայքը, այլեւ հեռաւոր լեռները, որոնք կը թուին ինծի ամպերու պէս։ Ամէնէն հեռաւորը Արագածն է, որ ձիւնոտ գագաթ ունի։ Ամէն առաւօտ, երբ արեւը կը ծագի, անոր գագաթը կը ներկուի վարդագոյն, ապա ոսկեգոյն։ Ես կը սիրեմ նայիլ այդ տեսարանին, որովհետեւ ան ինծի կը թուի հրաշալի։

Մեր տան ամէնէն հին մասը նկուղն է։ Ան ունի երկու մեծ սենեակ, որոնք կը գործածուին իբրեւ պահեստ։ Հոն կը պահենք ձմրան համար անհրաժեշտ ամէն տեսակ պաշարներ։ Նկուղին մէջ ունինք նաեւ մեծ ջրհոր մը, որ կը սնուցանէ մեր տան ջրամատակարարումը։ Ջուրը կը քաշենք ձեռքով պտտեցուցած մեծ անիւի մը օգնութեամբ։ Ես կը սիրեմ ջուր քաշել, որովհետեւ ասիկա զուարճալի է։

Մեր տան մէջ կան նաեւ ուրիշ սենեակներ, որոնք կը գործածուին տարբեր նպատակներով։ Ասոնցմէ մէկը ճաշարանն է, ուր կ՚ուտենք մեր ընտանեկան սեղանին շուրջ։ Ուրիշ սենեակ մը հիւրասենեակն է, ուր կ՚ընդունենք մեր հիւրերը։ Կայ նաեւ մեր ննջասենեակը, ուր կը քնանանք գիշերները։ Ես ունիմ իմ առանձին սենեակս, որ շատ հաճելի է ինծի համար։

Մեր տան ամէնէն ստորին յարկը ստորգետնեայ է։ Ան ունի մեծ սենեակ մը, որ կը գործածուի իբրեւ ձմեռնային պարտէզ։ Հոն կը պահենք մեր բոլոր ծաղիկները, որոնք ձմրան ցուրտին կը մեռնին, եթէ դուրս մնան։ Ես կը սիրեմ ծաղիկներ, եւ ուրախ եմ, որ մեր տունը այդքան շատ ունի։

Մեր տան չորս կողմը մեծ պարտէզ մը կայ, որ կը պատկանի մեզի։ Հոն կը տնկենք ծաղիկներ, ինչպէս նաեւ ծառեր։ Ես կը սիրեմ ծառերը, որովհետեւ անոնք ստուեր կ՚ընծայեն ամառ ատեն, երբ շատ տաք է։ Ունինք նաեւ մեծ խնձորենի մը, որ ամէն տարի շատ պտուղ կու տայ։ Ես կը սիրեմ խնձոր ուտել, որովհետեւ անոնք քաղցր են։

Մեր տան շուրջ կայ նաեւ մեծ ցանկապատ մը, որ մեզ կը պաշտպանէ հեռաւոր տեսարանէն։ Ես կը սիրեմ ցանկապատը, որովհետեւ ան ինծի կը թուի ապահով։ Ցանկապատին ետեւ կայ նաեւ մեծ դարպաս մը, որ կը բացուի, երբ մեքենաներ կամ սայլեր պէտք է մտնեն մեր տունը։ Ես կը սիրեմ դարպասը, որովհետեւ ան ինծի կը թուի հետաքրքրական։

Մեր տունը ինծի համար շատ կարեւոր է, որովհետեւ ան մեր ընտանիքին տունն է։ Ես կը սիրեմ մեր տունը, որովհետեւ ան ինծի կը թուի հարմարաւէտ։ Ես կը սիրեմ մեր տունը, որովհետեւ ան ինծի կը թուի գեղեցիկ։ Ես կը սիրեմ մեր տունը, որովհետեւ ան ինծի կը թուի հրաշալի։

ՀԱՅԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Հայրենիքի պատմութիւնը ինծի համար միշտ ալ հետաքրքրական առարկայ մը եղած է։ Ես կը սիրեմ կարդալ մեր հայրենիքի պատմութեան մասին, որովհետեւ ան ինծի կը թուի հրաշալի։ Ես կը սիրեմ սորվիլ մեր հայրենիքի պատմութեան մասին, որովհետեւ ան ինծի կը թուի հետաքրքրական։

Մեր հայրենիքի պատմութիւնը կը սկսի շատ հին ժամանակներէ։ Ան կը սկսի այն ատենէն, երբ առաջին մարդիկը կը բնակէին մեր հայրենիքի տարածքին։ Ես կը սիրեմ կարդալ այդ մարդոց մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հետաքրքրական։ Անոնք կ՚ապրէին քարանձաւներու մէջ եւ կ՚որսային կենդանիներ։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց որսորդական արշաւանքներուն մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր նախնիները, որոնք կ՚ապրէին մեր հայրենիքի տարածքին։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հետաքրքրական։ Անոնք կ՚ապրէին գիւղերու մէջ եւ կ՚աշխատէին հողագործութեամբ եւ անասնապահութեամբ։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր թագաւորները, որոնք կ՚ապրէին մեծ պալատներու մէջ եւ կ՚իշխէին մեր ժողովուրդին վրայ։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հետաքրքրական։ Անոնք կ՚ապրէին շքեղութեան մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ իշխանութեամբ։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց իշխանութեան մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր զինուորները, որոնք կ՚ապրէին զօրանոցներու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ զինուորական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հետաքրքրական։ Անոնք կ՚ապրէին զինուորական կանոնադրութեան համաձայն եւ կ՚իշխէին մեծ կարգապահութեամբ։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր գիտնականները, որոնք կ՚ապրէին համալսարաններու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ գիտելիքներով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հետաքրքրական։ Անոնք կ՚ապրէին գիտական լաբորատորիաներու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ հետազօտական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր արուեստագէտները, որոնք կ՚ապրէին արուեստանոցներու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ գեղարուեստական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր գրողները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ գրական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր երաժիշտները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ երաժշտական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր ճարտարապետները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ ճարտարապետական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր քանդակագործները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ քանդակագործական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր նկարիչները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ գեղանկարչական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր լուսանկարիչները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ լուսանկարչական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր կինեմատոգրաֆիստները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ կինեմատոգրաֆական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր թատերական դերասանները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ թատերական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր պարուհիները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ պարային ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր մարզիկները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ մարզական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր ճամբորդները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ ճամբորդական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր հետազօտողները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ հետազօտական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր գիտնականները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ գիտական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր գիւղացիները, որոնք կ՚ապրէին գիւղերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ գիւղատնտեսական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր արհեստաւորները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ արհեստագործական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր վաճառականները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ առեւտրական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր նաւաստիները, որոնք կ՚ապրէին նաւերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ նաւային ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր օդաչուները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ օդային ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր տիեզերագնացները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ տիեզերական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր ռազմագէտները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ ռազմական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր հերոսները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ հերոսական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր զոհերը, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ զոհողութեան ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր ապագայ սերունդները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ ապագայական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Հայրենիքիս պատմութիւնը ինծի համար միշտ ալ հետաքրքրական առարկայ մը եղած է։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց մասին, որոնք կ՚ապրէին մեր հայրենիքի տարածքին։ Ես կը սիրեմ սորվիլ մեր հայրենիքի պատմութեան մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութիւնը կը սկսի շատ հին ժամանակներէ։ Ան կը սկսի այն ատենէն, երբ առաջին մարդիկը կը բնակէին մեր հայրենիքի տարածքին։ Ես կը սիրեմ կարդալ այդ մարդոց մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հետաքրքրական։ Անոնք կ՚ապրէին քարանձաւներու մէջ եւ կ՚որսային կենդանիներ։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց որսորդական արշաւանքներուն մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր նախնիները, որոնք կ՚ապրէին մեր հայրենիքի տարածքին։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հետաքրքրական։ Անոնք կ՚ապրէին գիւղերու մէջ եւ կ՚աշխատէին հողագործութեամբ եւ անասնապահութեամբ։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր թագաւորները, որոնք կ՚ապրէին մեծ պալատներու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ իշխանութեամբ։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց իշխանութեան մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր զինուորները, որոնք կ՚ապրէին զօրանոցներու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ զինուորական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր գիտնականները, որոնք կ՚ապրէին համալսարաններու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ գիտելիքներով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր արուեստագէտները, որոնք կ՚ապրէին արուեստանոցներու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ գեղարուեստական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր գրողները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ գրական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր երաժիշտները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ երաժշտական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր ճարտարապետները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ ճարտարապետական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր քանդակագործները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ քանդակագործական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր նկարիչները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ գեղանկարչական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր լուսանկարիչները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ լուսանկարչական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր կինեմատոգրաֆիստները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ կինեմատոգրաֆական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր թատերական դերասանները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ թատերական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր պարուհիները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ պարային ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր մարզիկները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ մարզական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր ճամբորդները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ ճամբորդական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր հետազօտողները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ հետազօտական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր գիտնականները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ գիտական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր գիւղացիները, որոնք կ՚ապրէին գիւղերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ գիւղատնտեսական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր արհեստաւորները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ արհեստագործական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր վաճառականները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ առեւտրական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր նաւաստիները, որոնք կ՚ապրէին նաւերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ նաւային ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր օդաչուները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ օդային ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր տիեզերագնացները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ տիեզերական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր ռազմագէտները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ ռազմական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր հերոսները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ հերոսական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր զոհերը, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ զոհողութեան ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր ապագայ սերունդները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ ապագայական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Հայրենիքիս պատմութիւնը ինծի համար միշտ ալ հետաքրքրական առարկայ մը եղած է։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց մասին, որոնք կ՚ապրէին մեր հայրենիքի տարածքին։ Ես կը սիրեմ սորվիլ մեր հայրենիքի պատմութեան մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութիւնը կը սկսի շատ հին ժամանակներէ։ Ան կը սկսի այն ատենէն, երբ առաջին մարդիկը կը բնակէին մեր հայրենիքի տարածքին։ Ես կը սիրեմ կարդալ այդ մարդոց մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հետաքրքրական։ Անոնք կ՚ապրէին քարանձաւներու մէջ եւ կ՚որսային կենդանիներ։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց որսորդական արշաւանքներուն մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր նախնիները, որոնք կ՚ապրէին մեր հայրենիքի տարածքին։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հետաքրքրական։ Անոնք կ՚ապրէին գիւղերու մէջ եւ կ՚աշխատէին հողագործութեամբ եւ անասնապահութեամբ։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր թագաւորները, որոնք կ՚ապրէին մեծ պալատներու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ իշխանութեամբ։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց իշխանութեան մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր զինուորները, որոնք կ՚ապրէին զօրանոցներու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ զինուորական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր գիտնականները, որոնք կ՚ապրէին համալսարաններու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ գիտելիքներով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր արուեստագէտները, որոնք կ՚ապրէին արուեստանոցներու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ գեղարուեստական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր գրողները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ գրական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր երաժիշտները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ երաժշտական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր ճարտարապետները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ ճարտարապետական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր քանդակագործները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ քանդակագործական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր նկարիչները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ գեղանկարչական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր լուսանկարիչները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ լուսանկարչական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր կինեմատոգրաֆիստները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ կինեմատոգրաֆական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր թատերական դերասանները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ թատերական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր պարուհիները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ պարային ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր մարզիկները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ մարզական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր ճամբորդները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ ճամբորդական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրաշալի։

Մեր հայրենիքի պատմութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած են նաեւ մեր հետազօտողները, որոնք կ՚ապրէին տարբեր վայրերու մէջ եւ կ՚իշխէին մեծ հետազօտական ուժով։ Ես կը սիրեմ կարդալ անոնց կեանքին մասին, որովհետեւ անոնք ինծի կը թուին հրա

Այբի Տիկին կաթողիկոս Հաքիմեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Հաքիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մարզար Հաքիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Հաքիմեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գաբրիէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տարօն Պօղոսեան եւ զաւակները, այբի Տիկին Մաղաքեան, այբի Տիկին Ռոզ Սթաթեան եւ զաւակները եւ բոլոր պարագաները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր եւ աղգականին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՀԱՔԻՄԵԱՆԻ

արկածալի մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 24ին, 74 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, Յունիս 28ին, ժամը 14ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանեէօ – Քոմիւնալի գերեզմանատունը ժամը 15·15ին։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՅԱՒԱՋ· — Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Հաքիմեանի, Տէր եւ Տիկին Տարօն Պօղոսեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Իրենց բարեկամին՝ Սիսակ Սիսլեանի կսկծալի մահուան առթիւ այբի Տիկին Յովսէփ Թէրզեան եւ զաւակները (Ան – ժանթէօյլ) ցաւակցութիւններ կը ներկայացնեն Տիկին Արշալոյս Սիսլեանի եւ Սերգային եւ փոխան ծաղկեպսակի 200 ֆր· կը նուիրեն «Յառաջ»ի։

×

Նոյն ախուր առթիւ Լիոնէն՝ Տէր եւ Տիկ Միսաք Միրզէ 200 ֆր· կը նուիրեն «Յառաջ»ի, փոխան ծաղկեպսակի։

×

Նաեւ Լիոնէն՝ Տէր եւ Տիկ· Կ· Յովհաննէսեան իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն զաղափարի վաստակաւոր ընկերոջ՝ Սիսակ Սիսլեանի մահուան առթիւ, ողբացեալին ընտանիքին եւ 100 ֆր· կը նուիրեն տասնեակ տարիներու սիրած «Յառաջ»ին։

×

Նշան կիւլիստանի մահուան առթիւ Պ· Լէոն Քանարեան փոխան ծաղիկի 50 ֆր· կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պր· Վարուժան Պօղոսեանի եւ Օր· Վալէռի Պօղոսեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց մօր, մեծ–մօր եւ աղգականին՝ Աղաւնի Պօղոսեանի (ծնեալ Քիւրտեան) մահուան առթիւ։

×

Մարսէյլի Մուրատ Ռափայէլեան նախկին Աշակերտաց Միութիւնը իր արտապին վշտակցութիւնները կը յայտնէ իր փոխնախագահ Վարուժան Պօղոսեանի եւ զաւկին՝ Վալէռի Պօղոսեանի իրենց մօր եւ մեծ–մօր՝ Աղաւնի Պօղոսեանի (ծնեալ Քիւրտեան) մահուան սխուր առթիւ։

×

Վիէն — Կապ· Ասչի Վիէնի վարչութիւնը իր բոլոր անդամներով ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալ Սիսակ Սիսլեանի մահուան առթիւ ողբացեալին ընտանիքին։

Նաեւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ իր սիրելի նագահուհիին այբի Տիկ· Վարդուհի Ռըստիկեանի եւ բոլոր պարագաներուն իրենց քրոջ եւ մօրաքրոջ Տիկին Ժաքլին Թոփուզեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պամոնի Ս· Գր· Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է (Ապրիլ 1էն 176 հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկ· Արման Օննիկ, Պ· Նշան Կիւզէլեան, Վահէ Արման, Յարութիւն Իսկէնտէրեան, Պ· Տէր–Պօղոսեան 50ական, Տիկ· Պէզիրճեան 40, Շառլի Հալաճեան, Տէր եւ Տիկ· Տիրիկեան, Պօղոս Պօղոսեան, Տիկ· Ազաւնի Պապայեան, Տէր եւ Տիկ· Յովհ· Կուսուզեան, Տէր եւ Տիկ· Արսէնեան եւ Անանա 30ական, Տիկ· Սվաճեան, այբի Տիկ· Անահիտ Ազարեան, այբի Տիկ· Նիկոտար Մանասեան, բարեպաշտուհի մը, Օր· Սեմէր – ճեան, Տիկ· Պերճուհի Փափազեան, Տիկ· Սանդուխտ Թերզեան, Տիկ· Ժոզէֆ Տէմիրճեան, Պապա Նաճարեան, այբի Տիկ· Քիւրքլեան, Համբարձում Աւետեան, Տէր եւ Տիկ· Ասատուր Ծառուկեան, Տիկ· Նուարդ Թոթոխեան, Տիկ· Կապիկեան, Տիկ· Տալտալեան, Տիկ· Խորիկեան, Սերմէրճեան ընտանիք, Օր· Յակոբ Դանիէլեան, Տիկ· Թագուհի Կոնտոդոբուլոս, Տէր եւ Տիկին Մելինճեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Կուսուզեան 20ական, այբի տիկին մը, բարեպաշտուհի մը, Պր· Հարոյեան, Տիկ· Ազարեան 10ական ֆր·։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս· ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, Յուլիս 1ին, առաւօտեան պատարագին կ'երգէ՝

ԼՈՒՄԻՆԷ ՉԱՔՄԱՔԵԱՆ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Լիոնի Հայ Կաթողիկէ ժողովրդապետութեան, կիրակի, Յուլիս 1, առաւօտեան, ժամը 11էն սկսեալ, Նարեկեան վարժարանի գիւղային մէջ՝

38, Route de Collonges
69450 St. Cyr au Mont d'Or (Lyon

Ա. Մ. Ը. Մ. — ԱՐԾԻՒ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կիրակի, Յուլիս 1ին ամբողջ օրը
ՎԱԼԱՊՐԻ ԱՆՏԱՌԸ

U. G. A. — ARDZIV MARSEILLE

Grande Fête Champêtre Annuelle

Dimanche 1er Juillet Parc des Loisirs de Valabre

Avec
— Le groupe de danses de la Maison Culturelle Arménienne de Marseille
— L'orchestre EREBOUNI
— Jeux d'enfants
— Remise de médailles aux pupilles, poussins, minimes
— Concours de boules — Buffet —
Brochettes — Ambiance

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած
Քոթ տ'Ազիւրի հայկական կազմակերպութիւններուն կողմէ
ՅՈՒԼԻՍ 1, ԿԻՐԱԿԻ, ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ
AU CENTRE LOISIR PIC-NIC
Route de Rocquefort à la Colle-sur-Loup, 6 kms de Cagnes-sur-Mer

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ եւ նուագ Նիսի Հայ Մշակոյթի օճախին, Լա Սիոթայի երիտասարդներուն կողմէ։
Խաղեր՝ մեծերու եւ փոքրերու· —
Պիւֆէ — աղանդերներ — համփուրով խորոված

L'OFFICE NATIONAL DE LA CULTURE ET DES TRADITIONS ARMENIENNES
ORGANISE UN

PELERINAGE aux EGLISES et MONUMENTS ARMENIENS de ROUMANIE

DU XVIe, XVIIe et XVIIIe siècles
Animé par Gérard STEPHANESCO
avec la participation de hautes personnalités religieuses, des parlementaires ainsi que la Télévision qui réalisera un reportage à cette occasion.
Facultatif : Semaine supplémentaire les plages de la Mer Noire.
Renseignements et Inscription :

BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e ètage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

LIC. A. 1037

L'UNION DES COMPATRIOTES DE CESAREE et ENVIRONS
ORGANISE UN PELERINAGE

en Arménie à l'occasion du Jubilé de la Nouvelle Césarée

du 9 au 25 Septembre

Le voyage durera 14 jours dans les lieux historiques d'Arménie dont une journée complète en Nouvelle Césarée, ainsi que 2 jours à Moscou avec spectacle dernier soir au Théâtre Bolchoï ou Palais des Congrès.
— Le prix 3900 F. tout compris.
— Prix spéciaux pour les jeunes.
Pour les inscriptions :
F. NICHANIAN
15, Avenue Mathurin-Moreau
75019 Paris — Tél. : 205-47-40
Le trésorier : KEVORK SAADETIAN
18, Rue de Picardie, 75003 Paris
C.C.P. La Source 34 136-02
Tél. : 887-99-06
Le secrétaire : AGOP VEZIRIAN
84, Rue Adolphe-Guyot
92270 Bois-Colombes — Tél.: 780-82-58

NORAIR
RESTAURANT ARMÉNIEN
24, Rue RODIER — 75009 PARIS
TEL. : 280-35-84
SERA FERME POUR LA PERIODE DES VACANCES.
du 1er Juillet au 5 Septembre

ՍԱՄՈՒԻԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Տեսչութիւնը ուրախութեամբ կը ծանուցանէ՝ որ չնորհիւ խումբ մը ազգանուէր նախկին աշակերտներու զոհողութեան, վարժարանի մէջ 40 կիսաթոշակ աշակերտի տեղ կը տրամադրուի (դիչերօթիկ կամ ցերեկօթիկ), 1979 – 1980 ուսումնական տարիէն սկսեալ։

Ֆրանսահայ գաղութի անհեսա – պէս չափաւոր ծնողքներ, որոնք կ'ուզեն օգտուիլ այս նպաստէն, եւ կիսաթոշակ արձանագրել գպրոց իրենց զաւակները, փութով դիմեն Տեսչութեան։

ՄԻՍԱԿ ՊԱՃՄԱՆ — Ներկայացող թեկնածուները պէտք է ըլլան բարեբեկրթ, ազգասէր, աշխատասէր։

Collège Arménien Samuel-Moorat
26, Rue Troyon — 92310 Sèvres
Tél. : 534-68-28

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

LE COMITE DES JEUNES
DE L'UNION GENERALE ARMENIENN E DE BIENFAISANCE DE MARSEILLE
ORGANISE :

un pèlerinage à saint Etchmiadzine et en Arménie

du 7 au 27 Août

AVEC UN PROGRAMME TOURISTIQUE ET CULTUREL

Le Comité des Jeunes de Marseille est heureux de porter à la connaissance de tous les jeunes de l'U. G. A. B. et leurs sympathisants qu'il se rend sur invitation de VASKEN 1er, CATHOLICOS DE TOUS LES ARMENIENS, en Arménie du 7 au 27 Août.

Prière à toutes les personnes intéressées de se faire inscrire au Secrétariat de l'U.G.A.B. MARSEILLE :

33, Cours Pierre-Puget 13006 MARSEILLE
Tél. : (91) 37-75-97

avant le 2 Juillet.
Conditions du voyage : 21 jours
Date de départ : le 7 Août de Marseille
Programme : 14 jours en Arménie,
3 jours à Moscou, 4 jours à Léningrad
Retour : Le 27 Août à Marseille.
Participation au frais : 3.500 F.

Lic. 97 A

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
28
JEUDI
28 JUIN
1979

LE NUMERO 1.80 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար· 260 Ֆ· Վեցամսեայ – 140 Ֆ·
Արտասահման – Տար· 300 Ֆ· Հատը – 1 Ֆ· 80

54Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.412
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
54e ANNÉE No 14.412

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒԼԻՍ 1ԷՆ սկսեալ Սմիբը (ամի մէջ–արհեստական Նուազադոյն Աչխատա – վարձք) ժամը 11,60էն կ'անցնի 12 Ֆր·ի ինչ որ ամսականը 2150 Ֆրի կը բարձրա–ցնէ:

ՄԱՀԱՊԱՏԻԻ հարցը սկսաւ ծեծուիլ Ֆրանսայի Ազգ· Ժողովին մէջ, բայց վի–ճարանութեան քուէարկութիւն պիտի չյաջորդէ, ինչ որ վրդոված է բազմա – թիւ ընդդիմադիր երեսփոխանները:

Չորեքշաբթի առաու միայն 27 երես – փոխան մնացած էր որոնք մտիկ կ'ընէին Արդարութեան նախարարին երկար ելոյթը, մինչ Ընկերվարականները ցու–ցական ձեւով դուրս ելած էին: Ներկայիս Ֆրանսա Եւրոպայի վերջին երկիրն է... Թուրքիոյ կողքին, ուր մահապատիժը ի զօրու է: Բ· Աչխարհամարտի վաղոր–գայնին ջնջուած է Իտալիա (1947), Գեր–մանիա (1949), Մեծն Բրիտանիա (1965), Աւստրիա (1950), Պելժիա եւ Ճուն–ան թէեւ պատժագրքին մէջ գոյութիւն ունի բայց չի գործադրուիր:

ՖՐԱՆՍԱ. յաւելեալ 5000 վիէԹնամցի գաղթական պիտի ընդունի: Այս տեղա–կան որոշումը տուաւ Նախարարաց Խորհուրդը, որուան ըլլալով կացու – թեան անյետաձգելի բնոյթը: Նոյն օրը, երեքշաբթի, Հանրապետութեան Նախա – գահը կ'ընդունէր « Նաւ մը վիէԹնամի համար » կոմիտէին մէկ պատուիրակու – թիւնը, զոր կը գլխաւորէր՝ Սարթր: Ի– րեն կ'ընկերանային Ռեմոն Առոն, Ան – րէ Կիւքման: Ընդհանուր չարժում մը կայ Ֆրանսայի մէջ, « Ծովի այլ զաղ–թականներուն » հանդէպ, քշուած նա – ւահանգիստ նաւահանգիստ եւ զոր չընդունող ասիական երկիրները կը մերժեն:

ՖԻՈՒՄԻՉԻՆՈՅԻ խոալական փոքրիկ նաւահանգիստին բակին է որ նաւային Ծանր արկած մը պատահեցաւ առջի օր: Ֆրանսական էմանիւէլ Տելմաս նաւը 30 հոգիով բախում ունեցաւ իտալական Վե–ա Պերլինճիէրի քարիւղանաւին հետ, վաղ առաւօտեան մշուշին հետեւանքով: Վէց մեռեալ, 29 վիրաւոր եւ 20 անհե – ացած կայ, մեծ մասը՝ Ֆրանսացի:

« ՀԱՇԻՆԵՐՈՒ ԱՏԵԱՆԸ » ինչպէս ամէն տարի հրապարակեց տարեկան իր տեղեկագիրը, որ անգամ մը եւս ցոյց կուտայ մխոմները Պեռութեան մը, որ ամէն օր խնայողութիւն կը պահանջէ քաղաքացիին: Ամէնէն մեծ զայթակղու–թիւնները կը նկատուին Սէ· Էն· Էռ· Խ·ի (դիտական հետազօտութեանց Ազգ· կեդրոն) եւ օփերայի համար եղած աւե–լորդ ծախքերը: Այսպէս դեղարանագի–տական հիմնարկութիւն մը, որ 6 միլիոն արժած է եւ 1976ին չինուած Մոնփըլիէ քաղ չօգտագործուիր: Գալով օփերա – յին, ծախքերը եռապատկուած են, 30էն անցնելով 177 միլիոնի, ինչ որ կը նշանակէ թէ օփերայի իւրաքանչիւր հանդիսաւոր 360 Ֆրանքի կը նստի Պե – ութեան:

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ բացը նախատեսուած մէկ միլիարդ տեղ հա – ած է 12 միլիարդ: Նախարարապետ՝ Պառ որոշեց հաշուեքննիչ յանձնախումբ մը հաստատել, որ պէտք է բացատրէ թէ 1978ին եւ 79ին ինչո՞ւ բացը հասած է 12,1 միլիարդի, հակառակ սակերու եւ

"the season in Fresno„

Վերոյիչեալ խորագրին տակ Ինքերնէ–շընըլ Հերըլտ Թրիպիւնի Ցունիս 27ի թի–ւին մէջ, յօդուած մը ստորագրած է Ուիլիըմ Սարոյեան, որ ինչպէս գրած էինք, այս միջոցին Փարիզ է:

Ուիլիըմ Սարոյեան յօդուած մըն ալ ունի « Ցառաջ »ի յաջորդ « Միտք եւ Արուեստ »ի թիւին մէջ, որ լոյս կը տեսնէ այս կիրակի:

սահմանափակ դումարի (փլաֆոն) յա–ւելումներուն եւ բարձրացումին:

ՇԱՀԻՆ դէմ մահափորձ մը ձախողած է, ըստ մեքսիքական օրաթերթի մը: Փորձը եղած է թռանուով, բայց պահակ – ները անմիջապէս կրակ բացած են:

ԹՈՒՐԻՈՑ մէջ ահաբեկչական արարք–ները կը չարունակուին ծայրայեղ ա՛յ եւ Հալքեան երկու անձեր սպաննուած են Մանիսա, ինչ որ 403ի կը հասցնէ Ցուն–ուարէն ի վեր քաղաքական ահաբեկչու–թեան զոհերու թիւը: Մռնու յօդուածա – չարք մը սկսած է հրատարակել՝ Թուր–քիա, քառասային ժողովրդավարութիւն մը խորագրուած, ուր թերթին թղթակիցը կը վերլուծէ ներկայ կացութիւնը, քըր–տական հարցը եւ ծայրայեղ աչերու, Թիւրքէչի « գորշ գայլեր »ու գործու – նէութիւնը:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ Նախագահին տա–րեկան « աչխատավարձը » 342·098 Ֆր· է եղեր, ըստ եկամուտի յայտարարու – թեան թուղթին, զոր Քանատ Անչէնէ հը–րատարակած էր Չորեքշաբթի օր: Այլ խօսքով ժիսքար ամիսը՝ 28 հազար Ֆրանքէն քիչ մը աւելի կ'առնէ: Երդի – ծախերէքը սակայն սահպուած եղած է « սեւցնել » այն մասերը որոնք կրնային թոյլ տալ հաչիւն ընել այն տուրքին, զոր Նախագահը պէտք է վճարէ, քանի ար–գիլուած է Ֆրանսայի մէջ: Ըստ երե – ւոյթին մեծ բան մը չէ այս գումարը, բայց հարկ է անդրադառնալ թէ միայն « զրպանի ծախք » մըն է քանի չի խօս–ուիր հոս իր պաշտօնին բերմամբ տարե–կան յատկացուած 2,19 միլիոնին: Մնաց որ, ինչպէս կ'ըսէ Քանատ, այրուկին բաւական ալ այլ եկամուտներ ունի երեք միլիոնի հասնող արժէթուղթերէ:

ՅՈՒԼԻՍ ՄԷկին սկսեալ փոխադրու – թեանց սակագիները զգալի յաւելում կը կրեն, չուրջ 22 առ հարիւր համեմատու–թեամբ: Մեթրօ.— Տոմսը պիտի արժէ 1,50 (Ֆ· կարգ) եւ 2,30 (Ա· կարգ): Նարնջագոյն քառթը 70 Ֆր· պիտի արժէ երկու չրջագօտիի համար եւ 105՝ երեքի:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ իչխանութիւնները որո – չած են չատ խիստ ըլլալ վերջին դէպքե–րուն առթիւ: Սուրիասէր լիբանանեան օրաթերթի մը համաձայն, Հալէպի զին–ուորական վարժարանի սպանութեան իր–եւ պատասխանատու ձերբակալուած 18 հոգի մահուան դատապարտուած են եւ կախաղան պիտի հանուին:

ԱՄՈՒՍՆԱՎՈՒԺՈՒՄՆԵՐՈՒ թիւը ութ առ հարիւր յաւելում կրած է Ֆրանսայի մէջ 1978ին, հասնելով 99 հազարի:

ԹՈՒԻՈ կը բացուի Ուժանիւթի Վե–հաժողովը որու կը մասնակցին Միաց–եալ Նահանգներու, Քանատայի, Ճափո–նի, Դաչնակցային Գերմանիոյ, Ֆրան – սայի, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Իտալիոյ ղեկավարները: Այս առթիւ պաչտպա – նութեան արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են ոստիկանութեան եւ ապա–հովութեան ուժերուն կողմէ, ինչ որ չատ ջղայնացուցած է ժողովուրդը, որուան ըլլալով որ լինքնութեան քննութիւնները չեն դադրիր:

ԵՐԵՒԱՆ ⇐⇒ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՑՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 22–25)

ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԿԸ ՄԵԾԱՐՈՒԻ ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի « Սպարտակ » ընկերու – թեան կեդրոնական Խորհուրդը հանդի – սութեամբ նչած է ճատրակի աչխարհի ախոյեան Տիգրան Պետրոսեանի 50ամ – եակը: Աւելի քան երեսուն տարի է որ Տիգրան Պետրոսեանի անունը կ'երեւայ մեծ մրցումներու յաղթականներու չար–քին: Վեց տարի կրած է աչխարհի ա – խոյեանի տիտղոսը, չորս անգամ՝ Խորհ· Միութեան թիւ 1 ճատրակ խաղացող կո–չումը: Հանդիսաւոր երեկոյթի ընթաց – քին յոբելեարը ողջունած են Խորհ· Մի–ութեան մարզական կոմիտէի նախագահի տեղակալ Վ· Իվոնին, որ « Պատուոյ նը–չան » մը յանձնած է մեծարեալին, « Սո–վետսկի սպորտ » թերթի գլխաւոր խմբ– բագիր Ն· Կիսելիով եւ ուրիչներ: Խորհ· Միութեան ոտնագնդակի ազգային խում–բի աւագ մարզիչը՝ Ն· Սիմոնեան եւ ծա–նօթ բերդապահ Լ· Եաչին ողջունելով Տիգրան Պետրոսեանը, իրեն նուիրած են ազգային խումբի անդամներու ստորա – գրութեամբ գնդակ մը: Վերջաւորու – թեան չնորհակալութեան խօսք արտասա–նած է Տիգրան Պետրոսեան:

×

ԼՈՒՐԵՐ ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԷՆ

Լենինականի վերլուծական սարքերու գործատան մէջ պատրաստուած է նոր սարք մը, որ քանի մը երկվայրկեանի մէջ կը ճշդէ կաթնամթերքին որակը: Այս նոր սարքը, զոր պատրաստած են Ար – տեմ Մազմանեան եւ Երջանիկ Դանիէլ–եան՝ բազրատ Շախուլեանի դվխաւո – րութեամբ, արժանացած է Մոսկուայի կաթնարդիւնաբերութեան գիտա – հե – տազօտական հիմնարկի մասնագէտներուն բարձր գնահատականին:

×

Լենինականի մէջ բացուած է նոր դե–ղարան մը, որ կը սպասարկէ երախանե–րուն: Իր տեսակին մէջ առաջին մանկա–կան դեղարանն է այս Հայաստանի մէջ: Դեղարանը ունի նաեւ երախաներու սը–նուցդի բաժիններ: Ներկայիս Լենինա – կան ունի 16 դեղարաններ, որոնցմէ 5ը բացուած է անցեալ հնգամեակի չըր – ջանին:

×

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ՆԿԱՐՉՈՒՀիՒՆ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԻՍԸ ԵՐԵՒԱՆի ՄէՋ

Հայաստանի Լրագրողներու տան մէջ բացուած է լիբանահայ նկարիչ Մարի – Թերեզ Գասպարեանի գործերուն ցուցա – հանդէսը: Այցելուներու ուչադրութիւնը գրաւած են Գետակը, Ցիչատակ մը Հո–լանտայէն, Պրիւսելեան դիչեր, Արաբա–կան չուկայ, Տեսարաններ Փարիզէն եւ այլ գործեր: Բացման օրը ներկայ եղած են Հայաստանի Երաժիչներու Միու – թեան նախագահը՝ Եղուարդ Միրզոյեան, Գէորգ Ապահեան, նկարիչ Ռուդոլֆ Գար–պալոյեան եւ ողջոյնի խօսքեր արտասա–նած:

ԱՐՁԻսի ԱՑԳԻՆԵՐԸ ԿԸ ԾԱՂԿԻՆ

Այն գեղատեսիլ բլուրներէն, որոնց վրայ ամփիթատրոնի ձեւով տարածուած է Արճիս հնադարեան պիւղը, լաւ կ'երե–ւան վարը գտնուող խաղողի ու դեղձի այգիները, արագահոս Դերեղը: Արճիսի պետական անտեսութեան դաչտերուն մէջ յառաջ կը տարուին լուրջ աչխատանք – ներ եւ ձեռք կը ձգուին յաջող արդիւնք–ներ: Անցեալ տարի, հակառակ աննպաստ եղանակին, Արճիսցիները խաղողի եւ պտուղներու բարձր բերք ստացան: Վեր–ջերս Արճիսը ունեցած է իր իւրայատուկ արբանեակը՝ դեղձենիի այգիներու մէջ թաղուած դեղձաւանը: Հոն կառուցուած են առաջին երեսուն տուները, բայց մօտ ատենէն պիւղը կ'ունենայ իր դպրոցը, մանկապարտէզը, մչակոյթի հիմնարկ – ները:

×

ՆԿԱՐԻՉ Պ· ԲԱՑԲՈՒՐԹՑԵԱՆի ՆՈՐ ԴիՄԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

Նկարիչ Պետրոս Բայբուրթցեան աւար–տած է Հայաստանի անուանի մարզող դիմանկարներու նոր չարք մը: Մօտ կէս դարու ընթացքին ան ստեղծած է աչխա–տասէր մարզող բաւական ընդարձակ պատկերներու չարքեր, որոնց մէջ՝ ծա–նօթ դիտնականներու, Քաջարանի հանքի բանուորներու, Արարատեան դաչտի աչ–խատաւորներու, արդիւնաբերական ձեռ–նարկութիւններու բանուորներու եւ չի – նարարներու դիմանկարներ: Պ· Բայ – բուրթցեանի կտաւները ցուցադրուած են Հայաստանի եւ համամիութենական ցու–ցահանդէսներու մէջ:

×

ԱԿՍԵԼ ԲԱԿՈՒՆՑ ՏՈՒՆ–ԹԱՆԳԱՐԱՆի ՆՈՐ ՆՄՈՑՇՆԵՐԸ

Ակսել Բակունցի տուն – թանգարանը հարստացած է նոր ցուցանմոյչներով, ո–րոնց մէջ՝ նամակներ ժամանակակիցնե–րէն, փաստաթղթեր, նկարներ Բակունցի կեանքին ու գործին մասին: Ցատուկ տեղ յատկացուած է Բակունցի զրական գոր–ծերուն, ռուս հեղինակներէ կատարած իր թարգմանութիւններուն, յօդուածնե–րուն եւ ճառերուն: Այս բաժնին մէջ կան «Եղբայրութեան ընկուզենիները», «Սեւ ցելերի սերմնացանը», «Մթնաճոր» պատ–մուածքներու առաջին հրատարակու – թիւնները, «Աչխատուր Աբովեան» անա–ւարտ վէպը, հեղինակին գործերուն անգ–լերէն, ֆրանսերէն եւ գերմաներէն թարգ–մանութիւնները: Ցուցադրուած են նաեւ Բակունցի մասին Մարտիրոս Սարեանի, եղիչէ Չարենցի, Աբշալ Չօպանեանի, Մարիետա Շահինեանի, անուանի այլ դէմքերու նամակները, արտայայտու – թիւնները եւ ձայնագրուած ելոյթներու ժապաւէնները: Նախկին տեսքով պահ–ուած է Բակունցին սենեակը՝ իր կահա–ւորումով, անձնական իրերով: Հոն է դրադէտին մօր իւղաներկ նկարը, գործ՝ Մարտիրոս Սարեանի: Դրապահարան – ներու մէջ կը պտուտին իր սիրելի հեղի–նակներուն՝ Թումանեանի, Չարենցի, Այ–գեկցիի, Գօգոլի, Նեկրասովի, Չեխովի, Լերմոնտովի գործերը:

ԱՅԹՄԷԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

...ՈՒ ԴԱՐՁԵԱԼ ՇՐՋԱՆԸ

— o —

Եկէ՛ք, սիրելի մարզասէրներ, փախ – չինք պահիկ մը սա գարշահոտ քարիւղա– բանութենէն, զոր կապկօրէն հոլովելով տիւ եւ գիշեր, մոլեգին մարմաջով մեզի կը հրամցնեն անդադար մամուլը, ձայ– նասփիւռն ու հեռատեսիլը: Եւ օր չանց– նիր, գոնէ սա վերջին չարաթներուն, որ հանրածանօթ Ռոժէ Ժիքէլ, իր ամէնօր– եայ « Ժուռնալ »ը չդառնայ առանց քա– րիւղի ու պայն չվերջացնէ զարձեալ ա– ռանց քարիւղի, չատ անգամ ալ օգնու– թեան կանչելով վարպետորէն առատա – խօս մը՝ Էմմանուէլ ոը լա Թայ, որ դլուխ կ'արդուկէ թուխթակաբար կրկնած իր ձանձրացուցիչ բացատրութիւններով, որոնք թէեւ իրենց օգտակարութիւնը կ'ընծայեն՝ որպէս քնաբեր:

Ու մինչ անգին, իբարանցումի են մատնուած չնաշխարհիկ լինը մեծ Եւրո – պացիք, ի տես այդ չքնաղ հեղուկի նա– զանդներուն:

Ողբամ դժեղ երկիրը, որ թագաւորդ մանուկ է, կ'ըսէ ասացուածք մը. տեղին չէ՞ աւելցնել, ողբամ դժեղ Եւրոպա, դուն որ դեռ նոր քու մխիթիւնը կեր – տող յաղթանակդ բարձրաղաղակ դոր – դոացիր, անճրկեր ես այսօր, ասպա – փելով որ մի դուցէ ալ աւելի պակսի քեզի չնորհումը այդ թանկագին հեղու– կին. դուն, որ ի զուր կը պարծենաս ճարտարարուեստի բոլոր տեսակի կալ – ուածներու հսկայական նուաճումներովդ, որոնք սակայն կրնան գառապարտուիլ ազետալի ամլութեան, երբ քու յառաջ– դիմութեանդ մակարդակին տասնապա – տիկով վար արեւելեան ցամաքամասերու պետութիւնները, վարանին քեզի ընծայե– լու այն անհրաժեշտ քանակը, զոր ձեռք բերելու համար, ի դին ամէն զոհողու – թեան, կ'աղերսես ու կը պաղատիս:

Մեծդ Եւրոպա, գերի գարձած այդ ա– բարական երկիրներուն, ապահովելու կաթիլ մը աւելի, նման մնանուկին՝ որ կ'արտասուէ ըմպելու համար կա– թը···:

Ահա, սիրելի ընթերցող, երթանք միա– սին դէպի մարզաչխարհ, չնեւ հոն ջինջ օդը· այո՛, հեռու քարիւղային ա– պականութենէն: Հերի՛ք է, մարդիկ, քիչ մըն ալ խօսեցէք ուրիչ թանկագին դեղեցկութիւններու մասին: Երգեցէ՛ք վարդերը, ծաղիկները, ուրիչ ամէն բան եթէ կ'ուզէք, բայց դադրեցուցէ՛ք պա– հիկ մը այդ քարիւղաբոյր աւետարանը, պիտի չուզէի մարզարէանալ, մեղաւո՞ր պիտի ըլլայ արդեօք յայտնելով, որ դուցէ 12 դարերու ընթացքին քարիւղը չէր « ծեծուած » այնքան, որքան սա վերջին 12 ամիսներուն· անցեալի այդ ժամանակներուն իսկ անտարակոյս, նոյն– քան կարիքն ունեցած ըլլալով հանդերձ մարդկութիւնը անոր:

Բայց ներէ՛ք ինձ, սիրելի « Ցառաջ », հակառակ կամքիս, տարուեցայ մարգա – փորձ մը կատարել ես ալ իմ կարդին· մարգափորձ մը խորհրդածութեան:

Ուրեմն, Շորեքշաբթի Յունիս 27ին էր որ 66րդ անգամ ըլլալով մեկնումի ազդանչանը յանձնարարուեցաւ հեծե – լանիւի կարեւորագոյն մրցման՝ Ֆրան – սայի Շրջանին: Բայց այդ օրը ձեւակեր– պութիւն մըն է լոկ· բուն մրցումը կը սկսի Հինգշաբթի Յունիս 28ին, առաջին հանգրուանով Ֆլէօրանսէն, Ժէնի նա– հանգ, դէպի Լիւշոն:

Այս տարի բոլորովին անննախընթաց կիրարկումով մը կը վերսկսի Շրջանը, առաջին երկու հանգրուաններուն ալ ա– ռարկայ հանդիսացնելով Փիրենեան լեռ– ներու առաջին դասակարգի բարձրարերձ դադաթներ, եւ որոնց երկուքին ալ ժա– մանումը սահմանուած է նոյն կատար – ներուն գրեթէ վերջաւորութեան, ինչ որ առաւելագոյն կերպով պիտի նպաստէ վարպետ մարզիկներու: Հարիւրի չափ մրցակիցներ, 24 հանգրուաններով դա– սաւորուած 4000 քիլոմեթր տարածքի վրայ, տենդագին պայքար պիտի մղեն, անշուշտ չատերը առաջուց իսկ դիտեն թէ յաղթանակի դափնին չէ որ պիտի խլեն, բայց իւրաքանչիւրը պիտի ձգտի Շրջանը աւարտել, չատեր դէթ հանգրուանի մը յաղթանակը ապահովելու պատուարեր մտապրութեամբ:

Իսկ ինչ կը վերաբերի վերջնական յաղ– թանակին, ինչպէս միշտ, որպէս հաւա – նականներ, կատարեալ ախոյեաններն են որ կը մատնանշուին, ու այս տարի, առաջին կարգի վրայ կը ներկայացուին անցեալ տարուան յաղթողը՝ Ֆրանսացի Ինo, հաւասար զօի վրայ հոլանտացի ախոյեան Զոէդեմելքի հետ, յաղթական՝ 1975ին· նոյնպէս պելժ Վան Իմփ, որ կը յաղթանակէր 1977ին, ոչ անտեսանելի ախոյեան մը նաեւ հոլանտացի Փիւլ – փեր, առանց մոռնալու պելժ առաջնա – կարգ Փոլանթիէն, եւ ինչո՞ւ չէ, Ֆրան– սացի յայտնութիւնը՝ Միշէլ Լօսան, եւ անշուշտ դեռ քանի մը ուրիշներ: Բայց ամէնէն աւելի հետաքրքրութիւն առեղ– ծողը՝ բախումը պիտի ըլլայ Ինo – Զոէ– դեմելքի, այդ երկու տիրական մակարդակ– ները· նոյնպէս մատնադէտներ ընդդէմ ժամացոյցի:

Թէեւ լացակայութիւնը իտալացի հզօր ախոյեանին՝ Մոզէռի, զդալի պակաս մը կը թողու ա՛լ աւելի բուռն մարանձումի մը յիշեալ երկու ոսոխներու կողքին:

Յունիս 22ի կիրակին, Շան դ'Էլիզէ պողոտան պիտի տեսնուի թէ ո՞վ է ան որ դեղին չապիկով վերջնական յաղթա– նակի դափնին խլելու երջանկութեան պի– տի յանդի:

Վերջացնելէ առաջ, ի՞նչպէս չյիշել այն երկու զգայացունց երեւոյթները որոնց

ՀԱՅԵՐԸ՝ ԶԱՐԹՆՈՒՄ ԹԷ ՎԱԽՃԱՆ

(ՎԱՐՎԱՌԱ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ)

« Անթանթ » հրատարակութիւնը, փոք– րամանութիւններ հաւաքածոյին մէջ լոյս ընծայած է Հայերը՝ զարթնո՞ւմ թէ վախճան հատորը, որուն հեղինակն է պոլսեցի Հայուհի մը՝ Վարվառա Պաս – մաճեան:

Կոկիկ, փոքրածաւալ հատոր մը, չատ մատչելի լեզուով ու ոճով: Կը ներկա – յացնէ ցեղ մը իր մշակոյթով, իր կրօն– քով եւ ազգային արժէքներով: Կը նկա– րագրէ դէպքեր, դէմքեր, պայքարներ: Կը պարզէ ժողովուրդի մը պատկերը իր

հանդիսատես եղան ներկաները եւ հետա– տեսիլի միլիոնաւոր հանդիսականներ· առաջինը՝ դեռ երէկ զրեթէ անծանօթ փարակուէյի Վիկթոր Փէշ, որ Ռոլան Կարոսի թենիսի մարզադաշտին վրայ, անզուշակելի պարտութեան պիտի մատ– նէր նոյն կալուածի Ֆրանսայի միջազ – գային կալուածներու մրցման մէջ, հռչակաւոր ախոյեանները՝ արժանթինցի Վիլաս, ու մանաւանդ ամերիկացի Քոնորս, աշխար– հի երկրորդ ախոյեան, եւ ի վերջոյ ան– հաւասար պայքար պիտի մղէր երեք տա– րիներով անպարտելի ախոյեան չուէտա– ցի հսկային՝ Պորկի դէմ, եւ փառաւոր այլ յաղթանակից մաքառամէ մը վերջ, որ զմայլանքի առարկան պիտի դառնար յափշտակուած ականատեսներու, բայց ի վերջոյ պիտի տապալէր անզուգական Շուէտացիին անընկճելի տիրապետու – թեան առկ:

Նոյն տեսարանը պիտի պարզուէր, այս անգամ ոտնագնդակի Ֆրանսայի լաժա– կի վերջնական խաղին մէջ որուն մաս– նակցելու բացառիկ պատիւին էր արժա– նացած երկրորդ դասակարգի պատկանող Օսէռի խումբը, որ կէս–աւարտականին ընդհանուրի դարմացումին մէջ կը յա – ջողէր պարտութեան մատնել Ֆրանսայի առաջին դասակարգի 1979ի ախոյեան՝ Սթրազպուրը, եւ այս անգամ իր զէմ մրցակից ունենալով նոյն դասակարգի երկրորդը՝ գօրաւոր Նանթը: Ամբողջ 90 վայրկեաններ, հերոսական դիմադ – րութենէ մը վերջ, մէկի դէմ մէկ ար– դիւնքով, աքանչացումի երկար պահեր պարգեւելով, հարկադրական երկարա – ձգումը, ճակատագրական պիտի դառ – նար, ու նման փէչէի պիտի զգեստուէր 4ի դէմ 1 ջախջախիչ պարտութեամբ, վերջնական իրաւունքը թողելով աւելի գօրաւորին:

Իրապէս յիշատակելի պահեր մարզա – կան կեանքի:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ–ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

հայրենիքով եւ սիրտքով եւ կը մտա – հոգուն այդ ժողովուրդին ներկայով եւ ապագայով: Ոչ բանավէճ, ոչ համայ – նապիտութիւն: Պարզ երկ մը առանց մեծ յաւակնութիւններու որ կը ձգտի ըլլալ առաւելագոյնս համառօտութիւն մը ծա– նօթութիւններու: Օգտակար գործիք մը բոլոր անոնց որոնք կ'ուզեն քանի մը էջե– րու մէջ խտացած ունենալ համայնա – պատկերը Հայոց պատմութեան, այսօր – ուան հայ իրականութեան: Յանձնարա– րելի գիրք մը անկասկած բոլորին, բայց մանաւանդ երիտասարդներուն ո – րոնք զգալապար չունին իրենց ծագումին, իրենց պատականելութեան, ինչպէս նաեւ ոչ Հայերուն որոնց համար կրնայ ըլլալ մուտք մը Հայոց աշխարհէն ներս, մօ – տեցում մը դէպի մեր հարցերը:

Գիրքը բաժնուած է երկու գլխաւոր մասերու՝ անցեալը և ցրուումը ի սփիւռս աշխարհի:

Անցեալը հպանցիկ ակնարկ մըն է հայ ժողովուրդի նախապատմութենէն, ծա – դումէն մինչեւ Մեծն Տիգրան, քրիստոն– եայ Հայաստանէն Կիլիկեան թագաւորու– թիւնը, Հայոց քաղաքակրթութեան յատ– կանիշներով եւ մինչեւ 19րդ դար, հայ– կական հարցը, ցարական Ռուսաստանը, Թուրքիան, հայ ժողովուրդի քաղաքական կազմակերպութիւնը, 1915ի ցեղասպա – նութիւնը, Հայաստանի անկախ Հանրա– պետութիւնը եւ ապա սովետականա – յումը:

Երկրորդ մասը, Հայութեան ցրումը բաժնուած է երեք գլուխներու՝ Խորհր– դային Հայաստանը երէկ եւ այսօր, Հա– յերը աշխարհի մէջ (պաղութ առ դա – դութ) իրենց կարելիութիւններով եւ դժուարութիւններով եւ ապա Ֆրանսա – Հայութիւնը իր անցեալով եւ ներկայով, իր գաղութային կեանքով, իր ներկայու– թեամբ Ֆրանսական ընկերային տօր – եային մէջ:

Վարվառա Պասմաճեան դնելէ յետոյ հայ ժողովուրդի քաղաքական դատի առանձնաները կ'ըսէ· « Սովետական Հա – յաստանը լուծո՞ւմ մըն է — Սփիւռքը դատապարտուա՞ծ է » եւ կը շարունակէ· « Պայմանները փոխուած են, բարդոյթը տեղ տուած է հպարտութեան, անգիտու– թիւնը հայկականութեան անյագ փնտրո– տուքին: Յարաբերութիւնները Սովետա– կան Հայաստանի հետ կը զարգանան: Կրնանք յուսալ որ Սփիւռքի Հայերը պի– տի չծուլանան, ընդհակառակն ծնունդ պիտի տան նոր ձեւի հայկականութեան մը, որուն հոլովոյթը գուգահեռ պիտի երթայ Սովետ· Հայաստանի զարգացման հետ: Կապերը արմատներէն կտրուած չեն »:

Գիրքը կը վերջանայ յաւելուածով մը՝ « Ճաշագիտութեան », հայկական փիլ– մերու ցուցակով եւ Ֆրանսահայ գլխա– ւոր միութիւններու եւ եկեղեցիներու տնկով եւ հասցէներով:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԻՓԵԱՆ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ՄԱՐՏԻՐՈՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գրեց՝
ԳՆԵԼ ԵՊԻՍԿ. ԳԱԼՖԱՓԷՐԵԱՆ

1919, Կոստանդնուպոլիս

Բ.

Բարեբախտաբար հրամանատար Բէրթէվ պէյ եւ մանաւանդ առողջապահական քննիչ Տոքթ. Բիլա պէյ բարեխիղճ երի– տասարդն, որուն համար վերջէն տեղե– կացայ թէ չատ ալ սիրելի չէ եղեր Մուամմէրին եւ այս դէպքէն անմիջա – պէս յետոյ Սեբաստիայէն մեկնեցաւ, ճշմարտութեան իրազեկ ըլլալու տենչով բժշկական յատուկ մարմնոյ մը հետ քըն– նութեան ձեռնարկեցին: Թունաւոր կար– ծուած հացերէն բոլոր աւելցածներն ու չկերուածները կամ կէս կերուածները հաւաքելով կնքոյ տակ առին, նոյն հա– ցերէն յատկապէս կերցուցին արգելա – փակուած ճաղարներու եւ չուներու, ո– րոնցմէ ոչ մէկը չատակեցաւ մինչեւ վեր– ջը, հացն ուտող պինուորներէն ալ մահ չպատահեցաւ երբեք, եւ վերջապէս մէկ կողմէ բժիշկներու գիտական զննութեան եւ փորձարկութեան, միւս կողմէ բան– տարկեալներու հարցաքննութեան արդիւն– քէն հասկցուեցաւ բացարձակապէս որ հացերուն մէջ բնաւ որեւէ թոյնի կամ թունաւոր նիւթի հետքն անգամ չկայ:

Այս ճշդրիտ հաւաստումով միայն մեր սարսափահար հօտին եւ հայ բանտար – կեալներուն հետ կրցանք զուլացուցիչ լայն չունչ մը առնուլ եւ փառք տալ Ամենակրկէին Աստուծոյ:

Բայց, աւա՛ղ, Մուամմէրի եւ իր էթ– թիհատական ջոլիրին ծրագրած ահաւոր զրպարտութիւնն անմեղ հայ ժողովուր – դին դէմ իր պաղտնամիտ նպատակակէտ– ին հասած էր, վասնզի հանուր խալամ խուժանին Հայերու հանդէպ ատելու – թեան ընածին ոդին բոցավառեցաւ, չու– կայի, փողոցի, մինչեւ իսկ դրացնու – թեան մէջ յօնքերը պռատեցան եւ խոժոռ նայուածքները սրուեցան մերիններուն դէմ, խօսուածի մէջ խայթիչ չեշտերն աւելցան եւ մինչեւ անգամ տխմար Թուրք կիները, Մուամմէրին հարցմէն սկսեալ, չքաշուեցան յայտարարելու թէ « Հայերն իրենց մէկ վարդապետին մահ– ուան փոխարէն թունաւորեցին հազարա– ւոր իսլամ պինուորներ »:

Ամենափափուկ ժամանակի մը մէջ, որպիսին էր 1915 անիծեալ տարուան ա– ռաջին եռամսեայն, միտքեր խռովելու եւ երկու ժողովուրդի միջեւ որոմներ ցա – նելու ձգտող այս ծանր դէպքին պատաս– խանատու անձերն գտնել եւ օրինական պատիժներու ենթարկել բնականաբար մեր Առաջնորդարանի արդար պահանջն եղաւ կատակալութենէն, բայց ի՛նչ օ – գուտ որ հավիւ կէս բերան ու անամէջ խօսքերով պատասխան ընդունեցանք թէ՝ տեղւոյն թաղապետութիւնը, որուն ա– պերախտ նախագահն էր Մուամմէրի նախկին տուրուիներէն նախկին քոմիսէր Համտի, քաղաքին չուները մէջտեղէն վերցնելու նպատակաւ անոնց թունաւոր էէօֆթէ տուեր է ցերեկին եւ ատկէ սատ– կեր են չուներն, եւայլն:

Իրականութիւնը, զոր իր մերկութեանը մէջ յառաջ բերինք, երկար խորհելու պէտք չզգացներ կարենալ ըմբռնելու հա– մար թէ որո՞ւ եւ դիտումնաւոր ծրագրի մը գործադրութեան արդիւնքն էր այս կատակերգութիւնը: Հայ փոսպան պին– ուորներէն մէկ հոգին անգամ զօրքը թունաւորելու չէ թէ արարքը գործած, այլ մտածումն իսկ ունեցած չէր երբեք· ես իմ կատարած լրելեայն քննութեամբ համոզուած էի ատոր: Եթէ երբեք հացե– րուն մէջ իրօք թոյն դանուէր, ինչո՞ւ անպատճառ Հայոց կողմէ տրուած պի– տի ըլլար Հայոց կողմէ տրուած պի– տի ըլլար Մուամմէրի եւ իր համակիր – ներու մատնումով, բայց ինչո՞ւ թու – նաւոր նիւթի նշոյլն իսկ չգտնուեցաւ, ինչո՞ւ նոյն հացէն ուտող պինուոր մը անգամ չմեռաւ կամ գոնէ թունաւորման նշան մը ցոյց չտուաւ, ինչո՞ւ փորձի հա– մար այդ հացէն կերցուած կենդանինե– րէն մէկը չատակեցաւ, ինչո՞ւ նոյն ինքն պայմազամ Բէրթէվ պէյ, քննութիւն – ներէն վերջ, զօրքին կտակած փարատե– լու եւ բարոյականն ուղղելու մտօք ա– նոնց ներկայութեանը նոյն հացէն կերա– ու չմահացաւ, ինչո՞ւ յետիւրուած թու – նաւորման գործը անպայման Հայոց վե– րագրուեցաւ դեռ չապացուցուած եւ ա– նոնք միայն բանտերը զրուեցան, ինչո՞ւ թագապետութեան չուները թունաւորած ըլլալը գաղտնի պահուեցաւ նոյնիսկ պինուորական պաշտօնատունէն, ինչո՞ւ վերջապէս « Հայերը մեր զօրքը թունա– ւորեցին » խօսքը ըրջան ընել տրուեցաւ:

(Շար. – 4)

ԸՆԿ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆԻ
Յուղարկաւորութիւնը

— o —

Հիւանդանոց փոխադրուելէն տասը օր յետոյ, Յունիս 15ին, Ուրբաթ դիւբեր ընկ. Սիսակ Սիսլեան իր մահկանացուն կընքեց։ Երկուշաբթի, Յունիս 18ին, ժամը 15ին Սէն – Մարթէն տ'Իւռի Նոթր – Տամ որ լա Սալէթ եկեղեցին ծայրէ ծայր լեցուած էր կրօնասիրաց զաղութէն զատ, նաեւ փարիզէն, Մարսէյլէն, Լիոնէն եւ շրջաններէն եկած բազմաթիւ ընկերներով եւ բարեկամներով։ Լիոնէն եկած էր նաեւ Դաւիթ Եպիսկ. Սահակեան, որ կատարեց արարողութիւնը։ Ներկաները վրդովմամբ զգալ իրենց յուզումը, մանաւանդ երբ սկսաւ հնչել « Ի վերին Երուսաղէմ »ը։ Յաւարտ արարողութեան, առաջին դամբանականը արտասանեց Լիոնի եւ շրջաններու հոգեւոր հովիւը՝ Դաւիթ Եպիսկ., որ մօտէն ծանօթ ըլլալով Սիսլեանի նուիրումը մեր ազգային բարքերուն եւ աւանդութեանց։ Ան, ամբողջ կեանքը, իր կնոջ հետ, գոնուեցաւ միշտ հոն ուր աշխատանք կար։ Կրօնական մէկ մանաւանդ, բայց անկէ առաջ ալ ուրիշ քաղաքներու մէջ, տասնեակ տարիներ, նուիրուեցաւ հայերէնի դասաւանդութեանց, կապոյտ Խաչին։ Եղաւ հանրային գործիչ, նախ քարտուղար, ապա՝ նախագահ Կրընոպլի Ազգային Միութեան։ « Երբ հազիւ երկու ամիս ապրէր, չարունակեց Դաւիթ Եպիսկ., Ապրիլեան տարեդարձին առթիւ, հեռաձայնեց ինծի, թէ հիւանդութեան պատճառով, առաջին անգամ ըլլալով պիտի բացակայէր »։

Եռագոյնով ծածկուած դագաղը փոխադրուեցաւ կրան Սալլոնի դերեզմանատունը, ուր եւս հոծ բազմութիւնը եկած էր մասնակցելու իր վերջին յարգանքը։

Հոս, առաջին դամբանականը խօսեցաւ ընկ. Տիգրան Սանճեան, յանուն տեղւոյն Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի։ Կարճ դրուագներ մը, ընկ. Սանճեան ծանրացաւ ողբացեալին Դաշնակցական գործունէութեան վրայ, անոր տարած աշխատանքին վրայ մասնաւորաբար Եօթնեղբայրեանի մէջ։ Ապա, խօսք առաւ, փարիզէն այս առթիւ Կրընոպլը ժամանած ընկ. Փիրայր Դատաւորեան.— « Սիրելի Սիսակ, Հաճընէն Կրընոպլը, 1903էն ցայսօր, երբ լոյսը հաւաքուած ենք չուրջդ, անցար Ամմանի վանքէն, ուր զարգացուցիր մայրենի լեզուն, ազգութիւնդ, որ վերջ գտաւ Հալէպ, յետոյ վերադարձ՝ Պոլիս որբերու կաթսաներուն մէջ, որ քեզ կը տանի Յունաստան։ Անկախութեան փլուզումէն ետք, ճակատագիրը քեզ բերաւ Ֆրանսա, ուր յատուկ եռանդով կ'աշխատիս, որպէսզի հասնիս իր աշխատանքով ազատօրէն ապրող քաղաքացիի դիրքին։

« Բ. Աշխարհամարտը կը տեսնէ քեզ, որ հեռանաս արեւելքէն եւ լքես « քօսմոփերթիւ լէթիէռ »ի մնօրէնի պաշտօնդ։ Բայց այս երկար ճամբան արդելք չեղաւ որ քու բուն նկարագիրդ յայտնուի ի նպաստ այն ժողովուրդին, որմէ ծնած ես։ Եւ կրնանք ըսել, որ այդ ճամբուն երկայնքին, անոնց համար, որոնք քեզ ճանչցան կամ՝ մարդն ու չարքաշները։ Օժտուած բարոյական եւ հանրային բացառիկ արժէքներով, եղար մարդը, որ կը սիրէր լսել, օգնել, առաջնորդել, որպէսզի ան որ քեզի դիմած էր, մեկնէր ապահով եւ այն զգացումով որ բան մը սորված էր։ Կը սիրէիր նաեւ օրինակը ապրիլ եւ Կրընոպլի զաղութը երախտապարտ է քեզի, այն ամէն ինչին համար որ ըրիր, ի մասնաւորի հայկ. դպրոցին, որ տարիներ չարունակ քու կեանքիդ իսկ իմաստն եղաւ։ Որքա՞ն գիտակից էիր հայ մշակոյթի պահպանման կարեւորութեան, եւ այդ իսկ պատճառով եղար բծախնդիրը, վճռական։ Ոչինչ կրնար քեզ չեղել տալ քու նպատակէդ։ Շարքային՝ եղար օրինակելի, միշտ ներկայ, հեռուն տեսնող, վերլուծող եւ ամփոփող միշտ երբ ամէն ինչ ցրուած ու տարաբաղդատուած կը թուէր։ Արդէն ընկերներդ, անոնք որոնք քեզ ճանչցան եւ որոնցմէ մաս մը ընդմիշտ բաժնուած է արդէն մեզմէ, քեզ ընտրած էին Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կոմիտէի անդամ, ուր երկար տարիներ տուիր քու կարողութիւննե – րուդ ամբողջ տարողութիւնը։ Քու մեկնումովդ, նոր բերդ մըն է որ կը տապալի, բայց գիտցիր թէ գործունէութիւնդ պիտի չմոռցուի եւ երիտասարդները քու օրինակիդ մէջ պիտի գիտնան գտնել հարկ եղած տարրերը, վեր բռնելու համար ջահը, որ քուկդ եղաւ։ Ուրեմն, սիրելի Սիսակ, յանուն Դաշնակցական ընկերներուդ եւ « Յառաջ »ի քեզի կը յայտնեմ մեր երախտապիտութիւնը եւ կ'ըսեմ թէ որքան հպարտ ենք որ քու ընկերդ ենք, դուն որ կրնաս արդարներու հանդիստով ննջել, քանի մարդու եւ հանրային գործիչի պարտականութիւնդ ամբողջովին կատարեցիր »։

×

« Մենք անկեղծ զինուոր ենք » խմբերգով բաժնուեցանք մեր սիրելի Սիսակէն։ Քաղաքապետութեան կողմէ ներկայ էր Պ. Ժան Քոչէ։ Ծաղկեպսակներ ղրկած էին՝ Հայ Ազգային Միութիւնը, Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն, Կապոյտ Խաչ, Նոր Սերունդը, Հայկ. Ակումբը, « Յառաջ », Մարաիկներու Միութիւնը եւ ուրիշներ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԴԱՂԱՓԱՐ ԴԱՂԹԱԿ

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ նոր Հայ կեդրոնին բացումը կատարուած է Յունիս 14ին, հովանաւորութեամբ Օնթարիօ նահանգի վարչապետ Ուիլեըմ Տէյվիսի, որ ներկայ ալ եղած է։ Հանդիսութեան մասնակցած է նաեւ թեմին առաջնորդը Մեսրոպ Եպիսկ. Աշճեան։ Ներկայ եղած են քաղաքական դէմքեր, թղթակիցներ եւ 1500 հոգիէ աւելի բազմութիւն մը։

×

Յունիս 16ի երեկոյեան նշուած է Մայիս 28ի տարեդարձը նոր կեդրոնի սրահին մէջ, ճաշով մը, որուն մասնակցած են մօտ հազար հոգի։ Բանախօսած են ընկերներ Զաւէն Ինճէճիկեան եւ Աստուր Կրկկեան։ Ստեղծուած խանդավառ մթնոլորտին մէջ տեղի ունեցած հանգանակութենէն զոյացած է 250 հազար տոլար։ Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Գօլոլեան 150 հազար տոլար նուիրած են նոր Հայ Կեդրոնի կողքին ամէնօրեայ հայկ. վարժարանի մը չինութեան համար։ Դպրոցը կը բացուի Սեպտեմբերին։

ՊԵԼՄՈՆԹի (Գոսթըն) Հայ Սքաուտի սրահին մէջ, Յունիս 17ին, տեղի ունեցած է երաժիշտ Համբարձում Պէրպէրեանի մեծարանքի ցերեկոյթը։ Բացման խօսքը կատարած է Տօքթ. Նուպար Պէրպէրեան։ Երաժիշտ Ռուբիկ Գրիգորեան խօսած է մեծարեալին յիսնամեայ երաժշտական վաստակին մասին։ Կարդացուած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կոնդակը, նուիրուած Հ. Պէրպէրեանի գործունէութեան յիսունամեայ յոբելեանին, որմէ ետք Թորգոմ Արք. Մանուկեան յոբելեարի կուրծքին կախած է Վարդէն Ա.ի շնորհած Ս. Մեսրոպ – Ս. Սահակ արժանեաց Ա. կարգի չքանշանը։ Ապա առնելով Համբարձում Պէրպէրեան պարզած է թէ ինչ զգացումներ մղած էին զինք՝ իր տաղանդը ի սպաս դնելու հայ ժողովուրդին։ « Այն երաժիշտը որ իր ժողովուրդի ցաւերէն կը հեռանայ, կը հեռանայ նաեւ արուեստէն. այս է եղած ստեղծագործական իմ սկզբունքս », ըսած է յոբելեարը։

Քլիվլենտի Հ. Ը. Միութեան մասնաճիւղը հրապարակային ձեռնարկով մը նշած է Միութեան 79րդ տարեդարձը։ Բացումը կատարած է Տիկին Արմենուհի Խորասանեան։ Ապա առած է ճարտ. կիսմիւչեան եւ թելադրած որ ամէն մէկ հայ տան մէջ միայն հայերէն խօսիլը նշանաբան դառնայ բոլոր հայ ընտանիքներուն։ Օրուան գլխաւոր խօսող եւ Հ. Ը. Մ.ի կեդր. վարչութեան առենապետուհի Տիկին Սեդա Խալիկեան ճառով մը ներառած է Միութեան բազմաթիւ ու բազմատեսակ գործերը։

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ Ազգ. վարժարաններու Ուսուցչական Միութեան նախաձեռնութեամբ, Մայիս 26ին, Ս. Քառասնից Մանկանց վարժարանին մէջ տեղի ունեցած է չարադրութեան մրցում մը, մասնակցութեամբ 12 նախակրթարաններու 24 թեկնածուներուն։ Նիւթերը եղած են տունս, պատմական հերոս մը եւ պատյտ մը բնութեան մէջ։ Դատական կազմէն Տիկին Սոնա Ծառուկեան թելադրական խօսքեր ուղղած է աշակերտներուն՝ սիրելու մեր հարուստ ըրակտութիւնը եւ հարստացնելու հայ մշակոյթը։ Մրցումին արդիւնքը խրախուսիչ եղած է։ Մասնակցողներուն տրուած են խորհրդանշական նուէրներ — Յուշատետրեր — տրամադրուած Գարեգին Բ. Ամոռակից Կաթողիկոսին կողմէ։

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏի Հ. Յ. Դ. « Նիկոլ Դուման » ակումբի սրահին մէջ, Յունիս մէկին, տեղի ունեցած է Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան 61–ամեակին եւ Ադամ Մանուկեանի 100ամեակին նուիրուած գեղարուեստական երեկոյթ մը։ Կազմակերպիչ Միութիւններու (Հ. Յ. Դ. Լիբանահայ Երիտասարդաց « Դրօշակ » մասնաճիւղ եւ « Զաւարեան » Պատանեկան Միութիւն) անունով բացման խօսքը կատարած է ընկ. Ժիրայր Պէօճիւքեան։ Կարդացուած են Զօր. Սիլիկեանի կոչը, Յ. Օշականի « Յաղթանակներու Օրը » յօդուածը, ձօնուած Մայիս 28ին։ Տասնըհինգ ընկերընկերուհիներ արտասանած են Անդրանիկ Ծառուկեանի « Թուղթ առ Երեան » երկէն հատուածներ՝ կենդանացնելով հայ հերոսներն ու Սարդարապատի ճակատամարտը։ Յուցադրուած են լուսապատկերներ՝ երաժշտութեան առընթեր։ Փակման խօսքը արտասանած է ընկեր Գասպար Թաշճեան։

ԺՊԻՏ

ՔՈՐՍԻԿԱԿԱՆ

Վարիչ տնօրէն մը կը հարցնէ իր դրադիտուհին՝ « Օրիորդ, ո՞ւր է ինքնահոս գրիչս »։

« Ձեր ականջին վրայ, պարո՛ն »։

« Օհ, օրիորդ, մի՛ յոգնեցնէք զիս, ո՞ր ականջին »։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ

Գիտե՞ք թէ Անգլիացիները ինչպէս կը ներկայացնեն դժոխքը։ Սոհարարները Անգլիացի են։ Երգիծաբանները՝ Գեր – մանացի։ Սիրահարները՝ Ամերիկացի։ Կառք նորոգողները՝ Ֆրանսացի։

1929

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1979

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

3.

Եւ զիրենք որ սիրող աչքեր զինքը կը զիտեն, ծամածռութիւն մը ըրաւ, յետոյ մխիթարութիւններ, բաներ մը փնտռեց կարծես ու իր պզտիկ ձեռքերով երիտասարդին գլուխը սկսաւ շոյել աւելցնել –

— Աղուոր ազայ ես դուն, չատ մարդ ես... մաքուր ես...

Բայց թէ կոստանն ալ կը սիրէ, Պէռնան ալ։ Իսկ Թաթան... այո, ինչու չ...միայն թէ չատ ծեր է ան ու տգեղ։ Ինք կը սիրէ մանաւանդ կի հօրեղբայրը։ Ի՞նչպէս, չէ՞ս ճանչնար կի հօրեղբայրը, Ծեր կինը սենեակ մտած էր այդ պահուն եւ վերջին բառը լսելով աւելցուց.

— Օհ, զրայի մըն է. ինք հօրեղբայր կը կանչէ։ Արդէն իր սիրած բոլոր մարդիկը հօրեղբայր են իրեն համար։

Երբոր պառաւը հեռացաւ, Փիէռ հարցուց վերջապէս.

— Հապա՞ մայրիկդ... մայրիկդ չէ՞ս սիրեր։

Տղան չպատասխանեց ընաւ։ Անշարժ մնաց, ակնարկը պատուհանէն դուրս, դիմագիծը պաղ, խոհուն։ Պէտք եղաւ որ Փիէռ կրկնէ իր հարցումը. սակայն ան կրկին չպատասխանեց ու գոհացաւ միայն կախ արունքները օդին մէջ ճօճճելով։ Յետոյ մէկէն ծունկերէն վար ցատքեց, աթոռի մը վրայ բարձրանալով պզտիկ պահակ մը առաւ չըմինէին վրայէն եւ բերաւ Փիէռին։ Նէնէթն էր. ուրիշ Նէնէթ մը։ Աւելի նուրբ ու կար – ծես աւելի հասակաւոր, թեթեւ երիտասարդ, երկար բայց սեղմ հագուստով մը՝ ուրկէ յայտնի կ'ըլլար թէ պատերազմին սկիզբները առնուած լուսանկար մըն էր, անոր մայրութենէն առաջ։ Փիէռ եր – կարօրէն նայեցաւ պատկերին, մինչ մանչուկը կրկին ծունկերուն վրայ ելլելով կ'ըսէր դանդաղօրէն, հատհատ բառերով

— Maman n'est pas gentille... Elle n'est pas gentille...

Բարերախտաբար չուտով պահը փոխեցին։ Սակայն անկարող՝ նէնէթն ամբողջութեամբ հեռանալու, անցան պզտիկ սեղանին առջեւ, որպէսզի Պիպին մօրը երկտող մը գրէ։ Փիէռ թուղթ ու մատիտ տուաւ եւ դիմացը անցնելով երկարօրէն դիտեց զայն, կզակը երկու ափերուն մէջ։ Զառիթափեր լքաւ. անչոյն ասկայն լպրծուն զառիթափեր։ Ինկաւ չերմիկ դռնդողէ օրացոյցի մը մէջ։ Ինկաւ ան – կողինի նմանող մեծ օրացոյցի մը մէջ։ Մխրճուեցաւ, մխրճուեցաւ. հոն պիտի խեղդուէր։ «Պզտիկ սիրական մայրիկս»։ տակը՝ « Պզտիկ սիրական մայրիկս »։ Յետոյ Պիպին օգնաւ մը գծեց, չուզելով նամակը չարունակել։ Օգնաւէն վերջ՝ ճպղար մը, քահանայ մը, աքաղաղ մը եւ դեռ ուրիշ բաներ որոնք պէտք էր դուշակել։ Բայց երբոր տեսաւ թէ երիտասարդը սեղանէն ելլելով կը հեռանայ, մեծ ցանկութեամբ նայեցաւ ձեռքի դեղեցիկ մատիտին զոր Փիէռ իրեն փոխ էր տուած, նայեցաւ լաւ մը եւ անմիջապէս տաքսին դրպանը մխրճեց զայն։ Փիէռ չըմինէին առջեւն էր այդ պահուն ու առանց յայտնի ընելու ժաքէթին ներ– սի դրպանը կը սահեցնէր Նէնէթին լուսանկարը։ Երբոր երկու դէմքերը իրարու դարձան, առանց որ մէկը միւսին դողութենէն տեղեկութիւն ունենայ, երկուքն ալ ժպտեցան, եւ Պիպին եկաւ երիտասարդին դիրկը նետուիլ։ Իրենց էն անկեղծ համբոյրը եղաւ։ Երկուքն ալ երջանիկ էին։

. . . . . .

(61 – Շար.)

Այրի Տիկին Թոնիկ Փեհլիվանեան, զաւակներն ու թոռները կսուգ կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ԹՈՆԻԿ ՓԵՀԼԻՎԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 24, 80 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Յունիս 28, ժամը 15·30ին Իսիի Ս Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

Այրի Տիկին Կարապետ Հաքիմեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Հաքիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մարզար Հաքիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Հաքիմեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գարբիէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տարօն Պօղոսեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Մաղաքա եւ զաւակները, այրի Տիկին Ռոզ Սթաթեան եւ զաւակները եւ բոլոր պարագաները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր եւ ազգականին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՀԱՔԻՄԵԱՆԻ

արկածալի մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 24ին, 74 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, Յունիս 28ին, ժամը 14ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի պանէօ – Քոմիւնալի գերեզմանատունը ժամը 15·15ին:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Վարդուհի Գարակէօզեան, Տէր եւ Տիկին Սալամեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Ծնունդ Յարութիւնեան, այրի Տիկին Մարիամ Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խէչոեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խէչոեան եւ զաւակները, Ազգարեան ընտանիք ինչպէս նաեւ Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան կիրակի, Յունիս 1ին, Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս–Պետրոս եկեղեցին իրենց զաւմուհին, ազգականին եւ հիմնադիրին՝

ԽՈՆԱՐՀԻԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Այրի Տիկին Մարք Գարակիւլեան եւ զաւակները իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍՈՒՐԷՆ ԳԱՐԱԿԻՒԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ ինչպէս նաեւ այրի Տիկ· Մարի Գարակիւլեան և զաւակները, Տէր և Տիկ· Ժերար եւ Սըբուհի Կաւէն եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարօ Նալբանդեան եւ զաւակները, Յարութիւն Նալբանդեան կը ծանուցանեն թէ կիրակի, Յունիս 1, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց մօր եւ եւ մեծ մօր՝

ՋԱՐՄՈՒՆ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ

(ծնեալ Յակոբեան)

յաւալի մահուան առթիւ:

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ազատ Խաճեեանի մահուան քառասունքին (Յունիս 17, Վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցին) ի յիշատակ, իր մայրը՝ երէցկին Փայլակեան կը նուիրէ 100 ֆր· Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ, 100 ֆր· Աղքատախնամին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 ֆր· «Յառաջ»ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆԻ

Մահուան առթիւ

Սիսակ Սիսլեանի կսկծալի կորուստին առթիւ, իր ընկերները կը նուիրեն կապ· Խաչի Կրընոպլի դպրոցին եւ «Յառաջ»ին՝

ՓԱՐԻԶԷՆ Արտաշէս Փուչուճեան 100, Նուպար Նիկողոսեան 100, Ներսէս Տա – կաեան 100, Զուլալ Գալանճեան 100, Ժիրայր Դաւաւորեան100, Ժիրայր Մխի–ճեան 100, Յարութիւն Շիրվանեան 100, Գրիգոր Փափազեան 200, Ալէքն Փափազ–եան 200, Տարօն Պօղոսեան 200 ֆր·:

ՄԱՐՍԷՅԷՆ Ալպէր Պօղոսեան 100, Ժաք Պօղոսեան 100, Վահրամ Ճառայ – եան 100, Օննիկ Ճառայեան 100, Շալ – ճեան եղբայրներ 100, Քօքօ Գարակէօզ–եան 50, Կարօ Յովսկիեան 100, Զաւէն Գարբիէլեան 100, Անտրէ Պաղտասար – եան 100 ֆր·:

Ընդհ· գումար՝ 2150, որուն 1075ը՝ Կրընոպլի դպրոցին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 1075ը՝ «Յառաջ»ին:

×

Նոյն տխուր առթիւ իրենց չատ սի – րելի ընկեր Սիսլեանի յիշատակին Տէր եւ Տիկին Սուրէն Փափազեան 100 ֆր· կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

×

Իր հայրենակից եւ վաղեմի ընկերոջ՝ Սիսակ Սիսլեանի մահուան առթիւ, Պ· Վահագն Թուրաարգիսեան եւ ընտանիքը յաւակցութիւն կը յայտնեն Տիկին Աբ–չալոյս Սիսլեանի եւ Սեզային եւ փոխան ծաղկեպսակի 100 ֆր· կը նուիրէ Աղքատախնամին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 ֆր· «Յառաջ»ին:

×

Սիսակ Սիսլեանի կորուստին առթիւ Տիկին Ա· Թադէոսեան իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Աբչա – լոյս Սիսլեանի եւ Սեզային եւ ողբաց – եալին յիշատակին 150 ֆր· կը նուիրէ «Հայ Դատին»:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Լիոնի Հայ Կաթողիկէ Ժողովրդապետութեան, կիրակի, Յունիս 1, առաւօտեան, ժամը 11էն սկսեալ, Նարեկեան վարժարանի գրօսայդիին մէջ՝

38, Route de Collonges
69450 St. Cyr au Mont d'Or (Lyon

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ

Կապոյտ Խաչի Շրջ· վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ օգտախոհութեան կայանի Յունիսի արձանագրութիւնները փակուած են: Փափաքողներ կրնան արձանագրուիլ Օգոստոս ամսուան համար:

ՄԵԿՆՈՒՄ

ՓԱՐԻԶԷՆ՝ Յունիսի խումբը կը մեկնի Երկուշաբթի, Յունիս 2, առաւօտեան ժամը 7·30ին: Վերադարձ Յունիս 30, Երկուշաբթի, Փորթ տ'Օռլէան, Ռիւ Փոլ Ափէր:

ԼԻՈՆԻ խումբը կը մեկնի կիրակի, Յունիս 1, առաւօտեան ժամը 7·30ին եկեղեցիին առջեւէն, 295 Ռիւ Պուալօ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Hôtel EGRAZ

à St-Germain de Joux — 01490 AIN
Tél. : 50 - 59.80.35

RAPHY

Vous présente ses œuvres récentes
de MAI à SEPTEMBRE

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած
Փոք տ'Ազիւրի հայկական կազմակերպութիւններուն կողմէ
ՅՈՒԼԻՍ 1, ԿԻՐԱԿԻ, ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ
AU CENTRE LOISIR PIC-NIC
Route de Rocquefort à la Colle-sur-Loup, 6 kms de Cagnes-sur-Mer

Գեղարուեստական բաժին·— Երգ եւ նուագ Նիսի Հայ Մշակոյթի օճախին, Լա Սիթթայի երիտասարդներուն կողմէ:

Խաղեր՝ մեծերու եւ փոքրերու· —

Պիւֆէ — աղանդերներ — չամիսուրով խորոված

Հ. Մ. Ը. Մ. — ԱՐԾԻՒ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կիրակի, Յուլիս 1ին ամբողջ օրը
ՎԱԼԱՊՐԻ ԱՆՏԱՌԸ

U. G. A. — ARDZIV MARSEILLE

Grande Fête Champêtre Annuelle

Dimanche 1er Juillet Parc des Loisirs de Valabre

Avec
— Le groupe de danses de la Maison Culturelle Arménienne de Marseille
— L'orchestre EREBOUNI
— Jeux d'enfants
— Remise de médailles aux pupilles, poussins, minimes
— Concours de boules — Buffet —
Brochettes — Ambiance

ՇԱՒԻՒ

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի, Յուլիս 1, վիւռ նչխա – րաց Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչի տօնին առթիւ պատարագ կը մատուցուի: Կը պատարագէ ու կը քարոզէ

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ· ՆԱՒՈՒՇԵԱՆ

Կը հրաւիրուի մեր հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ պատարագի առթողութեանց:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Այս կիրակի, Յունիս 1, հեռատեսիլի Ա· կայանէն ժամը 9·30ին՝ աղօթքը դեռ գոյութեան իրաւունք ունի՞: Կը մասնակցին Վերապատուելի Գարեգին Սիսլեան, Հայկուհի Մրմրչեան, Կրեկուար Ասլան, Սամուէլ Մուրատ վարժարանի աշակերտութիւնը եւայլն:

ՄԱՐՍԷՅԻ Ս· ՍԱՀԱԿ–ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՆՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, Յուլիս 1ին, առաւօտեան պատարագին կ'երգէ՝

ԼՈՒՍԻՆԷ ԶԱՔԱՐԵԱՆ:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

du nouveau au CAUCASE

Le GROUPE OLYMPE

Anime vos soirées

jusqu'à 2 heures du matin
DANSE NON-STOP

Spécialités de
Deuner - Kébab

Le CAUCASE
15, Rue St. Gilles — 75003 Paris

Réservation :
887-31-24 272-42-67

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ի նպաստ
ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ
կիրակի, Յուլիս 1, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ
44 – 50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ

— Պառ, պաղ պիւֆէ
— Արեւելեան ճաշեր
— Շամփուրով խորոված
— Մանուկներու համար խաղեր
— Այլազան յայտագիր
— Պարի բեմահարթակ

Մասնակցութեամբ
ENSEMBLE MUSICAL ARMENIEN DE TRADITION POPULAIRE
dirigé par GERARD MADILIAN
Groupe Folklorique des enfants d'Arnouvile - les - Gonesse
TRIO TRADITIONNEL ARMENIEN
Aïda Haroutiounian (chant), Elmira Pehlivanian (canon)
Arthaud Pehlivanian (guitare et davoul)

Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի հաճելի կիրակի մը անցընելու

Ծանօթ·— Մոնմորանսի երթալու համար չոգեկառ առնել կառ սիւ Նոռէն եւ իջնել Անկէնի կայարանը, անցնիլ կամրջակը եւ թ իւճ օթոպիւսով իջնել Կրոլէյի կայանը:

Դուռները կը բացուին ժամը 10ին, հանդէսը կը տեւէ մինչեւ ժամը 22

ԵՊԻՍԿՈՊԱՍԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Կը սպասարկէ ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՑ· ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ
(հոգեւոր հովիւ Հանգստեան Տուներու)

Երգեցողութիւնը կը կատարուի Առնուվիլի վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ
ղեկավարութեամբ Վահրամ ՏԷՎԷԵԱՆԻ

Տեղի կ'ունենայ Յուլիս 1, կիրակի ժամը 12·15ին Գոլէժիալ Սէն Մարթէնի մէջ
Rue de l'Eglise — Montmorency

ի ներկայութեան եկեղեցական եւ քաղաքային բարձրաստիճան անձնաւորութեանց:

Դաչտահանդէսը երթալու համար, տրամադրելի ինքնաշարժ, ձրի փոխադրութիւն

Քլամարէն ժամը 10ին, Օփերթալ Մխիթէր փերսի
Իսի լէ Մուլինոյէն ժամը 10·30ին, Հայկ· եկեղեցիէն, 6 Ավընիւ Պուրկէն
Վերադարձ՝ Մոնմորասիէն ժամը 21·30ին:

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
29
VENDREDI
29 JUIN
1979

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

LE NUMERO 1,80 F.

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար. 260 Ֆ. Վեցամսեայ – 140 Ֆ.
Արտասահման – Տար. 300 Ֆ. Հատը – 1 Ֆ. 80

54րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.413

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE No 14.413

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմենփրէս, Յունիս 22-25)

ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

« Ջերմուկ » համամիութենական ա – ռողջարանին մէջ բացուած է նոր մանա – կիտական բուժարանը, որ ունի մէկ եւ երկու տեղնոց սենեակներ, լաւ կահա – րուած դարմանումի բաժիններ, աւա – զան, ջրաբուժարան, մարզական հրա – պարակներ եւայլն: Առողջութեան պահ – պանութեան սպասարկութիւններ ստեղ – ծուած են Հայաստանի մեծ գործատուե – ներու եւ աշխատանոցներուն մէջ: Հայաս – տանի տասը մեծ ձեռնարկութիւններու մէջ կը բանին բժշկական միաւորումներ, ուր բանուորներ եւ ծառայողներ կը ստանան բժշկական անհրաժեշտ օգնու – թիւնն ու խնամքը:

×

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ – ՓԱՆԱՄԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԱ – ՄՈՒԹԵԱՆ ՇԱԲԱԹ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի մէջ սկսած է խորհրդային եւ փանամական երիտասարդութեան բա – րեկամութեան առաջին չարաթը: Այս առթիւ Երեւան ժամանած են Փանամայի երիտասարդութեան ներկայացուցիչնե – րը, Հանրապետութեան նախագահի խոր – հըրդական էֆէկտօ Տիասի գլխաւորու – թեամբ, ինչպէս նաեւ խորհրդային երի – տասարդութեան պատուիրակութիւնը՝ Խորհ. Միութեան երիտասարդական կազ – մակերպութիւններու կոմիտէի նախա – գահի տեղակալ Վ. Բուգարինի գլխաւո – րութեամբ: Բարեկամութեան չարաթին բացումը տեղի ունեցած է Երեւանի Գ. Սունդուկեան թատրոնին մէջ:

խոստովանի « նախկին առանձնաշնորհ – ներ ենք, նուիրուած հակահամամասնավար քարոզչութեան »...: Ուրիշ համայնա – վար պատասխանատու մըն ալ՝ Փիէր Ժիւքէն, յայտարարած է Իւմանիթէի· « Վիէթնամցի այս արտագաղթողները նկատել համայնավարութեան զոհերը, կը նշանակէ պատմութիւնը գլխուն վրայ դնել: Որո՞ւ վրայ կ'իյնայ այս ողբեր – գութեան յանցանքը եթէ ոչ ալ կամ ըն – կերվարական կառավարութեանց, որոնք քան տարի առաջ զարհուրելի պատե – րազմի ձեռնարկեցին... » եւն. եւն:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ վիպասան՝ Վասիլի Աքսիոնով կը սպառնայ հրաժարիլ Գրող – ներու Միութենէն եթէ երկու գրողներու էրոֆէյեվի եւ Պոպովի արտաքսման որո – շումը չչնջուի: Յունիս 14 թուակիր շատ խիստ բաց նամակ մը ուղղած է այս առթիւ անօրէն կոմիտէին:

ԹԵՀՐԱՆԷՆ այսթուա Ֆալհալի յայ – տարարեց որ « իր զօրքերը եւ ուրիշներ են » որոնք յարձակում գործած են Շահին կառքին վրայ եւ թեթեւօրէն վիրաւորած են: Ֆալհալի կ'ըսէ նաեւ թէ « նոյնիսկ եթէ Սպիտակ Տան նկուղներուն մէջ պահուրտի Շահը, ի վերջոյ պիտի սպան – նուի»:

ՄԻԹԵՐԱՆ զոր կը շրջապատէին Տէֆէո եւ Ժոսփէն ընդունեցաւ առջի օր, փոք – րամասնութեան պարագլուխները՝ Ռո – քառ եւ Մօրուա բայց քիչ եառ ալ չա – րունակեց իր տեսակցութիւնները Շրվէ – նըմանի եւ իր կողմնակիցներուն հետ, մասնաւոր խմաստ մը չտալու համար ա – ռաջին հանդիպումին:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ

—o—

Մահմետական եղբայրներու ընկերակ – ցութիւնը, որ, ըստ սուրիական կառա – վարութեան, Հալէպի « Ջարդ »ին (*) պատասխանատուն է, ներկայիս, համա – րաբար առաջնահերթութեան վրայ չունի իր երբեմնի միանձնադատան եւ կազմա – կերպուած նկարագիրը: Այն, որ օրինակ ունէր եգիպտական 1952ի յեղափոխու – թենէն առաջ:

Այս ընկերակցութիւնը, որ քաղաքա – կան – կրօնական դիմագիծ ունի, ընդ – հանրապէս, կը նախընտրէ դաշտնի գոր – ծունէութեանց ճամբով իր նպատակները իրագործել, հիմնուեցաւ Իսմայիլիայի մէջ 1929ին, ծայրայեղ ազգայնական եւ խորապէս մահմետական երիտասարդ դատիարակի մը կողմէ: Անունն էր Հա – սան էլ Պաննա:

Այս վերջնոյն հեղինակութեան տակ, — 1940ին հռչակուեցաւ մորշէտ (առաջ – նորդը), — մահմետական առաջին շար – ժումը ներկայ ժամանակներուն, Նեղո – սի հովիտին մէջ արագ յաջողութիւն մը արձանագրեց՝ իր շարքերուն չուրջ բոլո – րելով կէս միլիոն անդամ: Շուտով իր ջիլջները հաստատեց եգիպտոսի չորք – կայ արաբ երկիրներուն մէջ միշտ միեւ – նոյն խոհալով.— Պայքարիլ ոչ–մահմե – տական օտար տիրապետողներուն դէմ՝ ի խնդիր իսլամութեան վերահաստա – տումին, իր նախնական հրազատ, անեղծ դիմագիծովը:

1948ին, մինչ հրեայ Պետութեան մը կազմութիւնը Պաղեստինի մէջ, նոր մը – ղում տուաւ չարժումին, քանի անոր չուրջ բոլորուեցան հոծ զանգուածներ, եգիպտական գաղտնի ոստիկանութիւնը մաքրագործեց Հասան էլ Պաննան: Ցա – րուքի դէմ կատարուած դինուորականնե – րու պետական հարուածին, 1952ին, ի – րենց մասնակցութիւնը բերին նոյնպէս « ազատ սպաներ »էն այնպիսիները, ո – րոնք կապ հաստատած էին Մահմետական Եղբայրներուն հետ եւ կամ՝ անդամ էին ասոնց: Ապագայ նախագահը Սա – տաթ, այն ատեն երիտասարդ սպայ – նական սպայ, ասոնց չարքին չէր, բայց ժամանակ մը չփոմ հաստատած էր ըն – կերակցութեան առաջնորդներուն հետ: Գալով Նասէրին, ընդդիմացաւ ասոնց, երբ Մահմետական Եղբայրները մերժե – ցին զօրավիգ կենալ հողային բարեփո – խութեան ծրագրին, 1952 Սեպտեմբերին: Ընկերակցութիւնը լուծուեցաւ 1954 Յու – նուարին: Անհնազ պայքար մը ծայր տը – ւաւ առաջին ռայիսին եւ եղբայրներուն միջեւ. այս վերջիններս նետուեցան բան – տերու խոր վիրապները կամ՝ մահապա – տիժի ենթարկուեցան: Ընկերակցութիւնը կորնցուց իր լաւագոյն քաղաքերը, յատ – կապէս իր անունի տեսարանը՝ Սայէտ Քոթպ, որ կախաղան հանուեցաւ 1966ին (մինչ որ կը բացատրէ այսօրուան շար – ժումին մտաւոր խեղճ մակարդակը ե – գիպտոսի մէջ):

Ներկայ տատնամեակին սկիզբը, նոր ռայիսը, թէ՛ մէկ կողմէ մեղմելու հա – մար Նասէրէն ժառանգ մնացած խիստ վարչակարգին բնոյթը, թէ միւս կողմէ Գնդ.Գատաֆիի հետ համախորհուրդ դէմ դնելու մտօք մարքսեան վարդապետու – թեան արձանագրած յաջողութիւններուն երիտասարդութեան մօտ (ի դէպ դեր – դնահատուած), որոշեց վերջ տալ մահ – մետական քաղաքա – կրօնական գործու – նէութեանց դէմ դրուած արգելքին, ա – ռանց, սակայն, պաշտօնապէս ընդունե – լու դաւանական բնոյթի որեւէ կազմա – կերպութեան մը կամ չարժումի մը դո – յութիւնը: Նասէրեան մաքրագործումնե – րէն վերապրածները, անմիջապէս, գոր – ծի լծուեցան եգիպտական համալսարան – ներուն մէջ, ուր չուտով դերակշիռ դիրք գրաւեցին, բաղդատմամբ նասէրական – ներուն եւ համայնավարներուն: Նոր կապեր հիւսեցին արտասահմանի իրենց համախոհներուն հետ, յատկապէս Սա – ուտական Արաբիա:

Սաատաթ չուտով ըմբռնեց, թէ վարչա – կարգին չատ մը արգիլական երեսները կամ ասոնց արեւմտեան նկարագիրը, Մահմետական եղբայրներուն ընդդիմա – թեան կ'արժանանան: Նկատեց նոյնպէս, թէ չարժումին կը պակսէր հեղինակաւոր դէմք մը, որ ի վիճակի պիտի ըլլար ընդհանուր յայտարարի բերելու կրօնա – կան հոսանքները: Մահմետական եղ – բայրները մասնատուած հատուածներ ներկայացուցին: Բոլորն ալ համաձայն էին կիրարկելու Գուրանի օրինազիծը, սակայն տարակարծիք էին միջոցներուն եւ եղանակներուն չուրջ: Ոմանք պատ – բաստ էին մաս կազմելու կառավարու – թեան, ուրիշներ՝ խօսք կ'ընէին միայն ընդյատակեայ գործունէութեան եւ զի – նու զօրութեան մասին:

1974ին, Հալէպի միջազգային նամանոց իրագործութիւն մը.— յարձակում Հե – լիոպոլոյ պինարուեստի (ժէնի) կեդրո – նին վրայ, բազմաթիւ զոհեր արձանա – գրեց: 1977ին, խմբակ մը առեւանգեց չափաւոր հակումներով չէյխ մը, Սա – սաթի նախկին նախարարներէն մէկը:

1978ի աչունէն սկսեալ, մինչեւ վեր – ջին չարաթները, եղբայրներուն հետե – ւորդները կրօնական պատերազմի մը մթնոլորտը հրահրեցին Վերին Եգիպտոսի մէջ, որպէսզի դժուարութիւններ յա – րուցանեն վարչակարգին համար եւ ստի – պեն, որ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առնէ « տիպար մահմետականնե – րուն դէմ, որոնց միակ ուզածն է, որ աստուածային խօսքը յարգուի եւ կառա – վարութենէն դուրս հաւուրին անատ – ուածեանները »: Կրկնուած միջադէպերը Մինիայի եւ Ասիութի համալսարաննե – րուն մէջ (ցոյցեր ի նպաստ սեռերու ան – ջատումին, խտրականութեան, հարստա – հարումներ քրիստոնեաներու դէմ եւն.), ինչպէս նաեւ դաւանական լարուած մթ – նոլորտը այնպիսի գիւղերու մէջ, ուր Ղպտիներն ու Մահմետականները միաս – նարար կ'ապրին, պատճառ դարձան, որ պէսզի Սաատաթ Ապրիլին Ասիութ եր – թայ՝ ցուլը, ինչպէս կ'ըսեն նման պա – րագաներու մէջ, իր եղջիւրներէն բռնե – լու համար:

Տրուած հրահանգները տեղական իշ – խանութիւններուն՝ խիստ եւ վճռակամ գտնուիլ, ըստ երեւոյթին իրենց ար – դիւնքները տուած են: Այսուհանդերձ, իշխանութիւնը աչալուրջ է չարժումի կամ ուժի մը հանդէպ, որուն մէջ կը տեսնէ, յատկապէս Պարսկաստանի մահ – մետական յեղափոխութենէն ի վեր, իր ներքին գլխաւոր թշնամին:

Թ. Ա. Թ.

(*) 34 ուսանող սպաներ սպանուեցան եւ 54 ուրիշներ վիրաւորուեցան:

ԺՆԵՒԷՆ ԹՈՔԻՕ ՄԷԿ ՕՐԱԿԱՐԳ

ՔԱՐԻԽ

—o—

Ի վերջոյ քարիւղ արտածող երկիրնե – րու կազմակերպութիւնը (Օփէփ) միջին ճամբայ մը ընտրեց եւ քարիւղի գիներու յաւելումները սահմանափակեց միջին հաշուով 20 առ հարիւրի չուրջ, իրակա – նին մէջ այդ յաւելումները ըստ ծախո – ղին տակառը (160 լիթր) պիտի արժէ 18ին 23 տոլար: Ծանօթ է որ «չափաւոր»ը Սաուտի Արաբիան միշտ կը փորձէր խօսք հակացնել բայց Թոքիօ հաւաքուած « 7 հարուստները » իրենց պառակտումով չգիւրացուցին իր գործը: Արդարեւ Մի – ացեալ Նահանգներն եւ Եւրոպա համա – ձայն չեն եւ Գարթըր չատ դժգոհ է ժիս – քար տ'Էսթէնէն, որ Նիւզուիքի տուած իր տեսակցութեան մէջ, կը մեղադրէ Ոլչինկթընը որ կը մերժէ սահմանա – փակել քարիւղի իր գնումները: Ճափոն եւ Ամերիկա այն երկու երկիրներն են որոնք ամէնէն մեծաքանակ սպառումը ունին քարիւղի, Եւրոպա կ'ուզէ գնում – ները « սառեցնել » մինչեւ 1985, մինչ Թոքիօ եւ Ոլչինկթընը տրամադիր են քարիւղի ներածումը սահմանափակել միայն մինչեւ 1980: Եւ այս կացութիւնը կ'ոգնէ անշուշտ քարիւղ ծախողներուն, որոնք թէեւ իրենք ալ չատ միասնական նութեան ոգին ցոյց չտուին բայց եւ այն – պէս պատճառներ ունէին: Եթէ Թոքիոյի մէջ, ևօթները, ի սկզբանէ ան տպաւո – րութիւնը տային, որ մէկ ճակատ կը կազմեն, փըներւի մէջ ալ 11 արտածող – ները ուելի « զգոյշ » կ'ըլլային: Հարց մըն ալ կը ծագի, արդեօ՞ք նախընտրելի չէր որ փըներւը յաջորդէր Թոքիոյի, փո – խանակ հակառակին:

փըներւի մէջ ալ, զժուար նիստ մը եառ է միայն, որ հասած են « համաձայնու – թեան մը անհամաձայնութեան » մէջ, ինչպէս պատուիրակ մը որակած է արը – ած որոշումը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՄՓ անջատողականները կը սպառ – նան ռամբերով դիմաւորել զբօսաշրջիկ – ները Սպանիոյ մէջ, մանաւանդ Ֆրան – սացիները:

ՀՆԴԿԱՉԻՆի ծովերու վրայ թափառող զաղթականներու հարցին մէջ, Ֆրանսա – ի համայնավարները հակահամամասնավար քաղաքական խաղ մը կը տեսնեն: Իրենց մէկ բաները չի վարանիր նոյնիսկ ըսելէ թէ այս զաղթողները կամ Վիէթնամէն մեկնումի այս թեկնածուները նախկին առանձնաշնորհեալներ են եղեր, որոնք չեն յաջողեր յարմարելու ւ իրենց երկ – րին մէջ նոր ընկերութեան մը կառուց – մանը: Ինչպէս դիտել կուտայ Մոնտի իր ոտանին մէջ, Պեռնառ Շափիւի, հի – ա կը մնայ մեղի սպառել որ այս զաղ – թողներէն մէկը, ոսկիի դինով իր մեկ – նումը վճարելէ ետք, ազատելէ ետք ջրա – ձոյն ըլալէ, փրկուելէ ետք ծովահան – ներէն, եւ հոսկէ հոն քշուելէ, նաւի եւ

ՊԵՔՈՍԻՆ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ԵՒ ՄԵԾ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ
գրքի
ՂԱԶԱՐ ԿԱՐԻՆԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՐԿԱՐ

Ա.

Պատմական ուսումնասիրութիւն մը չէ այս. պարզապէս հոգեբանական ակնարկներ են, որոնք կրնան ծառայել իբրեւ նիւթ ապագայ պատմագրին համար, որ պիտի ուզէ ուսումնասիրել Ղազարոս Կարինի անձը եւ անոր գործունէութիւնը։ Ես ինքս ալ ոչ մեծ պատմագէտ մըն եմ, ոչ ալ մեծ հոգեբան, եւ ոչ ալ մեծ գրագէտ։ Ես ինքս ալ ոչ մեծ բան մըն եմ, ոչ ալ մեծ բան ունիմ ըսելիք

ՎԱՃԱՌՔԻ ԸՆԴՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԿՈՒԶԱԿ 1929

ՎԱՃԱՌՔԻ ԸՆԴՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԲԱՐԿ 1979

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՄՎԱԾՔ

3.

Ընկերները ուշադրություն չէին դարձնում նրա խոսքերին։ Նրանք իրենց մեջ էին։ Ոմանք ծիծաղում էին, ոմանք ինչ-որ բան էին ասում միմյանց, ոմանք էլ ուշադրություն չէին դարձնում ոչ ոքի։ Ինչպես միշտ, այնպես էլ այդ օրը։ Ինչպես միշտ, այնպես էլ այդ օրը։ Ինչպես միշտ, այնպես էլ այդ օրը

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Պ. Զարեհ Գարիպեան իր կնոջ Արտեմիս Գարիպեանի մահուան 5րդ տարելիցին ի յիշատակ 200 Ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչի կայանին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 200 Ֆր. «Յառաջ»ին։

ՓՈԽԱՆ ՅԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Վ. Մրմէեան իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տիկին Արշալոյս Սիսլեանի եւ Օր. Սեդա Սիսլեանի, հայրենակից եւ դաշտակիցի վաստակաւոր ընկերոջ՝ Սիսակ Սիսլեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 200 Ֆր. կը նուիրեն իր չատ սիրած բոցավառ քաջերով «Յառաջ»ին։

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Ալիս Կիւլիւսեանի Տէր եւ Տիկ. Զաւէն Գալուստեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝ ողբացեալ Նշան Կիւլիս-տանի մահուան առթիւ։

×

Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Տիկ. Սիսլեանի եւ Օր. Սիսլեանի իրենց սիրելի ամուսնոյն եւ հօր Սիսակ Սիսլեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ՄԵԿՆՈՒՄ

ՓԱՐԻԶԻՆ՝ Յուլիսի խումբը կը մեկնի երկուշաբթի, Յուլիս 2, առաւօտեան ժամը 7·30ին։ Վերադարձ Յուլիս 30, երկուշաբթի, փորթ տ'Օռլէան, Ռիւ Փոլ Ափէլ։

ԼԻՈՆԻ խումբը կը մեկնի կիրակի, Յուլիս 1, առաւօտեան ժամը 7·30ին եկեղեցիին առջեւէն, 295 Ռիւ Պուալօ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին եւ Նոր Սերունդին, Կիրակի, Յուլիս 1, առաւօտեան 10էն սկսեալ, Սէ. Սէ. Է. Թէ.ի դաշտը

Օրուան բանախօս՝

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

մասնակցութեամբ Գոճամ նուագախումբին։ Պար պզտոցի աշակերտներու կողմէ։ Հայկ. ճոխ պիւֆէ, պատրաստուած խանութներու կողմէ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանի Ընտանեկալութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է վարժարանին դաշտահանդէսին առթիւ.— Կրթասէր մէն 1000 զուխցերական Ֆր. Գ. Պագըճեան 1000 Ֆր., Տիկ. Ա. Մինէլի 500, Օր. Ե. Օհանեան 250, Տէր եւ Տիկ. Ասատուածատուրեան 200, Տէր եւ Տիկ. Մ. Գալըճրաք 200 Ֆ.։

Տիկ. Մ. Մեսրոպեան կը նուիրէ 100 Ֆր. ի յիշատակ իր քեռորդւոյն՝ Հրանդ Յովնաթանեանի (Թեհրան), 100 Ֆր. ի յիշատակ Տիկ. Սիրուն Լերթողեանի։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ամվերջի հանդէսին առթիւ ստացած է.— Կիւրինեան, Քեհեաեան 200ական, Ադամեան, Քեհեաեան, Էմիրզայեան, Ղազարեան, Էսաեան, Փեհլիվանեան, Քեռոեան, Ադամեան, Մանիսեան, Սերոբեան եւ 100ական, Տիկին Տէրտէրեան Մ. 150, Շիրվանեան, Պէնկեան, Սրապեան, Զաքիրեան, Արթինեան, Քինոսեան, Թոփալեան, Քէօչկէրեան 50ական, ձիքոյեան 10 Ֆր.։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ի նպաստ
ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ

Կիրակի, Յուլիս 1, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ
44 – 50 Ավրնիւ Շառլ տը Կոլ

— Պառ, պաղ պիւֆէ — Մանուկներու համար խաղեր
— Արեւելեան ճաշեր — Այլազան յայտագիրներ
— Շամփուրով խորոված — Պարի բեմահարթակ

Մասնակցութեամբ
ENSEMBLE MUSICAL ARMENIEN DE TRADITION POPULAIRE
dirigé par GERARD MADILIAN
Groupe Folklorique des enfants d'Arnouvile - les - Gonesse
TRIO TRADITIONNEL ARMENIEN
Aïda Haroutiounian (chant), Elmira Pehlivanian (canon)
Arthaud Pehlivanian (guitare et davoul)

Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի հաճելի կիրակի մը անցընելու Ծանօթ.— Մոնմորանսի երթալու համար չոգեկառ առնել կառ տիւ Նորդն եւ իջնել Անգէնի կայարանը, անցնիլ կամրջակը եւ թ իւճ օթոպիւսով իջնել կրոլէի կայանը։

Դուռները կը բացուին ժամը 10ին, հանդէսը կը տեւէ մինչեւ ժամը 22

Դաշտահանդէսը երթալու համար, տրամադրելի ինքնաշարժ, ձրի փոխադրութիւն

Գլամարէն ժամը 10ին, Օպերթալ Մըլիթէր Փերսի
Իսի լէ Մուլինոյէն ժամը 10·30ին, հայկ. եկեղեցիէն, 6 Ավրնիւ Պուրկէն
Վերադարձ՝ Մոնմորասիէն ժամը 21·30ին։

ՀԱՅ ԵՐԱԽԱՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գոլմարէն (0 տը Սէն) Երանեան Սահակեան 11 տարեկան, տեղւոյն Ամպրուազ Փարէ նախակրթարանի մէջ իր տարիքին համապատասխան դասարանին առաջինը հանդիսացաւ 30 աշակերտներու մէջ, շահելով նաեւ առաջնութիւնը թէ մարզանքի եւ բարի ընկերութեան։ Իր կրտսեր եղբայրը Փիլիփ Դուկէս տարեկան նմանապէս առաջին տեղը գրաւեց իր դասարանին (28 աշակերտներու մէջ) խլելով նաեւ մարզանքի առաջնութիւնը։

Այս կրկնակ յաջողութեանց ուրախ առթիւ իրենց մեծ հայրը Միսաք Երանեան 50 Ֆր. կը նուիրէ Պուա Քոլմարի հայկ. դպրոցին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. «Յառաջ ի բարգաւաճման համար։

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

3–6 Սեպտեմբեր 1979, Փարիզ

ՇԱՎԻՒ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի, Յուլիս 1, գիւտ նչխարաց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի տօնին առթիւ պատարագ կը մատուցուի։ կը պատարագէ ու կը քարոզէ

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱՏԳԱՇԵԱՆ

կը հրաւիրուի մեր հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ պատարագի աբարոզութեանց։

L'OPTIQUE
RAYMOND STEPANIAN
Opticien diplômé d'Etat
30, Rue Paradis — 13001 Marseille
Tél. : 33-82-51
— Dépositaire des plus grandes marques en optique et en lunetterie
— Equipements spéciaux pour myopes aphaques
— Jumelles.
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅ ԱԿՆՈՑԱՎԱՃԱՌԸ
որ կը բանայ
իր դռւռները
Խազաբին կեդրոնը։

le restaurant
LA CAPPADOCE
tél. 375.05.30

A PARTIR DU 16 JUIN OUVRE SES NOUVEAUX LOCAUX EN BORDURE DE SEINE, AVEC, TOUS LES SOIRS L'ORCHESTRE DE LA CAPPADOCE
ET
MARTEN YORGANTZ
67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
DINER DANSANT, PISCINE, JARDIN D'ETE, MARIAGES, BANQUETS etc...
(Salle de 140 couverts)

AVEC LE CONCOURS DE
AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages
JACQUES CHELELEKIAN vous propose
au départ de MARSEILLE
des VOYAGES-ARMENIE
MOSCOU - EREVAN
2 nuits 12 jours
CALENDRIER DES DÉPARTS

DEPART VENDREDI :	RETOUR JEUDI :
— 20 Juillet	— 02 Août
— 03 Août	— 16 Août
— 18 Août	— 01 Septembre
— 24 Août	— 06 Septembre
— 31 Août	— 13 Septembre
— 01 Septembre	— 15 Septembre
— 14 Septembre	— 27 Septembre
— 12 Octobre	— 25 Octobre
— 28 Décembre	— 10 Janvier 1980

PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS
INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART
Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.
Renseignements et réservations
Jacques CHELELEKIAN
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12
et toutes agences HAVAS-VOYAGES de France
Org. Lic. 97

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
30
SAMEDI
30 JUIN
1979

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱՍԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա – Տար· 260 Ֆ· Վեցամսեայ – 140 Ֆ·
Արտասահման – Տար· 300 Ֆ· Հատը – 1 Ֆ· 80

54րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.414

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE No 14.414

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԱՅԼ ԱՊԱԳԱՅ ՄԸ ԿԸ ԽՈՍՏԱՆԱՅ ՊԱՌ

ՄԵՂԱԻՈՐՆ Է··· ՔԱՐԻՒՂԸ

Գիներու յաւելումը 10 առ հարիւրը պիտի անցնի բայց ըսել չէ, կը վստա – հեցնէ Նախարարապետ Պառ, որ դինե – րու « ընդհանուր սահանք » մը տեղի պի – տի ունենայ, որովհետեւ կառավարու – թիւնը որոշած է դրամին հակակշիռը պահել, այսինքն Պառ կը յուսայ որ աշ – խատավարձի մարզին մէջ եղած չափա – տրութիւնը կը պահպանուի : Սկզբունքը այն է որ աշխատավարձերու յաւելումը պէտք չէ աւելի մեծ ըլլայ քան գիներու (արդէն մտահոգութեամբ, քանի կարելի բան մը չ···) :

Ի հարկէ անտեսական այս մռայլ ապա – գային մեղաւորը կը մնայ՝ քարիւղը : Ֆրանսայի հաշուեցոյցը 18 միլիառի յա – ւելում մը պիտի կրէ այս տարի եւ 26 միլիառի 1980ին : Անցեալ չաբթուան « անակնկալ » յաւելումէն եաք, Օպեռ – տոյին, ոչ–անակնկալ յաւելում մը 3,10ի պիտի հասցնէ դեր–էսանսին լիթրը :

Ինչ են այս տագնապին դէմաւոր հե – տեւանքները : Էսանսի յաւելումէն զատ, կայ նաեւ, կրկին, ելեկտրականութեան եւ կազի յաւելումը : Առ այժմ կառավա – րութիւնը չուզեր բաժնեչափ հաստատել : Տնտեսութիւնը երբ այսքան ծանր հար – ուած ստանայ, պիտի աւելնան նաեւ գործազուրկները : Ընդհանրապէս Ռեմոն Պառ այն լաւատեսն էր, որ միշտ նախընթ – ացած էր ըսել թէ չիին կէսը լեցուն է (եւ ոչ՝ կէսը պարապ է) ու յանկարծ, երբ 7 միլիոն ֆրանսաբնակներ կառուցե – ներու եւ կառախումբերու վրայ նետ – ուած արձակուրդի կ'երթան, կ'ըսէ թէ ընդհանուր վիճակը շատ դէշ է եւ վաղը՝ յոյս :

X Թոքիոյի մէջ ալ ի վերջոյ եօթը «հարուստները» կրցան միջին ճամբայ մը գտնել եւ այն տպաւորութիւնը թողուլ որ ժողովը համաձայնութեան եկած է : Ճապոն եւ Միացեալ Նահանգները հաւա – նութիւն տուին « սառեցնել » գնումները երկու տարի, Եւրոպացիք ալ իրենց պահանջած հինգ տարին, ընդունեցան ե – կուքի իջեցնել :

X Տիկին Սիմոնն Վէյլ շատ ծանր ժա – մանակութիւն մը կը թողու իր յաջորդին, որ գլխաւորաբար ընկերային ապահովու – թեան թղթածրարն է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան կեդ – րոնատեղին մտած ու խուզարկութիւն կատարած է ոստիկանութիւնը Հինգշաբ – թի երեկոյ, ինչ որ բուռն միջադէպերու դուռ բացած է : Արդարեւ Ընկերվարա – կանները որոշած էին « փախստական ձայնասփիւռ » մը կատարել « Պատաս – խան – ձայնասփիւռ » անունին տակ ուր Միթերան պիտի պարզէր հաղորդումին նպատակը՝ բողոք իշխանութեանց դրած թաքին դէմ լրատուութեանց մեծ միջոց – ներուն վրայ : Հաղորդումը 7 վայրկեան տեւեց խանգարուելէ առաջ, բայց Ֆրան – սայի մէջ ձայնասփիւռը պետական մե – նաշնորհ է, ուրեմն ոստիկանութիւնը

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՒԻՏ ՔԻՉ ՄՐՑՈՒՆԱՅ ԵՒ ՈՐՈՒԵՍՏ»

Ինչպէս ամէն ամսուան առաջին կի – րակին, վաղը լոյս կը տեսնէ « Յառաջ Միտք եւ Արուեստ »ի նոր թիւը, որու իրենց աշխատակցութիւնը բերած են :—

ԽԱՉԻԿ ԹՒՕԼԻՕԼԵԱՆ
ՈՒԻԼԻԼՄ ՍԱՐՈՑԵԱՆ
ՅԱԿՈԲ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

կոխեց Սիքէ Մալգերպի կեդրոնատեղին ուր Ընկերվարականներու ընդդիմութեան բախեցաւ : Ուրեմն սկսաւ ի գործ դնել ընթացիկ միջոցները՝ արտասուաբեր ռումբ, երկաթէ ձող, եւայլն, եւայլն : Ոստիկանապետը կը յայտնէ թէ Հանրա – պետութեան դատախազէն հրաման ունի ու բոնի ներս կը մտնէ, ընկերվարական Քիւբէս կը պատասխանէ · « Քաղաքական կուսակցութեան մը դուռը խորտակե – ցիք, նախընթաց չունեցող դէպք է » : Խուզարկութիւնը կը սկսէր եւ ոստիկան – ները առանց մասնաւոր « փափկանկատու – թեան » դուրս կը վռնտէին ընկերվարա – կանները : Ամէն ինչ վերջացած էր ժամը 23ին : Պէտք է ըսել թէ ընկերվարական – ները համամիտ են ձայնասփիւռի եւ հե – ռատեսիլի պետական մենաշնորհին (որը – ուած ըլլալով անշուշտ որ իրենք ալ կըր – նան դալ իշխանութեան գլուխ···) բայց կը մեղադրեն որ այդ մենաշնորհը տե – սակ մը « դրաւում »ի վերածուած է :

ԻՍՐԱՑԼԻ Արտաքին նախարարը՝ Մո – շէ Տայեան հիւանդանոց փոխադրուած էր քննութեան համար եւ յայտնուեցաւ թէ քանսէր ունի :

ԷԹԱ–Ի (Էօզխատի թա ազխաթազու – նա = պաշտ հայրենիք եւ ազատութիւն) ապառնալիքները Ֆրանսայի զբօսաշրջիկ – ներու դէմ բաւական արդիւնք տուած է քանի չատեր հրաժարեցան : Այս շար – ժումը հիմնուած է 58էն 60ի շրջանին Պլոպայի ուսանողական շրջանակներու մէջ, բողոքելու համար պատ Ազգ· Մի – ութեան թուլութեան դէմ : Նպատակն է՝ պատ երկրի անկախութիւնը եւ ամբող – ջական խզում Մատրիտի հետ :

ՄՈՆՏԻ մէջ լոյս տեսնող Թուրքիոյ նուիրուած յօդուածաշարքը վերջ գտաւ Ուրբաթի թիւով : Այս վերջին մասին մէջ, յօդուածագիրը կը պատմէ նաեւ իր հանդիպումը Ֆրանսական մշակոյթով սնած թուրք մտաւորականի մը հետ, որ շատ դառնացած է Արեւմուտքի դիրքէն, որ լաւ ալ չի հասկնար թէ որքա՛ն կարե – ւոր է Թուրքիան իրեն համար : Այնքան մեծ է Թուրքին դառնութիւնը, որ չի վա – րանիր իսկ ըսելէ « ինչ ալ ըլլայ, մենք եաթաղանով Թուրքը պիտի մնանք, Ցու – նաստան ալ ձեր ժողովրդապետութիւն – ներուն մայրը··· » : Որպէսզի այդպէս չըլլար, կը բաւէր որ Պղատոն Թուրք մը ըլլար··· :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ, Մահմետական եղ – բայրներէն 15 անդամ զինադադարէ – ցան : Ասոնք դատապարտուած էին նախ քան Հալէպի ջարդը (Ցունիս 16) : Օրէ օր կ'աւելնայ սպանութեանց թիւը Ալաուի անձնաւորութիւններու դէմ :

ՊԱՐԿԱՍՏԱՆԻ մէջ մեկնի մշակումը արգիլուեցաւ, որպէսզի պայքար տարուի թմրեցուցիչի գործածութեան դէմ :

ԹՈՒՐԻՈՅ ընդդիմադիր երեսփոխան – ները Տէմիրէլի գլխաւորութեամբ չյաջո – ղեցան տապալել կառավարութիւնը «ան – վստահութեան» քուէարկութեամբ մը :

ՊՈԼԻՍ ԻՐ ԱՊԱԿԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

ՔԱՂԱՔԸ ԱՂՏՈՏՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆ

Միւնարէները կը խամրին, մինչ Պոլիս կը խեղդուի ապականութեան մէջ : Այս խորագիրով է, որ ամերիկացի լրագրող Ն· Կէյճ Պոլսոյ ապականած մթնոլորտին եւ անոր հետեւանքներուն մասին յօդուած մը լոյս ընծայած է «Հերըլտ Թրիպիւն»ի մէջ :

Այս քաղաքը՝ երբեմնի Թագը Բիւզան – դական Կայսրութեան, կեդրոնը օսման – եան պերճանքին եւ չուայտութեան, քա – ղաք մը, որ աշխարհի գեղեցկագոյն դիր – քերէն մէկը կը գրաւէ, հեղձամահ դառ – նալու վրայ է : Կոյուղիներուն գարշա – հոտերը կը տիրեն համեմներու պազարին եւ կիտրոնենիներուն բոյրերուն վրայ : Աղբը մաքրազտելու միայն մէկ կայան կայ Պոլսոյ մէջ, սակայն չի բաւիր՝ զուրկ ըլլալով նիւթական համապատաս – խան միջոցներէ : Ամէն օր, 4, 5 միլիոն բնակչութեան մը աղտեղութիւնը, առանց մաքրազտուելու, կը թափի քաղաքը շըր – ջապատող ջուրի երեք աւազաններուն մէջ·— Վոսփոր, Մարմարա եւ Ոսկեղ – ջիւր :

Հոն ուր Սուլթանին հպատակները սո – վորութիւն ունէին դաշտագնացութիւն – ներ կազմակերպելու՝ սոխակներով լե – ցուն մրգաստաններուն մէջ, Ոսկեղջիւրի ափերուն, հոն, այժմ, որոշ տեղեր նա – ւակները չեն կրնար յառաջանալ, այն – քան որ ջուրը պինդ, կայուն կոյտի վե – րածուած է :

—Ամբողջովին մեռած է, ոչ մէկ կեանք կը դիմանայ, բացի տղմուտ յատակի մարմիններէն (օրգանիզմ), դիտել տուած է լրագրողին Նեւզատ Քօր, Պոլսոյ Թէք – նիք համալսարանին շրջապատի ճարտա – րագիտութեան փրոֆեսէօրը : « Երկու ա – փերուն հաստատուած ճարտարարուես – տը, ըստ կարգ, թունաւոր նիւթեր կը թափէ » :

Յամաքին վրայ ապականած մշուշը սկսած է կուտակուիլ այն օրէն, երբ եր – կար առնէ ի վեր դատապարտուած, բայց դեռ աղմկարար Ղալաթայի կա – մուրջը ամէն առաւօտ կը բացուի մղում տալու համար օրուան նաւարկութեան : Կապոյտ մզկիթին, Ս· Սոֆիայի եւ Թոփ – քափուի պալատին վեհաշուք մինարէներն ու աշտարակները Թուխ աղտոտ տեսք ստացած են եւ, թէեւ, արեւամուտին ա – պականած մթնոլորտը ալ–ոսկեգոյն հո – յակապ երկինք մը կը ստուերագծէ ա – ռանց դիմաստուերներուն ետին, այսու – հանդերձ, ցերեկը, ասոնք հազիւ տեսա – նելի կը դառնան մշուշին մէջ :

Մինչ աշխարհի Առողջապահութեան կազմակերպութիւնը, իբրեւ օդի նուազա – գոյն չափանիշ 80 մանրակրամ ծծմբային տիոէսիթ կը սահմանէ, մէկ խորանարդ մեթրի համար, Պոլսոյ մէջ ասիկա 500 մանրակրամի կը հասնի ձմեռը, ըստ Ֆե – րուն էրթիւքի, Թէքնիք համալսարանի օդի ապականութեան մասնագէտին : Հինգ հարիւր մանրակրամը, համաձայն աշ – խարհի Առողջապահութեան կազմակեր – պութեան, լուրջ հիւանդութիւններ կըր – նայ առեղծել :

Ապականութիւնը, տարրալուծումը եւ դեր–ճաղումը առաւել վտանգաւոր ստո – ճանի կը հասնին գիւղական շրջաններէն տարին աւելի քան 200·000 գաղթողնե – րուն խուժումով : Ասոնք յաճախ պատա – հական ,տեղ տեղ գացող բնակիչներ կը դառնան՝ բնակութիւն հաստատելով ե – րեսի վրայ ձգուած չէնքերու, քաղաքին հին ամրութիւններուն նկուղներուն կամ ձեռքով փորուած աղտոտ յատակներով եւ թիթեղեայ կամ բաց կերպընկալ տա – նիքներով խրճիթներու մէջ :

Մինչեւ իսկ մեծ մզկիթներն ու պա – լատները եւ յուշարձանները, որոնք 26 *դարերու վրայ տարածուող ութ քաղա – քակրթութիւնները կը պատկերացնեն, կը մեռնին անփութութեան հետեւանքով : Թոփքափու պալատին կանանոցին սրահ – ները, ուր սուլթանները եւ անոնց հա – րիւրաւոր հարճերը ոսկեձոյլ ափսէներու մէջ կը ճաշէին՝ դատարկուած են, շար – ժերու ընթացքին կղմինտրեր ինկած ըլ – լալով :*

Բիւզանդական դարաշրջանի մեծ եկե – ղեցիները, իրենց անզին խճանկարներով, առաւել դէշ վիճակի մատնուած են : Մէկը ներկայիս կը գործածուի իբրեւ մթերանոց գովացուցիչներու, ուրիշ մը առաղձադործարանի վերածուած է, այլ եկեղեցիներ տուն – տեղ չունեցողներու բնակավայր դարձած են :

Քաղաքին նոյնիսկ արդիական պողո – տաները, հրապարակները եւ զբօսավայ – րերը աղտեղութեանց խառնակոյտ մը կը պարզեն : Պոլսոյ հին բնակիչները կը մեղադրեն Անատոլուէն ժամանողներուն յոռի սովորութիւնները եւ մաքրութեան – առողջապահութեան ճիւղի աշխատաւոր – ները, որոնք, իրենց պաշտօնները ձեռք կը ձգեն հ ովանաւորեալներու միջոցաւ եւ, հետեւաբար, աշխատելու քիչ դրդա – պատճառներ ունին :

Այթեքին Քօթիլ, Պոլսոյ քաղաքապե – տը, դիտել տուած է լրագրողին, թէ քաղաքապետարանը լաւագոյնը կ'ընէ իր տրամադրութեան տակ գտնուած միջոց – ներովը·— 4·100 աշխատաւոր եւ 300 աղբի կառք : « Աղբը առնուազն շաբաթը մէկ անգամ կը հաւաքուի քաղաքին ամ – բողջ տարածքին վրայ եւ ամէն օր՝ եռուն շրջաններուն մէջ : Փողոցները կ'ալուլին առաւօտները ժամը 6էն 9ը, սակայն կէս – օրին արդէն կրկին աղտոտած են, որով – հետեւ 110·000 շրջիկ ծախողներ ունինք, որոնք թոներով աղբ կը պարպեն ամէն օր փողոցները : Հաւատացէք, աշխարհի վրայ չկայ քաղաք մը, որ Պոլսոյ նման այսքան բազմաթիւ հարցեր ունենայ » :

Լրագրողը յոյսի նշոյլ մը նկատած է Թրքական Մորհրդարանին այն նոր օրի – նագիծը, որ կ'ընդլայնէ քաղաքապետա – րաններուն իրաւասութիւնները : Ասի – կա, հատանաբար, տնտեսապէս օգտակար պիտի ըլլայ քաղաքներուն համար :

Պոլիս, համաձայն լրագրողին, արդէն հարիւր միլիոն տոլորի երաշխիք ձեռք ձգած է Վերակառուցման եւ Զարգացման միջազգային դրամատունէն, որպէսզի ջը – րային կայանի մը դրութիւնը հաստատէ՝ վերջ տալու համար աղբերուն պարպու – մին ծովեզերքին : Այսուհանդերձ, ծրա – գիրին ամբողջական իրագործումը տա – րիներու կը կարօտի եւ, նոյնիսկ, այն առեն, հատանաբար քաղաքին միակ մաք – րազտիչ կայանին ճակատագրին ենթար – կուի՝ չունենալով նիւթական բաւարար միջոցներ բանեցնելու համար :

Դրական երրորդ նշանը այն է, միշտ ըստ Ամերիկացիին, որ կառավարութիւնը գործառոյն մը հաստատած է « առանց մուխի – ծուխի ածուխ » արտադրելու համար՝ նուազագոյնի հասցնելով աղ – տեղիչ տարրերուն արտաբերումը : Սա – կայն այս գործառոյնը առաջին առթիւ պիտի սպասարկէ միայն Անգարայի :

Այսպէս կամ այնպէս, առայժմ, սա ծրագիրները գործադրութեանց վիճակի մէջ չեն : « Հիմա, այս միջոցին, ոչ մէկ բան կը կատարուի պայթարելու համար Պոլսոյ ապականութեան դէմ, յայտարա – րած է Թէքնիք համալսարանի շրջապատի մասնագէտներէն Մկհմէտ Եուչել : Այժ – մու մեր բոլոր ըրածները, ներկայի մեր միակ կարելիութիւնը վնասին տարողու – թիւնը չափելն է » :

Թ. Ա. Թ.

ՍԱԹԵՆԻԿԻ ՋՐՈՅՑԻՆ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐԸ

(Ր. եւ վերջին մաս)

Այսպէս ուրեմն, նման պարագայի մը մէջ Սաթանա, որ նուազ պարկեշտ է Սաթենիկէն, նոյն հնարքին կը դիմէ, յաջողելով սակայն Սաթենիկի պէս։ Բայց այսպիսի նիւթերու մէջ վախճանը արժէք չունի։

Սաթենիկ կ'առեւանգուի ձիաւոր Աբ – տաչէսի կողմէ։ Սաթանայի առեւանգու – մը բացատրող երկու դրուագներ կրնան յիշուիլ։ Առաջինին մէջ Նարթերը կ'ե – թան առեւանգել Սաթանա իշխանուհին։ Արկուն անուն Նարթը կը յաջողի տիրա – նալ իշխանուհիին եւ տանիլ զայն, հա – կառակ իր ընկերներուն դէմի։ Երկրոր – դին մէջ Ուրիզմակ (որ հոս եղբայրը չէ Սաթանայի) որսի ընթացքին աղջիկ մը կը գտնէ անտառին մէջ եւ երբ կը փորձէ տիրանալ անոր, աղջիկը կը կախարդէ զայն եւ կը դնէ կենդանիի մը դիրքին մէջ, որմէ կը փրկուի ուրիշ կախար – դուած կենդանիի մը խարհուրդով որ հետեւեալն է.

Ձեռք կ'առնէ աղջկան կախարդական խարազանը, որուն չնորհիւ թէ՛ կը վե – րագտնէ իր կերպարանքը եւ թէ տէր կ'ընէայ աղջկան որ ուրիշ մէկը չէ եթէ ոչ Սաթանան։

Հոս, առեւանգումին առընթեր երեւան կ'ելլէ նեռաւ « յաւ պատճառող չիկափոկ պարանը » որուն չնորհիւ Արտաչէս կը բռնէ եւ կը գրաւէ Սաթենիկը։ Հոս կը վերագտնենք այն մանրամասնութիւնը, որ կը նեղէր Նորենացին եւ կ'այլափոխ – ուէր անոր գրչին տակ։

Սաթենիկ, Արտաչէսի կինը, վիշա – պազուններու հանդէպ ցանկութիւններ ունի։ Հարկ կա՞յ հոս յիշատակելու ա – մուսնացեալ Սաթանայի սայթաքումնե – րը։ Քիչ վերը պատմեցինք թէ ինչպէս կը խարէր իր եղբայրը միւս եղբօր հետ։ ուրիշ սիրահարներ ալ չեն պակսիր։

Աւանդութեան մը համաձայն, անոնցմէ մէկն է կովկասեան Հեփեստոսի՝ այ – ինքն Սաֆայի որդին։ Ամէն պարագայի, անհաւատարմութիւնը հիմնական թեման – ներէն մէկն է Սաթենիկ – Սաթանա զը – րոյցին։

Սաթենիկի մասին չատ բան չենք գի – տեր, որպէսզի կարենանք աւելի հե – ռուները տանիլ այս պրպտումը։ Բայց յիշենք վերջին նմանութիւն մըն ալ։

Նորենացի Գողթան երգիչներու վիպա – ւանութիւններուն մասին խօսելով կ'ըսէ Ա. գրքին Լ. գլխուն մէջ. « Այլ եւ ճաշ ասեն գործել Արգաւանայ ի պատիւ Ար – տաչիսի եւ խարդաւանակլեալ նմին 'ի տաճարին վիշապաց »։ Արգաւանի այս ճաշասեղանը կարեւոր վիպաւանութեան մը տեքստը պէտք է եղած ըլլայ, որով – հետեւ Նորենացի Բ. գրքին ԾԱ. գլխուն մէջ կը վերագտնայ անոր, դիտել տա – լով որ « այս Արգամ է որ յառաջագոյն Արգաւանն անուանի »։

« Ձետ այսր, կ'աւերցնէ Խորենացի, երթալով Արտաչիսի 'ի ճաշ Արգամայ, կասկած իմն անկեալ, իբր թէ դաւել զարքային խորհեցան, յարուցանեն որդիքն արքայի ապշոյ եւ անդէն իսկ 'ի հացին քարշեն զալիսն Արգամայ »։

Արտաւազդ, արքային եւ Սաթենիկի մեծ տղան, իր ահեղ բարկութեամբ կ'իյնայ Արգամի ցեղին վրայ եւ կը ընաջնջէ զայն։

Օսսական աւանդութեան մը համա – ձայն, Նարթերը օր մը չուզելով այլեւս հնազանդիլ ծերունի Ուրիզմակին, խըն – ջոյքի կը հրաւիրեն զայն, գինովցնելու եւ սպաննելու նպատակով։ Սաթանա, որ ամէն ինչ գիտէ, վտանգի նշան մը կ'ո – րոշէ իր ամուսնին հետ եւ երբ ամուսինը որոշեալ նշանը կուտայ, վտանգը տես – նելով, Սաթանա խնջոյքի սրահը կը ղրկէ Ուրիզմակի եղբօրորդին՝ վայրագ Պաթ – բազը, որ սուրէ կ'անցընէ Նարթերը։ Դիտելի է որ հերոս Պաթբազ, (որ կ'ըմ – բռնատնայ Աստուծոյ ղէմ եւ զերազոյն պատիժով կը պատժուի Աստուծմէ) կը համապատասխանէ Հարաւային Կովկասի « կալանաւոր հերոսին », Վրացիներու Ամիրանիին եւ Հայոց Արտաւազդին։

Եւ Արգաւանի ծուղակ – խնջոյքին մէջ ալ Արտաւազդն է որ կը բնաջնջէ զաւա – դիրները, ինչպէս Պաթբազ՝ Նարթերը։

×

Անշուշտ թէ կարելի է դեռ աւելի ա – ռաջ երթալ Սաթանայի — եւ հետեւա – բար Սաթենիկի — նախապատմութեան մէջ։ Մելսէր գիտած է որ Հերոդոտոսի կողմէ հաղորդուած Սկիւթական աւան – դութիւնները կը խօսին ցեղին դիցարա – նական մօր՝ հերոսուհիի մը մասին, որ առեւանգուած է Հերակլէսի կողմէ, ճիշդ այնպէս ինչպէս Օսսերու հերոսները ա – ռեւանգած են Սաթանան։

Սկիւթացի այս հերոսուհին անկասկած կը նոյնանայ նշանաւոր Պարթենոսի հետ, որ կ'երեւի հեղէն եւ սկիւթական աստ – ուածութիւններու մէջեւ։ Կը նշանակէ թէ եւրոպայի ամենահին Իրանեաններուն աստուածներուն մէջեւ կարեւոր տեղ մը զրաւած էր աստուածային կնոջ մը, Ցաւերժահաս – Մօր մը, կամ պաշ – պան Կոյսի մը։ Արդեօք մեր Սաթանա – յին հին մէկ ձեւը չէ՞ այս։

Շատ անհաւանական չէ։ Պառոն Ուսլար անակնկալը ունեցած չէ՞ միթէ բառ առ բառ վերագտնելու այն աւանդութիւնը, զոր Հերոդոտոս կը պատմէ Ամազոնեա – րու եւ Սկիւթացւոց պատերազմին եւ հաշտութեան մասին։ Եւ այդ չերքէզ պատերազմիկ վայրենուհիները Հերո – դոտոսի կողմէ յիշատակուած իրենց քոյ – րերուն նմանող անուն մը չե՞ն կրեր միթէ։— Խմմէչ։

ԺՈՐԺ ՏԻՄԻԶԻԼ

Յ. ՕՐԲԵԼԻԻ ՄՈԿՍԵԱՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

1911ի գարնան Պետերբուրգի համա – լսարանի չրջանաւարտներու ցանկին մէջ Հայու մը անունը եւս կ'երեւար։ Յով – սէփ Օրբելի։ 1904էն սկսեալ յաճախած էր արեւելեան լեզուներու եւ պատմա – բանասիրական ճիւղերու դասընթացքնե – րուն։ Ձեռք ձգած էր կայուն դիտելիք – ներ, յատկապէս լեզուներու բնագատա – ռին մէջ։ Իւ ուսուցիչին՝ Նիկողայոս Մառի ուշադրութեան արժանացած էր։ 1906ին, այս վերջինին դեկավարութեան տակ մասնակցած էր Անիի պեղումնե – րուն։ 1909ի ամառը, հետազբօսական հե – տազօտութիւններ կատարած էր Ղարա – բաղի մէջ, Խաչէնի իշխանութեան տա – րածքին։ Դարձած էր ինը աշխատասի – րութիւններու հեղինակ։ Եւ դեռ 24 տա – րեկան էր ու կը գտնուէր ուսանողական նստարաններու վրայ։

1912 Սեպտեմբեր 22ին՝ երբ Յ. Օրբելի աւարտական դասարանը կը գտնուէր, կը դումարուէր Պետերբուրգի Գիտութիւն – ներու Ակադեմիային պատմա – բանասի – րական ճիւղին ժողովը։ Ն. Մառ այդ առթիւ հրապարակ կը դնէր Վան նա – հանգին հնագոյն յուշարձանները, բա – նահիւսութիւնը, բարբառները հետազո – տելու անհրաժեշտութեան հարցը։ Իր – րեւ յարմարագոյն թեկնածու կ'առաջար – կէր Յովսէփ Օրբելին։ Առաջարկը կ'ընդունուէր։

19 Յուլիս 1ին ճամբայ կ'ելլէր եւ Պաթումէն կը մեկնէր Կ. Պոլիս, ապա Տրապիզոնի, Բայբուրթի, Էրզրումի ճամբով կը հասնէր Վան։ Գլխաւոր նը – պատակը կ'ըլլար այցելել Վանայ լիճին հարաւը գտնուող Մոկաց գաւառը, եր – բեմն Մոկաց աշխարհի կեդրոնը։ Մոկս իր լեզուական ինքնատիպութեամբ, հա – րուստ բանահիւսութեամբ գրմանք պատճառող երեւոյթ մըն էր մատուռա – կան չրջանակներուն համար։ Յ. Օր – բելիին նպատակը կ'ըլլայ հետազօտել չրջանի հայ թէ քիւրտ բնակչութեան լեզուն եւ բանահիւսութիւնը։ Հինդ չա – բաթ կը մնար Մոկ եւ կը յաջողէր հա – րուստ նիւթ հաւաքել, տեղացիներուն օժանդակութեամբ։

Ձմեռը կը վերադառնար Վան եւ կը նուիրուէր հաւաքած նիւթերը մշակելու աշխատանքին, ինչպէս նաեւ քրտերէնի ուսումնասիրութեան։ Գարնան կը վեր – սկսէր իր աշխատանքները Մոկսի մէջ, ապա, մէկ տարուան բացակայութենէ մը ետք, կը վերադառնար Պետերբուրգ։ Այս առաքելութիւնը յատուկ էջ մը ներկա – յացուց Օրբելիի հարուստ կեանքին մէջ։ Ցետագային Օրբելի պատեհ առիթներով իր աշակերտներուն կը պատմէր Մոկսի, անոր արտասովոր բնութեան, տաք սրտի տէր մարդոց մասին։ Բայց ամէն անգամ լուսաւոր վերյուշը կը չղարչուէր թա – խիծի մութամպով մը. կը մտաբերէր ծանր իրադարձութիւնը՝ 1915 թուականը։ Կը սթափէր միշտ բերկրութիւն պատճառող երազէն. — Ինչ որ կար, այլեւս չկայ. Մոկս, Վան, Էրզրում... Ցնորք են ար – դէն »։ Սկիզբները անոր այնպէս կը կը թուէր, թէ իր բոլոր ծանօթները ար – հաւիրքին զոհ գացած են, բայց վերջին տարիներուն անոր ուրախութիւնը չափ ու սահման չէր ունենար, երբ երբեմն կը յայտնուէին պատկառելի ծերունիներ, եւ կը պարզուէր, որ Մոկսի հին ծանօթ – ներն էին եւ հոն՝ երկրին մէջ, պատանի տարիքին, օգնած էին, որպէսզի ան բար – բառային նիւթեր հաւաքէր։

Մոկսի ճամբորդութիւնը չափազանց արգիւնաւէտ եղաւ։ Ցաջողեցաւ չատ բան փրկել անդառնալի կորուստէն։ Եւ ինչ որ ամէնէն կարեւորն է՝ նիւթերը ար – ձանագրուեցան բուն Մոկաց հողին վրայ, այսինքն իրենց ծնունդ առած միջավայ – րին մէջ։ Եւս մէկ '– երկու տարի, ոչ մէկ ուսումնասիրող ի վիճակի պիտի ըլ – լար այդպիսի կարելիութիւն մը ստեղ – ծել, քանի պիտի սկսէր Արեւմտահայու – թեան զանգուածային կոտորածը եւ ար – տաքսումը մայր երկրէն։

Եղեռնէն ետք արեւմտահայ բանա – հիւսութեան, բարբառներուն վերաբեր – եալ որեւէ բան կարելի կը դառնար մի – այն հաւաքել բնօրրանէն կտրուած, աշ – խարհի չորս կողմերը ցրուած տարագիր Հայերուն մէջտեղ։ Իսկ պատմական յու – շամնութիւններուն ուսումնասիրութեան մա – սին երազել անգամ անհնարին կ'ըլլար։

ՄԱՌԼԵՆԱ ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
ԿԱՐԻՆ ԵՈՒՋԲԱՇԵԱՆ

(Գրական թերթ)

«ԿԱԼԻ ՏՕՆ»

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

— o —

Հունձքի օր է, ուրախութեան օր՝ Մը – խիթարեան վարժարանէն ներս։

Կիրակի, Յունիս 24, վարժարանի ըն – դարձակ ճաչարանին մէջ, Ծնողաց Մի – ութեան նուիրեալ տիկիններուն գործու – րոտ ճեռքերով զարդարուած սեղանին – րուն չուրջ՝ բազմաթիւ ծնողքներ եւ բա – րեկամներ տեղաւորուած, ճաչեցին վը – ազրթ մթնոլորտի մէջ։

Ժամը 16ին, այս անգամ վարժարանի թատերասրահին մէջ, խմբուած հոծ բազ – մութեան ներկայութեան, կատարուե – ցաւ Մրցանակաբաշխութեան հանդէսը, որուն կը նախագահէր Սեւրի քաղաքա – պետը՝ Ռոժէ Ջայնդիլպէրկ, ներկայու –

անոր արտասովոր բնութեան, տաք սրտի տէր մարդոց մասին։ Բայց ամէն անգամ լուսաւոր վերյուշը կը չղարչուէր թա – խիծի մութամպով մը. կը մտաբերէր ծանր իրադարձութիւնը՝ 1915 թուականը։ Կը սթափէր միշտ բերկրութիւն պատճառող երազէն. — Ինչ որ կար, այլեւս չկայ. Մոկս, Վան, Էրզրում... Ցնորք են ար – դէն »։ Սկիզբները անոր այնպէս կը կը թուէր, թէ իր բոլոր ծանօթները ար – հաւիրքին զոհ գացած են, բայց վերջին տարիներուն անոր ուրախութիւնը չափ ու սահման չէր ունենար, երբ երբեմն կը յայտնուէին պատկառելի ծերունիներ, եւ կը պարզուէր, որ Մոկսի հին ծանօթ – ներն էին եւ հոն՝ երկրին մէջ, պատանի տարիքին, օգնած էին, որպէսզի ան բար – բառային նիւթեր հաւաքէր։

Մոկսի ճամբորդութիւնը չափազանց արգիւնաւէտ եղաւ։ Ցաջողեցաւ չատ բան փրկել անդառնալի կորուստէն։ Եւ ինչ որ ամէնէն կարեւորն է՝ նիւթերը ար – ձանագրուեցան բուն Մոկաց հողին վրայ, այսինքն իրենց ծնունդ առած միջավայ – րին մէջ։ Եւս մէկ '– երկու տարի, ոչ մէկ ուսումնասիրող ի վիճակի պիտի ըլ – լար այդպիսի կարելիութիւն մը ստեղ – ծել, քանի պիտի սկսէր Արեւմտահայու – թեան զանգուածային կոտորածը եւ ար – տաքսումը մայր երկրէն։

Եղեռնէն ետք արեւմտահայ բանա – հիւսութեան, բարբառներուն վերաբեր – եալ որեւէ բան կարելի կը դառնար մի – այն հաւաքել բնօրրանէն կտրուած, աշ – խարհի չորս կողմերը ցրուած տարագիր Հայերուն մէջտեղ։ Իսկ պատմական յու – շամնութիւններուն ուսումնասիրութեան մա – սին երազել անգամ անհնարին կ'ըլլար։

ՄԱՌԼԵՆԱ ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
ԿԱՐԻՆ ԵՈՒՋԲԱՇԵԱՆ

(Գրական թերթ)

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ՄԱՐՏԻՐՈՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գրեց՝
ԳՆԵԼ ԵՊԻՍԿ. ԳԱԼՒՄԵՐԵԱՆ

1919, Կոստանդնուպոլիս

Բ.

Ամէն անգամ որ ըստացներուն եւ որսած հաւաստիքներուն անվստահ եւ երբեք համոզուած կը դառնայինք կու – սակալին քովէն, դառն յուսախաբու – թեան զոհի ցաւերով կը տառապէինք Գաւառ. Վարչութեան անդամներուն հետ, եւ միակ միջոցնիս, որուն կը դի – մէինք, ամէն իրաւարձութիւն ժամա – նակին Ազգային Պատրիարքարանի տեղե – կացնել ու զարման խնդրել էր. եւ սա – կայն չատ անգամ անպատասխանի մնա – լով հասկցանք յետոյ թէ ամէն մեր գրերը դժբախտաբար չէին հասներ Պոլիս։

Գ.

ՀԱՅՈՑ ՆԻԻԹԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԶՈՀՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նախորդ գլուխներու մէջ պատմուած ամենատխուր իրականութիւնները կար – ծես Հայրենասէր հայ ժողովուրդի ան – մեծ քանակութեամբ կը լեցուէին։ Հայ բազմազան արհեստաւորութիւնն ամբողջ շուկաներէն փոխադրուած էր սեւագիր եւ ինշիաքի չէնքերուն մէջ, առաւելապէս հրամանատար սպաներէն մինչեւ տաս – նապետներուն եւ անոնց հարէմներուն անձնական եւ առանին արհեստագիտա – կան պէտքերուն աշխատցուելով։ Գրաւ – ուած չէնքերուն մէջ ամէնէն հոյակապ եւ ընտրաճաշակոյնն էին քաղաքին կեդ – րոնը Սեւ – Հողերու չրջանակին մէջ մեր ազգային Աբամեան վարժարանի եւ ման – կապարտէզի փառաւոր չէնքերն իրենց ընդարձակ պարտէզովը միասին։ Նոյն – պէս թաղային Ս. Սարգիս եւ Ս. Փրկիչ եկեղեցիներն իրենց կրթական չէնքերովը տրամադրուած էին զինուորներու բնա – կութեան համար։ Նաեւ Սեբաստիոյ Հայ Ազգային հիւանդանոցին մէջ յիսուն մահճակալով օգտուն սրահ մը յատ – կացուեցաւ հիւանդ զօրքին դարմանմա – նը համար. բժիշկի, դեղի, անուշդի եւ խնամքի եւ ուրիշ բոլոր ծախքերու ամ – բողջական գումարը հայ ժողովուրդին պրպանէն հոգացուելու պայմանաւ մին – չեւ վերջը։

Կ'արժէ արդար հպարտութիւնով մը յիշել թէ բոլոր միւս զինուորական հի – ւանդանոցներուն վրայ մերինին ընտիր կազմածներով, անթերի սպասարկու – թեամբ եւ տիրող կարգապահութեան հետ տեսնուած մաքրութեամբն եւ խնա – մարկու հոգածութեամբը վայելած ար – դար համբաւն ինչպէս նաեւ մահերու անհամեմատ նուազութիւնն այնքան ու – շադրութիւն գրաւած էին որ ոչ միայն նոր հիւանդացող այլ նաեւ հիւանդանոց – ներու հիւանդ զինուորներ մանաւանդ մեծ եւ փոքր սպաներ կը նախընտրէին էրմէնի հասթահանէսին դարմանուիլ, ատոր մահուընէ փրկուելու համար։

Այս առթիւ հարկ կը համարինք ան – դամ մը եւս գնահատել այն անձնուէր չանքերն եւ անխոնջ աշխատութիւնները զոր պատ. Հոգաբարձութիւնն, Պ. Տիգ – րան Անդրէասեանի առենապետութեամբ, չէ ղլացած հատատութեան բարելաման մասին։ Հայոց հիւանդանոցը բռնագաղ – թէն յետոյ գրաւուելով Մուամմէդի կամքին համաձայն եղաւ թաղապետու – թեան սեփական Մէմլէքէք հասթահա – նէսի։

Դարձեալ հայ ժողովուրդը փութաց Առաջնորդարանի նախաձեռնութեամբ նախ հարիւր ձեռք անկողին եւ յետոյ երեք հարիւր նոր վերմակ նուիրել պին – դոլորական հիւանդանոցներուն, ուր տար – ուորական հիւանդացողներուն վրայ տապլտկող հիւանդներ տակներու վրայ լալագին կը խնդրէին բժիշկներէն էրմէնի հօրկանի մը, ծածկելու համար իրենց կմախք դարձած մարմինը։

(Շար.– 6)

թեամբ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի եւ Գիւտ եպիսկոպոսի:

Ազգային ժողովրդական խանդավառ երթերով՝ վարժարանի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գ. Չանպէկեանի, բացաւ հանդէսը:

Կառավարչական պատասխանատուներ՝ հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն եւ իտալերէն լեզուներով:

Աւարտին հասած ուսումնական տարւոյն հաշուետուութիւնը կատարեց ուսումնական Հ. Ռափայէլ Վ. Անտոն եան, որ ֆրանսերէն եւ հայերէն լեզուներով՝ ուսումի, կրթութեան եւ տոհմային զաստիարակութեան գովքը հիւսեց, անոր անհրաժեշտութիւնը չեշտեց:

Բաժնուեցան մրցանակներ՝ չանասէր, բարեկիրթ եւ ուսումնական տարին արդիւնաւոր կերպով անցընող աշակերտներուն:

Փրոֆ. Ֆ. Ֆէյտի, քաղաքային տեսուչ վարժարանին, խօսեցաւ Ֆրանսերէն, փառաբանեց հայ հանճարին կատարած մեծագի նուաճումները՝ մեր պատմութեան երկհազարամեայ ճանապարհին ընթացքին: Յորդորեց աշակերտները (հայերէնով) արժանի սերունդ ըլլալու Նիրակիի, Խորենացիի, Եղնիկի, Մխիթարի...:

Վարժարանի տեսուչ Հ. Սերովբէ Վ. Ազէեան խօսք առնելով «տեւելու չտեւելու» ընթացքով տաք չեշտը դրաւ ազգապահպանման կենսական հարցին վրայ: «Ազգին եւ հայ մշակոյթին ապագան՝ ըսաւ, պատրաստ բան մը չէ որուն հարկ ըլլայ սպասել... պէտք է կերտել զայն տեսական աշխատանքով՝ նոր սերունդ – ներու խմացականութեան եւ հոգիին մէջ. պէտք է առջեւն առնել այլասերումի...:

Ցիշեց Վազգէն Ա. Հայրապետին՝ չուրջ մէկուկէս ամիս, Ֆրանսա այցելութեան առթիւ՝ մեր ազգային զգացումի չերմացոյին վրայ առաջ եկած դէպի վեր ոստումը, որ սակայն՝ աւելի քան 200 տարուէ աւելի անդամ ունեցող հոծ գումարի քանի՞ առ հարիւրին հասաւ մայր Հայրենիքէն եւ մեր հաւատքի հօր Լուսաւորչի աթոռէն ճառագայթող լոյսը եւ ջերմութիւնը...

Շնորհաւորեց այն հայ ծնողքները որոնք իրենց զաւակները դրած են հայկազդրոց, եւ նախանձախնդիր են հայեցի դաստիարակութեան, երբեմն նոյիսկ ծանր զոհողութիւններով: Ցանձնարարեց որ անոնք ըլան հայ դպրոցին, հայ փառասէր քաղաքակրթութեան պատգամաւորները... քաջալերեն, յորդորեն՝ ամիսներու ասոխման, ուրիշ հայ ծնողքներ, որպէսզի նախընտրեն հայ վարժարանը իրենց զաւակներուն համար՝ իբրեւ յարմար, բնակարան եւ ընտանեկան ջերմավայր:

«Այս է պաղտնիքը տեւելու: Դպրոցի դռնէ ներս է հայ մնալու հարցին լուծումը»:

Փակման խօսքը քաղաքապետին էր: Ժպտուն եւ լաւագոյն տրամադրութեամբ՝ չնորհակալութիւն եւ ուրախութիւն յայտնեց՝ դարաւոր եւ բազմարդիւն հայ դպրոցի մը Մրցանակաբաշխութեան հանդէսին նախագահելու հրաւիրուած ըլլալուն համար, հանդէս մը որուն առաջինին 1852ին, Ալֆոնս տը Լամարթինի նախագահած էր Փարիզի Սամուէլ Մուրատեան նորահաստատ վարժարանին մէջ:

«Գրեթէ մէկուկէս դար է ի վեր, Սամուէլ Մուրատ Ֆրանսայի հայ վարժարանը՝ ըսաւ, կը պատրաստէ հայ ազգին եւ Ֆրանսայի արժէքաւոր քաղաքացի – ներ՝ գիտական, գրական, գեղարուեստական ասպարէզներու մէջ. անոնք հարըստութիւնն են հայ ժողովուրդին եւ գիրենք հիւրասիրող երկիրներուն: Այս եւ ուրիշ պատճառներ զմեզ կը կապեն, ըսաւ, հայ հասարակութեան:

«Կ'ուզեմ չեշտել որ մեր քաղաքը, Սեւր, հպարտ է այսպիսի հայ դպրոց մը, մշակոյթի բարձրորակ կեդրոն մը՝ իր հողին վրայ ունենալով: Եւ հրճուանքով կ'ըսեմ որ մեր յարաբերութիւնները միշտ եղած են, եւ կը մնան, եւ՛ սերտ եւ՛ բարեկամական:

«Բազմաչարչար եւ հերոսական Հայաստանի եւ Ֆրանսայի յարաբերութիւնները հիմնուած են հոգեկան եւ մշակութային բարձր եւ ազնուական արժէքներու վրայ. իւրաքանչիւրը պահելով իր իւրատեղի առաւելութիւններն ու յատկութիւնները այսօր աւելի քան երբեք յոյսի եւ վստահութեան աղբիւրներ են աշխարհի խաղաղութեան համար:

«Ցարգելի տեսուչ եւ ուսուցիչներ, յատուկ նախանձախնդրութեամբ կրթեցէք ձեր աշակերտները՝ հայ մտքի եւ ոգիի յատկութեան արժէքներով, եւ բացէք անոնց իմացականութիւնը տիեզերական դիտելիքներու առջեւ:

«Սիրելի աշակերտներ, դուք ալ մնացէք հաւատարիմ ձեր մայր հայրենիքին, Հայաստանին, եւ անոր հազարամեայ մշակոյթին. ահա այդպէս լաւագոյն օժանդակութիւնը բերած կ'ըլլաք Ֆրանսայի մշակոյթին, որուն համար չնորհակալութիւն կը յայտնենք ձեզի:

«Վերջացնելով կ'ըսեմ որ մեր քաղաքը Սեւր, եւ ձեր հայ դպրոցը՝ միշտ աւելի բարեկամական, մշակութային եւ պիտի ըսեմ եղբայրական՝ սերտ կապերով միացած պիտի գործակցին հասարակաց յառաջդիմութեան համար» (երկար եւ խանդավառ ծափեր):

Նաւապարտ խումբին՝ մշակուած, մաքուր պիծերով երբեմն փոթորկայոյզ, երբեմն նազելի, եւ միշտ համամտուագ ու ներդաշնակ հայ ժողովրդական պարերով փակուեցաւ հանդէսը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԾԱՂԿՈՑԻ ՄԸ ՍԻՐՈՒՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

— o —

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ղեկավարած հայերէնի եւ նուագի դասըն – թացքներուն հետեւող աշակերտներուն նուիրուած հանդէսը տեղի ունեցաւ Ցունիս 24, Կիրակի կէսօրէ վերջ Մշակոյթի Տան մեծ սրահին մէջ, ծնողքներու եւ քաջալերողներու կոկիկ բազմութեան մը ներկայութեամբ: Երկսեռ փոքրիկները կրկնակ արտասանութիւններ կատարեցին չատ յստակ առոգանութեամբ, մեծ ուրախութիւն պատճառելով լսողներուն, որոնց համակրանքը բնականաբար կ'ուղղուէր ուսուցչուհի Օր. Սիլվա Խալիղաթեանի, որ չաբաթական քանի մը ժամերու դասաւանդութեամբ միայն կրցած էր այնքան հարազատօրէն Միսրոպեան բարբառը ըրոշմել պզտիկներուն շրթներուն: Բայց միայն այդ չէր. ինչպէս յայտնեցի, վարչութիւնը հայերէնի կողքին, նորութիւն մը ստեղծելու զեղեցիկ գաղափարը յղացած էր, հաստատելով եւս նուագի ուսուցում մը, նախապատրաստութիւնը տալով կիթառի: Այս ճիւղին պատասխանատուութիւնը յանձնուած էր ծանօթ երգիչ եւ երգահան Պ. Նորայր Ազըլեանի, որ նախապէս կը յայտնէր թէ որքան դժուարին ճիգերու դիմած էր, ամիսներու ընթացքին հասցնելու համար չօշափելի յաջողութեան մը, որուն ապացոյցը տուաւ փոքրերու խմբակը քաղցրօրէն նուագելով եւ երգելով եղանակներ ու երգեր որոնք էին՝ «Անձրեւի տակ», «Զինուորին երգը», «Հինդալա», «Տըլէ եաման», բոլորն ալ արժանանալով ունկընդիրներու կուռ ծափահարութիւններուն: Օր. Խալիղաթեան ի վերջոյ պիտի բաշխէր մրցանակներ թէ աշակերտներուն եւ թէ անոնց մայրերէն չորս տիկիններուն, որոնք ամէն Չորեքշաբթի իրենց զաւակներուն կողքին, իրենք եւս կուգան ուսանելու, աւելի ճոխացնելու համար իրենց հայերէնը. կեցցէ մը եւս անոնց: Իսկ Պ. Նորայր կ'որոշէր մրցանակաբաշխումը կատարել յառաջիկայ Չորեքշաբթի վերջին պասէն վերջ, այդ օրուան պահելով իր պնակահանդէսին արդիւնքը, աւելի կամ նուազ չափով աշակերտին կամ աշակերտուհիին: Ցաջորդաբար խօսք կ'առնէին առենապետուհի Տկ. Գարոյեան անդամուհիներէն՝ Տիկիններ Սերէնկիւլեան եւ Թադէոսեան: Կ'արժէ տալ քանի մը տողեր անոնց ուղերձներէն:

Տիկին Գարոյեան.— Պէտք է խոստովանինք թէ բախտաւորուած ենք ուսուցչական կազմով, երբ անոնք կամքով, նուիրումով ստանձնած են դժուարին պարտականութիւն մը: Աւելի մեծ թիւ մը ունեցանք արձանագրուողներու, բայց դժբախտաբար ամէնքը չեն չաճախեր: Բայց աշակերտներ ունինք որոնք գովելի եւ կանոնաւոր կերպով կը հետեւին հայերէնի դասերուն, ինչպէս նաեւ երգի եւ կիթառի: Հակառակ դըժուարին պայմաններու, բոլորիս սրբազան պարտականութիւնն է մեր զաւակները առաջնորդել, որպէսզի չզրկուին անոնք հայերէն լեզուի քաղցրութենէն: Ես պիտի վերջացնեմ Պարոյր Սեւակի սա խօսքերով. «Սփիւռքի գոյատեւման հիմնական ազգակը անարակոյս լեզուն է: Քանի կայ լեզուն, կայ նաեւ ազգը. եթէ նոյնիսկ ազգը այնպիսի ահաւոր պայմաններ – րում է, ինչպիսին է՝ Հայ Սփիւռքը, ուրեմն ղպրոց, կրկին ղպրոց, վերստին ղպրոց»:

Տիկին Սերէնկիւլեան.— Սիրելի տըղաք, այս աշխատանքները տարուած են ձեզի համար, ձեզի համար միայն, որպէսզի մեր զմայլելի լեզուն՝ հայերէնը տրվիւք այստեղ: Մեր լեզուն աշխարհի ամէնէն զեղեցիկ եւ կատարեալ լեզուներէն է, սկսած մեր նախահայրերէն մինչեւ մեր օրերը, մեծ մարդիկ, գիտուններ ու գրագէտներ ձգտած են բարձրացնել զայն անվհատ աշխատանքներով: Կը յիշեմ տեղ մը կարդացած ըլլալ, թէ աշխարհի մի քանի հարիւր լեզուներուն մէջ, մեր քաղցրիկ լեզուն 35րդ տեղը կը գրաւէ: Այժմ դուք դեռ փոքր էք. պիտի սկսիք այստեղ տրվիլ ձեր մայրենի լեզուն ու այստեղէն վերջ, պիտի փափաքիք հետեւիլ հայերէնի բարձր դասընթացքներուն ուր պիտի սերտէք նաեւ Հայոց պատմութիւնը, եւ այն ատեն պիտի ըմբռնէք թէ որքան մեծ եղած է անցեալին մէ Ջմերկա յ ժողովուրդը իր մշակոյթով եւ հերոսական գրուագ – է անցեալին մէջ մեր հայ ժողովուրդը հայերէն խօսեցէք ձեր փոքրիկներուն հետ ձեր տուներուն մէջ, եթէ կ'ուզէք ձեր զաւակը Հայ մեծցնել, պէտք է որ իր տան մէջ ան մոռնայ տեղական լեզուն ու ձեզի հետ հաղորդուի հայերէնով: Ապրի Կ. Խաչը, ապրիք եւ դուք:

Տիկին Թադէոսեան.— Մենք, ինչպէս երէկ, այսօր ալ, եւ ալ աւելի գոյատեւման պայքարին մէջ մեզի առաջնորդ պէտք է ընտրենք մեր հիասքանչ լեզուն: Մեր Մեծասքանչը հիացման է արժանացած օտար դիտնականներուն որոնք բարձրօրէն գնահատած են մեր հին ու նոր մշակոյթը: Կ'ուզեմ յիշել այս պահուս, ամերիկացի ծերունազարդ նկարիչ՝ Ռոքուէլ Քէնտը որ ըսած է. «Եթէ ինձ հարց տան թէ երկրի վրայ ո՞ւր կարելի է հանդիպիլ ամէնէն չատ հրաչալիքներու, ես ամէնէն առաջ պիտի տայի Հայաստան անունը»: Այս ականաւոր գիտնականին Հայաստանի մէջ հանդիպած հրաչալիք – ներէն մին՝ Մատենադարանն էր»: Ռոքուէլ Քէնտ կ'աւելցնէ.— Մարդ կը զարմանայ թէ երկրագունդին մէկ փոքր հատուածին մէջ գոյութիւն ունի այնքան մեծ գլուխ գործոցներ, որոնք մեծ երկիրներու զարդերը կրնային կազմել»: Դեռ չատ տարիներ առաջ, Լորտ Պայրըն նոյնիսկ տիտղ մը յայտնած է եւ այնքան հետաքրքրական գտած Հայոց լեզուն եւ իր պատմութիւնը, որ զայն սորվեցաւ եւ կարդաց ու անգլերէնի թարգմանեց մեր պատմիչներէն Խորենացին եւ Լամբրոնացին: Հայերէնով այնքան հըմայուեցաւ Վալէրի Բրիւսով, ռուս բանաստեղծը որ նոյնպէս սորվեցաւ հայերէն եւ կատարեց թարգմանութիւններ: Այսօր համայնակուլ օտար ազդեցութիւններու դէմ, որպէս պատնէշ պէտք է կանգնեցնենք մեր հոյակապ լեզուն, սիրելով եւ ապրեցնելով զայն ամէն երկիրներու մէջ եւ բոլոր կլիմաներու տակ: Հոս է որ պէտք է մղենք մեր պայքարը, իբրեւ անհատ, իբրեւ ծնողք եւ մանաւանդ իբրեւ մտաւորականութիւն: Ապրի հայ ազգը, ապրի հայ լեզուն:

Տիկին Թադէոսեան նախապէս ողջունեց յիշատակը ողբացեալ անդամուհի Տիկին Հռիփսիմէ Զիլինկիրեանի, որ երկար տարիներ զոհաբերութեան ոգիով ուսուցչութիւն կատարած էր այդ նոյն միջոցեայ դպրոցին մէջ, նոյնիսկ իր հիւանդութեան օրերուն: Այդպէսով վերջ կը գտնէր այս խայտաղէտ տօնը, ու մենք զոհունակութեամբ կը բաժնուէինք, լիայոյս որ Փարիզի այդ ծաղկոցը, նման ուրիշ չատերու, պիտի չարունակէ պահել իր կենդանի յարատեւութիւնը գոչելով միշտ ներկայ, գալոց ու գալոց վերամուտներուն:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ–ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՀԱՅԱՆ
ՀԱՅՆՈՒԹ

1929
ԱՌԱՆՑ
ԵՐԳԻ
1979

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

4.

Ահա այսպիսի խումբ մըն են կազմած այս հինգերը, որոնց ապահովաբար վերջին հատիկները պիտի ըլլայ Մխիթարեան ընտանիքին: Վերջին՝ քանի որ Մխիթար պիտի մեկնի: Օրապահիկը չահելով հանդերձ ան հետեւեցաւ մեծ զոհաբերութիւններով առատ – նաւատական վարժարանի դասընթացք – քին ու կրցաւ վերջապէս վկայականը չահիլ: Հիմա ալ կ'երթայ Մարսէյլ, ուր պիտի աշխատի հօրեղբօրը հետ որ հոն նաւչական է: Պիտի մեկնի նաեւ Պետրոս: Ե՞րբ, ո՞ւր, ի՞նչ ընելու: Ոչ մէկ բացատրութիւն: Պետրոս անչուչտ պիտի չզիջէր խոստովանիլ, ոչ իսկ իր ընկերներուն, թէ պիտի վազէ Նէնէթին եռեւէն: Այո, դէպքին յաջորդ օրուընէն ի վեր Պետրոս կը սպասէ, հետզհետէ չատցող անհամբերութեամբ մը, Նէնէթին մօտեցող քայլերուն, Նէնէթին մօտեցող բոյրին:

Սպասէց, սպասէց, հեւքով, տառապանքով, սէրով, բայց ան չեկաւ, ան բնաւ չվերադարձաւ: Եւ հետզհետէ աւելի ձեւ, զոյն ու բոյր առացող կարօտը բացակայ այն ոսկի գլուխին, դիւրութեամբ ցրուեց անպաշտպան մտածումները:

Ահա այդպէս, երկրորդ նպատակի մը ծառայելու համար խոչորցուած ու չափազանցուած խորհրդածութիւնները հեռանալով, երիտասարդը ձգեցին առանձին ինքզինքին հետ, իր սէրին հետ, իր սիրական Նէնէթին հետ: Հիմա ալ սպառած են ուժերը, հիմա ալ սպառած է հպարտութիւնը, եւ ան պիտի վազէ միւսին աւելցող ջերմութեան: Ի՞նչ պիտի ընէն: Հրաչը չատ լաւ արեւելեան կեանքի ուրուներ պատրաստել պիտէ, առատ իւղով, քանի մը ֆրանքով, խեղկատակութիւններով: Իրա՛ւ, իր սա երկու սեռեակներուն յարկաբաժնին մէջ ամէն ինչ կնոջ մը բացակայութիւնը կը պոռայ, սակայն այր մարդու մը համար խիստ դովելի կոկիկութեամբ մըն էր յարդարած ճաշասեղանը որ հիմա աւերակոյտի մը երեւոյթն ունի: Պնակներ, կերակուրի մնացորդներ, իրար խառնուած ազանդերներ, կէս մը լեցուն գաւաթներ, փրցուած հացի կտորներ եւ գետինը, ոտքերու տակ թաւալող դինիի չիչեր:

(63 – Շար.)

ՆԱՀԱՆՋԸ

Նահանջը ամենէն դժուար ռազմագործողութիւնն է: Ան կը պահանջէ ոչ միայն ռազմական մեծ հմտութիւն, այլ նաեւ ամենէն խիստ կարգապահութիւն: Ամենէն փոքր խուճապը կրնայ նահանջը վերածել փախուստի, ինչ որ կրնայ ամբողջ բանակի մը կորուստին պատճառ դառնալ:

Ռուսական բանակը 1915ի նահանջին ցոյց տուաւ թէ ինչպէս կարելի է նահանջել առանց կորուստներու, առանց խուճապի, ամենէն խիստ կարգապահութեան պայմաններու մէջ:

Ռուսական բանակը 1915ի նահանջին ցոյց տուաւ թէ ինչպէս կարելի է նահանջել առանց կորուստներու, առանց խուճապի, ամենէն խիստ կարգապահութեան պայմաններու մէջ:

Ռուսական բանակը 1915ի նահանջին ցոյց տուաւ թէ ինչպէս կարելի է նահանջել առանց կորուստներու, առանց խուճապի, ամենէն խիստ կարգապահութեան պայմաններու մէջ:

ՎՐԻՊԱԿ

Այս օրուան մեր թիւին մէջ, Գ. էջ, 4րդ սիւնակի, Բ. պարբերութեան մէջ սխալ տող նետուած ըլլալով, նախադասութիւնը անհասկնալի դարձած է: 21րդ տողէն կարդալ·— ...է անցեալին մէջ մեր հայ ժողովուրդը իր մշակոյթով եւ հերոսական դրուագներով: Հայ ծնողք – ներ, սիրելի մայրեր, հայերէն խօսեցէք եւայլն...»:

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՍԷՆ ՌԱՖԱՅԷԼ

Սէն Ռաֆայէլի հոմին Մ. Ծովհ. մատրան մէջ պատարագ կը մատուցուի այս երեքշաբթի, Յուլիս 3, ժամը 10·30ին 107 Ավրնիւ տիւ Մառեշալ Լիօքէ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկ. Մ. Մխրզէ (Լիոն), Պր. Սիամակ Սիալեանի մահուան առթիւ վճռական Ծաղկեպսակի 100 Ֆր. կը նուիրեն Կրկնոպլի Կապ. Խաչի դպրոցին:

ԱՋՔԸ ԼՈՅՍ
ՔԻՄՔԻ ՃԱՇԱԿ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

BOSPHORE - Epicerie - Traiteur

5, Rue de l'Echiquier 75010 Paris Tél. 246. 60. 51

Métro : Strasbourg Saint-Denis

Ուրախութեամբ կը ներկայանայ հանրութեան իր Արեւելեան եւ Հայկական ուտեստեղէններու ճոխ տեսակներով

Պոսֆորի մէջ կարելի է գտնել ինչ որ անհրաժեշտ է արեւելեան եւ մանաւանդ հայկական խոհանոցէ ներս

ԱՌԱՒԵԼ՝ տեղւոյն վրայ եւ ապսպրանքի վրայ միշտ թարմ տեբեւի տոլմա, միտիա տոլմա միջուկով, իմամ պայըլընտը, թարամա, պօաչայ սու պէօրէկ, լահմաճուն ինչպէս նաեւ անուշեղէններու տեսակները՝ բաստայիֆ, պուրմա... մինչեւ իսկ պոլսական ընտիր հելվա եւ լոքումի տեսակները

Զոր մրգեղէնի եւ պիստակներու ճոխ համադրութիւն:

BOSPHORE

կրնայ գոհացնել ամէնէն դժուարահաճ տանտիկինները եւ զարդարել ամենաթծախնդիր կերուխումի սեղանները

BOSPHORE

կը յատկանշուի ոչ միայն իր ապրանքներու այլազանութեամբ եւ որակով, այլ նաեւ իր անմրցելի եւ լաւ սերտուած դիներով:

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Այլազան ուղեգծեր յատկանշական շրջապտոյտներով

ԼԵՆԻՆԿՐԱՆ – ԵՐԵՒԱՆ – ՄՈՍԿՈՒԱ

ՕԳՈՍՏՈՍ — *Մեկնում՝* Օգոստոս 3: 11 օր երեւանի մէջ — *Վերադարձ՝* Օգոստ. 15՝ *Մոսկուա*: Օգոստ 16 *Փարիզ*
Գին՝ 3600 ֆր.

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — *Մեկնում՝* Սեպտեմբեր 7: *Սեպտ. 8ին՝ Երեւան*: 11 օր երեւանի մէջ — *Վերադարձ* Սեպտ. 19՝ *Մոսկուա*: Սեպ. 20՝ Փարիզ:
Գին՝ 3600 ֆր.

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — *Մեկնում՝* Հոկտեմբեր 5 (*նոյն օրը՝ Երեւան*): 13 օր երեւանի մէջ — *վերադարձ՝* Հոկտ. 18՝ *Մոսկուա*: Հոկտ. 19՝ *Փարիզ*:
Գին՝ 3500 ֆր.

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ՝ ՕԳՈՍՏ. 3ԷՆ ՕԳՈՍՏ. 16 — ՍԵՊՏ. 7ԷՆ ՍԵՊՏ. 20:

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28

ուր կարելի է ներկայանալ ամէն երեքշաբթի և Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

Մարսէյլ՝ *դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ*
11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN. Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55

ՅՈՒԼԻՍ 29-ԷՆ ՕԳՈՍՏՈՍ 13
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻԻՆ, ՄԸ

կազմակերպութեամբ
ՍԵՒԱՆ ճամբորդական գործակալութեան
եւ ընկերակցութեամբ տնօրէն՝
ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ
օդանաւով մեկնում՝
ԼԻՈՆԷՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ
ՓԱՐԻԶԷՆ
Տեղերը սահմանափակ ըլլալով անյապաղ արձանագրուիլ

ՅՈՒԼԻՍ 5 ԷՆ ԱՌԱՋ

A LYON	A PARIS
sevan voyages	**saberatours**
SARKISSIAN Varoujan	BAGHDASSARIAN Levon
50, cours de la Liberté	3, rue de l'Arrivée
69003 LYON	Imm. CIT 7e étage
Tél. (78) 60 13 66	75015 PARIS
	Tél. 538 67 47

LE COMITE DES JEUNES
DE L'UNION GENERALE ARMENIENN E DE BIENFAISANCE DE MARSEILLE
ORGANISE :

un pèlerinage à saint Etchmiadzine et en Arménie du 7 au 27 Août

AVEC UN PROGRAMME CULTUREL ET TOURISTIQUE

Le Comité des Jeunes de Marseille est heureux de porter à la connaissance de tous les jeunes de l'U. G. A. B. et leurs sympathisants qu'il se rend sur invitation de VASKEN 1er, CATHOLIC OS DE TOUS LES ARMENIENS, en Arménie du 7 au 27 Août.

Personnes intéressées : s'adresser au Secrétariat de l'U.G.A.B. MARSEILLE :
33, Cours Pierre-Puget 13006 MARSEILLE
Tél. : (91) 37-75-97

avant le 5 Juillet
Conditions du voyage : 21 jours
Date de départ : le 7 Août de Marseille
Programme : 14 jours en Arménie,
3 jours à Moscou, 4 jours à Léningrad
Retour : Le 27 Août à Marseille.

participation au frais 3.500 F.

ORG. Lic. 97 A

ԿՐԸՆՈՂԸ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին եւ Նոր Սերունդին, Կիրակի, Յուլիս 1, առաւօտեան 10էն սկսեալ, Սէ. Սէ. Է. Թէ.ի դաշտը

Օրուան բանախօս՝
ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

մասնակցութեամբ Գոժաֆ նուագախումբին: Պար դպրոցի աշակերտներու կողմէ: Հայկ. ճոխ պիւֆէ, պատրաստուած խանչուհիներու կողմէ:

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Հարաւ. Ֆրանսայի թեմի Ազգ. Առաջնորդարանի 45·000 Ֆր.ի դամարին մէջ, Լիբանահայութեան վերականգնումի կեդրոնական Մարմնին, մասնակցած են նաեւ՝ Սեդրակ Թոփալեան 1000 Ֆր., Ղուկաս Շուչանեան, Ատիկ Աչճեան, Սուլեան, Կ. Դարբինեան, Զ. Դաւիթեան 100-ական եւ Գ. Զուքուրեան 400 Ֆր.:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Վեհանոյշ Գաբրիէլեան (Մարսէյլ) կը նուիրէ 100 Ֆր. Հայ կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանը ընդառաջակելու նպատակին, փոխան ծաղկեպսակի, Սարգիս Դաւիթեանի մահուան տխուր առթիւ:

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

OPTIMA Tours
ARMÉNIE 1979

CETTE ANNEE 4 FORMULES : CALENDRIER

Première Formule = 12 jours.
2 jours MOSCOU — Aller-Retour.
10 jours EREVAN — 13 au 26 JUILLET, 20 Juillet au 02 Août

Deuxième Formule = 14 jours
2 jours MOSCOU
12 jours EREVAN — 03 au 16 Août, 07 au 20 Septembre

Troisième Formule = 16 jours :
2 jours MOSCOU
14 jours EREVAN — 27 Juillet au 11 Août, 03 au 18 Août, 24 Août au 08 Septembre, 31 Août au 15 Septembre

Quatrième Formule = 13 jours
MOSCOU - ARMENIE
GEORGIE - LENINGRAD — 18 au 30 Mai, 13 au 25 Juillet, 24 Août au 5 Septembre

Avec logements hôtels première classe (Arménia ou Ani à Erévan) pension complète — excursions quotidiennes. — Cette année de nombreuses et *nouvelles excursions*

Tous nos groupes sont accompagnés par des spécialistes.
(*Pour inscription par groupes de* 10, *nous consulter*).

Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :
67, rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

à LYON :
Madame Giselle BOUDOYAN
Maison de la Culture Arménienne
15 rue du 24 Avril 1915
DECINES :
PERMANENCE : Le Samedi matin de 10 h. à 12 heures (Tél : 49-42-97)
tous les jours : Tél. 49-52-23

MARSEILLE : M. GREGOIRE YAVERIAN c/o AGENCE A. T. V.
32 ,Allée Léon Gambetta — 13000 MARSEILLE — Tél. : 95-91-27